NAUKA POLSKA

MATERJAŁY DO SPISU INSTYTUCYJ I TOWARZYSTW NAUKOWYCH W POLSCE

VII

ROCZNIK KASY IM. MIANOWSKIEGO
INSTYTUTU POPIERANIA POLSKIEJ TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ.
WARSZAWA, PAŁAC STASZICA. 1927.

LA SCIENCE POLONAISE

INSTITUTIONS ET SOCIÉTÉS SAVANTES EN POLOGNE

TABLE DES MATIÈRES.

Avant-propos. — I. Archives. II. Musées. III. Bibliothèques. IV. Institutions et sociétés savantes, sociétés popularisant la science, sociétés techniques, sociétés d'encouragement scientifique; organisations professionnelles des travailleurs scientifiques en Pologne. — Index.

VII

ANNUAIRE DE LA „CAISSE J. MIANOWSKI".
INSTITUT D'ENCOURAGEMENT AUX TRAVAUX SCIENTIFIQUES.
VARSOVIE, PALAIS STASZIC. 1927.

NAUKA POLSKA

MATERJAŁY DO SPISU INSTYTUCYJ I TOWARZYSTW NAUKOWYCH W POLSCE

LA SCIENCE POLONAISE

INSTITUTIONS ET SOCIÉTÉS SAVANTES EN POLOGNE

TABLE DES MATIÈRES.

Avant-propos. — I. Archives. II. Musées. III. Bibliothèques. IV. Institutions et sociétés savantes, sociétés popularisant la science, sociétés techniques, sociétés d'encouragement scientifique; organisations professionnelles des travailleurs scientifiques en Pologne. — Index.

VII

ANNUAIRE DE LA „CAISSE J. MIANOWSKI".
INSTITUT D'ENCOURAGEMENT AUX TRAVAUX SCIENTIFIQUES.
VARSOVIE, PALAIS STASZIC. 1927.

NAUKA POLSKA

MATERJAŁY DO SPISU INSTYTUCYJ I TOWARZYSTW NAUKOWYCH W POLSCE

VII

ROCZNIK KASY IM. MIANOWSKIEGO
INSTYTUTU POPIERANIA POLSKIEJ TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ.
WARSZAWA, PAŁAC STASZICA. 1927.

WSZELKIE PRAWA PRZEDRUKU I PRZEKŁADU ZASTRZEŻONE

Druk. i Lit. p. f. „JAN COTTY" w Warszawie, Kapucyńska 7.

SPIS RZECZY.

Str.

Od Redakcji VII

Informacje ogólne o materjałach do spisu instytucyj i towarzystw naukowych w Polsce IX

I. ARCHIWA POLSKIE pod kierunkiem WŁADYSŁAWA SEMKOWICZA opracował KAROL BUCZEK

A. Wstęp 1

B. Wykaz archiwów 11

II. MUZEA I ZBIORY O CHARAKTERZE MUZEALNYM W POLSCE opracował EDWARD BARANOWICZ

A. Wstęp 98

B. Wykaz muzeów i zbiorów 101

III. BIBLJOTEKI . . . . . opracował STEFAN DEMBY

A. Wstęp 162

B. Wykaz bibljotek 167

IV. TOWARZYSTWA I INSTYTUCJE NAUKOWE, POPULARNO-NAUKOWE, TECHNICZNE ORAZ NAUKĘ POPIERAJĄCE; ORGANIZACJE ZAWODOWE PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH W POLSCE (polskie i innych narodowości zamieszkujących Rzeczpospolitą) opracowała JANINA MAŁKOWSKA

A. Wstęp 222

B. Część szczegółowa 225

Str.

Uzupełnienia do wykazów 448

Skorowidz miejscowości 452

Skorowidz nazwisk 459

Sprostowania 472

Treść wydanych tomów Nauki Polskiej 473

Wydawnictwa Nauki Polskiej 478

W Kronice kilku dotychczas wydanych tomów „Nauki“ rejestrowaliśmy organizujące się w Polsce i poza jej granicami od okresu wielkiej wojny nasze instytucje i towarzystwa naukowe. W tomie obecnym podajemy wykazy istniejących dziś archiwów, muzeów, bibljotek i towarzystw naukowych z krótkiemi wiadomościami o nich. Wykazy te nie są jeszcze zupełne; stać się jednak mogą podstawą do opracowań dalszych, do sporządzenia w przyszłości spisu zupełnego.

Poza spełnieniem obowiązku zinwentaryzowania — szło nam także o materjał do naszkicowania obrazu rozwoju polskiej inicjatywy organizacyjno-naukowej w pierwszym okresie odradzającego się życia naszego, o przedstawienie obecnego stanu naszego posiadania kulturalnego, jego zasięgów, jego braków, o uwydatnienie wreszcie błędów organizacyjnych.

Pierwszy bujny, wybujały nieraz, okres organizacyjny pracy wyzwolonego Narodu mija. Wstępujemy w okres głębszych refleksyj, w okres mniej pośpiesznego, spokojniejszego działania, opartego już na dziesięcioletniem prawie doświadczeniu pracy wstępnej, na większej znajomości współczesnych potrzeb narodowych, wynikających zarówno ze stosunków wewnętrznych Państwa, jak i z jego udziału w stosunkach międzynarodowych. Na wszystkich prawie polach zdążamy już do uporządkowania wyników pracy dotychczasowej, ku krytycznym jej ocenom, a co za tem idzie, ku tworzeniu przemyślanych,

trwalszych planów na przyszłość najbliższą. Ten sam proces myślowy odbywa się podczas pracy na polu kulturalnem wogóle i pracy nad organizowaniem życia nauki polskiej w szczególności.

To też sądzimy, że nie odbiegamy od planu i zadań wydawnictwa, które zamierzyło badać potrzeby nauki i pobudzać do czynu na polu popierania twórczości naukowej, jeśli osobny tom „Nauki" poświęcamy rejestrowi wysiłków na tem polu przez społeczeństwo i państwo dokonanych, wiadomości te bowiem (wraz z materjałami innych wydawnictw pokrewnych), pozornie suche, lecz mówiące wiele, mogą posłużyć do wyciągania wniosków, oświetlających dalsze drogi twórczej pracy organizacyjno-naukowej.

REDAKCJA.

Warszawa, kwiecień 1927.

INFORMACJE OGÓLNE O MATERJAŁACH DO SPISU INSTYTUCYJ I TOWARZYSTW NAUKOWYCH W POLSCE.

Podane tu „Materjały“ zebrane są wyłącznie na drodze ankiet, posiadają więc właściwe temu sposobowi gromadzenia wiadomości zalety i wady. Informacje o instytucjach nadsyłane były według planu zawartego w kwestjonarjuszach Redakcji, są więc do pewnego stopnia dość jednolite i nie pomijają naogół ważnych organizacyjnie szczegółów. Są one wreszcie otrzymane od osób pozostających w bezpośredniej styczności z instytucjami w czasie niedawnym, gdyż od połowy roku 1925 do początku roku bieżącego, nie zawierają więc danych przestarzałych, co bywa zwykle, gdy opieramy się na źródłach drukowanych. Z drugiej jednak strony wiadomości, zebrane wyłącznie przez korespondencję, w wielu wypadkach nie są dostatecznie wyczerpujące i ścisłe, są suche i pozbawione ujęcia syntetycznego, jednem słowem są materjałem tylko kronikarskim, podanym o ile możności jak najwierniej, lecz *na odpowiedzialność osób informujących.* Wykazy niżej podane nie są, jak wspomnieliśmy, kompletne, nie obejmują wszystkich instytucyj naukowych polskich, jakbyśmy tego pragnęli. Przyczyny braków są wyłuszczone we wstępach do poszczególnych artykułów. Pragnęlibyśmy jeszcze nadmienić tutaj o pewnych różnicach w opracowaniu poszczególnych artykułów.

Artykuł o bibljotekach obok krajowych podaje także największe bibljoteki polskie poza granicami kraju, gdy tymczasem inne ograniczają się do instytucyj (polskich i innych narodowości) znajdujących się w Polsce. We wszystkich artykułach trzymano się zasady poda-

wania w spisie nazw tych instytucyj, do których zwracano się z ankietą, bez względu na to, czy uzyskano odpowiedź na nią; usiłowano także wyzyskać wszelkie otrzymane informacje, z wyjątkiem artykułu o bibljotekach, który nie zamieszcza odpowiedzi na drugorzędnego znaczenia punkty kwestjonarjusza. Wypada tu jeszcze nadmienić, że bibljografję dotyczącą instytucyj przytoczonych podają tylko artykuły o archiwach i bibljotekach, oraz że zachodzą pewne różnice w układzie instytucyj i towarzystw w poszczególnych artykułach, gdyż archiwa, muzea i bibljoteki ułożone są według miast podanych w porządku alfabetycznym, towarzystwa zaś zachowują ten układ w obrębie oddzielnych grup, na które są rozbite.

Co się tyczy charakteru wymienionych instytucyj i towarzystw naukowych, wypadło niejednokrotnie przekroczyć w spisie granice ściśle naukowe, już to dlatego, że granice te były chwiejne, już że były pewne grupy instytucyj, które, aczkolwiek naukowemi nie są, pozostają jednak w bliższym lub dalszym związku z życiem nauki. To wpłynęło na rozszerzenie ram w ujęciu materjału.

Czytelników tomu niniejszego Redakcja prosi usilnie o łaskawe nieszczędzenie trudu w nadsyłaniu pod adresem Redakcji Nauki Polskiej (Warszawa, Nowy Świat 72, Kasa Mianowskiego) wszelkich uzupełnień i sprostowań co do dostrzeżonych w podanych informacjach braków i błędów, spisy bowiem podobne doprowadzić można do zupełności i poprawności jedynie pracą zbiorową.

I. ARCHIWA POLSKIE

pod kierunkiem
WŁADYSŁAWA SEMKOWICZA

opracował
KAROL BUCZEK.

Treść: A. Wstęp. B. Wykaz archiwów.

A. WSTĘP.

Burze wojenne, które w ciągu ostatnich kilkunastu lat srożyły się nad ziemiami Polski, oraz gruntowne zmiany polityczne, a zwłaszcza odzyskanie niepodległości, zaważyły bardzo silnie na losach naszych archiwów. Uległa znacznym zmianom liczba i zawartość polskich zbiorów archiwalnych; wiele z nich zostało częściowo lub zupełnie zniszczonych, bądź wywiezionych poza granice państwa [1]), na to zaś miejsce przybył szereg archiwów nowych. W dawniej istniejących archiwach powiększyły się zasoby, czy to dzięki naturalnemu lub

[1]) Por. Tomkowicz St. Obecny stan archiwów i bibljotek w Królestwie Polskiem pod okupacją austrjacką. Sprawozd. Ak. Um. t. XXI, № 5. Kraków, 1916.

Seruga J. Niszczenie archiwów w b. okupacji austrjackiej b. Królestwa Polskiego. Warszawa, 1922.

Kaczmarczyk K. Działalność niemieckiego zarządu archiwalnego w Warszawie w latach 1915 — 1918. Arch. Kom. Hist. S. II. T. I i odb. Kraków, 1923. Str. 119 — 122.

Prusiewicz Al. Archiwa wołyńskie. Głos Wołyński 1922, № 7. Str. 6—7.

Szydłowski T. Ruiny Polski. Kraków, 1919.

sztucznemu przyrostowi, czy też skutkiem powrotu do kraju zabranych nam ongiś zabytków. Zaszły również zasadnicze zmiany w organizacji archiwów, powstał przy Ministerstwie W. R. i O. P. Wydział Archiwów Państwowych, wre praca nad uporządkowaniem i zorganizowaniem szeregu archiwów państwowych, samorządowych, kościelnych i prywatnych [1]).

Dotychczas jednak nie posiadamy opracowania, któreby, obejmując w miarę możności ogół archiwów polskich, uwzględniało te wszystkie zmiany i pozwoliło wytworzyć sobie należyte wyobrażenie o obecnem rozmieszczeniu, stanie, zawartości i organizacji przynajmniej ważniejszych archiwów, które znajdują się na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej. Każdemu zaś, kto zajmuje się badaniem przeszłości naszego kraju i narodu, brak takiego wykazu archiwów daje się silnie odczuwać [2]).

Nie mogą zapełnić tej luki i do tego zresztą nie roszczą sobie pretensji poświęcone archiwom rozdziały w „Historyce“ prof. M. Handelsmana [3]), „Encyklopedji nauk pomocniczych historji i literatury polskiej“ prof. St. Ptaszyckiego [4]), nowem wydaniu „Vademecum“ T. Wierzbowskiego [5]), w „Źródłach dawnego prawa polskiego“ prof. St. Kutrzeby [6]), czy wreszcie artykuł prof. J. Paczkowskiego w „Polsce Niepodległej“ A. Sujkowskiego [7]). Wszystkie one bowiem mimo niezaprzeczonej wartości naukowej i praktycznej ograniczają się do zwięzłego podania tylko podstawowych wiadomości o naszych najważniejszych archiwach, co wystarczyć może jedynie do najogólniejszego zorjentowania się w zakresie naszej archiwistyki.

---

[1]) Por. Kaczmarczyk K. Nasze archiwa w latach 1901—1925. Poznań, 1926 (odb. z Kurjera Poznań. 1925, № 341).

Sujkowski A. Polska Niepodległa. Warszawa, 1926. Str. 223—229.

[2]) Por. Uchwały konferencji historyków polskich w Warszawie w r. 1920. Przegl. Hist., 1922.

[3]) Zamość, 1921. Str. 55—74.

[4]) Lublin, 1921. Str. 239—261.

[5]) Wyd. drugie zmienione i rozszerzone przez K. Tyszkowskiego i B. Włodarskiego. Lwów—Warszawa, 1926. Str. 227—246.

[6]) T. II. Lwów, 1926. Str. 358—456.

[7]) Sujkowski l. c.

Znacznie już więcej informacyj dostarczają „Zbiory Polskie“ E. Chwalewika [1]), które obecnie są stosunkowo najpełniejszym wykazem naszych zbiorów, a więc między innemi i archiwów. Lecz i to dzieło nie zdoła zapełnić luki wywołanej przez brak wyczerpującego przewodnika po archiwach polskich. Już bowiem skutkiem tego, że obok archiwów uwzględnił autor równie, a czasem nawet bardziej dokładnie wszelkie inne rodzaje zbiorów, korzystanie z tego, zresztą bardzo cennego, dzieła jest utrudnione. Pozatem daje się odczuwać pewna niejednolitość oraz jednostronność w informacjach dotyczących archiwów, podają one bowiem niemal wyłącznie wiadomości dotyczące zawartości zbiorów, pomijając wszelkie inne, również bardzo ważne zagadnienia, związane z archiwami. Nie można wreszcie nie podnieść i tej okoliczności, że informacje te, zaczerpnięte w znacznej mierze z literatury przedwojennej, w wielu wypadkach nie odpowiadają już dzisiejszemu stanowi rzeczy.

Pomijając dziś już zupełnie przestarzałe opracowania, niema dzieła, któreby obejmowało mniej lub więcej wyczerpująco wszystkie archiwa polskie. Istnieją co najwyżej i to przeważnie dawniejsze prace, które opisują archiwa pewnych dzielnic, ziem lub miast. I tak do archiwów dawnego zaboru rosyjskiego wiele materjału dostarczają prace W. S. Ikonnikowa [2]) i D. I. Samokwasowa [3]), archiwa b. Galicji opisują B. Dudik [4]) i C. A. Linniczenko [5]), archiwa Poznańskiego i Prus Wschodnich — St. Smolka [6]); Prus Zachodnich — M. Bär [7]); Górnego Śląska —

---

[1]) Zbiory polskie, archiwa, bibljoteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie. Warszawa, 1916. Wydanie II. T. I. Warszawa, 1926.

[2]) Opyt russkoj istoriografii. t. II. Kijów, 1908.

[3]) Archiwnoje dieło w Rossii. 2 t. Moskwa, 1902.

[4]) Archive im Königreiche Galizien und Lodomerien. Archiv f. österreich. Geschichte. t. XXXIX i odb. Wiedeń, 1867.

[5]) Archiwy w Galicii. Kijew. Starina, 1888 i odb. Kijów, 1889.

[6]) Archiwa w W. Ks. Poznańskiem, w Prusiech Wschodnich i Zachodnich. Rozpr. Ak. Um. Wydz. hist.-filoz. t. IV i odb. Kraków, 1875.

[7]) Die Behördenverfassung in Westpreussen seit der Ordenszeit. Gdańsk, 1912 i tegoż: Das Königl. Staatsarchiv zu Danzig. Mitteil. der königl. preuss. Archivverwaltung, 1912. Zesz. 21 i odb. Lipsk, 1912.

E. Zivier [1]); Wołynia — T. J. Stecki [2]) i z nowszych A. Prusiewicz [3]). Oprócz tych można jeszcze na tem miejscu wspomnieć autorów, którzy zajęli się archiwami, czy też jednym typem archiwów w pewnej ziemi lub miejscowości, jak W. Heck [4]), A. Borzemski [5]), A. Warschauer [6]), D. W. Cwietajew [7]), A. Czołowski [8]) i J. Kaufmann [9]), albo też przy sposobności innych prac opisują archiwa pewnych miast, jak X. J. A. Wadowski archiwa lubelskie [10]) i L. Hauser archiwa w Przemyślu [11]). Wiele jednak z powyżej wymienionych prac nie posiada już obecnie, wobec zupełnej zmiany stosunków, wartości praktycznej, a wogóle, jak widzimy, jest ich niewiele i są zbyt różnorodne, aby na ich podstawie można było wyrobić sobie jednolity pogląd na stan ilościowy i jakościowy archiwów polskich w dobie obecnej.

Nie bez decydującego znaczenia jest tu również fakt, że wiele cennych i posiadających pierwszorzędną wartość dla badań historycznych archiwów naszych nie posiada wcale drukowanych katalogów, inwentarzy a nawet opisów. Wiadomości odnoszące się do całego mnóstwa archiwów są rozproszone po rozmaitych wydawnictwach, nie mających często nic wspólnego z archiwistyką, o niemałej zaś liczbie innych zbiorów archiwalnych nie wiemy nic zgoła.

Wobec takiego stanu naszej literatury archiwalnej nie trzeba chyba uzasadniać bliżej potrzeby tego rodzaju opracowania, jakiem jest po-

---

[1]) Oberschlesische Archive und oberschlesische Archivalien. Oberschlesien XII. Zesz. 6 i odb. Katowice, 1913.

[2]) Archiwa prywatne i publiczne wołyńskie. Wiek, 1876. № 5.

[3]) Prusiewicz o. c.

[4]) Archiwa miejskie księstw oświecimskiego i zatorskiego. Sprawozd. gimn. św. Anny w Krakowie za r. szk. 1890/91 i odb. Kraków, 1891.

[5]) Archiwa w Sanoku, Jaśliskach, Króliku wołoskim, Hłomczy, Ładzinie i Klimkówce. Sanok, 1906.

[6]) Die städtischen Archive in der Provinz Posen. Mitteil. der königl. preuss. Archivvervaltung 1901. Zesz. 5 i odb. Lipsk, 1901.

[7]) Warszawskije archiwy. Trudy XI archeolog. sjezda. Moskwa, 1900 i odb.

[8]) Archiwa rządowe we Lwowie, ich obecna zawartość i znaczenie dla historji Galicji. Sprawozd. Ak. Um. Wydz. hist.-filoz. Kraków, 1905.

[9]) Die Archive in Pelplin. Mitteil. des westpreuss. Geschichtsvereins 1917. № 3.

[10]) Kościoły lubelskie. Kraków, 1907. Str. 1—5.

[11]) Monografja miasta Przemyśla, 1883. Str. 7—88.

niższy wykaz. Niemniej jednak zdajemy sobie dobrze sprawę z tego, że nie jest on ani wyczerpujący, ani doskonały, tak, że może uchodzić jedynie za pierwszą próbę, która z biegiem czasu będzie poprawiana i uzupełniana.

Wszelkie braki i luki poniższego wykazu mają w lwiej części źródło w trudnościach związanych z zebraniem potrzebnych materjałów. Wobec bowiem faktu, że nie można było uskutecznić tego na jedynie racjonalnej i pewnej drodze zbadania na miejscu wszystkich archiwów oraz oparcia się na istniejących z tego zakresu opracowaniach, pozostało jako jedyne wyjście uciec się do zbierania informacyj drogą pewnego rodzaju ankiety. W praktyce przeprowadzono to w ten sposób, że do archiwów, o których istnieniu wiedziano skądinąd, lub domyślano się, został rozesłany kwestjonarjusz obejmujący następujące punkty:

1. Nazwa archiwum w brzmieniu urzędowem dzisiejszem i dawnem (jeśli taka istniała).
2. Dokładny adres Archiwum.
3. Władza zwierzchnia, której Archiwum obecnie podlega, a także władza, której Archiwum podlegało dawniej.
4. Data założenia (czy też przybliżony czas powstania) i krótka historja Archiwum.
5. Zawartość zbiorów (tak uporządkowanych, jak i nieuporządkowanych):
   A. Według części składowych, czy też głównych działów archiwaljów
   B. Dane liczbowe (w braku dokładnych przynajmniej przybliżone):
      a) liczba dokumentów
      b) liczba ksiąg i fascykułów
      c) liczba map, planów i t. p.
6. Pomieszczenie i bezpieczeństwo zbiorów (zabezpieczenie od wilgoci, ognia, kradzieży i t. p.).
7. Posiadanie katalogów, inwentarzy, repertorjów wraz z możliwie dokładnemi informacjami co do ich autorstwa, czasu powstania i zakresu rzeczowego.
8. Udostępnienie zbiorów do celów naukowych:
   a) kto może korzystać ze zbiorów Archiwum?
   b) kto zezwala na korzystanie?
   c) w jakim czasie można korzystać ze zbiorów?
9. Budżet Archiwum według danych z 1925 r. (w braku ich według danych z 1924 r.).
10. Skład Zarządu Archiwum z podaniem nazwiska dyrektora lub kierownika Archiwum.
11. Wydawnictwa Archiwum.

12. Czy jest połączone z Bibljoteką lub Muzeum, jeśli tak, to która z tych części ma w całości zbioru przewagę, czy Archiwum stanowi jednostkę wyodrębnioną.

W ramach zamierzonego wydawnictwa nie dało się oczywiście uwzględnić wszystkich bez wyjątku istniejących w Polsce archiwów, tembardziej, że przy dzisiejszych, nader skąpych wiadomościach o rozmieszczeniu mniejszych zbiorów archiwalnych, nie można się wogóle pokusić o taki wykaz. Na początek zatem ograniczono się do archiwów ważniejszych, o których istnieniu przeważnie wiedziano z literatury. Za kryterjum ważności posłużył wzgląd na znaczenie i rolę historyczną instytucji, po której dane archiwum pozostało w spadku.

Przedewszystkiem zatem uwzględniono wszystkie archiwa państwowe w ciaśniejszem tego słowa znaczeniu, to znaczy te, które podlegają Wydziałowi Archiwów Państwowych. Wiadomości o nich dostarczył ten właśnie Wydział. Niestety, nie są te informacje ani dostatecznie wyczerpujące, ani szczegółowe, co jest następstwem okoliczności, że Wydział Archiwów Państwowych, przygotowując sam rodzaj „Przewodnika“ po archiwach państwowych, zachował wszelkie dokładniejsze dane dla tej własnej publikacji [1]). Wskutek tego jedna z najważniejszych grup archiwalnych wypadła w niniejszem opracowaniu bez winy wszakże naszej, stosunkowo mizernie.

Oprócz archiwów państwowych, które podlegają władzy Wydziału Archiwów Państwowych, istnieje szereg archiwów różnych instytucyj państwowych, które temu Wydziałowi bezpośrednio nie są podporządkowane. Z pośród nich uwzględniono również kilka ważniejszych.

Jeśli chodzi o archiwa instytucyj samorządowych, wśród których bezwzględną przewagę posiadają archiwa miejskie, to tutaj trudno było dokonać wyboru. Trudności te wynikają z wielkich różnic zachodzących pomiędzy archiwami tego typu w różnych dzielnicach kraju. Wybrnięto zaś z nich w ten sposób, że objęto poniższym wykazem z pośród archiwów miejskich zaboru pruskiego i austrjackiego archiwa, o których istnieniu wiedziano z literatury, z pośród zaś archiwów

---

[1]) Publikacja ta w opracowaniu dra W. Łopacińskiego ukazała się w wydawnictwie Wydziału Archiwów „Archeion“ p. t. Archiwa Państwowe Rzeczypospolitej Polskiej — stan na 1 stycznia 1927 r. (Archeion I, str. 15—32) i do niej odsyłamy po szczegóły odnośnie do zawartości archiwów państwowych.

miejskich b. zaboru rosyjskiego archiwa stolic dawnych i obecnych województw, stolic b. gubernij i kilka innych ważniejszych.

W dalszym ciągu uwzględniono archiwa istniejące przy ważniejszych instytucjach naukowych, z archiwów kościelnych katolickich archiwa diecezjalne, kapitulne, kurjalne czy konsystorskie i archiwa ważniejszych kolegjat. Z archiwów parafjalnych uwzględniono tylko archiwum kościoła N. M. P. w Krakowie i archiwa kościołów, które zawierają w sobie zbiory archiwalne skasowanych klasztorów.

Z archiwów kościelnych niekatolickich, klasztornych, synagogalnych i prywatnych uwzględniono niemal wyłącznie tylko te, o których wiedziano z literatury, że istnieją, przyczem, jeśli chodzi o zbiory archiwalne prywatne, przy układaniu ich spisu oparto się przeważnie na danych Chwalewika [1]).

Przy sposobności wypada jeszcze zaznaczyć, że oprócz archiwów, stanowiących mniej lub więcej wyodrębnione jednostki organizacyjne, objęto poniższym wykazem nadto archiwa obchodzących nas instytucyj, które nie stanowią odrębnych jednostek lecz są tylko częściami zbiorów pewnych bibljotek, muzeów i t. p., niema zaś w tym spisie mniej ważnych archiwów miejskich, archiwów gmin wiejskich, parafij, cechów oraz archiwów różnych towarzystw, związków i instytucyj o charakterze oświatowym, społecznym, politycznym, gospodarczym, towarzyskim i t. p.

Wyborowi temu można niewątpliwie niejedno zarzucić, nie dał się on bowiem przeprowadzić według pewnych, ściśle określonych zasad. Na usprawiedliwienie trzeba jednak podnieść, że nie chodzi tu tyle o wyczerpujące pod każdym względem opracowanie, lecz przedewszystkiem zależało na zebraniu możliwie obfitego zasobu wiadomości i materjałów, któreby w ten czy inny sposób przyczyniły się do pogłębienia znajomości naszej archiwistyki.

Wykazem objętych zostało 258 archiwów, z czego 19 wypada na archiwa państwowe (podlegające Wydziałowi Arch. Państw.), 7 na

---

[1]) Zbiory polskie o. c. Ponieważ w czasie zbierania materjałów znano tylko pierwsze wydanie tego dzieła (z r. 1916), zatem nie uwzględniono w poniższym wykazie archiwów prywatnych, o których po raz pierwszy jest mowa w drugiem wydaniu „Zbiorów".

archiwa różnych instytucyj państwowych, 72 na archiwa samorządowe, 7 na archiwa instytucyj naukowych, 41 na archiwa kościelne katolickie, 6 na niekatolickie, 29 na klasztorne, 8 na synagogalne i 69 na prywatne. Jeśli chodzi o terytorjalne rozmieszczenie tych archiwów, to 102 z pośród nich znajdują się na obszarze b. zaboru austrjackiego, 38 w b. zaborze pruskim, 86 na ziemiach dawnego Królestwa Polskiego, 32 na Kresach wschodnich.

Nie dla wszystkich jednak uwzględnionych w naszym wykazie archiwów udało się zebrać wiadomości drogą wspomnianej wyżej ankiety, brakuje ich bowiem dla 104, czyli przeszło 40% ogólnej liczby objętych wykazem archiwów, a w szczególności dla 18 archiwów samorządowych, 1 archiwum instytucji naukowej, 17 archiwów kościelnych katolickich i 1 niekatolickiego, 16 archiwów klasztornych, 5 synagogalnych i 46 (czyli przeszło $^2/_3$) prywatnych.

Wreszcie jeżeli od ogólnej liczby 154 archiwów, dla których zdołano uzyskać wiadomości, odejmiemy 45 archiwów, które nadesłały odpowiedź stwierdzającą nieistnienie danego archiwum, lub wręcz odmówiły udzielenia informacyj, to liczba archiwów, o których spis poniższy przynosi pozytywne dane, zmniejszy się do 109. W tej liczbie mieści się 18 archiwów państwowych, 7 archiwów instytucyj państwowych, 30 archiwów samorządowych, 6 archiwów instytucyj naukowych, 17 kościelnych katolickich i 4 niekatolickie, 8 klasztornych, 3 synagogalne i 16 prywatnych.

Niestety, i z pośród tych 109 archiwów, dla których istnieją pozytywne dane, trzeba jeszcze wydzielić około 40-u takich, co do których informacje naszego wykazu nie są wyczerpujące, tak, że w rezultacie pozostaje tylko około 70 archiwów, dla których spis ten przynosi bardziej dokładne dane.

Jak z tego widać, ankieta nie wydała oczekiwanych rezultatów. Dla stosunkowo wielkiej liczby archiwów, mimo nierzadko dwu i trzykrotnie powtarzanych próśb, nie zdołano uzyskać żadnych danych. Pozatem na odpowiedziach wycisnął swe piętno, oprócz dobrej woli, także i stopień znajomości archiwistyki i jej celów u osób udzielających informacje. Pewna wreszcie część winy spada również na sam kwestjonarjusz, który z konieczności został zbyt jednostronnie zredagowany i na pierwszy rzut oka robi wrażenie, jakby odnosił się wy-

łącznie do archiwów zorganizowanych według wszelkich naukowych wymagań i tak też został w niejednym wypadku zrozumiany, ze szkodą dla niniejszego opracowania. Wiele bowiem zarządów archiwów zadowoliło się ogólnikową odpowiedzią, że posiada archiwum, które nie odpowiada punktom kwestjonarjusza lub jest niedostępne, bez podania bliższych danych o zawartości i stanie. Jeśli chodzi o odpowiedzi na poszczególne punkty kwestjonarjusza, to z natury rzeczy najwięcej do życzenia pozostawiają odpowiedzi na pytania dotyczące zawartości zbiorów oraz katalogów, inwentarzy i repertorjów, t. zn. punkty 5 i 7.

Mimo tych wszystkich braków, poniższy wykaz archiwów i zawarte w nim wiadomości nie są pozbawione wartości naukowej i praktycznej, już choćby z tego względu, że jest to pierwsza w swoim rodzaju próba zebrania ogółu ważniejszych archiwów polskich wraz z podaniem najistotniejszych i według jednego schematu zebranych informacyj o każdem z nich. Wykaz bowiem obecny mimo, iż dotyczy przeważnie archiwów znanych dawniej, podaje przecież niemało szczegółów o znacznej dla nauki wartości, które tą drogą po raz pierwszy dostają się do publicznej wiadomości. Żywić też można nadzieję, że gdy z biegiem czasu zapełnią się w nim tak duże i dotkliwe dziś jeszcze luki, praca niniejsza odda archiwistyce naszej niemałe usługi. Oby się też spotkała z wyrozumiałością naszych uczonych i tych wszystkich, którzy mają coś wspólnego z archiwami i archiwistyką. Spodziewać się należy, że czynniki te dla dobra nauki polskiej udzielą pracy życzliwego poparcia, dostarczając wskazówek i wiadomości, które pozwolą na usunięcie obecnych braków i stworzenie w przyszłości pełnego przewodnika po archiwach polskich, któryby odpowiadał wszelkim wymaganiom naukowym i praktycznym.

Przy końcu tego z konieczności przydługiego wstępu wypada poświęcić parę uwag układowi samego spisu i zawartych w nim materjałów. Z naciskiem musimy podkreślić, że niema w nim wcale wiadomości przejętych z istniejącej literatury, lecz *wszystkie dane zostały zaczerpnięte z materjałów zebranych drogą wspomnianej już ankiety.* Nie od rzeczy będzie również wspomnieć, że materjały te zostały możliwie dokładnie wyzyskane i wiernie oddane. O ile zatem występują jakieś braki lub niedokładności, to są one spowodowane wadami dostarczonego materjału.

Wykaz obejmuje w jednym alfabetycznym spisie wszystkie archiwa, do których się zwrócono po informacje, bez względu na to, czy jeszcze obecnie istnieją i czy nadesłały odpowiedzi na kwestjonarjusz. Ma to na celu uczynienie spisu jak najbardziej przejrzystym i jednolitym oraz umożliwienie szybkiego zorjentowania się w rozmieszczeniu archiwów i brakach niniejszego wykazu, co byłoby znacznie utrudnione, gdyby archiwa zostały rozdzielone między dwa lub więcej spisów.

W ramach wykazu archiwa zostały ułożone według miejscowości, które następują po sobie w porządku alfabetycznym. Jeśli w danej miejscowości istnieje kilka lub kilkanaście archiwów, to następują one po sobie w ten sposób, że najpierw idą archiwa państwowe (podlegające Wydziałowi Arch. Państw.), po nich archiwa instytucyj państwowych, potem archiwa samorządowe, archiwa instytucyj naukowych, archiwa kościelne katolickie, kościelne niekatolickie, klasztorne, synagogalne, a na końcu archiwa prywatne. Wewnątrz poszczególnych typów archiwów zachowane jest następstwo alfabetyczne, stosownie do wyrazów zasadniczych nazwy.

Wiadomości odnoszące się do każdego poszczególnego archiwum podane są (w miarę możności) według punktów umieszczonego poniżej schematu. Z zasady wymieniano tylko te punkty, co do których odpowiedzi przyniosły pozytywne dane, inne zaś punkty pominięto.

Archiwa, od których nie otrzymano żadnej odpowiedzi na kwestjonarjusz, oznaczono *gwiazdką*, archiwa, które według odpowiedzi nie istnieją, odpowiedzi zaś nie podają o nich bliższych objaśnień, oznaczono *dwoma krzyżykami*. Jeśli zaś odpowiedzi podają wiadomości, odkąd i dlaczego dane archiwum nie istnieje, to objaśnienia te zostały przytoczone przy odnośnych archiwach i te archiwa są oznaczone *jednym krzyżykiem*.

Przy każdem archiwum w miarę możności podano dla orjentacji tytuły dzieł lub artykułów, zajmujących się danem archiwum, lub o niem wzmiankujących. Podanie literatury nie mogło być jednak dla braku miejsca zupełnie wyczerpujące, w następstwie czego pominięto wszelkie luźne i epizodyczne wzmianki zamieszczone zwłaszcza w dziennikach, wydawnictwach perjodycznych oraz dziełach ogólnych z zakresu archiwistyki, które zostały wymienione na początku niniejszego wstępu.

Ostatnie przytaczano tylko w tych wypadkach, gdy zawierają jedyne, albo też szczególnie ważne wzmianki o danych archiwach, przyczem nie podawano stron, jeśli odszukanie odnośnego archiwum w danej pracy nie nastręcza żadnych trudności.

B. WYKAZ ARCHIWÓW.

Schemat.

1. Nazwa Archiwum w brzmieniu urzędowem dzisiejszem i dawnem.
2. Adres Archiwum.
3. Władza zwierzchnia, której Archiwum obecnie podlega; władza, której Archiwum podlegało dawniej.
4. Data założenia i krótka historja Archiwum.
5. Zawartość zbiorów według części składowych, czy też działów, z podaniem danych liczbowych.
6. Pomieszczenie i zabezpieczenie Archiwum.
7. Katalogi, inwentarze i repertorja z informacjami co do ich autorstwa, czasu powstania i zakresu rzeczowego.
8. Udostępnienie zbiorów dla celów naukowych.
9. Budżet Archiwum.
10. Skład Zarządu Archiwum.
11. Wydawnictwa Archiwum.
12. Stosunek Archiwum do innych zbiorów danej instytucji.

Wykaz skrótów.

Chwalewik: Zbiory polskie o. c.
Cwietajew: Warszawskije archiwy o. c.
Dudik: Archive im Königr. Galizien und Lodomerien o. c.
Kaczmarczyk, Działalność: Działalność niemieckiego zarządu archiwalnego w Warszawie w latach 1915–1918 o. c.
Kutrzeba: Źródła dawnego prawa polskiego o. c.
Prusiewicz: Archiwa wołyńskie o. c.
Smolka: Archiwa w W. Ks. Poznańskiem, w Prusiech Wschodnich i Zachodnich o. c.
Vademecum: T. Wierzbowski, Vademecum. o. c.
Warschauer: Die städtischen Archive in der Provinz Posen. o. c.
Zivier: Oberschlesische Archive und oberschles. Archivalien. o. c.

Balice. Pow. i wojew. krakowskie.

1. †† Archiwum ks. Radziwiłłów.
Chwalewik.

Biała. Wojew. krakowskie.

2. † Archiwum miejskie.
Według odpowiedzi nie istnieje. W odpowiedzi wspomniano jednak o tem, że w Białej „istnieje archiwum różnych aktów urzędowych".
Heck W., Archiwa miejskie o. c.

Białaczew. Pow. Opoczno. Wojew. kieleckie.

3. * Archiwum hr. Platerów.
Wiśniewski J. X., Monografja dekanatu opoczyńskiego. Radom, 1913.

Białystok.

4. † Archiwum miejskie.
Nie istnieje. Zbiory archiwalne z przed wojny zostały w części wywiezione w r. 1915 do Rosji, skąd nie powróciły, a w części zaginęły w czasie wojny. Ocalały tylko resztki zbiorów i te znajdują się w stanie nieuporządkowanym w posiadaniu Magistratu.

Bielany. Pow. i wojew. krakowskie.

5. * Archiwum OO. Kamedułów.
Zarewicz L., Zakon Kamedułów w Polsce i Litwie według źródeł rękopiśmiennych. Archiwum OO. Kamedułów na Bielanach. Kraków, 1871.

Bochnia. Woj. krakowskie.

6. * Archiwum miejskie.
Machnicki H., Z przeszłości miasta Bochni. Sprawozd. gimn. w Bochni za r. szk. 1887. Bochnia, 1887.
Kw. hist. 1911, str. 333 i 1918, str. 132.

Bogumiłów. Pow. Sieradz. Wojew. łódzkie.

7. * Archiwum Kobierzyckich.
Kobierzycki J., Nieznane zakątki powiatu sieradzkiego. Warszawa, 1909.

Bóbrka. Wojew. lwowskie.

8. * Archiwum prywatne H. Czajkowskiego.
Notz K., Z archiwów prywatnych. Tydzień, 1905. nr. 25.

Bruśnik. Pow. Grybów. Woj. krakowskie.

9. * Archiwum Fihauserów.
Chwalewik.

Brześć Kujawski. Pow. Nieszawa. Wojew. warszawskie.

10. 1) Archiwum przy Magistracie miasta Brześcia Kujawskiego.

2) Brześć Kujawski. Magistrat.

3) Zarząd Magistratu.

4) Archiwalja z przed r. 1863 zostały przez władze rosyjskie częściowo zniszczone, a częścią wywiezione do Urzędu Gubernjalnego w Warszawie.

5) Akta Magistratu od r. 1867 do chwili obecnej. Akta z lat 1867—1912 są uporządkowane, późniejsze zaś nie. Poza tem znajduje się w archiwum „Dziennik Ustaw" z lat 1830—1914 oraz 3 plany miasta i okolic.

6) Zabezpieczenie zbiorów zupełnie wystarczające.

8) Ze zbiorów może korzystać każdy, w porozumieniu z Zarządem Magistratu.

Brześć nad Bugiem. Wojew. poleskie.

11. † Archiwum miejskie.

Uległo zniszczeniu podczas pożaru miasta w r. 1905, nowozałożone zaś po pożarze zostało po wybuchu wojny światowej wywiezione do Rosji.

Bydgoszcz. Wojew. poznańskie.

12. 1) Oddział Bydgoski Archiwum Państwowego w Poznaniu [1]).

2) Bydgoszcz, ul. Dworcowa 29.

3) Zarząd Archiwum Państwowego w Poznaniu.

4) R. 1924.

5) Akta b. Komisji Generalnej w Bydgoszczy, akta dotyczące spraw gruntowych i osadniczych od r. 1796 do chwili obecnej, razem ok. 200.000 fasc. i 9.000 map.

8) Z archiwów państwowych mogą korzystać osobiście dla celów naukowych i urzędowych: 1) osoby znane Zarządom Archiwów ze

---

[1]) Szczegóły objęte punktem 8 opisu niniejszego Archiwum dotyczą wszystkich Archiwów Państwowych, podlegających Wydziałowi Archiwów Państwowych. Przy opisach innych Archiwów Państwowych te szczegóły nie będą powtarzane, a tylko będą podane odsyłacze do niniejszego numeru (12).

swej działalności naukowej, 2) osoby mające polecenie instytucyj naukowych lub osób, których polecenie Zarząd Archiwum uzna za wystarczające i 3) urzędnicy komunalni i państwowi mający polecenie Wydziału Archiwów Państwowych, czy też urzędu, który ich deleguje do pracy w Archiwum. Pozwala na korzystanie Dyrektor danego Archiwum; o ile chodzi o akta z ostatnich 50 lat — Min. W. R. i O. P., cudzoziemcom Minister W. R. i O. P. W archiwach, posiadających pracownię publiczną, można korzystać ze zbiorów codziennie w godzinach urzędowych 9—15. Pozatem w Wydziale Archiwów Państwowych (Warszawa, ul. Długa 13) czynna jest pracownia publiczna przez cały rok, z wyjątkiem lipca i sierpnia, w godz. 17—20, dokąd przesyłane są archiwalja z warszawskich archiwów państwowych.

9) Budżet Oddziału Bydgoskiego Arch. Państw. w Poznaniu wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 1.137 zł.

10) Archiwista: Mieczysław Białynia-Rzepecki.

13. 1) Archiwum miejskie miasta Bydgoszczy.

2) Bydgoszcz. Stary Rynek. Archiwum Miejskie. Dyrekcja Muzeum Miejskiego.

3) Dyrekcja Muzeum Miejskiego (dawniej Bibljoteki Miejskiej).

4) Istnieje prawdopodobnie od początku istnienia miasta (r. 1346).

5) a) Przywileje miasta Bydgoszczy (najstarszy króla Aleksandra z r. 1502), w liczbie 39. b) Akta spadkowe, oraz akta dotyczące folwarków podmiejskich, w liczbie 74. c) Akta dotyczące nabycia i sprzedaży gruntów miejskich, w liczbie 29. d) Rozmaite umowy i dokumenty, księgi ławnicze, cechowe, protokóły etc., w liczbie 134. e) Druki, książki, plany, ryciny, pieczęcie i łańcuchy burmistrzowskie, w liczbie 126.

6) W żelaznej szafie, w skarbcu miejskim, dobrze zabezpieczone.

7) Istnieje jeden rękopiśmienny katalog niemiecki, opracowany prawdopodobnie ok. r. 1910, zestawiony według działów.

8) Ze zbiorów korzystać może każdy, kto uzyska zezwolenie dyrektora Muzeum Miejskiego, codz. w godz. 9—14.

10) Dyrektor Muzeum Miejskiego, dr. Tad. Dobrowolski.

12) Archiwum nie jest oddzielną instytucją, pod względem administracyjnym jest złączone z Muzeum Miejskiem, przytem muzeum posiada bezwzględną przewagę nad archiwum.

Warschauer.

Schmidt E., Verzeichniss der Urkunden und der Protokollbücher des Bromberger Stadtarchivs. Jahrbuch der Histor. Gesellschaft zu Bromberg. 1888. Str. 52—63.

14. * Archiwum Gminy Żydowskiej.

Acteninventar der Synagogengemeinde in Bromberg. Mitteil. des Gesamtarchivs der deutschen Juden. II. Lipsk, 1910.

Chełmno. Wojew. pomorskie.

15. Archiwum miejskie.

Skatalogowane, lecz nieułożone i dopiero w ciągu najbliższych miesięcy zostanie rozmieszczone i uporządkowane, wobec czego dokładne dane co do niego obiecano dać w początkach 1927 r. Składa się ono z akt, dokumentów i planów w liczbie 6.592 nrów; najstarszy dokument pochodzi z r. 1251.

Chwalewik.

Chęciny. Pow. i wojew. kieleckie.

16. 1) Archiwum ksiąg i dokumentów urzędowych Magistratu miasta Chęcin.

2) Chęciny. Stary Rynek. Magistrat.

3) Zarząd miasta.

5) Księgi i akta urzędowe Magistratu, mniej więcej od r. 1860.

6) Stare akta zajmują jedną wielką szafę, nowsze zaś jeden pokój w murowanym gmachu Magistratu.

8) Ze zbiorów można korzystać za zezwoleniem Zarządu miasta, w lecie.

Chroberz. Pow. Pińczów. Wojew. kieleckie.

17. 1) Archiwum Margrabiów Wielopolskich.

2) Chroberz. Poczta w miejscu.

3) Właściciel Aleksander Wielopolski.

4) Powstało jako archiwum rodzinne drogą stopniowego gromadzenia się aktów, od w. XV.

5) a) Akta dotyczące spraw majątkowych, przywileje, nadania królewskie na urzędy; razem ok. 85 pergaminów, 100 dokumentów i 150—200 fasc. b) Korespondencje rodzinne. c) Druki ulotne (odezwy, broszury, czasopisma) z lat 1848 i 1863.

6) Częścią w budynku Zarządu, częścią w pałacu, w ubikacjach specjalnie do tego celu przeznaczonych, suchych i zabezpieczonych.

7) Dyplomatarjusz Chroberski, sporządzony w Krakowie w r. 1859 z opisem 79 pergam. i kartkowy katalog dokum. z XIV i XV w. sporządzony niezależnie od pierwszego w r. 1903 przez prof. dra Józ. Kallenbacha. Obecnie archiwum znajduje się w toku porządkowania.

8) Korzystać ze zbiorów może każdy, uprawniony przez właściciela.

12) Archiwum jest połączone z bibljoteką, która w całości zbiorów posiada przewagę.

Chrząstów. Pow. Włoszczowa. Woj. kieleckie.

18. * Archiwum hr. Potockich.
Chwalewik.

Ciężkowice. Pow. Grybów. Wojew. krakowskie.

19. * Archiwum miejskie.
Chwalewik.

Czerna. Powiat Chrzanów. Woj. krakowskie.

20. * Archiwum klasztoru OO. Karmelitów Bosych w Czernej.
Krotoski K., Z archiwum Karmelitów Bosych na Czernej. Przegl. Powsz. t. XLIII, str. 376—397 i XLIV, str. 76—100.

Czerniejewo. Pow. Gniezno. Wojew. poznańskie.

21. * Archiwum hr. Skórzewskich.
Chotomski Wł., Czerniejewo. Tyg. Ilustr. 1861, nr. 86.

Częstochowa. Woj. kieleckie.

22. Archiwum miejskie.
Zawiera akta, księgi i dokumenty od r. 1808. Z archiwum korzysta wyłącznie Magistrat.
Kaczmarczyk, Działalność str. 120.

23. Archiwum klasztoru OO. Paulinów na Jasnej Górze.
Znajduje się obecnie w toku porządkowania, którem zajmują się od kilku lat w czasie feryj wakacyjnych X. prof. dr. Jan Fijałek i dr. Kazim. Kaczmarczyk, dyrektor Archiwum Państwowego w Poznaniu. Zamierzają oni również wydać katalog tego Archiwum, na wzór „Ka-

talogu Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile" wydanego przez dra Kazim. Kaczmarczyka i X. Gerarda Kowalskiego (Kraków, 1919).

Kw. hist. 1899, str. 651.

Chwalewik.

Czortków. Woj. tarnopolskie.

24. † Archiwum Konwentu OO. Dominikanów.

Zostało wraz z bibljoteką doszczętnie zniszczone w czasie wojny światowej.

Chwalewik.

Dobrzechów. Pow. Rzeszów. Wojew. lwowskie.

25. † Archiwum Michałowskich.

Archiwum złożone: a) z korespondencji literackiej rodziny Koźmianów, b) z papierów rodzinnych Koźmianów, c) z papierów rodzinnych Michałowskich i d) z 7 kodeksów rękopiśmiennych (z XVI—XVIII w.), należących do bibljoteki Jak. Michałowskiego (razem ok. 190 nrów), zostało wraz z bibljoteką (ok. 5.000 t.) zniszczone przez pożar w czasie wojny światowej, w r. 1914. Ocalały jedynie kodeksy Jak. Michałowskiego złożone przez właściciela Józ. Michałowskiego, przed wojną w Akademji Umiejętności, gdzie też obecnie się znajdują.

Czermak W., Przyczynki do dziejów XVII w. z archiwów prywatnych. Kw. hist. 1897.

Dolina. Wojew. stanisławowskie.

26. 1) Archiwum Magistratu miasta Doliny.

2) Dolina, Magistrat.

3) Magistrat.

5) Jeden tom „Speculum" (oryginalne dekrety królów polskich); 15 t. księgi dziejów, z lat 1701—1830; jeden protokół podawczy z lat 1820–1822; 45 Provinzial Ostr. Sanit. z lat 1819–1847; konwolut aktów dotyczących gminy z 18 mapami; konwolut aktów dotyczących kupna realności nr. 93 i 94 Kałusz; konwolut aktów dotyczących erekcji probostwa grecko-katolickiego; konwolut zawierający różne akta i dokumenty (oryginały i kopje) dotyczące posiadłości i przywilejów; zwitek odpisów księgi dziejów; konwolut bardzo dawnych aktów o różnej treści.

6) W żelaznej skrzyni.

8) Ze zbiorów może korzystać każdy pracownik naukowy za zezwoleniem Magistratu codz. w godz. urzędowych.

Gawlik M., Archiwum miejskie w Dolinie. Na ziemi naszej. 1910, nr. 8.

Drohobycz. Wojew. lwowskie.

27. * Archiwum miejskie.

Gątkiewicz F., Archiwum miasta Drohobycza. Drohobycz, 1907.

Dubiecko. Pow. Przemyśl. Wojew. lwowskie.

28. * Archiwum hr. Konarskich.

Chwalewik.

Dukla. Pow. Krosno. Wojew. lwowskie.

29. * Archiwum OO. Bernardynów.

Chwalewik.

Dzików. Pow. Tarnobrzeg. Wojew. lwowskie.

30. * Archiwum hr. Tarnowskich.

Chmiel A., Rękopisy bibljoteki hr. Tarnowskich w Dzikowie. Kraków, 1908.
Vrtel St., Spis dodatkowy rękopisów Bibljoteki Dzikowskiej. Kraków, 1911.
Marczak M., Bibljoteka Tarnowskich w Dzikowie. Kraków, 1921.

Gniezno. Wojew. poznańskie.

31. 1) Archiwum Kapitulne.

2) Kapituła Metropolitalna w Gnieźnie.

3) Kapituła Metropolitalna.

4) Zob. X. Jan Korytkowski: Prałaci i Kanonicy Katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej, t. I, str. 482—501 (Gniezno, 1883).

5) Ok. 1.000 dokum., najstarszy z r. 1136 (bulla Innocentego II). Kilkaset ksiąg i fasc. aktów Kapituły. Kilkadziesiąt map i planów.

6) Archiwum zajmuje jedną, dobrze zabezpieczoną salę, a mianowicie kapitularz przy Katedrze Gnieźnieńskiej.

7) W toku inwentaryzowanie i katalogowanie zbiorów.

8) Ze zbiorów może korzystać każdy, kto otrzyma zezwolenie od Kapituły; czas zależny od porozumienia się z Kapitułą.

10) Archiwarjusz Kapituły: obecnie X. Kanonik Arkadjusz Lisiecki.

11) W przygotowaniu katalogi.

12) Jest niezależne od istniejącej bibljoteki.

Smolka.
Chwalewik.

32. 1) Archiwum Konsystorza Metropolitalnego w Gnieźnie.
2) Konsystorz Metropolitalny w Gnieźnie.
3) Wikarjusz Jeneralny.
4) Najstarsze dokumenty pochodzą z r. 1404.
5) W archiwum znajdują się następujące działy: a) Acta acticantia, nrów 214 (ksiąg i fasc.). b) Depositiones testium, nrów 16. c) Prolataria sententiarum, nrów 6. d) Acta postcurialia, nrów 9. e) Visitationes, nrów 36. f) Epistolae et variae ordinationes a cameris ad consistorium, nrów 13. g) Miscellanea: I) Consitutiones procuratorum, nrów 3, II) Ordinationes, creationes, oblata beneficiorum, nrów 7, III) Acta archiepiscoporum — nry 2, IV) Cracoviensia, nrów 3, V) Formularia, nrów 8, VI) Regestra et relationes actorum, nrów 6, VII) Varia, nrów 4.
6) Dostatecznie zabezpieczone.
7) Istnieje repertorjum.
8) Korzystać może każdy, kto uzyska zezwolenie Wikarjusza Jeneralnego, codziennie w godz. 10—13 i 15—18.
Smolka.

Gogolewo. Pow. Gostyń. Woj. poznańskie.

33. †† Archiwum hr. Czarneckich.
Zygmunt hr. Czarnecki i jego zbiory. Wiadomości numizm.-archeol. 1908, nr. 72.

Gorlice. Wojew. krakowskie.

34. * Archiwum miejskie.
Chwalewik.

Grabów. Pow. Ostrzeszów. Wojew. poznańskie.

35. * Archiwum miejskie.
Karwowski St., Grabów w dawnej ziemi wieluńskiej. Poznań, 1890.
Warschauer.

Grodno. Wojew. białostockie.

36. 1) Archiwum Państwowe.
2) Grodno, Plac Teatralny.
3) Wydział Archiwów Państwowych przy Min. W. R. i O. P., na czele którego stoi Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, obecnie prof. Stan. Ptaszycki.

4) R. 1920.

5) Akta rosyjskich władz administracyjnych od końca XVIII w., oraz akta b. rządu gubernjalnego suwalskiego wcielone do tego archiwum w r. 1926, razem ok. 500.000 vol., i ok. 400 map.

6) We własnym budynku.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 1.308 zł.

10) Archiwistka Janina Studnicka i 2 siły pomocnicze.

37. † Archiwum miejskie.

W czasie wojny światowej zostało rozgrabione lub zniszczone przez wojska okupacyjne. W roku ubiegłym Magistrat podjął starania, zdążające do stworzenia nowego archiwum i w tym celu wstawił do budżetu na rok 1926 etat archiwisty, który jednak został skreślony przez województwo. Równocześnie Oddział Statystyczny Magistratu rozpoczął z własnej inicjatywy gromadzenie u siebie rozpierzchłych ksiąg i pewną ich liczbę utrzymuje, jako bibljotekę Oddziału Statystycznego.

Gumniska. Pow. Tarnów. Wojew. krakowskie.

38. * Archiwum ks. Sanguszków.

Dudik.

Chwalewik.

Gwoździec. Pow. Kołomyja. Wojew. stanisławowskie.

39. * Archiwum kniaziów Puzynów.

Kw. hist. 1908, str. 791 i 1909, str. 287—288.

Pawłowski Br., Z archiwaljów polskich 1831 r. Na ziemi polskiej. 1909, nr. 4

Halicz. Pow. i wojew. stanisławowskie.

40. † Archiwum miejskie.

Zniszczone w czasie wojny światowej.

Kutrzeba, str. 431.

Hrudopol. Pow. Słonim. Wojew. nowogrodzkie.

41. * Archiwum Jundziłłów.

Chwalewik.

Huszlew. Pow. Konstantynów. Wojew. lubelskie.

42. * Archiwum ks. Woronieckich.

Chwalewik.

Imbramowice. Pow. Olkusz. Wojew. kieleckie.

43. 1) Archiwum klasztoru P. P. Norbertanek imbramowickich.

2) Imbramowice. Klasztor.

3) Ksieni klasztoru.

4) Istnieje od założenia klasztoru (ok. r. 1225). Najstarszy znany dokument pochodzi z r. 1228. Najstarsze dokumenty (z p.zed XVIII w). w liczbie 93 sztuk, zabrał w r. 1820 komisarz wojew. krakowskiego Kownacki w związku z konfiskatą majątku klasztornego.

5) a) Dwa kopjarjusze; jeden rozpoczęty w r. 1608 obejmuje dokumenty z lat 1229—1621, drugi zatytułowany: „Dzieje Klasztoru Imbramowickiego" z r. 1768 zawiera odpisy legatów czynionych na rzecz klasztoru w w. XVII i XVIII; b) Kronika klasztoru obejmująca lata 1769—1824 (4 księgi); c) Akta sądu kompromisarskiego w sprawie między klasztorem a miejscowym plebanem z r. 1773 (oryginał w formie księgi opatrzonej pieczęciami); d) Kronika klasztoru PP. Norbertanek w Busku z lat 1737—1814 (1 księga); e) Kilkanaście luźnych kopij dokumentów klasztornych, sporządzonych w w. XVII i XVIII; f) Księga protokołów wizytacyj biskupich z XVII w.; g) Kilka ksiąg inwentarzy folwarków klasztornych z XVIII w.; h) Nieuporządkowane fascykuły papierów z XVIII i XIX w., zawierających korespondencję klasztoru z władzami świeckiemi i duchownemi, kwity, rachunki i t. p.

6) W westjarni klasztornej, za ścisłą klauzurą.

7) „Inwentarz praw y papierów wszystkich" z r. 1703 i „Summaryusz czyli regestr generalny" z r. 1779 nie odpowiadają dzisiejszemu stanowi archiwum. Rpsy z XVII i XVIII w. zinwentaryzowała w r. 1922 dr. Zofja Kozłowska z Krakowa, której zawdzięczamy niniejsze dane.

8) Zezwolenia na wejście za ścisłą klauzurę może udzielić tylko biskup kielecki za zgodą ksieni klasztoru.

Jabłonna. Pow. i Wojew. warszawskie.

44. Archiwum hr. Potockich.

Do niedawna znajdowało się w zupełnym nieładzie i dopiero po przejęciu go przez nowy zarząd rozpoczęto pracę nad uporządkowaniem go. Po skończeniu porządkowania i przeniesieniu zbiorów do specjalnie na ten cel przygotowanego lokalu, archiwum zostanie udostęp-

nione dla badań naukowych i wtedy będzie można podać o niem dokładne informacje.

Krzemiński S., Archiwum Poniatowskich w Jabłonnie. Wiadom. Bibljograficzne Warszawskie. 1883, nr. 10.

Jarosław. Wojew. lwowskie.

45. * Archiwum miejskie.

Orłowicz M., Jarosław, jego przeszłość i zabytki. Lwów—Warszawa. 1921.

46. * Archiwum Kolegjaty Wszystkich Świętych.

Rychlik I., Kościół kollegiaty Wszystkich Świętych w Jarosławiu. Sprawozd. dyr. gimn. w Jarosławiu za r. szk. 1893. Jarosław. 1893.

47. * Archiwum klasztoru OO. Dominikanów.

Barącz S. X., Archiwum WW. OO. Dominikanów w Jarosławiu. Przegl. arch. II. III. 1883; odb. Lwów. 1884.

Kalisz. Wojew. łódzkie.

48. † Archiwum Państwowe.

Stworzone w r. 1920, a zawierające akta b. urzędu wojewódzkiego z czasów Królestwa Kongresowego, b. rosyjskiego Rządu Gubernjalnego i innych władz admin. b. gubernji kaliskiej (ok. 26.000 volum. i ksiąg) zostało w lecie 1926 r. skasowane i jego zawartość została przewieziona częścią do Warszawy, częścią do Poznania.

Sujkowski, Polska Niepodległa l. c.

49. † Archiwum miejskie.

Spłonęło podczas pożaru ratusza, na początku wojny światowej, w 1914 r.

50. * Archiwum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej.

Kaczmarczyk K., Działalność, str. 120.

Katowice.

51. †† Archiwum miejskie.

Kębło. Pow. Puławy. Wojew. lubelskie.

52. * Archiwum hr. Rostworowskich.

Chwalewik.

Kielce.

53. 1) Archiwum Państwowe.
2) Kielce, Gmach województwa.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) R. 1920.

5) Akta b. rosyjskiego Rządu Gubernjalnego i innych władz administracyjnych b. gubernji kieleckiej, razem ok. 20.000 vol.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 713 zł.

10) p. o. archiwisty Józ. Lucjan Głazek i 1 siła pomocnicza.

54. † Archiwum miejskie.

Archiwum składające się przeważnie z aktów i ksiąg rosyjskich zostało w czasie wojny światowej zniszczone przez wojska niemieckie i austrjackie.

55. † Archiwum Kapituły Katedralnej.

Nie istnieje, gdyż Kapituła Katedralna powstała dopiero niedawno, w 1882 r.

Chwalewik.

56. † Archiwum Kurji Diecezjalnej.

Nie istnieje, gdyż diecezja powstała niedawno. Kurja posiada jedynie archiwum wymagane przez prawo kanoniczne, zawierające dane sekretne, dotyczące duchowieństwa diecezji.

Chwalewik.

Kock. Pow. Łuków. Wojew. lubelskie.

57. * Archiwum hr. Żółtowskich.

Chwalewik.

Kołomyja. Wojew. stanisławowskie.

58. †† Archiwum miejskie.

Kutrzeba, str. 431.

Komarowszczyzna. Pow. i wojew. wileńskie.

59. * Archiwum hr. Starzeńskich.

Czermak W., Szkice historyczne. Kraków. 1901.

Kosięcin. Pow Lubliniec. Wojew. śląskie.

60. * Archiwum ks. Hohenlohe-Ingelfingen.

Zivier, str. 4.

Kraków.

61. 1) Archiwum Ziemskie. (Dawniej: Krajowe Archiwum aktów grodzkich i ziemskich).

2) Kraków, ul. Grodzka 52.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) R. 1878.

5) Księgi grodzkie i ziemskie: krakowskie, sądeckie, bieckie, czchowskie, oświęcimskie, zatorskie i pilzneńskie, z lat 1374—1794. Akta instytucyj sądowych b. Rzpltej Krakowskiej (zob. katalog pod 7). Razem 6.607 ksiąg, fasc. i dokumentów.

7) Stan. Kutrzeba: „Katalog krajowego Archiwum aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie". Teka Grona konserwatorów Galicji Zach. t. II i odb. Kraków. 1909.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 1.333 zł.

10) Dyrektor Franc. Duda i 2 siły pomocnicze.

62. 1) Archiwum Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego.

2) Kraków. Collegium Novum.

3) Senat Uniwersytetu (Rektor).

4) Koniec XVIII w.

5) a) Dyplomów pergaminowych z lat 1274—1714, sztuk 430. b) Rękopisów od XV do XIX w. — 373. c) Dokumentów papierowych z XVI—XVIII w. — sztuk 21.000. d) Fascykułów aktów z XIX w., aż do r. 1918 — 282 (ułożone według materyj).

6) Sala sklepiona na parterze, z kratami w oknach.

7) I) Katalog drukowany do ksiąg rękopiśmiennych i II) Repertorja do ksiąg rękopiśmiennych, sporządzone ok. r. 1800 przez Cernera. III) Pisany wykaz dokumentów pergaminowych. IV) Skorowidz registratury i archiwum Un. Jagiell. według fasc.

8) Ze zbiorów korzystać mogą pracownicy naukowi, za pozwoleniem Rektora Uniw., lub Komisji archiwalnej uniwersyteckiej, w poniedziałki w godz. 15—17.

9) Budżetu nie ma, tylko archiwarjusz otrzymuje pewną remunerację.

10) Archiwarjusz Adam Chmiel, dyrektor Arch. aktów dawnych m. Krakowa.

11) Codex diplomaticus Universitatis Cracoviensis, t. I—V. Kraków. 1870—1900.

12) Archiwum jest jednostką wyodrębnioną.

63. 1) Archiwum aktów dawnych miasta Krakowa. (między r. 1793 a 1890 miało nazwę „Archiwum generalne miasta głównego i stołecznego Krakowa").

2) Kraków, ul. Sienna 16.

3) Zarząd miasta Krakowa.

4) Początki archiwum sięgają ostatecznej lokacji miasta Krakowa na prawie niemieckiem, do której zachował się pierwszy dokument lokacyjny z r. 1257. Najstarsze dochowane księgi miejskie (ławnicze) sięgają r. 1300. Początkowo księgi i dokumenty przechowywano w skrzyniach i szafach złożonych w ratuszu. Wcześnie, bo już w średnich wiekach, natrafiamy na ślady zainteresowania się obywateli zbiorami archiwum; zainteresowanie to z biegiem czasu stale się wzmaga, objawiając się wielokrotnem inwentaryzowaniem archiwaljów. Jeszcze w XVIII w. rada miejska zamierzała stworzyć urząd archiwarjusza. Uchwałą Sejmu Czteroletniego, a następnie grodzieńskiego zostały wcielone do archiwum akta Wyższego Sądu prawa niemieckiego, Sądu sześciu miast, Wielkorządów krakowskich oraz Kleparza i przedmieść krakowskich. Tak powiększone archiwum otrzymało nazwę: „Archiwum generalne miasta głównego i stołecznego Krakowa". Po upadku niepodległości Polski archiwum przechodziło bardzo zmienne koleje, zbiory jego znacznie zubożały i dopiero stworzenie w r. 1866 stałego Kuratorjum archiwalnego, zwanego później Komisją archiwalną, zapoczątkowało nową erę w jego dziejach. W r. 1887 przeniesiono archiwum do własnego gmachu (ul. Sienna 16), wnet zaś potem (w r. 1890) otrzymało własny statut, na mocy którego stało się osobną instytucją miejską i nową nazwę, którą do dziś nosi. Stale a znacznie zwiększające się zbiory archiwum zostały ułożone i uporządkowane pod kierownictwem dyrektora archiwum, prof. dra Stan. Krzyżanowskiego, który przy pomocy archiwarjusza, obecnego dyrektora Adama Chmiela i adjunkta Kazim. Kaczmarczyka opracował i wydał w r. 1907 katalog dokumentów; w r. 1915 wydany został katalog ksiąg miejskich.

5) a. Dokumenty pergaminowe (od r. 1105) w liczbie 1.105 i 414 depozytowych dokumentów cechowych.

b. Dokumenty papierowe w liczbie przeszło 100.000, w tem 1.236 oryginalnych dokumentów królewskich (od Zygmunta Starego), dotyczących m. Krakowa.

c. Księgi i akta m. Krakowa od XIV do XVIII w. Księgi sądowe (ławnicze, wójtowskie i radzieckie), administracyjne, rachunkowe, cechowe, kupieckie, księgi dotyczące szpitali i kościołów. Razem 3.568 ksiąg.

d. Akta miejskie z lat 1794—1910. Akta Magistratu, protokoły posiedzeń rady miejskiej, akta dochodów i rozchodów, fundusze, akta hipoteczne, akta budownictwa miejskiego i t. p. Razem ok. 5.000 ksiąg.

e. Archiwum Rzpltej krakowskiej 1815—1846. Akta Komisji organizacyjnej, Sejmu Wolnego Miasta, Senatu, Wydziału Spraw Wewn., prezydjalne, Wydziału dochodów publ., górnicze, hipoteczne, Komisji włościańskiej, szkół początkowych i t. d. Razem 674 księgi w 2.627 tomach. Poza tem znajdują się w archiwum pochodzące z tego okresu akta urodzin, ślubów i śmierci wszystkich parafij krakowskich.

f. Księgi i akta miast Kleparza i Kazimierza oraz jurydyk i przedmieść od XIV w. Archiwum m. Podgórza (od XVIII w.) i gmin przyłączonych do Krakowa. Razem ok. 1.000 ksiąg.

g. Księgi depozytowe miast małopolskich (Biecza, Bochni, Czchowa, N. Sącza, Wieliczki, Zatora). Razem kilkaset fasc.

h. Księgi depozytowe cechów krakowskich, w liczbie 962 rpsów.

i. Zbiory po Ambr. Grabowskim, zawierające oryginalne akta, księgi i wypisy oraz bogate zbiory rycin, w liczbie 164 tomów.

j. Mniejsze grupy zbiorów, jak: akta Wyższego Sądu prawa magdeburskiego; Sądu sześciu miast; Wielkorządów krakowskich; Sądów podkomorskich; Sądu assesorskiego i Trybunału lubelskiego w sprawach krakowskich; Komisji porządkowej, cywilno-wojskowej wojew. krakowskiego i poszczególne księgi i akta różnych miast polskich, t. zw. „Pinocciana“ (zbiory z XVII w. po rodzinie Pinoccich); luźne akta dotyczące różnych spraw miejskich i rodzin krakowskich i t. p. Razem 801 tomów.

k. Archiwum Naczelnego Komitetu Narodowego z lat 1914—1918.

l. Dwie teki planów m. Krakowa; kilka tek planów budynków; bogate zbiory rycin i fotografij kościołów i domów krakowskich

(w tem 11 tek cennego zbioru Stan. i Maks. Cerchów „Pomniki Krakowa").

6) Pomieszczenie dobre, o ile chodzi o zabezpieczenie zbiorów, natomiast daje się we znaki brak miejsca, który wpływa ujemnie na rozwój i uporządkowanie archiwum.

7) a) Katalogi dyplomów: I) Drukowany „Katalog dyplomów pergaminowych", nr. 1—1035 wydany jako III t. wydawnictw Arch. a. d. m. Krakowa. (Kraków, 1907). II) Kartkowy katalog uzupełniający (nr. 1036—1105). III) Kartkowy katalog dokumentów papierowych: oryginałów królewskich. IV) Inwentarz dyplomów depozytowych.

b) Katalogi i inwentarze ksiąg: I) Drukowany „Katalog ksiąg m. Krakowa z XIV — XVIII w." wydany jako IV t. wydawnictw Arch. a. d. m. Krakowa. Kraków, 1915. II) Spis aktów Arch. Senatu Rzpltej Krakowskiej. III) Łuszczyńskiego rękopiśmienny „Index" do dawniejszych akt w Starostwie krak. (Wydziału spraw wewn. Senatu Rządzącego). IV) Klucz archiwalny do działu „Akta Senackie". V) Inwentarz rpsów depozytowych N. Sącza. Spis ksiąg tynieckich. VI) Inwentarz rpsów depozytowych cechów krakowskich. VII) Spis zbiorów Ambr. Grabowskiego jest drukowany w pracy „Wspomnienia Ambrożego Grabowskiego" wydał Stan. Estreicher. „Bibljoteka Krakowska" nr. 40 i 41 (i odbitka: Kraków, 1909, t. I, str. XXII—XLI. VIII) Prowizoryczny spis rpsów i aktów nieskatalogowanych (obejmujący zbiory pod 5 X).

8) Ze zbiorów archiwum mogą korzystać osoby pracujące naukowo i słuchacze Uniwersytetu za poleceniem profesora. Pozwolenia na korzystanie udziela Komisja archiwalna na przedstawienie dyrektora archiwum. Archiwum dostępne codziennie w godz. 9—13.

9) W r. 1925 wynosił budżet 35.550 zł.

10) Dyrektor Adam Chmiel i dwaj assystenci. Posady archiwarjusza i adjunkta nieobsadzone.

11) Oprócz wyżej wymienionych katalogów (zob. 7). Księgi ławnicze krakowskie (Acta scabinalia Cracoviensia), 1315—1376 i 1390—1397, wyd. Stan. Krzyżanowski (Kraków, 1904) i

Księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie (Libri iuris civilis Cracoviensis) 1392—1506, wyd. Kazim. Kaczmarczyk (Kraków, 1913).

12) Przy archiwum istnieje Bibljoteka Archiwum m. Krakowa (utworzona w r. 1890), licząca obecnie przeszło 10.000 dzieł. Jest

również przy archiwum zaczątek „Muzeum historycznego m. Krakowa“ (patrz niżej: Muzea). Znajdują się one w ścisłej łączności z Archiwum i pod kierunkiem jego dyrektora.

Kaczmarczyk K., Das histor. Archiv der Stadt Krakau. Seine Geschichte und wissenschaftliche Erforschung. Mitteil. des K. K. Archivrates. I. 1914.

Ptaśnik J., Archiwum zamku w Zatorze. Czas 1909, nr. 162 i 203.

64. 1) Archiwum Kapitulne.

2) Kraków. Wawel.

3) Kapituła metropolitalna, krakowska.

4) Historja archiwum schodzi się z dziejami Kapituły i sięga jej początków.

5) Dyplomy i rękopisy. Wśród rpsów można wyróżnić: liturgica, theologica, historica, Acta actorum Capituli, Protocolla actorum, Libri visitationum, Libri archivi, Libri privilegiorum, Inventarii, Statuta capitularia, Księgi rachunkowe Kapituły, Opisy dóbr Kapituły i t. p.

6) Archiwum mieści się między wieżą Łubieńskiego i skarbcem katedralnym, obok sali kapitulnej i jest przystępne tylko w tej sali. Lokal archiwum nie posiada pieców, jest nadzwyczaj suchy i przewiewny, zabezpieczenie od ognia posiada takie samo, jak i cała katedra.

7) „Katalog rękopisów kapitulnych Katedry krakowskiej“ ułożył X. Ign. Polkowski, Arch. do dziejów liter. i ośw. w Polsce, t. III. Kraków, 1884. Do druku przygotowywany jest przez dra Kazim. Kaczmarczyka katalog dyplomów.

8) Ze zbiorów korzystać może każdy pracujący naukowo, za pozwoleniem ustanowionego z ramienia Kapituły zawiadowcy; czas zależny od porozumienia z zawiadowcą.

10) Zawiadowca archiwum z ramienia Kapituły i jej członek X. dr. Jan Korzonkiewicz, proboszcz Bazyliki Metropolitalnej na Wawelu.

12) Archiwum jest jednostką samoistną. W skład jej wchodzi bibljoteka, zawierająca inkunabuły, oraz druki starsze i nowsze.

Polkowski I. X., Katalog rękopisów kapitulnych Katedry Krakowskiej — Cz. I. Kodeksy rękopiśmienne. 1—228. Kraków, 1884.

Polkowski I. X., Sprawozdanie o drugim dziale ksiąg Archiwum Kapituły Katedralnej Krakowskiej. Rozpr. Ak. Um. Wydz. hist.-filoz. XVIII i odb. Kraków, 1885.

Kw. hist. 1908; str. 790 i 1919; str. 177.

65. 1) Archiwum Kolegjaty Ś. Anny w Krakowie.
2) Kraków, ul. Ś. Anny 11.
3) i 10) Każdorazowy prepozyt Kolegjaty.
4) Istnieje prawdopodobnie od początków istnienia Kolegjaty. Część zbiorów uporządkował poprzedni prepozyt X. dr. Józ. Caputa i podzielił je na 44 fasc.
5) Z pośród aktów uporządkowanych najważniejsze są: a) pergaminowy dokum. erekcyjny z r. 1535, b) kopja pergaminu z gałki nad kopułą z r. 1703, c) patronat kościoła, d) wizytacje kościelne z r. 1595, 1706 i 1711, e) ordynacje biskupa pro fabrica z r. 1706, f) inwentarze z r. 1797, 1808 i dwa z nieznanej daty, g) reskrypta, referaty, notatki, h) akta komitetu kościelnego, i) akta odnoszące się do dawnych realności, gruntów i domów, j) fundacje mszalne, k) metryki z lat 1568—1663 i l) Miracula Sancti Joannis Cantii z r. 1640 (wyd. przez dra Wojc. Kętrzyńskiego w VI t. „Monumenta Poloniae Historica").
6) Uporządkowana część archiwum mieści się w kancelarji Urzędu parafjalnego, część zaś nieuporządkowana w skarbcu kościelnym.
8) Korzystać ze zbiorów może każdy, kto otrzyma pozwolenie od X. Prepozyta, w umówionych godzinach.

66. * Archiwum kościoła Archiprezbiterjalnego N. P. Marji.
Długopolski E., Katalog archiwum kościoła N. P. Marji w Krakowie. Teka Grona Konserwatorów Gal. Zach. t. VI. Kraków, 1916.

67. * Archiwum Kurji Metropolitalnej.
Polkowski I. X., Wiadomość o archiwum konsystorskiem krakowskiem. Czas. 1878.
Dudik.
Chwalewik.

68. * Archiwum OO. Augustjanów.
Pol W., Wiadomość o kościele Ś. Katarzyny w Krakowie. Warszawa, 1850.
Dudik.
Chwalewik.

69. * Archiwum OO. Dominikanów.
Barącz S. X., Klasztor i kościół Dominikanów w Krakowie. Poznań, 1888.
Kw. hist. 1919, str. 176.
Dudik.
Chwalewik.

70. * Archiwum OO. Franciszkanów.

71. 1) Archiwum PP. Franciszkanek klasztoru Ś. Andrzeja.

2) Kraków. Klasztor Ś. Andrzeja, ul. Grodzka 54.

3) Ksieni.

4) Pierwszy, zachowany dokument pochodzi z r. 1257.

5) Dokumenty i akta związane ściśle z dziejami klasztoru.

Dokumentów z wieku XIII — 48, z w. XIV — 46, z w. XV — 35, z w. XVI — 27, z w. XVII — 11, z w. XVIII — 3.

6) W osobnej, sklepionej i zaopatrzonej w piec ubikacji na parterze.

7) Są dwa katalogi rękopiśmienne.

8) Archiwum znajduje się za klauzurą, a zatem jest niedostępne dla obcych.

12) Obok archiwum istnieje bibljoteka.

Chwalewik.

72. 1) Archiwum XX. Kanoników Regularnych Lateraneńskich przy kościele Bożego Ciała.

2) Kraków, Kościół Bożego Ciała.

3) Każdorazowy przełożony klasztoru.

4) Powstało zapewne zaraz po przybyciu Kanoników Reg. Later. do Krakowa (w r. 1405). W r. 1779 sporządzono książkowy katalog archiwaljów. W r. 1902 uporządkował zbiory prof. dr. Stan. Krzyżanowski, wtedy też wszystkie fasc. oprawiono w osobne księgi i umieszczono w szafach.

5) Dokumenty odnoszące się do poszczególnych klasztorów Kan. Reg. Later. w Polsce, akta wizyt, przywileje zakonu, prawa do dziesięcin, akta procesów z Magistratem m. Kazimierza i ze Synagogą, dawne metryki, akta dotyczące dawnych kościołów Ś. Jakóba i Ś. Wawrzyńca na Kazimierzu, rachunki, korespondencje i t. p. Razem dokum. pergam. — 239, ksiąg ok. 200, oraz kilkanaście map i planów.

6) Archiwum mieści się przy bibljotece i jest zupełnie zabezpieczone.

7) Katalog kartkowy, sporządzony w r. 1902.

8) Każdy kto otrzyma pozwolenie od przełożonego klasztoru; czas zależnie od umowy.

10) Prepozyt klasztoru, X. Józ. Górny.

12) Obok archiwum, jako odrębna jednostka, istnieje bibljoteka klasztorna.

Dudik.

73. * Archiwum X.X. Marków.

Chwalewik.

74. * Archiwum P. P. Norbertanek Zwierzynieckich. Odpowiedzi odmówiono.

Chwalewik.

75. †† Archiwum OO. Paulinów na Skałce.

Chwalewik.

76. 1) Archiwum Kolegjum Krakowskiego OO. Pijarów.

2) Kraków. Kolegjum OO. Pijarów, ul. Pijarska 2.

3) O. Prowincjał.

4) Archiwum przechodziło bardzo zmienne koleje, poniosło mnóstwo strat, skutkiem tego, że podwakroć znajdowało się pod zarządem świeckim z powodu wydalenia OO. Pijarów. Tem też tłómaczy się fakt, że wiele bibljotek świeckich (np. Bibljoteka Tarnowskich w Suchej) posiada archiwalja pochodzące ze zbiorów niniejszego archiwum.

5) a) Siedem inwentarzy Kolegjum Krakowskiego OO. Pijarów, b) Akta Kolegjum Krakowskiego, c) bulle i dekrety papieskie, d) Encykliki OO. Jenerałów, e) Capitula generalia, f) Suffragia pro mortuis (3 egz.), g) Matricula Patrum omnium Scholarum Piarum in Polonia (1740—1840), h—k) Akta Kolegjów: łowickiego, lidzkiego, warszawskiego i radziejowskiego, l) Akta Bractwa Przemien. Pańskiego, m) Akta Bractwa Opieki Matki Boskiej, n) Akta klucza Pulińskiego i posesji Kolegjum międzyrzeckiego S. P., o) „Historja Prowincji Polskiej Pijarskiej“ przez X.X. Mich. Krausa i Domin. Chojnackiego, p) Liber inventarii domus Varsoviensis S. P., r) documenta historiam Provinciae Polonicae S. P. spectantia ex archivo R-mi Patri Generalis Romae exscripta, s) dziełko p. t. „Consilia Dni Alexandri de Nevo, Vincentini, iuris utriusque doctoris contra Iudaeos fenerantes, Romae 1441, t) 24 pliki z dokumentami odnoszącemi się do fundacyj i dawnych funduszów Kolegjum Krak. oraz kilka własnoręcznych listów X. Stan. Konarskiego, u) Ordinationes X.

Stan. Konarskiego, egz. zarezerwowany dla Prowincjała, w którym znajdują się wszystkie informacje odnośnie do zakonników i do konwiktorów, rodzin, służby i t. p.

6) Archiwum mieści się w szafie, w pokoju X. Prowincjała.
Chwalewik.

77. * Archiwum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej.
Chwalewik.

78. * Archiwum hr. Moszyńskich.
Chwalewik.
Prusiewicz, str. 7.

79. * Archiwum Popielów.
Godlewski M. X., Archiwum Stanisława Augusta. Kw. hist. 1908, str. 680—686.
Chwalewik.

80. * Archiwum hr. Potockich.
Chwalewik.

81. * Muzeum hr. Hutten-Czapskich [1]). Dział archiwalny.
Chwalewik.
Vademecum, str. 285.
Prusiewicz, str. 7.

82. 1) Muzeum XX. Czartoryskich. Dział archiwalny.

2, 3, 8, 9, 10, 11) Zob. Muzea i Bibljoteki.

4) Czas powstania archiwum można odnieść do początku XVIII w., przyczem za podstawę jego posłużyło archiwum rodzinne Czartoryskich.

5) Dokumentów pergaminowych 1.311. Rękopisów przeszło 6.000. Map przeszło 400.

6) Rękopisy i dyplomy umieszczone są w osobnej, izolowanej i we wszystkie nowoczesne urządzenia zabezpieczające zaopatrzonej sali.

7) a) Ogólny inwentarz rpsów przez L. Bentkowskiego.

b) Ogólny katalog dyplomów przez L. Bentkowskiego i dra Władysława Pociechy.

c) Ogólny inwentarz map sporządzony pod kierownictwem dra Jacka Lipskiego.

---

[1]) patrz niżej Muzea.

d) Index Archiwum XX. Czartoryskich. I. oddział listów nry 1—51.068,woluminów 244. Spis alfab. sporządzony w latach 1867—1868 przez X. Lipińskiego, X. Horodyskiego, Hempla i Łepkowskiego.

e) Katalog drukowany 1) dr. Jacek Lipski: Materjały do dziejów szkolnictwa polskiego. (Kraków, 1923), 2) dr. J. Lipski: Archiwum Kuratorji Wileńskiej ks. A. Czartoryskiego. (Kraków, 1926).

f) Catalogus codicum manuscriptorum M. Princ. Czart. Cracoviensis. Vol. I. scripsit J. Korzeniowski, obejmuje rpsy 1—917. (Kraków, 1889—1893). Vol. II. scripsit St. Kutrzeba, obejmuje rpsy 918—1681. (Kraków, 1908—1913).

g) Katalog pisany, nry 1725—2208 i vol. II. nry 2211—2580.

h) Katalog rpsów, nry 1682—1879 przez K. M. Morawskiego w latach 1913—1914.

i) Katalog rpsów z Baryczy, nry 3243—3428.

j) Katalog rpsów, nry 4001—5681.

k) Katalog rpsów, nry 4836—5424, oprac. przez J. Kallenbacha w r. 1918/19.

l) Katalog rpsów, nry 5425—5479, oprac. przez J. Kallenbacha.

m) Katalog rpsów, nry 5480—5681 oprac. przez J. Kallenbacha.

12) Archiwum połączone jest z Bibljoteką i Muzeum równorzędnie.

Krechów. Pow. Żółkiew. Wojew. lwowskie.

83. * Archiwum OO. Bazyljanów.

Kretowicz Z. A., Opisanie monastyru Bazyljanów w Krechowie. Rozmaitości. 1830, nr. 38.

Krosno. Wojew. lwowskie.

84. * Archiwum miejskie.

Kutrzeba, str. 431.

Krotoszyn. Wojew. poznańskie.

85. * Archiwum Synagogi.

Acten - Inventar der Synagogen - Gemeinde Krotoschin. Mitteil. des Gesamtarchivs der deutschen Juden. II. Heft 1. Lipsk, 1910.

Kruszwica. Pow. Inowrocław. Woj. poznańskie.

86. * Archiwum Kolegjaty.

Kutrzeba, str. 440.

Krzeszowice. Pow. Chrzanów. Wojew. krakowskie.

87. * Archiwum hr. Potockich.
Chwalewik.

Kurozwęki. Pow. Stopnica. Woj. kieleckie.

88. Archiwum Sołtyków — obecnie własność p. Pawła Popiela jest częściowo uporządkowane przez dra A. Birkenmajera. Bliższych danych narazie brak.
Chwalewik.

Leszno. Wojew. poznańskie.

89. 1) Archiwum ewang.-reform. kościoła Ś. Jana.
2) Leszno. Gmina ew.-ref. przy kośc. Ś. Jana.
3) Prezbiterjum kośc. Ś. Jana.
5) 12 tomów i ok. 100 luźnych fasc. aktów.
6) W budynku kościelnym.
8) Ze zbiorów korzystać może każdy, kto otrzyma pozwolenie od Prezbiterjum.
12) Obok archiwum istnieje bibljoteka z ok. 2.000 t.
Warschauer, str. 134.
Chwalewik.

Leżajsk. Wojew. lwowskie.

90. Archiwum miejskie.
Jako zorganizowana jednostka nie istnieje. Pominąwszy bowiem akta urzędowe, nie posiadające ogólniejszego znaczenia, Urząd gminny posiada tylko mały zbiór dawnych, pergaminowych przywilejów miasta oraz jedną mapę katastralną gminy. Przywileje pergaminowe są przechowywane w ogniotrwałej kasie miejskiej i mogą być przeglądane przez osoby odpowiednio wylegitymowane, za uprzedniem porozumieniem się z Zarządem gminy, w godzinach urzędowych.
Vademecum.

Lublin.

91. 1) Archiwum Państwowe.
2) Lublin, ul. Namiestnikowska 10 i Plac Litewski 3.
3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.
4) R. 1918.

5) Księgi grodzkie i ziemskie: lubelskie, chełmskie, urzędowskie, parczewskie, szczebrzeszyńskie, grabowieckie, horodelskie i krasnostawskie z lat 1504—1810. Księgi miejskie miast z terytorjum dawnego (z przed rozbiorów) województwa lubelskiego. Akta władz wojewódzkich z lat 1815—1838. Akta władz rosyjskich b. gubernji lubelskiej z lat 1837—1915. Razem ok. 300.000 vol. i ok. 2.000 map i planów.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe 1.097 zł.

10) p. o. dyrektora dr. Leon Białkowski i 4 siły pomocnicze.

11) Rjabinin J., Archiwum Państwowe w Lublinie. I. Wiadomość ogólna. II. Dawne księgi miejskie lubelskie. Warszawa, 1926. Wydawn. Wydziału Arch. Państw.

92. 1) Archiwum Magistratu miasta Lublina.

2) Lublin. Magistrat.

3) Prezydent miasta.

4) Ok. r. 1800.

5) Akta urzędowe Magistratu, według działów gospodarki miejskiej i władz miejskich, razem 15.658 zeszytów dokumentów, 620 ksiąg i fasc. oraz jedna mapa.

6) Zbiory są dobrze zabezpieczone.

7) Istnieją repertorja według działów i treści.

8) Ze zbiorów mogą korzystać instytucje państwowe, samorządowe i naukowe oraz osoby prywatne, które uzyskają zezwolenie od Szefa Wydziału do spraw ogólnych, w godzinach urzędowych.

10) Archiwista Leopold Łuczyński.

Wadowski J. A. X., Kościoły lubelskie. o. c. Przyp. 2 do str. 4.

93. 1) Bibljoteka Publiczna im. Hieron. Łopacińskiego.

2, 4, 10) Zob. Bibljoteki.

7) Jaworowski Al.: „Katalog rękopisów Bibljoteki im. H. Łopacińskiego. 2 zeszyty. I. r. 1913, II. r. 1917.

Chwalewik.

94. 1) Archiwum Kapitulne.

3) Kapituła katedralna lubelska.

4) W czasie wojny światowej archiwum było zmuszone zmieniać swą siedzibę, wskutek czego zakradły się doń nieporządki, utrudniające korzystanie z jego zbiorów. W ostatnich czasach archiwum znajduje się w stadjum porządkowania, sporządzono nawet 2 katalogi.

7) Katalog (spis inwentaryczny) dokumentów, aktów publicznych i korespondencyj urzędowych oraz spis pergaminów, który został przesłany do Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Wadowski J. A. X., Kościoły lubelskie. o. c. Przyp. 1 do str. 3.

95. † Archiwum Kurji Biskupiej.

Według odpowiedzi, Kurja biskupia naukowo urządzonego archiwum nie posiada.

Wadowski J. A. X., Kościoły lubelskie. o. c. Przyp. 1, do str. 1.

96. 1) Archiwum parafji Ewang.-Augsburskiej lubelskiej.

2) Lublin, Krakowskie Przedmieście 45.

3) Kolegjum Kościelne parafji Ew.-Augsb., lub Konsystorz Ew.-Augsb. warszawski.

4) Ok. r. 1784.

5) a) Dokumenty: Świadectwo Magistratu z r. 1784 na kupno placu, przywilej króla Stanisława Augusta z r. 1784 na wybudowanie kościoła oraz szereg dokumentów na wybudowanie plebanji, Domu Schronienia, założenie szkoły w Lublinie i szkół w parafji, dowody kasowe, spisy ludności ewangelickiej, dowody założenia cmentarzy, w ogólnej liczbie 50 zeszytów. b) Księgi metrykalne w liczbie 17. c) Księgi urzędnika Stanu Cywilnego w liczbie 51. d) Protokóły posiedzeń Kolegjum Kościelnego — 5 ksiąg. e) Księgi konfirmowanej młodzieży w liczbie 9. f) Księgi zapowiedzi w liczbie 4. g) Księgi komunikantów w liczbie 2. h) Mapy i plany w liczbie 10.

6) Dokumenty dotyczące erekcji parafji znajdują się w żelaznej skrzynce, inne zaś dokumenty i księgi w kancelarji parafji, należycie zabezpieczone.

7) Spis inwentarza i katalog sporządzony przez X. Pastora A. Schoeneicha.

8) Ze zbiorów korzystać może każdy, odpowiednio wylegitymowany, za pozwoleniem miejscowego X. Pastora, jako prezesa Kolegjum Kościelnego, w godzinach urzędowych.

10) Kolegjum Kościelne z prezesem X. Pastorem A. Schoeneichem na czele.

12) Archiwum nie jest połączone z żadną inną instytucją.
Chwalewik.

Lubliniec. Wojew. śląskie.

97. * Archiwum miejskie.
Zivier, str. 9.

Lubostroń. Pow. Szubin. Wojew. poznańskie.

98. †† Archiwum hr. Skórzewskich.
Chwalewik.

Lwów.

99. 1) Archiwum Państwowe (dawniej: Archiwum Namiestnictwa).

2) Lwów. Gmach województwa.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) W końcu XVIII w. Otwarte w r. 1908.

5) Akta dawnych władz rządowych, galicyjskich z lat 1772—1918, razem 114.714 tytułów, 15.834 fasc. i 12.679 tomów.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 1.980 zł.

10) Dyrektor: dr. Eug. Barwiński i 6 sił pomocniczych.

Winiarz A., Archiwum Namiestnictwa we Lwowie. Przew. Nauk. Liter. 1909 odb. Lwów, 1909.

Winiarz A., Z dziejów Archiwum Namiestnictwa we Lwowie. Lwów. 1910.

Zajączkowski St., Archiwum Państwowe we Lwowie 1913 — 1923. Gazeta Lwowska. 1923, nr. 278—282 i 287—288.

Kw. hist. 1926, str. 296.

Czołowski A., Archiwa państwowe we Lwowie. o. c.

100. 1) Archiwum Ziemskie (dawniej: Krajowe Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie).

2) Lwów. Plac Bernardyński 3.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) R. 1878.

5) Księgi grodzkie i ziemskie: przemyskie, przeworskie, samborskie, lwowskie, grodeckie, żydaczowskie, halickie, lubaczowskie, trem-

bowelskie, bełzkie, buskie i krasnostawskie z lat 1423—1784. Akta gmin b. wojew. ruskiego i bełzkiego. Metryka gruntowa józefińska z r. 1789. Depozyty. Razem 17.948 ksiąg, fasc. i pojedyńczych dokumentów.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 2.692 zł.

10) Dyrektor: prof. dr. Oswald Balzer i 3 siły pomocnicze.

11) „Akta grodzkie i ziemskie“ z czasów Rzpltej Polskiej z Archiwum t. zw. bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacji ś. p. Aleksandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego, T. I—XXII, Lwów, 1868—1914.

Przedmowy do „Aktów grodzkich i ziemskich“, t. I—XXII.

Dąbkowski P., Krajowe Archiwum akt grodzkich i ziemskich we Lwowie. Gazeta Sądowa nr. 1898, nr. 33—34.

Barwińskyj B., Krajewyj archiw aktiw grodzkych i zemśkych u Lwowi. Istoriczni pryczynky. I. Lwów, 1908.

Sochaniewicz S., Archiwum krajowe aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie. Przew. Nauk. i Liter. 1912 i odb. Lwów, 1912.

101. 1) Archiwum Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.

2) Lwów, ul. Ś. Mikołaja 4, parter.

3) Każdorazowy Rektor i Senat akademicki.

4 i 5) Archiwum założone zostało w r. 1894. Pierwotnie złożono w niem księgi i akta uniwersyteckie po rok 1848/9 włącznie, przekraczając go tylko przygodnie w niektórych działach. Wskutek pożaru dawnego budynku Uniwersytetu (w r. 1848) znajdowały się one w wielkim nieładzie, którego usunięcie wymagało dłuższego czasu. W r. 1917 ogłoszono drukiem „Inwentarz archiwum Uniwersytetu lwowskiego“, opracowany przez archiwarjusza prof. dra Ludw. Finkla. Liczy on 189 nrów, a w przedmowie podaje dokładne informacje o archiwum. Zbiory archiwum zostały znacznie powiększone wskutek przekazania doń w r. 1920 wszystkich aktów kancelarji rektorskiej oraz kancelaryj Wydziałów teologicznego i filozoficznego, a częściowo także prawniczego i lekarskiego do r. 1900. Wskutek tego przybytku „Główny inwentarz archiwum“ liczy obecnie 521 nrów, (w tem akta Senatu akad. do r. 1907 i akta Wydziału prawa do r. 1908/9). Ponadto oddano do

archiwum pamiątki obchodu jubileuszowego w r. 1912, projekty na budowę nowego gmachu Uniwersytetu z r. 1913, pieczęcie, medale i t. p., a w r. 1925 dysertacje doktorskie Wydziału filozoficznego oraz niektóre prace seminaryjne Wydziałów filozoficznego i prawniczego.

6) Lokal archiwum na parterze gmachu „Starego Uniwersytetu" jest tymczasowy, gdyż archiwum ma być przeniesione do nowego (posejmowego) budynku Uniwersytetu, po ustąpieniu z niego Samorząd. Wydziału Tymczasowego. Obecnie mieści się w jednej sali, która służy równocześnie za biuro dyrektora i asystenta archiwum oraz pracownię dla korzystających ze zbiorów.

7) Zob. 4 i 5). Poza temi istnieje spis aktów t. zw. „Uniw. Józefińskiego" (1784—1805), uratowanych z pożaru w r. 1848, z podaniem treści i indeksem imiennym i rzeczowym, sporządzony przez dra T. E. Modelskiego. Dalszy spis aktów odnoszących się do t. zw. „Liceum lwowskiego" (1805—1817) dosięgnął w opracowaniu r. 1812.

8) Korzystać ze zbiorów może każdy pracujący naukowo, za zezwoleniem Dyrektora archiwum (w wypadkach wątpliwych—Rektora), w godz. urzędowych codz. 9—13.

9) Wydatki osobowe (w r. 1925) — 2.394 zł. Wydatki rzeczowe znajdują pokrycie w wydatkach ogólnych Rektoratu Un. J. K.

10) Dyrektor: prof. dr. Ludw. Finkel i młodszy asystent.

11) „Materjały do historji Uniwersytetu Lwowskiego", których dotychczas wyszedł zeszyt pierwszy, t. j. wspomniany „Inwentarz archiwum Uniwersytetu lwowskiego", oprac. przez prof. dra Ludw. Finkla (Lwów, 1917), w przygotowaniu zaś są „Spisy uczniów" z lat 1784—1805.

12) Archiwum tworzące część kancelarji Uniwersytetu, stanowi jednostkę wyodrębnioną. Wiadomości o postępie prac archiwalnych są podawane w drukowanych „Kronikach Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie".

102. 1) Archiwum król. stoł. miasta Lwowa.

2) Lwów. Ratusz.

3) Prezydjum miasta.

4) Zorganizowane w r. 1891, jako odrębny departament (XVI) Magistratu.

5) Materjały do historji m. Lwowa i wewnętrznych jego urządzeń, a mianowicie: dyplomy, akta i księgi dawnych sądów i władz

miejskich, księgi rachunkowe, księgi i ustawy cechów rzemieślniczych, inwentarze dóbr, lustracje miasta, dokumenty prawne, listy królów, miast i osób prywatnych, kopjarjusze przywilejów, akta szpitali i fundacyj, opisy oblężeń, kontrybucyj, plany miasta i t. p. W roku ub. wcielono do archiwum akta i księgi dawnej Ekonomji miejskiej, wydobyte z piwnic ratusza.

6) W dwu salach sklepionych, okratowanych, opatrzonych żelaznemi okiennicami i nieopalanych, obok biura dyrektora.

7) Archiwum posiada następujące inwentarze spisane w latach 1860—1914: a) Dyplomów pergaminowych (851 nrów); b) Ksiąg administracyjno-sądowych (nrów 477); c) Ksiąg rachunkowych i innych do tego działu należących (nrów 408); d) Fascykułów aktów, według spraw (nrów 1513); e) Listów królów, miast i różnych osób (nrów 1057); f) Map i planów miasta i t. p. (nrów 316).

Ponadto posiada archiwum: 1) 3 oprawne tomy „Regestrów“, w których wszystkie materjały z pod a, c, d i e są szczegółowo streszczone i opisane chronologicznie od r. 1356 do r. 1800, 2) 122 oprawne tomy tworzące szczegółowe i bardzo dokładne indeksy do działu b (sporządzone z końcem XVIII w.) i 3) Dziennik nowych przybytków.

8) Korzystać ze zbiorów może każdy pracujący naukowo, za pozwoleniem Dyrekcji Archiwum, codz. w godz. 10—14.

9) W budżecie rozchodów miasta na r. 1926 posiada archiwum dotację na potrzeby i powiększenie zbiorów archiwalnych w kwocie 1.500 zł. i na wydawnictwa archiwalne 1.000 zł.

10) Dyrektor dr. Aleks. Czołowski, zastępca dyrektora i archiwarjusz.

11) Pomniki dziejowe Lwowa:

T. I. Najstarsza księga miejska 1382—9. Wyd. Dr. Al. Czołowski. Lwów. 1892.

T. II. Księga przychodów i rozchodów miasta 1404—1414. Wyd. Dr. Al. Czołowski. Lwów. 1896.

T. III. Księga przychodów i rozchodów miasta 1414—1426. Wyd. Dr. Al. Czołowski. Lwów. 1905.

T. IV. Księga ławnicza miejska 1441—8. Wyd. Dr. Al. Czołowski i Fr. Jaworski. Lwów. 1921.

12) Przy Archiwum istnieje podręczna Bibljoteka miejska, licząca z górą 20.000 dzieł [1]).

Widman K., Archiwum miasta Lwowa. Przegl. bibljogr.-archeol. 1881; Przegl. archeol. 1883 i odb. Lwów. 1888.

Jaworski Fr., Archiwum miejskie we Lwowie. Tydzień. 1902, nr. 48.

103. 1) Archiwum Instytutu Stauropigjańskiego.

2) Lwów, ul. Blacharska 9.

3) Zarząd Instytutu Stauropigjańskiego.

4) Muzeum i Archiwum założono w r. 1886.

5) Dokumenty sięgają XIV w. i odnoszą się do dziejów Rusi halickiej oraz do historji istniejącego od przeszło 400 lat Instytutu Stauropigj. Dokumentów uporządkowanych 871, kopij 248.

6) Przy Muzeum Instytutu, w specjalnie na ten cel przeznaczonym lokalu.

7) Zbiory są tylko częściowo uporządkowane i opisane w książce dra I. S. Święcickiego: „Opyś Muzeja Stawropigijskago Instituta wo Lwowie". (Lwów 1908).

8) Ze zbiorów korzystać może każdy po porozumieniu się z prezesem (senjorem).

10) Kierownikiem jest jeden z członków Wydziału Instytutu.

11) „Monumenta Confraternitatis Stauropigianae" (Lwów 1895); „Diplomata Statutovia Confr. Staur." (Lwów 1895) i „Archiv Jugozapadnoj Rossii", t. X, XI i XII.

12) Archiwum jest połączone z Muzeum Instytutu.

Szaraniewicz J, Muzeum Instytutu Stauropigijskiego we Lwowie. Teka Grona Konserw. Galicji Wsch. Lwów 1892.

104. 1) Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie. Oddział rękopisów.

2, 3, 4, 9, 10, 11, 12) Zob. Bibljoteki i Instytucje Naukowe.

5) Zawiera wpisanych do inwentarza: rpsów 5477, dyplomów 1742, autografów 5293, map 2323, niewpisanych zaś ok. 3500 volum. i fasc.

W tem zawarte są archiwa: Batowskich (L. 3868—3880 i niezinw. 3 teki), Drohojowskich (L. 4518—4529 i niezinw. 29 tek), Grabowskich

[1]) p. niżej: Bibljoteki.

(L. 4175—4257, 4766—4782 i niezinw. 3 teki), miasta Grodziska (L. 1500—1547), Hohendorfów (3 teki), Hussarzewskich (3 teki), książąt Jabłonowskich z Bursztyna (205 tek i volum.), Kossowskie Żydowskich i Wybranowskich (15 tek), Włodz. Kozłowskiego (480 tek), Krzywców i Mierzejewskich (5 tek), Lipowieckie (L. 4043—4171), książąt Lubomirskich z Kruszyny (L. 5158—5185) wraz z archiwaljami rodzinnemi z Równego i Berestynowa (ok. 150 tek), Markowskich (4668—4714), Mniszchów (2617—2708, 3928—3951), Ormian lwowskich (1643—1766, 3718—3759), Ormian stanisławowskich (1350—1367, 1590), Ossolińskich Ciechanowieckie (3845—3854, 3974—3989), Gen. Mac. Rybińskiego (3517—3532), Rzeczyckich (2472—2575), książąt Sapiehów z Krasiczyna (885 fasc. i inkun.) wraz z arch. dominikalnem z Krasiczyna (50 fasc.), Fryd. Skarbka (74 nry), Stadnickich (L. 3952—3970), Galic. Tow. Gospodarskiego (ok. 200 ksiąg i tek), Tow. Sztuk Pięknych (57 fasc.), Wardeńskich (4 teki), Wasilewskich (wraz z arch. dominikalnem Oleska i Wolicy; L. 3210—3230, 4299—4320, 4363—4370, oraz niezinw. 29 paczek i fasc.), Wołłowiczów (30 fasc.), Teki Jarochowskiego (55 tek), Teki Ant. Schneidra (232 tek i volum.), Papiery urzędników Zakładu: Bełzy, Bielowskiego, Czarnika, Hirschberga, Kętrzyńskiego, Małeckiego, Pawłowicza, Słotwińskiego. Bibljoteka medycka Pawlikowskich (270 rpsów), Biblj. moroczyńska Chrzanowskich (51 rpsów), Zbiór Adolfa Sternschussa (teatralja), Zbiór Wiktora Gomulickiego (L. 5267—5434).

7) „Katalog rękopisów Zakł. Nar. im. Ossolińskich“ przez dra Wojc. Kętrzyńskiego. 3 t. (Do L. 1505).

Inwentarz rękopisów Bibljoteki Zakładu nar. im. Ossolińskich we Lwowie (Nr. 1505—5500). Lwów 1926 (maszynopis). Do całości Oddziału rpsów — 2 tomy inwentarza, dalsze zaś są w opracowaniu.

8) Zbiory zinwentaryzowane dostępne bez ograniczeń, niezinwentaryzowane zaś tylko za specjalnem zezwoleniem dyrekcji Zakładu.

Dąbkowski P., Wiadomość o Archiwum Berehskiem Luba-Radzimińskich, obecnie we Lwowie. Opis konserwatorsko-archiwalny. Przew. Nauk. Liter. 1918; odb. Lwów. 1919.

Wybranowski A., Archiwum kossowskie. Przew. Nauk. Liter. II. Lwów. 1874.

105. 1) Archiwum Kapituły Metropolitalnej łacińskiej.
2) Lwów, ul. Rutowskiego 5. I p.

3) Kapituła Metropolitalna łacińska we Lwowie.

4) Archiwum powstało w związku z założeniem kancelarji Kapituły w r. 1429. Pierwsze wzmianki o jego istnieniu pochodzą z pocz. XVII w. Częściowa inwentaryzacja nastąpiła w latach 1760 i 1765, pierwsza zupełna w r. 1801 i następnych przez Józ. Obmińskiego, poczem w ciągu XIX w. archiwum uległo dezorganizacji. Ostatnia inwentaryzacja dokonana została w latach 1911—1914 i 1921 przez dra Stan. Zajączkowskiego.

5) Archiwum składa się z 4 działów oznaczonych literami: L) Dokumenty pergam. w liczbie 320, od r. 1375 (dokum. erekcyjne i fundacyjne dla Kapituły i Katedry, bulle nominacyjne arcybiskupów i t. p.). K) Księgi w liczbie 246 (Protokoły sesyj Kapituły, Statuta, księgi rachunkowe, Visitationes bonorum, Libri privilegiorum, Inwentarze majątku Kościoła, bractw, fundacyj i t. p., w końcu rpsy z dziełami Pirawskiego, Józefowicza i Zacharjasiewicza. F) Akta luźne w 147 fasc. M) Mapy i plany, głównie dóbr kapitulnych w liczbie 40.

6) Archiwum mieści się w lokalu kancelarji Kapituły, w kamienicy murowanej na I p.; specjalnych urządzeń nie posiada.

7) Archiwum posiada ogólny inwentarz i repertorjum do wszystkich działów, nadto katalog kartkowy ksiąg i regesta dokumentów sporządzone w r. 1921 przez dra Zajączkowskiego. Ponadto istnieje opis historyczno-konserwatorski pióra dra Stan. Zajączkowskiego p. t. „Archiwum Kapituły łacińskiej we Lwowie“ (Lwów 1923).

8) Ze zbiorów korzystać może każdy pracujący naukowo po uzyskaniu zezwolenia od każdorazowego Prokuratora Kapituły, w godzinach urzędowych, codz. 10·30 — 12·30.

10) Zarząd archiwum stanowi Kapituła Metrop. łacińska, w archichum zaś urzęduje stale sekretarz Kapituły, którym od kilkudziesięciu lat jest Wikarjusz Katedralny.

12) Archiwum stanowi odrębną jednostkę.

Zajączkowski St., Archiwum Kapituły łacińskiej we Lwowie. Arch. Tow. Nauk. we Lwowie. Dział. II. Tom. 1. Zesz. 7. Lwów, 1923.

106. 1) Archiwum (dawniej Księgozbiór) Kapituły ormiańskiej.

2) Lwów, ul. Skarbkowska 14.

3) Kapituła Metropolitalna obrz. ormiańsko-katol.

4) Archiwum powstało z chwilą założenia biskupstwa ormiańskiego we Lwowie, a z niem kapituły t. j. w r. 1365. Przed 30 laty wielka liczba dokumentów z archiwum została wypożyczona ś. p. X. Sadokowi Barączowi, autorowi „Żywotów sławnych Ormian“ i dzieła p. t. „Rys dziejów ormiańskich“, które to dokumenty spłonęły w klasztorze dominikańskim w Tarnopolu.

5) Akta konsystorskie, fundacyjne na rzecz kośc. ormiańskich, ważniejsze zdarzenia w djecezji, daty erekcyj kościołów i parafij, akta odnoszące się do klasztoru PP. Benedyktynek orm., oraz znikoma liczba przywilejów i praw ormiańskich. Kancelarja Kurji Metrop. orm. nie może podać dokładniejszych danych zawartości archiwum z powodu jego nieuporządkowania.

6) Część archiwum znajduje się obecnie w prywatnem mieszkaniu jednego z Kanoników Kapituły, a część w pałacu X. Arcybiskupa.

8) Zbiory są na razie niedostępne.

Dudik.

107. Archiwum Kurji Metropolitalnej łacińskiej.

Znajduje się obecnie dopiero w stadjum porządkowania. Korzystanie z archiwum dozwolone na razie tylko wyjątkowo, za uprzedniem zgłoszeniem się w poszczególnych wypadkach.

Dudik.

108. * Archiwum Metropolji grecko-katolickiej.

Dudik.

109. * Archiwum OO. Bazyljanów (ul. Żółkiewska 36).

Archiwum, uważając się za instytucję ukraińską, odmówiło podania bliższych informacyj, odsyłając po takowe do „Analecta Ordinis S. Basilii Magni“, t. I, str. 161.

Skruteń P. J., Bibljoteka lwiwśkych Wasylijan. Zap. czyn. Św. Was. I. nr. 2—3. 1925.

Hordyńskyj J., Rukopysy bibljoteky monastyrja Św. Onufrija OO. Wasyl. u Lwowi; tamże.

Kw. hist. 1926, str. 302—303.

110. * Archiwum OO. Bernardynów.

Golichowski N. X., Kościół Bernardynów we Lwowie. Lwów, 1911.

111. * Archiwum OO. Dominikanów.

Dudik.

112. 1) Izraelicka Bibljoteka Gminna.
2) Lwów, ul. Rzeźnicka 5.
3) Kuratorjum bibljoteki.
4) Przed r. 1925 nie przywiązywano żadnej wagi do starych dokumentów i dopiero z chwilą objęcia Zarządu Gminy w charakterze Komisarza rządowego przez dra Allerhanda, zwrócono na nie pilniejszą uwagę, uporządkowano registraturę i oddano rękopisy do bibljoteki.
5) Cztery fascykuły zawierające rozporządzenia, warunki licytacyjne, podania prywatnych osób odnośnie do podatku od świec i mięsa koszernego, pochodzące z pierwszej poł. XIX w. Fascykuły te zawierają ok. 400 arkuszy. Pinaks zawierający zapiski rabinackie i zarządzenia przełożeństw z XVII i XVIII w.
6) W zwykłej drewnianej szafie, razem z rpsami hebrajskiemi, naukowej treści.
8) Korzystać ze zbiorów może każdy posiadający kwalifikacje naukowe, za porozumieniem się z kustoszem, codziennie w godz. 16—19·30.
10) Kustosz bibljoteki, obecnie Jehuda Kolm.
12) Zbiory archiwalne stanowią tylko część składową Bibljoteki.

113. * Archiwum prywatne dra Al. Czołowskiego, dyrektora Arch. miasta Lwowa.
Chwalewik.
Prusiewicz, str. 7.

Lwówek. Pow. N. Tomyśl. Wojew. poznańskie.

114. * Archiwum hr. Łąckich.
Karwowski St., Z archiwum Stefana hr. Łąckiego w Lwówku. Dziennik Poznański. 1915. nr. 188—189.

Łabuńki. Pow. Zamość. Wojew. lubelskie.

115. * Archiwum Kaszowskich.
Chwalewik.

Łańcut. Woj. lwowskie.

116. 1) Archiwum Ordynacji łańcuckiej hr. Potockich.
3) Ordynat hr. Alfred Potocki.
4) Są ślady istnienia archiwum w Łańcucie już za Stadnickich i za Stan. Lubomirskiego, wojew. ruskiego i krakowskiego, nabywcy Łańcuta od Stadnickich i założyciela zamku łańcuckiego. Istniało też

archiwum w Łańcucie za jego następców. Faktyczny początek temu archiwum dała ks. Izabella Lubomirska, marszałkowa w. kor., w r. 1795. Ponieważ sprowadzone z Warszawy akta admin. i majątkowe znajdowały się w wielkim nieporządku, ks. marszałkowa poleciła je uporządkować i wydzielić dla arch. oleszyckiego akta odnoszące się do działu jej brata ks. Ad. Kaz. Czartoryskiego. Po archiwiście Kłembowskim, który ustąpił jeszcze w r. 1795, objął archiwum Magnuszewski (do r. 1800), a po nim Foltyński (do r. 1817), ten ostatni też przeprowadził głównie prace nad uporządkowaniem archiwum. Foltyński sporządził z polecenia ks. marszałkowej cały szereg nowych summarjuszów majątkowych, na podstawie starszych i według faktycznego stanu aktów. Nieco później oddał do Ossolineum we Lwowie wiele aktów i dokumentów kurator tegoż, ks. Henryk Lubomirski. Po śmierci hr. Józ. Potockiego, krajczego w. kor. w r. 1802, przybyły do Łańcuta papiery hr. Potockich z archiwum krajczego. Za czasów hr. Alfr. Potockiego, syna historyka Jana, zawiadywał archiwum po r. 1831 J. N. Deszkiewicz, później Gorczyński i i. Archiwum jednak nigdy nie zostało definitywnie uporządkowane, a skutkiem wielu zmian majątkowych, działów rodzinnych, segregacji aktów oraz prób nowego układu aktów w 2 poł. XIX w., stan jego przedstawiał wiele do życzenia. Dopiero obecny ordynat, Alfred hr. Potocki, postanowił doprowadzić archiwum do stanu normalnego, Prace nad uporządkowaniem zbiorów rozpoczęły się i postępują systematycznie naprzód pod kierunkiem dra T. E. Modelskiego, prof. Uniw. Stef. Batorego w Wilnie.

5) Zawartość zbiorów archiwum można narazie określić tylko ogólnie. Przeważają akta majątkowe Potockich, nadto częściowo akta dóbr, jakie posiadali poprzednio Czartoryscy i Lubomirscy. Są również dokumenty i listy. Ogólnie biorąc zawiera archiwum kilkanaście tysięcy aktów i kilka tysięcy ksiąg oraz kilkadziesiąt map i planów majątkowych z 2 poł. XVIII i pierwszej poł XIX w.

6) Archiwum mieści się w dwu ubikacjach parterowych zamku, posiadających w oknach żelazne kraty. Po uporządkowaniu zbiory archiwalne zostaną przeniesione do nowego stałego lokalu złożonego z szeregu jasnych i obszernych sal i pokojów, tuż pod bibljoteką. W przeznaczonych na archiwum ubikacjach zostaną przeprowadzone specjalne adaptacje i nowe urządzenia.

7) Istnieją summarjusze aktów z poł. XVIII w., sporządzone głównie przez Ratajewicza i Witoszyńskiego, oraz nowsze z pierwszej poł. XIX w. Foltyńskiego i i., odnoszące się do poszczególnych kluczów majątkowych. Istnieje ponadto „Archivi Potockiani Repertorium“ z pierwszych lat XIX w., nieznanego autora, obejmujące archiwum krajczego Józ. hr. Potockiego oraz różne wykazy partykularne: Graniczne, Aliena, Deportata, Processualia, Pupillaria, Successionalia i t. p., poszczególne wykazy dokumentów, listów z XVIII w., a wreszcie ogólny, alfabetyczny wykaz wszystkich aktów z 2 poł. XIX w., ale niedoprowadzony do końca. Te summarjusze, repertorja i indeksy nie obejmują całości archiwum i orjentowanie się według nich jest bardzo utrudnione z powodu kilkakrotnych prób nowego układu aktów: alfabetycznie, według rodów, poszczególnych miejscowości, dóbr (Bona), spraw i zapisów duchownych, kościołów i t. p., dokonanego zresztą tylko częściowo (w 2 poł. XIX w. do r. 1860), oraz skutkiem kilkakrotnego przenoszenia archiwum w różnych czasach.

8) Udostępnienie zbiorów dla celów naukowych zostało wstrzymane aż do zupełnego uporządkowania aktów i przeniesienia ich do nowego lokalu. Informacyj w sprawie archiwum w celach naukowych udziela prof. dr. T. E. Modelski (Wilno, Uniwersytet).

10) Pracami nad porządkowaniem archiwum kieruje prof. dr. T. E. Modelski.

11) W najbliższej przyszłości jest zamierzone wydawnictwo i materjały do niego są już gromadzone.

12) Archiwum stanowi jednostkę wyodrębnioną.

Chwalewik.

Łask. Wojew. łódzkie.

117. † Archiwum miejskie.

Archiwum z lat przedwojennych zostało zniszczone przez okupantów.

Chwalewik.

Łęczyca. Wojew. łódzkie.

118. †† Archiwum miejskie.

Chwalewik.

119. * Archiwum Kolegjaty.

Chwalewik.

Łomża. Wojew. białostockie.

120. 1) Archiwum Państwowe.
2) Łomża, ul. Dworna 12.
3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.
4) R. 1920.
5) Akta b. rosyjskiego Rządu Gubernjalnego i innych władz administracyjnych b. gubernji łomżyńskiej, razem 8.212 volum., dokumentów i map.
8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.
9) Budżet archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 1.038 zł.
10) p. o. archiwisty Wład. Prawdzik.

121. †† Archiwum miejskie.
Kaczmarczyk, Działalność, str. 120.

122, 123. * Archiwum Kapituły Katedralnej i Archiwum Kurji Biskupiej.
Zob. nr. 194 i 195.

Łoniów. Pow. Sandomierz. Wojew. kieleckie.

124. * Archiwum hr. Moszyńskich.
Chwalewik.

Łowicz. Wojew. warszawskie.

125. Archiwum Magistratu — znajduje się w stadjum zakładania.

126. † Archiwum Kolegjaty.
Archiwum nie istnieje. W r. 1862 oficjalat łowicki został zniesiony i akta konsystorskie przeniesione zostały do Warszawy. Obecnie istnieje tylko bibljoteka, zawierająca z którą 1000 tomów książek przeważnie łacińskich, treści teologicznej, prawnej i historycznej.
Chwalewik.

Łódź.

127. 1) Archiwum Aktów dawnych miasta Łodzi (dawniej: Archiwum Miejskie).
2) Łódź, Plac Wolności 1.

3) Magistrat m. Łodzi.

4) Archiwum miejskie w Łodzi, zarówno w okresie zaboru rosyjskiego, jak i w czasie okupacji niemieckiej, pozostawało w stanie zaniedbania. Magistrat, chcąc postawić archiwum na odpowiednim poziomie naukowym, ogłosił we wrześniu 1925 r. konkurs na stanowisko fachowego kierownika archiwum, którym został prof. Józ. Raciborski. Z jego inicjatywy zwołana została w dniu 27/I 1926 r. konferencja w sprawie reorganizacji archiwum z udziałem prezydenta miasta Marj. Cynarskiego, inicjatora prac nad stworzeniem archiwum, dyr. dra Kaz. Kaczmarczyka, dyr. dra Kaz. Konarskiego, prof. Józ. Raciborskiego oraz przedstawicieli miasta i miejscowych sfer naukowych. Konferencja ta uchwaliła opracować statut archiwum (wzorowany na statutach analogicznych instytucyj w Krakowie, Lwowie i Poznaniu) oraz szereg dezyderatów natury materjalnej, które zostały następnie przyjęte przez Magistrat.

W myśl uchwał konferencji powołaną została do życia Komisja archiwalna, w której skład wchodzą: prezydent miasta, jako przewodniczący, przedstawiciele Rady miejskiej i miejscowych sfer naukowych, radca minist. dr. Winc. Łopaciński, jako delegat Wydz. Arch. Państw., a dalej dyr. dr. Kaczmarczyk i dyr. dr. Konarski oraz kierownik archiwum.

Archiwum podlega bezpośrednio prezydentowi miasta i posiada oprócz statutu organizacyjnego jeszcze a) instrukcję porządkowania archiwaljów i b) regulamin wewnętrzny, oraz regulamin pracowni publ., wzorowane na reskryptach Min. W. R. i O. P., wydanych dla archiwów państwowych.

W archiwum przewidziana jest: oddzielna kancelarja dla interesantów i załatwiania spraw bieżących, pracownia publ. dla osób pracujących naukowo i bibljoteka podręczna.

W myśl statutu gromadzi archiwum nietylko zakończone akty z wydziałów Magistratu, lecz także wszystkie dokumenty związane z dziejami miasta, zarówno wieków ubiegłych, jak i doby dzisiejszej.

Od stycznia do lipca 1926 r. skatalogowano „Dział administracyjny Archiwum“ (2.226 fasc.) oraz „Dział szkolnictwa, cechów i dozorów kościelnych“ (1.000 fasc.), odrestaurowano uszkodzone „Xięgi Obywatelstwa Łódzkiego“. Przy współudziale profesorów: J. K. Kochanowskiego (członka honor. Komisji arch., który darował archiwum

cenny rękopis z końca XVIII w. „Xięgi wieczyste Obywatelstwa Łódzkiego m-ka Łodzi"), A. Parczewskiego i dyr. dra Kaczmarczyka zapoczątkowano studja nad herbem Łodzi oraz zbieranie drogą ankiety materjałów historycznych do monografji miasta Łodzi w archiwach państwowych, samorządowych i kościelnych. Rozpoczęto również poszukiwania aktu erekcyjnego m. Łodzi w Arch. Kapitulnem w Krakowie oraz przepisywanie oryginalnych przywilejów miasta w Arch. Kapitulnem we Włocławku i kościele parafj. Ś. Józefa w Łodzi. Poza tem archiwum zbiera również wszelkie druki efemerydalne. Zamierzone jest wreszcie przejęcie przez archiwum aktów wszelkich instytucyj i organizacyj politycznych, społecznych, kulturalno-oświatowych oraz wszystkich większych fabryk, jakie istnieją na terenie miasta, a wreszcie zbieranie dzieł fachowych oraz pism codziennych i perjodycznych.

W celu publikowania materjałów historycznych wyłoniony został „Komitet Redakcyjny", złożony z członków Komisji Archiwalnej.

5) Zob. odpowiedź na punkt 4.

Archiwum posiada z dawnych czasów 5 działów, które obecnie rozpoczęto porządkować. Archiwum składa się z 2 zasadniczych działów: a) „Dział archiwalny zamknięty", zawierający akta urzędów już nieistniejących i spraw ostatecznie załatwionych, oraz b) „Dział archiwalny otwarty", złożony z aktów urzędów funkcjonujących, które perjodycznie bywają powiększane zakończonemi aktami, napływającemi z registratur wydziałowych. W obrębie wymienionych działów zasadniczych przewidziane są poddziały, serje i grupy aktów, tworzone nie mechanicznie, lecz będące wynikiem organicznego rozwoju danego urzędu. Najstarsze materjały archiwum pochodzą z XVIII w. Ogólna liczba ksiąg i fasc. wynosi 24.000, oprócz druków (842) oraz map i planów (264).

6) Archiwum zajmuje parter dawnego ratusza; oprócz sal przeznaczonych na zbiory archiw. są jeszcze sale przeznaczone na pracownię naukową, biuro do przyjmowania interesantów i gabinet dyrektora. Lokal archiwum jest wyposażony we wszelkie nowoczesne urządzenia ochronne.

7) Istnieją dwa dawne katalogi rosyjskie sporządzone w r. 1897, obecnie zaś rozpoczęto prace nad stworzeniem katalogu polskiego, indeksu oraz księgi, obejmującej ważniejsze wypadki życia miasta i kraju, prowadzonej osobiście przez dyrektora.

8) Przy archiwum istnieje pracownia publiczna dla pracujących naukowo. Ze zbiorów mogą korzystać studenci uniwersytetów, historycy oraz uczniowie szkół średnich pod kierunkiem nauczycieli, codziennie w godz. 10—15, po uprzedniem zapisaniu nazwiska w księdze ewidencyjnej.

9) Budżet archiwum w r. 1926 wynosił 12.000 zł.

10) Zarząd archiwum składa się z komisji archiwalnej oraz dyrektora, którym jest prof. Józ. Raciborski.

11) Projektowane wydawnictwa: 1) Przywileje królewskie i biskupie m. Łodzi i 2) Księgi miejskie, znajdujące się w Archiwum Głównem w Warszawie.

12) Archiwum stanowi jednostkę wyodrębnioną. Przewidziane jest utworzenie w Archiwum bibljoteki podręcznej.

Kw. hist. 1926, str. 298—299.

Łuck.

128. †† Archiwum miejskie.

Prusiewicz, str. 7.

129. * Archiwum b. Ziemstwa Powiatowego Łuckiego (w Starostwie).

Prusiewicz, str. 7.

130. Archiwum Diecezji łucko-żytomierskiej oraz Konsystorza biskupiego pozostało w Żytomierzu. W Łucku przy Kurji diecezjalnej znajduje się nieco ksiąg metrykalnych (dublety) i korespondencja z władzami i duchowieństwem parafjalnem.

Prusiewicz, str. 7.
Chwalewik.

Marchwacz. Pow. Kalisz. Wojew. łódzkie.

131. 1) Archiwum Marchwackie Niemojowskich.

2) Dom. Marchwacz, poczta Opatówek, Ziemia kaliska.

3) Właściciel Wacław Niemojowski.

4) Archiwum powstało z papierów i korespondencji Bonawentury Niemojowskiego, ostatniego prezesa Rządu Narodowego w r. 1831. Rozsegregowała zgrubsza zbiory siostra obecnego właściciela Marja Niemojowska. Właściciel nosi się z zamiarem przekazania cenniejszych archiwaljów jakiejś bibljotece.

5) Archiwum składa się z pięciuset kilkudziesięciu nrów, z czego $^1/_4$—$^1/_3$ odnosi się do rzeczy prywatnych, rodzinnych, resztę zaś stanowią listy, podania, noty i t. p. odnoszące się do politycznej i ekonomicznej (jako radcy Tow. Kredyt. Ziemskiego) działalności Bonaw. i Winc. Niemojowskich w latach 1818—1834. Jest również przechowywana, jako pamiątka rodzinna, pieczęć Rządu Narodowego.

6) Archiwalja zgrubsza rozsegregowane, lecz nieułożone według jakiegoś planu, mieszczą się w zwykłych wkładkach (koszulkach), w skrzyni.

7) Istnieje prawie kompletny, drukowany katalog tych zbiorów, opracowany przez Marję Niemojowską: „Archiwum Marchwackie". (Kraków, 1912).

Masalany. Pow. Grodno. Wojew. białostockie.

132. * Archiwum Ord. bar. Bispingów.
Chwalewik.

Milanów. Pow. Radzyń. Wojew. lubelskie.

133. * Archiwum ks. Czetwertyńskich.
Czetwertyński W., Katalog bibljoteki Milanowskiej Czetwertyńskich. Warszawa, 1892—1917.

Milejów. Pow. Chełm. Woj. lubelskie.

134. * Archiwum hr. Rostworowskich.
Chwalewik.

Mizocz. Pow. Ostróg. Wojew. wołyńskie.

135. † Archiwum hr. Dunin-Karwickich.
Archiwum zostało częściowo zniszczone wraz z bibljoteką przez bolszewików. To, co ocalało, zostało zdeponowane w Bibljotece Ord. hr. Krasińskich w Warszawie, jako Archiwum rodziny Dunin-Karwickich, oprócz kilku listów Kościuszki i niektórych papierów rodzinnych, które są chwilowo w Mizoczu, lecz wkrótce mają być również złożone w Biblj. Ord. hr. Krasińskich.
Prusiewicz, str. 7.
K. J. Mizocz., Ziemia, 1914, nr. 16.

Mogiła. Pow. i wojew. krakowskie.

136. 1) Archiwum OO. Cystersów w Mogile.
2) Mogiła pod Krakowem, klasztor.

3) Przeor (dawniej Opat) klasztoru.

4, 5 i 7) Zob. „Katalog Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile“ przez dra Kazim. Kaczmarczyka i X. Gerarda Kowalskiego Cystersa (Kraków, 1915. Wydawn. Sekcji Archiw. Kraj. Grona Konserwatorskiego).

6) W sali sklepionej, w głównem skrzydle klasztoru.

8) Korzystać ze zbiorów mogą w pierwszym rzędzie Cystersi i studjujący teologję oraz ci, którzy uzyskają pozwolenie od przeora, w czasie lata.

10) Przeor.

12) Archiwum stanowi jednostkę odrębną od bibljoteki.

Mysłowice. Wojew. śląskie.

137. 1) Archiwum miasta Mysłowic.

2) Mysłowice. Magistrat.

3) Magistrat.

5) Księgi protokólarne od r. 1590 do czasów obecnych oraz budżety i sprawozdania roczne.

6) Obecnie, w podwójnej szafie dębowej o 2 zamkach, ma zaś być przeniesione do szafy ogniotrwałej.

7) Spis zbiorów obecnie jest w przygotowaniu.

8) Ze zbiorów mogą korzystać osoby polecone przez zakłady naukowe. Powinny one wnieść na 14 dni przedtem podanie do Magistratu, który zezwala na korzystanie. Korzystać można codz. w godz. 8 — 14.

10) Burmistrz miasta, obecnie dr. Jan Radwański.

12) Część składową archiwum stanowi księgozbiór fundacji dra Lustiga, autora publikacji „Geschichte der Stadt Myslowitz“, opartej na tem archiwum.

Zivier, str. 9.

Myślenice. Wojew. krakowskie.

138. 1) Archiwum miasta Myślenic.

2) Myślenice, Magistrat.

3) Zarząd Magistratu.

4) Wiele archiwaljów zaginęło ok. r. 1820 i 1874. W r. 1908 zinwentaryzował i opisał archiwum, z polecenia Grona konserwatorów

Galicji zach., dr. Fryd. Papée i sporządził z tej czynności protokół, którego jeden egzemplarz znajduje się w archiwum, drugi zaś w aktach konserwatorskich.

5) I) Przywileje i akta: Zwój odnoszący się do konserwacji aktów; kilka kopij sporządzonych w XVIII w. z oryginałów pergaminowych, których w archiwum jest siedem z lat 1548—1797; wypisy z aktów miejskich i metryki koronnej (jeden z r. 1609), przeważnie z XVIII w., w niewielkiej liczbie; dwie mapy terytorjum myślenickiego z r. 1790 i 1818; dzieło dra J. W. Kutrzeby p. t. Myślenice (Kraków, 1900); kilka egz. aktu włożonego w kamień węgielny Magistratu w r. 1897 i fotografja kościółka N. P. Marji na Stradomiu.

II) Księgi miejskie: Acta consularia, z lat 1549—1782, w liczbie 3 ksiąg; Acta scabinalia, z lat 1589—1729, w liczbie 7 ksiąg; Acta officii compositi (consularia et scabinalia), z lat 1762—1799, w liczbie 5 ksiąg. Archiwum sprawia wrażenie fragmentu: tak w aktach, jak zwłaszcza w księgach istnieją wyraźne luki, również najstarsze archiwalja, sięgające prawdopodobnie XV w., zaginęły.

6) Zbiory mieszczą się w skrzyni (która przedtem przechowywała kasę miejską) stojącej w suchym pokoju.

7) Zob. pod 4.

Chwalewik.

Nieśwież. Wojew. nowogrodzkie.

139. * Archiwum Ord. ks. Radziwiłłów.

Barwiński E., Archiwum ks. Radziwiłłów w Nieświeżu. Arch. Kom. Hist. XI. i odb. Kraków, 1909.

Barwiński E., Nieśwież. Nowa Reforma. 1918, nr. 113—123.

Nowogródek.

140. †† Archiwum miejskie.

Nowy Sącz. Wojew. krakowskie.

141. 1) Bibljoteka miejska im. Józefa Szujskiego.

4 i 5) Przy bibljotece istnieje od r. 1911 zawiązek archiwum, który składa się z:

I) Aktów sądu magistrackiego nowosądeckiego z końca XVIII i pocz. XIX w. (kilkanaście fasc.).

II) Aktów Kamery starosądeckiej (ok. 50 nieuporządkowanych fasc.) i licznych ksiąg rachunkowych tejże kamery.

III) Ksiąg cechów sądeckich, oraz nielicznych aktów i dokumentów klucza muszyńskiego, St. Sącza i Piwnicznej.

6) Zbiory te mieszczą stę tymczasowo wraz z bibljoteką w jednej ze szkół powszechnych. Lokal ten nie pozwala na uporządkowanie archiwaljów, ani też nie są one w nim zabezpieczone przed pożarem i kradzieżą.

7) Opis tych zbiorów podał w krakowskim „Przewodniku bibljograficznym“ (z r. 1913 nr. 1 — 4; 6 — 7) dr. Jarosław Opatrny p. t. „Okruszyny archiwalne w Nowym Sączu“ (Odb. Kraków. 1913).

8) Z powodu niezinwentaryzowania i nieuporządkowania zbiory są narazie niedostępne.

10) Zbiory archiwalne znajdują się pod opieką kierownika Bibljoteki miejskiej prof. gimn. Saturnina Żytyńskiego.

12) Archiwum stanowi integralną część Bibljoteki miejskiej, podobnie, jak i organizujące się „Muzeum Ziemi Sądeckiej“.

Nowy Targ. Wojew. krakowskie.

142. * Archiwum miejskie.
Baran K., Sprawozd. dyr. gimn. w N. Targu, 1908, 1909, 1910.

Okno. Pow. Horodenka. Wojew. stanisławowskie.

143. * Archiwum Cieńskich.
Chwalewik.

Okno. Pow. Skałat. Wojew. tarnopolskie.

144. * Archiwum Fedorowiczów.
Chwalewik.

Olkusz. Wojew. kieleckie.

145. Archiwum Magistratu.
Zawiera akta odnoszące się do gospodarki miejskiej i różnych spraw mieszkańców miasta od r. 1825, dawniejsze bowiem akta zaginęły bez śladu z końcem XVIII w.
Waśkowski W., Z przeszłości Olkusza. Aktów dyplomatycznych 43. Sprawozd. dyr. gimn. w Bochni za r. szk. 1891. Bochnia. 1891.

Ołyka. Pow. Dubno. Wojew. wołyńskie.

146. † Archiwum Ord. ks. Radziwiłłów.
Zniszczone wraz z bibljoteką w czasie wojny światowej.
Stecki, J. T. Radziwiłłowska Ołyka. Przegl. Powsz. VI—VII. 1887.
Kutrzeba, str. 443.

Opatów. Wojew. kieleckie.

147. * Archiwum Kolegjaty.
Chwalewik.

Pelplin. Pow. Starogard. Wojew. pomorskie.

148. Archiwum Diecezjalne.
Archiwum zawiera starsze i nowsze akta, odnoszące się do administracji diecezjalnej; dostępne za specjalnem zezwoleniem Wikarjusza generalnego.
Kaufmann J., Die Archive in Pelpin, o. c.

Pińsk. Wojew. poleskie.

149. †† Archiwum miejskie.

Piotrków Tryb., Wojew. łódzkie.

150. 1) Archiwum Państwowe.
2) Piotrków Tryb., ul. Piłsudskiego 55 i 71, ul. Kaliska 5.
3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.
4) R. 1919.
5) Akta b. rosyjskiego rządu gubernjalnego i innych władz administracyjnych b. gubernji piotrkowskiej, razem ok. 50.000 ksiąg, volum. i t. p.
8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.
9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 2.950 zł.
10) Archiwista: dr. Adam Próchnik i 1 siła pomocnicza.

151. 1) Archiwum Magistratu.
2) Piotrków Tryb., Kaliska 13, gmach Magistratu.
3) Magistrat.
4) Od początku istnienia Magistratu m. Piotrkowa przechowywano w archiwum akta urzędowe, księgi biurowe i t. p. Przed wojną światową pieczę nad archiwum sprawował jeden z urzędników Magi-

stratu. W czasie wojny archiwum uległo częściowo zniszczeniu, tak, że aktów z okresu przedwojennego w archiwum niema. Obecnie znajduje się ono w nieładzie po przeniesieniu z Magistratu do innego lokalu. Względy oszczędnościowe i to, że archiwum nie należy do agend żadnego Wydziału, nie pozwalają na rozwinięcie prac nad jego uporządkowaniem.

5) Akta i księgi urzędowe.

6) Pomieszczenie nieodpowiednie, zabezpieczenie dostateczne.

12) Zbiór akt stanowi samodzielną jednostkę.

Płock.

152. 1) Archiwum Państwowe.

2) Płock, ul. Małachowskiego 1, Gmach Państw. Gimnazjum im. St. Małachowskiego.

3) Zob. wyżej: Grodno nr. 36.

4) R. 1919.

5) Główne części składowe archiwum: 1) arch. b. Płockiego Rządu Gubernjalnego i kancelarji Gubernatora 1830—1913, 2) arch. b. Dyrekcji Naukowej Płockiej 1864—1914, 3) arch. b. męskiego rządowego gimnazjum w Płocku 1828—1914, 4) arch. b. żeńskiego państwowego gimnazjum w Płocku 1860—1914, 5) arch. b. marszałka szlachty b. gubernji płockiej 1836—1865, 6) akta b. Izby Skarbowej w Płocku 1820—1913, 7) akta b. Dyrekcji Tow. Kredytowego Ziemskiego w Płocku 1824—1922. Razem około 80.000 nrów akt. Niewszystkie akta są przejrzane i skatalogowane.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe—182 zł.

10) p. o. archiwisty Stef. Zgliczyński.

Vademecum.

153. Archiwum Miejskie.

Archiwum przed wojną światową było uporządkowane i posiadało spisy akt, ksiąg i t. d. W czasie jednak okupacji niemieckiej, a następnie inwazji bolszewickiej, niepowołane czynniki dostały się do archiwum i pomieszały uporządkowane akta stare z nowemi, które były złożone w archiwum. Obecnie archiwum znajduje się w stanie organizacji; bliższych danych o niem narazie podać nie można.

154. * Archiwum Kapitulne.
Nowowiejski X., Płock. Płock, 1918.

155. * Archiwum Kurji Diecezjalnej.
Nowowiejski X., Płock. Płock, 1918.

156. * Archiwum Żydowskiej Gminy Wyznaniowej.
Kaczmarczyk, Działalność, str. 120.

Podhorce. Pow. Złoczów. Wojew. tarnopolskie.

157. † Archiwum ks. Sanguszków.
Archiwum zostało częścią zniszczone wraz z bibljoteką w czasie wojny ukraińskiej i bolszewickiej, częścią zaś wywiezione do Gumnisk pod Tarnowem i do Krakowa.
Kryczyński B., Bibljoteka Zamkowa w Podhorcach. Nasz Kraj. 1906, nr. 16.

Popowo. Pow. Łowicz. Wojew. warszawskie.

158. * Archiwum Skarżyńskich.
Chwalewik.

Poręba Żegota. Pow. Chrzanów. Wojew. krakowskie.

159. * Archiwum hr. Szembeków.
Offmański M., Druki z bibljoteki biskupa J. hr. Szembeka. Bibljoteka Warszawska. 1901. III.

Posadowo. Pow. Buków. Wojew. poznańskie.

160. 1) Archiwum hr. Korzbok-Łąckich.
2) Posadowo, poczta Lwówek.
3) Właściciele hr. Łąccy.
4) Najstarsze dokumenty sięgają XIV w. Archiwum dzieliło losy rodziny przechodząc z pokolenia na pokolenie.
5) Zbiory składają się z 68 pięknie i mocno oprawnych tomów, z których wiele zawiera po dwieście kilkadziesiąt dokumentów. Oprócz nich znajduje się w archiwum wiele luźnych, nieoprawionych i nieułożonych aktów.
6) W dużej, oszklonej szafie, w murowanej ścianie pałacu.
7) 41 tomów posiada spis i streszczenia zawartych w nich aktów, dla reszty, spisy i streszczenia będą wkrótce dorobione.
8) Ze zbiorów może korzystać każdy, naukowo pracujący, za zezwoleniem właściciela, w każdym czasie.

10) Właściciel.

12) Archiwum znajduje się w zbrojowni tworzącej pewnego rodzaju muzeum.

Karwowski St., Z archiwum rodzinnego hr. Łąckich w Posadowie. Dziennik Poznań. 1915, nr. 188—189.

Karwowski St., Z archiwów hr. Łąckich. Poznań, 1915.

Powidz. Pow. Gniezno. Wojew. poznańskie.

161. * Archiwum miejskie.

Warschauer.

Poznań.

162. 1) Archiwum Państwowe.

2) Poznań. Góra Przemysława 1.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) R. 1867.

5) Księgi grodzkie i ziemskie: bydgoskie, gnieźnieńskie, inowrocławskie, kcyńskie, konińskie, kościańskie, kruszwickie, nakielskie, poznańskie i pyzdrskie z lat 1386—1793. Depozytowe archiwa miejskie, m. i. poznańskie i gnieźnieńskie (od r. 1520). Archiwa zniesionych klasztorów od r. 1153. Akta władz pruskich 1772—1806; władz Ks. Warszawskiego 1807—1815; Naczelnego Prezydjum 1815—1918; Rejencji poznańskiej 1815—1918; Rejencji bydgoskiej 1815—1918; Sądu apelacyjnego w Poznaniu i Sądów Ziemiańskich 1815—1883; Prezydjum Policji w Poznaniu 1830—1896; Prowincjonalnego Kolegjum Szkolnego 1816—1887; hipoteczne 1777—1908. Razem 110.085 volum., ksiąg, poszczególnych dokumentów, map i planów.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 3.964 zł.

10) Dyrektor: dr. Kazim. Kaczmarczyk i 4 siły pomocnicze.

11) Archiwum Państwowemu w Poznaniu podlega bezpośrednio Oddział bydgoski Arch. Państw. w Poznaniu. Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

Callier E., Archiwum grodzkie w Poznaniu.

Warschauer A., Zur Geschichte des preuss. Staatsarchivs in Posen. Histor. Monatsblätter für die Provinz Posen. XX, nr. 2—3. Poznań, 1919.

Lekszycki J., Grosspolnische Grodbücher. Lipsk, 1887—9.

163. 1) Archiwum miasta Poznania.

2) Zdeponowane w Archiwum Państwowem w Poznaniu. Góra Przemysława 1.

3) Magistrat m. Poznania.

4) Zbiory archiwum sięgają w głąb XIII w. (najstarszy, zachowany dokument pochodzi z r. 1254). Po zajęciu Poznania przez Prusaków (w r. 1793), archiwum zostało zupełnie zaniedbane. Dopiero w r. 1820 na skutek starań ówczesnego kanclerza ks. Hardenberga zajęły się niem prowincjonalne czynniki rządowe i nakłoniły zarząd miasta do uporządkowania bezładnego stosu archiwaljów. Pracy tej dokonali profesorowie gimn. poznańskiego: Cassius, Trojański i Muczkowski. Trojański oddał miastu w r. 1826 sporządzone przez siebie repertorjum, ułożone według rzeczowego podziału na 14 działów. W r. 1832 objął zarząd archiwum ówczesny dyrektor Bibljoteki Raczyńskich Józ. Łukaszewicz, który na tem stanowisku pozostawał do r. 1852, owocem zaś jego pracy w archiwum jest dwutomowy: „Obraz historyczno-statystyczny m. Poznania“ (Poznań, 1838). Po jego ustąpieniu zapanował w pozostawionem bez opieki archiwum dawny nieład, któremu kres położyło dopiero oddanie archiwum w depozyt do Archiwum Państwowego w Poznaniu w 1879 r.

5) Zbiory Archiwum obejmują 8 działów:

a) Dyplomy (książąt i królów polskich, starostów gener. wielkopolskich, legatów papieskich, biskupów poznańskich, władz miejskich i i.) w liczbie 569 sztuk (413 pergaminowych i 156 papierowych, w czem 124 średniowieczne).

b) Księgi administracyjno-sądowe: Acta consularia 1398—1793 (202 księgi); Acta advocatialia 1501—1793 (210 ksiąg); Acta scabinalia 1430—1782 (65 ksiąg); Acta criminalia 1502—1793 (72 księgi); Libri dispensatorum et administratorum 1591—1793 (27 ksiąg); Acta trium ordinum 1649—1792 (5 ksiąg); Testamenty 1607—1670 (3 księgi); Akta pupilarne 1730—1769 (2 księgi); Akta komisyjne 1650—1780 (7 ksiąg); Wypisy z aktów grodzkich poznańskich dotyczące miasta; z lat 1600—1770 (5 ksiąg); Fragmenta. Luźne, nieuporządkowane szczątki ksiąg i aktów (12 tek).

c) Księgi rachunkowe (rachunki administracji miejskiej, szosu, podymnego, pogłównego, hiberny, czopowego, strażnego, wsi miej-

skich, cegielni miejskiej i młynów) z lat 1493—1793. Razem ok. 70 tek (ok. 960 zeszytów).

d) Miscellanea (statuty miejskie i przywileje, akta Komisji Dobrego Porządku, akta finansowe, policyjne, dotyczące handlu, przemysłu i rzemiosł, cechów, klasztorów i kościołów poznańskich, szpitali i stosunków sanitarnych oraz szkół). Razem 16 tek (3—4 tys. aktów).

e) Rękopisy (pergaminowa księga przywilejów założona w r. 1536, obejmująca lata 1253—1764; Księga przyjęć do prawa miejskiego z lat 1575—1793, w 2 t.; Rękopis pergam. prawa magdeburskiego z 2 poł. XIV w.; Księga statutów miasta, założona w r. 1462; Księgi cechów i bractw kościelnych od r. 1427). Razem przeszło 100 rpsów.

f) Akta z czasów porozbiorowych, obejmujące wszystkie gałęzie administracji miejskiej, z lat 1793—1890. Razem ok. 5.000 fasc.

g) Mapy i plany, w liczbie ok. 200 sztuk.

h) Księgi przedmieść (Chwaliszewa, Ś. Marcina, Ostrówka, Stanisławowa, Śródki, Ś. Wojciecha, Zawad) z lat 1552—1799. Razem 46 ksiąg.

W sumie archiwum zawiera 569 dokumentów, ok. 750 ksiąg i rpsów, 100 tek, 5.000 fasc. i ok. 200 map.

6) W ogniotrwałym magazynie.

7) I) Repertorjum całego zbioru po r. 1793, sporządzone w r. 1872 przez ówczesnego sekretarza Archiwum Państwowego, Józefa Lekszyckiego.

II) Repertorjum działu „Miscellanea et Varia Posnaniensia“ sporządzone przez Adolfa Warschauera ok. r. 1900.

III) Index do ksiąg przyjęć do prawa miejskiego, sporządzony w r. 1897 przez Ad. Warschauera.

IV) Repertorjum pieczęci m. Poznania, sporządzone w r. 1900 przez R. Prümersa.

V) Repertorjum aktów odnoszących się do m. Poznania, sporządzone w r. 1897 przez Ad. Warschauera (w 2 t.), obejmuje przeważnie akta magistratur miejskich z lat 1793—1890.

Zbiór regestów dyplomów m. Poznania do r. 1499 podaje Christj. Meyer w Zeitschr. für Gesch. u. Landeskunde der Prov. Posen, t. III, 272—326. (Poznań, 1884).

8) Co do korzystania ze zbiorów do celów naukowych, to zasadniczo niema żadnych ograniczeń. Zezwala na korzystanie Magistrat miasta (referent: dyrektor Urz. Statyst. Zygm. Zaleski). Korzystać ze zbiorów można codz. w godz. 8—15.

10) Dyrektor Archiwum Państwowego w Poznaniu, dr. Kazim. Kaczmarczyk.

Warschauer A., Stadtbuch von Posen. Poznań, 1892. Wstęp.

Warschauer.

164. * Archiwum Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu.

Chwalewik.

165. 1) Zbiory rękopiśmienne Bibljoteki Raczyńskich.

2, 4, 7 i 10) Zob. Bibljoteki.

3) Kuratorjum fundacji.

5) Zbiory rękopiśmienne Bibljoteki zawierają:

I) Dokumenty w liczbie 239, dotyczące głównie dziejów klasztorów paradyskiego (ok. 140 dokum.), lubińskiego (ok. 40 dokum.), oberskiego (6 dokum.) i wągrowieckiego (3 dokum.).

II) Księgi i fascykuły w liczbie 403, z których 130 dotyczy historji politycznej, gospodarczej i wojskowej Polski. Należą do nich: listy królów (najwięcej Zygmunta III i Jana Kazimierza), relacje nuncjusza Ruggero, posłów weneckich (Tiepolo i Lippomani), diarjusze sejmowe, rachunki salin wielickich i bocheńskich od r. 1510, mowy sejmowe, uniwersały, silvae rerum, materjały do dziejów insurekcji Kościuszkowskiej, do dziejów Ks. Warszawskiego, do panowania Zygmunta III (ze zbiorów Niemcewicza), lauda średzkie z lat 1506—1713, kronika klasztorów wielkopolskich, materjały do historji dyssydentów polskich i t. p. W dziale t. zw. „Radzivillana“ (nabytym od Niemcewicza) znajdują się listy panujących i znakomitych ludzi do Radziwiłłów i „vice versa“. Ponadto zawierają zbiory korespondencję Sapiehów z hetmanami kozackimi, korespondencję kanclerza Młodziejowskiego i. i. oraz materjały dotyczące rodzin: Baranowskich, Bonarów, Branickich, Cieklińskich, Czartoryskich, Firlejów, Fredrów, Gąsiewskich, Gembickich, Gnińskich, Gorzeńskich, Kochanowskich, Koniecpolskich, Kossakowskich, Leszczyńskich, Lipskich, Łubieńskich, Maciejowskich, Małachowskich, Maszkiewiczów, Mniszchów, Ogińskich,

Opalińskich, Ossolińskich, Ostrorogów, Paców, Pieniążków, Poniatowskich, Ponińskich, Potockich, Prażmowskich, Przyjemskich, Raczyńskich, Rejów, Różyńskich, Rybińskich, Rydzyńskich, Rzewuskich, Schlichtingów, Sierakowskich, Sobieskich, Sołtyków, Stadnickich, Szczawińskich, Szczuków, Tęczyńskich, Tuczyńskich, Tarnowskich, Turskich, Tyszkiewiczów, Wężyków, Wiśniowieckich, Wiesiołowskich, Witowskich, Wolskich, Wydżgów, Zadzików, Załuskich, Zamoyskich, Zarembów, Zborowskich, Zebrzydowskich, Żółkiewskich, Żórawskich, Żychlińskich.

6) We własnym gmachu.

8) Ze zbiorów może korzystać każdy za zezwoleniem dyrektora codz. w godz. 10—13 i 17—20. W czasie od 15/VII do 15/VIII Bibljoteka jest zamknięta.

12) Zbiory rpśmienne stanowią integralną część Bibljoteki, która w całości zbiorów posiada ogromną przewagę.

166. 1) Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu.

2) Poznań, ul. Lubrańskiego 1.

3) Arcybiskup Gnieźnieński i Poznański.

4) Dnia 1/XI.1925 r.

5) Archiwum Archidiecezjalne obejmuje: 1) Archiwum Kapituły Metropolitalnej poznańskiej, 2) Archiwum Konsystorza Arcybiskupiego poznańskiego i 3) Zbiory składające się z zabytków zebranych w latach 1919—1925 przez X. Edm. Majkowskiego. Planowane jest również ściągnięcie do archiwum w najbliższym czasie: Archiwum Konsystorskiego z Gniezna i archiwów parafjalnych diecezji po rok 1850. W sumie zawiera archiwum ok. 1.000 dokumentów, ok. 3.000 ksiąg i fasc. i ok. 300 map.

6) W specjalnie do tego celu przystosowanym budynku, zaopatrzonym we wszelkie nowoczesne urządzenia i zabezpieczenia.

7) Repertorja: a) Archiwum Kapitulnego w 3 t. folio, kanonika Mateusza Zymchanowskiego, z końca XVIII w., b) Archiwum Konsystorskiego w 1 t., sporządzone ok. r. 1820 i c) nowe repertorjum kartkowe.

8) Ze zbiorów korzystać może każdy pracujący naukowo, za zezwoleniem Dyrekcji, codz. w godz. 9—15, z wyjątkiem lipca i sierpnia.

10) X. Edm. Majkowski, archiwarjusz Kapituły, dyrektor Muzeum diecezjalnego.

12) Jest wielka bibljoteka, którą uważa się za uzupełnienie archiwum.

Likowski E. X., Bibljoteki i archiwa poznańskie. Dziennik Poznański, 1922, nr. 154.

Kw. hist. 1926, str. 299.

Smolka, str. 14—63.

167. 1) Archiwum Izraelickiej Gminy Wyznaniowej.

2) Poznań, ul. Szewska 10,I. Gmach Synagogi.

3) Zarząd Gminy.

5) Archiwum zawiera księgi protokółów i akta Gminy, tworzące cenny i bogaty materjał do dziejów (zwłaszcza kultury) Żydów w Poznaniu. Przeważna część aktów jest pisana po hebrajsku, a tylko niewiele żargonem. Z pośród innych, wysuwa się na czoło 5 dużych tomów folio pisanej po hebrajsku „Kroniki Gminnej". T. I zawiera akta z lat 1621—1793 (wykazy przedstawicieli Gminy, kolegjów rabinackich, zastępców żydowskich kupców i rzemieślników); t. II (od r. 1689 aż do XIX w.) i t. III (z czasów XIX w.) obejmują: publiczne ogłoszenia, protokółowane zamiany, edykty karne, dekrety urzędowe, umowy z urzędnikami i i. rozliczne historyczne wykazy; t. IV zawiera akta „Stowarzyszenia Pogrzebowego" z lat 1607—1813; t. V. zaś protokóły rabinackie z lat 1806 — 1808. Poza tem znajduje się w archiwum wielka liczba fasc. aktów dotychczas nieopracowanych.

6) W gmachu Synagogi.

8) Ze zbiorów może korzystać każdy zainteresowany, po porozumieniu się z biurem Gminy.

10) Zarząd Gminy.

12) Oprócz archiwum istnieją w Gminie 4 bibljoteki, zawierające bogate księgozbiory z zakresu naukowej literatury żydowskiej, archiwum jednak jest samoistną jednostką.

Warschauer, str. 184.

Przemyśl. Wojew. lwowskie.

168. 1) Archiwum aktów dawnych miasta Przemyśla (dawniej: Starożytne archiwum m. Przemyśla).

2) Przemyśl. Magistrat.

3) Magistrat, z którego ramienia opiekę nad archiwum sprawuje Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu.

4) Istnieje od XV w., zorganizował zaś je na nowo Miecz. Błażowski w latach 1874—1877.

5) a. Dyplomy pergaminowe w liczbie 117 szt.

b. Rękopisy: 1) Księgi ławnicze od r. 1402, 2) Księgi radzieckie z XVI—XVIII w., 3) Księgi cechowe z XVI—XVIII w., 4) Księgi rachunków miejskich z XV—XVIII w., 5) Dokum. dotyczące Rusinów z XV—XVIII w., 6) Dokum. dotyczące Żydów z XV—XVIII w., 7) Dokum. dotyczące kościołów z XV—XVIII w., 8) Dokum. dotyczące dziejów miasta z XV—XVIII w., 9) Dokum. dotyczące posiadłości miejskich z XV—XVIII w., 10) Dokum. dotyczące przechodu wojsk, 11) Lustracje, 12) Dokum. treści prywatnej (mieszczan przemyskich), 13) Listy urzędowe, 14) Listy prywatne pisane po polsku i po łacinie oraz po niemiecku.

c. Akta registratury Magistratu z czasów austrjackich, przeszło 100 grubych fasc.

6) W dwu ciasnych pokojach, zabezpieczonych od ognia, lecz nie nadających się do pracy naukowej.

7) I) Rpśmienny, obszerny, lecz wadliwie skonstruowany katalog zbiorów, napisany w r. 1877 przez Miecz. Błażowskiego.

II) „Katalog starożytnego archiwum miejskiego. Cz. I. Dyplomy pergaminowe", Jana Smołki, drukowany w III t. „Rocznika przemyskiego" (Przemyśl, 1921). Tenże autor pracuje od r. 1920 nad wydaniem drugiej części „Katalogu", obejmującej rękopisy.

8) Korzystać ze zbiorów mogą wszyscy, pracujący naukowo, za zezwoleniem kierownika archiwum, codz. w godz. 17—20.

9) Na cele uporządkowania archiwum wstawiona jest do budżetu miejskiego corocznie (od r. 1920) kwota 600 zł., którą atoli kierownik archiwum nie dysponuje.

10) Kierownik Jan Smołka, dyr. gimn. II., i jedna siła pomocnicza.

Hauser L., Monografja m. Przemyśla, o. c. str. 18—88.
Kw. hist. 1919, str. 176.

169. 1) Archiwum Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu.

2) Przemyśl, ul. Piotra Kmity 5.

3) Dyrekcja Tow. Przyj. Nauk w Przemyślu.

4) R. 1909. Archiwum powstało ze zbiorów Kaz. Osińskiego oraz z darów.

6) a. Dyplomy pergam. w liczbie 23.

b. Rękopisy, księgi i luźne akta oprawione w fasc. Między niemi są: 1) akta brzozowskie, dóbr bisk. przemyskiego — 6 fasc., 2) akta Borowskich z pod Mielca — 25 fasc., 3) akta wsi Albigowej — 1 księga i 7 fasc., 4) akta m. Rudnika — 1 księga i 3 fasc. i 5) różne luźne akta.

c. 90 sztuk map.

6) W gmachu Tow. Przyj. Nauk, pomieszczenie dobre lecz niezupełnie zabezpieczone od ognia.

7) Drukowany: „Katalog starożytnego archiwum m. Przemyśla i Tow. Przyj. Nauk w Przemyślu. Cz. I. Dyplomy pergaminowe", Jana Smołki (Rocznik Przemyski. III. 1921).

8) Korzystać ze zbiorów może każdy pracujący naukowo, za zezwoleniem przewodniczącego Dyrekcji, zarazem kierownika archiwum, we środy i soboty, w godz. 17—19.

10) Nadzór nad archiwum sprawuje Dyrekcja, kierownikiem jego jest dyr. Jan Smołka.

12) Archiwum jest wyodrębnioną całością.

Janusz B., Tow. Przyj. Nauk w Przemyślu i nieco o muzeach lokalnych. Lwów. 1913.

170. 1) Archiwum diecezjalne łacińskie w Przemyślu (dawniej: Archiwum Konsystorza obrz. łacińskiego w Przemyślu).

2) Przemyśl, ul. Katedralna 20 a.

3) Biskup przemyski obrz. łacińskiego.

4) Początki archiwum sięgają czasów powstania diecezji, t. j. 2 poł. XIV w. Archiwum było porządkowane i opisywane w latach 1646 — 1648 przez X. Fryd. Alembeka, kanonika Kapituły, potem w drugim dziesiątku XVIII w. przez notarjusza X. Stan. Chodzińskiego, a po nim w latach 1719 — 1749 przez notarjusza X. Kazim. Ant. Sandorskiego. Owocem pracy tych trzech ludzi jest rps p. t. „Collectanea actorum Consistorii" przechowywany w Archiwum Kapitulnem łac. w Przemyślu, pod sygn. L. Naukowo wyzyskał materjały archiwalne najwięcej X. Franc. Pawłowski, kanonik Kapituły, w trzech swoich dziełach: 1) „Premislia sacra, seu series et gesta Episcoporum Pre-

misliensium“ (Kraków, 1869), 2) „Dzieje wszystkich parafji“ (druk. w Schematyzmie aż do r. 1912), i 3) Dzieje Kapituły p. t. „Liber memoribilium Capituli ritu latini Premisliensis“, rps Archiwum Kapitulnego pod sygn. LVII. Pod koniec XIX i z pocz. XX w. archiwum było kilkakrotnie przenoszone z powodu restauracji katedry, pałacu biskupiego, a ostatnio, budowy nowej Kurji biskupiej. Obecnie w nowym lokalu kustosz archiwum usuwa skutki tych przenosin, porządkując je i przygotowując jego katalog.

5) a) Dokumenty pergaminowe od XIV w., w liczbie blisko 100. b) Księgi aktów biskupich, oficjalatu, wizytacyj i t. d. od r. 1466 z przerwami, w liczbie blisko 300. c) Fascykuły aktów papierowych, poszczególnych parafij, od XVII w. w liczbie ok. 300. d) Registratura w fasc. rocznych, wraz z księgami protokółów podawczych, wedle typu austrjackiego, od r. 1784. e) Kopje metryk parafjalnych od r. 1826.

6) Na parterze gmachu Kurji biskupiej, w sali dobrze zabezpieczonej, wszystko w zamkniętych szafach.

7) Katalogów dawnych, oprócz wspomnianego pod 4) dzieła „Collectanea actorum Consistorii“ i inwentarza aktów parafjalnych (z pocz. XIX w.) niema. Nowy katalog opracowuje X. dr. Jan Kwolek.

8) Zbiory są w zasadzie dostępne dla badaczy, za uprzedniem zgłoszeniem się w Kurji biskupiej. Chwilowo w roku bieżącym niedostępne z powodu porządkowania archiwaljów w nowym lokalu.

10) Archiwarjusz X. dr. Jan Kwolek, podkanclerzy Kurji biskupiej i prof. prawa kanonicznego.

12) Bibljoteka diecezjalna i Muzeum diecezjalne urządzone osobno, w innym lokalu (Plac Czackiego 10) i pod innem kierownictwem.

Hauser L., Monografja miasta Przemyśla, o. c. str. 9.
Kw. hist. 1919, str. 176—177.

171. * Archiwum Kapituły grecko-katolickiej.
Hauser L., Monografja miasta Przemyśla, o. c. str. 12—16.

172. * Archiwum Kapituły łacińskiej.
Hauser L., Monografja miasta Przemyśla, o. c. str. 9—12.

173. * Archiwum Konwentu OO. Franciszkanów.
Hauser L., Monografja miasta Przemyśla, o. c. str. 16—17.

174. * Archiwum Konwentu OO. Reformatów.
Hauser L., Monografja miasta Przemyśla, o. c. str. 17.

Przeworsk. Wojew. lwowskie.

175. * Archiwum miejskie.
Kutrzeba, str. 431.

Przyłbice. Pow. Jaworów. Wojew. lwowskie.

176. 1) Archiwum rodzinne hr. Szeptyckich.

2) Część archiwum znajduje się w Przyłbicach, a część we Lwowie, ul. Zielona 30.

3) Właściciel, obecnie Leon hr. Szeptycki.

4) Archiwum zostało mocno zdekompletowane w czasie inwazji rosyjskiej w r. 1914.

5) Archiwum zawiera przeważnie dokumenty rodzinne, korespondencje rodzinne, część autografów i korespondencji dziada obecnego właściciela, Fredry, oraz dokumenty dawniejsze.

8) Właściciel podejmuje zawsze chętnie ludzi nauki, którzy chcą korzystać ze zbiorów archiwum.

Mościcki H., Przyłbice. Tygodnik Liter. 1915, nr. 30—31.

Pszczyna. Wojew. śląskie.

177. 1) Archiwum ks. Pszczyńskich.

3) Generalna Dyrekcja ks. Pszczyńskiego.

4) Założone w r. 1890 przez dra E. Ziviera który też, jako kierownik, uporządkował archiwum.

5) Kilkaset dokumentów, ok. 1.000 sztuk akt i fascykułów i kilkadziesiąt map i planów.

6) W dobrze zabezpieczonych, sklepionych ubikacjach budynku Generalnej Dyrekcji.

8) Korzystać ze zbiorów można po porozumieniu się z Generalną Dyrekcją.

10) Po śmierci dra E. Ziviera (w r. 1925) nie mianowano dotychczas kierownika Archiwum.

12) Archiwum jest jednostką zupełnie wyodrębnioną.

Zivier, str. 5—6.

Puck. Wojew. pomorskie.

178. Archiwum miasta Pucka.

Archiwum znajduje się w przechowaniu w Archiwum Państwowem w Gdańsku, pod zarządem Komisarza Rządu Polskiego dla podziału Arch. Państw. w Gdańsku.

Archiwum to zawiera: a) 21 dyplomów oryginalnych pergam., z lat 1348—1765, b) 20 ksiąg radzieckich i ławniczych z lat 1531—1649, i jedną księgę pergam., zawierającą akta radzieckie i ławnicze z lat 1398—1622, c) 12 nrów luźnych aktów (fragmenty i przekłady dokumentów; pozwy, protestacje i inne akta sądowe, świadectwa, prośby, akta graniczne i t. p.) z XVII i XVIII w. i d) Akta różne (administracyjne, sądowe, gospodarcze, handlowe, budowlane, szkolne, przywileje i rozporządzenia królów i władz, listy i t. p.) z lat 1772—1881, w liczbie 36 nrów.

Perlbach M., Handschriften und Urkunden in Zuckau und Putzig. Mitteil. des westpreuss. Geschichtsvereins. 1904.

Radom. Wojew. kieleckie.

179. 1) Archiwum Państwowe.

2) Radom, ul. Lubelska. Gmach Starostwa.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) R. 1919.

5) Akta b. rosyjskiego rządu gubernjalnego, b. radomskiego zarządu dóbr państwowych i innych władz administracyjnych b. gubernji radomskiej; razem ok. 60.000 volum, ksiąg, planów i t. p.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 1.214 zł.

10) p. o. archiwisty Ferd. Krone.

180. 1) Archiwum Magistratu miasta Radomia.

2) Radom. Magistrat.

3) Zarząd Magistratu.

4) Archiwum poniosło w czasie wojny światowej poważne straty od wojsk okupacyjnych i do obecnej chwili nie zostało należycie uporządkowane.

5) Z lat 1796—1867 istnieje 940 szt. aktów, z lat zaś 1868—1914 8.851 szt. aktów. Te ostatnie mają być przejrzane przez członków Prezydjum Magistratu i akta, które uznane zostaną za nieodpowiednie, będą usunięte z archiwum.

6) Pomieszczenie i zabezpieczenie wystarczające.

7) Istnieje spis aktów pozostawiający jednak wiele do życzenia. Zamierzone jest ponowne opracowanie katalogu po przeprowadzeniu selekcji wśród aktów z lat 1868 — 1914.

8) Ze zbiorów może korzystać każdy, kto uzyska zezwolenie od Magistratu lub członków Prezydjum Magistratu, w czasie zależnym od umowy.

10) Piecza nad archiwum należy do kompetencji Wydziału Prezydjalnego Magistratu.

Rawa Mazowiecka. Wojew. warszawskie.

181. †† Archiwum miejskie.

Rogalin. Pow. Śrem. Wojew. poznańskie.

182. * Archiwum hr. Raczyńskich.

Kętrzyński W., Bibljoteka Raczyńskich w Rogalinie. Sprawozd. Zakładu nar. im. Ossolińskich we Lwowie za r. 1905 i odb. Lwów, 1905.

Roś. Pow. Wołkowysk. Wojew. nowogrodzkie.

183. * Archiwum hr. Potockich.

Kutrzeba, str. 448.

Rozwadów. Pow. Tarnobrzeg. Wojew. lwowskie.

184. * Archiwum ks. Lubomirskich.

Chwalewik.

Równe. Wojew. wołyńskie.

185. * Archiwum b. Ziemstwa Powiatowego Równieńskiego.

Prusiewicz, str. 7.

Rusko. Pow. Pleszewo. Wojew. poznańskie.

186. * Archiwum hr. Czarneckich.

Chwalewik.

Rybnik. Wojew. śląskie.

187. †† Archiwum miejskie.

Zivier, str. 10.

Sambor. Woj. lwowskie.

188. † Archiwum miejskie.

Archiwum zostało w maju 1922 r. zdeponowane w Archiwum Aktów grodzkich i Ziemskich we Lwowie. Składa się ono ze 106 ksiąg

folio, jednej księgi form. „dútki", 2 fragmentów ksiąg, 2 dokumentów pergam. i 39 papierowych oraz 50 aktów papierowych.

Kutrzeba, str. 431.

Sandomierz. Wojew. kieleckie.

189. †† Archiwum miejskie.

190. 1) Archiwum Kapituły Katedralnej (dawniej Kolegjackiej).

2) Adresować do X. proboszcza Katedry sandom., lub X. prokuratora Kapituły.

3) Kapituła Katedralna (dawniej Kolegjacka) sandomierska.

4) Powstało prawdopodobnie razem z Kolegjatą w XII w. Najstarsze zachowane dokumenty — z XIII w. Od r. 1869 archiwum się nie powiększa.

5) Dokumenty, nadania, przywileje, fundacje, akta sądowe, dotyczące Kolegjaty sandom., listy i kontrakty, akta posiedzeń Kapituły, a przygodnie dokumenty innych kościołów i instytucyj świeckich. W sumie zawiera archiwum: ok. 2.000 dokum., 200 ksiąg i fasc. i 20 map.

6) Przy katedrze w t. zw. Skarbcu. Fascykuły mieszczą się w szafach obok książek, jedynie dokumenty są w specjalnych schowaniach, dobrze zabezpieczone.

7) Istnieją 2 stare inwentarze. Nowsze akta, od w. XVII, nie są zinwentaryzowane.

8) Ze zbiorów korzystać może każdy, posiadający odpowiednie kwalifikacje naukowe i legitymacje, za zezwoleniem X. proboszcza lub prokuratora Kapituły, w czasie zależnym od umowy, byle nie wieczorem.

12) Jest połączone z bibljoteką i zbiorem pamiątkowych lub cenniejszych utensyljów kościelnych, przyczem bibljoteka posiada w całości zbiorów przewagę.

Rokoszny J., Ze starych szpargałów. Bibljoteka Warszawska. 1902. I.

191. 1) Archiwum Kurji Diecezjalnej sandomierskiej.

2) Sandomierz. Kurja Diecezjalna.

3) Władze diecezjalne.

4) Założone w r. 1818. Przy erekcji diecezji sandomierskiej akta i dokumenty odnoszące się do obszaru nowej diecezji zostały przekazane świeżo założonemu archiwum, później zaś powiększało się drogą naturalnego przyrostu.

5) a) Akta osobiste księży diecezji sandom., b) Akta parafij i kościołów parafjalnych diecezji, c) Akta klasztorów i zakonów położonych w obrębie diecezji, d) Akta innych instytucyj kościelnych, e) Akta Sądu Biskupiego i f) korespondencja dawnego Konsystorza Biskupiego (obecnie Kurji Diecezjalnej).

6) W dwu odosobnionych i dobrze zabezpieczonych pokojach.

8) Zasadniczo archiwum jest niedostępne i jedynie w poszczególnych wypadkach dopuszczalny jest dostęp do pewnych objektów archiwalnych według uznania i zależnie od pozwolenia Biskupa Ordynarjusza lub Wikarjusza Generalnego Kurji Diecezjalnej, codziennie.

10) Kanclerz Kurji Diecezjalnej, obecnie X. dr. Franc. Jop.

12) Archiwum jest połączone z Kurją Diecezjalną.

Chwalewik.

Sanok. Wojew. lwowskie.

192. Archiwum miejskie.

Archiwum zawierające 18 przywilejów pergaminowych (w tem 5 z XIV i XV w.) i 3 papierowe, 7 oblat przywilejów i 7 kopij oblat przywilejów oraz 5 różnych dokumentów i aktów, zostało opisane bardzo dokładnie (wraz z przedrukowaniem treści aktów) przez Ant. Borzemskiego w wydawnictwie p. t. „Archiwa w Sanoku, Jaśliskach, Króliku wołoskim, Hłomczy, Ładzinie i Klimkówce“. (Sanok, 1906). Inne akta archiwum, jak księgi radzieckie i ławnicze zostały odesłane dawniej do Archiwum Ziemskiego we Lwowie.

193. †† Archiwum OO. Franciszkanów.

Borzemski A., Archiwa w Sanoku, o. c.

Sejny. Wojew. białostockie.

194, 195. † Archiwum Kapitulne i Archiwum Konsystorskie

Oba archiwa zostały przewiezione do Łomży, w związku z przeniesieniem tamże diecezji.

Chwalewik.

Siedlce. Wojew. lubelskie.

196. †† Archiwum miejskie.

Siemianice. Pow. Kępno. Wojew. poznańskie.

197. 1) Archiwum Szembekowskie i Archiwum Fredrowskie.

3) Hr. Piotrowa Szembekowa. Wesoła, poczta Siemianice, pow. kępiński.

6) W szafach, częściowo zabezpieczone.

7) Archiwum Szembekowskie posiada dwa katalogi: rzeczowy i kartkowy, Fredrowskie zaś nie.

8) Korzystać ze zbiorów może każdy, za zezwoleniem hr. Piotrowej Szembekowej, w każdym czasie.

Chwalewik.

Sieradz. Wojew. łódzkie.

198. †† Archiwum miejskie.

Skidel. Pow. Grodno. Wojew. białostockie.

199. * Archiwum ks. Czetwertyńskich.

Chwalewik.

Skierniewice. Wojew. Warszawskie.

200. Archiwum Dóbr Łowickich.

Archiwum obejmuje akta b. Zarządu ks. Łowickiego z czasów rosyjskich i z czasów okupacji niemieckiej 1915—1918. Akta te nie sięgające wstecz poza drugą połowę XVIII w. są obecnie w zupełnym nieładzie. Archiwum to znajduje się pod nadzorem Zarządu folwarku doświadczalnego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Skierniewicach, a równocześnie znajduje się w ewidencji Wydziału Arch. Państw. Akta te będą przewiezione do Warszawy i pomieszczone w Archiwum Skarbowem.

Staniątki. Pow. Bochnia. Wojew. krakowskie.

201. 1) Archiwum klasztoru PP. Benedyktynek w Staniątkach.

2) Staniątki. Klasztor. Stacja Podłęże.

3) Ksieni klasztoru.

4) Archiwum sięga początków XIII w.

5) Ok. 80 dokumentów pergam. z XIII—XVI w. (najstarszy z r. 1220) i kilkadziesiąt papierowych późniejszych. Ok. 10 fasc. aktów do spraw granicznych i gospodarczych od XV—XVII w. Kopjarz dokumentów z XVII w. Inwentarzyk dokumentów z wizytacyj z końca XVI w. Kilkadziesiąt ksiąg liturgicznych i kościelnych z XVII i XVIII w. Bardzo ozdobny antyfonarz z r. 1536, rozdzielony na 2 części.

6) W sali t. zw. muzealnej, dobrze zabezpieczone.

8) Ponieważ archiwum jest za klauzurą, więc jest zasadniczo niedostępne. Pozwolenia na korzystanie ze zbiorów może udzielić Kurja rzymska.

10) Kierowniczką archiwum jest każdorazowa Ksieni.

12) Archiwum jest niezależne od znajdującej się w osobnej sali bibljoteki.

Dudik.

Stanisławów.

202. * Archiwum miejskie.

Stary Sącz. Wojew. krakowskie.

203. * Archiwum miejskie.

Chwalewik.

Strzelno. Wojew. poznańskie.

204. * Archiwum b. klasztoru PP. Norbertanek przy kościele parafjalnym.

Chwalewik.

Sucha. Pow. Żywiec. Wojew. krakowskie.

205. 1) Archiwum hr. Branickich w Suchej.

2) Bibljoteka hr. Tarnowskich w Suchej.

3) Własność prywatna hr. Anny Juljuszowej Tarnowskiej.

4) Archiwum powstało częściowo ze zbiorów rodzinnych Branickich, a częściowo z zakupionych nabytków. Główną część Archiwum kupiono w r. 1879 od Ad. Mieleszki-Maliszkiewicza i w r. 1881 od Hipolita Skimborowicza.

5) Dyplomy pergam. od końca XIV w.; akta i autografy królewskie; listy rodów: Potockich, Tarnowskich, Sapiehów, Lubomirskich, Modrzewskich, Łaszczów, Radziwiłłów i wielu innych; papiery rodzinne hr. Gryf- i Korczak-Branickich z 2 dużemi fasc. korespondencyj i do-

kumentów po Hetmanie Wkim Kor. Ksaw. Branickim; akta gospodarcze dawnego dominjum Ślemienia i Suchej od rozbiorów Polski po r. 1870 oraz wiele aktów i dokumentów kościelnych z różnych czasów. W sumie zawiera archiwum ok. 7.000 skatalogowanych dokumentów i niemal drugie tyle nieskatalogowanych; 5 ksiąg różnych autografów (w tem 2 królewskich); 51 pudeł archiwaljów formatu folio z dokumentami i listami skatalogowanemi; 40 pudeł nieskatalogowanych; 30 fasc. aktów gospodarczych dominjum Ślemienia i Suchej, oraz 27 map i 7 tomów atlasów z XVII—XVIII w.

7) Istnieje tylko pobieżny inwentarz od nru 1 do 6.587, reszta ok. 7.000 niezinwentaryzowane. Obecnie przygotowuje się katalog archiwaljów.

8) Ze zbiorów korzystać mogą osoby polecone przez właścicieli lub instytucje naukowe, za zezwoleniem właścicieli lub bibljotekarza i uprzedniem zawiadomieniem listownem, codz. w godz. 9—15 z wyjątkiem miesiąca sierpnia.

10) Bibljotekarz dr. Jan Kossek.

12) Archiwum jest połączone z bibljoteką większą od niego 4 razy pod względem liczby nrów, lecz jest umieszczone w oddzielnych szafach i gablotach.

Czubek J., Rękopisy bibljoteki hr. Branickich w Suchej. Przew. Bibljogr. 1909—1910 i odb. Kraków, 1910.

Żmigrodzki M., Kilka słów o zbiorach hr. Branickich w Suchej. Przew. Bibljogr. 1910, nr. 6.

Żmigrodzki M., Bibljoteka hr. Branickich w Suchej. Czas 1918, nr. 135 i 137.

Sulgostów. Pow. Opoczno. Wojew. kieleckie.

206. * Archiwum Duninów-Sulgostowskich.
Chwalewik.

Suwałki. Wojew. białostockie.

207. †† Archiwum miejskie.

Szczorse. Pow. i wojew. nowogrodzkie.

208. † Archiwum hr. Chreptowiczów-Buteniewych.
Archiwum zostało w r. 1912 wywiezione do Moskwy.

Ptaszycki St., Szczorszowskaja biblioteka grafa Litawora Chreptowicza. I. Kratkija swiedenja o sobranji rukopisiej. Moskwa, 1899.

Ernst M., Istorija szczorszowskoj biblioteki. Russkij bibliofil. t. VI, 1914.

Szczuczyn. Wojew. nowogrodzkie.

209. * Archiwum ks. Druckich-Lubeckich.
Chwalewik.

Szczyrzyc. Pow. Limanowa. Wojew. krakowskie.

210. 1) Archiwum OO. Cystersów w Szczyrzycu.
2) Szczyrzyc, Klasztor.
3) Opat klasztoru.
4) Początki archiwum sięgają poł. XIII w. Utrata niepodległości Polski, burze wojenne i polityczne z końca XVIII w. smutno zapisały się w jego dziejach. Przechowała się tradycja, że znaczna część archiwum klasztoru szczyrzyckiego miała się znajdować w klasztorze w Jędrzejowie, skąd po kasacie została wywieziona do Petersburga.
5) Bulle papieży, dyplomy królewskie, biskupów, opatów i panów polskich, urzędników i dobrodziejów klasztoru. Z tego 23 z XIII i XIV w., 23 z XV i XVI w., 20 z XVII w. i 35 z XVIII w. Dalej, akta przeważnie sądowe i akta luźne zawierające relacje z władzami państwowemi (z których dałoby się zebrać 3 spore fasc.), kwity luźne na zapłatę podatków, danin i rekwizycyj wojskowych, akta dotyczące dziesięcin, kapitałów, katalogi, personalja, korespondencje, inwentarze z w. XVIII i XIX.
6) W bibljotece, nie zabezpieczonej dostatecznie od ognia i kradzieży.
8) Ze zbiorów mogą korzystać pracujący naukowo, za zezwoleniem opata klasztoru, najlepiej w czasie wakacyj, w miesiącu lipcu i sierpniu.
10) Bibljotekarz klasztoru, obecnie X. Stef. Pałamar.
12) Archiwum jest połączone z bibljoteką, posiadającą przewagę w zbiorach.

Tarnopol.

211. Archiwum miejskie — osobno zorganizowane nie istnieje. Nieliczne przywileje królewskie i dokumenty dotyczące historji miasta są przechowywane w skarbcu Kasy miejskiej. Korzystać z nich można na podstawie zezwolenia Prezydjum Magistratu, w celach naukowych. Odpisy posiadanych dokumentów umieszczone są w t. zw. „Złotej Księdze“, przechowywanej w biurze prezydjalnem Zarządu miasta.
Kutrzeba, str. 431.

Tarnów. Wojew. krakowskie.

212. 1) Archiwum miasta Tarnowa.

2) Tarnów. Ratusz.

3) Każdorazowy burmistrz.

5) a) 8 dokumentów pergam. z XV i 8 z XVI w. i nast., 4 dokumenty pergam. w kształcie książki i kilkadziesiąt dokumentów papier. z XVI w. i nast.

b) Acta consularia z lat 1610—1736, w liczbie 9 ksiąg; Acta scabinalia z lat 1600—1840, w liczbie 17 ksiąg; Liber protocollorum iudiciorum scabinalium z lat 1551—1573; rachunki miejskie z lat 1513—1545 i z pocz. XVIII w., w liczbie 2 ksiąg; Liber obligationum z lat 1551—1562; Księga przyjęć do prawa miejskiego z lat 1700—1845; Inwentarz dóbr opactwa tynieckiego z r. 1689.

7) Istnieje niezbyt dobry, podręczny katalog, który obejmuje księgi rpśmienne i druki.

8) Ze zbiorów mogą korzystać osoby pracujące naukowo za zezwoleniem burmistrza, codz. w godz. 8—15.

10) Archiwum zawiaduje jeden z urzędników Magistratu, obecnie dr. Alski.

12) Archiwum łączy się z małą bibljoteką magistracką.

Dudik.

213. * Archiwum Kapituły Katedralnej.

Chwalewik.

214. 1) Archiwum Konsystorza Biskupiego w Tarnowie.

2) Tarnów, ul. Chyszowska 9.

3) Biskup Ordynarjusz.

4) Archiwum dzieliło zmienne losy biskupstwa tarnowskiego w latach 1782—1826.

5) a) Dokumenty: Brevia papieskie z XIX w. w liczbie 62; bulle papieży Grzegorza XVI i Piusa IX, w liczbie 21; 4 dokumenty pergam. z XV w. i 20 z XVI — XVIII w. oraz 7 dokumentów w formie księgi lub konwolutu.

b) 196 ksiąg i 4 zeszyty protokółów i indeksów od r. 1782; 12 inwentarzy kościołów parafj. z XVIII — XIX w.; 2 księgi protokółów Konsystorza tarnowskiego z końca XVIII w.; Acta officialatus Tarno-

viensis 1656—1674; Liber decretorum episcopatus Tarnoviensis z r. 1832; kopjarjusze parafjalne; księgi bractw i t. d. z XVI—XVIII w. w liczbie 12.

c) Acta ordinaria et praesidialia z lat 1782—1874 i 1885—1921, w liczbie 324 fasc.; Acta ordinaria z lat 1784—1885, w liczbie 51 fasc.; Acta praesidialia z lat 1784—1885 w liczbie 9 fasc.; akta sądu małżeńskiego z lat 1782—1789 w liczbie 9 fasc.; Acta personalia (przeważnie dyscyplinarne) w liczbie 3 fasc.; Visitationes decanales w liczbie 25 fasc. i 60 plik; Varia w liczbie 84 fasc. aktów uporządkowanych i niewiadoma liczba nieuporządkowanych; Acta ordinaria z obecnej diecezji krakowskiej z lat 1823—1853, w liczbie 32 plik; 30 i kilka plik nieuporządkowanych aktów diecezji krakowskiej z lat 1803—1854; 251 półek aktów z XVIII i XIX w., dotyczących pobożnych fundacyj, kościołów, parafij, szpitali etc., i ok. 30 fasc. aktów różnych parafij z XVIII i XIX w.

d) Jedna rpśmienna mapa diecezji tarnowskiej z r. 1848.

6) Zbiory są starannie uporządkowane, zestawione rocznikami i troskliwie przechowywane.

7) Istnieje pisany katalog aktów konsystorskich doprowadzony do r. 1862.

8) Z uwagi, że akta odnoszą się do spraw czysto kościelnych diecezji, wstęp do archiwum dozwolony tylko duchownym i to za zezwoleniem X. Biskupa Ordynarjusza.

10) Nadzór nad zbiorami archiwalnemi sprawuje Kanclerz Konsystorza.

Kw. hist. 1918, str. 132—133.
Dudik.

Toruń. Wojew. pomorskie.

215. 1) Archiwum miejskie w Toruniu (dawniej: Rathsarchiv Thorn).

2) Toruń, Magistrat.

3) Wydział XV a Magistratu.

4) W r. 1703 podczas oblężenia miasta przez Szwedów część zbiorów archiwum (zwłaszcza z XVII w.) się spaliła. W latach 1880—1882 zostało zinwentaryzowane przez syndyka Bendera, dra E. Kestnera i registratora Tietzena, w ostatnich zaś czasach, przez archiwarjusza dra A. Semraua.

5) Archiwum zawiera ok. 5.500 dokumentów, z lat 1251—1793 (z czego 20 dokumentów pochodzi z XIII w., ok. 250 z XIV w., ok. 3000 z XV w.), a składa się z właściwego archiwum miejskiego, szczątków spalonego w r. 1703 archiwum ziem pruskich, zdeponowanych archiwów miast Starogrodu, Wąbrzeźna, Chełmży, Kowalewa, Brodnicy, Górzna i i. oraz zdeponowanych archiwów cechowych.

Acta consularia od r. 1703 (z XVII w. fragmenty); Acta scabinalia Starego (od r. 1428) i Nowego (od r. 1387) miasta Torunia; korespondencje; rachunki miejskie; akta dotyczące posiadłości miejskich; akta kościołów (zwłaszcza kościoła Ś. Mikołaja OO. Dominikanów); relacje rezydentów toruńskich z Warszawy (z XVIII w.); dział rpsów przeniesiony z dawnej bibljoteki miejskiej.

6) W ratuszu, zabezpieczone.

7) Rpśmienne inwentarze działowe.

8) Ze zbiorów można korzystać po porozumieniu się z Wydziałem XV a w Książnicy miejskiej im. Kopernika (ul. Wysoka 12), w godz. bibljotecznych.

12) Przy archiwum istnieje bibljoteka podręczna.

Semrau A., Urkunden aus dem Stadtarchive zu Thorn über verschiedene Orte Mazurens aus der Ordenszeit 1405—1478. Mitteil. der liter. Gesellschaft Masovia. IX. 1903.

Kw. hist. 1926, str. 297—298.

Trembowla. Wojew. tarnopolskie.

216. † Archiwum miejskie — zostało doszczętnie zniszczone podczas wywołanego przez wojsko rosyjskie pożaru budynku Magistratu w r. 1917.

Troki. Wojew. wileńskie.

217. †† Archiwum miejskie.

Trzemeszno. Pow. Mogilno. Wojew. poznańskie.

218. * Archiwum b. Opactwa Kanoników Regularnych Lateraneńskich przy kościele parafjalnym.

Łukowski J. X., Archiwum trzemeszeńskie. Roczn. Tow. Przyj. Nauk Poznańskiego. XI. 1881 i odb. Poznań, 1881.

Smolka.

Tubądzin. Pow. Turek. Wojew. łódzkie.

219. 1) Archiwum Walewskich.

2) Tubądzin, p. Błaszki.

3) Właściciel; obecnie Kazimierz Walewski.

4) Założone w roku 1880 przez obecnego właściciela, który oprócz ochrony posiadanych dokumentów rodzinnych zajął się również zbieraniem, kupowaniem, kompletowaniem i porządkowaniem zbiorów. Po 35 latach poszukiwań, zbierania i robienia kwerend we wszystkich ważniejszych archiwach oraz zbiorach prywatnych i publicznych, doszedł do posiadania zbioru.

5) a) 2.344 oryginalnych dokumentów z lat 1540—1925.

b) 2.172 wyciągów z dokumentów z lat 1446—1728 i 792 wyciągi z akt Archiwum Głównego w Warszawie z lat 1385—1770. Wszystkie te dokumenty odnoszące się do rodziny Walewskich są rozsegregowane na osobiste i majątkowe i mocno oprawne w 29 t. folio.

c) Listy Walewskich z lat 1652—1926, (166 osób) ułożone alfabetycznie w 10 tekach.

d) Listy znanych i wybitnych ludzi pisane do Walewskich (przeszło 1.000 listów od 423 osób) ułożone alfabetycznie w 3 tekach.

Map i planów niema, gdyż zostały oddane Cyprj. Walewskiemu, gdy ten fundował dla Akademji Umiejętności w Krakowie bibljotekę im. Walewskich. Oryginalny akt tej fundacji jest również w posiadaniu właściciela archiwum. Poza tem jest w archiwum kilka tek papierów związanych pośrednio z rodziną Walewskich, wśród innych zaś (artystycznych) zbiorów rodzinnych — tłoki pieczęci herbowych.

6) W mieszkaniu właściciela, dość dobrze zabezpieczone.

7) Katalog opracowany przez Kazim. Walewskiego zawiera streszczenia wszystkich aktów oryginalnych, wyciągów i sumarjuszy.

8) Ze zbiorów korzystać może każdy, dla celów naukowych, najdogodniej w lecie.

10) Sam właściciel.

12) Archiwum stanowi jednostkę wyodrębnioną od reszty zbiorów rodzinnych. Bliżej są z niem złączone tylko: 1) dzieła napisane przez Walewskich, 2) dzieła zawierające mniejsze prace Walewskich i 3) wycinki z pism perjodycznych, z lat 1890—1926.

Chwalewik.

Uniż. Pow. Buczacz. Wojew. tarnopolskie.

220. * Archiwum Przybysławskich.
Chwalewik.

Wadowice. Wojew. krakowskie.

221. Archiwum miejskie — obejmuje ok. 20 dokumentów historycznych z czasów przedrozbiorowych, które są przechowywane w kasie miejskiej. Późniejsze dokumenty i księgi nie są dotychczas uporządkowane.

Heck W., Archiwum miejskie w Wadowicach. Sprawozd. gimn. w Wadowicach za r. szk. 1889, odb. Wadowice, 1889.

Heck W., Archiwa miejskie księstw oświęcimskiego i zatorskiego o. c.

Klima T., Przywileje i statuta cechów wadowickich. Wadowice, 1914.

Warszawa.

222. 1) Archiwum Akt dawnych.
2) Warszawa, ul. Jezuicka 1.
3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.
4) R. 1867.
5) Akta wyższych władz administracyjnych z czasów Ks. Warszawskiego (od r. 1807), Królestwa Kongresowego i z czasów rosyjskiego Zarządu w Królestwie Polskiem (do r. 1868), oraz akta po r. 1917, razem ok. 400.000 volum. ksiąg, map i planów.
6) We własnym budynku.
8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.
9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 4.063 zł.
10) Dyrektor dr. Kazim. Konarski i 6 sił pomocniczych.

Kraushar A., Źródła archiwalne do dziejów polistopadowych 1832 — 1842. Przegl. histor. XVII, 1913.

Opis dieł archiwa gosudarstwiennego Sowieta. Dieła Stats - Sekretarjata Giercogstwa Warszawskago i Carstwa Polskago. 1807—1845, t. XIX—XXI. Petersburg 1910—1913.

Pawłowski Br., Militaria polskie w archiwach rządowych. Bellona, 1918.

223. 1) Archiwum Główne Akt dawnych.
2) Warszawa, ul. Długa 24.
3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.
4) R. 1808.

5) Akta Kancelarji Koronnej i centralnych władz państwowych dawniej Rzpltej Polskiej, akta sądownictwa z czasów dawnej Rzpltej Polskiej, akta i księgi miast z tegoż czasu, akta sądownictwa polskiego z XIX w., akta po-austrjackie i po-pruskie z lat 1796—1807, razem ok. 1.800.000 nrów ksiąg, voluminów i poszczególnych dokumentów.

6) We własnym budynku.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 4.603 zł.

10) Dyrektor dr. Józef Siemieński i 10 sił pomocniczych.

11) „Pomniki Prawa (Monumenta iuris)". Tom I—V. Warszawa, 1912—1918. Wydawn. Archiwum Głównego. Spis tychże zob. w tomie V „Pomników" na okładce.

Cwietajew.

Wierzbowski T., Opisanje dieł chraniaszczychsia w Warszawskom Gławnom Archiwie drewnich aktow. T. I. Knigi i priwilegii polskoj koronnoj kancelarii i dieła niekotorych drugich koronnych instancij XV—XVIII stoletja. Warszawa, 1912.

Wierzbowski T., Przywileje król. miasta stoł. Starej Warszawy. 1376 — 1772. Warszawa, 1913.

Riabinin, Archiw Carstwa Polskago. I. Moskwa, 1914.

224. 1) Archiwum Oświecenia Publicznego (dawniej Arch. Okręgu Naukowego).

2) Warszawa. ul. Krakowskie Przedmieście 26/28. Uniwersytet.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) R. 1866 (1807).

5) Akta władz i instytucyj oświatowych z czasów Ks. Warszawskiego, Królestwa Kongresowego, oraz akta b. rosyjskiego Kuratorjum Okręgu Naukowego Warszawskiego i b. rosyjskiego Uniwersytetu Warszawskiego, razem ok. 100.000 volum.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 1.462 zł.

10) p. o. dyrektora dr. Winc. Łopaciński i 5 sił pomocniczych.

Kw. hist. 1926, str. 296.

225. 1) Archiwum Skarbowe (dawniej: Archiwum Izby Skarbowej).

2) Warszawa, ul. Rymarska 5.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) R. 1871.

5) Akta władz skarbowych z czasów dawnej Rzpltej Polskiej od r. 1494, akta centralnych władz skarbowych Ks. Warszawskiego i Królestwa Kongresowego do r. 1869, akta Komisji emerytalnej Królestwa Polskiego, akta warszawskiej Izby Skarbowej, warszawskiego Zarządu Dóbr Państwowych, b. władz do spraw włościańskich Królestwa Polskiego i Banku Włościańskiego, razem ok. 350.000 volum., ksiąg, map, planów i poszczególnych dokumentów.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 3.834 zł.

10) Dyrektor Wacław Graniczny i 8 sił pomocniczych.

Cwietajew.

Warschauer A., Die Handschriften des Finanzarchivs zu Warschau zur Geschichte der Ostprovinzen des preuss. Staates. Veröffentlichungen der Archivverwaltung bei d. Kais. Deutsch. Gener. - Gouvern. Warschau. I Teil. Warszawa, 1917.

226. 1) Archiwum Wojskowe.

2) Warszawa, ul. Długa 13.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) R. 1918.

5) Akta władz okupacyjnych austrjackich i niemieckich, z czasów Wielkiej Wojny 1915—1918, razem 95.135 volum. i tek.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 1.623 zł.

10) Kierownik dr. Józef Stojanowski i 2 siły pomocnicze.

227. 1) Centralne Archiwum Wojskowe.

2) Warszawa, Fort Legjonów, ul. Zakroczymska.

3) Władza zwierzchnia: Min. Spraw Wojskowych; władza bezpośrednia: Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy.

4) Zał. w r. 1918. Początkowo wchodziło w skład sekcji IV. Oddz. VII. Sztabu Gener., następnie zostało włączone do Wojsk. Instytutu Nauk. Wydawn. po jego utworzeniu. Mieściło się do pocz. 1921 r. w pałacu pod Blachą.

5) Zbiory zawierają akta wojskowe polskie i do Polski się odnoszące, ugrupowane według następ. działów: a. Akta z czasów Królestwa Polskiego; b. akta rosyj. Sztabu Gener. okręgu warszawskiego z lat 1832—1915; c. akta dotyczące ruchów zbrojnych 1831—1863; d. akta formacyj wojskowych polskich z czasów wojny światowej i okresu tę wojnę poprzedzającego (Legjony Polskie, Korpus I. gen. Dowbór-Muśnickiego, Korpus II., armja gen. Hallera, Dywizja gen. Żeligowskiego, Dywizja syberyjska); e. akta dowództw i formacyj polskich zlikwidowanych od r. 1918; f. akta władz i formacyj obcych na terenie Polski, w tem austrjackie od r. 1774, niemieckie od r. 1831. Razem ok. 300.000 tek (fascyk.).

6) Zbiory mieszczą się w forcie na poziomie górnym i dolnym i są zabezpieczone przed wilgocią, pożarem i kradzieżą.

7) Jest inwentarz ze skorowidzem i szczegółowe spisy działowe.

8) Z akt jawnych może korzystać na miejscu każdy za zezwoleniem dyrektora archiwum; z tajnych — za zezwoleniem szefa Sztabu Gener. Archiwum wypożycza akta instytucjom państwowym do celów służbowych lub naukowych. Ze zbiorów można korzystać codziennie w godz. 8·30—15·30.

9) Budżet na r. 1925 wynosił 1.060 zł.

10) Dyrektor archiwum: podpułk. dr. Bron. Pawłowski.

11) „Archiwistyka wojskowa“ w wydawn. p. t. Wojskowy Instytut Nauk.-Wydawniczy, sprawozdanie z czynności za lata 1918—1924, Warszawa, 1925.

12) Przy archiwum istnieje bibljoteka podręczna (15.000 t.). *Vademecum.*

228. 1) Archiwum Magistratu miasta stołecznego Warszawy.

2) Warszawa, ul. Senatorska 14/462 I p.

3) Wydział dla spraw ogólnych Magistratu m. Warszawy.

4) Założone w obecnym lokalu na Placu Teatralnym w r. 1817.

5) Najdawniejsze akta archiwum sięgają r. 1791 i dotyczą tak Magistratu, jak i innych władz ziem b. Królestwa Kongresowego. Ogólna ich liczba wynosi 265 t. Nadto posiada archiwum 263 t. akt b. Wojew. Mazowieckiego i innych urzędów z lat 1796—1865; akta z czasów powstania listopadowego, z lat 1830—1831, w liczbie 484

volum.; akta b. Komitetu Urządzającego w Królestwie Polskiem, przekazane Magistratowi w r. 1870, w liczbie 185 t.; akta personalne b. pracowników miejskich; akta budowlane i gruntowe wszystkich nieruchomości na terytorjum Wielkiej Warszawy; akta kwaterunkowe z lat 1832—1883, w liczbie 183 t., oraz 412 planów (sytuacyjnych, niwelacyjnych, konstrukcyjnych i planów poszczególnych dzielnic i nieruchomości m. Warszawy). Do r. 1894 akta Magistratu zakładało i prowadziło archiwum, przyczem wszystkie akta były podzielone na 37 grup, z których każda obejmowała pewną liczbę (czasem do kilkuset) nrów, liczba zaś tomów niektórych nrów dochodziła do 60. Od r. 1894 czynności biurowe w 6 wydziałach za czasów rosyjskich, a w 19 za czasów polskich, podzielone zostały pomiędzy poszczególne sekcje — referaty, które akta te zakładały, prowadziły i zakończone przesyłały i przesyłają do archiwum. Akta najdawniejsze (sięgające XIV w.) zostały w r. 1893 przekazane do Archiwum Głównego Akt dawnych w Warszawie. Obecnie z powodu odbywającej się reorganizacji nie można określić liczby akt, ksiąg i fasc. znajdujących się w Archiwum Magistratu.

6) Archiwum znajduje się w budynku Magistratu. Po pożarze lokalu archiwum w r. 1863, który zniszczył część zbiorów, lokal został specjalnie urządzony i zabezpieczony.

7) Istnieją szczegółowe katalogi, repertorja aktów i spisy ksiąg.

8) Ze zbiorów mogą korzystać osoby, które uzyskają pozwolenie od Prezydenta miasta; w godz. biurowych.

9) Budżet archiwum mieści się w budżecie Wydziału dla spraw ogólnych.

10) Archiwista Wacław Kopijowski i jego zastępca.

Chwalewik.

229. * Archiwum Kapituły Katedralnej rzymsko-katolickiej.

Chwalewik.

230. Archiwum Kurji Metropolitalnej łacińskiej (ul. Miodowa 13).

Archiwum to ma charakter archiwum podręcznego dla celów kościelnych.

Chwalewik.

231. 1) Archiwum parafji Ewangelicko-Augsburskiej w Warszawie.

2) Warszawa, ul. Kredytowa 2/4.

3) Kolegjum Kościelne Zboru Ewang.-Augsb. w Warszawie.

4) Zbór posiada znaczniejsze dokumenty już od poł. XVII w. (odpis dokumentu Zygmunta I. z r. 1527 i najstarszy volum. aktów z r. 1653) i istnieją podstawy do wnioskowania, że różne dowody piśmienne tworzyły pewien zbiór archiwalny już w roku 1778, skoro w tym czasie Zbór ustanowił specjalną Komisję do rewizji archiwum kościelnego. W następnym dziesiątku lat archiwum zostało poważnie zwiększone dzięki darom członków Kolegjum Kościelnego. W r. 1828 zostało sporządzone alfabetyczne repertorjum zbiorów archiwum.

5) Archiwum składa się z a. Aktów bieżących z lat 1653—1873, w liczbie 286 volum.; b. Aktów bieżących od r. 1873, w liczbie 1136 volum.; c. Oddzielnych dokumentów różnej treści od r. 1527, w liczbie 111 zesz. i 56 ksiąg; d. 36 ksiąg protokołów posiedzeń Kolegjum Kościelnego; e. Ksiąg urodzonych, zaślubionych i zmarłych, ksiąg zapowiedzi i dowodów kasowych; f. Spisów ludności ewangelickiej i g. Map i planów kościoła ewangelickiego w Warszawie.

Według treści wewnętrznej dzielą się zbiory na grupy: I) Dzieje wyznania ewang.-augsb. wogóle (historja Zboru warszawskiego i węgrowskiego, antagonizm religijny względem akatolików); II) Udział Zboru warszawskiego w dziejach wyznań ewangelickich (ugody między zborami, synody); III) Organizacja Zboru ewang.-augsb. w Warszawie (ustawa kościelna, regulamin wewnętrzny, Konsystorz); IV) Uchwały zebrań Zboru i posiedzeń Kolegjum Kościelnego, jako zrealizowanie samorządnych praw Zboru; V) Dowody Urzędu Stanu Cywilnego; VI) Administracja wewnętrzna Zboru warszawskiego, legaty, składki, kolekty, rachunki i VII) Uczestnictwo Zboru w życiu społecznem i politycznem narodu.

6) W oddzielnym, dobrze zabezpieczonym pokoju.

7) Inwentarz archiwum dawnego jest zawarty w ogólnym inwentarzu Zboru z r. 1830. W r. 1915 sporządzono nadto inwentarz definitywny akt dawnych, a w r. 1926 inwentarz tymczasowy oddzielnych dawnych dokumentów. Repertorjum akt nowego archiwum z r. 1874 jest uzupełniane razem ze skorowidzem w miarę przybywania archiwaljów.

8) Ze zbiorów można korzystać za upoważnieniem Prezesa Kolegj. Kość. w dnie powszednie, w godz. 9—15, tylko na miejscu.

9) Roczne wydatki na archiwum wynoszą 1.200 zł.

10) Sekretarz Kolegjum Kościelnego.

Chwalewik.

232. * Archiwum parafji Ewangelicko-Reformowanej (Nowy Świat 72).

Chwalewik.

233. 1) Archiwum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie.

2) Warszawa, ul. Grzybowska 26/28.

3) Zarząd Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie.

4) Przypuszczalnie r. 1840.

5) Akta ogólne; akta legatowe; księgi zapisowe rabinackie urodzin, zaślubin i zmarłych okręgów I—XVI, XVIII—XXIII, XXV—XXVI; akta osobiste; protokóły posiedzeń; kontrola pochowanych; skorowidze pochowanych; księgi buchalteryjne; dowody kasowo-budżetowe; dzienniki korespondencji; obrachunki kasowe; kontrola wsparć, próśb i asygnacyj; rejestracja protokółów; odcinki aktów zejść; grzbiety kwitarjuszy o pochowanych; budżety Zarządu Gminy; księgi Wydziału składki gminnej; księgi kasy pożyczkowej im. S. Eisenmanna; obrachunki depozytowe, kasowe, dzienniki kasowe; kontrola bezprocentowego lombardu; raporty cmentarzy: warszawskiego i praskiego; akta fundacyj; plany; wydawnictwa i dane statystyczne. Ogólna liczba dokumentów, ksiąg, aktów etc. — ok. 3.500, planów 14.

6) W dobrze zabezpieczonej suterenie.

7) Istnieją inwentarze.

8) Ze zbiorów mogą korzystać pracujący naukowo, za zezwoleniem Zarządu Gminy, codz. w godz. 10—14.

9) Za r. 1925 wynosiły wydatki archiwum 5.400 zł.

10) Archiwista i pomocnik.

12) Przy gminie istnieje Muzeum im. Bersohna, (p. niżej Muzea) archiwum jednak stanowi wyodrębnioną jednostkę.

Kaczmarczyk: *Działalność*, str. 119.

234. 1) Archiwum Bibljoteki Ordynacji hr. Krasińskich.

2, 4 i 10) Zob. Bibljoteki.

3) Własność Ordynacji hr. Krasińskich, posiada jednak od roku 1860 charakter instytucji publicznej.

5) Z ogólnego zbioru rpsów (zawierającego m. i. wielką część archiwum rodziny Krasińskich, bogatą kolekcję autografów królewskich, zbiory Wolffa, Górskiego, Meyeta i. i.) wyłączone są w osobne całości: I) Zbiór dyplomów, II) Archiwum Wojska Polskiego 1815—1830, III) Archiwum gospodarcze rodziny Krasińskich, IV) archiwum do dziejów Ks. Łowickiego, po Rom. Oczykowskim, oraz V) złożone w depozyt archiwa Łubieńskich i Duninów-Karwickich.

6) W nowym i we wszelkie nowoczesne urządzenia wyposażonym budynku.

7) Archiwum główne, zbiór dyplomów oraz zbiór map i planów posiadają inwentarze w 3 osobnych księgach; do map i planów istnieje katalog kartkowy. Archiwum główne posiada nadto drukowany katalog Franc. Pułaskiego: „Opis 815 rękopisów Bibljoteki Ord. hr. Krasińskich“ (Warszawa, 1915). Katalog ten zawiera oprócz szczegółowego opisu 815 rpsów, zestawienie działowe rpsów nieobjętych „Opisem“ (do nru 4.200), opracowane przez I. T. Baranowskiego. W opracowaniu jest szczegółowy katalog Archiwum Wojska Polskiego.

8) Ze zbiorów korzystać mogą zawodowi pracownicy naukowi bez żadnych zastrzeżeń, studenci szkół wyższych—za poleceniem profesorów, wszyscy inni — za zezwoleniem Zarządu, codz. w godz. 9 — 14 oraz w poniedziałki, środy i piątki w godz. 18 — 20.

12) Archiwum jest połączone z Bibljoteką i Muzeum Ord. hr. Krasińskich.

235. 1) Archiwum Bibljoteki Ordynacji hr. Przeździeckich.

2) Warszawa, ul. Foksal 6 (przy Bibljotece).

3) Dyrekcja Bibljoteki.

4) Archiwum powstało w r. 1870, po wybudowaniu specjalnego gmachu dla Bibljoteki, ze zbiorów zdeponowanych tamże przez różne wybitne rody.

5) Archiwa rodzinne: Przeździeckich, Tyzenhauzów, linji nieborowskiej Radziwiłłów, Güntherów, Kościuszków; Dubrowlańskie i Sze-

metowskie. Liczby dokumentów dotąd nie sprawdzono, liczba ksiąg i fasc. dużej objętości przewyższa cyfrę 2.000, map i planów 256.

6) W 2 oddzielnych, izolowanych salach obok Bibljoteki, w specjalnych dębowych skrzyniach, w tekach i kartonach.

7) Istnieją dość obszerne inwentarze, ale nie wszystkie opracowane. Dyplomy pergaminowe i papierowe są opisane.

8) Korzystać ze zbiorów mogą uczeni i studenci szkół wyższych za poleceniem profesorów, po zezwoleniu dyrektora Bibljoteki, we wtorki, czwartki i soboty w godz. 15—19.

10) Dyrektor Bibljoteki i Archiwum Aleks. Włodarski.

11) Chmiel A., „Zbiór dokumentów znajdujących się w Bibljotece hr. Przeździeckich w Warszawie". Warszawa, 1890.

„Sobiesciana z archiwum hr. Przeździeckich w Warszawie". Kraków, 1883, gdzie jest: „Katalog dokumentów z czasów panowania Jana III Sobieskiego" w oprac d-ra Jana Lenieka.

12) Archiwum stanowi jednostkę wyodrębnioną od Bibljoteki.

236. * Archiwum ks. Radziwiłłów.
Vademecum, str. 235.

237. 1) Archiwum Jana Zamoyskiego, Kanclerza i Hetmana W-kiego Koronnego, przy Bibljotecji Ordynacji Zamoyskiej (zob. Bibljoteki).

2) Warszawa, ul. Żabia 4. Bibljoteka.

3) Zarząd Bibljoteki.

4) Istnieje od r. 1589.

5) Zbiór korespondencyj Jana Zamoyskiego, Kanclerza i Hetmana, 40 tek listów (przeszło 5.200 sztuk), rpsów 2.065, map 315, ponadto „dissoluta" w t. zw. „Czarnych pudłach", ułożone porządkiem alfabetycznym. Nadto w Bibljotece zbiór rpsów, listów i map.

6) W gmachu specjalnie na bibljotekę wystawionym (w r. 1863),

7) Istnieją inwentarze i katalogi do użytku wewnętrznego, stale uzupełniane.

8) Ze zbiorów mogą korzystać pracujący naukowo, za zezwoleniem Zarządu Bibljoteki, codz. w godz. 10—14.

10) Bibljotekarz: Tadeuszowa Korzonowa.

11) „Archiwum Jana Zamoyskiego“, t. I (1904) oprac. Wacł. Sobieski, t. II (1909) i t. III (1913) oprac. Józef Siemieński.

12) Przy Bibljotece Ord. Zamoyskiej.

Wągrowiec. Wojew. poznańskie.

238. * Archiwum b. klasztoru OO. Cystersów przy kościele parafjalnym.

Kutrzeba, str. 443.

Wieliczka. Wojew. krakowskie.

239. Archiwum Państwowej Żupy Solnej — jako takie właściwie nie istnieje, jedynie w archiwum ogólnem aktów kopalni i podręcznej bibljotece zakładowej znajduje się znaczna liczba historycznie interesujących i wartościowych dokumentów, które z powodu łączności z archiwum ogólnem, bądź też bibljoteką, nie są osobno skatalogowane i z tego względu nie można nawet w przybliżeniu podać tak ich ilości, jak i zawartości. Zarząd udostępnia wgląd do zbioru każdemu, kto posiada dostateczne kwalifikacje naukowe.

240. * Archiwum OO. Franciszkanów.

Chwalewik.

Wierzenica. Pow. i Wojew. poznańskie.

241. * Archiwum hr. Cieszkowskich.

Chwalewik.

Wilanów. Pow. i Wojew. warszawskie.

242. * Archiwum hr. Branickich.

Kw. hist. 1904, str. 169 i 678—679.

Wilno.

243. 1) Archiwum Państwowe (dawniej: Wileńskie Archiwum Centralne).

2) Wilno, ul. Uniwersytecka 5. Gmach Uniwersytetu i klasztor po-Franciszkański.

3) Zob. wyżej: Grodno, nr. 36.

4) R. 1852.

5) Księgi grodzkie, ziemskie i trybunalskie województw dawnego W-kiego Ks. Litewskiego i akta administracyjne b. rosyjskiego Zarządu

t. zw. Północno-Zachodniej Rosji, razem ok. 1.500.000 ksiąg, volum., map, planów i t. p.

6) Częściowo we własnym budynku.

8) Zob. wyżej: Bydgoszcz, nr. 12.

9) Budżet Archiwum wynosił w r. 1926 na wydatki rzeczowe — 4.673 zł.

10) p. o. dyrektora Wacław Gizbert-Studnicki.

11) Mienicki Ryszard, Archiwum Akt Dawnych w Wilnie od r. 1795 do r. 1922. Warszawa, 1923, Wydawn. Wydz. Arch. Państw.

Gorbaczewskij N., O centralnom archiwie drewnich aktowych knig gub. Wilenskoj, Grodnenskoj, Minskoj i Kowenskoj. Wiestnik Zap. Rossii. Nr. 5, 6. 1869.

Gorbaczewskij N., Katalog drewnim aktowym knigam gub. Wilen., Grodn., Min., Kowenskoj, a także aktowym knigam niekotorych sudow gub. Mogilew. i Smolenskoj. Wilno, 1872.

Miłowidow A., Wilenskij Centralnyj Archiw (1852 — 1902). Żurn. Min. Nar. Proswieszcz. cz. 340, nr. 4. 1902.

Sprogis, Wilenskij Centralnyj Archiw drewnich aktowych knig. Pamiatnaja kniżka Wilen. gub. 1912.

Gołub W. K., Piatidesiatiletie Wilenskago Centraln. Archiwa drewnich akt. knig. Wilno, 1902.

Opis dokumentow wilenskago Centralnago Archiwa drewnich aktowych knig. Wilno. I—X. 1901—1913.

Łappo J. S., Witebskij centralnyj archiw i jego izdanje. Żurn. Min. Nar. Proswieszcz. II. 1904.

Engel A., Opisanje dieł chraniaszczychsia w archiwie gen.-gub. 1783 — 1794. Wilno, 1869—1870.

Sbornik Dokumentow Muzeja N. Murawiewa. I. Wilno, 1906.

Studnicki W., Archiwa państwowe w Wilnie w okresie wojennym 1914 do 1920 i stan ich dzisiejszy. Sprawozd. Akad. Umiej. 1922/3.

244. 1) Dział archiwalny Bibljoteki im. Eustachego i Emilji Wróblewskich.

2, 3, 4 i 10) zob. Bibljoteki.

5) W dziale rpsów znajdują się m. i. również rpsy z archiwów poklasztornych, części archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, cenzury wileńskiej, władz okupacyjnych, t. zw. „Archiwum polityczne“, czyli archiwum kancelarji adw. Wróblewskiego etc., razem 24 pergaminy, 17.099 aktów, 7.626 listów, 2.956 rpsów, 1.474 map i 320 biletów wizytowych.

6) Aż do czasu odremontowania nabytego na cele bibljoteczne b. pałacu Tyszkiewiczów mieści się w mieszkaniu prywatnem ś. p. Tad. Wróblewskiego, które nie odpowiada wymogom bezpieczeństwa, dostępności i t. p.

7) Inwentarz i katalog kartkowy zbiorów zostały sporządzone w ciągu ubiegłego 20-lecia przez ś. p. Tad. Wróblewskiego.

8) Ze zbiorów korzystać mogą osoby pracujące naukowo za zezwoleniem kierownika Bibljoteki w godz. 9 — 15, chwilowo w lokalu Bibljoteki Publicznej i Uniwersyteckiej.

12) Zbiory archiwalne są połączone z bibljoteką i muzeum, noszącemi, jako całość, nazwę „Bibljoteka im. Wróblewskich". Przewagę ma księgozbiór; archiwum nie stanowi wyodrębnionej jednostki.

Kw. hist. 1913, str. 190—192 i 1926, str. 304.

245. 1) Dział rękopisów Bibljoteki Publicznej i Uniwersyteckiej w Wilnie (do r. 1915: „Rukopisnoje Otdielenije Wilenskoj Publicznoj Biblioteki").

2) Wilno, ul. Uniwersytecka 5.

3) Wydział Bibljotek Departamentu IV Minist. W. R. i O. P.

4) Powstał jednocześnie z założeniem rządowej rosyjskiej Bibljoteki Publicznej. Do r. 1915 dział archiwalny był połączony z innemi rpsami Bibljoteki Publicznej i dopiero w r. 1924 utworzył wraz z rpsami znalezionemi w r. 1919 w dawnej rosyjskiej Bibljotece Publicznej i nabytemi za czasów polskich, odrębną (na razie) całość i jako „Dział Rękopisów" został umieszczony w osobnej „Sali Rękopisów" (dawna sala muzealna II p.).

5) Szczątki różnych archiwów majątkowych prywatnych z kresów wschodnich, część archiwum kapitulnego i konsystorskiego wileńskiego, oraz poszczególne księgi i fasc. dokumentów rodowych i klasztornych Wilna i Wileńszczyzny, a także dawnych urzędów rosyjskich. W sumie Dział Rękopisów zawiera ok. 65.000 dokumentów, ok. 7.200 fasc. i ok. 100 map rpśmiennych.

7) Obecnie jest w stadjum porządkowania, grupowania i katalogowania. Część zbiorów (ok. 1.840 fasc. i ok. 2.000 dokumentów) została objęta przez drukowane katalogi rosyjskie: „Opisanje rukopisnago otdielienija Wilenskoj Publicznoj Biblioteki". Zesz. I — V.

Wilno, 1895—1906. Z reszty skatalogowano dotychczas na kartkach 4.837 fasc. i ok. 55.000 dokumentów.

8) Zbiory są dostępne na miejscu dla wszystkich, którzy mają prawo korzystania z Bibljoteki, codz. w godz. 9 — 15.

10) Dyrektor Bibljoteki: dr. Stef. Rygiel. Kierownik Działu Rękopisów: bibljotekarz Mich. Brensztejn.

12) Dział Rękopisów jest nierozdzielną częścią Biblj. Publ. i Uniw. w Wilnie.

Miłowidow A. I., Rukopisnoje otdielenje wilenskoj publ. biblioteki, jego istorija i sostaw. Wilno, 1910.

Hildebrandt P. A., Rukopisnoje otdielenje wilenskoj publicznoj biblioteki. Wilno, 1871.

Dobrjanskij F., Opisanje rukopisiej wilenskoj publ. biblioteki. Wilno, 1882.

Opisanje rukopisnago otdielenija wil. publ. biblioteki. T. I—V. Wilno, 1895—1906.

Wolter E., Beschreibung der handschriftl. Abteilung der Wilnaer öffentl. Bibliothek. Mitteil. litauischer liter. Gesellschaft. Heidelberg, 1895—1899.

246. 1) Archiwum Miejskie miasta Wilna (dawniej: Archiwum przy Radzie Miejskiej miasta Wilna).

2) Wilno, ul. Trocka 14.

3) Prezydent miasta Wilna.

4) Założone zostało jeszcze za czasów Polski przedrozbiorowej.

5) Archiwum obejmuje następujące działy: a. akta gospodarcze (zarząd majątkiem ruchomym i nieruchomym); b. kwaterunek wojskowy; c. dział techniczny; d. rzeźnia i rynki; e. dział finansowy; f. dział ogólny; g. dział sanitarny; h. księgi notarjalne; i. akta co do poboru wojskowego; j. akta co do spisów ludności, przeprowadzonych według zasad dekretu cara Piotra W-kiego; k. akta w sprawie samorządu wyznaniowego Żydów; l. akta komisji co do sporządzenia inwentarza; ł. akta cechowe i m. dział pergaminów. Liczba tek wynosi ok. 100.000.

6) W murach klasztoru po-Franciszkańskiego, zabezpieczone od pożaru i kradzieży.

7) Dla 20.603 tek sporządzono katalog kartkowy, rejestracja zaś reszty aktów jest w toku.

8) Ze zbiorów można korzystać codz., w godz. 9—15.

10) Kierownik: archiwarjusz Szydłowski; pomocnik referenta, maszynistka i 3 siły kontraktowe.

12) Przy archiwum istnieje podręczna bibljoteka i muzeum.
Kw. hist. 1926, str. 297.
Vademecum.

247. 1) Archiwum przy Bibljotece Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie.
2, 4) Zob. Bibljoteki.
5) Zbiory rpśmienne zawierają rpsy treści politycznej, prawnej, obyczajowej, literackiej, kościelnej i dyplomatycznej. Najstarsze pergaminowe dokumenty sięgają czasów Kazimierza Jagiellończyka. Uporządkowanych tomów i fasc. — 243; w stadjum porządkowania jest ok. 400 ksiąg. Planów i map z XVII—XIX w. jest 30.
7) Istnieje katalog uporządkowanej części zbiorów.
10) Z polecenia Zarządu Towarzystwa, jeden z jego członków; obecnie prof. Stan. Kościałkowski.
12) Archiwum jest połączone z Bibljoteką Tow. Przyj. Nauk, która w całości zbiorów posiada przewagę.
Kw. hist. 1914, str. 580 i 1926 str. 303.
Vademecum.

248, 249. * Archiwum Kapituły Katedralnej i Archiwum Kurji Metropolitalnej łacińskiej.
Wiadomość o tych archiwach będzie podana we wstępie do pierwszego tomu Kodeksu Dyplomatycznego Katedry i Diecezji Wileńskiej, w wydaniu przygotowywanem do druku przez X. prof. dra Jana Fijałka i prof. dra Wład. Semkowicza.
Kurczewski J. X., Kościół Zamkowy czyli Katedra wileńska. Cz. I—III. Wilno, 1908—1916.
Vademecum.

250. 1) Archiwum Ewangelicko-Reformowane (dawniej: Archiwum Jednoty Litewskiej).
2) Wilno, ul. Zawalna 11.
3) Synod ewang.-reform. w Wilnie (Synod Jednoty Litewskiej).
4) Istnieje od poł. XVI w., powstało zaś z aktów Synodu Jednoty Litewskiej i archiwów poszczególnych dystryktów położonych na terytorjum dawnego W-kiego Ks. Litewskiego, tworzących w sumie autokefaliczną, samodzielną prowincję Kościoła Ewang.-reform., t. zw. „Jednotę Litewską“ z Synodem Prowincjonalnym wileńskim na czele.

5) 15 przywilejów pergaminowych, 7.518 akt. i 148 ksiąg metrycznych. W r. bieżącym nabyto jeszcze 250 akt z XVI — XVIII w., dotychczas nieuporządkowych. Wszystkie te akta i dokumenty są związane ściśle z dziejami Jednoty Litewskiej.

6) W lokalu zabezpieczonym i specjalnie (już prawdopodobnie w XVIII w.) na archiwum przygotowanym.

7) Archiwum posiada kilka regestrów dla poszczególnych archiwów dystryktowych, wchodzących w skład Archiwum Ewang.-Reformowanego. Obecnie sekretarka archiwum p. Irena Römerowa opracowuje pod kierunkiem p. Wacława Gizberta-Studnickiego jeden z tych regestrów, „Słucki", czyli dystryktu nowogrodzkiego, sporządzony w r. 1750 przez Superintendenta tegoż dystryktu X. Jak. Inglisa i uzupełniony potem w r. 1777.

8) Ze zbiorów mogą korzystać osoby pracujące naukowo za zezwoleniem Kolegjum Ewang.-Reform. w Wilnie w czasie zależnym od porozumienia się z Kolegjum.

9) Budżet roczny archiwum i bibljoteki wynosi 6.000 zł.

10) Kolegjum Ewang.-Reformowane i zaproszeni rzeczoznawcy, których przedstawicielem jest dyrektor Arch. Państwowego w Wilnie, Wacław Gizbert-Studnicki.

11) „Monumenta Reformationis Polonicae et Lithuanicae. Zbiór pomników reformacji Kościoła polskiego i litewskiego". Wilno, 1911—1915. Wyszły dotąd 4 zeszyty, których spis znajduje się w wydanem w r. 1925, drugiem wydaniu „Zabytków" z w. XVI.

12) Instytucją równoległą do archiwum jest dość duża (12.600 t.) Bibljoteka Synodu Ewang.-Reformowanego mieszcząca się w tym samym gmachu i posiadająca wspólne z archiwum władze i budżet.

Studnicki W., Rys historyczny Archiwum i Bibljoteki Synodu Ewang.-Reformowanego w Wilnie. Wilno, 1926.

Vademecum.

251. † Archiwum Konsystorza Prawosławnego w Wilnie — zostało w r. 1915 wywiezione do Rosji.

Kw. hist. 1904, str. 385.

252. * Archiwum hr. Tyszkiewiczów.

Chwalewik.

Włocławek. Woj. Warszawskie.

253. 1) Archiwum Magistratu miasta Włocławka.

2) Włocławek, ul. Kościuszki 12.

3) Magistrat miasta Włocławka.

4) Najstarsze akta archiwum pochodzą z r. 1816. W jednym z aktów jest wzmianka o istnieniu dawnego archiwum, przy miejscowym kościele parafjalnym, akta te jednak, albo zostały wywiezione, lub uległy zniszczeniu.

5) Z powodu nieuporządkowania archiwum, brak szczegółowych danych o jego zawartości.

7) Istnieją następujące spisy urzędowe aktów archiwum: a) Spis aktów Wydziału Policyjnego i Administracyjnego od r. 1816 do r. 1907. b) Spis aktów od r. 1908 do 1914 r. c) Alfabetyczny spis aktów od r. 1881, do r. 1914.

Archiwum znajduje się obecnie w stadjum porządkowania.

8) Zbiory nie są udostępnione z powodu nieuporządkowania.

10) Zarząd archiwum należy do Kierownika Wydziału Głównego magistratu.

254. 1) Archiwum Kapituły włocławskiej.

2) Włocławek. Kurja Biskupia.

3) Kurja Biskupia.

4) Powstało prawdopodobnie, równocześnie z Kapitułą, księgi jednak dochowały się dopiero od XV w., dawniejsze zaś zaginęły, jak się zdaje w czasie najazdów krzyżackich na Kujawy. Mnóstwo ksiąg wywieziono również po rozbiorze kraju do Prus, skutkiem podziału terytorjum diecezji włocławskiej.

5) Zbiory składają się z 4 działów: a. Księgi kapitulne, oraz tyczące się dawnej diecezji kujawsko-pomorskiej, a więc i niektórych kościołów pozostałych w dekanacie włocławskim i nieszawskim (Akta dotyczące całej diecezji i biskupstwa, nry 1—18; Akta biskupów, nry 19—62; Akta administratorów diecezji, nry 63—67; Księgi wizyt kościołów, nry 68—95; Katalogi wyświęconych i bierzmowanych, nry 96—104; Akta konsystorza włocławskiego, nry 105—131; Akta dóbr biskupstwa, nry 132—185; Akta ogólne Kapituły włocławskiej, nry 186—214; Akta posiedzeń Kapituły (metryki), nry 215—248; Księgi rachunkowe Kapituły, nry 249—287; Księgi wypłat, nry 288—326; Księgi

odprawionych anniwersarzy, nry 327—337; Księgi odprawionych mszy, nry 338—349; Varia i dopełnienia z ksiąg poźniejszych, nry 350 i nast.

b. Księgi konsystorza kaliskiego, wieluńskiego i uniejowskiego.

c. Księgi niektórych zakonów i klasztorów.

d. Księgi konsystorza kaliskiego i włocławskiego, o treści bardzo rozmaitej, posiadające znaczenie dla historji.

Ponadto zbiór papierów dotyczących Seminarjum duchownego. W sumie zawiera archiwum ok. 570 dokumentów pergam. od r. 1222; ok. 15 fasc., a z doby najnowszej ok. 200.

6) W 4 ad hoc urządzonych salach Katedry, dobrze zabezpieczone.

7) Istnieją katalogi z czasów dawniejszych i ostatni z r. 1918.

8) Ze zbiorów można korzystać po porozumieniu z Kurją Biskupią co do zakresu badań naukowych i czasu.

10) Archiwarjusz: X. Stan. Maternowski.

11) „Monumenta historica dioeceseos Vladislaviensis", rozpoczęte w r. 1881, obecnie w zawieszeniu.

12) Mniejszą część lokalu archiwum zajmuje bibljoteka kapitulna.

Chodyński St. X., Szczegół do historji Archiwum diecezji włocławskiej. Monum. Hist. Dioec. Vlad. XXIV. 1910 i XXV; 1912.

Vademecum.

Wołożyn. Pow. Oszmiana. Wojew. nowogródzkie.

255. * Archiwum hr. Tyszkiewiczów.

Chwalewik.

Zamość. Wojew. lubelskie.

256. † Archiwum Kolegjaty — któreby zasługiwało na nazwę archiwum, nie istnieje.

Wadowski J. A. X., Wiadomość o profesorach Akademji Zamojskiej. Warszawa, 1900.

Vademecum.

Złoczów. Woj. tarnowskie.

257. * Archiwum miejskie.

Uranowicz Z., Przywileje miasta Złoczowa. Złoczów, 1895.

Kw. hist. 1919, str. 180.

Żółkiew. Wojew. lwowskie.

258. * Archiwum miejskie.

Dudik.

II. MUZEA I ZBIORY O CHARAKTERZE MUZEALNYM W POLSCE.

Treść: A. Wstęp. B. Wykaz muzeów i zbiorów.

A. WSTĘP.

Materjał podany niżej zebrano w sposób następujący. Po opracowaniu prowizorycznego spisu muzeów (zbiorów muzealnych) w Polsce na podstawie dostępnych wydawnictw (M. Treter, Muzea współczesne, Kijów, 1918 i E. Chwalewik, Zbiory Polskie, Warszawa, 1916 [1]) i szeregu dodatkowych informacyj, rozesłano go do kilkudziesięciu pracowników naukowych, interesujących się muzeami, z prośbą o dodanie do spisu: uzupełnień i poprawek. Odpowiedzi nadeszły na wszystkie prawie pisma w powyższej sprawie.

Do Zarządów Muzeów według uzupełnionego w ten sposób spisu wysłano w grudniu r. 1925 184 kwestjonarjuszy, które zawierały następujące pytania:

1. Nazwa dokładna Muzeum.
2. Adres szczegółowy.
3. Rok założenia Muzeum.
4. Właściciel (miasto, instytucja, osoba).
5. Charakter Muzeum (popularno-naukowe, naukowe i t. p.).

[1]) Tom I wyd. II pracy E. Chwalewika (1926) ukazał się już pod koniec opracowywania zebranego materjału, dlatego też nie był uwzględniany przy sporządzaniu wykazu muzeów, do których miał być rozesłany kwestjonarjusz.

6. Zawartość Muzeum (przybliżona liczba okazów; jakie zbiory są specjalnością Muzeum; z jakich działów się składa).
7. Czy dostępne (w jakich dniach i godzinach) dla publiczności?
8. Budżet roczny.
9. Skład osobowy zarządu Muzeum.
10. Wydawnictwa Muzeum.
11. Stosunek wypełniającego kwestjonarjusz do Muzeum.

Chociaż lista, według której rozsyłano kwestjonarjusze, została ustalona na podstawie informacyj i uzupełnień specjalistów, dokładnie zdajemy sobie sprawę, że obrana przez nas metoda — jedyna zresztą dla nas dostępna — mogła doprowadzić do pominięcia na wymienionej liście szeregu zbiorów muzealnych. Ta możliwość nie jest jednak, zdaniem naszem, dostatecznym powodem do nieogłaszania uzyskanych materjałów, które mogą być pomocne w pracy nad ustaleniem pełnej listy muzeów (zbiorów muzealnych) w Polsce. Mamy bowiem nadzieję, że w ten sposób właśnie przyczynimy się do zainteresowania tą sprawą specjalistów, którzy cennemi uwagami uzupełnią w niedługim czasie wszystkie braki podanego poniżej spisu. Zastrzegamy przytem, że wiadomości uzyskane podajemy oczywiście na odpowiedzialność zarządów Muzeów lub osób opiekujących się zbiorami, które łaskawie odpowiedziały na nasz kwestjonarjusz.

W liczbie 184 muzeów (zbiorów muzealnych), do których wysłano kwestjonarjusz, były kategorje następujące: państwowe i instytucyj państwowych (49), samorządowe (22), instytucyj społecznych (62), duchowne (14), prywatne o charakterze częściowo publicznym (14) i prywatne zamknięte (23). Ostatnia kategorja w materjałach naszych przedstawia się najskromniej. Traktowaliśmy ją tylko ubocznie, zdając sobie sprawę ze stosunkowo małej wartości społecznej zbiorów zamkniętych, o których naogół dość trudno uzyskać informacje, a także niemożności wyczerpania wszystkich, choćby cenniejszych tylko zbiorów. Ze względu jednak na charakter wykazu, który ma być przedewszystkiem informacyjnym materjałem „z pierwszej ręki" do gruntownych opracowań dalszych drogą studjów na miejscu, podajemy wszystkie informacje uzyskane, nawet o zbiorach drobnych i muzeach parafjalnych, których tylko kilka w spisie się znalazło. Kwestjonarjusze rozsyłaliśmy nawet do tych muzeów, o których posiadaliśmy wiadomości, że bądź to w związku z wypadkami wojennemi, bądź to

z innych powodów przestały istnieć, w celu uzyskania od osób kompetentnych wiadomości o rozmiarach zniszczenia lub losach zbiorów. W tej kategorji o 8-u uzyskaliśmy wiadomość, że nie istnieją (muzea oznaczone w spisie *krzyżykiem* i jedno oznaczone *krzyżykiem i znakiem zapytania)*, od 2-ch nie otrzymaliśmy odpowiedzi (oznaczone *gwiazdką i krzyżykiem*). Wszystkie inne istniejące muzea, od których nie udało się nam zdobyć odpowiedzi, oznaczone są w wykazie *gwiazdką.*

Na kwestjonarjusze nadeszło ogółem 143 odpowiedzi, w tem 47 od muzeów państwowych, 21 od muzeów samorządowych, 44 od zbiorów instytucyj społecznych, 12 od muzeów duchownych (różnych wyznań i religij), 13 od muzeów prywatnych otwartych i 6 od zbiorów prywatnych zamkniętych.

Jak już wyżej zaznaczyliśmy, podany poniżej wykaz muzeów nie jest zupełny co do liczby wymienionych zbiorów. Nie jest on także wyczerpujący co do danych odnoszących się do poszczególnych muzeów. Wynika to przedewszystkiem z tego, że w znacznej części muzeów metodyczne prace katalogowe nie są jeszcze dokonane i że stosunki administracyjne muzeów nie są w niektórych wypadkach uregulowane należycie. Dlatego też informacje o zawartości muzeów są często niewystarczające i nierównomierne. Co do odpowiedzi na punkt 5 naszego kwestjonarjusza, tyczący się określenia „charakteru“ muzeum, nie podajemy ich wcale. Materjał uzyskany dowodzi, że te określenia podane w wykazie byłyby źródłem poważnych nieporozumień i nieścisłości. Do bardziej ścisłego uwydatnienia charakteru zbiorów możnaby przystąpić dopiero po specjalnych studjach na miejscu, opierając się nie na nieścisłem nieraz określeniu samej instytucji, które bywa czasami wyrazem raczej dążeń zarządu aniżeli stanu obecnego, lecz na osobistem określeniu dobrze orjentującego się w tych sprawach muzeologa.

Muzea (zbiory muzealne) podajemy poniżej w alfabetycznym porządku miejscowości, w których się znajdują, umieszczając na pierwszem miejscu muzea państwowe, dalej zbiory instytucyj państwowych, muzea samorządowe, instytucyj społecznych, duchowne, wreszcie prywatne.

B. WYKAZ MUZEÓW I ZBIORÓW MUZEALNYCH.

Biała. Wojew. krakowskie.

1. * Muzeum miejskie.

Białowieża.

2. Muzeum Przyrodnicze im. Jana Miklaszewskiego w Białowieży.

Założone w roku 1921 jest własnością Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Budżet w roku 1925 — 5.000 zł. Skład osobowy: kierownik, kustosz i preparator. Kierownikiem jest prof. Józef Paczoski.

Dostępne dla publiczności w godzinach rannych; dla przyjezdnych po porozumieniu się w każdej porze.

Kolekcje zoologiczne (przeważnie wypchane ssaki i ptaki) i botaniczne (zielniki przeważnie roślin wyższych). Przy muzeum bibljoteka (około 600 dzieł).

Bielsko (Śląsk).

3. Miejskie Muzeum w Bielsku (Rynek Nr. 9).

Założone w roku 1906, rozszerzone zaś w r. 1912 jest własnością gminy miasta Bielska. Preliminarz budżetu na rok 1926 — 1.645 zł. Zarząd stanowią Komitet muzealny rady gminnej m. Bielska i kierownik E. Schnack.

Dostępne dla publiczności w niedziele i dni świąteczne od g. 11.30 do 13.30.

Pamiątki kulturalno-historyczne. Okazów około 3100 sztuk. Zabytki cechów bielskich, szkło, porcelana, meble, ubrania, dokumenty, obrazy i sztychy bielskie, paramenty kościelne, monety i pamiątki z wojny światowej. Muzeum posiada bibljotekę, zawierającą około 400 t.

Bydgoszcz.

4. Muzeum miejskie (Stary Rynek).

Założone w r. 1923 jest własnością miasta. Budżet w r. 1925 — 14.571 zł. Skład osobowy: dyrektor dr. Tadeusz Dobrowolski, konserwator Kazimierz Borucki i siła kancelaryjna. Zadaniem Muzeum jest gromadzenie zabytków dziejowych Bydgoszczy i okolicy nadnoteckiej oraz propagowanie polskiej sztuki i kultury drogą uzupełniania galerji obrazów i urządzania perjodycznych wystaw dzieł sztuki.

Dostępne dla publiczności codziennie od 9 do 15, w niedziele od 11 do 13.

Okazów około 5000. Najobfitszy jest zbiór ceramiki przedhistorycznej od epoki kamiennej do żelaznej (szczególniej interesujące zabytki pochodzą z epoki neolitycznej i halsztackiej oraz okresu kultury łużyckiej). Pozatem następujące działy: numizmatyka, broń, obrazy, rzeźby, zabytki cechowe, kościelne, mineralogja i etnografja (Afryka). Niektóre z tych działów bardzo szczupłe.

Chełm.

5. † Muzeum Oddziału Towarzystwa Krajoznawczego w Chełmie.

Zniszczone w czasie wojny. Drobne resztki (mały zbiór minerałów, kręgi mamuta) znajdują się w miejscowem gimnazjum.

Ciechocinek.

6. Zbiory muzealne przy Państwowym Zakładzie Zdrojowym w Ciechocinku.

Założone w r. 1901 są własnością Państwowego Zakładu Zdrojowego. Specjalnego budżetu nie posiadają. Zarządza Zbiorami dyrektor Zakładu przy współpracy Zarządu T-wa Przyjaciół Ciechocinka.

Dostępne dla publiczności w czasie sezonu kąpielowego od g. 7 do 20.

Okazów 102. Działy: I „geologiczny“ (pokłady ziemi na terenie uzdrowiska, przetwory mineralne ze źródeł słonych, procesy chemiczne naturalne (osady) i II „przyrodniczy“ (okazy roślin na gruntach słonych i wodorosty wód słodkich i słonych). W dziale III znajdują się eksponaty Inowrocławia i Kałusza.

Cieszyn.

7. Muzeum miejskie (Zamek).

Założone w r. 1902 jest własnością gminy miasta Cieszyna. Preliminarz budżetowy na rok 1926 — 12.140 zł. Kustoszem jest inż. Wiktor Karger.

Dostępne dla publiczności w niedziele od g. 9 do 12, w dni powszednie za zgłoszeniem się.

Okazów około 2800. Działy: ogólno-przyrodniczy i dział pamiątek historycznych. Okazy przedewszystkiem lokalne.

Muzeum wydało wykłady kustosza z zakresu historji i numizmatyki i przygotowuje katalog.

8. Zbiory etnograficzne Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Cieszynie (Zamek).

Założone w r. 1896 są własnością T-wa. Zarządza Zbiorami kustosz ks. Londzin.

Dostępne tylko po zgłoszeniu się.

Okazów około 2000. Zawartość zgodna z nazwą.

9. Muzeum imienia Szersznika.

Założone w r. 1806 jest fundacją proboszcza Leopolda Szersznika. Związane z Bibljoteką im. Szersznika (p. niżej: Bibljoteki). Kustosz dr. Jan Witrzens.

Dostępne po zgłoszeniu się.

Zawiera 2800 monet i 500 przedmiotów artystycznych.

Częstochowa.

10. Miejskie muzeum krajoznawcze (Magistrat).

Założone w r. 1906 przez Warszawskie T-wo Higjeniczne jest własnością gminy m. Częstochowy. Budżet w r. 1925 — 1.500 zł. Muzeum zarządzane jest przez Kuratorjum składające się z sześciu osób.

Dostępne dla publiczności codziennie w dnie powszednie od 14 do 19, w niedziele i święta od 11 do 13 z wyjątkiem miesięcy zimowych.

Zawiera około 70 sztuk tablic poglądowych, około 20 sztuk różnych modeli i wzorów domów higjenicznych, około 300 sztuk różnych przezroczy.

11. Skarbiec Jasnogórski.

Rok założenia nieznany (Klasztor OO. Paulinów założony na Jasnej Górze w r. 1382). Skarbiec naukowo zinwentaryzowany i uprzystępniony w r. 1925 jest własnością Zakonu OO. Paulinów. Budżetu odrębnego nie posiada; wydatki pokrywa klasztor. Zarządza Skarbcem Zakon OO. Paulinów. Naukowym kierownikiem jest dyrektor Zbiorów Państwowych, dr. W. St. Turczyński.

Dostępny dla publiczności codziennie od rana do zmierzchu.

Zawiera zabytki kościelne, zabytki kulturalno-historyczne, obrazy, tkaniny i broń.

Wydano przewodnik opracowany przez dr. W. St. Turczyńskiego.

Drohiczyn n/Bugiem.

12. Muzeum ziemi podlaskiej.

Założone w r. 1920 przez nauczycielstwo miejscowe, w czasie inwazji bolszewickiej zostało częściowo zniszczone i rozgrabione.

Obecnie zaczątkiem nowego muzeum dostępnym dla publiczności są: a) resztka ocalałych zbiorów archeologicznych, b) zbiory paleontogiczne, mineralogiczne i historyczne (po kilkaset okazów) Zygmunta Szmita, Delegata Pań. Grona Konserwat. Zabytków Przedhist. na województwo białostockie, c) zbiory zoologiczne (150 ok.) i botaniczne (100 ok.) Leopolda Boreckiego, nauczyciela gimnazjum miejscowego. Zbiory wymienione pod a) i b) umieszczone są przy szkole powszechnej, pod c) — przy gimnazjum.

Druskieniki.

13. * Muzeum lokalne.

Dublany (koło Lwowa).

14. Muzeum Rolnictwa Politechniki Lwowskiej (Instytut uprawy roli i roślin, Dublany koło Lwowa).

Założone w r. 1856 jest własnością Politechniki Lwowskiej. Budżet niewyodrębniony. Muzeum zarządzane jest przez profesora rolnictwa.

Dla publiczności dostępne codziennie z wyjątkiem niedziel i przerw wakacyjnych.

Muzeum składa się z następujących działów: 1) hodowla roślin 2) nasionoznawstwo; 3) choroby roślin; 4) torfy.

15. Zbiory Pierwszej Katedry Zootechnicznej (Zakłady Naukowo-Rolnicze Politechniki Lwowskiej w Dublanach).

Zbiory, które rozpoczęto gromadzić w r. 1856, są własnością Politechniki Lwowskiej. Zarządza niemi profesor zajmujący katedrę hodowli.

Zbiory dostępne tylko dla studentów obejmują kośćce zwierząt domowych, modele, preparaty, tablice, fotografje, ogółem w liczbie 296 n-rów inwentarzowych.

Dzików (Małopolska).

16. Zbiory Zdzisława Tarnowskiego (Dzików, poczta Tarnobrzeg).

Zbiory są dostępne za każdorazowem pozwoleniem właściciela. Obejmują archiwum, bibljotekę, obrazy, minjatury i pamiątki historyczne.

Gołuchów (Poznańskie).

17. Muzeum XX. Czartoryskich w Gołuchowie (pow. pleszewski, wojew. poznańskie).

Założone w r. 1893 jest własnością ordynacji książąt Czartoryskich w Gołuchowie. Budżet roczny około 10.000 zł. Nadzór ogólny nad Muzeum przez kwartalne inspekcje pełni konserwator zabytków sztuki i kultury dr. Nikodem Pajzderski.

Dostępne dla publiczności w maju i wrześniu codziennie z wyjątkiem dni poświątecznych.

Okazów około 5000 sztuk. Sztuka, przemysł artystyczny i zabytki kulturalno-historyczne. Specjalnością Muzeum są: a) dział waz greckich, b) przemysł artystyczny z epoki wieków średnich i odrodzenia, c) zbiór wyrobów złotniczych (od 2000 lat przed Chrystusem po XVII wiek), d) kolekcja rycin (z XV—XVIII wieku).

W salach suterenowych mieszczą się zbiory obejmujące okazy wschodniej uprzęży, srebra rodzinne, kobierce i pasy polskie, szereg portretów polskich; w oddzielnej sali cenne kolekcje majoliki włoskiej i francuskiej, emalji z warsztatów w Limoges, bronzów, rzeźb w drzewie i kości pochodzących z średnich wieków i epoki Odrodzenia. W salach parterowych znajduje się bogata kolekcja waz greckich, okazy terrakot, rzeźb i szkieł starożytnych, zbiory sztuki egipskiej oraz zbiory wykopaliskowe z okolic Gołuchowa.

Muzeum wydało w r. 1913 przewodnik oraz pocztówki z widokami zamku i zbiorów.

Grodno.

18. Muzeum Państwowe w Grodnie (tymczasowo w gmachu Starostwa, w przygotowaniu lokal na Zamku Starym).

Założone w r. 1922 podlega Dyrekcji Zbiorów Państwowych w Warszawie. Wydatki Muzeum pokrywają Departament Sztuki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i instytucje

samorządowe województwa. Budżet w r. 1925 — 9.544 zł. Kustoszem jest Józef Jodkowski, konserwator okręgowy.

Dostępne dla grup zbiorowych codziennie, dla osób pojedyńczych w soboty i niedziele od 10 do 15.

Zasadnicze działy Muzeum są następujące: 1) archeologji przedhistorycznej i wczesno-historycznej (z uwzględnieniem geologji i paleontologji), 2) zabytków kultu, 3) zabytków stroju, 4) sztuki ludowej (z uwzględnieniem przemysłu ludowego), 5) broni i uzbrojenia, 6) malarstwa (dawnego), 7) rzeźby, 8) dawnego przemysłu artystycznego, 9) sztuki współczesnej i przemysłu artystycznego (dział ten dotychczas nie został zorganizowany), 10) numizmatyki i sfragistyki. Najliczniejsze są zbiory przedhistoryczne (około 1000 przedmiotów, głównie depozyt obecnego kustosza), numizmatyczne (przeszło 750 sztuk), obrazów zabytkowych (przeszło 40), przedmiotów ludowych (przeszło 200), kopij antycznych gemm i kamei (770 sztuk — według tradycji ze zbioru Stanisława Augusta), broni i uzbrojenia (32), haftów i tkanin dawnych (53) oraz rękopisów i przywilejów królewskich (przeszło 500).

Grudziądz.

19. Muzeum miejskie w Grudziądzu (Lipowa 28).

Założone w r. 1884 (obecny gmach z r. 1911) jest własnością m. Grudziądza. Budżetu odrębnego nie posiada. Wydatki pokrywa Magistrat i T-wo Czytelń Ludowych. Zarząd stanowi Sekcja muzealna Komitetu T-wa Czytelń Ludowych (prezes ks. Łęga).

Dostępne dla publiczności w niedziele i święta od 11 do 13, w środy i soboty od 12 do 14; w innym czasie za zgłoszeniem się u woźnego.

Okazów przeszło 9000, w tem 4000 monet. Najliczniejsze zbiory prehistoryczne, które zajmują dwie sale. Pozatem jest dział kulturalno-historyczny, przyrodniczo-etnologiczny i numizmatyczny.

Muzeum wydało popularny przewodnik (str. 4). Ciekawsze okazy prehistoryczne opublikowano w Przeglądzie Archeologicznym w Poznaniu, Rocznikach i Zapiskach T-wa Naukowego w Toruniu.

Hel (Pomorze).

20. Kolekcja Bałtycka Morskiego Laboratorjum Rybackiego (Hel).

Założona w r. 1913 jest własnością Morskiego Laboratorjum Rybackiego, które należy do Państwowego Naukowego Instytutu Rolniczego w Bydgoszczy. Kolekcją zawiaduje adjunkt Laboratorjum Kazimierz Demel.

Kolekcja dostępna jest tylko dla specjalistów. Zawiera około 80-u okazów naszej fauny morskiej z działów: ptactwa, ryb, bezkręgowców, kolekcyj biologicznych.

Jędrzejów.

21. Zbiory Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Jędrzejowie (Rynek 7).

Założone w r. 1909 są własnością P. T-wa Krajoznawczego w Warszawie. Po zwinięciu Oddziału w Jędrzejowie, Zbiory znajdują się na przechowaniu i nie są dostępne dla publiczności.

Około 1200 okazów przyrodniczych i numizmatycznych.

Kalisz.

22. Muzeum Ziemi Kaliskiej (Plac Kilińskiego 4).

Założone w r. 1910 jest własnością i zostaje pod zarządem T-wa Muzeum Ziemi Kaliskiej. Budżet w r. 1925 — 670 zł.

Dostępne dla publiczności w niedziele od 11 do 13, w dnie powszednie dla przyjezdnych i wycieczek po zgłoszeniu się uprzedniem.

Zbiory archeologiczne, przyrodnicze i krajoznawcze.

Kielce.

23. Muzeum Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Leonarda 14).

Założone w r. 1908 jest własnością Kieleckiego Oddziału Polsk. T-wa Krajoznawczego. Zarząd stanowi 4-ch członków Zarządu Oddziału i kustosz Szymon Tadeusz Włoszek.

Otwarte codziennie od 10 do 13, w porze letniej dla wycieczek o każdej godzinie po porozumieniu się z kustoszem.

Zawiera okazy z zakresu geologji i paleontologji Gór Świętokrzyskich, ptaki i motyle miejscowe, wykopaliska przedhistoryczne (ceramika i narzędzia krzemienne), okazy broni i pocisków dawniejszych i dzisiejszych i t. p. Liczba okazów 3554. Przy Muzeum bibljoteka (427 t. dzieł, 1976 broszur, pewna liczba map, dokumentów papierowych i pergaminowych).

Kołomyja.

24. * † Muzeum Pokuckie[1]).

Koźmin (Wielkopolska).

25. Archiwum Parafjalne (Dom Katolicki w Koźminie).

Założone w r. 1910 jest własnością parafji i znajduje się pod opieką proboszcza ks. Flacha.

Dostępne dla publiczności w dni powszednie po zgłoszeniu się u proboszcza.

Zawiera dokumenty erekcyjne i przywileje dla bractw i cechów miejskich w liczbie 26, które niebawem będą przeniesione do Muzeum Diecezjalnego w Poznaniu; obrazy (6), portrety na srebrnej blasze (5), na płótnie (9), rzeźby ze starych kościołów, stara ceramika, urny i t. p., zbiór monet, pamiątki i nieuporządkowany zbiór mineralogiczny.

Kórnik (Poznańskie).

26. Muzeum Działyńskich w Kórniku.

Założone w początkach XIX stulecia przez Tytusa hr. Działyńskiego należy do Fundacji Narodowej, utworzonej przez ś. p. Władysława hr. Zamoyskiego pod nazwą „Zakłady Kórnickie“ (p. niżej: dział IV „Materjałów“, Fundacje). Zarząd nieuregulowany.

Obecnie dla publiczności zamknięte.

Zbiory składają się z wykopalisk, zbroi, broni siecznej i palnej, pasów słuckich, rzędów na konie, medali, obrazów, minjatur i t. p. Pozatem poważny zbiór przedmiotów przywiezionych z Australji przez fundatora.

Spis przedmiotów znajdujących się w Muzeum i w zamku jest obecnie sporządzany.

Kraków.

27. Muzeum Historyczne Królewskiego Zamku na Wawelu (Wawel).

Założone w r. 1916 jest własnością Państwa Polskiego i podlega Dyrekcji Zbiorów Państwowych w Warszawie. Zarząd stanowi dyrektor prof. dr. Adolf Szyszko-Bohusz, kierownik odnowienia Wawelu i zarzą-

---

[1]) Zniszczone w czasie wojny. Por.: Chwalewik, Zbiory Polskie, 1926, str. 167.

dzający Jan Mozer, zastępca kierownika odnowienia Wawelu. Kustoszem jest dr. Marjan Morelowski.

Dostępne dla publiczności codziennie od 10 do 15.

Liczba okazów: 2000. W dziale archeologicznym Muzeum zawiera: fragmenty kamienne odrzwi, okien, gzemsów, kominków, kafli i t. d. oraz modele, zdjęcia, rysunki, obrazy nowoczesne przedstawiające fragmenty Wawelu, fotografje i t. d. W dziale historycznym: arrasy Jagiellońskie, głowy z sali poselskiej i t. p., w dziale zabytkowym: meble i sprzęty służące do dekoracji wnętrz sal zamkowych.

Muzeum wydało karty widokowe Zamku królewskiego na Wawelu i broszury: O arrasach Jagiellońskich, O rotundzie św. Feliksa i Adaukta, O wykopaliskach romańskich katedry Bolesława Chrobrego.

28. Zbiory Zakładu Anatomji Porównawczej (ul. św. Anny 6).

Założone w r. 1835 przez A. Kozubowskiego są własnością Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżetu wyodrębnionego nie posiadają. Zarząd stanowi dyrektor Zakładu prof. dr. H. Hoyer.

Dla publiczności niedostępne.

Najobfitszy jest zbiór kości zwierząt obecnie żyjących i kopalnych. Zbiory składają się: I. ze zwierząt bezkręgowych (115 okazów), II. ze szkieletów całych i kości pojedyńczych (504 okazów), III. z preparatów części miękkich (475 okazów), IV. z potworności (15 okazów), V. z preparatów mikroskopowych i modeli (480 okazów). Razem 1589 okazów.

29. Muzeum Zakładu Antropologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (Grodzka 53).

Założone w r. 1911 jest własnością Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżet niewyodrębniony z budżetu Zakładu (w r. 1925 dotacja roczna dla Zakładu 3.500 zł.). Zarząd stanowią dyrektor Zakładu Antropologicznego i jego asystent.

Dla publiczności dostępne po uprzedniem porozumieniu się.

Specjalnością Muzeum są czaszki i kości ludzkie. Działy: I. Zwierzęta (głównie małpy człekokształtne): szkielety, okazy wypchane, preparaty spirytusowe i odlewy gipsowe w liczbie około 40; II. Człowiek: czaszek 1500, kości pojedyńczych 4000, szkieletów pełnych 30, pre-

paratów naturalnych 193, okazów patologicznych i potworów 26, preparatów sztucznych i odlewów 100, manekinów i biustów 80, fotografij i rysunków 5200. Działy pomocnicze: prehistoryczny (narzędzia człowieka z różnych epok od eolitów do współczesnych — 1100 okazów), geologiczny oraz dział instrumentów antropologicznych. Przy Muzeum bibljoteka (około 1050 dzieł w 1600 t., w tem 45 czasopism krajowych i zagranicznych). Wśród przedmiotów znajdujących się w Muzeum są depozyty Polskiej Akademji Umiejętności (511 czaszek, 693 kości pojedyńczych, przeważnie uszkodzonych), Państwowego Urzędu Konserwatorskiego (14 czaszek, 402 kości pojedyńcze uszkodzone) i inne drobne.

30. Gabinet Zakładu Archeologji Klasycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego (Collegium Novum, parter).

Założony w r. 1908 jest własnością Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżet zbiorów niewyodrębniony z budżetu Zakładu. Zarząd stanowią dyrektor i asystent. Tymczasowo zastępuje dyrektora prof. dr. Ludwik Piotrowicz.

Dla publiczności dostępne po uprzedniem porozumieniu się.

114 odlewów gipsowych rzeźb greckich, 504 zabytki oryginalne greckie i rzymskie (rzeźby, terrakoty, naczynia gliniane, bronzowe i szklane, lampki, fragmenty bronzowe, fragmenty architektoniczne, inskrypcje i t. p.) i 63 numizmaty.

31. Muzeum Instytutu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (Lubicz 46).

Założone w r. 1830 jest własnością Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżetu wyodrębnionego nie posiada. Zarządza niem dyrektor prof. dr. Władysław Szafer.

Dla publiczności niedostępne.

Działy: a) preparaty mokre w formalinie lub w spirytusie, b) zbiory suche nasion, owoców i dendrologja. Specjalnością są zbiory pochodzące z Jawy zebrane przez prof. M. Raciborskiego. Ogólna liczba okazów: około 3500.

32. Zielnik Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kopernika 25).

Założony około r. 1870 jest własnością Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżetu wyodrębnionego nie posiada. Zarządza nim dyrektor prof. dr. Władysław Szafer.

Dostępne jedynie dla osób pracujących naukowo za zezwoleniem dyrektora.

Zbiory zielnikowe obejmują: 1) zielnik główny roślin naczyniowych z Polski i z całego świata (około 12—14.000 gatunków w 173 zamykanych paczkach; spisu szczegółowego brak) — zawiera m. i. większą część zbiorów z Polski A. Ślendzińskiego, olbrzymie zbiory z Polski i z zagranicy prof. M. Raciborskiego oraz szereg nowszych wydawnictw zielnikowych; 2) zbiór roślin naczyniowych z Jawy prof. M. Raciborskiego (32 fascykuły, spisu brak); 3) zielnik paproci jawajskich prof. M. Raciborskiego o ogromnej wartości naukowej (42 fascykuły, około 900 gatunków, spisu brak); 4) zielnik grzybów prof. M. Raciborskiego (22 fascykuły, w tem dużo bardzo cennych zbiorów jawajskich. Sam zbiór rdzy obejmuje 514 gatunków. Inne części zbioru niespisane); 5) zbiory roślin plechowych (przeszło 100 fascykułów; m. i. zbiór kryptogamów Rabenhorsta i szereg mniejszych wydawnictw zielnikowych. Spisów brak).

33. Muzeum Gabinetu Geologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (ul. św. Anny 6).

Założone w r. 1886 jest własnością Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżet niewyodrębniony. Zarządza Muzeum dyrektor Gabinetu Geologicznego prof. dr. Władysław Szajnocha.

Dostępne dla publiczności w niedziele od 10 do 13.

Okazów około 39.000. Specjalnością jest geologja ziem polskich. Zawiera zbiory: stratygraficzny, paleontologiczny, dynamiczny, petrograficzny, karpacki, tatrzański, podolski, rosyjski, zbiory: modeli, szlifów mikroskopowych, materjałów, gleboznawczy, węgli kopalnych, paleobotaniczny i zbiory zagraniczne.

34. Gabinet Nauk Pomocniczych Historji Uniwersytetu Jagiellońskiego (Collegium Novum, sala 67, II p.).

Założony w r. 1896 jest własnością Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżet w r. 1925: 1.753 zł. Personel stanowią dyrektor prof. dr. Władysław Semkowicz i st. asystentka dr. Zofja Kozłowska.

Dostępne dla słuchaczy i pracujących naukowo codzień w godzinach rannych i popołudniowych.

Oprócz bibljoteki podręcznej Gabinet posiada: a) zbiór fotografij średniowiecznych dokumentów polskich (głównie z XII i XIII wieku w liczbie około 1000), b) zbiór numizmatyczny, uporządkowany systematycznie do celów dydaktycznych (około 2500 sztuk), c) zbiór odlewów pieczęci średniowiecznych (około 1000 sztuk), d) zbiór map dawnych i nowszych (około 500 sztuk).

35. Zbiory Zakładu Historji i Filozofji Medycyny Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kopernika 15).

Założone w r. 1920 są własnością Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zbiory powstały z połączenia Muzeum historji medycyny, założonego przed wojną przez prof. Adama Wrzoska przy katedrze historji medycyny, i Muzeum historji medycyny i farmacji polskiej, założonego w latach 1900—1920 przez ś. p. prof. Walerego Jaworskiego, który w r. 1920 ofiarował swoje zbiory Uniwersytetowi. Budżet niewyodrębniony. Zarządza Muzeum kierownik prof. dr. Władysław Szumowski.

Dla publiczności niedostępne.

Okazy patologiczne i inne (437 sztuk wciągniętych do inwentarza, w tem liczne odlewy gipsowe ze zbiorów Ludwika Bierkowskiego). Dyplomy i dokumenty (471 sztuk), portrety i fotografje lekarzy i przyrodników polskich i cudzoziemskich (1262 sztuki, oprócz 400 niewciągniętych do inwentarza), medale i odznaki (43 sztuki), narzędzia i przyrządy lekarskie i aptekarskie (267 sztuk oprócz 100 niewciągniętych do inwentarza), rzeczy pamiątkowe po wybitnych lekarzach i przyrodnikach (193 sztuki). Księgozbiór obejmujący 3482 dzieła w 3942 tomach zinwentaryzowanych, niezinwentaryzowanych około 6000 t., rękopisów 135, w tem niektóre z XVI i XVII wieku.

36. Muzeum Mineralogiczne Uniwersytetu Jagiellońskiego (Collegium Minus, Gołębia 11).

Założone w r. 1780—82 jako część „Gabinetu historji naturalnej", wyodrębnione jako „Gabinet mineralogiczny" w r. 1811. Własność Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżet niewyodrębniony. Zarządza Muzeum dyrektor prof. dr. Stefan Kreutz i kustoszka st. asystentka Antonina Dylewska.

Przeznaczone dla studentów U. J., dostępne dla wycieczek szkolnych, nauczycieli i pracowników naukowych po porozumieniu się uprzedniem.

Okazów przeszło 19.000. Z tego przeszło 16.000 okazów przypada na zbiory ogólne (przeważnie systematyczne) minerałów i skał, zbiory krajowe ułożone według ich paragenezy oraz zbiory petrograficzne ziem polskich. Pozatem Muzeum posiada około 3000 okazów jako materjał do badań naukowych.

37. Zbiory Zakładu Historji Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego (Collegium Novum, parter).

Założone w r. 1881 stanowią własność Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżet niewyodrębniony. Zarządza zbiorami dyrektor prof. dr. Jerzy Mycielski i asystent docent dr. Adam Bochnak.

Dla publiczności niedostępne.

Zbiory obejmują: a) bibljotekę (1057 dzieł), b) zbiór fotografij (7960 sztuk), c) zbiór odlewów gipsowych (około 200 sztuk).

38. Muzeum Uniwersyteckie Sztuki i Archeologji (Collegium Novum).

Założone w r. 1868 jest własnością Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżet w r. 1925: 4.853 zł. Zarządza Muzeum dyrektor prof. dr. Juljan Pagaczewski i asystent dr. Zbigniew Bocheński.

Z Muzeum mogą korzystać pracownicy naukowi za pozwoleniem dyrekcji. Dla publiczności dostępne tylko wyjątkowo z powodu nieodpowiedniego pomieszczenia i braku nadzoru.

Okazów około 19.000. Obrazy, broń, monety i medale, ryciny, przemysł artystyczny (ceramika, złotnictwo, szkła, tkaniny). Przy Muzeum oddział wykopalisk przedhistorycznych (pod naukowem kierownictwem prof. dr. Włodzimierza Demetrykiewicza) posiadający około 3000 okazów, przeważnie pojedyńczych zabytków znalezionych w różnych dzielnicach dawnej Polski i częściowo zagranicą.

39. Gabinet Zoologiczny i Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego (św. Anny 6).

Zbiory zoologiczne istniały już w XVII wieku, lecz nie były osobnem muzeum. Najstarsze inwentarze pochodzą z r. 1830 i tę datę należy uważać za datę powstania muzeum w obecnej postaci. Budżetu

wyodrębnionego nie posiada. Zarządza Muzeum dyrektor prof. dr. Michał Siedlecki.

Dostępne dla publiczności od kwietnia do października w niedziele od 10 do 13, w innym czasie za zgłoszeniem się do dyrektora.

Okazy fauny wszystkich części świata oraz preparaty anatomiczne i rozwojowe. Liczba gatunków zapisanych w inwentarzu wynosi 15.680, liczba zaś okazów około 20.000. Preparatów anatomicznych około 400. Do Muzeum włączono: 1) zbiór zwierząt morskich ś. p. ks. Róży Czartoryskiej, 2) zbiory motyli i innych owadów egzotycznych od ś. p. Kroebla, Gumplowicza, prof. Siedleckiego i innych. W dziale owadów znajduje się klasyczny zbiór ś. p. Nowickiego, obejmujący *Microlepidoptera* oraz chrząszcze, a także *Ichneumonidae* Schmiedeknechta. Z płazów najpiękniejszy jest zbiór żab egzotycznych opracowany przez O. Schmidta oraz gadów brazylijskich opracowany przez Wernera. W Muzeum znajduje się również zbiór ptaków Wodzickiego.

40. Zbiór Graficzny Bibljoteki Jagiellońskiej (ul. św. Anny 12, I p.).

Zbiory narastały przeważnie drogą darów i zapisów od końca XVIII wieku; formalnie organizacja zbiorów nastąpiła w r. 1919. Własność Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budżet w r. 1925 około 5.000 zł. Zarząd stanowią: dyrektor Bibljoteki Jagiellońskiej i asystentka dr. Zofja Ameisenowa, katalogująca wymieniony zbiór.

Dostępny dla publiczności codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt od 9 do 13.

Zbiór składa się z 15.000 pojedyńczych rycin, rysunków, minjatur i fotografij. Specjalność: grafika polska od XVI—XX wieku: Działy: a) ryciny i litografje, b) rysunki i minjatury, c) fotografje i reprodukcje. Zbiór prowadzi wykaz albumów i książek ilustrowanych, przechowywanych w magazynach Bibljoteki Jagiellońskiej.

Wydawnictwo: Z. Ameisen. Inkunabuły Graficzne. Kraków, 1924.

41. Zbiór Minerałów Zakładu Mineralogicznego Akademji Górniczej w Krakowie (Loretańska 18).

Od r. 1920 gromadzone zbiory są własnością częściowo Zakładu, częściowo kierownika Zakładu prof. Z. Rozena, częściowo są depozytem Muzeum Zarządu Salinarnego w Wieliczce.

Dostępne tylko dla studentów i pracowników naukowych.

Około 1200 okazów minerałów i 750 okazów skał nierozmieszczonych należycie wskutek braku miejsca. Specjalnością zbiorów są sole potasowe z cechsztynu niemieckiego i polskiego oraz polskiego miocenu.

42. Galerja Akademji Sztuk Pięknych (Plac Matejki 13).

Założona w r. 1818 znajduje się w ścisłym związku z Bibljoteką (p. niżej: Bibljoteki) i jest własnością Akademji. Zbiorami zarządza Jan Hopliński, który jest bibljotekarzem i kustoszem.

Dla publiczności niedostępne.

Grafika (około 4000 pozycyj), fotografje (około 3000 pozycyj), obrazy (300 poz.) rzeźby i plakiety (około 800 pozycyj).

43. Muzeum Narodowe w Krakowie.

Jest własnością gminy miasta Krakowa. Obejmuje następujące oddziały: 1) Galerja sztuki współczesnej w Sukiennicach, 2) Muzeum Czapskich, 3) Dom i Muzeum Jana Matejki, 4) Oddział im. Feliksa Jasieńskiego, 5) Oddział im. Erazma Barącza, 6) Zbiory w Wieży Ratuszowej. Personel Muzeum stanowią: dyrektor prof. dr. Feliks Kopera, trzech kustoszów: Józef Kwiatkowski, Władysław Prajer, Maciej Szukiewicz, dwóch kustoszów honorowych: Feliks Jasieński i Erazm Barącz, zawiadujących zbiorami przez siebie zaofiarowanemi, bibljotekarka dr. Marja Boniecka i urzędniczka kancelarji Emilja Włoczkowska.

1. *Galerja Sztuki Współczesnej* (Sukiennice, Rynek Główny). Galerja Sztuki Współczesnej i Zbiory w Wieży Ratuszowej (p. niżej) stanowią właściwe Muzeum Narodowe założone w r. 1879. Budżet w r. 1925 łącznie z Muzeum im. Emeryka hr. Hutten-Czapskiego: 128.151 zł.

Otwarte dla publiczności codziennie od 10 do 14 z wyjątkiem świąt Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy.

Okazów dotąd zinwentaryzowanych: przeszło 120.000. Sztuka, broń, zabytki kulturalne i historyczne, przemysł artystyczny, grafika.

2. *Muzeum im. Emeryka hr. Hutten-Czapskiego* (Wolska 10/12). Zbiory pierwotnie prywatne w Mińsku i Stańkowie (w gubernji mińskiej), przeniesione do Krakowa w latach 1893—1894 i umieszczone w specjalnie wzniesionym kosztem Emeryka hr. Czapskiego budynku; oddane na użytek publiczny w r. 1902. Po śmierci założyciela rodzina

zmarłego dołączyła do Muzeum dalsze zbiory przywiezione z Sudenbachu (gub. ryska) i ofiarowała gminie m. Krakowa w r. 1903. Budżet (p. wyżej).

Dostępne dla publiczności w niedziele, środy i święta od 10 do 14.

Specjalność: monety i medale polskie, częściowo i obce (20.000 okazów) i ryciny, głównie portrety (50.000 okazów).

3. *Dom i Muzeum Jana Matejki* (ul. Florjańska 41). Powołane do życia przez osobny komitet utworzony zaraz po śmierci Matejki. Z funduszów uzyskanych ze składek prywatnych, ofiarności miast i powiatów b. Galicji oraz subwencji b. Wydziału Krajowego i austrjackiego Ministerstwa Wyznań i Oświaty Komitet zakupił dom, w którym urodził się i umarł Jan Matejko, oraz sprzęty, prace i zbiory po nim. Urządziwszy je częściowo jako muzeum w r. 1896 otworzył dla publiczności. Po zupełnem odrestaurowaniu i urządzeniu całego Muzeum, Komitet przed rozwiązaniem się oddał je w 1904 r. na własność miastu.

Otwarte dla publiczności codziennie od 10 do 14 z wyjątkiem świąt Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy.

Pamiątki, prace i zbiory zgromadzone przez Jana Matejkę. Okazów przeszło 4.000.

4. *Oddział im. Feliksa Jasieńskiego* (ul. św. Jana 1). Zbiory gromadzone przez właściciela od szeregu lat, ofiarowane w r. 1920 gminie m. Krakowa jako osobny oddział Muzeum Narodowego imienia ofiarodawcy. Budżet w r. 1925: 12.300 zł.

Niedostępne dla publiczności z powodu braku odpowiedniego lokalu.

Specjalność zbiorów stanowią wszystkie działy sztuki japońskiej, głównie jednak drzeworyty (6000 sztuk); pozatem zabytki przemysłu tkackiego europejskiego i wschodniego od XVI wieku (1000 sztuk) ze specjalnem uwzględnieniem pasów polskich; grafika europejska i sztuka polska z okresu pomatejkowskiego.

5. *Oddział im. Erazma Barącza* (ul. Karmelicka 51). Zbiory darowane gminie m. Krakowa w r. 1923 jako osobny oddział Muzeum Narodowego imienia ofiarodawcy. Budżet w r. 1925: 5.440 zł.

Dostępne dla publiczności w niedziele i święta oraz we środy od 10 do 14.

Obrazy dawnych obcych mistrzów i współczesnych polskich, rzeźby, sprzęty, tkaniny, broń. Okazów 400 sztuk.

6. *Zbiory z Wieży Ratuszowej* (Rynek). Jest to oddział sztuki średniowiecznej, który obejmuje zabytki wydzielone z macierzystych zbiorów Muzeum Narodowego w Sukiennicach, gdzie dla braku miejsca nie mogły być wystawione.

Dostępne dla publiczności w okresie letnim od 1.V do 30.IX codziennie od 10 do 14, w okresie zimowym po zgłoszeniu się w kancelarji w Sukiennicach (najmniej 5 osób).

Wydawnictwa Muzeum Narodowego: T. I. Dr. Emanuel Świeykowski, Katalog minjatur, z 12 cynkotypami; T. II. Władysław Prajer, Katalog rycin Daniela Chodowieckiego; T. III. F. K., Katalog obrazów i rzeźb XIX wieku z ilustracjami; T. IV. Juljan Pagaczewski, Muzeum Narodowe w 20-tą rocznicę otwarcia; T. V. Helena d'Abancourt, Katalog zabytków XVIII w. w Muzeum Narodowem; T. VI. Dr. Emanuel Świeykowski, Zarys artystycznego rozwoju tkactwa i hafciarstwa, objaśniony zabytkami Muzeum Narodowego w Krakowie, z ilustracjami; T. VII. Wiktor Wittyg, Pieczęcie miast dawnej Polski (3 początkowe zeszyty); Album zabytków XVIII w.; Wystawa jubileuszowa Jana III w Krakowie w r. 1883; Stanisław hr. Walewski, Trojaki koronne Zygmunta III od 1583 do 1624 r. Poza powyższemi wydawnictwami (nakładem Muzeum Narodowego) wyszły: a) Emeryk hr. Hutten-Czapski, Catalogue de la collection des médailles et monnaies polonaises du comte Emeric Hutten-Czapski, tomów 5 z ilustracjami; b) Dr. Feliks Kopera, Spis druków epoki Jagiellońskiej w zbiorze Emeryka hr. Hutten-Czapskiego, z ilustracjami; c) Dr. Feliks Kopera, Spis rycin przedstawiających portrety przeważnie polskich osobistości w zbiorze Emeryka hr. Hutten-Czapskiego; d) Dr. Feliks Kopera, Muzeum Narodowe w Krakowie, wybór i opis cenniejszych zabytków, 2 tomy z ilustracjami. Publikacje a), b) i c) wyszły nakładem E. hr. Hutten-Czapskiego, d) nakładem Drukarni Narodowej w Krakowie. Trzy pierwsze publikacje są wyczerpane.

44. Muzeum Historyczne miasta Krakowa (przy Archiwum Akt dawnych m. Krakowa, Sienna 16).

Założone w r. 1898 jest własnością gminy m. Krakowa. Budżet

w r. 1925: 300 zł. Zarządza Muzeum dyrektor Archiwum m. Krakowa Adam Chmiel.

Dla publiczności z powodu szczupłego miejsca narazie niedostępne. Przedmioty umieszczone są w gablotach i szafach żelaznych oszklonych.

Przedmioty dotyczące historji miasta Krakowa, życia kulturalnego, zabytki dawnych cechów krakowskich, rysunki, plany, widoki zabytków świeckich i kościelnych Krakowa, pieczęcie i t. p. Zinwentaryzowanych przedmiotów własnych 1037, złożonych w depozycie 261 (oprócz rycin, obrazów i fotografij w liczbie około 2000, które nie są jeszcze zinwentaryzowane).

45. Miejskie Muzeum Przemysłowe im. D-ra A. Baranieckiego (Smoleńsk 9, III p.).

W r. 1868 dr. A. Baraniecki darował gminie m. Krakowa swoje zbiory, które w r. 1914 przeniesiono do obecnego gmachu. Budżet wydatków osobowych oraz zakupów w r. 1925: 12.560 zł. Muzeum znajduje się pod opieką Komisji Muzealnej, pod zarządem zaś dyrektora Eugenjusza Tora. Zbiorami zawiaduje kustosz Karol Homolacs. Instytucja pod nazwą powyższą ma za zadanie popieranie wytwórczości przemysłowej i obejmuje warsztaty, sale wykładowe i rysunkowe, salę odczytową, bibljotekę (p. niżej Bibljoteki) oraz zbiory.

Dostępne dla publiczności w niedziele i dni świąteczne od 10 do 13.

Przybliżona liczba okazów w zbiorach wynosi 32.000, z czego 7000 okazów oddano w depozyty instytucjom pokrewnym. Zbiory dotyczą wytwórczości przemysłowo-artystycznej i podzielone są na 21 działów w grupach następujących: 1) wyroby ceramiczne, 2) wyroby z kości, kamienia, rogu i t. p. 3) wyroby metalowe, 4) wyroby tekstylne, 5) wyroby z drzewa, 6) wyroby ze skóry, papieru i t. p., 7) koszykarstwo i plecionki.

46. * Muzeum Archeologiczne na Wawelu.

47. Muzeum Wykopalisk Archeologicznych Polskiej Akademji Umiejętności (Sławkowska 17, I p).

Założone w r. 1850 przez b. Towarzystwo Naukowe w Krakowie jest własnością Akademji. Budżetu odrębnego nie posiada. Wydatki osobowe pokrywane są przez Komisję Antropologiczną Akademji

i Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. Personel Muzeum: kustosz zarządzający prof. Włodzimierz Demetrykiewicz, pomocnik kustosza i jedna siła honorowa.

Dla publiczności niedostępne z powodu nieodpowiedniego lokalu; badacze naukowi mogą pracować w Muzeum, wycieczki zaś szkolne zwiedzać je po poprzedniem porozumieniu się z kustoszem.

Liczba okazów: około 50.000. Zbiory obejmują wykopaliska z wszystkich epok przedhistorycznych i wczesnodziejowych ze wszystkich dzielnic Polski. Pozatem małe kolekcje wykopaliskowe z innych krajów (Syberja, Brazylja, Peru). Z ziem polskich najlepiej reprezentowana jest b. Galicja, zwłaszcza ziemia krakowska ze swą głośną grupą jaskiń.

Prace swe Muzeum umieszcza w dziale archeologicznym wydawnictw Komisji Antropologicznej.

48. Muzeum Fizjograficzne Polskiej Akademji Umiejętności (Sławkowska 17, III p.).

Założone w r. 1864 jako „Zbiory Komisji Fizjograficznej", w roku 1920 przekształcone i odtąd porządkowane do użytku publiczności oraz badaczy przyrodników (botanika, zoologja, geologja i mineralogja), interesujących się przedewszystkiem przyrodą południowo-zachodniej Polski. Własność Akademji. Budżet w r. 1925: 3.000 zł. Dyrektor Muzeum prof. Jan Stach, kustosz działu zoologicznego dr. Józef Fudakowski, działu botanicznego dr. Jerzy Lilpop.

Dostępne dla publiczności narazie po porozumieniu się z dyrekcją, po uporządkowaniu stale. Dla badaczy naukowych o każdej porze.

Największy zielnik w Polsce, który jest podstawą wydawnictwa „Flora Polska" (3 sale). Największe zbiory geologiczne w Polsce z palaeozoicum (sylur podolski, dewon, karbon, jura krakowska, kreda i t. d. — 4 sale). Zbiór minerałów krajowych (jedna sala). Bogate zbiory zoologiczne: kręgowce (4 sale), dział entomologiczny (jedna duża sala) — największy zbiór motyli krajowych, około 50.000 okazów, wszechświatowy zbiór błonkoskrzydłych po ś. p. Radoszkowskim oraz zbiory chrząszczy Kotuli, Rybińskiego, Stobieckiego i i.

Prace wychodzące z Muzeum pomieszczane są w Sprawozdaniach Komisji Fizjograficznej Pol. Ak. Um.

49. Muzeum Etnograficzne w Krakowie (Wawel 7).

Założone w r. 1911 jest własnością Towarzystwa Muzeum Etnograficznego w Krakowie. Budżet w r. 1925: 11.000 zł. Muzeum zarządza kustosz i organizator zbiorów Seweryn Udziela, zastępca kustosza i mł. asystent.

Otwarte dla publiczności codziennie od 10 do 13.

Okazów około 10.000. Zbiory etnograficzne (odzież, sprzęty, naczynia, narzędzia, instrumenty muzyczne, przedmioty sztuki ludowej i kultu; modele budynków, sprzętów i narzędzi; obrazy, rysunki i fotografje ludności zamieszkującej Rzeczpospolitą Polską). Nadto Muzeum posiada dział egzotyczny (Azja, Afryka i Ameryka), obejmujący około 1000 przedmiotów. Przy Muzeum bibljoteka (około 1500 tomów dzieł i broszur i sto kilkadziesiąt rękopisów); zbiór negatywów fotograficznych (1500), 170 cynkowych klisz drukarskich.

50. Muzeum Krakowskie Metropolitalne na Wawelu (Wawel).

Dom na Muzeum przerobiony w r. 1905; do 1926 nie było dostępne dla publiczności. Muzeum jest własnością Metropolji Krakowskiej. Zarząd stanowią ks. Metropolita A. S. Sapieha, prałat kustosz katedralny ks. M. Ślepicki i kustosz ks. dr. Tadeusz Kruszyński.

Specjalnością Muzeum są zabytki kościelne (sprzęty i szaty kościelne, obrazy, rzeźby, dary wotywne i inne drobne przedmioty). Liczba przedmiotów jeszcze nie jest ustalona, gdyż nie wszystkie zabytki nadesłano do Muzeum z poszczególnych kościołów.

51. Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie (ul. Pijarska 6/15).

Założone w r. 1800 w Puławach, otwarte w Krakowie w r. 1876 jest własnością Ordynacji Sieniawskiej XX. Czartoryskich i Adama ks. Czartoryskiego. Budżet w r. 1925: około 15.000 zł. Zarząd stanowią dyrektor prof. dr. Józef Kallenbach, bibljotekarz dr. Marjan Heitzman i konserwator dr. Stefan Komornicki.

Otwarte we wtorki i piątki od 10 do 13, pozatem za zgłoszeniem się w Zarządzie.

Działy Muzeum: A. 1. Galerja obrazów. 2. Zabytki przemysłu artystycznego. 3. Zbiory archeologiczne (zabytki przedhistoryczne,

zabytki Wschodu starożytnego, zabytki greckie, etruskie, rzymskie i starochrześcijańskie). Działy te obejmują razem około 6500 sztuk. 4. Zbiory graficzne (około 11.500 sztuk). B. Bibljoteka (około 130.000 t., p. niżej: Bibljoteki) i Archiwum (około 6.000 rękopisów, p. wyżej: Archiwa str. 32).

Wydawnictwa Muzeum: J. Korzeniowski i S. Kutrzeba, Catalogus codicum manu scriptorum musei principum Czartoryski Cracoviensis (dotychczas 2 tomy) i H. Ochenkowski, Galerja obrazów, katalog tymczasowy, Kraków, 1914.

52. * Zbiory Andrzejowej hr. Potockiej (w pałacu pod Baranami).

53. * Zbiory Franciszka hr. Potockiego.

54. * Zbiory Ksawerego Pusłowskiego.

Krościenko.

55. * Muzeum Pienińskie.

Leszno (Wielkopolska).

56. * Muzeum Towarzystwa Czytelń Ludowych.

Lublin.

57. Muzeum Lubelskie (Namiestnikowska 4).

Założone w r. 1914, otwarte (dotychczas jeszcze nie w całości) w r. 1923 jest własnością T-wa Muzeum Lubelskiego, którego prezesem jest wiceprezydent miasta Lublina Stanisław Dylewski.

Otwarte codziennie od 10 do 13 i od 15 do 18.

Muzeum składa się z następujących działów: 1) przyrodniczego, 2) etnograficznego (obecnie zamkniętego), 3) wykopalisk przedhistorycznych, 4) zabytków sztuki i kultury, przemysłu artystycznego, numizmatyki i pamiątek historycznych, 5) działu wojennego (pamiątki z 1831, 1863, wielkiej wojny i wojny polsko-bolszewickiej), 6) galerji obrazów. Przy Muzeum bibljoteka. W skład Muzeum wchodzi od 1921 r. dar ś. p. dr. Wacława Lasockiego z Nałęczowa, stanowiący dawniej t. zw. Muzeum Nałęczowskie, i kolekcja obrazów starych malarzy jako depozyt T-wa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie.

Wydawnictwa: statut i „Sprawozdanie T-wa pod nazwą Muzeum Lubelskie za rok 1915“ oraz dwie rozprawy naukowe: Dr. Celarek,

o tyfusie w Lublinie i Prof. J. S. Zubrzycki, o starych kaflach Muzeum Lubelskiego.

58. * Muzeum Diecezjalne.

Lwów.

59. * Zbiory Instytutu Geologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza.

60. Zbiory Instytutu Paleontologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza (ul. Długosza 8).

Zbiory założone w r. 1922 przez wyłączenie części zbiorów Instytutu Geologicznego Uniwersytetu i dołączenie dubletów z Muzeum im. Dzieduszyckich (m. i. cały zbiór skamielin pozakrajowych z kolekcji Ludwika Zejsznera). Własność Uniwersytetu Jana Kazimierza.

Zarządza Zbiorami dyrektor prof. Józef Siemiradzki i asystent dr. Piotr Kontny.

Dla publiczności niedostępne z powodu nieodpowiedniego pomieszczenia.

Liczba okazów około 3000. W związku ze sposobem powstania zbiory bardzo nierównomierne. Działy bogato zaopatrzone: zbiór roślin kopalnych z epoki węglowej, zbiór Brachiopodów formacji jurajskiej z kolekcji Zejsznera, oryginały do monografji prof. Siemiradzkiego amonitów jurajskich z rodzaju *Perisphinctes*, zbiór ryb kopalnych z Solenhofen i warstw glarneńskich Szwajcarji, zbiór jeżowców z formacji jurajskiej i kredowej z kolekcji Zejsznera.

61. * Zbiory Zakładu Historji Sztuki Uniwersytetu Jana Kazimierza.

62. Muzeum Instytutu Zoologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza (ul. św. Mikołaja 4).

Muzeum powstało ze skromnych zawiązków dydaktycznych. Głównym jego pomnożycielem był prof. dr. Benedykt Dybowski, kierownik Instytutu Zoologicznego w latach 1884—1906. Własność Uniwersytetu Jana Kazimierza. Zarządza Muzeum kierownik Instytutu Zoologicznego.

Dostępne dla publiczności po uprzedniem porozumieniu się z Zarządem.

Liczba okazów około 8840. Specjalnością Muzeum jest fauna syberyjska, głównie bajkalska.

63. Muzeum Geologji i Paleontologji Politechniki Lwowskiej (Politechnika).

Założone w r. 1873 jest własnością Politechniki Lwowskiej. Budżetowo niewyodrębnione. Zarządza Muzeum profesor geologji i paleontologji i jego asystent.

Dla publiczności dostępne w niedziele od 10 do 12.

Muzeum posiada około 17.000 okazów, w których skład wchodzą: 1) zbiory do zjawisk geologji ogólnej, 2) zbiory stratygraficzne polskie, 3) zbiory paleontologiczne polskie, 4) zbiory stratygraficzne zagraniczne i 5) zbiory paleontologiczne zagraniczne.

64. Muzeum Mineralogji i Petrografji Politechniki Lwowskiej (ul. Leona Sapiehy 12).

Założone w r. 1873 jest własnością Politechniki Lwowskiej. Budżetowo niewyodrębnione. Kierownikiem jest profesor mineralogji i petrografji dr. J. Tokarski.

Dla publiczności dostępne codziennie przed południem z wyjątkiem niedziel i dni świątecznych po zgłoszeniu się uprzedniem u kierownika.

Zinwentaryzowanych okazów mineralogicznych 4823, petrograficznych 7249, w tem 798 skał magmatycznych, 1378 skał osadowych, 250 łupków krystalicznych. Pozatem około 2000 okazów niezapisanych do inwentarza jako komplety skał do opracowania. Specjalnością Muzeum są zbiory minerałów i skał ziem polskich, wśród których istnieje komplet z fliszu karpackiego.

65. Muzeum Budowy Maszyn Politechniki Lwowskiej (Politechnika).

Założone około r. 1913 jest własnością Politechniki Lwowskiej. Budżet w roku akademickim 1925/26 około 1.200 zł. Kierownikiem jest jeden z profesorów Wydziału mechanicznego.

Dla publiczności dostępne po uprzedniem zgłoszeniu się u kierownika.

Liczba okazów należąca do Muzeum: 708. Liczba okazów oddanych w depozyt przez zniesione katedry: 157, liczba tablic: 116. Przy

Muzeum warsztat o 88 narzędziach. Działy Muzeum: a) kliny, śruby i t. p., b) pędnie, c) części systemu korbowego, d) elementy przewodzące i zamykające, e) maszyny parowe, f) kotły parowe, g) motory gazowe, h) motory wodne, i) maszyny dźwigowe, j) parowozy i urządzenia kolejowe, k) urządzenia górnicze, l) technologja metali, ł) różne.

Muzea miejskie.

Dyrektorem Muzeów Miejskich we Lwowie jest dr. A. Czołowski.

66. I. *Muzeum historyczne m. Lwowa* (Rynek, Kamienica królewska). Założone w r. 1892 jest własnością gminy m. Lwowa. Dotacja miasta na r. 1926: 2.000 zł. Kustosz dr. Stanisław Zarewicz.

Otwarte w niedziele i święta od 10 do 14, w inne dni po zgłoszeniu się w Zarządzie.

Okazów około 5000 (znaczna część z powodu braku miejsca w magazynach). Zabytki i pamiątki odnoszące się do przeszłości miasta: widoki miasta, jego części i poszczególnych budowli; portrety znakomitych lwowian; monety mennicy lwowskiej, medale i pieczęcie; zabytki drukarstwa; zabytki cechowe; ryciny, bogate lapidarjum dawnej architektury i rzeźby lwowskiej i t. p.

67. II. *Muzeum Narodowe im. Króla Jana III* (Rynek 6, Kamienica królewska). Założone w r. 1908 jest własnością m. Lwowa. Dotacja miasta na rok 1926: 4.000 zł. Kustosz Rudolf Mękicki.

Otwarte w niedziele i święta od 10 do 14, w inne dni po zgłoszeniu się w zarządzie.

Okazów przeszło 40.000 (łącznie z monetami, medalami i fotografjami). Specjalnością Muzeum są portrety historyczne i zbrojownia. Muzeum zawiera: I) zabytki z okresu niepodległości Polski do r. 1795 i II) zabytki z czasów od r. 1795 do 1920 (dział ten z powodu braku miejsca w magazynach). Zabytki odnoszą się do wszystkich epok historji Polski ze szczególnem uwzględnieniem czasów Jana III-go, terytorjalnie zaś — ziem wschodnich. Tworzą je: wykopaliska, broń, portrety historyczne, zabytki ludwisarskie, srebra, bronzy, porcelana, szkło, sztuka kościelna, rzeźby, meble, militarja, mundury, kostjumy, plany i obrazy bitew, widoki miast i zamków, pamiątki powstańcze, martyrologja Sybiru, zbiór rycin polskich i obcych, monety, medale, medaljony, plakiety, ordery, pierścienie i pieczęcie. Do zbiorów włą-

czono zabytki i pamiątki historyczne zebrane przez ś. p. Władysława Łozińskiego, a nadto zbiór artystyczno kulturalny Heleny Dąbczańskiej tworzący osobny dział.

Muzeum wydało w r. 1909 Przewodnik tymczasowy.

68. III. *Zbiory Bolesława Orzechowicza* (ul. Ossolińskich 3). Zebrane przez właściciela i ofiarowane miastu w r. 1919. Dotacja miasta na rok 1926 wynosi 600 zł. Kustosz Rudolf Mękicki.

Otwarte w niedzielę i święta od 10 do 14, w inne dni po zgłoszeniu się w zarządzie.

Zbiory obejmują: 563 sztuk broni, 265 obrazów, 21 minjatur, 332 sztuki wyrobów przemysłu artystycznego, 1560 monet mennicy lwowskiej i odznak wojennych polskich.

Nakładem Muzeum Narodowego im. Króla Jana III wydano pracę dr. K. Badeckiego p. t. Zbiory Bolesława Orzechowicza, 8°, Lwów, 1923 z 30 tablicami.

69. Galerja Narodowa miasta Lwowa (ul. Ossolińskich 3).

Założona w r. 1907 z inicjatywy ś. p. dr. Tadeusza Rutowskiego jest własnością miasta Lwowa. Dotacja miasta na r. 1926 około 8.000 zł. Kustosz Marceli Harasimowicz.

Otwarta we wtorki, czwartki i niedziele od 10 do 14, w inne dni po zgłoszeniu się w zarządzie.

Zbiory Galerji obejmują 6 działów: I. Sztuka światowa od XV do XVIII w. (obrazy włoskie, niemieckie, holenderskie, francuskie, hiszpańskie — razem 248); II. sztuka polska od XVII wieku do 1850 r. (200 obrazów i teki z rysunkami); III. sztuka polska od r. 1850 po dzień dzisiejszy (703 obrazy i teki z rysunkami); IV. zbiór medaljonów polskich (bronz, marmur, gips — 565 sztuk); V. minjatury (85 sztuk); VI. rzeźby, bronzy, plakiety (180 sztuk). Bibljoteka fachowa podręczna (400 tomów).

Katalogi Galerji wydane w r. 1907. W opracowaniu inwentarz i katalog bogato ilustrowany.

70. Miejskie Muzeum Przemysłu Artystycznego we Lwowie (ul. Hetmańska 20).

Założone w r. 1873 jest własnością gminy m. Lwowa. Budżet w r. 1925: 43.543 zł. Zarząd stanowią: dyrektor Władysław Stroner

i Rada Nadzorcza (12-tu delegatów Rady m. Lwowa i po jednym delegacie Szkoły Politechnicznej, T-wa Politechnicznego, Izby Handlowej i Przemysłowej i Patronatu dla rękodzieł i drobnego rzemiosła przy Województwie). Prezesem Rady jest prof. dr. Tadeusz Obmiński.

Otwarte we wtorki i czwartki od 9 do 14, w niedziele i święta od 10 do 13, w inne dni po zgłoszeniu się w dyrekcji.

Okazy przemysłu artystycznego dawnego i współczesnego w liczbie 3600. Specjalnością Muzeum jest sztuka stosowana we wszystkich gałęziach z szczególnem uwzględnieniem wytwórczości polskiej.

Wydawnictwa Muzeum: Wzory przemysłu domowego włościan na Rusi (Serja I—X), Lwów, 1882—1890; Zabytki przemysłu artystycznego w Polsce, zebrał i wydał L. Wierzbicki; Przemysł artystyczny, Lwów, 1896, zesz. I, II; Sprawozdania Dyrekcji Miejskiego Muzeum Przemysłowego we Lwowie za lata 1874—1910, 1911, 1912 i 1913 z dodatkiem ilustrowanym: Publikacje ze zbiorów Muzeum.

71. Muzeum im. Lubomirskich (ul. Ossolińskich 2).

Założone przez Henryka ks. Lubomirskiego zostało przekazane w r. 1823 Zakładowi Narodowemu im. Ossolińskich, w zawiadywaniu którego odtąd pozostaje. Budżet niewyodrębniony. Kustosz Muzeum dr. Mieczysław Gębarowicz.

Otwarte codziennie z wyjątkiem poniedziałków od 10 do 14.

Zabytki historyczno-pamiątkowe i broń (łącznie 3824 okazy), obrazy (1043), rzeźby (465), ryciny (28.648 sztuk). Specjalnością Muzeum jest zbiór broni i grafika. Przy Muzeum bibljoteka podręczna (2000 t.).

Wydawnictwa Muzeum: Katalog broni, 1876; Katalog Muzeum, 1887 i 1889; Przewodnik po Muzeum, 1909; E. Pawłowicz, Muzeum im. Lubomirskich, 1904 i 1905; Przewodnik tymczasowy, 1921; Mieczysław Treter, Sylwetki portretowe z czasów Stanisława Augusta, ze słowem wstępnem St. Wasylewskiego.

72. Zbiory Graficzne Bibljoteki Pawlikowskich (ul. Ossolińskich 2).

Bibljoteka założona w r. 1850, przekazana w r. 1914 Zakładowi Narodowemu im. Ossolińskich, objęta w r. 1921, stanowi wieczysty depozyt rodziny Pawlikowskich z Medyki w Zakładzie Narodowym

im. Ossolińskich. Budżet niewyodrębniony. Kierownikiem Zbiorów jest kustosz Muzeum im. Lubomirskich dr. Mieczysław Gębarowicz.

Zbiory dostępne codziennie od 9—14, w soboty od 9—11.

Zbiory graficzne zawierające około 25.000 rycin nie są wyodrębnione z całości Bibljoteki (p. niżej: Bibljoteki). Poza rycinami Bibljoteka posiada w swoich zbiorach 2600 monet, 626 pieczęci, 130 obrazów i pamiątek, 4270 autografów, 242 dyplomy pergaminowe i papierowe, 670 map.

73. Polskie Muzeum Szkolne we Lwowie (ul. Gosiewskiego 4, II p.).

Założone w r. 1903 jest własnością Okręgu lwowskiego Towarzystwa Nauczycieli Szkół średnich i wyższych i Polskiego T-wa Pedagogicznego. Budżet w r. 1925: około 10.000 zł. Zarząd stanowią: dyrektor prof. dr. Stanisław Łempicki i członkowie Zarządu w liczbie 6-u.

Dostępne dla nauczycielstwa, młodzieży akademickiej i pracowników naukowych.

Zawartość oddziału muzealnego przeszło 1000 objektów. Przy Muzeum bibljoteka zawierająca około 23.000 tomów. Specjalnością Muzeum są obecnie zbiory historyczne (przeszłość szkolnictwa i pedagogiki w Polsce), na należyte bowiem pomnażanie działu współczesnego brak środków finansowych

Muzeum wydaje sprawozdania roczne.

74. Nacjonalnyj Muzej u Lwowi (ul. Mochnackiego 42).

Założone w r. 1905 jest własnością fundacji naukowej tej nazwy. Budżet w r. 1925: około 24.000 zł. Zarząd stanowią: Kuratorjum fundacji (prezes ks. oficjał Andrzej Biteckyj) i dyrektor dr. Ilarjon Swiencickyj.

Otwarte codziennie do g. 15-ej.

Okazów przeszło 25.000 (w tem 3000 rękopisów, 2500 starych druków, 6500 książek oraz 3000 dubletów i mniej ważnych okazów). Działy: sztuka ludowa (6000 okazów), huculszczyzna (2000 ok.), ikonografja (1600 ok.), numizmatyka (1200 ok.), archeologja (500 ok.) i sztuka nowoczesna (500 ok.).

Muzeum wydaje wydawnictwa własne poświęcone historji sztuki i nauki Ukrainy. Dotychczas wydało 9 opracowań, w tem katalog i przewodnik po Muzeum.

75. Muzej Naukowoho Towarystwa imeny Szewczenka u Lwowi (ul. Czarneckiego 24).

Założona w r. 1898/9 jest własnością T-wa Naukowego im. Szewczenki. Budżet w r. 1925: 1.000 zł. Kierownik Muzeum Jerzy Polańskyj.

Otwarte w niedziele od 10 do 13, w środy i soboty od 15 do 17.

Inwentarz ma około 18.000 nrów, liczba okazów około 20.000. Działy: archeologja przedhistoryczna, pamiątki historyczne (komnata Iwana Franki), malarstwo cerkiewne, przemysł artystyczny (56 starożytnych ukraińskich kilimów), galerja obrazów, gabinet monet, gabinet klisz i fotografij, etnografja, oddział przyrodniczy (mineralogja, paleontologja, geologja, botanika i zoologja).

Muzeum wydało Monografję kiłimów ukraińskich, którą opracował inż. Peszczańskyj.

76. Zbiory Bibljoteki Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego (ul. Ujejskiego 2).

Bibljoteka (p. niżej: Bibljoteki) założona w r. 1856, udostępniona dla publiczności w r. 1899 jest własnością Fundacji Wiktora hr. Baworowskiego. Budżet w r. 1925: 10.000 zł. Zarządza zbiorami dyrektor Bibljoteki dr. Rudolf Kotula.

Zbiory dostępne dla publiczności codziennie z wyjątkiem sobót i dni świątecznych od 16 do 19.

Około 10.000 sztychów stanowiących specjalność zbiorów. Pozatem 300 obrazów, kolekcja starych zegarów, stare meble, broń, odlewy gipsowe i rzeźby.

77. Muzeum im. Dzieduszyckich (ul. Rutowskiego 18).

Założone w r. 1845 jest własnością ordynata Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego. Budżet za czas I.VII.1924 do 30.VI.1925: 38.924.23 zł. Zarząd stanowią: dyrektor Jarosław Łomnicki, sekretarz dr. Jan Kinel, bibljotekarz Jan Noskiewicz.

Otwarte w niedziele i czwartki z wyjątkiem świąt uroczystych i okresu wakacyjnego od 10 do 13, w czwartki w całości, w niedziele zaś z wyjątkiem zbiorów II-go piętra.

Działy: zoologiczny, paleontologiczny, botaniczny, mineralogiczny i geologiczny (łącznie około 150.000 okazów), przedhistoryczny i etno-

graficzny (łącznie około 8000 okazów). Przy Muzeum bibljoteka podręczna (około 8000 nrów).

Muzeum wydaje własną bibljotekę, której dotychczas ukazało się 15 tomów, oraz Acta Musaei Dzieduszyckiani (wydawnictwo okresowe zawierające rozprawy i wiadomości z Muzeum), których ukazało się 9 tomów. Ponadto Muzeum wydawało przewodniki.

78. Galerja Obrazów hrabiów Dzieduszyckich (ul. Kurkowa 15).

Założona w ćwierci XIX wieku jest własnością Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego. Z powodu braku pomieszczenia zbiór obecnie niedostępny.

Około 500 obrazów starych mistrzów niemieckich, holenderskich i włoskich.

79. Zbiór Numizmatyczny Rudolfa Mękickiego (ul. Kacpra Boczkowskiego 12).

Założony w r. 1904 jest własnością kustosza Muzeum Narodowego im. kr. Jana III Rudolfa Mękickiego, który sam zarządza zbiorami.

Dostępne dla publiczności po uprzedniem zgłoszeniu się u właściciela.

Zbiór zawiera monety, medale, medaliki religijne, medaljony i banknoty polskie w ogólnej liczbie 1.621 sztuk. Z działu monet w zakres zbioru wchodzą: a) trojaki koronne Zygmunta III, b) monety z czasów panowania Jana III, c) porozbiorowe, d) pamiątkowe. Głównym działem zbioru są medale, kompletowane w zakresie pewnych grup, a mianowicie: 1) medale lwowskie (260 sztuk nie licząc wojennych), 2) medale Sobieskiego na pamiątkę odsieczy Wiednia, 3) medale na pamiątkę Konstytucji 3 Maja, 4) napoleońskie, polskie i do Księstwa Warszawskiego się odnoszące, 5) medale z czasów powstania 1831 r., emigracyjne na cześć Lelewela i na pamiątkę wypadków 1846—1848 r., 6) medale na pamiątkę 1861, 1863/4 r., 7) medale na pamiątkę pogrzebu Kazimierza Wielkiego w 1869, 8) medale grunwaldzkie (1910 r.— opisany już komplet z 45 sztuk), 9) medale na cześć wodzów polskich (wśród nich medali i żetonów Kościuszki 50 sztuk), 10) medale muzyków polskich, 11) medale na cześć Mickiewicza (50 sztuk), 12) medale artystyczne współczesne (wśród nich prace Bielińskiego, Kunzeka,

Laszczki, Lewandowskiego, Przedwojewskiego, Raszki, Trojanowskiego, Wysockiego), 13) medale patrjotyczno-religijne i wydane w Królestwie Polskiem po r. 1905, 14) medale szkolne premjowe, 15) medaliki religijne, amulety, krzyżyki, 16) odznaki wojenne z obrony Lwowa (1918—1920 r.).

Wydawnictwa: Rudolf Mękicki, Medale grunwaldzkie, 8°, Lwów, 1911. W przygotowaniu: Rudolf Mękicki, Medale ku czci Adama Mickiewicza.

80. Zbiory Leona Pinińskiego (ul. Matejki 4).

Przeznaczone na fundację muzealną do Muzeum Zamku królewskiego na Wawelu. Przeważna część Zbiorów już przewieziona do Krakowa znajduje się na składzie w Muzeum Narodowem w Sukiennicach i na Wawelu. Część Zbiorów pozostała we Lwowie, dostępna za zgłoszeniem się osobistem.

Obrazy dawne (około 500), w tem: 150 dzieł szkół włoskich, 150 — flamandzkich i holenderskich, reszta — dzieła szkoły angielskiej (40), francuskiej, niemieckiej, barok austrjacki, minjatury XVIII i początku XIX wieku. Około 150 rzeźb rozmaitych okresów, przeważnie barokowych. Zbiór graficzny około 500 rycin, w tem niektóre okazy rzadkie i cenne. Około 200 obrazów nowszych epok, przeważnie polskich malarzy. Pozatem znaczna liczba rysunków dawniejszych mistrzów i pewna liczba starych mebli artystycznych.

Łańcut.

81. * Zbiory Romanowej hr. Potockiej.

Łomża.

82. * Muzeum Krajoznawcze.

Łowicz.

83. † Muzeum Krajoznawcze.

Założone w r. 1909 przez Anielę Chmielińską rozwijało się znakomicie, lecz podczas wojny zostało rozgrabione i doszczętnie zniszczone przez Niemców.

84. Muzeum Starożytności i Pamiątek Historycznych Władysława Tarczyńskiego (Rynek im. T. Kościuszki 16).

Założone w r. 1905 przez Władysława Tarczyńskiego jest własno-

ścią jego sukcesorów: córki Jadwigi Balcerowej i Marjana Tarczyńskiego, którzy zgodnie z wolą zmarłego oddadzą po zupełnem urządzeniu Muzeum gminie m. Łowicza. Budżet w r. 1925: około 3.000 zł. Zarząd stanowią przedstawiciele Magistratu, Banku Ziemi Łowickiej, rodziny założyciela i dwaj dookoptowani specjaliści. Kustoszem jest Marjan Tarczyński.

Obecnie niedostępne dla publiczności z powodu remontu lokalu i urządzania Muzeum.

Okazów około 3500. Działy: 1) wykopaliska, 2) broń z różnych epok, 3) uzbrojenia, mundury i ubiory, 4) ceramika i kryształy, 5) przedmioty dawniejszego domowego i gospodarczego użytku, 6) obrazy, 7) wyroby artystyczne i biżuterja, 8) kolekcja tabakierek i fajek, 9) godła, odznaki i żetony, 10) kolekcja pieczęci (tłoków z różnych czasów), 11) pamiątki narodowe i historyczne, 12) dokumenty i autografy, 13) dokumenty tyczące się rękodzielnictwa i cechów oraz kongregacyj miasta Łowicza, 14) bibljoteczka podręczna. W czasie wojny wiele cennych przedmiotów zrabowali i zniszczyli Niemcy.

Łódź.

85. Muzeum miejskie (ul. Piotrkowska 91).

Założone w r. 1911 jest własnością miasta Łodzi. Budżet w r. 1925: 23.700 zł. Kierownikiem Muzeum jest Walenty Piaskowski.

Otwarte codziennie prócz poniedziałków od g. 10 do 14 i od 16 do 19, w niedziele i święta od 15 do 18.

Okazów około 1000. Działy: historyczno-etnograficzny i przyrodniczy. Szczegółowy podział według systemu Melwila i Deweya, przystosowanego do zbiorów muzealnych.

Miechów.

86. Muzeum Krajoznawcze (b. klasztor Bożogrobców).

Założone w r. 1912 jest własnością b. Oddziału Miechowskiego Polskiego T-wa Krajoznawczego. Zarząd stanowią: b. prezes Oddziału Wacław Bocheński, dwaj członkowie oraz kustosz Juljan Piwowarski.

Otwarte w niedziele od 10 do 11.

Okazów około 2000. Działy: geologiczny (389 ok.), numizmatyczny (480 ok.), zbiory przyrodnicze (220 ok.), pozatem pamiątki historyczne i zabytki archeologiczne.

Mława.

87. Muzeum miejskie miasta Mławy (Magistrat).

Założone w r. 1926 jest własnością miasta. Mieści się do czasu ukończenia własnego gmachu budowanego przez miasto w lokalu państwowego seminarjum Nauczycielskiego. Muzeum podlega sekcji Wydziału kulturalno-oświatowego Magistratu. Kierownikiem Muzeum jest Adam Borkowski, profesor Seminarjum.

Dostępne obecnie tylko dla pracowników naukowych i wycieczek za zezwoleniem kierownika.

Zawiera zabytki archeologiczne z pogranicza Mazurów i Prus wschodnich (urny, ozdoby bronzowe i t. p., zawartości grobów żarowych i szkieletowych). Specjalny dział obejmuje etnografję mazurską z powiatu mławskiego i sąsiednich. Pergaminy z czasów Jana III i Augusta II. Muzeum jest obecnie w okresie inwentaryzacji.

Istnieje katalog zgromadzonych okazów.

Niedźwiedź (Pomorze).

88. Muzeum Mieczkowskich (Niedźwiedź, pow. wąbrzeski, Pomorze).

Założone w r. 1885 jest własnością Wacława Mieczkowskiego. Zbiorami zarządza właściciel i kustosz Zygmunt Procentkowski.

Dostępne dla publiczności codziennie z wyjątkiem niedzieli.

Liczba okazów około 6000. Najrozmaitsze przedmioty z różnych epok, różnej wartości.

Nieśwież.

89. * Zbiory na Zamku XX. Radziwiłłów.

Nowogród (Łomżyńskie).

90. Muzeum Kurpiowskie.

Zaczęto je organizować w r. 1917. Jest własnością Oddziału Kurpiowskiego Polskiego T-wa Krajoznawczego. Wydatki w r. 1925: około 4.500 zł. Zarząd nieustalony. Kierownikiem jest organizator Adam Chętnik, kustoszką Zofja Chętnikowa.

W okresie organizacji. Dla publiczności będzie dostępne po urządzeniu.

Działy: przyrodniczy (okazy miejscowe z przyrody żywej i nieożywionej) i etnograficzny (zdobnictwo i sztuka kurpiowska, przemysł

domowy, tkactwo, bursztyniarstwo, snycerstwo), pozatem geologiczny, paleontologiczny i archeologiczny (bogaty dział skamielin miejscowych, bogactwa naturalne terenu kurpiowskiego oraz wykopaliska). Razem okazów około 1100. Prócz tego w dziale popularno-szkolnym około 500 sztuk (bogactwa naturalne i świat mineralny, okazy z całej Polski oraz dział okazów morskich).

Nowy Sącz.

91. Muzeum Ziemi Sądeckiej.

Założone w r. 1910 przez Towarzystwo Szkoły Ludowej, rozwijało się w łączności z bibljoteką miejską im. Szujskiego. Zarządza niem Komitet pod przewodnictwem architekta Józefa Wojtygi. Obecnie w stadjum reorganizacji powojennej niedostępne dla publiczności.

Muzeum zawiera około 100 okazów archeologicznych, obrazy, stare druki i inne archiwalja (wykaz p. „Okruszyny archiwalne w Nowym Sączu", Przewodnik Bibljogr. z r. 1913).

Ojców.

92. † Muzeum Ojcowskie (Spółka Akc. „Uzdrowisko Ojców").

Założone w r. 1905 jest własnością L. ks. Czartoryskiej.

Zniszczone i rozgrabione w czasie wojny. Pozostała mała liczba gablotek z owadami, okazami chorób drzew i t. p. zbieranych na terytorjum Ojcowa. Właścicielka usiłuje zorganizować znów Muzeum w odnowionej nazewnątrz baszcie zamkowej.

Olkusz.

93. Muzeum Koła Ligi Kobiet w Olkuszu.

Założone w r. 1916 jest własnością Koła Ligi Kobiet w Olkuszu. Obecnie w okresie inwentaryzacji, więc niedostępne dla publiczności. Zbiorami zarządzają: przewodnicząca Koła Ligi Kobiet w Olkuszu i kustoszka R. Tacikowska.

Muzeum zawiera zbiory legjonowe: komplet odznak, broszury, fotografje.

94. Muzeum Towarzystwa Krajoznawczego w Olkuszu.

Założone w r. 1912 jest własnością Oddziału Olkuskiego Polskiego T-wa Krajoznawczego. Kustoszem jest przewodniczący Oddziału

J. Rzepecki. Muzeum jest obecnie niedostępne dla publiczności z powodu spisu inwentarza.

Zbiory geologiczne i pewna liczba archeologicznych.

Ostróg Wołyński.

95. Muzeum im. XX. Ostrogskich.

Założone w r. 1911 przy Towarzystwie istniejącem wówczas pod egidą Bractwa prawosławnego św. Teodora z rodu ks. Ostrogskich jest własnością w części państwową (zamek, w którym się mieści), w części społeczną (zbiory). Muzeum zarządza Kuratorjum złożone z 10 osób oraz kustosz Marjan Szymański. Budżet w 1925 r.: 2.000 zł.

Otwarte dla publiczności w niedziele, wtorki i soboty od godz. 11 od 13 i od 15 do 17.

Muzeum zawiera: portrety książąt Ostrogskich, fotografje zamku i miasta Ostroga z różnych czasów, wizerunki królów i hetmanów polskich oraz hetmanów ukraińskich, wykopaliska, zbiory starych monet, bibljotekę oraz archiwum, obejmujące akty, dokumenty i rękopisy z czasów książąt Ostrogskich.

Ostrów (Wielkopolska).

96. Muzeum Powiatowe Towarzystwa Czytelń Ludowych.

Założone w r. 1907 jest własnością T-wa Czytelń Ludowych na powiat ostrowski i znajduje się pod zarządem Komitetu T-wa.

Dostępne dla publiczności codziennie.

Zbiory archeologiczne, ludoznawcze, numizmatyczne, pamiątki narodowe.

Pabjanice.

97. * Muzeum Krajoznawcze.

Pieskowa Skała.

98. * Muzeum Krajoznawcze.

Pińsk

99. * Muzeum Poleskie.

Piotrków.

100. Muzeum Ziemi Piotrkowskiej (b. Zamek Królewski, Stary Rynek 3).

Założone w r. 1910 jest własnością Polskiego T-wa Krajoznawczego. Muzeum zarządzane jest przez Oddział Piotrkowski Pol. T-wa Krajoznawczego. Kustoszem jest Michał Rawita-Witanowski.

Otwarte w niedziele i święta od godz. 15 do 17.

Okazów zgórą 2000. Okazy przyrodnicze, etnograficzne, zabytki historyczne, dzieła sztuki, okazy fabryczno-rzemieślnicze.

Pleszew (woj. Poznańskie).

101. Muzeum Powiatowe Towarzystwa Czytelń Ludowych na Powiat Pleszewski (Dom Oświatowy).

Założone w r. 1912 jest własnością Komitetu Powiatowego T-wa Czytelń Ludowych na powiat pleszewski.

Dostępne dla publiczności codziennie od godz. 15 do 17.

Muzeum posiada około 200 okazów etnograficznych, archeologicznych i przyrodniczych.

Płock.

102. * Muzeum Ziemi Mazowieckiej.

103. Muzeum Diecezjalne.

Założone w r. 1905 jest własnością katedralną i zostaje pod zarządem i opieką kustosza, mianowanego przez Kapitułę Katedralną Płocką, którym jest ks. Aleksander Dmochowski.

Dla publiczności dostępne codziennie na żądanie od godz. 9 do 17 w lecie, od 9 do 15 w zimie.

Ogółem okazów około 4000. Działy: I. Zbiory archeologiczne Tarczyńskiego ofiarowane przezeń Muzeum i składające się z 847 nrów w działach: a) zabytki przedhistoryczne zebrane na ziemiach Mazowsza płockiego (czaszki, urny, narzędzia kamienne, bronzowe i żelazne), b) zabytki historyczne (broń i zbroje, ubiory, misy cynowe i bronzowe, ryngrafy, medale, pieczęcie, monety w liczbie kilku tysięcy, porcelana, szkło i t. p.). II. Zbiór obrazów szkoły włoskiej flamandzkiej, holenderskiej i polskiej (około 60 sztuk). III. Pasy staropolskie t. zw. słuckie (około 100 okazów). IV. Ornaty, monstrancje, kielichy, krzyże, relikwjarze, kropielnice, puhary i kamee. V. Skrawki tkanin. VI. Rzeźby w kamieniu, drzewie i metalu. VII. Okazy sztuki ludowej i kościelnej. VIII. Ceramika. IX. Rękopisy na per-

gaminie i papierze, inkunabuły i druki późniejsze (p. niżej: Bibljoteki.

Katalogi: Zbiory Tarczyńskiego w Muzeum Diecezjalnem Płockiem. Katalog obrazów w Muzeum Diecezjalnem w Płocku. Opis szczegółowy zbiorów w dziele biskupa A. J. Nowowiejskiego: Płock, Monografja historyczna.

104. Skarbiec Katedralny w Płocku (Adres: Prokurator Kapituły Katedralnej).

Założony jako osobna całość w r. 1741 jest własnością Kapituły katedralnej Płockiej. Zarząd Skarbca stanowią Prokurator Kapituły ks. L. Wilkoński i kustosz ks. R. Frończak.

Dostępne dla publiczności codziennie od godz. 15 do 16 od maja do października, w innym czasie na żądanie.

Szaty liturgiczne od XVI wieku w liczbie około 150 sztuk. Naczynia kościelne od XIII w., w liczbie kilkudziesięciu. Relikwjarze od w. XIV w liczbie kilkunastu. Kilka pastorałów od XV w. Pozatem akta kapitulne (191 fol.) i dokumenty pergaminowe od XII wieku (około 400 sztuk).

Katalog zbiorów wyczerpany.

Podhorce.

105. † Zbiory Zamku w Podhorcach.

Zamek nabyty w połowie XIX w. przez Wł. ks. Sanguszkę od Leona hr. Rzewuskiego jest obecnie własnością ks. Eustachowej Sanguszkowej. Najwartościowsza część zbioru została w r. 1914 i w czasie wojny światowej wywieziona. Urządzenie wewnętrzne i meble zniszczone przez wojska.

Poznań.

106. Wielkopolskie Muzeum Wojskowe (Artyleryjska 1, róg ul. Ratajczaka).

Założone w r. 1919 stanowi własność Państwa Polskiego. Budżet w r. 1925: 12.900 zł. Dyrektorem Muzeum jest Antoni Liske, który podlega pod względem służbowym, administracyjno-gospodarczym i lokalno-garnizonowym dowódcy Okręgu Korpusu w Poznaniu, pod względem fachowo-muzealnym zależny jest od Dyrektora Muzeum Wojska w Warszawie; jego zastępcą jest Zdzisław Kąkolewski.

Otwarte codziennie z wyjątkiem poniedziałków od godz. 10 do 14.

Przybliżona liczba okazów 3000. Specjalnością Muzeum są zbiory dotyczące wojska polskiego (rozwoju broni, ubiorów, przyborów wojskowych), szczególnie zaś powstania wielkopolskiego w r. 1918/19. Muzeum składa się z działów: a. uzbrojenie i amunicja (ręczna broń palna, samoczynna, armaty, miotacze bomb, broń biała, pociski i łuski od pocisków); b. dział saperski (modele mostów, dróg, chodników minerskich, umocnień polowych i fortyfikacyjnych, przybory i narzędzia saperskie); c. dział balonów (modele balonów, spadochrony, fotografje); d. dział lotniczy (aparaty lotnicze, silniki, śmigła, modele samolotów, fotografje); e. dział łączności (aparaty telefoniczne, telegraficzne, środki łączności wzrokowe i żywe); f. dział powstania Wielkopolskiego 1918/19 r. (dokumenty, fotografje, obrazy, portrety); g. dział odznaczeń, medali, medaljonów i odznak; h. dział francuski (mundury wojsk francuskich, broń ręczna i maszynowa, portrety wodzów i t. d.); i. (dział mundurów (mundury wojsk polskich z lat 1807—15, 1815 — 31 i 1914 — 25, mundury niemieckie, bułgarskie, włoskie, austrjackie, rosyjskie); j. dział portretów wodzów wojsk polskich dawnych i obecnych; k. dział 14 dywizji piechoty (pamiątki z wojny polsko-bolszewickiej 55, 57, 58 pułków piechoty Wlkp. i 14 pułku artylerji polowej); l. pamiątki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (wykopaliska, zbroje, broń, oporządzenie koni i ludzi oraz pamiątki po wodzach polskich i t. p.); m. dział obrony Lwowa r. 1918 (afisze, odezwy, rozkazy i t. p.); n. dział powstań śląskich i plebiscytu (afisze, fotografje i t. p.); o. dział propagandy bolszewickiej i polskiej r. 1920; p. dział Czerwonego Krzyża; r. dział obrazów p. t. „Żołnierz w sztuce".

107. Muzeum Sztuki Kościelnej (Zamek).

Muzeum założone w r. 1893 jest stałym depozytem kurji Arcybiskupiej gnieźnieńsko-poznańskiej, złożonym w gmachu państwowym i podległym Dyrekcji Zbiorów Państwowych w Warszawie (p. niżej: Warszawa, Zbiory Państwowe). Wydatki osobowe i konserwacyjne Muzeum pokrywa Państwo. Kustosz Muzeum dr. N. Pajzderski, konserwator zabytków sztuki i kultury, delegat Kurji Arcybiskupiej ks. E. Majkowski.

Otwarte codziennie od godz. 10 do 14.

Około 700 okazów rzeźb, obrazów, przemysłu artystycznego. Specjalnością Muzeum są zbiory rzeźby kościelnej oraz tkanin (paramentyki kościelnej).

Inwentarz szczegółowy w przygotowaniu.

108. Muzeum Historji Medycyny przy Katedrze Historji i Filozofji Medycyny w Uniwersytecie Poznańskim (ul. Wjazdowa 1, Collegium Maius).

Muzeum założone w r. 1920 jest własnością Uniwersytetu. Dyrektorem Muzeum jest prof. Adam Wrzosek.

Dla publiczności otwarte we wtorki i czwartki od godz. 12 do 13.

Działy Muzeum: a. dawnych przyrządów naukowych i narzędzi chirurgicznych; b. rycin, modeli, medaljonów; c. rękopisów i korespondencji wybitnych lekarzy i przyrodników polskich; d. dyplomów uniwersyteckich, dyplomów honorowych, orderów i t. p. odznaczeń. Muzeum gromadzi nadto okazy z historji nauk przyrodniczych, jako nauk pomocniczych medycyny. Liczba okazów (1.I.1926 r.): 340.

109. Zbiory Instytutu Paleontologicznego Uniwersytetu Poznańskiego (ul. Słowackiego 4/6).

Zbiory są częścią Instytutu, który powstał w r. 1919, i razem z nim są własnością Uniwersytetu Poznańskiego. Zbiorami zarządza kierownik Instytutu prof. W. Friedberg.

Dostępne dla studentów i osób pracujących naukowo po zgłoszeniu się u kierownika.

Zbiory obejmują podręczny zbiór skamielin do wykładów i ćwiczeń, ponadto zbiory szczegółowe opracowane naukowo przez personel Instytutu. Specjalnością Zbiorów są gromadzone obecnie skamieliny narzutowe Wielkopolski. Liczba nrów inwent.: 904.

110. Muzeum Wielkopolskie (Al. Marcinkowskiego 9).

Założone w r. 1893 jako niemieckie „Provinzialmuseum“, otwarte w październiku 1894 r., przeniesione zostało do nowozbudowanego gmachu w r. 1903 pod zmienioną nazwą „Kaiser Friedrich Museum“. W r. 1919 przechodzi w ręce polskie i pod nazwą Muzeum Wielkopolskiego zostaje uroczyście otwarte 3-go maja 1920 r. Muzeum podlega Krajowemu Związkowi Komunalnemu i jest własnością Prowincji Wielkopolskiej. Budżet w r. 1925: 173.069 zł. Preliminarz na

rok 1926: 238.252 zł. Dyrektorem Muzeum jest dr. Marjan Gumowski, kierownikiem działu przemysłu artystycznego kustosz Muzeum dr. Jerzy Koller, kierowniczką działu prehistorycznego prof. dr. Józef Kostrzewski, kierownikiem działu przyrodniczego prof. dr. Edward Niezabitowski, kierownikiem działu ludoznawczego Wiesława Cichowiczówna. Prócz powyższych do personelu naukowego Muzeum należą kierowniczka bibljoteki i czytelni muzealnej, czterech asystentów naukowych i restaurator obrazów.

Otwarte w dnie powszednie prócz poniedziałków od godz. 10 do 16, w niedziele i święta od godz. 10 do 14.

Muzeum we wszystkich swych działach, łącznie z bibljoteką i gabinetem rycin, posiada w przybliżeniu ponad miljon dzieł sztuki, okazów, książek i rycin.

Muzeum składa się z następujących głównych działów:

I. *Galerja Obrazów i Rzeźb* wraz z galerją im. Atanazego hr. Raczyńskiego tudzież galerją im. Mielżyńskich. Szczególniej dobrze reprezentowana jest tu sztuka włoska, hiszpańska i niemiecka. Tworzenie galerji sztuki polskiej w toku.

II. *Przemysł artystyczny* ze zbiorami ceramiki, stolarstwa, złotnictwa i tkactwa, sztuki kościelnej, wreszcie sztuki chińskiej, japońskiej i zachodnio-azjatyckiej.

III. *Dział ludoznawczy* obejmujący stroje ludowe przeważnie wielkopolskie, jakkolwiek są także poważnie reprezentowane i inne dzielnice.

IV. *Gabinet rysunków i rycin* oraz grafiki starszej i nowszej obejmuje przeważnie grafikę niemiecką.

V. *Gabinet monet i medali* z bogatym działem renesansowych plakiet włoskich i niemieckich. Gabinet obejmuje około 5000 przeważnie polskich numizmatów.

VI. *Bibljoteka* (p. niżej: Bibljoteki).

VII. *Dział prehistoryczny* (3 piętra w domu T-wa Przyjaciół Nauk przy ul. Seweryna Mielżyńskiego 26/27). Obejmuje zbiory wykopalisk Muzeum Wielkopolskiego i Muzeum Mielżyńskich (Tow. Przyjaciół Nauk); specjalność wykopaliska z Wielkopolski, ponadto osobna bibljoteka i pracownia konserwatorska.

. *Dział przyrodniczy* obejmuje zbiory Muzeum Wielkopolskiego i zbiory oddane Muzeum przez T-wo Przyjaciół Nauk (osobny pawilon w Ogrodzie zoologicznym). Specjalność: okazy przyrody wielkopolskiej. Dział obejmuje trzy grupy: a. geologja, b. zoologja, c. botanika. Oddzielna bibljoteka i pracownia konserwatorska.

Działy I — VI pomieszczone w gmachu centralnym (Al. Marcinkowskiego 9), zbudowanym w latach 1900 — 1903.

Muzeum posiada: a. pracownię restauracji obrazów, b. stolarnię, c. introligatornię wraz z podręczną drukarnią, d. pracownię sztukatorską, e. fotograficzną, f. laboratorjum prehistoryczne konserwatorskie, g. laboratorjum przyrodnicze.

Wydawnictwa Muzeum dzielą się na niemieckie (przed 1919 r.) i polskie. Z polskich najważniejsze: Przewodnik po zbiorach muzealnych (Poznań 1921, 2-gie wyd. Poznań 1923); Katalog wystawy sztuki chińskiej i japońskiej, 1924; Katalog wystawy obrazów Jacka Malczewskiego, 1925 i Rocznik Muzeum Wielkopolskiego za rok 1923, Katowice 1925. Wydawnictwa prywatne o Muzeum: Przegląd Muzealny, Poznań 1920, nry 1—7, pod redakcją dr. M. Gumowskiego. M. Gumowski, Muzeum Wielkopolskie, wybór i spis cenniejszych zabytków, Kraków 1924.

111. * Zbiory Towarzystwa „Deutscher Naturwissenschaftlicher Verein für Grosspolen".

112. * Zbiory Towarzystwa „Historische Gesellschaft für Posen".

Przemęt (woj. Poznańskie).

113. Muzeum Parafjalne.

Założone w r. 1895 jest własnością parafji rz.-katolickiej w Przemęcie. Kustoszem jest proboszcz ks. Zalewski.

Otwarte w niedziele i święta po nabożeństwie.

Zabytki z czasów klasztoru XX Cystersów: mszały, antyfonarze, obrazy i urny.

Przemyśl.

114. Muzeum Narodowe ziemi Przemyskiej (ul. Piotra Kmity 5).

Założone w r. 1909 jest własnością T-wa Przyjaciół Nauk w Prze-

myślu. Zarząd Muzeum: przewodniczący Dyrekcji Towarzystwa Jan Smołka, Kazimierz Osiński, kustosz, ks. Jan Kwolek, wicekustosz.

Otwarte w niedziele od 10 do 14 g., w inne dni po porozumieniu się z kustoszem.

Działy: archeologiczny, przyrodniczy, etnograficzny, galerji obrazów, broni, numizmatyczny, sztuki kościelnej, przemysłu artystycznego. Zawartość Muzeum: 300 obrazów olejnych, akwarel i rysunków, 200 rzeźb, odlewów gipsowych i plakiet, 3000 okazów numizmatycznych, 3500 okazów przemysłu artystycznego, 300 okazów broni i przedmiotów wojskowych, 250 okazów pamiątek historycznych z r. 1831, 1863 i z wojny światowej, 1500 fotografij, klisz, exlibrisów, sztychów, litografij, 400 okazów archeologicznych, 1500 okazów etnograficznych, 3500 okazów przyrodniczych, 2000 pamiątek wojennych.

115. Muzeum Diecezji Przemyskiej Obrządku Łacińskiego Zabytków Sztuki Kościelnej (adres: Kurja Biskupia w Przemyślu).

Założone w r. 1902 przez biskupa Pelczara, od r. 1904 we własnym lokalu w dawnem kolegjum OO. Jezuitów (5 sal), jest własnością diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego. Dyrektorem Muzeum jest ks. biskup Karol Józef Fischer, sufragan przemyski; kustoszem ks. dr. Stefan Momidłowski, rektor Seminarjum duchownego.

Dostępne dla publiczności za zgłoszeniem się do dyrektora lub kustosza.

Muzeum ma na celu chronić od zniszczenia zabytki sztuki kościelnej, kryjące się po kościołach w diecezji. Zbiory przedstawiają się obecnie jak następuje: a. około 50 ornatów i kilka kap, okazów od XV w. począwszy, b. kilkanaście obrazów, w tem kilka tryptyków, jeden z XV wieku, inne z r. 1574, części tryptyku z r. 1591, c. kilka cennych rzeźb i starych naczyń kościelnych, d. zbiór numizmatyczny, okazy porcelany koreckiej, saskiej, wiedeńskiej, chińskiej.

Sprawozdanie o początkach Muzeum w I Roczniku Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu w r. 1911.

Radom.

116. * Muzeum przy Oddziale Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Rogalin.

117. * Zbiory Edwarda hr. Sobańskiego.

Ruda (Górny Śląsk).

118. * Muzeum Miejscowe.

Rudnik n/Sanem.

119. † Kolekcja Sztychów i Bibljoteka hr. Tarnowskiego. Zniszczone w latach 1914 i 1915.

Rzeszów.

120. Galerja Obrazów im. Dąmbskich (Magistrat m. Rzeszowa).

Założona w r. 1903 jest własnością Stanisława Dąmbskiego. Galerją zarządza magistrat.

Otwarta w niedziele i święta od g. 14 do 17 w porze letniej, od 14 do 16 w porze zimowej.

250 obrazów z różnych epok malarstwa, w tej liczbie wiele kopij z obrazów największych mistrzów Europy.

Katalog Galerji wydany w Rzeszowie w r. 1903.

Sandomierz.

121. Muzeum Ziemi Sandomierskiej (Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, dom własny).

Założone w r. 1919 jest własnością Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Budżet niewyodrębniony. Kierownictwo Muzeum spoczywa w ręku Zarządu Sandomierskiego Oddziału Pol. T-wa Krajoznawczego.

Otwarte w miesiącach letnich codziennie prócz świąt od godz. 17 do 19, w innym czasie po zgłoszeniu się.

Okazów około 1300. Specjalność archeologja (około 800 nrów), pozatem działy ornitologiczny, etnologiczny i mineralogiczny.

122. Muzeum Diecezjalne w Sandomierzu (Seminarjum duchowne).

Założone w r. 1906 jest własnością Seminarjum. Zarządza niem rektor Seminarjum.

Dostępne dla publiczności w niedziele i święta od 14 do 16, w inne dni po porozumieniu się uprzedniem.

Przeszło 2000 okazów dotyczących głównie sztuki religijnej i kultu katolickiego z terenu diecezji sandomierskiej. Działy: paramenta i przybory kościelne, dewocjonalja, obrazy religijne i świeckie, wykopaliska, szkło i porcelana, różne.

Siedlce.

123. * Muzeum Podlaskie.

Sosnowiec.

124. † Muzeum im. Zygmunta Glogera [1]).

Sucha (koło Żywca).

125. Bibljoteka i Zbiory hr. Tarnowskich w Suchej (do r. 1921 hr. Branickich i ta nazwa utrzymuje się właściwie do dziś).

Gromadzone od r. 1861 przez Aleksandra i Władysława Branickich w różnych odstępach czasu bez zamiaru zakładania zbioru muzealnego. Własność Anny Juljuszowej z Branickich hr. Tarnowskiej. Budżet łącznie z bibljoteką w r. 1925: 3.000 zł. Zarządza zbiorami bibljotekarz i zarazem kustosz zbiorów dr. Jan Kossek.

Dla publiczności dostępne codziennie z wyjątkiem okresów świątecznych i wakacyjnego (3 tygodnie w październiku).

Około 13.000 okazów, w tem 10.000 ze zbioru graficznego zakupionego na licytacji zbiorów J. I. Kraszewskiego w Dreźnie, pozatem stara broń palna i sieczna (cenna kolekcja damasceńskich karabel i szabel hetmana Ksawerego Branickiego), około 2500 okazów numizmatycznych polskich, obcych, greckich, rzymskich i t. d., około 300 medali w większości polskich i papieskich. Kilkaset okazów wykopalisk z piramid egipskich w Memfis (figurki drewniane, kamienne, bronzowe i t. p., kilkaset małych amuletów, fragmentów budowli). Kilkadziesiąt obrazów z XVII—XIX w. (4 wielkich rozmiarów portrety Wazów im współczesne, szkoły Dolabellowskiej). Wszystkie powyższe zbiory nie stanowią jednak muzeum w ścisłem tego słowa znaczeniu a są rozmieszczone w salach bibljoteki zamkowej, nawet w mieszkalnych pokojach zamku.

---

[1]) Według informacji Magistratu m. Sosnowca z grudnia 1925 r. Muzeum takie nie jest mu znane. Por. Treter, Muzea współczesne, 1918, str. 46.

Tarnopol.

126. *† Muzeum Podolskie[1]).

Tarnów.

127. Muzeum Diecezjalne Sztuki Kościelnej w Tarnowie (Gmach Seminarjum Duchownego).

Założone w r. 1888 jest własnością rzymsko-katolickiej diecezji w Tarnowie. Muzeum zawiaduje kustosz wyznaczony przez Kurję Biskupią ks. dr. Stanisław Bulanda.

Dostępne dla publiczności po uprzedniem zgłoszeniu się w Zarządzie.

Przybliżona liczba okazów 2000. Specjalnością Muzeum są dzieła sztuki kościelnej. Kolekcja obrazów na drzewie malarstwa cechowego z XV i XVI w. (okazów 69, w tem 5 tryptyków), kolekcja oryginalnych obrazów olejnych (XVII—XIX w., okazów około 40-u). Kolekcja rzeźby kościelnej od XV—XVIII w. (okazów 10, w tem jedna rzeźba Wita Stwosza). Kolekcja tkanin kościelnych od XV—XVIII w. (okazów zgórą 300, w tem 200 ornatów, 30 kap kościelnych, kilka gobelinów, zbiór pasów słuckich, zbiór starych koronek, hafciarstwa kościelnego XV—XVIII w., namiot turecki). Kolekcja numizmatyczna (kilkaset monet i medaljonów). Kolekcja porcelany (około 40 ok.). Kolekcja zabytków przedhistorycznych z okolic Tarnowa i archeologicznych, tudzież pamiątek historycznych. Przy Muzeum bibljoteka ze zbiorem dzieł z zakresu historji sztuki, fotografij, ilustracyj i t. p.

Toruń.

128. Muzeum Miejskie (Ratusz).

Założone w r. 1860 jest własnością miasta Torunia. Zarządza niem Kuratorjum złożone z delegata Magistratu i trzech radnych miejskich.

Otwarte od 11 do 13 w porze letniej codziennie, w porze zimowej w niedziele, wtorki i piątki.

Przybliżona liczba okazów około 5000. Specjalnością Muzeum są zbiory przedhistoryczne oraz rzeźby. Muzeum składa się z następujących działów: 1. artystyczny (plastyka, portrety, miedzioryty, rzeźby,

[1]) Zniszczone w czasie wojny. Por. Treter, Muzea współczesne, 1918, str. 47.

litografja, rysunki), 2. dział zawierający przedmioty przedhistoryczne, zbroje, ozdoby i stroje, pieczęcie i t. p., 3. dział przyrządów naukowych (aparaty Scharffa), 4. dział przyrodniczy, 5. produkcja przemysłu, 6. zbiór monet, 7. bibljoteka podręczna.

129. Zbiory Towarzystwa Naukowego w Toruniu (Wysoka 12). Założone w r. 1875 są własnością Towarzystwa. Budżetu odrębnego nie posiadają. Zarządza Zbiorami Zarząd Towarzystwa. Dostępne dla publiczności po porozumieniu się z Zarządem. Okazy przedhistoryczne i mineralogiczne.

Warszawa.

130. Zbiory Państwowe Rzeczypospolitej Polskiej (Adres Dyrekcji: Zamek Królewski, Pałac pod Blachą).

Obejmują następujące działy: w *Warszawie*: I. Zamek Królewski, II. Pałac pod Blachą, III. Łazienki Królewskie; w *Krakowie*: IV. Zamek Królewski na Wawelu (p. wyżej: Kraków: Muzeum Historyczne kr. Zamku na Wawelu); w *Poznaniu*: V. Muzeum Sztuki Kościelnej (p. wyżej: Poznań) i w *Grodnie*: VI. Muzeum Państwowe (p. wyżej: Grodno). — Organizowanie Zbiorów Państwowych rozpoczęto w r. 1921. Budżet działów I—III w r. 1926: 86.164 zł. (do wymienionej kwoty nie są włączone sumy wydane przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publ. na zakupy dzieł sztuki, subwencje specjalne, ekwiwalenty w dziełach sztuki uzyskane z reewakuacji prywatnego mienia zabytkowego z Rosji oraz wydatki na działy IV—VI). Skład osobowy Dyrekcji Zbiorów Państwowych w Warszawie: dyr. W. St. Turczyński, referendarz Dyrekcji K. Brokl, kustosz Zbioru Zamku Król. i Pałacu pod Blachą St. Dunin Karwicki, kustosz Zbiorów w Łazienkach Królewskich St. Iskierski, kustosz Gabinetu Numizmatycznego dr. A. Solecki, bibljotekarz J. Burtatowski, kierownik pracowni konserwatorskiej obrazów J. Rutkowski, kierownik pracowni konserwatorskiej rzeźb J. Biernacki, kierowniczka pracowni konserwatorskiej tkanin M. Bułhakówna.

I. *Zbiory na Zamku Królewskim w Warszawie* obejmują: a. pokoje królewskie, b. Państwową Galerję Sztuki Polskiej. Otwarte codziennie od g. 10 do 13.

Zamek Król. zawiera 20 pokojów dostępnych dla zwiedzających: Sala Mirowska, Pokój Oficerski, Sala Canaletta, Kaplica Króla Stanisława Augusta, Sala Audjencyjna, Sypialnia Króla Stanisława Augusta, Garderoba Król., Gabinet Król., Sala Tronowa, Pokój Konferencyjny, Sala Rycerska, Sala Assamblowa, Sala Rady (obiadów czwartkowych), dawna Kaplica Saska, Sala Owalna, Antichambre, Galerja, Sala Marmurowa, Pokój Zielony, Pokój Żółty. — Galerja Sztuki Polskiej powstała drogą zakupów i darów i zawiera ok. 300 obrazów i rzeźb polskich w. XIX—XX.

II. *Zbiory w Pałacu pod Blachą* obejmują: a. Zbiory Państwowe im. Krosnowskich, b. Gabinet Numizmatyczny, c. Bibljotekę Sztuki, d. Archiwum zdjęć fotograficznych. Działy a i b w stanie reorganizacji niedostępne dla publiczności, działy c i d otwarte codziennie od g. 12—15.

Zbiory im. Krosnowskich ofiarowane Państwu Polskiemu przez inż. Stanisława Krosnowskiego w r. 1921 obejmują kolekcję przedmiotów artystycznych i obrazów, gromadzonych przez ofiarodawcę w ciągu kilkunastu lat w Petersburgu.

III. *Zbiory w Łazienkach Królewskich* obejmują: a. zbiory w Pałacu na wodzie, b. zbiory w Białym Domku.

Pałac w Łazienkach posiada 15 sal i pokojów dostępnych dla zwiedzających: Westibul, Pokój Bachusa, Łazienka, Sala Balowa, Gabinet Zielony, Sala Salomona, Galerja, Jadalnia, Rotunda, Antichambre; na I-szem piętrze: Przedpokój, Pokój Szambelański, Chiński Gabinet, Pokój Balkonowy, Sypialnia Król. Zawierają one zbiory dawnej rezydencji letniej króla St. Augusta, zgromadzone przezeń w drugiej połowie w. XVIII.

Ogólna zawartość Zbiorów Państwowych w Warszawie łącznie ze Zbiorami na Wawelu: rzeźby (3003), obrazy (1300), grafika (700), numizmatyka (10.000), meble (1800), arrasy i gobeliny (150), inne tkaniny (150), bronzy (850), ceramika (900), przemysł artystyczny (różne: 200), Bibljoteka Sztuki (druki i rękopisy z zakresu sztuk plastycznych i teatru: 8000), Archiwum zdjęć fotograficznych (2500 nrów).

Wydawnictwa w przygotowaniu: Przewodnik po pokojach królewskich Zamku Kr. w Warszawie; Przewodnik po Łazienkach Kr.; pocztówki (obrazy B. Canaletta w Zamku Kr., rzeźby i obrazy w Łazienkach Kr., arrasy Jagiellońskie c. d.).

131. Polskie Centralne Muzeum Archeologiczne (adres Dyrekcji: Państwowe Grono Konserwatorów zabytków przedhistorycznych, Agrykola 9).

Założone w r. 1920 jest własnością Państwa. Zbiory Muzeum są obecnie jeszcze zmagazynowane. Budżet na prace organizacyjne w r. 1925: 10.000 zł. Organizacja Muzeum powierzona przez Ministerstwo Wyzn. Rel. i Oświecenia Publ. dr. Romanowi Jakimowiczowi.

Dla publiczności jeszcze niedostępne; ma być otwarte w lecie r. 1927.

Liczba okazów w przybliżeniu wynosi 30.000. Specjalnością Muzeum są zbiory przedhistoryczne. Wobec zmagazynowania zbiorów w skrzyniach Muzeum narazie nie jest podzielone na działy.

132. Polskie Państwowe Muzeum Przyrodnicze, Dział Zoologiczny (Krakowskie Przedmieście 26/28).

Rozporządzenie Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświecenia Publ. o powstaniu Muzeum z dnia 24.IX 1919 r. Własność państwowa. Preliminarz budżetowy na rok 1925: 70.750 zł. Personel naukowy Muzeum: dyrektor dr. Antoni Wagner, wicedyrektor i pełniący obowiązki kustosza sekcji kręgowców Jan Sztolcman, kustosz sekcji zwierząt bezkręgowych (z wyjątkiem owadów) i pełniący obowiązki bibljotekarza doc. dr. Władysław Poliński, kustosz sekcji entomologicznej dr. Tadeusz Jaczewski, pomocnik kustosza sekcji entomologicznej Jerzy Kremky.

Otwarte w niedziele i czwartki z wyjątkiem świąt uroczystych od 10 do 13, dla pracowników naukowych w dnie powszednie od 10 do 15.

Muzeum jest instytutem badawczo naukowym poświęconym wszystkim działom zoologji w zakresie fauny całego świata ze szczególnem uwzględnieniem systematyki i zoogeografji. Pozatem Muzeum ma na celu popularyzowanie wiedzy zoologicznej w najszerszych warstwach społeczeństwa, w szczególności wśród szkół wszelkiego typu i wśród nauczycielstwa, przy pomocy stałego należycie objaśnianego i wciąż ulepszanego działu wystawowego, odpowiednich wydawnictw popularnych, demonstracyj, pokazów, pogadanek i wykładów. Obejmuje działy następujące: a. dział naukowy zbiorów zoologicznych wraz z odpowiednio urządzonemi pracowniami dla personelu naukowego Muzeum i dla osób z poza Muzeum, pracujących na polu nau-

kowem; b. dział wystawowy rozmieszczony w salach dostępnych dla publiczności; c. bibljotekę przyrodniczą w szczególności zoologiczną. Działy a i b obejmują łącznie około 54.000 gatunków zwierząt wszystkich grup zoologicznych w kilku miljonach okazów; bibljoteka składa się z przeszło 11.000 tomów.

Wydawnictwa Muzeum: Prace zoologiczne Polskiego Państwowego Muzeum Przyrodniczego (tomów 15). Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt należących do fauny polskiej (dotychczas wydano zeszyty 2, 3, 4, 5, 6, 7).

133. Zbiory Państwowego Instytutu Geologicznego.

Dla braku pomieszczenia są przechowywane w kilkudziesięciu pakach. W nowobudującym się gmachu Instytutu (Mokotów, Rakowiecka 4) przewidziany jest lokal na dział muzealny, w którym będzie zobrazowana budowa geologiczna Rzeczypospolitej i jej bogactwa kopalne. Najbogatszy i najbardziej kompletny dział zbiorów Instytutu obejmuje geologję gór Świętokrzyskich.

134. Gabinet Numizmatyczny przy Mennicy Państwowej (Praga, ul. Markowska 18, Mennica Państwowa).

Założony w r. 1924 jest własnością Mennicy Państwowej. Budżetu odrębnego nie posiada. Muzeum istnieje przy Dyrekcji Mennicy Państwowej, kustoszem jest Karol Plage.

Dla publiczności dostępne za zezwoleniem Dyrekcji.

Okazów około 2000. Monety, medale, ordery, odznaki polskie i zagraniczne.

135. Muzeum Głównego Urzędu Miar (ul. Elektoralna 2, Gł. Urząd Miar).

Obecnie w okresie organizacji. Niedostępne dla publiczności.

Kilkaset sztuk okazów z dziedziny historji służby legalizacji narzędzi mierniczych w Polsce.

136. † Zbiory Departamentu Sztuki.

Przekazane w r. 1924 Dyrekcji Zbiorów Państwowych.

137. Muzeum Pocztowo-Telegraficzne i Telefoniczne (Plac Napoleona 8, I p.).

Założone w r. 1924 jest własnością Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów. Budżetowo niewyodrębnione. Zarząd stanowią trzej urzędnicy Dyrekcji.

Muzeum znajduje się w okresie organizacji i w związku z tem dla publiczności niedostępne.

Zawiera: Akta z czasów Księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego dotyczące przepisów, instrukcyj i regulaminów służby pocztowej; plany domów i zabudowań pocztowych; schematy połączeń telegraficznych i telefonicznych; rysunki umundurowań pracowników pocztowych; rysunki pojazdów pocztowych; modele aparatów telefonicznych i telegraficznych; wzory kabli; skrzynki i szyldy pocztowe, wreszcie zbiory znaczków pocztowych polskich i zagranicznych oraz oryginalne rysunki projektowanych znaczków polskich.

138. Muzeum Zakładu Geologicznego Uniwersytetu Warszawskiego (Uniwersytet).

Przejęte w r. 1915 od władz rosyjskich jest własnością Uniwersytetu Warszawskiego. Budżetu odrębnego nie posiada. Dyrektorem Muzeum jest prof. dr. Jan Lewiński, kustoszem dr. Adam Łuniewski.

Dostępne po porozumieniu się z dyrektorem i kustoszem.

Około 10.000 okazów geologicznych i petrograficznych. Dział geologji dynamicznej i dział geologji historycznej z dwoma poddziałami: ogólnym i polskim.

139. Muzeum Mineralogiczne Uniwersytetu Warszawskiego (Uniwersytet).

Założone w r. 1816 jest własnością Uniwersytetu Warszawskiego. Budżetu odrębnego nie posiada. Kierownikiem Muzeum jest prof. Stanisław Józef Thugutt, kustoszem Karol Koziorowski.

Dostępne tylko po porozumieniu się z kustoszem.

W dziale mineralogicznym około 6439 okazów minerałów, w dziale petrograficznym około 7014 okazów skał. Dział mineralogiczny składa się ze zbioru głównego (4929 okazów) i z dwóch zbiorków przeznaczonych do użytku studentów (606 okazów razem); ze zbioru pseudomorfoz, zbioru ilustrującego własności minerałów, zbioru koloidów mineralnych, zbioru minerałów kontaktowych. Ostatnie zbiory w części powstały przez wydzielenie odpowiednich okazów ze zbioru głównego.

Założony został także przed kilku laty zbiór minerałów występujących na ziemiach polskich (około 250 okazów).

140. † Muzeum Starożytności przy Uniwersytecie Warszawskim.

Przestało istnieć w r. 1917. Większą część okazów Uniwersytet przekazał w latach 1917 — 1919 Muzeum Narodowemu w Warszawie, jako depozyt czasowy; przedmioty wykopaliskowe oddał w r. 1921 jako pomoc naukową swemu Zakładowi Archeologji Przedhistorycznej. Zbiór numizmatyczny, którego najcenniejszą część wywieziono w r. 1915 przy wojennej ewakuacji Warszawy (obecnie jest przedmiotem rewindykacji), przechowywany jest w dziesięciu gablotach w lokalu Zbioru odlewów gipsowych w stanie nieuporządkowanym.

Zbiór numizmatyczny składa się z monet miedzianych i innych (przeszło 1300 sztuk, w tem około 1000 sztuk antycznych), medali bronzowych (przeszło 200), medali dewocyjnych (65), gipsowych odlewów medali (około 1300), gemm (około 100).

141. Muzeum Mineralogiczne i Geologiczne Politechniki Warszawskiej (Gmach główny Politechniki).

Założone w r. 1900 jest własnością Politechniki Warszawskiej. Budżetu i zarządu odrębnego nie posiada. Kierownikiem jest dyrektor Zakładu Mineralogicznego Pol. Warsz. prof. dr. T. Woyno.

Dostępne tylko dla słuchaczów Politechniki.

Zbiory: mineralogiczny, petrograficzny i do geologji ogólnej. Liczba okazów nie ustalona ostatecznie, ponieważ muzeum znajduje się w stadjum zupełnej reorganizacji po przejściach wojennych.

142. Muzeum Narodowe w Warszawie (Podwale 15).

Powstało w r. 1916 z zawiązku zbiorów dawnej Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie, zreorganizowanej w r. 1862. Własność miasta st. Warszawy. Budżet w r. 1925: 779.577 zł. Zarząd stanowią: dyrektor płk. Bronisław Gembarzewski, Rada Muzealna i Komitet Nadzorczy.

Otwarte codziennie od 11 do 15, bibljoteka i dział rycin w dni powszednie od 8 do 15. Dział etnograficzny i prehistorja niewystawione.

Okazów przeszło 100.000. Specjalnością Muzeum są okazy tyczące się kultury polskiej; okazy kultury obcej gromadzone są tylko w celach porównawczych. Muzeum składa się z 6-ciu działów zasadni-

czych: I. Sztuka zdobnicza. Poddziały: 1) starożytności egipskie, asyryjskie, greckie, rzymskie i t. p., 2) prehistorja słowiańska, 3) wyroby ze szkła, 4) wyroby ceramiczne, 5) wyroby kruszcowe (jubilerstwo, złotnictwo, bronz, miedź, żelazo i t. d.), 6) tkaniny (kobierce, kilimy, pasy i t. d.), 7) wyroby ze skóry (oprawy ksiąg, skóry wytłaczane), 8) ubiory (szczegóły ubiorów, ubiory obyczajowe), 9) meble, 10) pojazdy, uprzęże, przybory jeździeckie, 11) zabytki wolnomularskie, 12) zabytki tyczące się teatru i muzyki, 13) przedmioty kultu różnych wyznań, 14) przedmioty pamiątkowe tyczące się przeszłości Warszawy (cechy), pamiątki historyczne oraz pamiątki po wybitnych osobistościach, 15) etnografja polska, 16) etnografja obca (japońska, chińska, wschodu muzułmańskiego, zachodnio europejska). Dział II. Malarstwo polskie (obejmuje również i rzeźbę). Dział III. Malarstwo obce (obejmuje również i rzeźbę). Dział IV. Wojskowy, t. zw. Muzeum Wojska (p. niżej). Dział V. Bibljoteka (p. niżej: Bibljoteki). Dział VI. Numizmatyka i sfragistyka. Zawiera: 1) monety polskie, 2) medale polskie, 3) medaliki religijne, 4) odznaki i żetony stowarzyszeń i formacyj wojskowych, 5) banknoty skarbowe, 6) monety starożytne (greckie, rzymskie, bizantyjskie i t. d.), 7) pieczęcie.

Wydawnictwa Muzeum: Przepisy, regulaminy i instrukcje, obowiązujące Muzeum Narodowe w Warszawie, oraz dzieło p. t. Muzeum Narodowe w Warszawie, wybór i opis cenniejszych zabytków i dzieł sztuki, Kraków, 1926.

143. Muzeum Wojska (Podwale 15).

Założone w r. 1920 jest IV oddziałem Muzeum Narodowego. Budżet oddziału w r. 1925: 120.000 zł. Pomocnikiem dyrektora jest ppłk. T. Korzon.

Otwarte dla publiczności (p. wyżej Muzeum Narodowe).

Liczba okazów około 10.000. Specjalnością Muzeum jest obrazowanie oręża, czynów bojowych i rozwoju wojskowości polskiej, częściowo i obcej, od czasów przedhistorycznych aż do czasów obecnych włącznie. Muzeum zawiera działy: 1) ściśle muzealny wystawowy, 2) ikonograficzny, 3) archiwum, 4) bibljotekę podręczną. W ugrupowaniu całego materjału muzealnego przyjęty jest podział na okres przedhistoryczny, epokę od X — XVIII wieku, epokę porozbiorową i dział współczesny.

Wydawnictwa Muzeum: Rodowody pułków polskich. Katalog wystawy napoleońskiej. Przewodnik popularny po Muzeum Wojska.

144. Muzeum Pedagogiczne (ul. Jezuicka 4).

Założone w r. 1917 jest własnością Wydziału IX Oświaty i Kultury Magistratu st. m. Warszawy. Muzeum zarządzane jest przez Radę, w skład której wchodzą przedstawiciele Wydziału IX Magistratu, Ministerstwa Wyz. Rel. i Oświecenia Publicz., 3 przedstawicieli nauczycielstwa, 3 działaczy na polu szkolnictwa oraz kierownik Muzeum dr. L. Paczóski. Budżet w r. 1925: 30.459 zł. w wydatkach rzeczowych.

Z urządzeń, pracowni, sal wykładowych i okazów muzealnych mogą korzystać szkoły państwowe, miejskie i prywatne.

Muzeum posiada: a) pracownię fizyczną (9 sal wykładowych, 849 n-rów inwent. przyrządów fizycznych), b) pracownię chemiczną (3 sale wykładowe), c) pracownię biologiczną № 1 (3 sale: 160 preparatów spirytusowych, 52 modele anatomiczne, zbiór entomologiczny Isaaka w 155 gablotach), d) pracownię biologiczną № 2 (20 większych i 60 mniejszych akwarjów), e) pracownię geograficzno-mineralogiczną (37 okazów soli wielickich, 220 minerałów tatrzańskich, 119 minerałów uralskich ze zbioru Praussa), f) wypożyczalnię okazów przyrodniczych i przyrządów fizycznych (Chłodna 11) dla szkół, seminarjów, kursów i t. p., g) bibljotekę (4233 tomy, w tem bibljoteka im. J. Blocha t. 3768).

145. Muzeum Prehistoryczne im. Erazma Majewskiego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (Pałac Staszica, Nowy Świat 72).

Założone w r. 1908 pod nazwą Muzeum Prehistorycznego, było własnością Erazma Majewskiego. Po śmierci założyciela właścicielem warunkowym (warunek: urządzenie w Pałacu Staszica zbiorów wymienionych jako muzeum publicznego) jest Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Muzeum wchodzi w skład Instytutu Nauk Antropologicznych T-wa jako dział samodzielny. Dyrektorem Muzeum jest prof. dr. Włodzimierz Antoniewicz.

Od kilku lat z powodu przebudowy Pałacu Staszica niedostępne dla publiczności.

Przybliżona liczba okazów 36.000. Specjalnością Muzeum są materjały do archeologji przedhistorycznej ziem polskich. Zabytki przedhistoryczne obce są reprezentowane w Muzeum nielicznie jako objekty porównawcze. Działy: epoka paleolityczna, neolityczna, okres bronzu, żelaza i okres wczesnohistoryczny (grodziskowy). Szczątki szkieletów ludzkich i zwierzęcych z grobów i stanowisk przedhistorycznych, których inwentarze archeologiczne znajdują się w Muzeum. Nadto do Muzeum należy pewna liczba profilów stanowisk, map archeologicznych i popularnych tablic archeologicznych, wreszcie 50 kompletów czasopisma „Światowit" (tom I—XI) wydanego przez E. Majewskiego.

Wydawnictwo Muzeum: Światowit, wychodzi nieperjodycznie.

146. * Zbiory Archikonfraternji Literackiej.

147. Zbiory przy Warszawskiem Towarzystwie Farmaceutycznem (Długa 16).

Założone w r. 1872 są własnością Towarzystwa. Zbiorami opiekuje się bibljotekarz Ferdynand Karo.

Dostępne dla publiczności codziennie od 10 do 15.

Ogólna liczba okazów 22.776 (w tej liczbie bibljoteka: tomów i broszur około 4900 (p. niżej: Bibljoteki). Dział farmakognostyczny (532 okazy), botaniczny (16.000 ok.), mineralogiczny (850 ok.), anatomiczny (45 ok.), instrumenty fizyczne (52 ok.), jaja ptasie (40 ok.), muszle i korale (45 ok.), owoce i grzyby z papier maché (210 ok.) oraz okazy chemiczne (sole — 102 ok.).

148. Zbiory Bibljoteki Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego (ul. Sienkiewicza 8).

Bibljoteka założona w r. 1871 jest własnością T-wa. Zbiory niewyodrębnione z Bibljoteki.

Dostępne po porozumieniu się z bibljotekarzem, którym jest Feliks Starczewski.

Książki, nuty i pamiątki po Chopinie, Moniuszce, Noskowskim, Karłowiczu i inn.

149. Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (Krak. Przedm. 66).

Założone w r. 1875 jest własnością stowarzyszenia społecznego pod powyższą nazwą. Budżet w r. 1925: 91.500 zł. Zarząd stano-

wią: prezes prof. Antoni Ponikowski, dwaj wiceprezesi oraz dyrektor Muzeum Stanisław Leśniowski i kierownicy poszczególnych działów: przyrodniczego A. Kreczmer, etnograficznego dr. E. Frankowski, gleboznawczego prof. S. Miklaszewski, rolniczego B. Świętochowski, ochrony roślin Chrzanowski, ogrodniczego C. Wasiewicz. Kustoszką zbiorów jest H. Kamińska.

Otwarte codziennie z wyjątkiem poniedziałków od godz. 10 do 14.

Zbiory etnograficzne (sal 7, okazów około 10.000), archeologiczne (sala 1, okazów około 5000), mineralogiczne (sal 3, okazów 1500), entomologiczne i zoologiczne (sale 2, okazów 2000), rolnicze (sale 2, okazów 1000).

Wydawnictwa: Roczne Sprawozdania Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (tomów 39). Wielka encyklopedja rolnicza (tomów 11).

150. Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej (Chmielna 52).

Założone w roku 1891 jest własnością T-wa Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej. Budżet na r. 1926: 46.500 zł. Zarząd Muzeum wybrany z łona 21 członków Komitetu składa się z prezesa Feliksa Łopieńskiego, 2 wiceprezesów, sekretarza, skarbnika, 2 zastępców i dyrektora, którym jest Zenon Żniński.

Otwarte codziennie od godz. 10 do 15.

Okazów około 3000. Rękodzieła rzemieślnicze, wyroby przemysłu artystycznego (specjalność: sztuka zdobnicza). Zbiory podzielone są na wyroby z kamienia, gliny, metalu, szkła, drzewa, skóry, papieru, kości i tkanin.

Muzeum wydaje miesięcznik „Sztuka w rzemiośle".

151. Zbiory Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych (Pl. Małachowskiego 3).

Założone w 1862 (otwarcie własnego gmachu 15.XII.1900 r.) są własnością T-wa. Budżetowo niewyodrębnione. Zarząd T-wa, któremu podlegają Zbiory, składa się z Komitetu (14 osób).

Otwarte codziennie od godz. 10 do 18 latem, zimą do zmroku, w niedziele i święta od godz. 10 do 18 przez cały rok.

Zbiory stanowią ok. 635 dzieł sztuki prócz zbiorów monet i medali.

152. Zbiory Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości (Rynek Starego Miasta 32).

Towarzystwo założone w r. 1906. Budżet niewyodrębniony. Zarząd zbiorów spoczywa w rękach prezesa T-wa.

Dostępne dla pracowników naukowych od godz. 11 do 14.

Większość zbiorów muzealnych T-wa została przekazana w depozyt wieczysty Muzeum Narodowemu w Warszawie. W gmachu T-wa pozostały: 1. „zbiory życia“ (widoki miejscowości, kościołów, gmachów, pałaców, ruin, tudzież wszelkich zabytków sztuki—około 12.000 okazów); 2. archiwum fotograficzne (klisze i fotografje zabytków budownictwa i sztuk plastycznych w Polsce, najbogatszy w całym kraju zbiór klisz—około 12.000 i fotografji—około 20.000 z tego zakresu); 3. materjały byłej pracowni inwentaryzacyjnej T-wa zawierające plany i rysunki architektoniczne, zdjęcia pomiarowe i szkice z natury, dotyczące zabytków na ziemiach przeważnie b. zaboru rosyjskiego; 4. bibljoteka specjalna zawierająca dzieła z zakresu sztuki w Polsce (1600 tomów).

153. * Muzeum Archidiecezjalne.

154. Muzeum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej im. Mathiasa Bersohna (ul. Grzybowska 26).

Założone w r. 1910 jest własnością gminy. Muzeum zarządza kustosz, który jest urzędnikiem kancelarji Zarządu Gminy.

Otwarte w niedziele, wtorki i czwartki od godz. 10 do 12.

Muzeum składa się z bibljoteki (około 2000 tomów dzieł treści judaistyczno-historycznej) i zbiorów (około 400 nrów). W zbiorach zawarte są rękopisy z XVII i XVI w., dokumenty dotyczące historji Żydów w Polsce, fotografje, portrety, przedmioty rytualne, przedmioty sztuki żydowskiej i t. p.

155. * Zbiory Stefana Greulicha.

156. * Zbiory Juljusza Hermana.

157. Zbiory Muzealne Bibljoteki Ordynacji Krasińskich (Okólnik 9).

Bibljoteka założona w r. 1860 (p. niżej Bibljoteki) jest własnością Ordynacji hr. Krasińskich (Edward hr. Krasiński). Zarządza zbiorami kierownik Bibljoteki.

Zbiory niedostępne dla publiczności są przechowywane w zamknięciu ze względu na brak odpowiedniego pomieszczenia, które uzy-

skają dopiero po wykończeniu gmachu. Zbrojownia jest dostępna i znajduje się w depozycie Muzeum Narodowego w Warszawie.

Zbrojownia (około 800 okazów), komplet mundurów szwoleżerów; galerja obrazów (około 300 sztuk); zbiory medali, orderów, klejnotów i numizmatów; zbiór szkła i porcelany; zbiór pamiątek napoleońskich i t. p.

Fr. Puławski, Inwentarz zbrojowni Bibljoteki Ordynacji Krasińskich, Warszawa 1909.

158. * Zbiory Leopolda Kronenberga.

159. * Zbiory Jana Michalskiego.

160. * Zbiory Stanisława Patka.

161. * Zbiory Eugenjusza Phulla.

162. * Zbiory Maurycego Potockiego.

163. * Zbiory Edwarda Raczyńskiego.

164. Zbiory Dzieł Sztuki i Pamiątek Historycznych Antoniego Strzałeckiego (Al. Ujazdowska 36).

Rozpoczął je gromadzić w r. 1850 ojciec właściciela ś. p. Antoni Strzałecki. Kolekcja jest w zaniku z powodu darowania części, sprzedania zaś większości Muzeum Narodowemu w Warszawie.

Pozostałe kilkaset przedmiotów obejmujące obrazy, meble, porcelanę i t. p. są dostępne dla publiczności.

165. Zbiory Muzealne przy Bibljotece Ordynacji Zamoyskiej (Żabia 4).

Własność rodziny hr. Zamoyskich i Ordynacji. Budżet niewyodrębniony z budżetu Bibljoteki (patrz niżej: Bibljoteki). Pod opieką i zarządem bibljotekarki Ordynacji Zamoyskiej Jadwigi Korzonowej.

Dostępne tylko dla pracowników naukowych.

Pamiątki historyczne, sztuka, przemysł artystyczny i broń.

Wdzydze (Pomorze).

166. Muzeum Kaszubskie im. Izydora Gulgowskiego (Teodora Gulgowska, Wdzydze, poczta Stary Bukowiec, powiat Kościerzyna, Pomorze).

Założone w r. 1906 przez ś. p. Izydora Gulgowskiego jest własnością wdowy po nim Teodory Gulgowskiej, która zarządza Muzeum.

Dostępne dla publiczności.

Około 270 okazów przemysłu artystycznego Kaszub (czepki haftowane złotem na aksamicie, suknie i jedwabne, materje oraz obrazy malowane na szkle). Przy Muzeum od r. 1907 istnieje szkoła haftów, zdobnictwa i tkactwa na tle dawnych motywów kaszubskich.

Wieliczka.

167. Muzeum Salinarne.

Założone w r. 1898 jest własnością Państwowej Żupy Solnej w Wieliczce. Budżetu ani zarządu odrębnego nie posiada.

Dla publiczności niedostępne.

Około 900 okazów. Zbiory mineralogiczne, modele urządzeń górniczych i kopalnianych oraz narzędzia górnicze. Zbiory służą także jako pomoce szkolne Państwowej Szkole Górniczej.

Wieluń.

168. * Muzeum Macierzy Szkolnej.

Wilanów.

169. * Zbiory w Pałacu Króla Jana III.

Wilno.

170. Zbiory Muzealne Uniwersytetu Stefana Batorego (Zamkowa 11).

Składają się ze szczątków b. muzeum rządowego istniejącego do r. 1919 przy Bibljotece Publicznej, częściowo ewakuowanego w roku 1915 przez Rosjan, częściowo rozgrabionego przez bolszewików w r. 1919. Przy Uniwersytecie od r. 1919. Budżetu ani zarządu odrębnego nie posiadają, opiekuje się niemi bibljotekarz Bibljoteki Publicznej i Uniwersyteckiej Michał Brensztejn.

Z wyjątkiem działu etnologicznego niedostępne dla publiczności.

Okazów około 10.000. Główną część stanowią okazy prehistoryczne, mniejszą zabytki historyczne, portrety wielkorządców i działaczy rosyjskich, kilka obrazów. Ze zbiorów wydzielono w r. 1925 dział etnologiczny p. n. Muzeum Etnologiczne Uniwersytetu Stefana Batorego pod kierownictwem doc. dr. Cezarji Ehrenkreutzowej, zawierający

około 250 przedmiotów skompletowanych w oryginałach, modelach, rysunkach, fotografjach i rękopisach. Pozatem w lokalu działu etnologicznego Muzeum złożono kolekcję instruktorską T-wa Popierania przemysłu ludowego w Wilnie (bogaty zbiór samodziałów—150 sztuk, 15 pasków, wyroby garncarskie i koszykarskie i t. p., razem około 360 sztuk). Specjalnością działu etnologicznego są przedmioty ilustrujące kulturę duchową i materjalną Wileńszczyzny: wsi, miasteczek i miast.

171. Zbiory Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego (Uniwersytecka 3, Dziekanat Wydziału).

Założone w r. 1919 są własnością Uniwersytetu Stefana Batorego. Zbiory znajdują się pod opieką dziekana Wydziału prof. dr. F. Ruszczyca.

Dostępne dla publiczności po zgłoszeniu się.

Grafika i obrazy ze specjalnem uwzględnieniem sztuki wileńskiej, reprodukcje i odlewy, zabytki prehistoryczne, przedmioty sztuki stosowanej. — Inwentaryzacja w toku.

172. Muzeum Zoologiczne przy Zakładzie Zoologicznym Uniwersytetu Stefana Batorego (Zakretowa 15),

Muzeum powstało częściowo z Muzeum Bibljoteki Publicznej, częściowo z darów i zbiorów zebranych przez pracowników Muzeum. Przy Zakładzie funkcjonuje od 1920 r. i jest własnością Uniwersytetu. Budżet niewyodrębniony (około 20% budżetu Zakładu). Kierownikiem Muzeum jest prof. dr. Jan Prüffer, kustoszem — jeden z asystentów.

Dla publiczności niedostępne z powodu nieodpowiedniego lokalu.

Przeważają zbiory ornitologiczne i entomologiczne. Dział popularno-naukowy i naukowy.

173. Muzeum Miejskie (Trocka 14).

Założone w r. 1910 jest własnością miasta Wilna. Muzeum znajduje się w stadjum organizacji, ma być pomieszczone w dawnym Ratuszu. W związku z powyższem nie posiada wyodrębnionego budżetu i zarządu.

Dla publiczności niedostępne przed uzyskaniem lokalu.

Przedmioty znajdowane w Wilnie w latach 1910—1914 podczas robót ziemnych dla celów wodociągowych i kanalizacyjnych. Bogata kolekcja rozmaitych kafli od XVI — XIX w.

174. Muzeum Towarzystwa Miłośników Wilna (ul. Uniwersytecka 3, lokal Dziekanatu Wydziału Sztuk Pięknych).

Założone w r. 1919 są własnością T-wa. Budżet niewyodrębniony. Zbiorami zarządza kierownik Sekcji Inwentaryzacyjnej T-wa Miłośników Wilna.

Dla publiczności dostępne na żądanie.

Ryciny — widoki dawnego Wilna; fotografje i plany inwentaryzacyjne zabytków architektonicznych Wilna i Wileńszczyzny, kafle znajdowane przy robotach ziemnych.

Wydawnictwa: W. Gizbert-Studnicki, Przewodnik po Wilnie, 1919, J. Kłos. Wilno, ville polonaise, principaux monuments de l'architecture polonaise. 1921.

175. Muzeum Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie (ul. Lelewela 4).

Założone w r. 1907 jest własnością T-wa. Budżet niewyodrębniony. Zarząd Muzeum składa się z prezesa T-wa i kierowników działów: przyrodniczego (vacat), etnograficznego (M. Brensztejn) i artystycznego (F. Ruszczyc).

Dostępne dla publiczności w poniedziałki, środy, piątki i niedziele od 11 do 13.

Okazów kilkanaście tysięcy. Działy: 1. archeologji przedhistorycznej, 2. historyczno-obyczajowy, 3. etnograficzny, 4. przyrodniczy i 5. artystyczny.

176. Zbiór Emblematów i Odznak Masońskich Bibljoteki im. Wróblewskich w Wilnie (ul. Uniwersytecka 9).

Bibljoteka po śmierci założyciela Tadeusza Wróblewskiego jest nieczynna i niedostępna dla publiczności (p. niżej: Bibljoteki).

Zbiór niewyodrębniony z Bibljoteki składa się z 350-u n-rów. Pozatem Bibljoteka posiada pewną liczbę medali, orderów, tłoków pieczętnych i t. p.

177. Muzeum Białoruskie im. Jana Łuckiewicza (Ostrobramska 9).

Przejęte przez Białoruskie T-wo Naukowe w r. 1921 po śmierci testatora. Muzeum znajduje się pod kierownictwem Zarządu Białorus-

kiego T-wa Naukowego, którego prezesem jest Antoni Łuckiewicz.

Dostępne dla publiczności po porozumieniu się z Zarządem.

Działy: rękopisów, bibljoteczny, grafiki i malarstwa, numizmatyczny, broni, dawnych tkanin, wyrobów ludowych.

178. Zbiory Muzealne Litewskiego Towarzystwa Naukowego (Gimnazjalna 4).

Założone w r. 1907 są własnością T-wa. Budżet niewyodrębniony. Zbiorami zarządzał prezes T-wa dr. Bassanowicz († 1927).

Dostępne dla publiczności po porozumieniu się uprzedniem.

Około 855 okazów z okresu kamiennego, 1218 z okresu bronzu i żelaza, około 800 okazów etnograficznych.

179. Skarbiec Kościoła po-Bernardyńskiego (ul. św. Anny).

Zawiera przedmioty kościelne jak ornaty, monstrancje, relikwjarze i t. p.

180. * Zbiory Jana Obsta.

181. * Zbiory Lucjana Uziębły.

Włocławek.

182. * Muzeum Kujawskie (Kaliska 1).

183. Muzeum Seminaryjskie (Seminarjum Duchowne).

Założone w r. 1893 jest własnością Rzymsko-katolickiego Seminarjum Duchownego we Włocławku. Budżet niewyodrębniony. Zarządza Muzeum kustosz ks. dr. Henryk Brzuski.

Dostępne dla publiczności po porozumieniu się z kustoszem.

Zbiór zabytków przedhistorycznych (głównie ceramika okresu bronzowego), dział numizmatyczny polski, uboższe działy: medaljerski, sfragistyczny, malarski (głównie obrazy późno-gotyckie), tkanin jedwabnych (ornaty, kapy, pasy polskie), haftów, kilka dywanów wschodnich, nieco bronzów, porcelany i t. p.

Zakopane.

184. Muzeum Tatrzańskie im. dr. Tytusa Chałubińskiego (ul. Krupówki).

Założone w r. 1888 jest własnością T-wa Muzeum Tatrzańskiego. Budżet w r. 1925: 20.000 zł. Zarządza Muzeum kierownik Juljusz

Zborowski, zarazem kustosz działu etnograficznego. Kustosz działu przyrodniczego: vacat od r. 1923.

Otwarte w zimie od 11 do 13, latem od 11 do 13 i od 15 do 18 codziennie z wyjątkiem poniedziałków.

Zbiory ludoznawcze, przyrodnicze, przemysł artystyczny, zaczątek regjonalnej galerji obrazów. Specjalnością Muzeum są zbiory ludoznawcze, które w całości odnoszą się do Tatr i Podhala. Liczba okazów Muzeum 5000. Bibljoteka.

Wydawnictwo Muzeum: Rocznik Podhalański.

III. BIBLJOTEKI

opracował

STEFAN DEMBY.

Treść: A. Wstęp. B. Wykaz bibljotek.

A. WSTĘP.

Zamiłowanie do ksiąg zawdzięcza Polska przedewszystkiem klasztorom, tym najwcześniejszym ośrodkom kultury umysłowej. One to bowiem pierwsze zbierały i przechowywały książki, tworząc zaczątki bibljotek w Polsce, a gdy powstała Akademja Krakowska, potrzeby nauczania sprawiły, że już z początkiem XV wieku każdy z czterech wydziałów tej uczelni posiada własny księgozbiór. Połączenie tych księgozbiorów było zawiązkiem istniejącej do dnia dzisiejszego prastarej Bibljoteki Jagiellońskiej, która nie przestała być dumą i chlubą narodu polskiego. Wszystkie ówczesne bibljoteki nasze, a więc Akademji Krakowskiej, klasztorne, kapitulne i kościelne wzrastały z darów, które, przechowywane z pietyzmem, świadczą dziś o godnych czci ofiarodawcach. Uczeni ówcześni, wyjeżdżając na studja zagranicę, przywozili z Bazylei, Bolonji, Kolonji, Konstancji, Lipska, Padwy, Paryża, Perugji, Pragi i Wiednia kodeksy rękopiśmienne i składali je po przyjeździe w księgozbiorach czterech istniejących wydziałów Akademji Krakowskiej. Z chwilą, gdy wzrosła liczba przepisywaczy rękopisów, mnożyła się ilość ich, a kodeksy rękopiśmienne zapełniały bibljoteki prywatne i kościelne.

Na rozrost bibljotek stanowczy wpływ wywarł wynalazek druku, który przyszedł do nas pod koniec XV-go wieku. I rozpoczęło się na dobre rozmiłowanie w książkach.

Pierwszą znaczną, jak na owe czasy, bibljoteką, tworzoną w duchu Odrodzenia, była bibljoteka króla Zygmunta Augusta, stale zasilana nowemi książkami. Do znakomitych w tym okresie czasu należy również bibljoteka Akademji Wileńskiej, a z prywatnych — Jana Zamoyskiego. Za przykładem króla i niektórych magnatów szli inni skromni pracownicy, których nazwiska przekazała nam historja.

Niedługo jednak szczęśliwa gwiazda przyświecała rozwojowi bibljotek, nieprzyjaciele zaczęli niszczyć kraj nasz ogniem i mieczem, nastał potop szwedzki: płonęły zamki, klasztory i domy, a w nich i zbiory książek, co zaś oszczędziły wojny i ogień, zabierali Szwedzi. Po przejściu tej nawałnicy, wśród powszechnej niedoli, bibljoteki zostały zaniedbane.

Bibljoteka Akademji Krakowskiej przez dłuższy przeciąg czasu była nieczynna, księgozbiory klasztorne i kościelne zmartwiały. Nieodłączni towarzysze wojen, zdziczenie i ciemnota umysłów, zaczęły srożyć się w Polsce; książki doznały prześladowania, ucisku i męki. W wieku, w którym potrafiono palić ludzi, palono i niszczono książki, a w najlepszym wypadku wyrzucano je do lamusów, na strych lub sprzedawano na papier. To też niewiele mamy do zanotowania bibljotek z wieku XVII-go.

Poza bibljoteką Akademji Lwowskiej, do najwybitniejszych należy bibljoteka króla Jana III w Żółkwi, a z prywatnych — kanclerza wielkiego koronnego Jana Wielopolskiego oraz zbiory Szafrańców i Wolskich.

Po ciężkich próbach, zaniedbaniu i ucisku zaczęła się książka wyzwalać w XVIII-ym wieku. Jan Fryderyk Sapieha zakłada w Kodniu jeden z większych księgozbiorów prywatnych, a wkrótce zjawia się mąż epokowy, który, odmawiając sobie przez całe życie potrzeb najkonieczniejszych, gromadzi rękopisy i książki z myślą założenia „emporium scientiarum“. To referendarz koronny, biskup kijowski Józef Andrzej Załuski. Dopomaga mu w tem wiekopomnem dziele brat rodzony Andrzej Stanisław, biskup krakowski. I powstaje zasobny księgozbiór, „sapientiae domus“, który nietylko ilością, ale i jakością wzbudza podziw w kraju całym i poza jego granicami. Zbiór ten,

podarowany przez Załuskich Rzeczypospolitej, był chlubą narodu. Jaki wkrótce los spotkał bibljotekę Załuskich, wszystkim aż nadto dobrze wiadomo. Otaczać się również lubił książkami mecenas nauk i sztuk w Polsce król Stanisław August, ten „Salomon Sarmacki", który pierwszy zaszczepia w Polsce smak wykwintny. W wieku XVIII-ym powstają wielkie księgozbiory w Puławach, Sieniawie, Wiśniowcu i Porycku, przynoszące zaszczyt Czartoryskim, Wiśniowieckim i Czackim. Jednocześnie gromadzą rękopisy i druki: książę biskup warmiński Ignacy Krasicki, Józef Mniszek, marszałek wielki koronny w Warszawie, Józef Maksymiljan Ossoliński w Wiedniu, Stanisław Lubomirski, marszałek wielki koronny w Łańcucie, Stanisław Kostka Potocki w Wilanowie, Rzewuscy w Podhorcach, Joachim Chreptowicz w Szczorsach.

Wiek XIX-ty — to wiek rozwoju bibljotek w Polsce. Oprócz wielkich bibljotek Uniwersytetu Warszawskiego, Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie, Liceum Krzemienieckiego, powstaje cały szereg księgozbiorów prywatnych w Chrobrzu, Dzikowie, Horodźcu, Kórniku, Krakowie, Krzeszowicach, Lwowie, Medyce, Młynowie, Poznaniu, Rogalinie, Rosi, Sławucie, Sulgostowie, Warszawie, Wilnie i innych miejscowościach, a nawet w Paryżu i Rapperswilu. Miłośnicy książek zaczynają z pietyzmem gromadzić stare druki, przeszukują strychy i lamusy, docierają do klasztorów, gromadzą zbiory i tworzą bibljoteki prywatne. Czcigodne nazwiska Batowskich, Baworowskich, Czackich, Czarneckich, Czartoryskich, Czetwertyńskich, Działyńskich, Dzieduszyckich, Górskich, Krasińskich, Mielżyńskich, Ossolińskich, Pawlikowskich, Potockich, Przeździeckich, Raczyńskich, Sanguszków, Świdzińskich, Tarnowskich, Zamoyskich i Zielińskich winny być zapisane złotemi głoskami w dziejach bibljotekarstwa polskiego. Zbierając przez całe życie najcenniejsze rękopisy i najwybitniejsze druki, przekazali je potomnym, chcąc tą drogą szerzyć wiedzę, która, wzmacniając naród, daje najlepszą rękojmię jego przyszłości.

Wiek XX-ty jest przełomowym w rozwoju bibljotekarstwa polskiego. Z chwilą bowiem utworzenia Państwa Polskiego w czasie wielkiej wojny europejskiej powstał przy Departamencie Nauki i Szkół Wyższych Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Wydział Bibljotek celem wykonywania ogólnego zarządu i opieki nad bibljotekami, utrzymywanemi przez państwo i będącemi jego własno-

ścią, jak również i bibljotekami naukowemi, należącemi do gmin, urzędów i innych instytucyj publicznych lub prywatnych, pobierających dotacje i zasiłki ze skarbu Państwa, bibljotekami fundacyjnych zakładów, stojących pod kontrolą państwa, fideikomisów i osób prywatnych, o ile zarządy ich lub właściciele zgodzą się na ingerencję władz rządowych, oraz nad bibljotekami powszechnemi, ludowemi i oświatowemi. Pierwszy to raz od czasu Komisji Edukacji Narodowej rozciągnięto opiekę nad bibljotekami, dotychczas jednak nie posiadamy ani dokładnego opracowania, któreby obejmowało historję bibljotekarstwa polskiego, ani wykazu szczegółowego wszystkich istniejących na ziemiach polskich i poza jej granicami bibljotek.

„Historyczny obraz bibljotek w Polszcze", zamieszczony przez Joachima Lelewela w jego pracy p. t. „Bibljograficznych ksiąg dwoje" (Wilno, 1826), „Dzieje bibljotek do Dziennika Warszawskiego" napisane przez Joachima Lelewela (Warszawa, 1827), jak również „Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibljotekach i archiwach publicznych i prywatnych" Franciszka Radziszewskiego (Kraków, 1875) są już przestarzałe, a „Polskie archiwa, bibljoteki, muzea, zbiory i zbieracze", ogłoszone przez Hieronima Wildera w „Roczniku Naukowo-literacko-artystycznym na rok 1905" (Warszawa, 1905) i „Zbiory polskie, archiwa, bibljoteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie" Edwarda Chwalewika (Warszawa, 1916) nie są wystarczające, gdyż nie wyczerpują całego istniejącego materjału. Podziwu godne dwutomowe wydanie nowe dzieła Chwalewika (Warszawa, 1926/7), opracowane z wielką starannością i dokładnością, „świadczy niezbicie — jak to słusznie zaznacza autor w przedmowie — o naszej dawnej i wysokiej kulturze, oraz o niespożytej potędze i bogactwie ducha polskiego i o jego szerokiem promieniowaniu".

Chwalewik jednak uskarża się, że pomimo usilnych starań o dotarcie wszędzie do źródła, nie zawsze mu się to udawało. Niezrażony tem niepowodzeniem, rozwinął wywiady listowne, lecz i tą drogą zyskał niewiele. Wobec tego zająłem się opracowaniem możliwie najpełniejszego wykazu wszystkich bibljotek polskich i w tym celu rozesłałem do zarządów i dyrekcyj bibljotek kwestjonarjusze z prośbą o odpowiedzi szczegółowe na następujące pytania:

1. Bibljoteka (nazwa dokładna).
2. Adres szczegółowy.
3. Rok założenia i krótkie jej dzieje.
4. Charakter bibljoteki.
5. Jej specjalność.
6. Czynna (dnie i godziny).
7. Czy jest otwarta w czasie wakacyjnym? (Jeżeli tak, to kiedy?)
8. Jej zawartość:
   a) dzieł ... tomów
      w tem { inkunabułów / broszur / dysertacyj }
   b) rękopisów
   c) autografów
   d) sztychów
   e) map
   f) nut
   g) globusów
   h) medali
   i) numizmatów
   k) czasopism.
9. Jej frekwencja:
   a) czytelników { biorących książki do domu / korzystających z książek na miejscu }
   b) wypożyczeń { do domu tomów / na miejscu tomów }
10. Budżet roczny.
11. System katalogu.
12. Czy istnieje katalog drukowany?
13. Skład osobisty.
14. Bibljografja (wykaz dzieł, traktujących o danej bibljotece).

Bibljoteki polskie wogóle dzielą się na świeckie i duchowne. Do pierwszych należą: 1. bibljoteka sejmowa, 2. bibljoteki państwowe, jako to: a) ministerjalne, b) innych urzędów, c) uniwersyteckie, d) seminarjów i zakładów szkół wyższych, e) szkół średnich i powszechnych; 3. towarzystw i instytucyj naukowych, 4. publiczne, 5. miejskie, 6. powszechne, 7. towarzystwa szkoły ludowej, 8. towarzystwa czytelń ludowych, 9. sejmikowe, 10. kół akademickich i 11. prywatne.

Bibljoteki duchowne dzielą się na: 1. kapitulne, 2. diecezjalne, 3. seminaryjne, 4. kościelne, 5. klasztorne, 6. zborowe, 7. cerkiewne i 8. synagogalne.

Zanim całkowity materjał ogłoszony będzie drukiem, podaję tu wyciąg z przygotowywanej pracy, obejmujący bibljoteki: A. państwowe z wyjątkiem szkolnych [1]), B. publiczne, C. miejskie, D. towarzystw naukowych, E. najwybitniejsze seminaryjne, F. kapitulne, G. diecezjalne, H. klasztorne, I. zborowe i J. synagogalne oraz K. największe prywatne w ogólnej liczbie 427. Obok bibljotek, znajdujących się na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej, podano kilka największych bibljotek poza granicami kraju. W wyciągu pominięto dane, będące odpowiedzią na punkty 6, 7, 9 i 10 kwestjonarjusza.

Wykaz zamieszczony poniżej ułożony jest według nazw miejscowości w porządku alfabetycznym. Jeżeli w jakiej miejscowości znajdują się bibljoteki państwowe, podległe Wydziałowi Bibljotek, uwzględniono je przedewszystkiem, po nich zkolei idą bibljoteki innych instytucyj państwowych lub naukowych, bibljoteki kościelne różnych wyznań i prywatne.

W wykazie podano wiadomości o 122 bibljotekach. Bibljoteki, które nie nadesłały odpowiedzi na przesłane kwestjonarjusze w liczbie 301, oznaczono *gwiazdką* (*), nie podano jednak o nich żadnych bliższych szczegółów, nie chcąc korzystać z materjałów niebezpośrednich; 2 bibljoteki, które przestały istnieć, oznaczono *jednym krzyżykiem* (†); 2 zaś, które znajdują się w fazie organizacji, oznaczono *kółkiem* (°). Przy niektórych bibljotekach podano istniejące najważniejsze materjały bibljograficzne poza wspomnianemi już na wstępie pracami podstawowemi.

B. WYKAZ BIBLJOTEK.

Alwernia. Woj. krakowskie.

1. * Bibljoteka Klasztorna OO. Bernardynów.
Łepkowski J. Przegląd zabytków przeszłości z okolic Krakowa. Warszawa, 1863.

Antoniny na Wołyniu.

2. † Bibljoteka Potockich.
Spalenie Antonin. „Kurjer Warszawski“ № 248 z r. 1919.

---

[1]) Bibljoteki szkolne, zawierające księgozbiory o charakterze naukowym, zostały pomieszczone w spisie.

Beńkowa Wisznia. Woj. lwowskie.

3. * Bibljoteka Zakładu Ogrodniczego „Fredrów".

Biała Podlaska. Woj. lubelskie.

4. * Bibljoteka kościoła po-Bazyljańskiego św. Józefata.

Białystok. Woj. białostockie.

5. Bibljoteka Publiczna Miejska (Rynek Kościuszki 1). Założona w r. 1919. Charakter ogólno-kształcący, specjalność — przeważnie beletrystyka i książki dla młodzieży. Jej zawartość: 7136 dzieł (powieści 3813, książek dla dzieci 1359, z historji i historji literatury 946, matematyczno-przyrodniczych 524, społecznych 494). System katalogu — działowy. Kierownik bibljoteki: Fran. Gliński.

Biecz. Woj. krakowskie.

6. * Bibljoteka OO. Reformatów.

Bielany. Woj. krakowskie.

7. * Bibljoteka OO. Kamedułów.

Chwalewik E. Zbiory Polskie. Warszawa 1926. Str. 23.

Bielany. Woj. warszawskie.

8. * Bibljoteka OO. Kamedułów.

Brześć nad Bugiem. Woj. poleskie.

9. * Bibljoteka Wojskowa D. O. K. IX (Dow. Okr. Korpusu).

10. * Bibljoteka Miejska.

Buczacz. Woj. tarnopolskie.

11. * Bibljoteka OO. Bazyljanów.

Bydgoszcz. Woj. poznańskie.

12. Bibljoteka Miejska (Stary Rynek 1).

Założona w r. 1903. Charakter jej — naukowy, specjalność — druki polskie, głównie z zakresu literatury. Jej zawartość: 52.500 dzieł w około 160.000 tomów, w tem około 200 inkunabułów, około 10.000 broszur i 900 dysertacyj, rękopisów 180, autografów 70, map około 100, exlibrisów około 500. System katalogu kartkowy: alfabetyczny do użytku wewnętrznego urzędników Bibljoteki i działowy, przeznaczony dla publiczności. Dyrektor: dr. Witold Bełza.

Minde-Pouet G. Die Bromberger Stadtbibliothek. Poznań, 1911.

„Świat". Warszawa, Nr. 31 z dnia 2/VIII 1924 r.

„Dziennik Bydgoski". №№ 273, 277—279, 281 z dn. 23, 28, 29, 30/XI i 3/XII 1924 r.
„Gazeta Bydgoska". № 109 z dn. 12/V 1925 r.
Katalog der Städtischen Volksbibliothek zu Bromberg. Bydgoszcz.

13. * Bibljoteka Szkoły Centralnej Mechaników Lotniczych.

14. * Bibljoteka OO. Bernardynów.

Chełm. Woj. lubelskie.

15. Bibljoteka Gimnazjum Państwowego im. Stefana Czarnieckiego.

Posiadała prócz 2000 tomów dzieł, przeznaczonych dla młodzieży szkolnej, duży zbiór, przeszło 18.000 tomów liczący, dzieł naukowych, który powstał z ocalonych resztek z pogromów wojennych bibljotek: Bractwa prawosławnego M. Boskiej, b. Muzeum Eparchjalnego, b. Seminarjum Prawosławnego Duchownego oraz księgozbiorów OO. Pijarów i Reformatów, jak również ks. biskupa Pawła Szymańskiego. Z tych 18.0000 przeszło 11.000 obecnie przekazane zostały Bibljotece Studjum Teologji Prawosławnej Uniwersytetu Warszawskiego. Bibljoteka posiada w zbiorach swoich przeszło 1600 starych druków, 400 dzieł z zakresu rosyjskiej propagandy politycznej i 200 rękopisów.

Graff-Chrząszczewska J. Z dziejów pracy kulturalnej na kresach. Stare druki księgozbioru Chełmskiego. Szkic monograficzny. Odbitka ze „Wschodu Polskiego". Warszawa 1921.

16. Publiczna Bibljoteka Miejska im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Stanisława Wojciechowskiego.

Założona w r. 1920. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalności wybitnej nie posiada, przeważają wydawnictwa popularne i beletrystyka. Jej zawartość: 1621 dzieł w 1967 tomach, map i atlasów 3, czasopism 1. System katalogu — kartkowy działowy. Kierownik Bibljoteki: Kazimierz Zieliński.

Chlewiska. Woj. kieleckie.

17. * Bibljoteka kościelna.

Wiśniewski J. ks. Monografja dekanatu koneckiego. Radom 1913.

Chroberz. Woj. kieleckie.

18. * Bibljoteka Wielopolskich.

Chyrów. Woj. lwowskie.

19. * Bibljoteka Konwiktu OO. Jezuitów.

Cieszyn. Woj. śląskie.

20. Bibljoteka Księdza Leopolda Szersznika (ul. Leopolda Szersznika).

Założona w r. 1782. Charakter jej naukowy, specjalność historja i geografja. Jej zawartość: 9150 dzieł w 18.100 tomach, w tem inkunabułów 208, broszur 362, dysertacyj 25; pozatem 228 rękopisów, 2 autografy, 300 sztychów, 1766 map, 54 tomy, 54 zeszyty i 250 kartek nut, 1 globus, 803 medale, 1153 numizmaty i 10 czasopism. System katalogu — inwentarz główny i dla każdej szafy oddzielny katalog zeszytowy. Bibljotekarz: dr. Jan Witrzens.

Czerna. Woj. krakowskie.

21. * Bibljoteka OO. Karmelitów Bosych.

Czernichów. Woj. krakowskie.

22. * Bibljoteka Szkoły Rolniczej.

Częstochowa, Woj. kieleckie.

23. Bibljoteka Miejska im. dra Władysława Biegańskiego (ul. Dąbrowskiego 10).

Założona w r. 1917. Charakter jej naukowy, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 3370 tomów, 543 czasopisma; broszury i dysertacje nie są jeszcze skatalogowane. System katalogu — kartkowy działowy (według Lippmanna t. j. w klamrach). Bibljotekarka: Wiktorja Wolańska.

24. Bibljoteka OO. Paulinów.

Posiada przeszło 10.000 tomów głównie z zakresu teologji, sporą liczbę rękopisów, dużo książek, pochodzących z bibljoteki Wazów. Obecnie jest porządkowana pod kierunkiem ks. prof. Fijałka.

Bibljoteka Jasnogórska w Częstochowie. „Wiek". № 257 z r. 1874.

Dermań. Woj. wołyńskie.

25. * Bibljoteka Monasteru po-Bazyljańskiego.

Dębowa Łąka. Woj. pomorskie.

26. * Bibljoteka b. Seminarjum Ewangielickiego.

Dobromil. Woj. lwowskie.

27. * Bibljoteka OO. Bazyljanów.

Drohobycz. Woj. lwowskie.

28. * Bibljoteka Kościoła Farnego.

So. [zański] A. Klasztorne bibljoteki w Samborskiem. „Dziennik Literacki" № 17 z roku 1853.

Dublany. Woj. lwowskie.

29. Bibljoteka Wydziału rolniczo-leśnego Politechniki Lwowskiej w Dublanach.

Założona w r. 1856, jako Bibljoteka Akademji Rolniczej. Charakter jej naukowy, specjalność — nauka rolnictwa. Posiada około 7000 dzieł w 11.000 tomów. Po inwazji ukraińskiej dotychczas niezupełnie uporządkowana. System katalogu — kartkowy. Kurator: prof. Karol Różycki. Zastępca bibljotekarza: dr. med. Jan Barącz.

Dukla. Woj. lwowskie.

30. * Bibljoteka OO. Bernardynów.

Dzików. Woj. lwowskie.

31. * Bibljoteka OO. Dominikanów.

32. * Bibljoteka Tarnowskich.

Chmiel A. Rękopisy bibljoteki hr. Tarnowskich w Dzikowie. Kraków 1908.
Vrtel S. Dodatkowy spis rękopisów bibljoteki Dzikowskiej. Kraków 1911.
Marczak M. Bibljoteka Tarnowskich w Dzikowie. Kraków 1921.

Gdańsk.

33. * Bibljoteka Dyrekcji Kolei Państwowych Polskich.

34. * Bibljoteka Polskiej Dyrekcji Poczt i Telegrafów.

35. * Bibljoteka Miejska.

Batowski. A. Księgozbiory gdańskie krótko wskazane. „Kurjer Literacki" № 44 i 45 z r. 1858.

Polkowski I. Zapiski bibljograficzne o manuskryptach, inkunabułach i dawnych drukach polskich przejrzanych w Bibljotece m. Gdańska. „Rocznik dla archeologów, numizmatyków i bibljografów polskich na rok 1869". Kraków 1870.

Günther und Kleefeld. Die Danziger Stadtbibliothek. Gdańsk 1905.

36. * Bibljoteka Kościoła N. M. Panny.

Günther O. Aus der Geschichte und dem Inhalt der Bibliothek der Danziger Marienkirche. „Preussische Mitteilungen" 1921 r.

Bibljoteka Marjacka w Gdańsku. „Słowo Polskie". Lwów № 128 z r. 1921.

Gniezno. Woj. poznańskie.

37. * Bibljoteka Kapitulna.

Korytkowski J. Ks. Bibljoteka kapitulna. — Prałaci i kanonicy Katedry metropolitalnej Gnieźnieńskiej. Tom I. Gniezno 1883.

Trzciński T. Ks. Katalog rękopisów bibljoteki kapitulnej w Gnieźnie aż do początku XVII w. Poznań 1910.

38. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego Rzymsko-Katolickiego.

Trzciński T. Ks. i Lisiecki A. Ks. Katalog rękopisów Bibljoteki Seminaryjnej w Gnieźnie aż do XVI w. włącznie. Poznań 1904.

Lisiecki A. Ks. Katalog rękopisów Bibljoteki Seminaryjnej w Gnieźnie aż do r. 1725. Poznań 1909.

Grabów. Woj. poznańskie.

39. * Bibljoteka Dekanalna.

Grodno. Woj. białostockie.

40. * Bibljoteka Wojskowa D. O. K. III (Dowództwa Okręgu Korpusu).

41. Grodzieńska Bibljoteka Miejska (ul. Zamkowa 3). Założona w r. 1919. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalność — literatura polska, francuska i dział rosyjski ogólny. Jej zawartość: 15.683 dzieła w 24.995 tomach oraz szereg czasopism współczesnych. System katalogu — kartkowy alfabetyczny. Kierowniczka bibljoteki: Marja Godlewska.

Grudziądz. Woj. pomorskie.

42. * Bibljoteka Wyższej Szkoły Pilotów.

Hoszów. Woj. stanisławowskie.

43. * Bibljoteka OO. Bazyljanów.

Janów Podlaski. Woj. lubelskie.

44. * Bibljoteka Seminarjum Diecezjalnego.

Jarosław. Woj. lwowskie.

45. * Bibljoteka OO. Dominikanów.

46. * Bibljoteka OO. Reformatów.

Kalisz. Woj. łódzkie.

47. Bibljoteka Publiczna im. Adama Mickiewicza (ul. św. Stanisława 6).

Założona w r. 1900. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalność: dzieła z zakresu historji i literatury. Jej zawartość: 11.500 tomów, oraz duży zbiór czasopism od 1843 r. System katalogu — kartkowy działowy. Bibljotekarka: Marja Wołowska.

Kalwarja Pacławska. Woj. lwowskie.

48. * Bibljoteka OO. Franciszkanów.

Kalwarja Zebrzydowska. Woj. krakowskie.

49. * Bibljoteka OO. Franciszkanów.

Łepkowski J. Przegląd zabytków przeszłości z okolic Krakowa. Warszawa 1863. Marczewski B. Powiat wadowicki Kraków 1897.

Kartuzy. Woj. pomorskie.

50. * Bibljoteka Towarzystwa Etnologicznego Kaszubskiego.

Katowice. Woj. śląskie.

51. * Bibljoteka Sejmowa.

52. * Bibljoteka Urzędu Wojewódzkiego.

53. * Bibljoteka Magistracka.

54. Bibljoteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku (ul. Francuska 1). Założona w r. 1920. Charakter jej naukowy, specjalność — działa z zakresu historji i literatury polskiej, składa się z księgozbioru t. z. rumuńskiego, liczącego około 6000 t., i wiedeńskiego — około 5000 t., książki te bowiem przejęto z Jass i Wiednia. Bibljotekarz — Konstanty Prus.

Kielce.

55. Bibljoteka Publiczna (ul. Wesoła 26).

Założona w r. 1909. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 15.000 tomów. System katalogu— dziesiętny. Bibljotekarka: Stanisława Massalska.

Malski Edmund. Uwagi oświatowca. Kielce 1914.

56. * Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego.

57. * Bibljoteka Katedralna.

58. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego.

Kłodawa. Woj. łódzkie.

59. * Bibljoteka Publiczna im. H. Sienkiewicza.

Koło. Woj. łódzkie.

60. * Bibljoteka Publiczna.

Kowel. Woj. wołyńskie.

61. Bibljoteka Publiczna (ul. Łucka 19).

Założona w r. 1922. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 3250 dzieł w 3654 tomach, w tem broszur 360, 1 sztych, 10 map. System katalogu — zeszytowy według działów: Bibljotekarka: Łucja Konopacka.

Kórnik. Woj. poznańskie.

62. Bibljoteka Kórnicka (Kórnik, powiat śremski).

Założona w XVIII w., powiększana i systematycznie organizowana od r. 1820. Należy do fundacji narodowej „Zakłady Kórnickie". Charakter jej naukowy, specjalność—dzieła historyczne. Jej zawartość: przeszło 90.000 tomów, w tem bardzo znaczna liczba inkunabułów. Bibljoteka posiada również znaczną liczbę rękopisów, autografów, sztychów i map. Na wyróżnienie zasługuje teka z listami Napoleona. System katalogu — kartkowy, niepełny. Kierownik bibljoteki — dr. Władysław Pociecha.

Kraków.

63. * Bibljoteka Dyrekcji Kolei Państwowych.

64. * Bibljoteka Dyrekcji Poczt i Telegrafów.

65. * Bibljoteka Wojskowa D. O. K. V (Dowództwa Okręgu Korpusu).

66. Bibljoteka Akademji Górniczej (ul. Smoleńsk 7).

Założona w r. 1919. Charakter jej naukowy. Specjalność: dzieła geologiczne, górnicze i hutnicze oraz działów pokrewnych. Jej zawartość: 2609 dzieł w 3209 tom., czasopism oprawnych 715 tomów, broszur 625, map 152. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy. Bibljotekarka: Marja Kuszowa.

67. Bibljoteka Akademji Sztuk Pięknych (plac Matejki 13).

Założona w r. 1850. Charakter jej szkolny, specjalność—sztuki piękne. Jej zawartość: 2592 dzieła, w tem z dziedziny architektury 559; rękopisów 2, sztychów i fotografij 6000, medali i numizmatów w odlewach gipsowych 200. System katalogu — kartkowy. Bibljotekarz: Jan Hopliński.

68. Bibljoteka Uniwersytetu Jagiellońskiego (ul. św. Anny 8 — 12).

Założona w r. 1517. Charakter jej naukowy, przeważnie humanistyczny, specjalność—druki polskie, począwszy od XV w. Jej zawartość: 483.776 tomów dzieł, inkunabułów 2879, rękopisów 8653 tomy, 487 dyplomatów, 14.348 sztychów, 3377 map, 4494 nut. 9 globusów, 37 medali. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy. Dyrektor bibljoteki: dr. Edward Kuntze.

Putanowicz J. A. Stan wewnętrzny i zewnętrzny Studii Generalis Univ. Cracov. Kraków, 1774.

Sołtykowicz J. O stanie Akademji Krak. Kraków, 1810.

Voigt M. W. Schicksale der B-thek an der Universität in Krakau unter der K. K. österr. Regierung. — „Intelligenzblatt zur Wiener Allgem. Litteraturzeitung". № 28. Wiedeń, 1814.

Bandtkie J. S. Historja Bibljoteki Uniw. Jag. w Krakowie. Kraków, 1821.

Lelewel J. Bibljograficznych ksiąg dwoje. Wilno, 1823 — 1826.

Matejko Fr. Dzieje Bibljoteki Uniwersyteckiej w Krakowie. „Zakłady uniwer.", wydawn. dla uczczenia 500-lecia założenia Un. Jag. Kraków, 1864.

Wóycicki K. Bibljoteka Jagiellońska w Krakowie. — „Kłosy", t. XIII — XIV. Warszawa, 1871 — 1872.

Wisłocki W. Katalog rękopisów Bibljoteki Uniw. Jag. Kraków, 1881.

[Estreicher]. Bibljoteka Jagiellońska Kraków, 1881.

Stentsch-Rozbierski [Estreicher K.]. Przechadzki po Bibljotece Jagiellońskiej — „Kalendarz Czecha na r. 1882". Kraków.

Tomkowicz. Gmach Bibljoteki Jagiellońskiej.—„Rocznik Krakowski", t. IV. 1900.

Rękopisy Bibljoteki Jagiellońskiej nabyte w r. 1900—1903 (№№ 5965—6215).— „Przewodnik bibljogr." №№ 3—8, 1904.

Estreicher K. Pięćset lat istnienia największej naszej bibljoteki — „Ognisko" (Warszawa), t. II, № 6, 1905.

Chołoniewski A. Nasze bibljoteki uniwersyteckie, Jagiellońska i Lwowska. — „Kraj, życie, sztuka". № 23, 1905.

Tenże. W sprawie Bibljoteki Jagiellońskiej. Kraków, 1908.

Kuntze. Die K. K. Jagiellonische Univers.-B-thek in Krakau. — „Mitteil. d. Österr. Ver. f. Bibliothekswesen". Wiedeń, 1908.

Konczyńska. Bibljoteka Jagiellońska. Przewodnik dla zwiedzających, Kraków, 1923.

Taż. Zarys historji Bibljoteki Jagiellońskiej Kraków, 1923.

Wisłocki W. Incunabula typographica Bibliothecae Univ. Jag. Kraków, 1900.

Grycz J. Katalog bibljoteki podręcznej czytelni oraz biura katalogowego Bibljoteki Jagiellońskiej. Kraków, 1925.

Kuntze. O potrzebach Bibljoteki Jagiellońskiej. — „Głos Narodu" (Kraków) z dn. 24 stycznia 1927 r.

69. Bibljoteka Muzeum Narodowego (Sukiennice).

Założona w r. 1879. Charakter jej — naukowa podręczna, specjalność: sztuki piękne i muzeum książki (w. XV — XVIII w.). Jej zawartość: dzieł około 50.000, w tem 104 inkunabuły, rękopisów około 300, autografów około 400, sztychów około 60.000, map 750, medali 3893, monet 21.720 sztuk. System katalogu—kartkowy, pozatem księgowy w ogólnym inwentarzu muzealnym. Bibljotekarka: dr. Marja Fredro-Boniecka.

70. Bibljoteka Miejska Muzeum Przemysłowego im. D-ra A. Baranieckiego (ul. Smoleńsk 9).

Założona w r. 1868. Charakter jej uzależniony od potrzeb i działalności Muzeum, specjalność: literatura zawodowa z zakresu architektury, historji sztuki, przemysłu artystycznego, techniki i technologji. Jej zawartość: 20.458 dzieł w 23.859 tomach, broszur 7748, wydawnictw perjodycznych i ciągłych 1015. Niezinwentaryzowanych 5749 dzieł w 10.634 tomach z ofiarowanego księgozbioru H. Dąbczańskiej, oraz 3332 dzieła w 5011 tomach z księgozbioru b. kursów dla kobiet im. dra A. Baranieckiego i 1684 dzieła w 2294 tomach z bibljoteki fundacji Kownackich i wiceprezydenta M. Krakowa, inż. Rollego. Rycin 15.140 numerów. System katalogu — kartkowy alfabetyczny (według autorów i tytułów) i działowy. Kustosz-bibljotekarz: Kazimierz Witkiewicz.

71. * Bibljoteka Archiwum akt dawnych m. Krakowa.

72. * Bibljoteka Biura Statystycznego miejskiego.

73. Bibljoteka Polskiej Akademji Umiejętności (ul. Sławkowska 17).

Założona w r. 1873. Charakter jej naukowy, specjalność: wydawnictwa instytucyj naukowych całego świata, otrzymywane w drodze

wymiany za wydawnictwa własne. Jej zawartość: 67.426 dzieł w przeszło 160.000 tom., w tem inkunabułów 31, broszur około 8000, dysertacyj około 2000, rękopisów 1853, dokumentów pergaminowych 351, map 808. System katalogu — alfabetyczny kartkowy. Dyrektor: Władysław Baran.

Seredyński Wł. Rękopismy Towarzystwa Naukowego systematycznie zestawione. Kraków, 1869.

Katalog duplikatów Bibljoteki Akademji Umiejętności w Krakowie. Kraków, 1889.

Catalogus librorum quos ex urbe Holmia Academiae Litterarum Cracoviensi dono misit Hlm. D. H. Bukowski. Kraków, 1889.

Bernstein. Katalog dzieł treści przysłowiowej. 2 t. Warszawa, 1900.

Czubek Jan. Katalog rękopisów Akademji Um. w Krakowie. Kraków, 1906.

Tenże. Katalog rękopisów Akademji Um. w Krakowie. Dodatek I. Kraków, 1912.

74. * Bibljoteka Instytutu Współdzielczego (ul. św. Anny 1).

75. * Bibljoteka Izby Handlowej.

76. * Bibljoteka Muzeum Etnograficznego (Wawel).

77. * Bibljoteka Stowarzyszenia Drukarzy.

78. * Bibljoteka Stowarzyszenia Nauczycielek.

79. * Bibljoteka Stowarzyszenia Przyjaciół Francji (Pijarska 7).

80. Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego (ul. Radziwiłłowska 4).

Charakter jej naukowy, specjalność—medycyna. Jej zawartość: 12.424 tomy dzieł i 786 czasopism.

Sprawozdania z czynności T-wa Lekarskiego Krakowskiego.—„Przegląd Lekarski", Kraków, od r. 1862.

81. * Bibljoteka Towarzystwa Miłośników Książki (ul. Smoleńsk 9).

82. * Bibljoteka Towarzystwa Ogrodniczego (Al. Mickiewicza 17).

83. * Bibljoteka Krajowego Towarzystwa Rybackiego (Plac Szczepański 8).

84. * Bibljoteka Towarzystwa Tatrzańskiego (ul. Andrzeja Potockiego 4).

85. * Bibljoteka Towarzystwa Uniwersytetu Ludowego im. Adama Mickiewicza.

86. Bibljoteka Kapitulna.

Jedna z najstarszych w Polsce, bo sięga czasów Władysława Hermana, dotąd jednak nieskatalogowana i zaniedbana. Posiada wiele cennych starych druków, inkunabułów i rękopisów.

Polkowski I. ks. Dwieście najstarszych inkunabułów Bibljoteki Kapituły Krakowskiej od r. 1462 do 1500. Kraków, 1887.

Polkowski I. ks. Katalog rękopisów kapitulnych Katedry Krakowskiej. Część I. Kodeksy rękopiśmienne 1—228. Kraków, 1884.

S. K. Bibljoteka Katedralna na Wawelu.—„Tygodnik Illustrowany" № 36 z r. 1908.

87. * Bibljoteka Kościoła Marjackiego.

88. * Bibljoteka Kościoła św. Marka.

Piekarski K. Inwentarz inkunabułów bibljotek polskich. Serja I. Kraków, 1925.

89. * Bibljoteka Ks. Kanoników regularnych lateraneńskich przy Kościele Bożego Ciała na Kazimierzu.

Piekarski K. Inwentarz inkunabułów bibljotek polskich. Serja I. Kraków, 1925.

90. * Bibljoteka OO. Augustjanów przy Kościele św. Katarzyny.

Piekarski K. Inwentarz inkunabułów bibljotek polskich. Serja I. Kraków, 1925.

91. * Bibljoteka OO. Bernardynów na Stradomiu.

Bersohn M. O iluminowanych rękopisach polskich. Warszawa, 1900.

92. * Bibljoteka OO. Dominikanów.

Barącz S. ks. Klasztor i Kościół OO. Dominikanów w Krakowie. Poznań, 1888.

93. * Bibljoteka OO. Franciszkanów.

94. * Bibljoteka Panien Franciszkanek Klasztoru św. Andrzeja.

95. * Bibljoteka OO. Jezuitów.

96. * Bibljoteka OO. Kapucynów.

97. * Bibljoteka OO. Karmelitów Trzewiczkowych.

Piekarski K. Inwentarz inkunabułów bibljotek polskich. Serja I. Kraków, 1925.

98. * Bibljoteka OO. Misjonarzów.

99. * Bibljoteka OO. Pijarów.

100. * Bibljoteka OO. Reformatów.

101. * Bibljoteka Panien Karmelitanek.

102. * Bibljoteka Panien Norbertanek.

103. * Bibljoteka Panien Prezentek.

104. * Bibljoteka Panien Wizytek.

105. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego.

106. Bibljoteka Muzeum XX. Czartoryskich (Pijarska 6).

Założona w roku 1800. Charakter jej pomocniczy dla Muzeum, specjalność: rękopisy do historji polskiej. Jej zawartość: około 150.000 tomów, w tem 250 inkunabułów, 2300 druków polskich XVI wieku, rękopisów 6000, sztychów około 20.000, map polskich 700, map obcych 1600, atlasów około 200, monet i medali 3900 sztuk, pieczęci przy dokumentach około 2000, pieczęci oddzielnych 120, prócz tego bogaty zbiór czasopism. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy; katalog drukowany rękopisów opracowali: dr. Józef Korzeniowski, prof. Stanisław Kutrzeba i dr. Jacek Lipski. Dyrektor bibljoteki: dr. prof. Józef Kallenbach.

Sokołowski M. Muzeum XX. Czartoryskich. Odb. z Kwart. Hist. 1892.

Jezierski J. Ilustrowany przewodnik po Krakowie. 1901.

Lipski J. Prace inwentaryzacyjne i katalogowe w bibljotece XX. Czartoryskich w Krakowie. Odb. z czasop. „Ex libris". 1924.

Tenże. Archiwum Kuratorji Wileńskiej X. Adama Czartoryskiego. Kraków, 1926.

107. * Bibljoteka Popielów.

Leszno. Woj. poznańskie.

108. * Bibljoteka Kościoła Reformowanego Unijnego.

Lidzbark. Woj. pomorskie.

109. Bibljoteka Miejska.

Założona w roku 1922. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 399 dzieł w 497 tomach. System katalogu: alfabetyczny książkowy. Bibljotekarka: Franciszka Oźminowa.

Lublin.

110. * Bibljoteka Wojskowa D. O. K. II (Dowództwa Okręgu Korpusu).

111. Bibljoteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego (Rynek Główny 1).

Założona w roku 1907. Charakter jej ogólno-kształcący z przeważającą tendencją humanistyczną, specjalność — Lubliniana. Jej zawartość: dzieł 26.550 w 40.712 tomach, w tem inkunabułów około 100, rękopisów 1728, autografów 18, rycin 2294, map i planów 684. System katalogu — kartkowy dziesiętny. Bibljotekarka: Felicja Wolińska.

Jaworowski. Katalog rękopisów Bibljoteki Publicznej im. Łopacińskiego w Lublinie. Lublin, 1913.

Tenże. Katalog rękopisów Bibljoteki Publicznej im. Łopacińskiego w Lublinie. Dodatek I. Lublin, 1917.

112. Bibljoteka Uniwersytetu Lubelskiego (ul. Dolna Panny Marji 4).

Założona w roku 1918. Charakter jej naukowy, specjalności nie posiada, dostosowana jest do potrzeb istniejących w Uniwersytecie wydziałów: teologicznego, prawa kanonicznego, prawa i nauk społeczno-ekonomicznych i nauk humanistycznych. Jej zawartość: około 80.000 tomów dzieł, w tem 9 inkunabułów, rękopisów 42, map 104, atlasów 31, planów miast 30, nut 787, numizmatów 128 sztuk. System katalogu — dwa książkowe: inwentarzowy i formatowy i trzy kartkowe: dwa alfabetyczne i jeden działowy według systemu dziesiętnego. Dyrektor: ks. dr. Henryk Insadowski.

113. * Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego.

114. Bibljoteka Towarzystwa Prawniczego w Lublinie (ul. Namiestnikowska 12, Sąd Apelacyjny).

Założona w roku 1915. Charakter jej: bibljoteka jest przeznaczona do użytku członków Towarzystwa; specjalność: dzieła z zakresu prawa. Jej zawartość: 245 dzieł w 508 tomach. System katalogu zeszytowy. Bibljotekarzem na rok 1925 był sędzia Sądu Apelacyjnego Serebacki.

115. * Bibljoteka Kapitulna.

116. * Bibljoteka Katedralna.

117. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego.

Zalewski L. ks. Bibljoteka Seminarjum Duchownego w Lublinie i bibljoteki klasztorne diecezji lubelskiej i podlaskiej. Warszawa 1926.

Chwalewik E. Zbiory Polskie. Tom I, str. 357-360. Warszawa 1926.

Lwów.

118. * Bibljoteka Archiwum Państwowego.

Czołowski A. Archiwum Państwowe we Lwowie. Kraków 1905.

Chwalewik E. Zbiory Polskie. Tom I. Warszawa 1926, str. 372-373.

Zajączkowski S. dr. Archiwum Państwowe we Lwowie 1913-1923.—„Gazeta Lwowska" n-ry 278-282 i 287-288, z r. 1923.

119. * Bibljoteka Wojskowa D. O. K. VI (Dowództwa Okręgu Korpusu).

120. * Bibljoteka Akademji Handlowej.

121. Bibljoteka Politechniki Lwowskiej (ul. Leona Sapiehy, Gmach główny Politechniki).

Powstała z bibljoteki Akademji Technicznej, utworzonej we Lwowie w roku 1844. Charakter jej naukowy. Nie jest publiczna, ale jest dostępna dla osób kształcących się i pracujących naukowo. Specjalność: kompletowanie czasopism technicznych oraz dzieł z zakresu nauk ścisłych polskich i zagranicznych. Jej zawartość: 24.824 dzieła w 70.000 tomów, 1 rękopis Żmurki, 125 map, 2 globusy (geograficzny i astronomiczny), 6 sztuk medali pamiątkowych. Liczby czasopism nie podano. Naczelny bibljotekarz: inż. Tytus Laskiewicz.

122. Bibljoteka Uniwersytetu Jana Kazimierza (ul. Mochnackiego 5).

Założona w roku 1784. Charakter jej: zakład ogólno-uniwersytecki, częściowo jednakże publiczny; specjalności nie posiada, stara się objąć, o ile możności, równomiernie wszystkie dziedziny wiedzy. Jej zawartość: 160.000 dzieł w 310.000 tomów, 214 inkunabułów, 1140 rękopisów, 259 dyplomów, 807 medali, 11.178 sztuk monet, sztychów około 100, do 900 map i około 1000 tomów nut. System katalogu kartkowy alfabetyczny. Dyrektor: dr. Rudolf Kotula.

Reifenkugel K. Bibljoteka Uniwersytecka we Lwowie.—„Przewodnik Naukowy i Literacki". Lwów, 1873.

Finkel J. i Starzyński St. Historja Uniwersytetu Lwowskiego. Lwów, 1874.

Barwiński E. Bibljoteka Uniwersytecka.—„Tydzień", dodatek liter.-nauk. „Kurjera Lwowskiego", 1905.

Barwiński E. Repertorjum znajdujących się w Bibljotece Uniwersyteckiej we Lwowie aktów zajęcia i sprzedaży dóbr królewskich i kościelnych. Lwów, 1909.

Bibljoteka Uniwersytecka we Lwowie w latach 1899-1910. Lwów, 1912.

Katalog czasopism i wydawnictw ciągłych, znajdujących się w Bibljotece Uniw. we Lwowie. Lwów, 1913.

Podlacha Wł. Minjatury tynieckich ksiąg liturgicznych w Bibljotece Uniwersyteckiej we Lwowie.—Księga pamiątkowa ku czci B. Orzechowicza. Lwów, 1916 t. II.

Vrtel-Wierczyński St. W sprawie potrzeb Bibljoteki Uniwersyteckiej.—„Słowo Polskie" №№ 472-473. Lwów, 1921.

Bernacki L. (red.). Publiczne Bibljoteki Lwowskie. Lwów, 1926.

123. Bibljoteka król. stoł. m. Lwowa (Ratusz).

Założona w roku 1917. Charakter jej ściśle naukowy, specjalność: najstarsze druki typograficznych oficyn lwowskich, źródłowe dzieła do historji miast, krajoznawstwa, prawa polskiego, archeologji, architektury, historji sztuki i muzeologji. Jej zawartość: przeszło 20.000 dzieł. System katalogu kartkowy. Dyrektor bibljoteki: dr. Aleksander Czołowski, bibljotekarz: Stanisław Rachwał.

Bernacki L. (red.). Publiczne Bibljoteki Lwowskie. Lwów 1926.

124. * Bibljoteka Muzeum Narodowego im. Króla Jana III.

125. * Bibljoteka Muzeum Przemysłowego Miejskiego.

126. Bibljoteka publiczna ruskiego Instytutu Narodowego „Narodnyj Dom" (Kurkowa 14).

Założona w roku 1849. Charakter jej wyłącznie naukowy. Specjalnością jest kompletowanie dzieł, odnoszących się do nauki słowiańskiej wogóle, a wschodnio słowiańskiej w szczególności. Jej zawartość: około 80.000 tomów dzieł, w tem starych druków 10, broszur około 20.000 tomów, dysertacyj około 50.000. Rękopisów 118, autografów 284, sztychów około 2000, map około 1500, nut 859, globusów 2, czasopism około 30.000 tomów. System katalogu kartkowy abecadłowy. Kierownik Bibljoteki — Antoni Gęsiorski.

Barwinskyj B. Bibljoteka i Muzej „Narodnoho Domu" u Lwowi 1849-1919 Lwów 1920.

127. Bibljoteka Nacjonalnoho Muzeja (Mochnackiego 42).

Założona w roku 1905. Charakter jej naukowy, specjalność:

historja sztuki, stare druki i rękopisy. Jej zawartość: 12.000 tomów, w tem inkunabułów 25, starych druków 2500, pozatem 3000 rękopisów, 1500 autografów, 300 medali, 1200 numizmatów. System katalogu kartkowy. Kustosz: dr. Iłarjon Swiencickyj.

Swiencickyj I. Katałoh knyh cerkowno-słowianskych. 1908.
Tenże. Poczatki knyhopieczatania na zemlach Ukrainy. 1924.
Ohienko I. Istorja ukrainskoho drukarstwa. t. I 1925.

128. * Bibljoteka Towarzystwa Archeologicznego.

129. ° Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Heraldycznego w fazie tworzenia się.

130. * Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego (ul. Lindego 6).

131. * Bibljoteka Towarzystwa Ludoznawczego (Św. Mikołaja 4).

132. Bibljoteka Towarzystwa Naukowego im. T. Szewczenki (ul. Czarnieckiego 26).

Założona w roku 1894. Charakter jej naukowy, specjalność— druki ukraińskie. Jej zawartość: około 100.000 tomów dzieł i 1000 rękopisów. poczynając od w. XIV-go. System katalogu kartkowy. Kierownik Bibljoteki — dr. I. Krewećkyj.

Krewećkyj S. Biblioteka Nauk. Towar. im. Szewczenka u Lwowi. Lwów 1923.
Chwalewik E. Zbiory Polskie. Tom I. Warszawa 1926.

133. * Bibljoteka Towarzystwa Prawników Polskich.

134. * Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika (ul. Św. Mikołaja 4).

135. * Bibljoteka Kapituły Grecko-Katolickiej.

136. * Bibljoteka Katedralna Rzymsko-Katolicka.

137. * Bibljoteka Seminarjum Rzymsko-Katolickiego.

138. * Bibljoteka OO. Bazyljanów.

139. * Bibljoteka OO. Dominikanów.

140. * Bibljoteka OO. Bernardynów.

141. * Bibljoteka OO. Franciszkanów.

142. * Bibljoteka OO. Jezuitów.

143. * Bibljoteka OO. Karmelitów.

144. * Bibljoteka OO. Zmartwychwstańców.

145. * Bibljoteka Gminy Izraelickiej.

146. Bibljoteka fundacji Wiktora hr. Baworowskiego (ul. Ujejskiego 2).

Założona w roku 1857. Charakter jej naukowy, specjalność: nauki historyczne, prawnicze, teologiczne, ponadto literatura polska i francuska. Jej zawartość: około 25.000 dzieł w 40.000 tomów, w tem 36 inkunabułów, rękopisów i autografów: 1145, sztychów około 10.000, obrazów olejnych 300, map 136, nut około 200, globus 1, medali w odlewach gipsowych około 250 sztuk. System katalogu — kartkowy alfabetyczny dla druków i rycin, książkowy dla obrazów i dyplomów i inwentarz książkowy rękopisów. Dyrektor: dr. Rudolf Kotula.

Batowski Al. O Bibljotece i przyszłym Zakładzie naukowym im. Baworowskich.—„Czas“ № № 84—86. 1861.

Kętrzyński W. Bibljoteka W. hr. Baworowskiego we Lwowie. Odb. z „Teki Konserwatorów Galicji Wschodniej“. Lwów, 1892.

Ch. [ołoniewski A.] Bibljoteka Baworowskich.—„Kraj“ № 34, 1904.

Hahn Wiktor. Bibljoteka fundacji Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie—„Wiek Nowy“ (Lwów) № 6068, 6069, 6072 i 6075 z dn. 23, 24, 27 i 31 sierpnia 1921 r.

Bernacki L. (red.). Publiczne Bibljoteki Lwowskie. Lwów, 1926.

147. * Bibljoteka Muzeum im. Dzieduszyckich.

148. Bibljoteka Poturzycka Dzieduszyckich (ul. Kurkowa 15).

Zawiera 48.222 tomy, 334 rękopisy oraz szereg starych druków, w tem 4 inkunabuły; pozatem 1820 autografów oraz 500 map. Bibljotekarz: dr. Marjan Des Loges.

149. Bibljoteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (ul. Ossolińskich 2).

Założona przez Józefa Maksymiljana Ossolińskiego w roku 1817. Charakter jej naukowy, zabiega o kompletowanie polskiej produkcji wydawniczej. Specjalność: polonica, literatura naukowa, dotycząca Słowiańszczyzny i Europy Wschodniej. Jej zawartość: 167.515 dzieł

w 400.000 tom., a wraz z nieskatalogowanemi i dubletami 660.000, inkunabułów 300, rękopisów 5438, niezinwentaryzowanych ca. 3000, autografów 5289, dyplomów 1688, map i atlasów 2251, numizmatów i medali 21.974. Prócz zbiorów powyższych posiada jeszcze Zakład Narodowy Bibljotekę Pawlikowskich i Muzeum im. Lubomirskich. Bibljoteka Pawlikowskich składa się z 21.000 dzieł w 26.000 tom., 270 rękopisów, 4270 autografów, 242 dyplomów pergaminowych i papierowych, 670 map, 25.000 rycin, 2600 monet, 626 pieczęci, 130 obrazów i pamiątek. Muzeum im. Lubomirskich (p. wyżej: Muzea str. 126) posiada bibljotekę podręczną, zawierającą 1973 tomy. System katalogu — alfabetyczny kartkowy i częściowy katalog realny. Dyrektor: dr. Ludwik Bernacki.

Kętrzyński W. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Lwów, 1894.

Kętrzyński W. Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Ossolinianae Leopoliensis. Tom I-III 1881-1898.

Fischer A. Ossolineum. Lwów, 1917.

Bernacki I. (red.). Publiczne Bibljoteki Lwowskie. Lwów, 1926.

Łomża. Woj. białostockie.

150. Polska Bibljoteka Publiczna (ul. Sienkiewicza 6). Założona w roku 1899. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 6000 dzieł w 7230 tom., w tem 230 tomów wydawnictw ludowych. System katalogu — książkowy, alfabetyczny i działowy. Kierowniczka bibljoteki: Marja Chlebowska.

151. Bibljoteka Seminarjum Duchownego (ul. Dworna 4). Założona w roku 1919. Charakter jej: bibljoteka podręczna dla profesorów i alumnów Seminarjum, specjalność: teologja. Jej zawartość: 2500 dzieł w 4520 tomach, w tem broszur 260; pozatem map 2, nut 20, czasopism 25. Katalog podręczny pisany. Kierownik bibljoteki: ks. prałat Wincenty Bogacki, prof. Seminarjum Duchownego.

Łowicz. Woj. warszawskie.

152. * Bibljoteka Wojskowa D. O. K. IV (Dowództwa Okręgu Korpusu).

153. * Bibljoteka Kapituły Kolegjackiej.

Łódź.

154. Miejska Bibljoteka Publiczna (Andrzeja 14). Założona w roku 1916. Charakter jej wyłącznie naukowy, specjalności nie posiada, najpoważniej jednak przedstawia się dział nauk

społecznych. Jej zawartość: 24.780 dzieł w 34.009 tom. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny i działowy. Kierownik: Jan Augustyniak.

Łuck.

155. * Bibljoteka Publiczna.

Mogiła pod Krakowem.

156. Bibljoteka Klasztorna OO. Cystersów.

Założona w wieku XV. Charakter jej klasztorny, specjalność: cisterciensia. Korzystać z niej można za uprzedniem porozumieniem się z kierownikiem bibljoteki. Jej zawartość: około 6000 tomów dzieł, pozatem 247 inkunabułów, 1024 rękopisy, 24 map i 311 dyplomów pergaminowych. System katalogu: dawny działowy książkowy, wprowadzony będzie kartkowy. Bibljotekarz: ks. Benedykt Welc.

Monografja Opactwa Cystersów w Mogile. Kraków, 1867.

Kowalski G. ks. Katalog inkunabułów Bibljoteki Opactwa Mogilskiego. Kraków, 1915.

Kaczmarczyk K. i Kowalski G. ks. Katalog Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile. Kraków, 1919.

Piekarski K. Uwagi i uzupełnienia do katalogu inkunabułów mogilskich. Kraków, 1924.

Nałęczów. Woj. lubelskie.

157. * Bibljoteka Ziemi Lubelskiej.

Nieśwież. Woj. nowogródzkie.

158. Bibljoteka Miejska.

Założona w roku 1921. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 3413 dzieł, 5 czasopism. System katalogowy—kartkowy. Bibljotekarka: Leonja Krupska.

Nowe Miasto. Woj. poznańskie.

159. * Bibljoteka Dekanalna.

Nowe Miasto nad Pilicą. Woj. warszawskie.

160. * Bibljoteka OO. Kapucynów.

Offmański M. dr. Dzieje klasztoru OO. Kapucynów w Nowem Mieście nad Pilicą. Lwów, 1917.

Kotaniec S. Klasztor Kapucynów w Nowem Mieście nad Pilicą.—„Ziemia“ nry 36—43 z r. 1919.

Nowogródek.

161. * Bibljoteka Magistracka.

162. * Bibljoteka Centralnego Związku Kółek Rolniczych.

163. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego Diecezjalnego.

Nowy Sącz. Woj. krakowskie.

164. * Bibljoteka Miejska im. Józefa Szujskiego.

Op. J. Bibljoteka Miejska im. J. Szujskiego w Nowym Sączu. — „Przewodnik Bibljograficzny" nr. 11 i 12 z r. 1912.

165. * Bibljoteka OO. Jezuitów.

Konopka K. ks. O bibljotekach w kolegjach Towarzystwa Jezusowego prowincji galicyjskiej. Kraków, 1912.

Nowy Targ. Woj. krakowskie.

166. * Bibljoteka Kolegjum OO. Jezuitów.

Konopka K. ks. O bibljotekach w kolegjach Towarzystwa Jezusowego prowincji galicyjskiej. Kraków, 1912.

Obory. Woj. warszawskie.

167. * Bibljoteka OO. Karmelitów.

Załuski W. Ks. Szkic monograficzny kościołów dekanatu rypińskiego diecezji płockiej. Płock, 1909.

Obra. Woj. poznańskie.

168. * Bibljoteka Dekanalna.

Olkusz. Woj. kieleckie.

169. * Bibljoteka Kościelna.

Opatów. Woj. kieleckie.

170. * Bibljoteka po-Bernardyńska.

Paryż.

171. Bibljoteka Polska (Quai d'Orléans 6).

Założona w roku 1838, powstała przez połączenie bibljotek czterech stowarzyszeń emigracyjnych polskich: Towarzystwa Literackiego, Wydziału Historycznego, Wydziału Statystycznego i Towarzystwa Pomocy Naukowej. Charakter jej: publiczna, naukowa; specjalność: polonica, głównie druki i rękopisy, dotyczące dziejów emigracji polskiej w XIX stuleciu. Jej zawartość: około 100.000 tomów dzieł, około 60

inkunabułów; rękopisów i autografów około 12.000, sztychów około 30.000. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny. Bibljotekarz: Stanisław Piotr Koczorowski.

Mickiewicz Wł. Bibljoteka Polska w Paryżu.—„Przegląd Bibljoteczny". Tom I, zesz. 3 — 4. Warszawa, 1908.

Strzembosz L. La Bibliothèque Polonaise de Paris. Paryż, 1914.

172. Muzeum Mickiewiczowskie przy Bibljotece Polskiej (Quai d'Orléans 6).

Założone w roku 1903 przez Władysława Mickiewicza. Charakter bibljoteki: publiczna, specjalność jej: pamiątki osobiste po Adamie Mickiewiczu, dzieła jego w oryginałach i przekładach, jak również druki emigracyjne. Jej zawartość: 6000 tomów dzieł poety i o nim, tłumaczeń jego utworów, dzieł, broszur i czasopism, wydawanych na emigracji, około 18.000 wycinków z czasopism, dotyczących Mickiewicza, zbiór portretów, nut, autografów i pamiątek osobistych po nim. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny. Bibljotekarka: Bronisława Mońkiewiczówna.

Kosiakiewicz W. Muzeum Mickiewiczowskie.—„Świat" Nr. 30. Warszawa, 1909.
Hoesick F. Paryż. Warszawa, 1923.

Pelplin. Woj. pomorskie.

173. Wielka Bibljoteka Seminarjum Duchownego w Pelplinie (Gmach Seminarjum).

Założona w roku 1824, powstała z bibljoteki dawniejszego klasztoru cysterskiego w Pelplinie. Charakter jej naukowy, przystosowany do przedmiotów, wykładanych w Seminarjum, specjalność: teologja. Jej zawartość około 30.000 tomów, w tem 316 inkunabułów i około 1000 broszur; rękopisów 628. System katalogu — książkowy. Bibljotekarz: ks. prof. dr. Franciszek Sawicki.

Pińsk. Woj. poleskie.

174. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego.

Piotrków. Woj. łódzkie.

175. Miejska Bibljoteka Publiczna (Magistrat miasta).

Założona w roku 1923. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 4292 dzieła w 4973 to-

mach, w tem broszur 607, dysertacyj 300; 2 zbiorki nut, 9 czasopism. System katalogu—książkowy. Bibljotekarka: Marja Dąbrowska.

176. * Bibljoteka Towarzystwa Dobroczynności.

Płock. Woj. Warszawskie.

177. Bibljoteka im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego w Płocku (Rynek Kanoniczny 8).

Ofiarowana w roku 1904 przez Józefa Zielińskiego z Lążyna na rzecz Płocka. Charakter jej: naukowy, specjalność: plociana i masoviana. Jej zawartość: około 30.000 tomów, w tem inkunabułów 30; dotychczas rękopisy, autografy, sztychy, mapy, nuty nieskatalogowane. System katalogu: stary katalog bibljoteki Zielińskich alfabetyczny i działowy, spisany na arkuszach; katalog od czasu istnienia Towarzystwa Naukowego — kartkowy, alfabetyczny i działowy według systemu dziesiętnego. Kierownik Bibljoteki: Stefan Rutski, bibljotekarka: Halina Rutska.

178. Bibljoteka Kapitulna (przy Muzeum Katedralnem).

Założona w końcu XI wieku przez biskupa Marka. Charakter jej wybitnie duchowny, specjalność: teologja. Jej zawartość: 2092 dzieła w 3194 tomach, w tem inkunabułów 80, rękopisów 80 na pergaminie, 49 na papierze; najstarsze rękopisy pochodzą z wieku XII, XIII i XIV-go. System katalogu działowy. Kierownik bibljoteki: ks. Aleksander Dmochowski, kustosz Muzeum Katedralnego.

Bersohn M. Księgozbiór Katedry Płockiej. Warszawa, 1899.

Nowowiejski ks. biskup. Płock. Monografja historyczna. Płock, 1917, str. 405—414.

Podkamień. Woj. tarnopolskie.

179. * Bibljoteka OO. Dominikanów.

Poznań.

180. * Bibljoteka podręczna Archiwum Państwowego.

181. * Bibljoteka Dyrekcji Ceł.

182. * Bibljoteka Dyrekcji Kolei Państwowych.

183. * Bibljoteka Dyrekcji Poczt i Telegrafów.

184. * Bibljoteka Wojskowa D. O. K. VII (Dowództwa Okręgu Korpusu).

185. * Bibljoteka Sądu Apelacyjnego.

186. * Bibljoteka Urzędu Wojewódzkiego.

187. * Bibljoteka Urzędu Okręgowego Ziemskiego.

188. * Bibljoteka Urzędu Statystycznego m. Poznania.

189. * Bibljoteka Starostwa Krajowego.

190. * Bibljoteka Magistracka (Stary Ratusz).

Herse J. Bücherverzeichnis der Raths-Bibliothek zu Posen. Poznań, 1883.

191. * Bibljoteka Dyrekcji Ziemstwa Kredytowego.

192. * Bibljoteka Banku Związku Spółek Zarobkowych.

193. * Bibljoteka Izby Handlowej.

194. * Bibljoteka Izby Przemysłowo-Rzemieślniczej.

195. * Bibljoteka Izby Rolniczej.

196. * Bibljoteka Stacji Doświadczalnej Izby Rolniczej.

197. Bibljoteka Uniwersytecka (ul. Fr. Ratajczaka 4/6).

Założona w r. 1898 jako bibljoteka germanizacyjna p. n. „Kaiser-Wilhelm Bibliothek", otwarta w r. 1902, przejęta przez Uniwersytet z rąk Starostwa Krajowego 30 czerwca 1919 roku. Charakter jej naukowy, specjalność: bogaty dział naukowej literatury niemieckiej. Jej zawartość: 340.000 tomów dzieł, w tem inkunabułów 27, broszur 5500 tomów, dysertacyj około 6000; 25 rękopisów nowszych, 357 map i 35 atlasów geograficznych, 863 tomy nut, 2333 czasopisma, przeważnie komplety. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i rzeczowy według systemu Lippmanna. Dyrektor: dr. Stefan Wierczyński.

Die Begründung d. K. Wilhelm Bibliothek in Posen. Poznań, 1904.

Die Eröffnung d. K. W. Bibliothek zu Posen. — „Hist. Monatsblätter f. d. Prov. Posen". Jhg III. Nr. 12. Poznań, 1902.

Kaiser Wilhelm Bibliothek in Posen. „Jahresbericht". Bd. I—VII. 1903—1909.

Focke R. Die Kaiser Wilhelm Bibliothek und das Bibliothekswesen der Prowinz Posen. Poznań, 1911.

Kaiser Wilhelm Bibliothek in Posen. Verzeichnis der Handbibliotheken des Lesesaales und des Katalogzimmers. Poznań, 1910.

Likowski H. ks. Bibljoteki i archiwa poznańskie. „Dziennik Poznański" z dn. 8.VII.1922.

198. * Bibljoteka Wyższej Szkoły Budowy Maszyn.

199. * Bibljoteka Wyższej Szkoły Handlowej.

200. Bibljoteka Muzeum Wielkopolskiego (Aleje Marcinkowskiego 9).

Założona jako bibljoteka Muzeum cesarza Fryderyka w r. 1903. Charakter jej naukowy, specjalność: dzieła wyłącznie z zakresu historji sztuki i kultury. Jej zawartość: 3882 dzieła w 7127 tomach, 30.472 ryciny. System katalogu: alfabetyczny kartkowy dla publiczności, taki sam dla zarządu: rzeczowy i inwentaryzacyjny. Bibljotekarka: Zofja Kutznerówna.

Gumowski M. Muzeum Wielkopolskie w Poznaniu. Kraków, 1924.

201. * Bibljoteka Publiczna im. J. I. Kraszewskiego.

Bibljoteka im. J. I. Kraszewskiego w Poznaniu.—„Kurjer Poznański" № 22 z r. 1921.

202. * Bibljoteka Społeczna.

203. Bibljoteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Oddział Bibljoteki Uniwersyteckiej (ul. Seweryna Mielżyńskiego № 26/27).

Założona w roku 1857. Charakter jej naukowy, specjalność: polonica. Jej zawartość: 52.600 dzieł w 131.300 tomach, w tem 181 inkunabułów, dysertacyj 1500, map 1870, nut 366, czasopism bieżących 500. System katalogu — alfabetyczny: książkowy i kartkowy. Bibljotekarka: dr. Ludwika z Dobrzyńskich Rybicka.

Kostrzewski J. Sprawy przyszłego wzajemnego stosunku bibljoteki i zbiorów T-wa Przyj. Nauk do Bibljoteki Ces. Wilhelma i Muzeum Prowincjonalnego w Poznaniu. Poznań.

204. * Bibljoteka Ubezpieczalni Krajowej.

205. Bibljoteka Diecezjalna (ul. Lubrańskiego 1).

Powstała z połączenia bibljoteki kapitulnej, która sięga wieku XIII-go, bibljoteki Seminarjum Duchownego, założonego w wieku XVI, oraz bibljotek pokasowanych przez rząd pruski klasztorów. Charakter jej wybitnie naukowy, specjalność: teologja, filozofja, nauki społeczne i historja. Jej zawartość: 70.000 dzieł w 100.000 tomów, inkunabułów 526, broszur około 25.000, dysertacyj około 1500; rękopisów około 500, sztychów około 300, map około 500, nut około 200, monet i medali

około 200 sztuk. System katalogu kartkowy. Dyrektor: ks. Edmund Majkowski.

206. * Bibljoteka Konsystorza Arcybiskupiego.

207. * Bibljoteka Konsystorza Ewangielickiego.

208. Bibljoteka Raczyńskich (Plac Wolności 19).

Założona w roku 1829. Charakter jej ogólnie naukowy, specjalność: posnaniensia. Jej zawartość: dzieł 51.002 tomy, w tem inkunabułów 192, broszur 7864, dysertacyj 1017; rękopisów 403, dokumentów 238. System katalogu: książkowy — alfabetyczny i działowy oraz kartkowy. Dyrektor: Antoni Bederski.

Catalogus alphabeticus Bibliothecae Publicae Raczyńscianae. Poznań, 1865.

Sosnowski M. Alphabetischer Katalog der Raczyńskischer Bibliothek enthaltend die Erwerbungen aus den Jahren 1865 — 1877. Poznań, 1878.

Katalog der Raczyńskischer Bibliothek Bd I Poznań, 1885.

Manuscripte, Urkunden und Inkunabeln der Raczyńskischer Bibliothek in Posen.

Praszka. Woj. łódzkie.

209. * Bibljoteka Miejska.

Pruszków. Woj. warszawskie.

210. * Bibljoteka Publiczna Miejska.

Przemyśl. Woj. lwowskie.

211. * Bibljoteka Wojskowa D. O. K. X (Dowództwa Okręgu Korpusu).

212. * Bibljoteka Archiwum Miejskiego.

Jaworski F. Archiwum i muzeum w Przemyślu.—„Dodatek literacko-naukowy „Kurjera Lwowskiego“ p. t. „Na ziemi naszej“ № 17 z r. 1911.

Smołka J. Katalog starożytnego archiwum miejskiego i Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu. I. Dyplomy pergaminowe.—„Rocznik Przemyski“. Tom III. Przemyśl 1923.

213. Bibljoteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk (ul. Piotra Kmity 5).

Założona w r. 1909. Charakter jej przeważnie naukowy, bibljoteka posiada jednak i dział beletrystyczny, specjalności żadnej niema. Jej zawartość: około 7000 tomów, z których zinwentaryzowano 2367 tomów, w tem inkunabułów 15, broszur 671, pozatem rękopisów 40, autografów 150, sztychów 200, map 90, nut 30, medali 200, numizma-

tów 3000, czasopism dawnych 30, prenumerowanych 40. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny i działowy. Kierownik bibljoteki: Jan Smołka.

Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu od 1912 r.

214. * Bibljoteka Kapituły Grecko-Katolickiej.

Hauser A. Monografja m. Przemyśla. Przemyśl 1883.

215. * Bibljoteka Kapituły Rzymsko-Katolickiej.

216. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego Grecko-Katolickiego.

217. * Bibljoteka Seminarjum Rzymsko-Katolickiego.

218. * Bibljoteka OO. Franciszkanów.

219. * Bibljoteka OO. Reformatów.

Przeworsk. Woj. lwowskie.

220. * Bibljoteka Kościoła Farnego.

Puławy. Woj. lubelskie.

221. Bibljoteka Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego.

Powstała równocześnie z założeniem Instytutu Puławskiego, t. j. w 1917 roku, księgozbiór istnieje jednak od lat 100 i mieści w sobie także zbiory marymonckie. Charakter jej — naukowy, służy ona przedewszystkiem do potrzeb naukowych wydziałów, oddziałów i poddziałów Instytutu Puławskiego; specjalność — dzieła przyrodniczo-rolnicze. Jej zawartość: około 100.000 tomów. System katalogu — kartkowy alfabetyczny. Przewodniczący komisji bibljotecznej: dr. St. Minkiewicz, bibljotekarza fachowego niema.

Radom. Woj. kieleckie.

222. Miejska Bibljoteka Publiczna (Rynek 1, Ratusz).

Założona w roku 1922. Charakter jej ogólno-kształcący. Specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 4174 dzieła w 4956 tomach, 4 czasopisma. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i rzeczowy. Bibljotekarka: Florentyna Jakubczakowa.

223. * Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego.

224. * Bibljoteka Farna.

Rapperswil w Szwajcarji.

225. Bibljoteka Polskiego Muzeum Narodowego (Rapperswil, kanton St. Gallen).

Założona przez Władysława hr. Platera w roku 1870. Charakter jej naukowy, specjalność — historja Polski porozbiorowej. Jej zawartość: dzieł 90.427, w tem inkunabułów 14, rękopisów i autografów 26.633, rycin i sztychów 22.731, map 1424, nut 1147, fotografij 9662, medali 2624, numizmatów 4383 sztuki. System katalogu: dziesiętny alfabetyczny i rzeczowy. Bibljotekarz: dr. Adam Lewak.

Rzut oka na dzieje Muzeum Narodowego w Rapperswilu. Kraków, 1894.

Katalog zbiorów Kościuszkowskich, znajdujących się w Muzeum Nar. w Rapperswilu. Kraków, 1894.

Katalog zbiorów Mickiewiczowskich, znajdujących się w Muzeum Nar. w Rapperswilu. Kraków, 1898.

Gałęzowski J. W sprawie Muzeum Narodowego. Paryż, 1901.

Muzeum Polskie w Rapperswilu w Szwajcarji. Lwów, 1901.

[Karczewski W.]. Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu. Kraków, 1906.

Sprawa Rapperswilska. Kraków, 1911.

Szpotański St. Po zjeździe w Rapperswilu. Kraków, 1911.

Rutowski T. Rapperswil. Lwów, 1911.

Wasilewski Z. W obronie polskiej stacji zagranicznej... Lwów, 1911.

Orzeczenie Komisji w sprawie Muzeum Narodowego w Rapperswilu. Kraków, 1911.

Żeromski St. O przyszłość Rapperswilu. Kraków, 1912.

Chwalewik E. Zbiory polskie. Warszawa, 1927, t. II, str. 141—151.

Rawa Ruska. Woj. lwowskie.

226. * Bibljoteka OO. Reformatów.

Rogóźno. Woj. poznańskie.

227. * Bibljoteka Dekanalna.

Równe. Woj. wołyńskie.

228. * Bibljoteka Publiczna.

Rychwał. Woj. łódzkie.

229. * Bibljoteka Publiczna.

Rzeszów. Woj. lwowskie.

230. * Bibljoteka OO. Bernardynów.

Sambor. Woj. lwowskie.

231. * Bibljoteka OO. Bazyljanów.

232. * Bibljoteka OO. Bernardynów.

So. [zański] A. Klasztorne bibljoteki w samborskiem.—„Dziennik Literacki“ № 17. Lwów, 1853.

Sandomierz. Woj. kieleckie.

233. Bibljoteka Publiczna im. Jana Długosza (ul. Zamkowa 7).

Założona w roku 1909. Charakter jej — ogólno-kształcący, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość — 9400 dzieł w 9579 tomach, w tem czasopism 54. System katalogu kartkowy. Bibljotekarz: Michał Świerzowicz.

234. * Bibljoteka Kapitulna.

235. * Bibljoteka Katedralna.

Sanok. Woj. lwowskie.

236. * Bibljoteka OO. Franciszkanów.

Sądowa Wisznia. Woj. lwowskie.

237. * Bibljoteka OO. Reformatów.

Sąsiadowice. Woj. lwowskie.

238. * Bibljoteka OO. Karmelitów.

Sędziszów. Woj. krakowskie.

239. * Bibljoteka OO. Kapucynów.

Siedlce. Woj. lubelskie.

240. Bibljoteka Miejska (Stary Ratusz).

Założona w roku 1919. Charakter jej — bibljoteka publiczna. Specjalność — działy: beletrystyczny, naukowy i popularno-naukowy. Jej zawartość: 11.135 tomów. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy. Kierowniczka bibljoteki: Marja Domańska.

241. * Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego.

Siennica. Woj. warszawskie.

242. * Bibljoteka poklasztorna.

Skierniewice. Woj. warszawskie.

243. * Bibljoteka Publiczna im. Tadeusza Kościuszki.

Skrzynno. Woj. kieleckie.

244. * Bibljoteka Kościelna.

Sokal. Woj. lwowskie.

245. * Bibljoteka OO. Bernardynów.

Sokolniki. Woj. poznańskie.

246. * Bibljoteka Dekanalna.

Sokołówka. Woj. lwowskie.

247. * Bibljoteka OO. Misjonarzy.

Sosnowiec. Woj. kieleckie.

248. * Bibljoteka Miejska.

249. * Bibljoteka Stowarzyszenia Techników.

Staniątki. Woj. krakowskie.

250. * Bibljoteka Klasztorna Panien Benedyktynek.

Stanisławów.

251. * Bibljoteka Publiczna Miejska im. Wincentego Smagłowskiego.

Bibljoteka Miejska w Stanisławowie.—„Kurjer Stanisławowski“ № 309 z r. 1892. Księgozbiór W. Smagłowskiego w Stanisławowie. — „Słowo Polskie“ № 273 z r. 1906.

252. * Bibljoteka Kościoła Farnego.

253. Bibljoteka Kapituły Stanysławiwskoi imeny Mytropołyta Andreja Szeptyckoho (ul. Lipowa 13).

Założona w roku 1901. Charakter jej naukowy, specjalność teologja. Jej zawartość: 4935 dzieł w 5427 tomach, w tem 430 broszur, rękopisów 27, map 53, nut 32, czasopism 12. System katalogu — działowy. Bibljotekarz: ks. Symeon Łukacz.

254. * Bibljoteka Kościoła Ormiańskiego.

255. * Bibljoteka OO. Redemptorystów.

256. * Bibljoteka Publiczna im. Karola Szajnochy.

Sucha. Woj. krakowskie.

257. * Bibljoteka Tarnowskich (poprzednio Branickich).

Czubek J. Rękopisy Bibljoteki hr. Branickich w Suchej.—„Przewodnik Bibljograficzny“ z lat 1909—1910.

Żmigrodzki M. Kilka słów o zbiorach hr. Branickich w Suchej.—„Przewodnik Bibljograficzny“ № 6 z r. 1910.

Żmigrodzki M. Bibljoteka hr. Branickich w Suchej.—„Czas“, marzec 1918.

Sawicka S. M. Bibljoteka na zamku w Suchej.—„Myśl Narodowa“ № 37 z r. 1926.

Suwałki. Woj. białostockie.

258. * Bibljoteka Naukowa (ul. Kościuszki 81).

Szczyrzyc. Woj. krakowskie.

259. * Bibljoteka OO. Cystersów.

Szydłowiec. Woj. kieleckie.

260. * Bibljoteka kościoła św. Zygmunta.

Śrem. Woj. poznańskie.

261. * Bibljoteka Dekanalna.

Świecie. Woj. pomorskie.

262. * Bibljoteka Farna.

Czaplewski P. ks. Ważniejsze rękopisy poklasztornej bibljoteki w Świeciu.—„Zapiski Tow. Naukowego Toruńskiego“ № 2 z r. 1917.

Tarnów. Woj. krakowskie.

263. * Bibljoteka Publiczna im. Zygmunta Krasińskiego.

264. * Bibljoteka Muzeum Diecezjalnego.

265. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego Rzymsko-katolickiego.

266. * Bibljoteka OO. Bernardynów.

Toruń.

267. * Bibljoteka Wojskowa D. O. K. VIII (Dowództwa Okręgu Korpusu).

268. Książnica Miejska im. Kopernika (ul. Wysoka 12). Założona w roku 1923 z okazji 450-ej rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, powstała z połączenia Bibljoteki Miejskiej, Gimnazjalnej, Towarzystwa Naukowego i Towarzystwa Coppernicus-Verein für Wis-

senschaft und Kunst. Charakter jej naukowy, specjalność — druki i rękopisy, dotyczące Pomorza, Torunia i Kopernika. Jej zawartość: około 100.000 tomów dzieł, w tem 64 inkunabuły i około 8000 druków XVI—XVIII w., rękopisów około 200, globusów 3 (z roku 1551, 1616 i 1622). System katalogu — kartkowy alfabetyczny. Dyrektor: Zygmunt Mocarski.

Katalog der Gymnasial-Bibliothek zu Thorn. Toruń, 1871.

Katalog der Rathsbibliothek zu Thorn. Toruń, 1871.

Steinborn O. Geneza bibljoteki im. Kopernika w Toruniu.—„Słowo Pomorskie". №№ 41, 45, 46, 1923.

„Słowo Pomorskie", №№ 169, 280, 283, 286—288, 1923.

Mocarski Z. Kronika Książnicy Miejskiej im. Kopernika w Toruniu z r. 1923—1924. Toruń, 1925.

269. * Bibljoteka Koła Towarzystwa Wiedzy Wojskowej.

270. * Bibljoteka Związku Artystów Scen Polskich.

271. * Bibljoteka kościoła Ewangielickiego Staromiejskiego.

272. * Bibljoteka OO. Dominikanów.

Tuchów. Woj. krakowskie.

273. * Bibljoteka OO. Redemptorystów.

Tursk. Woj. poznańskie.

274. * Bibljoteka Dekanalna.

Wadowice. Woj. krakowskie.

275. * Bibljoteka Publiczna im. Stanisława Staszica.

Warszawa [1]).

276. Bibljoteka Sejmu i Senatu (ul. Wiejska 4/6/8, Gmach Sejmu). Założona w roku 1920. Charakter jej naukowy; bibljoteka stanowi zarazem biuro prac sejmowych przygotowawczych dla komisyj i poszczególnych członków parlamentu. Specjalność — działy: nauki prawno-państwowe ze szczególnem uwzględnieniem parlamentaryzmu i ekonomiczno-społeczne. Jej zawartość: 13.000 dzieł w 20.000 tomów skatalogowanych, przeszło 3000 dubletów, 1200 czasopism, przeszło 5000 tomów wydawnictw parlamentów kilkunastu państw oraz

[1]) Ze względu na dość dużą liczbę bibljotek warszawskich, uważaliśmy za stosowne w celu ułatwienia orjentacji czytelnikowi rozbić je na grupy.

Ligi Narodów, kilkaset map dotychczas nieskatalogowanych. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy. Dyrektor: dr. Henryk Kołodziejski.

Bibljoteki ministerjalne.

277. Bibljoteka Prezydjum Rady Ministrów (ul. Krakowskie Przedmieście 46/48).

Charakter jej urzędowy, specjalność — ustawodawstwo. Jej zawartość: 1360 dzieł w 3000 tom., 14 map, czasopism krajowych 20, zagranicznych 4. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy. Bibljotekarka: dr. Olimpja Machnicka.

278. Bibljoteka Naukowa Ministerstwa Komunikacji (Nowy-Świat 14, pokój № 15).

Założona w roku 1920. Charakter jej — bibljoteka służbowa, podręczna do prac wewnątrz Ministerstwa, specjalność — wszystkie gałęzie wiedzy, mające styczność z gospodarką kolejową oraz z prawodawstwem kolejowem. Zawiera około 3000 dzieł i około 100 czasopism. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i rzeczowy. Stałego bibjotekarza nie posiada, kierownikiem obecnym jest inżynier Marjan Buszyński, naczelnik wydziału prezydjalnego.

279. Bibljoteka Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej (Plac Dąbrowskiego 1).

Założona w roku 1918. Charakter jej—naukowy; bibljoteka służy wyłącznie dla urzędników Ministerstwa Pracy i Op. Społ., specjalność—dzieła z zakresu ochrony pracy, ubezpieczeń społecznych i opieki społecznej. Jej zawartość: 6439 dzieł, 9 map i 400 czasopism, system katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy. Kierownik bibljoteki Edward Chwalewik.

280. Bibljoteka Ministerstwa Przemysłu i Handlu (ul. Elektoralna 2).

Założona w roku 1918. Charakter jej: służy do użytku wewnętrznego Ministerstwa, specjalność — sprawy ekonomiczne (handel, przemysł, finanse, statystyka, technika, prawodawstwo, sprawy socjalne, komunikacja, sprawy celne). Jej zawartość: 7945 tomów, rękopisów 106, map 93 numery katalog., w tem 1105 map wojskowych, górniczo-przemysłowych i geograficznych. System katalogu — chronologiczny,

kartkowy alfabetyczny i działowy. Kierownik bibljoteki: radca ministerjalny Aleksander Jackowski.

281. † Bibljoteka Departamentu Górniczo-Hutniczego jako dział Bibljoteki Ogólnej Ministerstwa Przemysłu i Handlu (Elektoralna 2).

Założona w r. 1918, obecnie włączona została do Bibljoteki Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

282. Bibljoteka Ministerstwa Reform Rolnych (plac Dąbrowskiego 5, pokój № 209).

Założona w roku 1918. Charakter jej: bibljoteka służy do wyłącznego użytku pracowników Ministerstwa, specjalność—polityka agrarna. Jej zawartość: dzieł 1090, dzienników urzędowych i czasopism 65, ogólna liczba tomów: 3016. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy. Bibljotekarz: Stanisław Stempowski.

283. Bibljoteka Ministerstwa Robót Publicznych (Kredytowa 9, VI piętro).

Założona w roku 1918. Charakter jej — techniczny, specjalność— dział wodny, budowlany i drogowy. Jej zawartość: 3141 dzieł, 50 map, 170 czasopism. System katalogu—kartkowy. Bibljotekarka: Wiktorja Wolf.

284. Bibljoteka Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych (ul. Senatorska 15).

Założona w roku 1918. Charakter jej: bibljoteka podręczna dla pracowników Ministerstwa R. i D. P., specjalność — dzieła z zakresu rolnictwa, ekonomji rolniczej, statystyki i ustawodawstwa. Jej zawartość: 3260 dzieł w 7035 tomach, w tem 152 broszury, map 45, czasopism 170. Bibljotekarka: Janina Solnicka.

285. Bibljoteka Ministerstwa Skarbu (ul. Rymarska 3).

Założona w roku 1917. Charakter jej: bibljoteka fachowa, specjalność — prawoznawstwo, skarbowość i ekonomja. Jej zawartość: 6000 tomów dzieł i 74 czasopisma. System katalogu—kartkowy, klamrowy. Kierowniczka bibljoteki: Helena Bukowska.

286. Bibljoteka Ministerstwa Sprawiedliwości (ul. Długa 7, Gmach Ministerstwa Sprawiedliwości).

Założona w roku 1918. Charakter jej: bibljoteka służy do użytku sądowników i urzędów, specjalność — dzieła prawnicze. Jej zawartość:

6214 dzieł w 22.078 tomach wraz z dubletami, 4 mapy, 4 atlasy, 3 plany, czasopism 234. System katalogu — kartkowy i książkowy. Kierownik bibljoteki: Stefan Szumski.

287. Bibljoteka Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (ul. Nowy-Świat 69).

Założona w roku 1919. Charakter jej: przeznaczona dla urzędników Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, specjalność—dzieła z zakresu administracji, prawa, ekonomji i polityki. Jej zawartość: 4925 dzieł przypuszczalnie w 10.000 tomów, map 40. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny i działowy według systemu dziesiętnego. Bibljotekarka: Stefanja Kępkowska.

288. * Bibljoteka Departamentu Służby Zdrowia (ul. Topolowa 39).

289. Bibljoteka Ministerstwa Spraw Zagranicznych (Plac Małachowskiego 4).

Założona w roku 1917. Charakter jej: bibljoteka przeznaczona wyłącznie do użytku urzędowego Ministerstwa, specjalność—zagadnienia międzynarodowe, historyczno-dyplomatyczne i prawne, tudzież publikacje obce, traktujące o Polsce i polskie, traktujące o zagranicy. Jej zawartość: 9000 dzieł w 14.000 tomów. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i rzeczowy. Kierownik bibljoteki: dr. Emil Kipa.

290. Bibljoteka Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (ul. Foksal 18).

Założona w roku 1917. Charakter jej służy do ułatwiania pracy naukowej i administracyjnej w dziedzinie wychowania, specjalność — pedagogika. Jej zawartość: 3750 dzieł w przeszło 5000 tomów, pozatem: 2400 podręczników. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy. Kierownik bibljoteki: dr. Zygmunt Ziembiński.

291. * Bibljoteka Pracowni Oświaty Pozaszkolnej Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. (ul. Hoża 74).

Bibljoteki urzędów państwowych.

292. * Bibljoteka Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów (Plac Napoleona).

293. Bibljoteka Głównego Urzędu Miar (ul. Elektoralna 2, pokój № 65).

Założona w roku 1919. Charakter jej naukowy, specjalność — dzieła z zakresu metrologji i nauk pomocniczych matematycznych, fizycznych i technicznych. Jej zawartość: 1015 dzieł, w tem 170 czasopism. System katalogu — kartkowy dziesiętny. Bibljotekarza specjalnego niema.

294. Bibljoteka Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (ul. Elektoralna 2).

Założona w roku 1919. Charakter jej: służy wyłącznie do użytku urzędników Urzędu Patentowego, specjalność — zbiór opisów patentowych obcych i własnych. Jej zawartość: 947 tomów, drukowanych opisów patentowych polskich 189.863 sztuki, francuskich 266.333 szt., szwajcarskich 109.002 szt., austrjackich 255.275 szt., niemieckich 811.958 szt., jugosłowiańskich 1902 szt., czechosłowackich 950 szt., angielskich 1923 tomy, rosyjskich 199 tomów, czasopism 1334 tomy, katalogów specjalnych z dziedziny ochrony własności przemysłowej 648 tomów. System katalogu — kartkowy dziesiętny, liczbowy, alfabetyczny i działowy. Kierownik bibljoteki: Helena Sztolcman.

295. * Bibljoteka Głównego Urzędu Statystycznego (Al. Jerozolimskie 82).

296. * Bibljoteka Prokuratorji Generalnej (ul. Leszno 5).

297. * Bibljoteka Sądu Najwyższego (Plac Krasińskich 15).

Bibljoteki zbiorów państwowych.

298. Bibljoteka podręczna Archiwum Głównego Akt Dawnych (ul. Długa 24).

Założona w roku 1808. Charakter jej: bibljoteka podręczna do studjów nad archiwaljami w pracowni Archiwum Głównego, specjalność — archiwistyka, heraldyka, dawne prawo polskie polityczne i sądowe, historja polityczna Polski. Jej zawartość: 3715 dzieł w 6200 tom. Rękopisy, autografy, sztychy i mapy należą do składu Archiwum, przy którem bibljoteka jest zbiorem pomocniczym. System katalogu — kartkowy alfabetyczny oraz inwentarz. Bibljoteką kieruje jeden z urzędników Archiwum Głównego.

299. * Bibljoteka Archiwum Akt Dawnych (ul. Jezuicka 1).

300. * Bibljoteka Archiwum Oświecenia Publicznego (Krakowskie Przedmieście 26/28.

301. * Bibljoteka Archiwum Skarbowego (ul. Rymarska 5).

302. Bibljoteka Polskiego Państwowego Muzeum Przyrodniczego. Dział Zoologiczny (ul. Krakowskie Przedmieście 26).

Założona w r. 1919. Charakter jej naukowy, specjalność — zoologja. Właściwym zaczątkiem bibljoteki stał się księgozbiór byłego Muzeum Branickich, obejmujący 3212 dzieł, dalszy rozrost zawdzięcza bibljoteka licznym darom, zakupom i wymianie wydawnictw Muzeum na wydawnictwa różnych instytucyj naukowych obcych i krajowych. Obecnie posiada 12.232 objekty inwentarzowe, jako to dzieła, roczniki, broszury, w tej liczbie 815 map oraz listy przyrodników polskich i obcych, portrety, rękopisy; czasopism liczy 528. Prócz inwentarza posiada bibljoteka katalog kartkowy alfabetyczny. Obowiązki bibljotekarza pełni docent dr. Władysław Poliński, kustosz działu zwierząt bezkręgowych.

303. Bibljoteka Sztuki (Pałac pod Blachą).

Założona w r. 1919 przy Departamencie Sztuki i Kultury, wchodzi w skład Zbiorów Państwowych Rzeczypospolitej Polskiej (p. wyżej: Muzea str. 145). Zawiera przeszło 5000 dzieł z dziedziny sztuk pięknych, muzyki, literatury i teatru oraz około 5000 nut, w tem wartościowe rękopisy muzyczne z XVI — XVIII w. Bibljotekarz: Jan Burtatowski.

Binental L. Bibljoteka sztuki.—„Tygodnik Illustrowany“ № 46 z r. 1922.

Bibljoteki wojskowe.

304. Centralna Bibljoteka Wojskowa (Plac Saski 5).

Założona w roku 1917. Charakter jej naukowy, specjalność — wojskowość. Jej zawartość: około 150.000 tomów, w tem skatalogowanych 64.264 dzieł i czasopism w 91.532 tom. rękopisów 56, map 2395

w 9184 arkuszach. System katalogu — 4 katalogi w klamrach, 6 katalogów w pudłach — alfabetyczne i działowe. Dyrektor: podpułkownik dr. Marjan Łodyński.

Organizacja bibljotek wojskowych w świetle rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych. Warszawa, 1921.

Katalog Centralnej Bibljoteki Wojskowej. Warszawa.

305. * Bibljoteka Archiwum Wojskowego Centralnego (ul. Zakroczymska, Fort Legjonów Polskich).

306. * Bibljoteka Kierownictwa Marynarki Wojskowej (ul. Chałubińskiego 3).

307. * Bibljoteka Wojskowego Instytutu Geograficznego (ul. Wilcza 64).

308. * Bibljoteka Wyższej Szkoły Intendentury (ul. Koszykowa 79).

309. * Bibljoteka Oficerskiej Szkoły Inżynierji (ul. Nowowiejska 54).

310. * Bibljoteka Oficerskiej Szkoły Sanitarnej (ul. Górnośląska 47a).

311. * Bibljoteka Wyższej Szkoły Wojennej (ul. Koszykowa 79).

Bibljoteki instytutów naukowych państwowych.

312. Bibljoteka Państwowego Instytutu Farmaceutycznego (ul. Kujawska 2).

Założona w roku 1920. Charakter jej: podręczna bibljoteka chemiczna Zakładu, specjalność — chemja i nauki farmaceutyczne. Jej zawartość: 516 dzieł. Kieruje bibljoteką jeden z chemików — pracowników Instytutu Farmaceutycznego.

313. Bibljoteka Państwowego Instytutu Geologicznego (Pałac Staszica, Nowy Świat 72).

Założona w r. 1919. Charakter jej naukowy, specjalność: geologja i nauki pokrewne. Jej zawartość: dzieł 1241 w 1658 tomach, broszur 2400, map 340, map geologicznych 4100, atlasów 28, czaso-

pism 300. System katalogu: alfabetyczny i rzeczowy. Służy wyłącznie do celów Instytutu. Bibljotekarka: dr. Regina Fleszarowa.

314. * Bibljoteka Państwowego Zakładu Higjeny (ul. Kujawska 2).

315. * Bibljoteka Państwowego Instytutu Meteorologicznego (Nowy Świat 72).

Bibljoteki szkół wyższych państwowych.

316. Bibljoteka Uniwersytecka (Krak. Przedm. 26/28).

Założona w roku 1817. Charakter jej naukowy, służy przedewszystkiem potrzebom Uniwersytetu, będąc jednak zarazem bibljoteką publiczną, gromadzi książki z zakresu wszystkich umiejętności, reprezentowanych w Uniwersytecie; wyróżnia się szczególnie bogaty dział „rossica". Jej zawartość: 712.000 tomów dzieł, 9011 rękopisów; zbiór rycin, zwrócony w r. 1923 z Rosji, składa się z 275 tek ze sztychami i 800 tomów dzieł albumowych. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny i działowy. Kierownik Bibljoteki: prof. dr. Zygmunt Batowski.

Lelewel J. Bibljograficznych ksiąg dwoje. T. II. Wilno 1823 — 1826.

Skimborowicz H. Pałac Kazimierowski i Bibljoteka Główna.—„Tyg. Illustrowany". №№ 308, 309 i 312, 1865.

Siennicki J. S. Les Elzevirs de la Bibliothèque de l'Université Imperiale de Varsovie. Warszawa, 1874.

Katałog B-ki Imper. Warsz. Uniw. Juridiczeskij fakultet. Warszawa, 1887 — 1895. (5 tomów).

Katałog B-ki Imper. Warsz. Uniw. Warszawa, 1897 — 1905. (9 tomów).

Katałog B-ki Imper. Warsz. Uniw. Medicinskij otdieł. Warszawa, 1898 (3 tomy).

Wierzbowski T. Bibliographia Polonica XV ac XVI ss. Vol. I — III. 1890 — 1894.

Bieliński J. Królewski Uniwersytet Warszawski. T. I, 1907.

Muszkowski J. Kalendarz Uniwersytecki. R. I sem. letni, 1915/16.

Rewindykacja Gabinetu Rycin b. B-ki Publicznej w Warszawie. Cz. I — II. Warszawa, 1922 — 1923. (Odb. z IV i VI zesz. „Dokumentów, dotyczących akcji Delegacyj Polskich w Moskwie).

B. — D. Bibljoteka Uniwersytecka w Warszawie. „Silva Rerum" № 3. Kraków, 1925 i odbitka.

317. * Bibljoteka Obserwatorjum Astronomicznego U. W. (Al. Ujazdowska, Ogród Botaniczny).

318. Bibljoteka Studjum Weterynaryjnego Uniwersytetu Warszawskiego (ul. Grochowska 77).

Założona w roku 1840. Charakter jej wyłącznie naukowy, specjalność — medycyna wogóle, głównie zaś medycyna weterynaryjna. Jej zawartość: 8900 dzieł w około 20.000 tom., 280 czasopism oraz niewielka liczba starych atlasów anatomicznych i botanicznych. System katalogu—kartkowy, alfabetyczny. Bibljotekarka: Jadwiga Terpiłowska.

319. Bibljoteka Politechniki (Polna 3).

Założona w r. 1889., specjalnie techniczna z niewielką liczbą dzieł z innych działów wiedzy i służy wyłącznie do celów Politechniki, jakkolwiek pod pewnemi warunkami mogą z niej korzystać osoby postronne. Jej zawartość: 27.485 dzieł w 44.545 tomach, atlasów 1302. System katalogu — kartkowy dziesiętny. Bibljotekarz: Antoni Sroka.

320. * Bibljoteka Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej.

321. * Bibljoteka Państwowego Instytutu Dentystycznego (ul. Marszałkowska 151).

322. * Bibljoteka Szkoły Dramatycznej Warszawskiej.

323. Bibljoteka Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (Miodowa 23).

Założona w roku 1906. Charakter jej naukowy, specjalność: gospodarstwo wiejskie i działy pokrewne. Służy do użytku profesorów i studentów, za zezwoleniem jednak kierownika i dla osób postronnych. Jej zawartość: 10.969 tomów skatalogowanych i około 2000 tomów nieskatalogowanych. Dubletów 1058. System katalogu—alfabetyczny i działowy — kartkowy w klamrach. Kierownik: prof. Z. Ludkiewicz, bibljotekarka Jadwiga Hausbrandtówna.

324. * Bibljoteka Państwowego Konserwatorjum Muzycznego (ul. Okólnik 1).

325. * Bibljoteka Państwowego Instytutu Pedagogicznego (Plac Trzech Krzyży 8).

326. Bibljoteka Szkoły Sztuk Pięknych (Wybrzeże Kościuszkowskie 37).

Założona w roku 1918. Charakter jej jest ściśle zależny od charakteru uczelni, przy której się znajduje, specjalność — sztuki piękne. Jej zawartość: 701 tomów. System katalogu—dziesiętny. Bibljotekarz: Edward Kokoszko.

Bibljoteki miejskie i publiczna.

327. Bibljoteka Muzeum Narodowego (Podwale 15).

Założona w roku 1916. Charakter jej podręczny, specjalność — historja kultury i sztuki. Jej zawartość: około 3100 dzieł w 4000 tomach, rękopisów około 1250, rycin i fotografij około 19.030, map ok. 280, medali ok. 2100, medalików świętych 1675, numizmatów 38.500. System katalogu — kartkowy. Bibljotekarka: Zofja Bułakowska.

328. Bibljoteka Miejskiego Muzeum Pedagogicznego (ul. Jezuicka 4).

Założona w r. 1917. Charakter jej naukowy, specjalność — pedagogika i oświata ludowa. Jej zawartość: 4752 dzieła. System katalogu — kartkowy dziesiętny: alfabetyczny i działowy. Bibljotekarka— Halina Kuropatwińska.

329. * Bibljoteka Rady Miejskiej (Ratusz, Plac Teatralny).

330. * Bibljoteka Wydziału Statystycznego miasta stołecznego Warszawy (Krakowskie Przedmieście 1).

331. Bibljoteka muzyczna teatrów miejskich (ul. Senatorska 23, pokój № 7).

Założona w r. 1778. Charakter jej: służy wyłącznie do użytku teatru, specjalność — opery, balety, operety. Jej zawartość: 4378 numerów, w tem: w tem oper lirycznych, dramatycznych i komicznych— 571, komedjo-oper 198, oper Buffo 43, operet i fars 354, baletów 46, pozostałą liczbę tworzą symfonje, suity, uwertury, arje, oratorja, hymny, obrazy ludowe, muzyki do dramatów, wkładki baletowe i muzyka taneczna. System katalogu — książkowy, według nazwisk autorów i według tytułów. Bibljotekarz: Czesław Majewski.

332. Bibljoteka dramatyczna teatrów miejskich (ul. Senatorska 21, pokój № 30).

Założona w roku 1783. Charakter jej: służy wyłącznie do użytku teatru, specjalność — utwory dramatyczne. Jej zawartość: 5577 sztuk dramatycznych dawnego i obecnego repertuaru, 5489 dzieł, 701 rękopisów, 650 tomów afiszów od roku 1787 do 1924. System katalogu— kartkowy według nazwisk autorów i tytułów. Bibljotekarka: Kazimiera Chrystowska.

Organizacja Teatrów stoł. m. Warszawy. Warszawa 1917.

Rulikowski M. Bibljoteka i Archiwum Teatrów m. stoł. Warszawy. Warszawa 1917.

333. Bibljoteka Publiczna (Koszykowa 26).

Założona w roku 1907. Charakter jej — naukowy, specjalność — dział książek pedagogicznych. Jej zawartość: 113.208 dzieł w 137.638 tomach, 2092 rękopisów, 25.300 listów, 469 albumów, 755 rycin, 2256 map i 470 atlasów architektonicznych, 21.123 roczników czasopism. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i działowy według systemu dziesiętnego. Dyrektor: Faustyn Czerwijowski.

Bibljoteki szkół wyższych niepaństwowych.

334. Bibljoteka Wolnej Wszechnicy Polskiej (ul. Śniadeckich 8).

Założona pierwotnie jako księgozbiór słuchaczów Wydziału Humanistycznego Towarzystwa Kursów Naukowych w roku 1906, przejęta całkowicie po przekształceniu Kursów Naukowych w Wolną Wszechnicę przez jej zarząd w roku 1920. Charakter jej naukowy, służy wyłącznie słuchaczom i profesorom Wszechnicy, specjalności nie posiada, stara się objąć wszystkie dziedziny wiedzy. Jej zawartość: około 10.000 tomów. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny i działowy. Kierownik: dr. Ignacy Myślicki.

335. Bibljoteka Wyższej Szkoły Handlowej (Mokotów, Rakowiecka 8).

Założona w roku 1912. Charakter jej — naukowy, specjalność — w zakresie programu Szkoły (nauki ekonomiczne, prawne, geografja i t. d.). Jej zawartość: 29.963 dzieła w 38.683 tomach skatalogowanych i około 5000 dzieł w 7000 tom. nieskatalogowanych, broszur 9645, czasopism 2051 w 8641 tom. i nieskatalogowanych około 2000, rękopisów około 350, reklam artystycznych około 500, atlasów i map około

600. System katalogu — kartkowy. Kierownik naukowy: prof. Konstanty Krzeczkowski.

336. * Bibljoteka Szkoły Nauk Politycznych (ul. Senatorska 11).

337. * Bibljoteka Uniwersytetu Robotniczego (Al. Jerozolimskie 6).

Bibljoteki organizacyj społecznych.

338. * Bibljoteka Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (ul. Krakowskie Przedmieście 66).

Wawrykiewicz E. Katalog dzieł i czasopism znajdujących się w czytelni Warsz. oddziału pop. ros. przemysłu i handlu. Warszawa, 1901.

339. * Bibljoteka Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej (ul. Chmielna 52).

340. Bibljoteka Filharmonji Warszawskiej (ul. Jasna 5).

Założona w roku 1902. Jej specjalność — utwory muzyczne orkiestrowe, kameralne i chóralne. Jej zawartość 2756 nut. System katalogu — książkowy. Bibljotekarz: Teofil Keller.

341. * Bibljoteka Teatrów Polskiego i Małego (ul. Słowackiego 2).

342. * Bibljoteka Towarzystwa Zachęty do Sztuk Pięknych (plac Małachowskiego 3).

Bibljoteki towarzystw naukowych i stowarzyszeń zawodowych.

343. * Bibljoteka Centralna Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (Śniadeckich 8).

Założona w r. 1908. Charakter jej — naukowy lecz nie specjalny, specjalnemi są bibljoteki poszczególnych pracowni. Jej zawartość: 12.583 dzieła; bibljoteki poszczególnych pracowni: mineralogicznej, radjologicznej, gabinetu nauk historycznych, instytutu nauk antropologicznych i instytutu im. M. Nenckiego posiadają razem 12.000 dzieł skatalogowanych. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny oraz katalog czasopism. Bibljotekarka: Henryka Szellerowa.

344. Bibljoteka Instytutu Biologji Doświadczalnej im. M. Nenckiego (ul. Śniadeckich 8).

Założona w roku 1912. Charakter jej naukowy, specjalność — biologja doświadczalna ze szczególnem uwzględnieniem fizjologji zwierząt, zoopsychologji, embrjologji i hydrobiologji wraz z działami pomocniczemi. Jej zawartość: 2364 tomy, w tem broszur 1470;105 czasopism w 886 tomach. System katalogu — kartkowy. Kieruje bibljoteką jeden z asystentów Instytutu.

Katalog biologicznych czasopism zagranicznych, znajdujących się w księgozbiorach instytucyj naukowych w Polsce, 1925.

345. Bibljoteka Gabinetu Filologicznego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (ul. Nowy Świat 72, Pałac Staszica).

Założona przez Gabrjela Korbuta i ofiarowana Towarzystwu przez niego w roku 1915. Charakter jej — naukowy, specjalność — głównie dzieła z zakresu historji literatury polskiej i powszechnej oraz językoznawstwa, pierwodruki i wydania zbiorowe poetów i prozaików polskich i obcych, stare i rzadkie druki, zbiór czasopism i wycinków, dotyczących literatury polskiej i powszechnej z czasopism polskich z lat 1900 — 1925. Jej zawartość: około 5000 dzieł. System katalogu — kartkowy. Kierownikiem Gabinetu i bibljoteki jest Gabrjel Korbut.

346. Bibljoteka Warszawskiego Towarzystwa Artystycznego (ul. Trębacka 10, m. 7).

Założona w roku 1900. Charakter jej naukowy, specjalność — dzieła z zakresu sztuki. Jej zawartość: 745 tomów dzieł, broszur, albumów i katalogów, oraz 47 czasopism w 158 tomach. System katalogu — kartkowy. Bibljotekarka: Witalisa Cybulska.

347. Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Al. Ujazdowskie 6/8, Zakład Systematyki Roślin, pokój l. 17).

Założona w roku 1923, składa się z czasopism i prac otrzymywanych przeważnie drogą wymiany za pismo „Acta Societatis Botanicorum Poloniae“. Posiada przeszło 600 broszur i 133 czasopisma — przeważnie z dziedziny botaniki, częściowo z zakresu innych nauk przyrodniczych, jak zoologja, geografja, geologja oraz z umiejętności związanych z naukami przyrodniczemi (leśnictwo, medycyna, ogrod-

nictwo, rolnictwo). Katalogu dotąd nie posiada. Bibljotekarz: prof. dr. Seweryn Dziubałtowski.

348. * Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Chemicznego (Politechnika, Polna 3).

349. * Bibljoteka Towarzystwa Chirurgów Polskich (ul. Nowogrodzka 59).

350. * Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego (ul. Smolna 3).

351. * Bibljoteka Polskiego Biura Etnologicznego (ul. Krakowskie Przedmieście 66).

352. Bibljoteka Warszawskiego Towarzystwa Farmaceutycznego (ul. Długa 16).

Założona w roku 1872. Charakter jej naukowy, specjalność — dzieła z zakresu farmacji i nauk przyrodniczych. Jej zawartość: 4520 dzieł, 110 broszur, 290 dysertacyj. System katalogu — książkowy alfabetyczny. Bibljotekarz: Ferdynand Karo.

353. * Bibljoteka Warszawskiego Oddziału Polskiego Powszechnego Towarzystwa Farmaceutycznego (ul. Długa 16).

354. * Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Miłośników Fotografji (ul. Czackiego 5).

355. * Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Geograficznego (Nowy Świat 72).

356. * Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego (ul. Starynkiewicza 3, Klinika Położniczo-ginekologiczna U. W.).

357. * Bibljoteka Towarzystwa Higjenicznego (ul. Karowa 31).

358. Bibljoteka Towarzystwa Miłośników Historji (Rynek Starego Miasta 31).

Założona w roku 1906. Charakter jej: służy wyłącznie dla członków Towarzystwa, specjalność — dzieła z zakresu dziejów Warszawy.

Jej zawartość: dzieł około 1000, sztychów około 100, map i planów około 30, medali 75, numizmatów około 400. System katalogu — kartkowy alfabetyczny. Bibljotekarz: dr. Wincenty Łopaciński.

359. * Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Karowa 31).

360. Bibljoteka Stowarzyszenia Kupców Polskich (ul. Szkolna 10).

Założona w roku 1907. Charakter jej: służy wyłącznie dla członków Stowarzyszenia, specjalność — dzieła z zakresu handlu. Jej zawartość: około 1000 tomów. System katalogu — działowy. Kieruje bibljoteką jeden z urzędników Stowarzyszenia.

361. Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego (ul. Niecała 7).

Założona w roku 1820. Charakter jej naukowy, specjalność: wiedza lekarska. Jej zawartość: 49.375 dzieł, w tem inkunabułów 9, rękopisów 179. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny i rzeczowy słownikowy. Bibljotekarz: dr. Marek Maksymiljan Zwejgbaum.

Zwejgbaum M. O katalogach bibljoteki T-wa Lekarskiego Warsz. i o potrzebie katalogu drukowanego.—„Pamiętnik T-wa Lek. Warsz.". 1916.

362. * Bibljoteka Stowarzyszenia Lekarzy Polskich (ul. Widok 23).

363. * Bibljoteka Polskiego Klubu Literackiego (Bracka 5).

364. Bibljoteka Towarzystwa literatów i dziennikarzy polskich (ul. Bracka 5).

Założona w roku 1909. Charakter jej: służy wyłącznie dla członków Towarzystwa, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 3558 dzieł. System katalogu — kartkowy autorski i rzeczowy. Kierownik bibljoteki: Władysław Zyglarski.

365. Bibljoteka Instytutu Mesjanicznego (ul. Piękna 68).

Założona w roku 1919, przeznaczona głównie dla członków Instytutu, specjalność jej — dzieła Hoene-Wrońskiego, jak również filozoficzne, charakter jej — naukowy. Jej zawartość: około 300 tomów. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny. Bibljotekarz: Paulin Chomicz.

366. * Bibljoteka Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego (ul. Sienkiewicza 8).

367. Bibljoteka Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych i Średnich (ul. Bracka 18).

Założona w roku 1906. Charakter jej: służy wyłącznie dla członków Towarzystwa, specjalność — dzieła pedagogiczne. Jej zawartość: 6245 dzieł w 7768 tomach. System katalogu — kartkowy alfabetyczny i przedmiotowy. Bibljotekarka: Zofja Szwantnerowa.

368. Bibljoteka Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego (ul. Bagatela 3).

Założona w roku 1881. Charakter jej naukowy, specjalność — dzieła przyrodnicze, zwłaszcza botaniczne obok ogrodniczych. Zbiory dzielą się na: 1. bibljotekę główną, 2. podręczną, 3. stacji ochrony roślin i 4. czytelnię i kolekcję zielników, okazów i modeli. Jej zawartość: 1857 dzieł w 2672 tomach, 173 czasopisma w 1331 tomach, 134 sprawozdania w 337 tomach, 45 albumów, 1556 tablic w 54 tomach, 11 map, 120 planów w 28 tomach oraz 15 dyplomów. Bibljoteka Stacji Ochrony Roślin zawiera 416 dzieł w 2231 tomach. System katalogu — książkowy i bloczkowy.

369. * Bibljoteka Towarzystwa Okulistycznego Warszawskiego (ul. Smolna 8).

370. * Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Pedjatrycznego (Litewska 16).

371. * Bibljoteka Stowarzyszenia Polsko-Francuskiego (ul. Nowy Świat 72).

372. * Bibljoteka Towarzystwa Polsko-Hiszpańskiego (Uniwersytet, Seminarjum Filologji Romańskiej).

373. ° Bibljoteka Koła Polsko-Włoskiego im. Leonarda da Vinci (Nowogrodzka 21) — w fazie organizacji.

374. * Bibljoteka Towarzystwa Prawniczego (ul. Kredytowa 2).

375. * Bibljoteka Polskiego Towarzystwa Psychologicznego (Krakowskie Przedmieście 26, Seminarjum Filozoficzne).

376. * Bibljoteka Towarzystwa Pszczelniczo-Ogrodniczego (ul. Wiejska 12).

377. * Bibljoteka Towarzystwa „Przyszłość“ zupełnej wstrzemięźliwości od napojów wyskokowych.

378. * Bibljoteka Centralnego Towarzystwa Rolniczego (ul. Kopernika 31).

379. * Bibljoteka Centralnego Związku Kółek Rolniczych (ul. Tamka 1).

380. * Bibljoteka Centralnego Komitetu Hodowli Drobiu (Kopernika 30).

381. * Bibljoteka Instytutu Gospodarstwa Społecznego (ul. Czerwonego Krzyża 1).

382. * Bibljoteka Towarzystwa Popierania Pracy Społecznej (ul. Kopernika 30).

383. Bibljoteka Stowarzyszenia Techników Polskich (ul. Czackiego 3/5).

Założona w roku 1895. Charakter jej: służy wyłącznie dla członków Stowarzyszenia, specjalność — technika, architektura, fizyka, matematyka i nauki przyrodnicze. Jej zawartość: 6652 dzieła w 7349 tomach, w tem broszur 300; czasopism fachowych treści technicznej w różnych językach 2452 tomy. System katalogu — dziesiętny kartkowy. Kieruje bibljoteką Komitet honorowy bibljoteczny z wyboru walnego zebrania stowarzyszonych.

384. * Bibljoteka Towarzystwa Teozoficznego (ul. Królewska 25).

385. * Bibljoteka Towarzystwa Wiedzy Wojskowej (Al. Szucha 23).

386. * Bibljoteka Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości (Stare Miasto 32).

387. * Bibljoteka Związku Artystów Scen Polskich (Al. Jerozolimskie 39).

388. * Bibljoteka Związku Harcerstwa Polskiego (ul. Chmielna 26).

389. * Bibljoteka Związku Zawodowego Pracowników Handlowych i Biurowych miasta stołecznego Warszawy (Sienna 16).

390. * Bibljoteka Warszawskiego Oddziału Związku Zawodowego Pracowników Handlowych i Biurowych (Zielna 25).

391. * Bibljoteka Związku Pracowników Notarjatu i Hipoteki (ul. Kapucyńska 3).

392. * Bibljoteka Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów (ul. Chmielna 2).

Bibljoteki duchowne.

393. Bibljoteka Archidiecezjalna (ul. Krakowskie Przedmieście 52/54, Seminarjum Duchowne).

Założona w roku 1682. Charakter jej: prywatny, kościelny. Specjalność: dzieła teologiczne i nauk pokrewnych. Jej zawartość: około 10.000 dzieł skatalogowanych, pewna liczba rękopisów, przeważnie rozpraw teologicznych i kazań. System katalogu — kartkowy. Bibljotekarz: ksiądz kanonik Kazimierz Kobrzyński.

394. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego Rzymsko-Katolickiego (Krakowskie Przedmieście 52).

395. Bibljoteka Wiedzy Religijnej św. Teresy od Dzieciątka Jezus (ul. Litewska 6).

Założona w roku 1921. Pomimo, że jest własnością prywatną hr. Ireny Tyszkiewiczowej jest bibljoteką publiczną bezpłatną. Specjalność — wiedza religijna. Zawartość jej: 6.000 tomów i 70 czasopism. System katalogu — encyklopedyczny kartkowy i alfabetyczny. Kierowniczką bibljoteki jest Irena Tyszkiewiczowa.

396. * Bibljoteka Synodu Ewangelicko-Augsburskiego (Plac Małachowskiego).

Loth A. ks. Spis książek znajdujących się w Bibljotece Synodalnej. Warszawa, 1903.

397. * Bibljoteka Zboru Ewangelicko-Reformowanego (ul. Leszno 20).

398. Centralna Bibljoteka Judaistyczna (ul. Tłomackie 7, przy wielkiej Synagodze).

Założona w roku 1879 przez Ignacego Bernsteina, Mojżesza Cohna, dr. Izaaka Cylkowa, M. W. Moszkowskiego i J. Słonimskiego. Charakter jej naukowy, specjalność — judaistyka i dziedziny pokrewne z zakresu semitologji. Jej zawartość: 16.841 dzieł w 22.013 tomach, w tem inkunabułów 10; 125 rękopisów, 146 czasopism. System katalogu — kartkowy alfabetyczny. Kierownik bibljoteki — dr. Majer Tauber.

399. Bibljoteka Muzeum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej im. Bersohna.

Jest ona tylko zbiorem podręcznym Muzeum i zawiera około 2000 tomów, nie wypożycza książek do domu i czytelni na miejscu nie posiada. Specjalnego bibljotekarza nie ma, zajmuje się nią w miarę potrzeby kustosz Muzeum A. Feiner.

Bibljoteki prywatne.

400. Bibljoteka Ordynacji Krasińskich (ul. Okólnik 9).

Założona w roku 1860. Charakter jej archiwalno-naukowy oraz muzealny, specjalność — historyczno-polonistyczna. Jej zawartość: około 82.000 dzieł w 250.000 tomów, w tej liczbie około 2000 druków XV i XVI w. Ponadto około 6000 rękopisów, oprócz archiwów gospodarczych rodziny Krasińskich, około 500 dyplomów i archiwum wojska polskiego 1815—1830; 34 teki sztychów, ok. 2000 map i atlasów. System katalogu: nominalny kartkowy ogólny druków, kartkowy działowy, kartkowy druków XV i XVI w., katalog oddzielny map i atlasów, katalog sztychów; inwentarz druków, który, wobec zaprowadzonego w bibljotece numerus currens, stanowi zarazem katalog topograficzny (Standortskatalog), inwentarz rękopisów, inwentarz dyplomów,

inwentarz dubletów, inwentarz starych druków, inwentarz zakupów, inwentarz darów. Dyrektor Bibljoteki: dr. Jan Muszkowski.

Łoski L. Bibljoteka i Muzeum Świdzińskiego. Warszawa, 1857.
Pułaski Fr. Opis 815 rękopisów Bibljoteki Ord. Krasińskich. Warszawa, 1915
Baranowski I. T. Bibljoteka Ord. Krasińskich. Warszawa, 1917.

401. Bibljoteka Ordynacji Przeździeckich (ul. Foksal 6). Założona w roku 1841 w Czarnym Ostrowie na Podolu przez Aleksandra hr. Przeździeckiego, następnie przeniesiona do Warszawy. Charakter jej naukowy, specjalność — dział religijny, historja sztuki, pamiętniki, heraldyka polska i obca. Jej zawartość: ok. 30.000 tomów, w tem przeszło 600 inkunabułów w 1100 tomach, pozatem rękopisów 400, zbiór sztychów, map, medali, numizmatów i czasopism przeważnie z pierwszej połowy XIX wieku. System katalogu — kartkowy, alfabetyczny i działowy. Dyrektor bibljoteki: Aleksander Włodarski.

Leniek J. Sobiesciana w Archiwum hr. Przeździeckich w Warszawie. Kraków, 1883.
Chmiel A. Zbiór dokumentów, znajdujących się w Bibljotece hr. Przeździeckich. Warszawa, 1890.

402. Bibljoteka Ordynacji Zamoyskich (ul. Żabia 4). Założona w roku 1589. Charakter jej naukowy, specjalność — historja i literatura polska. Jej zawartość: dzieł 69.928 w 96.970 tomach, inkunabułów 1357, rękopisów 2065, map 315, globusów 4 oraz 165 dzieł z bibljoteki Zygmunta Augusta. Przy bibljotece — galerja muzealna i bardzo ciekawy zbiór broni. System katalogu — kartkowy alfabetyczny. Bibljotekarka: Jadwiga Korzonowa.

403. * Bibljoteka prof. Jana Michalskiego (ulica Polna 66).

Chwalewik E. Zbiory Polskie. Tom II. Warszawa, 1927.

Wągrowiec. Woj. poznańskie.

404. * Bibljoteka Dekanalna.

Wieliczka. Woj. krakowskie.

405. * Bibljoteka Zarządu Państwowej Żupy Solnej.

406. * Bibljoteka OO. Reformatów.

Wilanów. Woj. warszawskie.

407. * Bibljoteka Branickich.

Barwiński E. Bibljoteka Wilanowska.—„Kwartalnik Historyczny" r. 1904.

Wilno.

408. * Bibljoteka Archiwum Państwowego.

409. * Centralna Bibljoteka Pedagogiczna Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

410. Bibljoteka Publiczna i Uniwersytecka (ul. Uniwersytecka 5).

Założona w roku 1866 jako Wileńska Bibljoteka Publiczna. Charakter jej naukowy. Jej zawartość: około 300.000 tomów dzieł, inkunabułów 123, rękopisów i autografów 12.000, sztychów i fotografij 2000, map 500, globusów 3, tłoków pieczętnych i klisz drukarskich — 100. System katalogu — kartkowy-alfabetyczny i działowy. Dyrektor bibljoteki: dr. Stefan Rygiel.

Rukopisnoje otdielenije Wilenskoj Publicznoj Biblioteki. I. cerkowno-sławianskija rukopisi — II. russkije pergamenty. Wilno, 1871.

Dobrianskij F. Katałog dubletow russkago otdelenija Wilenskoj Publicznoj Biblioteki. Wilno, 1877.

Sistematiczeskij katałog russkago otdelenija Wilenskoj Publicznoj Biblioteki. Cz. I (Bogosłowije, fiłosofija, fiłołogija, istorija). Wilno, 1879. Cz. II (Prawowiedenije, socjalnyja nauki, matematika). Wilno, 1895—1906.

Dobrianskij E. Opisanije rukopisiej Wilenskoj Publicznoj Biblioteki, cerkowno-sławiańskich i russkich. Wilno, 1822.

Sistematiczeskij katałog russkago otdelenija Wilenskoj Publicznoj Biblioteki, 1888 — 1907.

Miłowidow A. Rukopisnoje otdelenije Wilenskoj Publicznoj Biblioteki, jego istorja i sostaw. Wilno, 1910.

Miłowidow A. Iz istorji Wilenskoj Publicznoj Biblioteki. Wilno, 1911.

Rygiel St. W Wileńskiej Bibljotece Publicznej i Uniwersyteckiej „Silva Rerum" 1925 i odb.

Brensztejn M. Bibljoteka Uniwersytecka w Wilnie. Wilno, 1922. (Wyd. II—1925).

411. Państwowa Bibljoteka Publiczna im. Eustachego i Emilji Wróblewskich.

Przekazana Państwu przez mecenasa Tadeusza Wróblewskiego, zmarłego w r. 1925, w depozyt bezterminowy pod pewnemi warunkami, zaakceptowanemi przez Państwo. Zawiera około 90.000 tomów

dzieł, 17.867 druków ulotnych, około 3000 rękopisów, 17.099 akt, 24 pergaminy, 7626 listów, 1474 mapy, 197 planów, 10.534 ryciny, 537 rysunków, 40 obrazów olejnych, 197 akwarel i pasteli, 2479 fotografij, 88 rzeźb, 116 pieczęci, 407 odcisków pieczęci, 43 stemple, 202 medale i medaljony, 29 orderów, 349 oznak masońskich, 288 sztuk osobliwości i pamiątek, zbiór monet i 212 exlibrisów. Kierownik bibljoteki: dr. Stefan Rygiel, dyrektor Bibljoteki Publicznej i Uniwersyteckiej w Wilnie.

Mościcki H. Doniosła instytucja kulturalna w Wilnie, Bibljoteka im. Wróblewskich.—„Przewodnik Bibljograficzny“ № 3 z r. 1913.

D. (rège) H. (elena). Ś. p. Tadeusz Wróblewski jako założyciel Bibljoteki im E. i E. Wróblewskich. Wilno, 1926.

Chwalewik E. Zbiory Polskie. Tom II. Warszawa, 1927.

412. * Bibljoteka Archiwum Miejskiego.

413. Bibljoteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk (ul. Lelewela 4).

Założona w r. 1907. Charakter jej naukowy, specjalność: polonica. Jej zawartość: dzieł skatalogowanych 26.786 w 40.136 tomach, częściowo skatalogowanych (bez sygnatur i stempli) 1550 w 2300 tomach, nieskatalogowanych — w przybliżeniu 15.000 w 22.500 tomach — razem około 43.336 dzieł w 64.986 tomach, w tem inkunabułów 32, rękopisów 275, sztychów i rycin 964, map 95, globus 1, medali 823, w tem polskich 410, czasopism 834. System katalogu — kartkowy alfabetyczny, działowy i wyrazów głównych. Bibljotekarz: dr. Ludwik Czarkowski.

414. * Bibljoteka Towarzystwa Naukowego Białoruskiego (ul. Ostrobramska 9).

415. Bibljoteka Litewskiego Towarzystwa Naukowego (ul. Gimnazjalna 4).

Założona w roku 1907. Charakter jej: służy wyłącznie dla członków Towarzystwa, specjalność — lituanica. Jej zawartość: około 16.000 dzieł, 616 rękopisów, 50 autografów, 442 albumy sztychów i fotografij, 438 map, 8 nut, 2 globusy, 125 numizmatów, 117 czasopism. System katalogu — kartkowy. Bibljotekarz: dr. Jerzy Szłapelis.

416. * Bibljoteka Towarzystwa Lekarskiego.

Zahorski W. Zarys dziejów Towarzystwa Lekarskiego w Wilnie. Warszawa, 1898. Chwalewik E. Zbiory Polskie. Tom II. Warszawa, 1927.

417. * Bibljoteka Towarzystwa Wiedzy Wojskowej.

418. * Bibljoteka Zespołu „Reduta".

419. * Bibljoteka Seminarjum Duchownego Rzymsko-Katolickiego.

420. Bibljoteka Wileńskiego Synodu Ewangielicko-Reformowanego (ul. Zawalna 11).

Założona w drugiej połowie XVI wieku. Charakter jej naukowy, specjalność — dzieła z zakresu teologji i historji. Jej zawartość: 7650 dzieł w 12.560 tomach, w tem inkunabuł „Biblia Sacra impressa Nurnberge per Antonium Coburger a. d. 1480", rękopisów należących do Archiwum Synodu 6000. System katalogu — kartkowy. Bibljotekarza narazie niema.

Notatka historyczna o Bibljotece Synodu, katalogi Bibljoteki Synodu i druki w „Katalogu pokazu zabytków ze zbiorów Synodu Ewangielicko-Reformowanego w Wilnie — Pamiątka Zjazdu Ewangielickiego w Wilnie". 1926.

Włocławek. Woj. warszawskie.

421. Bibljoteka Seminarjum Duchownego.

Założona w roku 1660. Charakter jej naukowy, specjalność — przeważają dzieła treści teologicznej i prawnej. Jej zawartość: około 100.000 tomów, z których skatalogowano 12.000, posiada również znaczną liczbę druków starych, poczynając od XV wieku. System katalogu —kartkowy i książkowy. Bibljotekarz: ks. Michał Morawski.

Chodyński St. ks. Seminarjum Włocławskie. Włocławek 1905.

Zakopane. Woj. krakowskie.

422. Bibljoteka Publiczna (Dworzec Tatrzański, Krupówki).

Założona w roku 1900. Charakter jej: bibljoteka powszechna, specjalność — historja polska. Jej zawartość: 16.221 dzieł, kilkanaście rękopisów po historyku Erneście Sulimczyku Świeżawskim oraz Silva rerum z okresu Wielkiego Sejmu, kilka map dawniejszych. System katalogu — działowy. Bibljotekarz: Jerzy Gawliński.

423. * Bibljoteka Muzeum Tatrzańskiego im. Tytusa Chałubińskiego.

Zamość. Woj. lubelskie.

424. Bibljoteka Publiczna im. Jana Zamoyskiego (Ratusz).

Założona w roku 1921. Charakter jej ogólno-kształcący, specjalności wybitnej nie posiada. Jej zawartość: 3450 dzieł polskich, 460 francuskich i 400 rosyjskich. System katalogu — książkowy.

425. * Bibljoteka Kolegjaty.

Żółkiew. Woj. lwowskie.

426. * Bibljoteka OO. Bazyljanów.

427. * Bibljoteka OO. Dominikanów.

IV. TOWARZYSTWA I INSTYTUCJE NAUKOWE, POPULARNO-NAUKOWE; TECHNICZNE, POPIERAJĄCE NAUKĘ; ORGANIZACJE ZAWODOWE PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH W POLSCE

(polskie i innych narodowości zamieszkujących Rzeczpospolitą).

Treść: A. Wstęp. B. Część szczegółowa: I. Towarzystwa i instytucje naukowe o charakterze ogólnym: a. przyjmujące członków na podstawie wyboru, b. przyjmujące członków z zapisu. II. Towarzystwa popularno-naukowe o charakterze ogólnym. III. Towarzystwa i instytucje naukowe ogólno-przyrodnicze. IV. Towarzystwa przyrodnicze popularne. V. Związki specjalne i Koła naukowe akademickie. VI. Instytuty i towarzystwa naukowe specjalne: 1. antropologja, 2. archeologja i prehistorja, 3. astronomja, 4. bibljofilstwo i bibljotekarstwo, 5. biologja, 6. botanika, 7. chemja, 8. nauki ekonomiczno-społeczne; etyka społeczna, 9. etnologja, 10. farmaceutyka, 11. filologja, 12. filozofja, 13. fizyka, 14. geografja, 15. geologja i mineralogja, 16. historja, 17. krajoznawstwo; regjonalizm, 18. literatura, 19. matematyka, 20. medycyna, higjena i weterynarja, 21. meteorologja, 22. numizmatyka, 23. orjentalistyka, 24. pedagogika, 25. nauki prawno-polityczne, 26. psychologja, 27. badanie t. zw. zjawisk metapsychicznych, 28. nauki rolnicze, hodowlane i pokrewne (leśnictwo, ogrodnictwo, pszczelnictwo, rybactwo, łowiectwo), 29. sztuka i ochrona zabytków sztuki, muzyka, teatr, fotografja, 30. technika, 31. teologja, 32. wojskowość, 33. zoologja. VII. Związki towarzystw i instytucyj. VIII. Stowarzyszenia i organizacje zawodowe: 1. lekarzy, 2. literatów i dziennikarzy, 3. artystów, 4. prawników, 5. personelu nauczycielskiego szkół wyższych, 6. pracowników umysłowych wogóle. IX. Organizacje popierające naukę: 1. organizacyjno-wydawnicze i zapomogowe, 2. opiekujące się instytucjami naukowemi i pomocnicze, 3. opiekujące się młodzieżą akademicką, 4. fundacje. X. Towarzystwa pośredniczące w stosunkach kulturalnych i naukowych z innemi narodami. XI. Towarzystwa naukowe innych narodowości, zamieszkujących Polskę.

A. WSTĘP.

Materjał podany poniżej zebrano w sposób następujący. Listę towarzystw i instytucyj naukowych, będącą wynikiem poprzednich wywiadów i pracy rejestracyjnej Redakcji „Nauki Polskiej", rozesłano do 43 osób z pomiędzy pracowników naukowych w całej Polsce. Przejrzane, uzupełnione i zwrócone przez nich listy zostały porównane ze sobą i na ich podstawie ułożono wykaz kompletniejszy. Zauważyć przytem należy, że z pomiędzy 41 zwróconych list (od dwóch osób nie udało się uzyskać danych) 7 nie zawierało żadnych uzupełnień, 12 — drobne poprawki, 22 zaś pracowników naukowych nadesłało Redakcji mniej lub więcej obfite uzupełnienia, tyczące się głównie towarzystw kulturalno-popularyzatorskich, związków zawodowych pracowników naukowych, towarzystw technicznych i t. p. na prowincji. Do 496 instytucyj i towarzystw sporządzonej w ten sposób listy rozesłano ankietę zawierającą punkty następujące:

1. Jaka jest nazwa T-wa?
2. Gdzie się znajduje stała siedziba T-wa i jaki jest jej szczegółowy adres?
3. W którym roku T-wo zostało założone; czy nastąpiła od tego czasu reorganizacja i na czem polega?
4. Jaki charakter ma T-wo (społeczny czy państwowy)?
5. Jakie są jego cele i zadania (w krótkości)?
6. Jakie ma wydziały, sekcje i t. p.?
7. Jakie utrzymuje i prowadzi pracownie, laboratorja, instytuty, stacje, gabinety, dostrzegalnie, zbiory, bibljoteki (liczba tomów) i t. p.?
8. Czy ma oddziały (sekcje, koła) na prowincji i jakie są ich dokładne adresy?
9. Czy podejmuje wydawnictwa i jakie?
10. Jaki jest organ T-wa?
11. Ilu ma członków?
12. Jaki jest roczny budżet T-wa?

Pozatem kwestjonarjusz zawierał prośbę o przysłanie statutu towarzystwa.

Z liczby 496 otrzymaliśmy odpowiedzi na kwestjonarjusz od 412 towarzystw. Z pomiędzy nich 22 zostały zwinięte lub zawiesiły swoją działalność (pierwsze opatrzone w spisie *krzyżykiem*, drugie *dwiema gwiazdkami*), 20 znajdowało się w okresie organizacji *(kółko)*. Od 84 towarzystw nie uzyskano, mimo kilkakrotnych zwracań się Redakcji, żadnej odpowiedzi. Są to towarzystwa i instytucje opatrzone w spisie *gwiazdką;* o niektórych z nich posiadamy ułamkowe wiado-

mości nieco dawniejszej daty uzyskane na podstawie innych ankiet Redakcji i te podajemy.

Materjały odnoszące się do towarzystw i instytucyj naukowych układamy w inny sposób, aniżeli to uczyniono z materjałem dotyczącym archiwów, muzeów oraz bibljotek. Większa specjalizacja tego typu instytucyj pozwala na ugrupowanie ich działami nauk uprawianych, co do pewnego stopnia może dać przybliżony obraz uprawy poszczególnych nauk w Polsce, a także ułatwi czytelnikowi wyszukiwanie instytucyj, o które mu chodzi. W obrębie działów towarzystwa ułożono w alfabetycznym porządku miast.

W podanym niżej spisie, obok zgrupowań o ściśle naukowym charakterze, czytelnik napotka i takie, które się znajdują w luźniejszym związku z nauką, lecz przyczyniają się do jej uprawy przez wydawnictwa, propagandę i t. p.; uwzględniono też częściowo towarzystwa pielęgnowanie sztuki mające na celu. W tych działach znajduje się zapewne najwięcej braków, wynikających z tego, że największa uwaga i inicjatywa Redakcji zwrócona była przedewszystkiem w kierunku pozyskania jak najbardziej wyczerpującego obrazu instytucyj ściśle naukowych, towarzystwa zaś o charakterze technicznym i zawodowym umieszczano w miarę posiadanego materjału. W spisie nie znajdzie też czytelnik zupełnie instytutów i zakładów uniwersyteckich, wobec tego, że w niedługim czasie opracowanie ich ukaże się w wydawanym przez Kasę Mianowskiego Wykazie szkół akademickich [1]); nie zawiera on także towarzystw o charakterze wyłącznie oświatowym, związków o zabarwieniu politycznem oraz przedsiębiorstw wydawniczych.

Uzyskane materjały układamy umieszczając na czele instytucje dążące do objęcia działalnością swoją całego zakresu wiedzy i mające raczej charakter związków ugrupowań specjalnych. W nich rozróżniamy instytucje, przyjmujące ograniczoną liczbę członków rzeczywistych o wymaganym cenzusie naukowym na podstawie ścisłego wyboru, i towarzystwa nie stawiające tych wymagań. Za niemi podane są towarzystwa ogólno-naukowe popularne, dalej towarzystwa ogólno-

[1]) W odniesieniu do nauk fizycznych i techniki zakłady uniwersyteckie podane są w wydanej w r. 1925 przez Akademję Nauk Technicznych książce p. t. Polskie Placówki Badawcze.

przyrodnicze naukowe i towarzystwa przyrodnicze popularne (w odniesieniu do kółek młodzieży dział ten podaje tylko nieliczne z pośród nich). Zkolei przytaczamy znane nam koła naukowe młodzieży akademickiej i przechodzimy do spisu towarzystw specjalnych w porządku alfabetycznym nazw nauk. Dalej podajemy związki towarzystw i instytucyj, organizacje zawodowe pracowników naukowych i umysłowych wogóle, wreszcie organizacje popierające naukę (w tem: 1. organizacyjno-wydawnicze i zapomogowe, 2. dostarczające funduszów i wykonywujące pewną opiekę nad instytucjami publicznemi, jak bibljoteki, muzea, szkoły wyższe, 3. stowarzyszenia opiekujące się młodzieżą akademicką, wreszcie 4. fundacje (największe i samodzielne). W końcu spisu umieszczone są towarzystwa pośredniczące w stosunkach kulturalnych i naukowych z innemi narodami (poza granicami Polski) i najważniejsze towarzystwa naukowe innych narodowości zamieszkujących w Polsce.

Przeprowadzona tu próba podziału na grupy musiałaby ulec rewizji i korekcie po wypełnieniu braków posiadanego materjału oraz po krytycznem zaznajomieniu się z działalnością instytucyj i towarzystw.

B. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA.

I. TOWARZYSTWA I INSTYTUCJE NAUKOWE O CHARAKTERZE OGÓLNYM.

a) przyjmujące członków na podstawie wyboru:

Kraków.

1. Polska Akademja Umiejętności (Sławkowska 17).

Akademja powstała w roku 1872 jako „Akademja Umiejętności w Krakowie“ z przekształcenia poprzednio istniejącego Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W dn. 22.XI.1919 Naczelnik Państwa zatwierdził nowy statut i obecną nazwę[1]). W r. 1925 złożono Rządowi nowy statut, zatwierdzony w r. 1927. Akademja jest instytucją narodową użyteczności publicznej i pozostaje pod opieką władz państwa, w szczególności zaś pod protektoratem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Polska Akademja Umiejętności ma za zadanie (§ 5 Statutu): „twórczą pracę naukową w Polsce popierać i ułatwiać, do pracy tej zachęcać,

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“, str. 418.

o ile możności zespalać ją i łączyć, gdy potrzeba, nią kierować, o ile podobna, ją nagradzać. W szczególności: 1. ma za zadanie owoce polskiej twórczej pracy naukowej utrwalać, zabezpieczać i chronić oraz nauce powszechnej uprzystępniać, tudzież utrzymywać łączność nauki polskiej z światem naukowym zagranicznym; 2. w porozumieniu z polskiemi towarzystwami i instytucjami naukowemi i przy ich spółpracownictwie Akademja ma obowiązek: rozpoczynać, organizować i wieść przedsięwzięcia naukowe, które winny być dokonane wspólnemi siłami polskich uczonych; 3. w sprawach naukowych, lub z nauką związek mających, Polska Akademja Umiejętności, ilekroć w interesie nauki uzna za właściwe, ma obowiązek występować wobec władz Państwa z przedstawieniami, uwagami lub życzeniami albo też wobec społeczeństwa publicznie podnosić swój głos".

Przedmiotami prac Akademji są: a) filologja, lingwistyka, historja piśmiennictwa i historja sztuki, b) nauki filozoficzne, prawnicze, polityczne, społeczne i historyczne, c) nauki matematyczne i przyrodnicze.

Akademja ma 3 wydziały: I. Wydział filologiczny, II. Wydział historyczno-filozoficzny, III. Wydział matematyczno-przyrodniczy. Wydziały mają swoje Komisje. Są to: 1. Komisja historji sztuki, 2. Komisja językowa, 3. Komisja do badań w zakresie literatury i oświaty w Polsce, 4. Komisja filologiczna, w skład której wchodzi Komitet do wydawnictwa Greckich OO. Kościoła IV wieku, 5. Komisja orjentalistyczna, 6. Komisja historyczna, do której należy Komitet Ekspedycji Rzymskiej, 7. Komisja prawnicza, 8. Komisja historji filozofji polskiej, 9. Komisja fizjograficzna z sekcjami geofizyczną, geologiczną, botaniczną i zoologiczną, 10. Komisja antropologiczna, 11. Komisja historji nauk matematyczno-przyrodniczych, 12. Komitet Kwartalnika Filozoficznego, 13. Komisja Atlasu Historycznego Polski, 14. Komisja geograficzna, 15. Komitet Bibljoteki Pisarzów polskich.

Akademja posiada bibljotekę we własnym gmachu w Krakowie, (p. wyżej: Bibljoteki), Muzeum Fizjograficzne i Muzeum Archeologiczne (p. wyżej: Muzea, str. 118). Poza granicami kraju do Akademji należą: Stacja Naukowa Polska [1]) i Bibljoteka Polska w Paryżu (6 Quai d'Orléans), (p. wyżej: Bibljoteki), Stacja Naukowa Polska i Bibljoteka

[1]) p. t. VI „Nauki Polskiej" str. 418.

Polska w Rzymie [1]) (obecnie w stanie reorganizacji, mieści się chwilowo w Hospicjum św. Stanisława).

Akademja prowadzi następujące wydawnictwa: *Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres: Classe de Philologie. Classe d'Histoire et de Philosophie. Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres: Classe des Sciences Mathématiques et Naturelles. Série A: Science mathématiques. Série B: Sciences naturelles. Rozprawy Wydziału filologicznego. R-y Wydziału historyczno-filozoficznego. R-y Wydziału matematyczno-przyrodniczego. Prace Komisji historji sztuki. Prace Komisji językowej. Prace Komisji Orjentalistycznej. Prace i materjały antropologiczno-archeol. i etnograficzne. Prace Komisji nauk matemat.-przyrodniczych. Prace monograficzne Komisji fizjograficznej. Archiwum Komisji filologicznej. Archiwum Komisji literackiej. Archiwum Komisji historycznej. Archiwum Komisji prawniczej. Archiwum Komisji filozoficznej. Acta historica res gestas Poloniae illustrantia. Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Monumenta Poloniae historica. Monumenta Poloniae Vaticana. Monumenta Poloniae palaeographica. Corpus iuris polonici. Statuty synodalne. Scriptores rerum polonicarum. Sprawozdania Komisji fizjograficznej. Katalog literatury naukowej. Corpus antiquissimorum poetarum Poloniae latinorum usque ad Joannem Cochanovium. Bibljoteka pisarzów polskich. Bibljoteka przekładów z literatury starożytnej. Atlas geologiczny Galicji* (przestał wychodzić). *Pamiętnik Wydziału filologicznego i historyczno-filozoficznego* (przestał wychodzić). *Pamiętnik Wydziału matematyczno-przyrodniczego* (przestał wychodzić). *Pomniki starodawne prawa polskiego. Zbiór wiadomości do antropologii krajowej* (przestał wychodzić). *Bibljografja polska Karola Estreichera. Źródła do dziejów Polski porozbiorowych.* Ponadto bardzo wiele dzieł osobno wydanych.

Organem Akademji jest *Rocznik* i *Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademji Umiejętności* (10 zeszytów rocznie).

Akademja składa się z członków: a) czynnych (krajowych i zagranicznych), b) korespondentów (krajowych i zagranicznych). Obie

[1]) p. t. VI „Nauki Polskiej" str. 418.

kategorje są wybierane przez Wydziały, zatwierdzane przez Walne Zgromadzenie. Wybór członka zagranicznego musi być zatwierdzony przez Prezydenta Rzplitej. Liczba członków czynnych krajowych (posiadających prawo obywatelstwa polskiego i stale mieszkających w Państwie Polskiem) według statutu nie może przekraczać 81, po 27-u na każdy Wydział, czynnych zagranicznych — 81, po 27-u na każdy Wydział; korespondentów krajowych — 96, po 32-ch na każdy Wydział, korespondentów zagranicznych — 42, po 14-u na każdy Wydział. Komisje składają się z członków Akademji, którzy zgłoszą swe przystąpienie do Komisji, i z osób z poza grona Akademji, przedstawionych przez Komisję, zatwierdzonych zaś przez Wydział.

Do Zarządu Akademji należą: prezes, wiceprezes, dyrektorowie Wydziałów, sekretarz generalny, sekretarze wydziałów, delegat wybierany przez Walne Zgromadzenie na lat 6. Naczelną władzą Akademji jest Walne Zgromadzenie członków czynnych krajowych (przynajmniej 2 razy do roku).

Roczny budżet Akademji: około 250.000 złotych.

Lwów.

2. Towarzystwo Naukowe we Lwowie (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, parter).

T-wo powstało w r. 1901 jako Towarzystwo popierania nauki polskiej [1]); od r. 1920 istnieje pod dzisiejszą nazwą. Celem T-wa jest praca nad rozwojem i postępem nauki we wszystkich gałęziach wiedzy ludzkiej.

T-wo posiada Wydziały: I. filologiczny, II. historyczno-filozoficzny, III. matematyczno-przyrodniczy i Sekcję historji sztuki i kultury.

T-wo wydaje: *Archiwum Naukowe* (Dział I, Dział II, Dział III). *Studja nad historją prawa polskiego, Zabytki dziejowe, Zabytki piśmiennictwa polskiego i Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie.*

Członkowie dzielą się na: czynnych (miejscowych i zamiejscowych), wybieranych przez Wydziały, zatwierdzonych zaś przez Walne Zgromadzenie, którymi mogą być osoby zasłużone w dziedzinie badań naukowych (najwyżej 70-u), i przybranych, na których może być powołana przez odpowiedni Wydział każda osoba pracująca naukowo.

[1]) p. t IV „Nauki Polskiej" str. 416.

Liczba członków obu kategoryj (1925): w Wydz. I — 46-u, w Wydz. II — 58-u, w Wydz. III — 78-u, w Sekcji historji sztuki i kultury — 28-u.

Budżet roczny nieustalony.

Warszawa.

3. Towarzystwo Naukowe Warszawskie (Pałac Staszica, N.-Świat 72 i Śniadeckich 8).

T-wo, powstałe w r. 1907, w myśl tradycji Królewskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk ma na celu rozwijanie i popieranie badań we wszystkich gałęziach wiedzy (§ 1 Statutu).

T-wo składa się z trzech Wydziałów: I. językoznawstwa i literatury, II. nauk historycznych, społecznych, filozoficznych i antropologicznych, III. nauk matematycznych i przyrodniczych. Przy Wydziałach istnieją następujące Sekcje i Komisje: przy Wydz. I. — Komisja do badań nad historją literatury i oświaty; przy Wydz. II — Komisja Atlasu Historycznego Polski, Komisja bibljograficzna, Komisja historji nauk i filozofji, Komisja historyczna, Sekcja posiedzeń naukowych Instytutu Nauk Antropologicznych T-wa i Oddziału Polskiego Międzynarodowego Instytutu Antropologicznego; Sekcja orjentalistyczna Instytutu Nauk Antropologicznych (p. niżej: dział VI, 23, nr. 197); przy Wydz. III — Komisja fizjograficzna, składająca się z Sekcyj: botanicznej, meteorologicznej i zoologicznej.

T-wo utrzymuje i prowadzi następujące zakłady badawcze:

Gabinety: filologiczny, nauk historycznych, matematyczny i meteorologiczny;

Instytuty:

Instytut Nauk Antropologicznych, stanowiący zarazem Oddział Polski Międzynarodowego Instytutu Antropologicznego, który składa się z Zakładu Antropologji, Zakładu Etnologji, Muzeum Archeologicznego im. Majewskiego, Pracowni Archeologji Przedhistorycznej;

Instytut Biologji Doświadczalnej im. Nenckiego [1]), który składa się z Zakładu Biologji Ogólnej, Zakładu Embrjologji, Zakładu Fizjologji i Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach [2]);

---

[1]) p. niżej: dział VI, 5, nr. 48.

[2]) p. niżej: dział VI, 5, nr. 50.

Pracownie i Zakłady: Pracownia Mineralogiczna, Radjologiczna i Zakład Neurobiologji.

T-wo posiada bibljoteki: centralną (12.722 NN kat. [1]), Gabinetu Filologicznego (4000 t. [2]), Gabinetu Nauk Hist. (2573 NN kat.), Gabinetu Matematycznego (3512 NN kat., 4000 nieskatal.), Instytutu Nauk Antropol. (4332 t.), Instytutu im. Nenckiego (3729 t. [3]), Pracowni Mineralogicznej (1550 NN kat.), Pracowni Neurobiol. (98 t.), Pracowni Radjolog. (340 t.).

T-wo podejmuje wydawnictwa: *Prace Komisji do badań nad historją literatury i oświaty*, *Rozprawy historyczne*, *Światowit*, *Archiwum nauk antropologicznych*, *Pamiętnik Fizjograficzny*, *Monografje z Pracowni Neurobiologicznej*, *Prace Instytutu im. Nenckiego*, *Archiwum Pracowni Mineralogicznej*, *Sprawozdania Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach*.

Organem T-wa jest: *Rocznik*, zawierający sprawozdania ze stanu działalności T-wa i *Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*.

T-wo składa się z członków honorowych i czynnych (miejscowych i zamiejscowych). Na członków honorowych T-wa mogą być wybierani uczeni miejscowi i zagraniczni, tudzież osoby, które położyły szczególne zasługi dla T-wa. Członkiem czynnym T-wa może być uczony znany z twórczej działalności naukowej. Wyboru członków dokonywa Zebranie Ogólne członków czynnych T-wa na przedstawienie Zarządu po zasięgnięciu opinji odnośnego Wydziału. Członkami Komisyj są członkowie odpowiednich Wydziałów, którzy dobrowolnie przystąpią do nich, oraz osoby z poza grona członków T-wa, przedstawione przez Komisję, zatwierdzone zaś przez Wydział.

T-wo w dn. 1. II. 1926 miało 5-u członków honorowych i 129-u członków czynnych.

Zamknięcie kasowe dn. 31. XII r. 1925: 100.000 zł.

b) przyjmujące członków z zapisu:

Grodno.

4. ** Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Grodnie (adres sekretarza: inż. J. Cytarzyński, Plac Teatralny).

---

[1]), [2]) i [3]) p. wyżej: Bibljoteki str. 209, 210.

T-wo zostało utworzone w r. 1920 [1]). Celem T-wa (§ 2 Ustawy) jest popieranie istniejącego w Grodnie Muzeum Państwowego, pielęgnowanie nauk, umiejętności, sztuki i literatury w języku polskim, w szczególności zaś badanie kraju pod względem przyrodniczym, etnograficznym, historycznym, ekonomicznym i statystycznym.

Członkowie T-wa dzielą się na zwyczajnych, korespondentów, honorowych i protektorów. W r. 1923 ogólna liczba członków wynosiła około 50-u osób.

Od r. 1923 działalność T-wa zamarła.

Katowice.

5. Towarzystwo Przyjaciół Nauk na Śląsku (Katowice, adres wiceprezesa ks. dr. Szramka: Francuska 1).

T-wo powstało w r. 1920 w Bytomiu z przekształcenia założonego w r. 1892 Towarzystwa Literackiego [2]). W r. 1922 zostało przeniesione do Katowic. Celem T-wa jest ożywienie nauki i sztuki polskiej na Śląsku przez zorganizowanie i utrzymywanie bibljoteki oraz muzeum zabytków kultury polskiej i przez wykłady naukowe. Bibljoteka i zbiory muzealne T-wa są narazie w zaczątku. Brak lokalu uniemożliwia należyty rozwój T-wa.

T-wo wydaje Zbiór pieśni ludu śląskiego (wyd. Pol. Ak. Um.). Organem T-wa ma być *Rocznik* (od r. 1926).

Członkowie T-wa dzielą się na zwyczajnych, dobrodziejów i dożywotnich. W r. 1925 było ich 120-u.

Budżet T-wa (1925): 3.500 zł.

Lublin.

6. ° Lubelskie Towarzystwo Naukowe.

Lwów.

7. ** Związek Naukowo Literacki (ul. Zimorowicza 11).

Związek założony w r. 1898 miał na celu ożywienie ruchu umysłowego wśród sfer inteligentnych zapomocą odczytów naukowych i literackich, połączonych z dyskusją, tudzież zapomocą wydawnictw

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 409.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 415.

obejmujących w syntetycznem przedstawieniu tematu rozmaite dziedziny wiedzy, literatury i sztuki.

Wydawnictwa Związku wychodziły pod wspólną nazwą *Wiedza i życie* (kilkadziesiąt tomów).

W r. 1921 Związek liczył około 150 członków. Obecnie nie przejawia żadnej działalności.

Płock.

8. * Towarzystwo Naukowe Płockie (Rynek Kanoniczy 8).

T-wo powstało w r. 1907 [1]). Celem T-wa jest krzewienie nauki i oświaty oraz gromadzenie danych naukowych fizjograficznych, statystycznych i historycznych, dotyczących Mazowsza Płockiego. T-wo posiada Bibljotekę im. Zielińskich [2]) i Muzeum Płockie.

Poznań.

9. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk (ul. Seweryna Mielżyńskiego 26/27).

T-wo powstało w r. 1857 [3]) i podlegało dość częstym reorganizacjom. Zmiana Statutu dokonana w r. 1920, zatwierdzona w r. 1923, polegała na wprowadzeniu obok Wydziałów Komisyj, którym powierzono działalność naukowo-wydawniczą. Dalsza zmiana Statutu (dotychczas nie zatwierdzona) nastąpiła w r. 1925, ujawnia się w dążeniu do stopniowego zniesienia Wydziałów. Celem T-wa jest „pielęgnowanie nauki, literatury i sztuki“ (§ 3 Statutu).

T-wo posiada Wydziały: teologiczny, lekarski, historyczno-literacki (nieczynny), prawniczy (nieczynny) i Komisje: filologiczną, filozoficzną, historyczną, lekarską, matematyczno-przyrodniczą, nauk społecznych i teologiczną.

T-wo komasuje swe zbiory muzealne ze zbiorami Muzeum Wielkopolskiego (dotychczas połączone zostały zbiory prehistoryczne i przyrodnicze [4]). Posiada bibljotekę [5]).

T-wo wydaje: *Prace* poszczególnych Komisyj, prowadzi wydaw-

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 182.
[2]) por. wyżej: Bibljoteki str. 189.
[3]) p. t. VI „Nauki Polskiej“ str. 181.
[4]) por. wyżej: Muzea str. 139.
[5]) por. wyżej: Bibljoteki str. 191.

nictwa materjałów (dotychczas historycznych), *Bulletin* (w języku francuskim) obejmujący serje: przyrodniczą (dotychczas 1 zeszyt), humanistyczną (zeszyt 1 w przygotowaniu) i lekarską, który podaje streszczenia prac referowanych w T-wie oraz mniejsze artykuły.

T-wo składa się z członków zwyczajnych i honorowych. Liczba członków T-wa (1925): zwyczajnych — 514, honorowych — 21.

Budżet roczny T-wa (1925): 60.171,06 zł.

Przemyśl.

10. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu (ul. Piotra Kmity 5).

T-wo zostało założone w r. 1909, zreorganizowane zaś w r. 1923 [1]). Jego celem jest: a) utrzymywanie polskiego ogniska naukowego w Przemyślu dla wszystkich gałęzi wiedzy, b) poznawanie i budzenie poszanowania dla przeszłości i pamiątek Przemyśla i jego okolic oraz c) opieka nad zabytkami sztuki i kultury.

T-wo utrzymuje: Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej [2]), Bibljotekę Publiczną [3]), Archiwum [4]).

Organem T-wa są: *Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu.*

Członkowie T-wa dzielą się na honorowych, założycieli, wspierających, zwyczajnych. Członek założyciel składa jednorazowo 100 zł. lub odpowiedniej wartości zbiory, wspierający opłaca składkę 12 zł. rocznie, zwyczajny — 4 zł. rocznie. W r. 1925 T-wo miało 4 członków honorowych, 70 założycieli, 250 zwyczajnych.

Toruń.

11. Towarzystwo Naukowe w Toruniu (ul. Wysoka 12).

T-wo zostało założone w r. 1875 [5]). Zadaniem T-wa są badania naukowe w zakresie dziejów Pomorza Polskiego i Warmji oraz gromadzenie muzeum i bibljoteki.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 410.
[2]) por. wyżej: Muzea str. 140.
[3]) por. wyżej: Bibljoteki str. 192.
[4]) por. wyżej: Archiwa str. 65.
[5]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 189 i tom VI str. 192.

T-wo posiada Wydziały: historyczno-archeologiczny, przyrodniczo-lekarski i teologiczny.

T-wo ma Muzeum [1]) i Bibljotekę [2]), stanowiącą obecnie część składową Książnicy Miejskiej im. Kopernika w Toruniu.

T-wo wydaje: *Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, *Fontes* (w jęz. łacińskim) i *Zapiski*.

Liczba członków (1925): około 400-u.

Budżet T-wa nieustalony.

Wilno.

12. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie (ul. Lelewela 4).

T-wo powstało w r. 1907, zreorganizowano je w r. 1922 [3]) przez utworzenie 3 Wydziałów. T-wo ma na celu rozwój nauk, umiejętności i literatury w języku polskim oraz pielęgnowanie sztuki, w szczególności zaś badanie kraju pod względem przyrodniczym, etnograficznym, historycznym, ekonomicznym i statystycznym. Wydziały T-wa: 1) filologji, literatury i sztuki, 2) nauk matematyczno-przyrodniczych i lekarskich, 3) historji, filozofji i nauk prawno-społecznych. T-wo utrzymuje bibljotekę [4]), archiwum [5]) i zbiory muzealne przyrodnicze, ludoznawcze, archeologiczne i historyczne [6]).

T-wo wydaje *Ateneum Wileńskie*, czasopismo poświęcone badaniom przeszłości ziem b. Wielkiego Księstwa Litewskiego, pozatem każdy Wydział wydaje *Rozprawy*. Organem T-wa przed wojną światową były *Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie* (wyszło 7 tomów).

Członkowie T-wa dzielą się na zwyczajnych, dożywotnich, protektorów, korespondentów i honorowych. Członków w r. 1925 było 320-ciu.

Budżet T-wa (1925): 25.000 zł.

---

[1]) por. wyżej: Muzea str. 145.
[2]) por. wyżej: Bibljoteki str. 197.
[3]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 417.
[4]) p. wyżej: Bibljoteki str. 219.
[5]) p. wyżej: Archiwa str. 94.
[6]) p. wyżej: Muzea str. 159.

II. TOWARZYSTWA POPULARNO-NAUKOWE O CHARAKTERZE OGÓLNYM.

Gdańsk.

13. Towarzystwo Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku (Neugarten 7).

Celem T-wa założonego w r. 1922 [1]) jest szerzenie oświaty w duchu religijnym i narodowym polskim. T-wo ma Wydziały: historyczno-literacki, ekonomiczno-prawniczy i artystyczny.

Członkowie dzielą się na czynnych i honorowych. Liczba członków (I. 1926): 129.

Budżet roczny: około 250 guld.

Pleszew (wojew. poznańskie).

14. Towarzystwo Miłośników Nauki i Sztuki (Gimnazjum im. Staszica w Pleszewie).

Celem T-wa założonego w r. 1920 [2]) jest szerzenie i pielęgnowanie zamiłowania do nauki i sztuki przez urządzanie koncertów, wykładów i wieczorów dyskusyjnych.

T-wo prowadzi czytelnię dla członków.

Liczba członków (1925): 136.

Budżet w r. 1924: w dochodach 1625,50 zł., w rozchodach 1506,34 zł.

Toruń.

15. * Nowa Konfraternia.

Towarzystwo ma na celu [3]): a) pobudzanie swych członków do pracy w zakresie literackim, artystycznym i naukowym, b) przyczynianie się do rozbudzenia w społeczeństwie zainteresowania dla spraw z powyższego zakresu, c) pracę nad zachowaniem i rozwojem elementów kultury polskiej na Pomorzu.

Warszawa.

16. Towarzystwo Miłośników Wiedzy i Przyrody (ul. Bracka 18, m. 30).

Założone w r. 1908 pod nazwą T-wa Miłośników Przyrody. Zmia-

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 419.
[2]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 409.
[3]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 422.

na nazwy i zatwierdzenie nowego statutu nastąpiło w r. 1924 [1]). Celem T-wa (§ 2 Statutu) jest: a) zjednoczenie Polaków dążących do światła wiedzy, b) współdziałanie w zadaniach obyczajowo-oświatowych wychowania narodowego, c) organizowanie placówek naukowych i społeczno-gospodarczych, wymagających zastosowania wiedzy ludzkiej, d) nawiązywanie łączności z pokrewnemi towarzystwami.

T-wo posiada wydziały: filozoficzny, przyrodniczy, społeczny, wydział sztuki i organizacyjny.

T-wo posiada pracownię biologiczną w organizacji i bibljotekę (600 t.).

Organem T-wa jest czasopismo *Wiedza i Przyroda.*

Członkami T-wa mogą być chrześcijanie narodowości polskiej. Członkowie dzielą się na rzeczywistych (biorących czynny udział w pracach T-wa), zwyczajnych, protektorów i zasłużonych. Liczba członków w 1925 r.: 324.

Budżet roczny (1925): 6.000 zł.

17. *† Związek Naukowo-Literacki.

Założony w r. 1920 [2]) miał na celu ułatwienie swoim członkom zaznajamiania się z najnowszemi prądami piśmiennictwa, sztuki, nauki i kultury.

III. TOWARZYSTWA i INSTYTUCJE NAUKOWE OGÓLNO-PRZYRODNICZE.

Bydgoszcz.

Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika (p. niżej: nr. 19).

Kraków.

18. Państwowa Rada Ochrony Przyrody (ul. Lubicz 46).

Powstała na zjeździe organizacyjnym w Krakowie w dn. 7.II.1920 jako Państwowa Komisja Ochrony Przyrody. Reorganizacja z dn. 14.XII.1925 r. dokonana na zjeździe w Warszawie nadała instytucji charakter państwowo-społeczny.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 409

[2]) p. t. II „Nauki Polskiej" str. 584.

Rada jest ciałem doradczem przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawach dotyczących ochrony przyrody. Przewodniczącym Rady jest Delegat Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody, którego biuro utrzymuje spisy i rozciąga opiekę nad tworami przyrody, bądź poddanemi ochronie, bądź zasługującemi na ochronę ze względu na piękno lub swoiste cechy krajobrazu lub ze względów naukowych czy też pamiątkowych.

Rada składa się z 15—25 osób, powołanych przez Ministra W. R. i O. P. z pomiędzy przyrodników, artystów, malarzy i architektów a także i innych osób, które w dziedzinie ochrony przyrody okazują gorliwość i uzdolnienie, na przeciąg lat sześciu.

Na całym obszarze Państwa Rada ma Delegatów oraz Komitety Ochrony Przyrody, które pełnią rolę pomocniczą w sprawie opieki nad zabytkami przyrody oraz propagandy tej idei w społeczeństwie. Adresy tych Komitetów są następujące: w Warszawie — Al. Ujazdowskie 6/8, w Poznaniu — ul. Słowackiego 4/6, we Lwowie — Zakład Botaniczny U. J. K., ul. św. Mikołaja 4, w Wilnie — Zakład Geograficzny Un. St. Bat. Ważniejsze delegatury: w Puławach dla wschodniego brzegu Wisły — Instytut Gosp. Wiej., w Zakopanem — Sekcja Ochrony Tatr Pol. Tow. Tatrz., Dworzec Tatrzański, w Krakowie do spraw realizacji pogranicznych parków narodowych — Akademja Górnicza, prof. W. Goetel.

Organem Rady jest rocznik *Ochrona Przyrody* (№№ 1—6).

Preliminarz budżetowy na r. 1925 wynosił 20.070 zł.

Stała Delegacja Lekarzy i Przyrodników Polskich (p. niżej: dział VI, 20, nr. 135).

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.

Powstał w roku 1890 (p. niżej: nr. 19).

Polska Akademja Umiejętności. Komisja Fizjograficzna (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Polska Akademja Umiejętności. Komisja historji nauk matematyczno-przyrodniczych (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lwów.

19. Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika (ul. św. Mikołaja 4) [1]).

Założone w r. 1874; reorganizacja T-wa nastąpiła w r. 1920 i polegała na tem, że na czele stanął Zarząd Główny, wybierany na Walnem Zgromadzeniu przy współudziale delegatów wszystkich oddziałów T-wa. Celem T-wa jest wszechstronne badanie przyrody ojczystej, pielęgnowanie nauk przyrodniczych i zaznajamianie się z ich postępem, staranie się o ich rozwój i rozpowszechnianie, wspieranie się wzajemne w pracy naukowej.

T-wo posiada i prowadzi Stację Biologiczną im. Zamoyskich w Drozdowicach koło Lwowa [2]) (p. niżej: dział VI, 5, nr. 47). Założona w r. 1920 Sekcja Entomologiczna T-wa [3]) przekształciła się w r. 1922 w samodzielne Towarzystwo p. n. Polski Związek Entomologiczny (p. niżej: dział VI, 33, nr. 364).

Obecnie czynnych jest 7 Oddziałów T-wa: w Bydgoszczy, Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Sosnowcu, Warszawie i Wilnie.

T-wo wydaje wspólnie z firmą Książnica-Atlas we Lwowie i redaguje pismo popularno-naukowe *Przyroda i Technika* (miesięcznik). Organem T-wa jest *Kosmos* (kwartalnik) wydawany od r. 1876.

Członkowie T-wa dzielą się na: honorowych, czynnych i wspierających. Członkowie honorowi mianowani są przez Walne Zgromadzenie na wniosek Zarządu Głównego; członkami czynnymi mogą być osoby pracujące w dziedzinie nauk przyrodniczych a także instytucje i towarzystwa, członkami wspierającemi — osoby chcące popierać cele T-wa.

Budżet T-wa (1925): 27.486 zł.

Towarzystwo Naukowe we Lwowie. Wydział matematyczno-przyrodniczy (p. wyżej: dział I, nr. 2).

Poznań.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.

Powstał w r. 1918 (p. wyżej: nr. 19).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 396.
[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 398.
[3]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 397.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja matematyczno-przyrodnicza (p. wyżej: dział I, nr. 9).

Sosnowiec.

Oddział Sosnowiecki Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika (p. wyżej: nr. 19).

Toruń.

Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Wydział przyrodniczo-lekarski (p. wyżej: dział I, nr. 11).

Warszawa.

Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.

Powstał w r. 1917 (p. wyżej: nr. 19).

Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Komisja Fizjograficzna (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Wilno.

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.

Powstał w r. 1921 (p. wyżej: nr. 19).

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział nauk matematyczno-przyrodniczych i lekarskich (p. wyżej: dział I, nr. 12).

IV. TOWARZYSTWA PRZYRODNICZE POPULARNE.

Ciechocinek.

20. Towarzystwo Ochrony Przyrody (Szkoła powszechna 7-o klasowa w Ciechocinku).

T-wo założone w r. 1925 przez Ognisko Związku Nauczycielstwa Szkół powszechnych w Ciechocinku ma na celu szerzenie zamiłowania do ochrony przyrody i uświadamianie pod tym względem szerszego ogółu. Członkami T-wa są przeważnie nauczyciele szkół powszechnych.

Częstochowa.

21. Koło Przyrodnicze im. Marjana Raciborskiego (ul. Wieluńska 28).

Celem Koła założonego w r. 1922 jest szerzenie wśród młodzieży zamiłowania do badań przyrodniczych, tworzenie zbiorów przyrodniczych i popularyzacja idei ochrony przyrody.

Koło posiada sekcje: botaniczną, zoologiczną, mineralogiczną, ochrony przyrody, krajoznawczą, krytyczno-naukową i meteorologiczną.

Koło posiada pracownię, zaczątek zbiorów przyrodniczych i bibljotekę (250 t.).

Liczba członków zwyczajnych Koła (III.1926): 20, korespondendentów — 23-ch.

Grodno.

22. Towarzystwo Miłośników Przyrody (ul. Orzeszkowej, dom Macierzy Szkolnej).

T-wo założone w r. 1925 ma na celu krzewienie w społeczeństwie zamiłowania do przyrody żywej i martwej oraz szerzenie wiedzy przyrodniczej.

T-wo posiada sekcję zoologiczną i botaniczną. Sekcja zoologiczna przyczyniła się do zorganizowania i wzbogacenia Muzeum Przyrodniczego Miejskiego w Grodnie, sekcja zaś botaniczna — do zorganizowania Ogrodu Botanicznego w Grodnie, zawierającego dotychczas działy: systematyki roślin, biologiczny, roślin lekarskich, drzew i krzewów.

Liczba członków T-wa (1926): 15.

Kielce.

23. † Towarzystwo Przyrodnicze.

T-wo nie istnieje (według informacji ustnej).

24. ** Kółko Przyrodniczo-Geograficzne.

Utworzone przez nauczycielstwo szkół średnich w Kielcach w r. 1925 posiada 4 członków i nie przejawia żadnej działalności.

Kraków.

25. Związek Przyjaciół Drzewek (ul. Długa 11).

Celem Związku założonego w r. 1910 jest budzenie i utrwalanie w młodzieży, zwłaszcza szkolnej, zamiłowania do sadzenia i pielęgnowania drzewek, szczególnie zaś drzew owocowych, krzewów i roślin pożytecznych.

Liczba członków (1925): 150.

Łódź.

Towarzystwo Przyrodnicze im. St. Staszica w Łodzi (ul. Nowo-Targowa 24), (patrz uzupełnienia w końcu artykułu nr. 496).

Sandomierz.

26. Kółko Przyrodnicze (Szkoła powszechna 7-o klasowa w Sandomierzu).

Kółko założone przy Ognisku Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Sandomierzu w r. 1925 ma na celu naukowe badanie terenu dla potrzeb szkoły i współdziałanie w pracy nad ochroną przyrody.

Liczba członków (1925): 8.

Warszawa.

27. Towarzystwo Miłośników Akwarjów i Terrarjów (ul. Jezuicka 4, Muzeum Pedagogiczne).

Założone w r. 1923 T-wo ma na celu krzewienie w społeczeństwie, głównie wśród nauczycieli, uczniów i studentów, zamiłowania do przyrody, w szczególności zachęcanie do hodowli pokojowej w akwarjach i terrarjach. T-wo posiada Wydział akwarjumistów i Wydział miłośników hodowli gadów, płazów i t. p. Utrzymuje stałą wystawę akwarjów i terrarjów, oraz organizuje bibljotekę.

Organem T-wa jest kwartalnik *Akwarjum i Terrarjum* [1]).

Liczba członków (1925): 100.

Budżet roczny (1925): około 1.500 zł.

V. ZWIĄZKI SPECJALNE i KOŁA NAUKOWE POLSKIEJ MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ.

Warszawa.

28. Centralny Związek Kół Naukowych Polskiej Młodzieży Akademickiej (Szpitalna 10 m. 15).

Związek utworzony został w maju 1922 r. [2]) na Zjeździe Kół Naukowych w Poznaniu, zwołanym w myśl uchwały II Ogólnego Zjazdu

---

[1]) W kronice tego pisma podawane są adresy kół miłośników akwarjów i terrarjów w całej Polsce, których tu z powodu braku bliższych wiadomości o nich nie przytaczamy.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 424.

Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie. Związek ma na celu: a. utrzymywanie stałej łączności między kołami naukowemi działającemi na terenie Związku oraz ich związkami specjalnemi, b. koordynowanie życia naukowego polskiej młodzieży akademickiej, c. reprezentowanie jej w tej dziedzinie, zwłaszcza wobec władz akademickich i czynników miarodajnych. Do osiągnięcia swego celu Związek zdążą przez: popieranie działalności naukowej członków Związku, przedstawianie władzom akademickim postulatów młodzieży akademickiej związanych z nauką w wyższych uczelniach, samodzielną akcję mającą na celu ułatwianie młodzieży akademickiej studjów, popieranie materjalne pracy naukowej młodzieży akademickiej, udzielanie stypendjów na studja zagraniczne, informowanie społeczeństwa o potrzebach i życiu naukowem młodzieży akademickiej.

W miastach uniwersyteckich Koła naukowe zorganizowane są w Konferencje środowiskowe: w Warszawie (adres: T. Wiśniewski, Wspólna 47a), we Lwowie (L. Dzierżanowski, Koło Mechaników, Politechnika), w Krakowie (K. Lepszy, Gołębia 20), w Poznaniu (K. Bitner, Uniwersytet, Collegium Maius), w Wilnie: Zrzeszenie Kół Naukowych Sł. Uniw. St. Batorego (Wielka 24), w Lublinie: (J. Mazurkiewicz, Niecała 8), w Gdańsku — Polska Bratnia Pomoc Stud. Pol. Gd. (Wrzeszcz, Heeresanger 11a). Oprócz tego w Warszawie istnieje Zrzeszenie Kół Naukowych Studentów Politechniki Warszawskiej (ul. Polna 7, Koło Geodetów).

Organem Związku jest czasopismo *Pomoc i Samopomoc Akademicka.*

W skład Centralnego Związku wchodzą jako członkowie poszczególne akademickie Koła Naukowe. Liczba ich w r. 1927 wynosiła około 100.

W Warszawie:

Koła studentów Uniwersytetu Warszawskiego: Koło Teologji Prawosławnej (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Teologiczne XX. Słuchaczów (Traugutta 1), Koło Teologji Ewangelickiej (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Filozoficzne (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Prawników (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Geografów (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Farmaceutów

(Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Historyków Sztuki (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Romanistów (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Przyrodników (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Klasyków (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Polonistów (Krakowskie Przedmieście 26/28), Koło Historyków (Uniwersytet, Seminarjum Historyczne), Koło Matematyczno-Fizyczne (Nowy Świat 72), Koło Medyków (ul. Chałubińskiego 5, Anatomicum), Koło Medyków Weterynaryjnych (Grochowska 77).

Koła studentów Politechniki Warszawskiej: Koło Mechaników (Polna 3), Koło Elektryków (Polna 3), Koło Inżynierji Wodnej (Polna 3), Koło Inżynierji Lądowej (Polna 3), Koło Chemików (Polna 5), Koło Mierników (Polna 7), Związek Słuchaczy Architektury (Koszykowa 55).

Koła studentów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego: Koło Leśników (Hoża 74), Koło Ogrodników (Miodowa 23), Koło Rolników (Miodowa 23).

Koła studentów innych szkół wyższych: Koło Ekonomistów Stud. Wyższej Szkoły Handlowej (Rakowiecka 25); Koło Przyrodników Wolnej Wszechnicy Polskiej (Śniadeckich 8); Polskie Koło Sino-Japońskie (Hortensja 1, m. 15).

We Lwowie:

Koła studentów Uniwersytetu Jana Kazimierza: Koło Chemików (ul. Długosza, Instytut Chemiczny), Koło Geografów, Koło Slawistów, Akademickie Koło Przyrodników, Akademickie Koło Historyków, Bibljoteka Słuchaczy Prawa (ul. Mickiewicza 5 a), Związek Studentów Wydziału Filozoficznego, Wzajemna Pomoc Medyków (ul. Pijarów 35), Koło Historyków Sztuki.

Koła studentów Politechniki Lwowskiej: Koło Chemików, Koło Mechaników, Koło Stud. Inżynierji Lasowej, Koło Górniczo-Naftowe, Koło Słuchaczy Wydziału Ogólnego, Koło Dublańczyków, Związek Studentów Architektury, Związek Studentów Inżynierji Lądowej i Wodnej, Związek Studentów Inżynierji Mierniczej.

W Krakowie:

Koła studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego: Koło Historyków, Koło Pedagogiczne, Akademickie Koło Historyków Sztuki, Akademickie Koło Filozoficzne, Towarzystwo Bibljoteki Słuchaczy Prawa

(ul. Św. Anny 12), Towarzystwo Bibljoteki i Br. Pomocy Medyków, Czytelnia słuchaczów Wydziału Teologicznego, Kółko Archeologiczne (ul. św. Anny 12).

W Poznaniu:

Koła studentów Uniwersytetu Poznańskiego: Koło Medyków (ul. Fredry 10), Koło Polonistów (Zamek, pokój 15), Koło Romanistów (Zamek), Koło Leśników (Collegium Minus), Koło Chemików (Zamek III piętro), Koło Filologji Klasycznej (Zamek), Koło Germanistów (Zamek, pokój 19), Koło Filozoficzne (Collegium Minus), Koło Prawnicze i Ekonomiczne (Zamek), Koło Geografów (Zamek), Koło Przyrodników (Zamek), Koło Historyków (Zamek), Koło Rolników (ul. Mickiewicza 33), Koło Matematyczno-Fizyczne (Zamek), Koło Historyków Sztuki (Seminarjum Hist. Sztuki), Koło Socjologiczne (Collegium Minus), Koło Muzykologiczne, Koło Językoznawcze (Zamek), Koło Anglistów (Uniwersytet), Koło Farmaceutyczne (Zamek).

W Wilnie:

Koła studentów Uniwersytetu Stefana Batorego: Koło Matematyczno-Fizyczne (ul. Ś-to Jańska, Gmach gł. Uniw.), Koło Medyków (Wielka 24), Koło Prawników (Wielka 24), Koło Rolników (Zakretowa 1), Koło Geologiczne (Zakretowa 15), Koło Filozoficzne (Zamkowa 11, Seminar. Filozof.), Koło Polonistów (Zamkowa 11), Koło Etnologów (Zamkowa 11), Koło Historyków (Zamkowa 11), Koło Przyrodnicze (Zakretowa 15), Koło Chemików (Nowogrodzka 22), Koło Teologów (ul. Śniadeckich 6), Koło Słuch. Wydz. Sztuk Pięknych (Zamkowa 11), Związek Studentów Architektury (ul. św. Anny), Akademickie Tow. Farmaceutyczne „Lechja" (ul. Bakszta 8 m. 4).

W Lublinie:

Koła Studentów Uniwersytetu Lubelskiego: Koło Badań Naukowych nad Kościołami Wschodniemi (Uniwersytet), Koło Studjów nad Rosją (Uniwersytet), Koło Teologiczne XX. Stud. Uniwersytetu Lubelskiego (Uniwersytet), Koło Filozoficzne (Uniwersytet), Akademickie Towarzystwo Ludoznawstwa Polskiego (Uniwersytet).

W Gdańsku:

Polskie Koła studentów Politechniki Gdańskiej: Polskie Koło Akademickie Techniki Okrętowej (ul. Heeresanger 11a), Polskie Koło

Akademickie Mechaników i Elektrotechników (ul. Heeresanger 11a), Polskie Koło Akad. Architektów (ul. Heeresanger 11a), Polskie Koło Akad. Chemików (ul. Heeresanger 11a), Polskie Koło Akad. Inżynierji Lądowej i Wodnej (ul. Heeresanger 11a).

Akademickie Koła naukowe łączą się według specjalności w Związki kół. Związków takich jest 15.

Z siedzibą w Warszawie:

Związek Kół Słuchaczów Filologji Klasycznej Uniwersytetów Polskich (Krak. Przedm. 26), Związek Kół Filozoficznych Polskiej Młodzieży Akademickiej (Krak. Przedm. 26), Związek Akad. Kół Prawniczych i Ekonomicznych Rzeczp. Pol. (Krak. Przedm. 26), Związek Kół Historyków Stud. Uniw. Rzeczp. Pol. (Krak. Przedm. 26), Związek Kół Polonistów Stud. Uniw. Rzeczp. Pol. (Krak. Przedm. 26), Związek Kół Leśników Pol. Młodz. Akad. (Hoża 74), Związek Kół Rolniczych Pol. Młodz. Akad. (Miodowa 23), Związek Kół Naukowych Farmaceutycznych Pol. Młodz. Akad. (ul. Oczki 3), Związek Kół Medyków Weterynaryjnych Stud. Uniw. Pol. (ul. Grochowska 77), Związek Kół Matematycznych, Fizycznych i Astronomicznych Pol. Młodz. Akad. (ul. Nowy Świat 72).

Z siedzibą we Lwowie:

Związek Kół Przyrodniczych Pol. Młodz. Akad. (Uniwersytet J. K.).

Z siedzibą w Krakowie:

Związek Kół Chemicznych Pol. Młodz. Akad. (ul. Jagiellońska 22), Związek Kół Historyków Sztuki Pol. Młodz. Akad. (Uniwersytet), Zjednoczenie Kół Teologji Katolickiej Pol. Młodz. Akad. (Podzamcze 8).

Z siedzibą w Poznaniu:

Związek Stow. Medyków Pol. Młodz. Akad. (ul. Fredry 10).

Budżet roczny Centralnego Związku (1926): w przychodach 1.357,09 zł., w rozchodach: 1.055,57 zł.

VI. INSTYTUTY I TOWARZYSTWA NAUKOWE SPECJALNE.

1. *Antropologia.*

Kraków.

Polska Akademja Umiejętności. Komisja Antropologiczna (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Poznań.

29. Polskie Towarzystwo Antropologiczne (ul. Fredry 10, Zakład Antropologji).

T-wo założone w r. 1925 ma na celu popieranie rozwoju antropologji w Polsce.

Organem T-wa jest kwartalnik *Przegląd Antropologiczny.*

Liczba członków T-wa (II. 1926): 22.

Budżet roczny T-wa (1925): 3.500 zł.

Warszawa.

Instytut Nauk Antropologicznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Polskie Towarzystwo Anatomo-Zoologiczne (p. niżej: 33, nr. 365).

2. *Archeologia i prehistorja.*

Poznań.

30. Polskie Towarzystwo Prehistoryczne (ul. Mickiewicza 34).

Powstało w 1920 r. [1]). Celem T-wa (§ 2 Statutu) jest popieranie badań nad prehistorją kraju, szerzenie zrozumienia i zamiłowania do archeologji prehistorycznej oraz współdziałanie z władzami konserwatorskiemi celem ochrony zabytków prehistorycznych.

Oddziały T-wa: w Poznaniu i w Warszawie.

T-wo wydaje *Przegląd Archeologiczny* i *Tablice zabytków przedhistorycznych Wielkopolski.*

Członkami T-wa mogą być zarówno osoby pracujące naukowo w dziedzinie archeologji prehistorycznej, jak wszyscy interesujący się badaniami archeologicznemi. Liczba członków T-wa (1925): 220.

Budżet T-wa (1925): w dochodach 2.997,30 zł., w rozchodach 2.911,44 zł.

Toruń.

Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Wydział historyczno-archeologiczny (p. wyżej: dział I, nr. 11).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 408.

Warszawa.

31. Państwowe Grono Konserwatorów Zabytków Przedhistorycznych (Agrykola 9, Łazienki).

Utworzone w r. 1920 przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Zadaniem instytucji jest ochrona zabytków przedhistorycznych przed zniszczeniem przez wydawanie odnośnych zarządzeń na podstawie istniejących przepisów prawnych, przez umiejętne rozkopywanie i badanie zabytków, których drogą rozporządzeń administracyjnych od zniszczenia uchronić nie można, i przez publikowanie w organie urzędowym wyników tych badań.

Grono składa się z 7 konserwatorów, z tych trzech na prowincji. Na czele Grona stoi kierownik.

Przy instytucji znajduje się pracownia preparatorsko-konserwatorska, mająca na celu konserwację zabytków przywiezionych z pola. Grono organizuje Centralne Muzeum Archeologiczne w Warszawie.

Na prowincji czynni są konserwatorowie: w Poznaniu — dr. Z. Zakrzewski (Muzeum Wielkopolskie), w Krakowie — dr. J. Żurowski (Karmelicka 7) i we Lwowie—B. Janusz (ul. Zyblikiewicza 18).

Organem urzędowym Grona są *Wiadomości Archeologiczne.*

Budżet Grona (1925): 94.997 zł.

Pracownia Archeologji Przedhistorycznej Instytutu Nauk Antropologicznych Tow. Nauk. Warsz. (ul. Śniadeckich 8), (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Warszawski Oddział Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego (ul. Szczygla 5, dr. R. Jakimowicz), (p. wyżej: nr. 30).

3. *Astronomja.*

Kraków.

32. ° Narodowy Instytut Astronomiczny im. Kopernika (ul. Kopernika 25, tymcz.).

Instytucja zainicjowana w r. 1923 znajduje się dotychczas w stadjum organizacji.

Instytut prowadzi Stację Astronomiczną na górze Łysinie w Beskidach (p. niżej).

Budżet Instytutu (1925): 3.500 zł. w rozchodach.

33. Polskie Towarzystwo Astronomiczne (ul. Kopernika 25).

T-wo zainicjowane w czasie obrad Zjazdu zwołanego przez Kasę Mianowskiego, poświęconego organizacji nauki w r. 1920 w Warszawie,utworzone zostało ostatecznie w r. 1923. T-wo ma na celu naukowe zjednoczenie astronomów i geodetów polskich ku rozwojowi tych nauk (§ 1 Statutu).

Członkowie T-wa dzielą się na czynnych, honorowych, korespondentów i popierających. Członkami czynnymi mogą zostać osoby posiadające dyplom z ukończenia studjów wyższych matematyczno-przyrodniczych i zarazem posiadające prace naukowe w dziedzinie astronomji lub geodezji wyższej (§ 7 Statutu). Członek popierający składa jednorazowo przynajmniej 300 zł. Członkiem korespondentem może zostać każdy, kto czyni zadość jednemu z warunków § 7. Liczba członków (VI. 1926): 13.

34. Narodowy Komitet Astronomiczny (ul. Kopernika 25).

Zadaniem Komitetu jest wybór delegatów Państwa Polskiego na międzynarodowe zjazdy astronomiczne i dawanie im dyrektyw.

W skład Komitetu wchodzą profesorowie astronomji uniwersytetów polskich.

Łysina w Beskidach (pow. myślenicki).

35. * Stacja Astronomiczna Narodowego Instytutu Astronomicznego.

Założona w r. 1922 [1]) w celu zbadania wzgórz Beskidu Zachodniego jako terenu pod przyszłe polskie obserwatorjum narodowe. Obserwatorowie Stacji dokonywują spostrzeżeń meteorologicznych i astronomicznych.

Warszawa.

36. Towarzystwo Miłośników Astronomji (Al. Ujazdowskie 6/8, Obserwatorjum Astronomiczne).

T-wo powstałe w r. 1921 [2]) ma na celu popularyzację wiedzy astronomicznej wśród społeczeństwa przez obserwacje, wydawnictwa i odczyty.

T-wo ma dwie sekcje: obserwacyjną i odczytową; posiada dostrzegalnię i bibljotekę.

---

[1] i [2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 389.

Organem T-wa jest kwartalnik *Uranja*.

T-wo składa się z członków założycieli, rzeczywistych, popierających, dożywotnich, honorowych i uczestników Koła Młodzieży. Liczba członków T-wa (1925): 267.

Budżet roczny T-wa (1925): 3.000 zł.

4. *Bibljofilstwo. Bibljotekarstwo.*

Kraków.

37. Towarzystwo Miłośników Książki w Krakowie (ul. Smoleńsk 9).

T-wo założone w r. 1922 ma na celu rozwijanie w społeczeństwie zamiłowania do książki, szczególniej do książki pięknie wydanej, starania w kierunku podniesienia estetycznego i technicznego poziomu wydawnictw drukowanych i utrzymywanie stosunków z krajowemi i zagranicznemi towarzystwami bibljofilskiemi.

T-wo posiada sekcję: Koło exlibrisistów.

Bibljoteka T-wa składa się z darów o charakterze bibljofilsko-bibljograficznym. Pozatem T-wo utrzymuje antykwarjat oraz urządza licytacje książek.

Wydawnictwa T-wa: *Exlibris* (organ T-wa) i *Silva rerum* (miesięcznik).

Liczba członków T-wa (I. 1926): 120.

Budżet roczny (1925): 10.000 zł.

Koło Krakowskie Związku Bibljotekarzy Polskich (Bibljoteka Jagiellońska), (p. niżej: nr. 44).

Lublin.

38. ° Towarzystwo Miłośników Książki w Lublinie (w organizacji).

Lwów.

39. Towarzystwo Miłośników Książki we Lwowie (Kamienica Królewska, Rynek 6).

T-wo założone w r. 1925 ma na celu rozwijanie w społeczeństwie zamiłowania do książki, staranie o podniesienie estetycznego

---

[1]) p. IV t. „Nauki Polskiej" str. 389.

i technicznego poziomu wydawnictw drukowanych, utrzymywanie stosunków z krajowemi i zagranicznemi towarzystwami bibljofilskiemi.

Bibljoteka T-wa w zaczątku.

Organem T-wa są czasopisma krakowskie *Exlibris* i *Silva Rerum.*

Liczba członków T-wa (1925): 51.

Budżet T-wa (1925): 1.200 zł.

Koło Lwowskie Związku Bibljotekarzy Polskich (p. niżej: nr. 44).

Łódź.

Koło Łódzkie Związku Bibljotekarzy Polskich (Miejska Bibljoteka Publiczna), (p. niżej: nr. 44).

Poznań.

40. Towarzystwo Bibljofilów Polskich w Poznaniu (ul. Ratajczaka 4, Bibljoteka Uniwersytecka).

T-wo założone w r. 1923 ma na celu szerzenie zamiłowania do książki wogóle, do pięknej zaś w szczególności.

T-wo posiada zbiór książek z dziedziny bibljofilstwa oraz zbiorek grafiki polskiej i obcej.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 30.

Koło Poznańskie Związku Bibljotekarzy Polskich (Bibljoteka Uniwersytecka), (p. niżej: nr. 44).

Toruń.

41. Towarzystwo Bibljofilów im. Lelewela (Sekretarjat: T. Pietrykowski, Sienkiewicza 12).

T-wo założone w r. 1926 ma za zadanie krzewienie zamiłowania do książki, współdziałanie w podniesieniu jej poziomu estetycznego i podtrzymanie kultu J. Lelewela jako wielkiego bibljofila i bibljografa.

Zbiór dzieł i druków dotyczących J. Lelewela w zaczątku.

Wydawnictwo *Exlibrisy Toruńskie* w przygotowaniu. Organem T-wa jest czasopismo krakowskie *Silva Rerum.*

Liczba członków T-wa nie może przekraczać 20-u. W maju r. 1926: 10.

Warszawa.

42. ° Rada Bibljofilska (adres Sekretarjatu: Edward Chwalewik, Litewska 2, m. 12).

Powołana w r. 1925 na mocy uchwały I Zjazdu Bibljofilów Polskich w Krakowie. Statut Rady w opracowaniu.

43. Towarzystwo Bibljofilów Polskich w Warszawie (Sekretarjat: E. Chwalewik, Litewska 2, m. 12).

T-wo założone w r. 1921 [1]) ma na celu krzewienie zamiłowania do książki, spółdziałanie w podnoszeniu jej poziomu estetycznego, pielęgnowanie najlepszych tradycyj starodawnych oficyn polskich tudzież nawiązywanie i stałe utrzymywanie ścisłych stosunków z towarzystwami bibljofilów zagranicą.

Podejmuje wydawnictwa bibljofilskie (dotychczas 9 tomików). Organem T-wa jest czasopismo krakowskie *Exlibris*.

Liczba członków T-wa nie może przekraczać 44. W listopadzie r. 1926 — 42-ch.

Budżet roczny T-wa: około 1.500 zł.

44. Związek Bibljotekarzy Polskich (Koszykowa 26, Bibljoteka Publiczna).

Związek założony w r. 1917 [2]) ma na celu: a) zjednoczenie prac bibljotekoznawczych, bibljologicznych i bibljograficznych oraz pogłębianie wiedzy w tym zakresie wśród pracowników zawodowych i wśród ogółu, b) czuwanie nad prawidłowym rozwojem polskich bibljotek, czytelni i archiwów, c) roztaczanie opieki nad warunkami pracy zawodowej.

Związek posiada Koła: w Krakowie, we Lwowie, w Łodzi, w Poznaniu, w Warszawie i w Wilnie.

Liczba członków Koła Warszawskiego (I. 1926): 80.

Budżet Koła Warszawskiego (1925): 500 zł.

Wilno.

45. ° Towarzystwo Bibljofilów Polskich w Wilnie (Bibljoteka Publ. i Uniwersytecka).

T-wo powstałe w końcu r. 1925 znajduje się w stadjum organi-

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 423.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 423.

zacji. T-wo ma na celu szerzenie zamiłowania do pięknej i rzadkiej książki na terenie Wileńszczyzny.

Liczba członków (III. 1926): 15.

Koło Wileńskie Związku Bibljotekarzy Polskich (Bibljoteka Uniwersytecka), (p. wyżej: nr. 44).

Zamość.

46. Koło Miłośników Książki w Zamościu (Kancelarja adwokata Rosińskiego, sekretarza Koła).

T-wo powstało w r. 1923 jako kółko zamknięte o charakterze prywatnym. W r. 1925 nastąpiła reorganizacja T-wa na podstawie uchwalonego statutu. Celem T-wa jest zamiłowanie do książki wogóle, do pięknej zaś w szczególności.

Zbiory T-wa, które mają obejmować głównie wszelkie druki zamoyskie, są w zaczątku.

Organem T-wa jest czasopismo krakowskie *Exlibris.*

Liczba członków T-wa (I. 1926): 16.

5. *Biologja.*

Drozdowice (pod Lwowem).

47. Stacja Biologiczna im. Zamoyskich w Drozdowicach (Gródek Jagielloński koło Lwowa).

Stacja będąca własnością T-wa Przyrodników im. Kopernika we Lwowie została założona w r. 1913 [1]). Celem Stacji jest wszechstronne badanie fauny i flory, w szczególności słodkowodnej.

Lwów.

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Biologicznego.

Powstał w r. 1923 (p. niżej: nr. 49).

Poznań.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Biologicznego (p. niżej: nr. 49).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 398.

Warszawa.

48. Instytut Biologji Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego (ul. Śniadeckich 8).

Instytut, tworzący przy Tow. Nauk. Warszawskiem autonomicznie rządzącą się całość, został zorganizowany w r. 1920 [1]) przez połączenie pracowni Biologji Ogólnej, Fizjologicznej i Neurobiologicznej, które już poprzednio istniały w Tow. Nauk. Warszawskiem. W r. 1920 Instytut założył Stację Hydrobiologiczną na Wigrach (p. niżej), w r. zaś 1922 — zorganizował Zakład Embrjologji Doświadczalnej Instytutu. W związku z projektem utworzenia Instytutu Medycyny Doświadczalnej Zakład Neurobiologiczny oddzielił się w r. 1923 od Instytutu.

Instytut ma za zadanie uprawianie we własnych zakładach twórczej działalności naukowej w zakresie nauk biologicznych, oraz organizację nowych placówek naukowych w tej dziedzinie.

Instytut składa się z Zakładu Biologji Ogólnej, Zakładu Fizjologji, Zakładu Embrjologji i Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach. Posiada bibljotekę (p. wyżej: dział I, nr. 3, a także: Biblioteki, str. 210).

Wydawnictwa Instytutu: *Prace Instytutu im. Nenckiego* i *Sprawozdania Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach.*

Liczba współpracowników naukowych stałych Instytutu (1925): 11.

Budżet roczny Instytutu (1925): 108.000 zł.

49. Polskie Towarzystwo Biologiczne (sekretarjat w Państwowym Zakładzie Badania Surowic, Kujawska 2).

T-wo założone w r. 1922 jest polskim oddziałem Société de Biologie w Paryżu. Celem T-wa jest pielęgnowanie pracy naukowej w dziedzinie nauk biologicznych [2]).

T-wo ma oddziały we Lwowie, w Poznaniu i Warszawie.

Organem T-wa jest wydawnictwo towarzystwa centralnego: *Comptes Rendus de la Société de Biologie* w Paryżu.

Liczba członków we wszystkich Oddziałach (1925): 300.

Roczny budżet T-wa (1925): 2.000 zł.

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej" str. 579.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 399 i t. V str. 412.

Zakład Neurobiologji Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Suwałki.

50. Stacja Hydrobiologiczna na Wigrach (osada Tartak-Płociczno pod Suwałkami).

Stacja założona w r. 1921[1]) jest własnością Instytutu im. Nenckiego. Zadaniem Stacji są wszechstronne badania naukowe w zakresie hydrografji i biologji wód śródlądowych.

Stacja posiada pracownię biologiczną ze zbiorami ryb słodkowodnych i zbiorami planktonu jeziornego. Posiada księgozbiór hydrobiologiczny (200 n-rów katalogowych dzieł, 80 tomów czasopism, około 1000 broszur). Prowadzi stację meteorologiczną i stację wodowskazową.

Wydawnictwa Stacji: *Sprawozdania Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach, Prace Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach* (od r. 1923 przestały wychodzić).

Preliminarz budżetowy na rok 1926: 19.708,40 zł.

6. *Botanika.*

Bydgoszcz.

Państwowy Naukowy Instytut Rolniczy. Wydział Chorób Roślin (p. niżej: 28, nr. 244).

Kraków.

Oddział Krakowski Polskiego Tow. Botanicznego (ul. Lubicz 46), (p. niżej: nr. 51).

Polska Akademja Umiejętności. Sekcja Botaniczna Komisji Fizjograficznej (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lwów.

Państwowa Stacja Botaniczno-Rolnicza (p. niżej: 28, nr. 260).

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Botanicznego (prof. S. Krzemieniewski, ul. Długosza 5) (p. niżej: nr. 51).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 398.

Poznań.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Botanicznego. (Zakład Systematyki i Socjologji roślin Uniwersytetu Pozn.).

Powstał w r. 1922 [1]) (p. niżej: nr. 51)

Puławy.

Państwowy Instytut Gospodarstwa Wiejskiego. Wydział Ochrony Roślin (p. niżej: nr. 277).

Warszawa.

51. Polskie Towarzystwo Botaniczne (Al. Ujazdowska 6/8).

T-wo powstało w r. 1922 [2]). Celem T-wa jest popieranie i rozwój botaniki i nauk pokrewnych oraz krzewienie ich wśród społeczeństwa.

Oddziały: w Warszawie, Krakowie, Lwowie, Poznaniu i Wilnie.

T-wo posiada bibljotekę przy Zarządzie Głównym w Warszawie, zawierającą 640 tomów dzieł i 150 czasopism [3]).

T-wo wydaje: *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* (kwartalnik), oraz *Bibljotekę Botaniczną* (nieperjodycznie).

Liczba członków T-wa (X. 1926): 3 honorowych, 13 korespondentów zagranicznych, 130 zwyczajnych, 100 nadzwyczajnych.

Budżet roczny T-wa: 7.000 zł.

Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Sekcja Botaniczna Komisji Fizjograficznej (p. wyżej: dział I, str. 3).

Stacja Ochrony Roślin Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego (ul. Bagatela 3), (p. niżej: 28, nr. 292).

Wilno.

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Zakład Botaniki rolniczej, Zakretowa 15), (p. wyżej: nr. 51).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 413.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 395 i t. V str. 413.

[3]) p. wyżej: Bibljoteki, str. 210.

Zakopane.

52. Komitet Organizacyjny Alpinarjum (adres przewodniczącego: Kraków, Lubicz 46).

Zadaniem Komitetu powstałego w r. 1919 [1]) jest stworzenie w Zakopanem ogrodu roślin wysokogórskich.

Alpinarjum utworzone jest w celu utrzymywania w kulturze ogrodowej na terenie należącym do T-wa Tatrzańskiego na wybudowanych sztucznych skałach granitowych i wapiennych charakterystycznej roślinności tatrzańskiej oraz aklimatyzacji obcych roślin wysokogórskich.

Na czele Komitetu stoi dyrektor Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Członkami Komitetu są: Polskie T-wo Tatrzańskie, T-wo Muzeum im. Chałubińskiego i kilkanaście osób interesujących się bliżej Alpinarjum.

7. *Chemja.*

Chorzów. Woj. śląskie.

53. Centralne Laboratorjum Państwowej Fabryki Związków Azotowych.

Laboratorjum, powstałe w r. 1916, ma na celu analizowanie surowców, półproduktów i produktów końcowych, kontrolę analityczną ruchu, badanie naukowe procesów fabrykacji, wypracowywanie nowych metod oraz śledzenie postępów w przemyśle azotowym na podstawie pism patentowych.

Laboratorjum posiada działy analityczny i badawczy. Zatrudnia 5 chemików z wykształceniem akademickiem. Bibljoteka Laboratorjum składa się z 600 t.

Sprawozdania z prac wykonanych w Laboratorjum ogłaszane są w *Przemyśle Chemicznym.*

Budżet roczny obu oddziałów Laboratorjum wynosi około 60.000 zł.

Kraków.

Oddział Śląsko-Krakowski Polskiego Towarzystwa Chemicznego (Uniwersytet, II Zakład Chem.).

Powstał w r. 1920 [2]) (p. niżej: nr. 54).

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej“ str. 592.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 411.

Lwów.

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Chemicznego (Politechnika).

Powstał w r. 1919 (p. niżej: nr. 54).

Łódź.

Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Chemicznego (ul. Tylna 1).

Powstał w 1920 r. (p. niżej: nr. 54).

Poznań.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Chemicznego (Uniwersytet).

Powstał w r. 1920 (p. niżej: nr. 54).

Warszawa.

54. Polskie Towarzystwo Chemiczne (Politechnika, Polna 3).

T-wo powstało w r. 1919 [1]). Ma ono na celu popieranie rozwoju nauk chemicznych, krzewienie ich pośród społeczeństwa oraz opiekę nad zawodowemi interesami chemików pracujących na polu naukowem i technicznem.

T-wo posiada sekcje: przemysłową i pedagogiczną. Bibljoteka T-wa oddana jest w depozyt Wydziałowi Chemji Politechniki Warszawskiej.

Oddziały T-wa: Śląsko-Krakowski, Lwowski, Łódzki, Poznański, Wileński i Warszawski.

T-wo wydaje kwartalnik *Roczniki Chemji* oraz jest spółwydawcą miesięcznika *Przemysł Chemiczny*.

Liczba członków T-wa (II.1926): 615.

Roczny budżet T-wa: 20 — 25 tysięcy złotych.

55. ° Chemiczny Instytut Badawczy (Żoliborz, ul. Łączności).

Instytut powstał w r. 1916 we Lwowie jako prywatna spółka z ograniczoną odpowiedzialnością pod nazwą „Metan“ [2]). W r. 1922

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej“ str. 580.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str 392.

Instytut zmienił nazwę i kierunek pracy na naukowy. W końcu r. 1926 Instytut przeniesiono do Warszawy. Celem Instytutu jest działalność pionierska w kierunku pracy naukowo-twórczej nad budową rodzimego przemysłu chemicznego w Polsce.

Instytut posiada następujące działy: 1) laboratorjum badawcze do opracowywania nowych metod technologicznych, 2) laboratorjum analityczne do prac poprzedniego działu, pozatem do obsługi przemysłu krajowego, 3) warsztat mechaniczny do poprzednich działów, 4) bibljotekę zaopatrzoną w najnowsze dzieła z dziedziny chemji czystej i stosowanej jako też pisma fachowe krajowe i zagraniczne.

Instytut wydaje miesięcznik *Przemysł Chemiczny*.

Członkowie Instytutu dzielą się na rzeczywistych i wspierających. W skład członków rzeczywistych wchodzą członkowie założyciele, t. j. dawni udziałowcy „Metanu“ oraz członkowie przybrani, powołani z grona ludzi zasłużonych dla nauki lub przemysłu przez Walne Zgromadzenie na wniosek Wydziału Czynnego. Liczba członków rzeczywistych nie może być mniejsza od 35 i nie może przewyższać 70. Instytut posiada (1925) 59-u członków honorowych (założycieli) i przybranych. Członków wspierających obecnie nie posiada.

Funkcje Zarządu Instytutu pełni Wydział Czynny, na którego czele stoi dyrektor wybrany z grona członków Wydziału Czynnego na lat 5. Rolę Rady Opiekuńczej Instytutu spełnia Kuratorjum, składające się z 10-u członków ze sfer naukowych, rządowych i przemysłowych.

Budżet (1924): dochody — 48.591,89 zł., wydatki — 48.290,66 zł.

56. Pracownia Chemiczna Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (ul. Koszykowa 9).

Pracownia powstała w r. 1876 jako jednostka autonomiczna przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, w r. 1924 została ściśle związana z Muzeum. Prócz analizowania produktów przemysłowych i rolniczych i wypracowywania metod przemysłowych, Pracownia prowadzi badania surowców krajowych ze szczególnem uwzględnieniem materjałów ceramicznych i fosforytów.

Pracownia posiada dział przemysłowy i rolniczy oraz bibljotekę (500 t.).

Przed wojną Pracownia wydawała *Sprawozdania doroczne* (wyszły za lata 1905 — 1913).

Pracownia zatrudnia (1926) trzech chemików specjalistów.

Budżet roczny: około 20.000 zł.

Centralne Laboratorjum Cukrownicze (Krakowskie Przedmieście 7), (p. niżej: 28, nr. 290).

Laboratorjum Analityczne Warszawskiego Okręgowego Towarzystwa Farmaceutycznego (ul. Długa 16), (p. niżej: 10, nr. 82).

* Pracownia farmaceutyczno-chemiczna Centralnej Składnicy Sanitarnej Min. Spraw Wojsk. (p. niżej: 32, nr. 359).

Centrala Badań Laboratoryjnych Instytutu Badań Artyleryjskich (p. niżej: 32, nr. 358).

* Laboratorjum chemiczne Głównego Zakładu Inżynieryjno-Saperskiego (p. niżej: 32, nr. 357).

Wojskowy Instytut Gazowy (p. niżej: 32, nr. 353).

Wilno.

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Chemicznego (Uniwersytet).

Powstał w r. 1924 (p. wyżej: nr. 54).

8. *Nauki ekonomiczno-społeczne. Etyka społeczna.*

Kraków.

57. * Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie.

T-wo ma na celu: a. popieranie dążeń do powiększenia wytwórczości narodu na zasadzie wolności gospodarczej, b. pielęgnowanie nauki gospodarstwa we wszystkich jej gałęziach i rozpatrywanie zjawisk aktualnych życia ekonomicznego, c. ocenę projektów ustawodawczych, ustaw i rozporządzeń, dotyczących wszelkich dziedzin gospodarstwa społecznego, d. popularyzację wiadomości ekonomicznych w społeczeństwie [1]).

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 413.

58. Towarzystwo Instytutu Spółdzielczego w Krakowie (ul. św. Anny 1).

Celem T-wa utworzonego w r. 1919 jest rozszerzanie, pogłębianie i wzmacnianie ruchu współdzielczego na ziemiach polskich z jednej strony przez rozkrzewianie znajomości, zasad i idei współdzielczych wśród najszerszych sfer społeczeństwa, z drugiej zaś strony przez popieranie nauki o współdzielczości i kształcenie ludzi, uzdolnionych do należytej pracy na różnych stopniach i w różnych typach zrzeszeń i związków kooperacyjnych. W tym celu T-wo utrzymuje Spółdzielczy Instytut Naukowy, którego zadaniem jest prowadzenie specjalnych kursów spółdzielczych, urządzanie odczytów z dziedziny kooperacji, utrzymywanie bibljoteki, muzeum i czytelni oraz prowadzenie oddziału wydawniczego.

Instytut prowadzi Oddział wydawniczy w celach naukowych jak również do popularyzowania wiedzy spółdzielczej i propagandy ruchu spółdzielczego na ziemiach polskich. Bibljoteka Instytutu obejmuje dzieła polskie i obce treści spółdzielczej i pokrewnej spółdzielczości. Czytelnia zaopatrzona jest w czasopisma polskie i zagraniczne wyłącznie treści spółdzielczej. Instytut posiada nadto w zaczątkach muzeum spółdzielcze obejmujące przedmioty mogące przyczynić się do poznania działalności stowarzyszeń spółdzielczych na ziemiach polskich jak np. ryciny, plakaty, fotografje, kartogramy i t. p.

Instytut wydaje *Bibljotekę Spółdzielczą.*

Liczba członków Instytutu (1925): 117 (osób i stowarzyszeń).

Preliminarz budżetowy Instytutu na r. 1926: 13.500 zł.

Towarzystwo Prawnicze i Ekonomiczne (p. niżej: 25, nr. 206).

Koło Krakowskie Ligi ku Ochronie Czci (Plac Matejki 6, gen. R. Żaba), (p. niżej: nr. 62).

Lublin.

59. Towarzystwo Ekonomiczne w Lublinie (Uniwersytet).

T-wo utworzone w r. 1926 ma na celu: a) popieranie dążeń do rozwoju gospodarstwa narodowego, b) pielęgnowanie nauki gospodarstwa we wszystkich jej gałęziach i rozpatrywanie oraz przeprowadzanie badań aktualnych zjawisk życia ekonomicznego, c) ocenę projektów

ustawodawczych, ustaw i rozporządzeń dotyczących wszelkich dziedzin gospodarstwa społecznego, d) popularyzację wiadomości ekonomicznych w społeczeństwie.

Liczba członków T-wa (VI. 1926): 40.

Budżet T-wa (1926): 600 zł.

60. * Towarzystwo Popierania Ruchu Społecznego w Uniwersytecie Lubelskim.

Lwów.

61. * Towarzystwo Ekonomiczne we Lwowie.

Celem T-wa powstałego w r. 1921 [1]) jest pielęgnowanie nauki gospodarstwa społecznego we wszystkich jej gałęziach i rozpatrywanie zjawisk aktualnych życia ekonomicznego, współudział w przygotowywaniu polskiego ustawodawstwa ekonomicznego, ocena projektów ustawodawczych, ustaw i rozporządzeń dotyczących wszelkich dziedzin gospodarstwa społecznego i popularyzacja wiadomości ekonomicznych.

62. Liga ku Ochronie Czci (ul. Ossolińskich 11, parter).

T-wo założone w r. 1903 ma za zadanie chronić cześć swych członków i zgłaszających się o to innych obywateli, zapobiegać pojedynkom a przytem działać ku podnoszeniu etyki społecznej.

T-wo posiada koło miejscowe w Krakowie.

T-wo wydało kilka prac rozpatrujących sprawę pojedynków z punktu widzenia prawa.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 219.

Budżet roczny T-wa (1925): około 400 zł.

Łuck.

Towarzystwo Prawników i Ekonomistów Polskich w Łucku (p. niżej: 25, nr. 210).

Poznań.

Towarzystwo Prawnicze i Ekonomiczne w Poznaniu (p. niżej: 25, nr. 211).

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja nauk społecznych (p. wyżej: dział I, nr. 9).

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 421.

Warszawa.

63. Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich (ul. Jasna 19).

T-wo utworzone w r. 1917 [1]) ma na celu podniesienie poziomu i rozwój polskiej wiedzy ekonomiczno-społecznej tak w dziedzinie teoretycznej jako też i praktycznej.

Samodzielną Sekcją T-wa jest Instytut Gospodarstwa Społecznego (p. niżej).

Organem T-wa jest *Ekonomista* (kwartalnik).

Liczba członków T-wa (1925): 200.

Budżet T-wa (1925): około 6.000 zł.

64. Instytut Gospodarstwa Społecznego (ul. Czerwonego Krzyża 1).

Instytut utworzony w r. 1920 [2]) jest sekcją autonomiczną Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich. Działalność Instytutu polega na źródłowych badaniach naukowych z zakresu naszych stosunków gospodarczych a mianowicie na badaniach sprawy walutowej, kwestji robotniczej oraz na gromadzeniu materjałów do bibljografji ekonomicznej polskiej.

Instytut posiada bibljotekę i czytelnię czasopism naukowych ekonomicznych.

Organem Instytutu jest *Ekonomista.* Instytut wydaje materjały do bibljografji ekonomicznej oraz monografje ekonomiczne.

Instytut posiada Zarząd złożony z 3-ch osób oraz Radę Naukową złożoną z 6 osób.

Budżet Instytutu (1925): 6.500 zł.

65. Polski Instytut Aktuarjuszy.

Instytut zorganizowany w r. 1920 ma na celu (§ 1 Statutu): a) popieranie i prowadzenie badań w zakresie matematyki ubezpieczeniowej i finansowej, statystyki matematycznej i ubezpieczeniowej, jak również badań w innych zakresach nauki opartych na stosowaniu metod rachunku prawdopodobieństwa, b) udział czynny w sprawach dotyczących fachowego wykształcenia, c) podejmowanie prac oraz wy-

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej" str. 582.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 410.

dawanie opinji na żądanie władz państwowych w sprawach wypływających z powyższych celów Instytutu, w szczególności zaś w sprawie organizacji i nadzoru ubezpieczeń. Instytut Aktuarjuszy nie prowadzi spraw na żądanie osób lub instytucyj prywatnych.

Instytut posiada bibljotekę w zaczątku.

Instytut wydaje *Wiadomości Aktuarjalne* (zesz. 1, 1922).

Liczba członków Instytutu (1926): 16.

66. Instytut Badania Stanu Gospodarczego Ziem Wschodnich przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (Krakowskie Przedmieście 66).

Celem Instytutu założonego w r. 1925 jest badanie stanu gospodarczego ziem wschodnich i warunków niezbędnych do rozwoju życia gospodarczego tych ziem w związku z życiem ekonomicznem całego Państwa oraz udzielanie informacyj i wyjaśnień w sprawach dotyczących tych zagadnień.

Czynne są obecnie następujące sekcje Instytutu: a) ogólno-ekonomiczna, b) leśna i przemysłu leśnego, c) komunikacyjna i meljoracyj, d) wydawnicza.

Organem Instytutu ma być kwartalnik *Prace Instytutu Badania Stanu Gospodarczego Ziem Wschodnich.*

Liczba członków Instytutu (VII. 1926): 60 (w tem stowarzyszenia).

Władzę Instytutu stanowi Rada złożona z 18 osób i Zarząd złożony z 6 osób. Prócz tego w skład Rady i Zarządu wchodzi z urzędu dyrektor Muzeum Przemysłu i Rolnictwa.

67. Instytut Naukowej Organizacji przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (Krakowskie Przedmieście 66).

Instytut powstał w r. 1925 jako jednostka autonomiczna przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Jego celem jest szerzenie, popieranie i rozwój nauki organizacji, mającej za zadanie wskazywanie najlepszych metod do osiągnięcia najwyższej sprawności w wyzyskiwaniu materjałów, mechanizmów i urządzeń technicznych, energji przyrody, czasu i pracy ludzkiej.

Bibljoteka Instytutu w zaczątku.

Instytut wydał szereg przekładów dzieł obcych, dotyczących naukowej organizacji pracy.

Liczba członków Instytutu (I. 1926): 37.
Budżet roczny Instytutu: 50.000 do 60.000 zł.

68. Liga Pracy (ul. Czackiego 3/5).

T-wo utworzone w r. 1919 ma na celu: a) szerzenie świadomości, że celowa i wydajna praca obywateli jest podstawą ogólnej pomyślności narodu, b) wzmożenie w społeczeństwie wydajności pracy i popieranie prawidłowej jej organizacji jako podstawy dobra ogólnego. Działalność swą T-wo rozwija głównie przez rozpowszechnianie wydawnictw z dziedziny organizacji pracy.

Liczba członków T-wa (III. 1926): 700.

69. ° Instytut Naukowy do Badań Emigracji i Kolonizacji (Bracka 13).

Instytut powstał w listopadzie 1926 r. jako Sekcja Polskiego Towarzystwa Emigracyjnego (ul. Jasna 11). Instytut dąży do usamodzielnienia się, statut jego przedstawiony został do zatwierdzenia. Celem Instytutu jest naukowe badanie spraw i zagadnień emigracji i kolonizacji.

Regulamin tymczasowy Instytutu przewiduje utworzenie Komisji programowej do ustalenia programu prac, liczby i nazw sekcyj, osobowej, badającej kwalifikacje osobiste kandydatów na członków Instytutu, oraz kwalifikacyjnej do oceny prac przeznaczonych do druku.

Instytut wydaje *Kwartalnik Instytutu Naukowego do badań emigracji i kolonizacji* (№ 1 w grudniu 1926 r.).

Liczba członków Instytutu (I. 1927): 26.

70. Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej (ul. Jasna 19).

T-wo utworzone w r. 1925 [1]) zajmuje się badaniem wszelkich zagadnień związanych z utrzymaniem i rozwojem ustawodawstwa społecznego, a to przez opracowywanie przyczynków naukowych do kwestji społecznej, popularyzację tych zagadnień wśród społeczeństwa, utrzymywanie kontaktu z analogicznemi instytucjami zagranicą, w szczególności przez należenie do Association Internationale pour le progrès social w Bazylei.

Liczba członków Instytutu (II. 1926): 70.
Budżet Instytutu (1925): około 2.000 zł.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 421.

71. Towarzystwo Popierania Pracy Społecznej (Kopernika 30).

T-wo założone w r. 1907 ma za zadanie popieranie prac i instytucyj w dziedzinie ekonomiczno-społecznej zapomocą badań i technicznego opracowywania materjałów, ustaw, projektów, danych statystycznych jak również przy pomocy wspólnych obrad nad aktualnemi zagadnieniami społecznemi.

Organem wykonawczym T-wa jest Biuro Pracy Społecznej.

T-wo posiada Komisję do spraw szkolenia pracowników gminnych oraz Komisję samorządową rolną. Posiada bibljotekę i archiwum oraz prowadzi szkołę dla urzędników administracji gminnej (od 1924 r.).

T-wo wydaje dwutygodnik *Gmina* (od 1919 r.), poświęcony sprawom samorządu gminnego.

Budżet roczny T-wa (1926): 22.868.44 zł.

72. Instytut Społeczny (ul. Senatorska 11).

Instytut powstał w r. 1916 jako Towarzystwo Szkoły Nauk Politycznych, zreorganizowane w r. 1921 pod nazwą dzisiejszą [1]).

Instytut ma na celu krzewienie i rozwój nauk i wykształcenia społeczno-ekonomicznego i politycznego oraz popieranie pracy społecznej zapomocą naukowych badań i technicznego opracowywania zgromadzonych w nim materjałów, przez udzielanie informacji i opinji w sprawach społecznych jak również przez wspólne obrady nad praktycznemi kwestjami społecznemi i ekonomicznemi.

Instytut utrzymuje Szkołę Nauk Politycznych w Warszawie i Wyższą Szkołę Nauk Społecznych i Ekonomicznych w Łodzi.

Instytut wydaje *Prace Społeczne i Polityczne* (wstrzymane chwilowo) oraz *Roczniki Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie* (10 roczników) i *Roczniki Wyższej Szkoły Nauk Społecznych i Ekonomicznych w Łodzi.*

Liczba członków Instytutu (I. 1926): 115.

Budżet roczny Instytutu: około 100.000 zł.

73. ** Polskie Stowarzyszenie Etyczne (Nowy-Zjazd 6 m. 7).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 412.

Celem T-wa utworzonego w r. 1923 jest budzenie, krzewienie i umacnianie w ludziach poczucia sprawiedliwości, tolerancji, miłości i prawdy celem podniesienia poziomu etycznego. T-wo pragnie skupić koło siebie ludzi dobrej woli świadomych swego etycznego stanowiska i wynikającej stąd potrzeby czynu.

Stowarzyszenie jest nieczynne wskutek braku zainteresowania społeczeństwa.

Polskie Towarzystwo Eugeniczne (p. niżej: 20, nr. 169).

Towarzystwo Medycyny Społecznej (p. niżej: 20, nr. 175).

Polskie Towarzystwo Teozoficzne (p. niżej: 12, nr. 95).

Wilno.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział historji filozofji i nauk prawno-społecznych (p. wyżej: dział I, nr. 12).

74. Polskie Towarzystwo Krzewienia Wiedzy Handlowej i Ekonomicznej w Wilnie (ul. Biskupia 12).

T-wo założone w r. 1923 ma na celu rozwój i popieranie wykształcenia handlowego polskiego oraz szerzenie i popularyzowanie wiedzy ekonomicznej.

T-wo utrzymuje i prowadzi Kursy Ekonomiczno-Handlowe, w Wilnie.

Liczba członków T-wa (III.1926): 77.

Budżet T-wa (1924/25): 27.150 zł.

9. *Etnologja.*

Cieszyn.

75. Polskie Towarzystwo Ludoznawcze w Księstwie Cieszyńskiem (ul. Schodowa 3).

T-wo założone w r. 1901 ma na celu umiejętne badanie ludu polskiego i ludów sąsiednich oraz rozpowszechnianie o nich wiadomości, pozatem utrzymywanie Muzeum Etnograficznego w Cieszynie.

T-wo posiada zbiory [1]) (około 2000 okazów) i bibljotekę (około 1000 tomów).

W latach 1907 — 1912 T-wo wydawało kwartalnik literacki *Zaranie Śląskie.*

Liczba członków T-wa (1925): 41.

Budżet T-wa (1925): 450 zł.

Kraków.

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Etnologicznego (p. niżej: nr. 79).

Towarzystwo Muzeum Etnograficznego w Krakowie (p. niżej: dział IX, 2, nr. 420).

Lwów.

76. Towarzystwo Ludoznawcze we Lwowie (ul. św. Mikołaja 4, Zakład Etnologiczny Un. J. K.).

Celem T-wa założonego w r. 1895 jest umiejętne badanie ludu polskiego i sąsiednich oraz rozpowszechnianie zebranych o nim wiadomości.

T-wo posiada bibljotekę i zbiory z zakresu kultury ludowej, zdeponowane w Zakładzie Etnologicznym Uniwersytetu J. K.

* Wydawnictwem T-wa jest czasopismo etnograficzne *Lud.*

Liczba członków T-wa (1925): 294.

Budżet roczny (1925): 4.995.27 zł.

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Etnologicznego (p. niżej: nr. 79).

Poznań.

77. Towarzystwo Ludoznawcze w Poznaniu (Plac Wolności 18).

T-wo powstało w r. 1910 w celu stworzenia muzeum, które jest włączone do Muzeum Wielkopolskiego [2]) i znajduje się pod opieką fundatorek zbiorów, Heleny i Wiesławy Cichowiczówien. Nowy statut T-wa w opracowaniu.

---

[1]) p. wyżej: Muzea, str. 103.

[2]) p. wyżej: Muzea, str. 139.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Etnologicznego (p. niżej: nr. 79).

Warszawa.

78. Polskie Biuro Etnologiczne (Krakowskie Przedmieście 66, przy Muzeum Etnograficznem).

Utworzone w r. 1921 [1]) ma na celu pośredniczenie między współpracownikami Polskiego Towarzystwa Etnologicznego (p. niżej), ułatwianie badań na polu etnologji oraz dostarczanie materjałów z zakresu ludoznawstwa ludziom pracującym na polu nauki, sztuki i przemysłu.

Biuro posiada bibljotekę złożoną z około 800 t.

Pracownikami Biura są kierownik i asystent.

Budżet roczny Biura (1925): 7.200 zł.

79. Polskie Towarzystwo Etnologiczne (Krakowskie Przedmieście 66, Muzeum Etnograficzne).

Celem T-wa powstałego w r. 1921 [2]) jest opracowywanie monograficzne wszystkich poszczególnych zagadnień z dziedziny kultury materjalnej i duchowej naszego ludu oraz zorganizowanie i uzupełnienie naszych muzeów etnograficznych.

T-wo posiada oddziały dzielnicowe w Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Warszawie, Wilnie i Zakopanem.

Organem T-wa jest *Lud*, wydawany we Lwowie, oraz *Wisła*, wydawana w Warszawie.

T-wo posiada 37 członków założycieli.

Zakład Etnologji Instytutu Nauk Antropologicznych Tow. Nauk. Warsz. (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Wilno.

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Etnologicznego (p. wyżej: nr. 79).

Zakopane.

Oddział Zakopiański Polskiego Towarzystwa Etnologicznego (p. wyżej: nr. 79).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 409.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 409.

10. *Farmaceutyka.*

Częstochowa.

Częstochowskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Kalisz.

Kaliskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Kielce.

Kieleckie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Kraków.

Krakowskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Lublin.

Lubelskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Lwów.

80. Towarzystwo Aptekarskie we Lwowie (ul. św. Mikołaja 15).

T-wo utworzone w r. 1869 jako Galicyjskie Towarzystwo Aptekarskie ma na celu wspieranie moralne i materjalne interesów członków T-wa i zawodu aptekarskiego.

T-wo posiada podręczne laboratorjum chemiczne, bibljotekę i zbiory farmakognostyczne.

Od r. 1871 T-wo wydawało *Czasopismo Galicyjskiego Towarzystwa Aptekarskiego*, którego wydawnictwo uległo zawieszeniu w r. 1923.

Liczba członków (VI.1926): czynnych 186 i honorowych 5.

Budżet roczny T-wa około 8.000 zł.

Lwowskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Łódź.

Łódzkie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Pińsk.

Poleskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Poznań.

Poznańskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Radom.

Radomskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Toruń.

Pomorskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. niżej: nr. 81 i 82).

Warszawa.

81. Polskie Powszechne Towarzystwo Farmaceutyczne (ul. Długa 16).

Utworzone w r. 1919 [1]) jest centralą towarzystw okręgowych: częstochowskiego, kaliskiego, kieleckiego, krakowskiego, lubelskiego, lwowskiego, łódzkiego, poleskiego, pomorskiego, poznańskiego, radomskiego, warszawskiego i wileńskiego. Cele: (p. niżej: Warsz. Tow. Farm.).

82. Warszawskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (ul. Długa 16).

T-wo założone w r. 1872 [2]) weszło w r. 1920 w skład Polskiego Powszechnego T-wa Farmaceutycznego jako jeden z oddziałów okręgowych.

T-wo ma na celu popieranie i rozwój nauk farmaceutycznych oraz nauk z farmacją związanych, obronę interesów zawodowych członków i współdziałanie w sprawach społecznych i narodowych.

T-wo posiada laboratorjum analityczne do badania środków le-

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 402.
[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 401.

karskich i spożywczych oraz do analiz fizjologicznych, bibljotekę i zbiory farmakognostyczne, botaniczne i mineralogiczne [1]).

T-wo wydaje *Bibljotekę Farmaceutyczną*. Organem T-wa są *Wiadomości Farmaceutyczne*.

Liczba członków T-wa (1925): 350.

Budżet roczny T-wa (1925): 36.000 zł.

83. Polskie Towarzystwo Popierania Nauk Farmaceutycznych „Lechicja" (Krakowskie Przedmieście 26/28, Gmach Zakładów Farmaceutycznych Uniwersytetu).

T-wo założone w r. 1922 [2]) ma na celu popieranie nauk farmaceutycznych oraz okazywanie pomocy farmaceutom, pracującym na polu naukowem lub chcącym poświęcić się karjerze naukowej.

Bibljoteka T-wa w zaczątku.

T-wo wydaje *Roczniki Farmacji*.

Liczba członków T-wa (1926): 382.

Budżet T-wa (1925): 10.000 zł.

84. Państwowy Instytut Farmaceutyczny (ul. Kujawska 2).

Powstał w r. 1921 [3]). Instytut ma za zadanie: a) sanitarną kontrolę środków leczniczych, opatrunkowych i kosmetycznych oraz badanie wód mineralnych, b) badanie nowych środków leczniczych celem orzekania o dopuszczeniu ich do obrotu handlowego w kraju, c) badanie produkowanych w kraju surowców lekarskich oraz studja i rozwiązywanie zagadnień z dziedziny chemji środków lekarskich zgodnie z zamierzeniami gospodarczemi władz państwowych i przedsiębiorczości prywatnej.

Instytut prowadzi pracownie: analityczną, farmakognostyczną i syntetyczną organiczną; posiada bibljotekę (674 t. dzieł specjalnych) i prenumeruje 22 czasopisma fachowe.

Liczba personelu naukowego Instytutu: 12 osób.

Budżet Instytutu (1926): 101.398 zł.

---

[1]) p. wyżej: Muzea str. 153.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 415.

[3]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 435.

Wilno.

Wileńskie Okręgowe Towarzystwo Farmaceutyczne (p. wyżej: nr. 81 i 82).

11. *Filologja.*

Kraków.

85. Polskie Towarzystwo Językoznawcze (ul. Gołębia 20, Seminarjum słowiańskie).

Celem T-wa powstałego w r. 1925 na zjeździe językoznawców polskich we Lwowie jest przyczynianie się do rozwoju wiedzy językoznawczej.

Liczba członków T-wa (1925): 65.

86. Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego (ul. Sławkowska 17, Akad. Umiej.).

Celem T-wa założonego w r. 1920 [1]) jest krzewienie rozumnej miłości języka polskiego opartej na znajomości jego zasad, rozwoju i znaczenia oraz na zrozumieniu zjawisk językowych wogóle.

Oddziały T-wa: Koła w Krakowie, Lublinie, Łodzi, Piotrkowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie.

Wydawnictwa T-wa: dwumiesięcznik *Język Polski*, *Bibljoteczka Miłośników Języka Polskiego* i *Książeczki Staropolskie.*

Członkowie T-wa mogą być: czynni, zwyczajni, wspierający i honorowi. Członkiem czynnym T-wa może być każdy obywatel polski pracujący zawodowo na polu językowem. Liczba członków T-wa (1925): 2.700.

Budżet (1924): w dochodach 8.900 zł., w rozchodach 4.600 zł.

Koło Krakowskie Polskiego Towarzystwa Filologicznego (Uniwersytet, Seminarjum Filologji klasycznej), (p. niżej: nr. 87).

Polska Akademja Umiejętności. Komisje Językowa i Filologiczna (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lublin.

Koło Lubelskie Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (p. wyżej: nr. 86).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 403.

Lwów.

87. Polskie Towarzystwo Filologiczne (ul. Marszałkowska 1, Uniwersytet).

Celem T-wa założonego w r. 1893 jest pielęgnowanie i krzewienie filologji klasycznej z uwzględnieniem potrzeb nauki szkolnej.

T-wo posiada księgozbiór, uzyskany drogą wymiany czasopisma *Eos*, oraz zbiorek zdjęć fotograficznych z zakresu archeologji klasycznej.

T-wo posiada Koła: w Krakowie, Poznaniu, Przemyślu i Warszawie.

T-wo wydaje czasopismo *Eos* i *Studia Leopolitana*.

Liczba członków T-wa (1925): 294.

Budżet roczny T-wa: około 5.000 zł.

88. Towarzystwo Filologów Nowożytnych (ul. Marszałkowska 5, Seminarjum filologji francuskiej).

T-wo powstałe w r. 1917 [1]) ma na celu badanie wszystkich dziedzin filologji nowożytnej pod względem naukowym i dydaktyczno-pedagogicznym.

T-wo wydaje *Travaux de la Société des Néophilologues à Léopol* (po polsku lub po francusku).

Liczba członków T-wa (1924): 36.

Towarzystwo Naukowe we Lwowie. Wydział Filologiczny (p. wyżej: dział I, nr. 2).

Łódź.

Koło Łódzkie Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (p. wyżej: nr. 86).

Piotrków.

Koło Piotrkowskie Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (p. wyżej: nr. 86).

Poznań.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja Filologiczna (p. wyżej: dział I, nr. 9).

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej" str. 585.

Koło Poznańskie Polskiego Towarzystwa Filologicznego (Uniwersytet, Seminarjum Filologji klasycznej), (p. wyżej: nr. 87).

Koło Poznańskie Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (p. wyżej: nr. 86).

Przemyśl.

Koło Przemyskie Polskiego Towarzystwa Filologicznego (I Gimnazjum Państwowe), (p. wyżej: nr. 87).

Toruń.

Koło Toruńskie Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (p. wyżej: nr. 86).

Warszawa.

Gabinet Filologiczny Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (Śniadeckich 8), (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Koło Warszawskie Polskiego Towarzystwa Filologicznego (Uniwersytet, Seminarjum Filologji klasycznej). Powstało w r. 1920 [1]), (p. wyżej: nr. 87).

Koło Warszawskie Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (p. wyżej: nr. 86).

Wilno.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział filologji, literatury i sztuki (p. wyżej: dział I, nr. 12).

Koło Wileńskie Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (p. wyżej: nr. 86).

12. *Filozofja.*

Kraków.

89. Towarzystwo Filozoficzne w Krakowie (ul. św. Anny 12). T-wo powstałe w r. 1909 ma za zadanie pracę na polu filozofji i historji filozofji ze szczególnem uwzględnieniem twórczości narodowej na tem polu.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 404.

T-wo wydaje prace z zakresu filozofji pod nazwą *Wydawnictwa Towarzystwa Filozoficznego w Krakowie* (№ 1—9). Sprawozdania z posiedzeń T-wo zamieszcza w *Ruchu Filozoficznym* (Lwów).

Liczba członków T-wa (IX. 1926): 80.

Polska Akademja Umiejętności. Komisja Historji Filozofji Polskiej i Komitet Kwartalnika Filozoficznego.

Komisja założona w r. 1911 [1]), (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lublin.

90. ° Towarzystwo Filozoficzne (w organizacji).

Lwów.

91. Polskie Towarzystwo Filozoficzne (Uniwersytet).

Celem T-wa założonego w 1904 r. jest popieranie pracy naukowej w zakresie umiejętności filozoficznych i szerzenie wiedzy filozoficznej (§ 2 Statutu).

T-wo ma dwie sekcje: epistemologiczną i psychologiczną; posiada bibljotekę oraz czytelnię.

T-wo wydaje *Przekłady* i *Monografje* (do r. 1926 t. 10), *Odczyty filozoficzne* (2 t.), *Badania psychologiczne* (2 t.).

Liczba członków T-wa (1924): 121.

Budżet T-wa (1924): w dochodach 976,90 zł., w rozchodach 714,59 zł.

Towarzystwo Naukowe we Lwowie. Wydział historyczno-filozoficzny (p. wyżej: dział I, nr. 2).

Poznań.

92. Poznańskie Towarzystwo Filozoficzne (Seminarjum filozoficzne U. P., Collegium Minus).

Towarzystwo Filozoficzne w Poznaniu utworzone w r. 1921 [2]) wkrótce zamarło, na jego miejsce powstało w r. 1925 T-wo o nazwie powyższej.

Celem T-wa jest popieranie pracy naukowej w zakresie umiejętności filozoficznych i szerzenie wiedzy filozoficznej (§ 2 Statutu).

Liczba członków T-wa (III. 1926): 34.

---

[1]) p. t. I „Nauki Polskiej" str. 456.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 414.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja filozoficzna (p. wyżej: dział I, nr. 9).

Warszawa.

93. Warszawski Instytut Filozoficzny (Piękna 44).

Instytut założony w r. 1915 ma na celu uprawę nauk filozoficznych oraz dbałość o pomyślne warunki ich rozwoju (§ 1 Statutu).

Instytut ma sekcje: a) historji filozofji, b) logiki, c) teorji poznania, d) etyki, filozofji prawa i nauk społecznych. Instytut posiada bibljotekę dzieł z zakresu filozofji.

Wydawnictwa Instytutu: *Przegląd Filozoficzny* i *Bibljoteka Filozoficzna.*

Członkowie Instytutu są wybierani przez ogólne zebranie członków na wniosek Zarządu. Liczba członków (1925): 30.

Budżet roczny Instytutu: około 5.000 zł.

Polskie Towarzystwo Psychologiczne (p. niżej: 26, nr. 230).

Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Komisja historji nauk i filozofji (p. wyżej: dział I, nr. 3).

94. Instytut Mesjaniczny (Piękna 68, m. 7).

Instytut powstał w r. 1919 [1]). Celem Instytutu Mesjanicznego, jako ogniska samodzielnej i niezależnej myśli polskiej, jest dążenie do duchowego zespolenia ludzkości drogą wskazaną przez mesjanizm polski (§ 3 Statutu). W pracach swoich Instytut opiera się na filozofji absolutnej Hoene-Wrońskiego.

Instytut posiada bibljotekę.

Instytut wydaje *Prace Instytutu Mesjanicznego* zawierające przekłady dzieł Hoene-Wrońskiego (do r. 1926 11 dzieł) i innych autorów.

Liczba członków Instytutu (1925): około 120.

95. Polskie Towarzystwo Teozoficzne (Królewska 25, m. 3).

T-wo założone w r. 1921 ma za zadanie: 1) utworzenie związku wszechludzkiego braterstwa bez różnicy rasy, narodowości, warstwy społecznej, płci i wyznania, 2) prowadzenie studjów porównawczych

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 415.

nad religjami, filozofją i nauką, 3) badanie nieznanych praw natury i ukrytych sił człowieka (§ 2 Statutu). Oprócz tych zadań wspólnych wszystkim towarzystwom teozoficznym, istniejącym w większości europejskich i pozaeuropejskich krajów, Polskie T-wo Teozoficzne ma między innemi zadaniami specjalnemi na celu badanie historji i kultury polskiej w celu wynalezienia najgłębszej wartości i istotnych dróg rozwoju narodu.

T-wo posiada bibljotekę (2000 t.) treści teozoficznej, społecznej i filozoficznej.

T-wo posiada oddziały na prowincji.

Przy Towarzystwie istnieje Spółdzielnia wydawnicza „Adyar" (Królewska 25, m. 3), której zadaniem jest wydawanie pism i książek teozoficznych oryginalnych i tłumaczonych. Organem T-wa jest *Przegląd Teozoficzny*.

Liczba członków T-wa (VI. 1926): 250.

Budżet roczny T-wa: 10—15 tysięcy zł.

Towarzystwo Studjów Ezoterycznych (p. niżej: 27, nr. 237).

Wilno.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział historji, filozofji i nauk prawno-społecznych (p. wyżej: dział I, nr. 12).

13. *Fizyka.*

Kraków.

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Fizycznego (ul. Gołębia 13), (p. niżej: nr. 97).

Polska Akademja Umiejętności. Sekcja Geofizyczna Komisji Fizjograficznej (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lwów.

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Fizycznego (Politechnika, Zakład Fizyczny) (p. niżej: nr. 97).

Poznań.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Fizycznego (Uniwersytet, Zakład Fizyczny).

Powstał w r. 1923 [1]), (p. niżej: nr. 97).

Świder pod Warszawą.

96. Obserwatorjum Magnetyczne w Świdrze (biuro: Warszawa, ul. Górnośląska 26, m. 3).

Powstało w r. 1914, lecz z powodu wypadków wojennych działalność jego uległa przerwaniu aż do r. 1921. Organizacyjnie związane jest z Wydziałem Fizyki Ziemi Instytutu Fizycznego (p. niżej: nr. 98). Celem Obserwatorjum jest przeprowadzanie systematycznych badań magnetyzmu ziemskiego na ziemiach polskich.

Wyniki badań Obserwatorjum umieszczane są w Biuletynie międzynarodowym wydawanym w De Bilt, prócz tego sprawozdania i artykuły umieszczane są w czasopismach specjalnych polskich i zagranicznych.

Warszawa.

97. Polskie Towarzystwo Fizyczne (ul. Hoża 69).

T-wo założone w r. 1919 jako Warszawskie T. F.[2]) w r. 1920 stało się organizacją ogólnopolską. Celem T-wa jest popieranie rozwoju nauk fizycznych i krzewienie ich wśród społeczeństwa.

Oddziały T-wa znajdują się w Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Warszawie [3]) i Wilnie.

T-wo posiada bibljotekę powstałą z wymiany swego organu na wydawnictwa instytucyj zagranicznych.

T-wo wydaje *Sprawozdania i Prace Polskiego Towarzystwa Fizycznego.*

Liczba członków T-wa (1925): 250.

Budżet roczny Zarządu Głównego T-wa: około 1.000 zł.

98. Instytut Fizyczny Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (Krakowskie Przedmieście 66, biuro ul. Górnośląska 26, m. 3).

Instytut powstał w r. 1905 z utworzonego w r. 1899 Gabinetu

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 411.
[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 390.
[3]) p. t. II „Nauki Polskiej“ str. 579.

Fizycznego przy Oddziale Odczytów Muzeum jako Pracownia Fizyczna Muzeum Przem. i Roln., która, obok działalności pedagogicznej, miała za zadanie dokonywanie badań naukowych z zakresu fizyki, a także sprawdzanie i uwierzytelnianie wszelkiego rodzaju przyrządów fizycznych. W r. 1924 dokonana została formalna reorganizacja Pracowni na Instytut Fizyczny, posiadający trzy wydziały: Wydział Badań Ścisłych, Wydział Techniczny i Wydział Fizyki Ziemi obejmujący między innemi Obserwatorjum Magnetyczne w Świdrze (p. wyżej). Organizacja istotna Instytutu trwa dotychczas.

Pracownia dokonała od początku istnienia do końca 1925 r. ogółem wszelkich badań i sprawdzań 67.549 oraz urządziła 9609 pokazów dla 161.485 osób.

99. Główny Urząd Miar (Elektoralna 2).

Urząd powstał w r. 1919 na podstawie Dekretu o miarach z dn. 8 lutego 1919 r.

Zadaniem Urzędu jest wykonywanie prac techniczno-naukowych z dziedziny metrologji stosowanej, a mianowicie: przechowywanie wzorców państwowych miar podstawowych i ich głównych kopij, przygotowywanie wzorców normalnych oraz sprawdzanie przyrządów dla okręgowych urzędów miar, do celów fiskalnych państwa oraz dla potrzeb nauki i techniki wogóle, legalizowanie narzędzi mierniczych, wykonywanie studjów nad niemi, ogłaszanie prac naukowych metrologicznych i t. p. Urząd sprawuje ogólny nadzór nad wykonywaniem w Państwie ustawy o miarach i pełni zwierzchni zarząd nad całą służbą legalizacji narzędzi mierniczych.

Urząd posiada następujące urządzenia naukowe, techniczne lub pomocnicze: pracownie: pomiarów długości kąta i czasu, pomiarów masy, pojemników, aerometrów i termometrów, manometryczną, fotometryczną, elektrotechniczną, pracownie wodomierzy i gazomierzy, bibljotekę, muzeum (p. wyżej: Muzea, str. 148), kreślarnię i warsztaty mechaniczne.

Urząd sprawuje zwierzchni zarząd jako władza III instancji nad 6 okręgowemi urzędami miar (II instancji) oraz 42 miejscowemi urzędami miar (z 2 ekspozyturami) i 32 lotnemi urzędami miar (I instancji).

Urząd zatrudnia 12 pracowników naukowych. Dyrektora Urzędu

mianuje Prezydent Rzplitej, wyższych zaś urzędników — Minister Przemysłu i Handlu, któremu Urząd podlega bezpośrednio.

Urząd wydaje: *Przepisy obowiązujące w miernictwie* (wyd. nieperjodyczne); sprawozdania liczbowe z działalności urzędów miar ogłaszane są w *Roczniku Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej*. Sprawozdanie o rozwoju polskiej służby legalizacji narzędzi mierniczych w czasie od 1919 — 1925 podane zostało w *Przemyśle i Handlu* (nr. 42 z dn. 16.X.1926).

Preliminarz budżetu na okres 1927-28 dla całej służby legalizacji narzędzi mierniczych (49 urzędów) w dochodach: 2.211.000 zł., w rozchodach: 2.014.924 zł.

Pracownia Radjologiczna Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Powstała w r. 1912 (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Wilno.

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Fizycznego (ul. Nowogródzka 22), (p. wyżej: nr. 97).

14. *Geografja.*

Kraków.

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Geograficznego (ul. Grodzka, Instytut Geograficzny Uniwersytetu), (p. niżej: nr. 101).

Polska Akademja Umiejętności. Komisja Geograficzna (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Utworzona w r. 1924 [1]).

Lwów.

100. * Instytut Kartograficzny (prof. E. Romer, ul. Długosza 25).

Warszawa.

101. Polskie Towarzystwo Geograficzne (Nowy-Świat 72, Pałac Staszica).

---

[1]) por. t. VI „Nauki Polskiej" Kronika: Stosunki naukowe Polski z zagranicą str. 394.

T-wo utworzone w r. 1917 [1]) ma na celu popieranie rozwoju geografji i nauk pokrewnych oraz krzewienie ich wśród ogółu.

T-wo posiada sekcję kartograficzną, sekcję nauczania geografji w szkołach średnich i sekcję geodezyjną. Bibljoteka T-wa znajduje się w zaczątku.

T-wo ma oddział w Krakowie.

T-wo wydaje *Przegląd Geograficzny* (do r. 1926, t. 5).

Członkowie T-wa dzielą się na rzeczywistych, korespondentów, honorowych i zwyczajnych. Liczba członków w r. 1925: rzecz. 255, koresp. 20, honor. 5, zwyczajn. 22.

Wojskowy Instytut Geograficzny (p. niżej: 32, nr. 354).

15. *Geologia i Mineralogia.*

Borysław.

102. Stacja Geologiczna w Borysławiu.

Stację zorganizowała Izba Pracodawców w Borysławiu przy współudziale Urzędu Górniczego w Drohobyczu w latach 1912 — 1914 [2]). Po przerwie wojennej instytucja ta została odbudowana na szerszych podstawach w r. 1919. Członkami Stacji Geologicznej są wszyscy uprawnieni do wydobywania oleju ziemnego w okręgu górniczym drohobyckim. Organami Stacji są: Kuratorjum, w skład którego wchodzi Naczelnik Okręgu Górniczego w Borysławiu i kilkunastu przedstawicieli przemysłu naftowego, wybranych przez członków Stacji, Zarząd i kierownik Stacji, wybierani przez Kuratorjum. Kierownik Stacji jest zarazem kierownikiem wydziału naftowo-solnego Państwowego Instytutu Geol. (p. niżej: nr. 105). Zadaniem Stacji jest prowadzenie badań geologicznych ze ścisłem uwzględnieniem kopalnictwa naftowego. W tym celu Stacja dokonywa szczegółowych zdjęć kartograficznych na obszarach kopalnianych, bada materjał geologiczny wydobywany z otworów wiertniczych, wykonywa profile map kopalnianych, bada zagadnienia wodne i gromadzi dane statystyczne dotyczące różnych działów przemysłu naftowego. Pozatem Stacja urządza konferencje i wykłady

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej“ str. 581.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 510. Podaną tam datę powstania Stacji (r. 1908) należy poprawić jak wyżej.

w celu popularyzacji wiedzy geologicznej w związku z kopalnictwem naftowem.

Stacja posiada wydział geologiczny, biuro rysunkowe i sekretarjat; gromadzi zbiory geologiczne i bibljotekę.

Stacja wydaje *Biuletyny* (od r. 1922 do końca 1925 wyszło 13 n-rów).

Personel Stacji składa się z 5 osób (1925).

Budżet roczny Stacji na utrzymanie oraz budowę nowego gmachu (1925): 90.000 zł. Budżet jest pokrywany przez przemysł naftowy Drohobyckiego Okręgu górniczego.

Dąbrowa Górnicza.

103. Stacja Geologiczna w Dąbrowie Górniczej.

Stacja znajdująca się pod zarządem Państwowego Instytutu Geologicznego została założona w r. 1921 w celu nawiązania ściślejszej łączności pomiędzy działalnością Instytutu a życiem przemysłowem Zagłębia i ułatwienia pracy nad zbadaniem geologicznej budowy Zagłębia.

Dążąc do tego celu Stacja prowadzi badania nowo wykonywanych wyrobisk w kopalniach, śledzi przebieg robót wiertniczych, gromadzi materjał mierniczy terenów poszczególnych kopalń, jak plany kopalń, ich przekroje geologiczne i profile otworów wiertniczych, wreszcie, systematyzując i opracowując swe zbiory, stacja przygotowuje materjał porównawczy, mogący ułatwić przemysłowi górniczemu orjentację w zagadnieniach geologicznych.

Gromadzone przez Stację materjały zostają uwzględniane w odnośnych pracach Instytutu (p. niżej nr. 105).

Personel naukowy Stacji składa się z kierownika, mianowanego przez dyrektora Państwowego Instytutu Geologicznego z liczby stałych członków Instytutu (jednocześnie kierownika wydziału węglowego Instytutu), w którego rękach spoczywa ogólne kierownictwo prac Stacji, i kolektora.

Roczny budżet Stacji: około 4.200 zł. Suma ta, obejmującą opłatę kolektora i koszty przejazdów kierownika, pokrywana jest przez Radę Zjazdu Przemysłowców Górniczych.

Kraków.

104. Polskie Towarzystwo Geologiczne (ul. św. Anny 6, Zakład Geologiczny Un. Jagiellońskiego).

T-wo powstało w r. 1921 [1]); ma na celu naukowe zjednoczenie geologów polskich ku rozwojowi tej nauki (§ 1 Statutu).

Bibljoteka T-wa w zaczątku.

Oddziały T-wa znajdują się we Lwowie i w Warszawie.

T-wo wydaje *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Krakowie* (od r. 1923).

Liczba członków T-wa (1925): 87.

Polska Akademja Umiejętności. Sekcja Geologiczna Komisji Fizjograficznej (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lwów.

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Geologicznego.

Powstał w r. 1923 (p. wyżej: nr. 104).

Warszawa.

105. Państwowy Instytut Geologiczny (ul. Rakowiecka 4 i Nowy-Świat 72).

Instytut powstał w r. 1919 [2]); jest zakładem naukowo-badawczym jednoczącym w sobie całokształt służby badawczo-geologicznej na całym obszarze Rzeczypospolitej. Do zadań Instytutu należy badanie budowy geologicznej Polski, układanie i wydawanie map geologicznych Polski, badanie skał i minerałów użytecznych, wykonywanie badań hydrologicznych, wykonywanie prac geologicznych na żądanie władz państwowych, tworzenie i kompletowanie zbiorów mineralogicznych, petrograficznych i paleontologicznych, tudzież kopalin pożytecznych i wogóle materjałów służących do wyjaśnienia budowy geologicznej kraju, ogłaszanie sprawozdań i wydawanie publikacyj naukowych.

Instytut ma Wydziały: 1. naftowo-solny, 2. węglowy, 3. kruszcowy, 4. hydrologiczny, 5. chemiczny, 6. wydawniczo-kartograficzny.

Instytut prowadzi pracownie: geologiczną, chemiczną, petrograficzną, kartograficzną; posiada bibljotekę [3]) oraz muzeum [4]).

Instytut prowadzi Stację Geologiczną w Dąbrowie Górniczej (p.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Poiskiej“ str. 394.
[2]) p. t. II „Nauki Polskiej“ str. 590.
[3]) p. wyżej: Bibljoteki, str. 204.
[4]) p. wyżej: Muzea, str. 148.

wyżej: nr. 103); kierownik Wydziału naftowo-solnego jest równocześnie kierownikiem Stacji Geologicznej w Borysławiu (p. wyżej: nr. 102).

Wydawnictwa Instytutu: *Sprawozdania Państwowego Instytutu Geologicznego*, *Prace P. Instytutu Geolog.*, *Posiedzenia Naukowe P. Instytutu Geolog.*, *Bibljografja Geologiczna Polski*, mapy, częściowo *Biuletyny Stacji Geologicznej w Borysławiu.*

Liczba pracowników naukowych Instytutu (1925): 30.

Budżet Instytutu (1925): 317.703 zł.

Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Geologicznego.

Powstał w r. 1923 (p. wyżej: nr. 104).

Pracownia Mineralogiczna Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (p. wyżej: dział I, nr. 3).

16. *Historja.*

Bydgoszcz.

Towarzystwo Miłośników Miasta Bydgoszczy (p. niżej: 17, nr. 116).

Kraków.

106. * Towarzystwo Miłośników Historji i Zabytków Miasta Krakowa (ul. Sienna 16).

T-wo powstało w r. 1897.

Wydawnictwa T-wa: *Bibljoteka Krakowska* (62 t.) i *Rocznik Krakowski* (20 t.).

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Historycznego (Bibljoteka Jagiellońska) (p. niżej: nr. 107).

Polska Akademja Umiejętności. Komisja Historyczna (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Polska Akademja Umiejętności. Komisja Atlasu Historycznego Polski (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Komisja Historyczno-Pedagogiczna do badania dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce (p. niżej: 24, nr. 198).

Lublin.

Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Historycznego (p. niżej: nr. 107).

Powstał w styczniu r. 1927.

Liczba członków (III.1927): 35.

Lwów.

107. Polskie Towarzystwo Historyczne (Uniwersytet). T-wo powstało w r. 1887 jako Towarzystwo Historyczne we Lwowie, które w r. 1925 przekształciło się na stowarzyszenie ogólnopolskie z centralą we Lwowie. Celem T-wa jest pielęgnowanie nauki historycznej.

Oddziały T-wa znajdują się w Krakowie, Lublinie, Poznaniu, Warszawie (T-wo Miłośników Historji) i w Wilnie.

Organem T-wa jest *Kwartalnik Historyczny* wychodzący od r. 1887.

Liczba członków T-wa (1925): 462.

Budżet roczny T-wa (1925): 25.000 zł.

108. Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa (Ratusz, Archiwum Miejskie).

T-wo założone w r. 1906 ma na celu: a) poznawanie dziejowej przeszłości Lwowa, jego związku i wpływu na przyległe dzielnice, b) budzenie poszanowania pamiątek i zabytków „Starego Lwowa“ wśród ogółu mieszkańców, c) ratowanie od zatraty i gromadzenie zabytków przeszłości w zbiorach miejskich (§ 1 Statutu).

T-wo wydaje *Bibljotekę Lwowską* (do r. 1926 25 t.).

Liczba członków T-wa (III. 1926): 170.

109. Polskie Towarzystwo Heraldyczne (ul. Zamoyskiego 11, skarbnik T-wa pułk. Alfred Poźniak).

T-wo powstało w r. 1908 (statut zatwierdzono w r. 1906) jako Towarzystwo Heraldyczne we Lwowie, w r. zaś 1925 zmieniło swą nazwę na obecną.

T-wo ma na celu organizowanie i popieranie badań z dziedziny heraldyki i genealogji, jako też z zakresu wszystkich innych nauk znajdujących się w związku z heraldyką i genealogją, oraz zrzeszanie w tym celu ogółu polskich badaczy z zakresu wymienionych dziedzin i miłośników tych badań.

Bibljoteka T-wa w organizacji.

Wydawnictwa T-wa: *Miesięcznik Heraldyczny* (do 1915 r. 8 t.; obecnie nie wychodzi) i *Rocznik Towarzystwa Heraldycznego* (6 t. do I. 1926 r.).

Liczba członków T-wa (1914): honorowych 5-u, wspierających i czynnych 188-u, korespondentów 15-u. Obecnie liczba członków T-wa nie jest jeszcze ustalona.

Towarzystwo Naukowe we Lwowie. Wydział Historyczno-Filozoficzny (p. wyżej: dział I, nr. 2).

Poznań.

110. Towarzystwo Miłośników Historji w Poznaniu (Archiwum Państwowe, Góra Przemysława 1).

T-wo powstało w r. 1922 pod nazwą „Towarzystwa Miłośników Historji Ziem Zachodnich“ [1]). W r. 1925 zmieniono nazwę na dzisiejszą. Celem T-wa jest badanie przeszłości Wielkopolski, Śląska i Pomorza oraz popularyzowanie tych badań.

Organem T-wa są *Roczniki Historyczne.*

Liczba członków T-wa (1925): 59.

Budżet roczny T-wa: 2.450 zł.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Historycznego (p. wyżej: nr. 107).

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja Historyczna (p. wyżej: dział I, nr. 9).

Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania (p. niżej: 17, nr. 123).

Toruń.

Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Wydział Historyczno-Archeologiczny (p. wyżej: dział I, nr. 11).

Towarzystwo Miłośników Miasta Torunia (p. niżej: 17, nr. 124).

Warszawa.

111. Towarzystwo Miłośników Historji (Rynek Starego Miasta 31).

T-wo powstało w r. 1906 [2]). W r. 1925 T-wo połączyło się z P. Towarzystwem Historycznem we Lwowie, przytem, działając jako Od-

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 405.
[2]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 418.

dział Warszawski tego T-wa, zachowało nadal swą nazwę, wydawnictwa i autonomiczną organizację, uzgodnioną ze statutem Polskiego Towarzystwa Historycznego. Celem T-wa jest popieranie i krzewienie rozwoju nauk historycznych ze szczególnem uwzględnieniem dziejów Warszawy.

T-wo posiada sekcje: naukową i numizmatyczną.

T-wo posiada zbiór planów i widoków Warszawy oraz bibljotekę [1]) dotyczącą dziejów Warszawy.

Wydawnictwa T-wa: *Przegląd Historyczny* (organ T-wa, 24 t.), *Bibljoteka Historyczna im. Tadeusza Korzona* (19 t.).

Liczba członków T-wa (1925): 82 (płacących składkę).

Budżet T-wa (1925): 3.000 zł.

112. Instytut Badań Najnowszej Historji Polski (sekretarjat: W. Sławek, Szopena 1).

Instytut utworzony w r. 1923 [2]) ma na celu: a) gromadzenie materjałów do historji Polski w dobie popowstaniowej, b) badanie tych materjałów i ich ogłaszanie, c) składanie materjałów rzeczowych w tej sprawie instytucjom państwowym i społecznym w kraju i zagranicą (§ 1 Statutu).

Instytut gromadzi archiwum dokumentów i wydawnictw dotyczących okresu popowstaniowego.

Liczba członków Instytutu (V. 1926): 33.

113. *** Instytut do Badania Ziem Wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej (ul. Nowy Świat 21).

Instytut założony w r. 1922 [3]) ma na celu badanie metodami naukowemi i szerzenie znajomości dziejów oraz sztuki i kultury Ziem Wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej zarówno obecnie do niej należących, jak i tych, które kiedykolwiek do niej należały.

Instytut posiada zbiory fotograficzne i niewielkie zbiory archiwalne.

Instytut podejmuje wydawnictwa z dziedziny historji i historji kultury ziem wschodnich.

---

[1]) p. wyżej: Bibljoteki str. 211.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 417.

[3]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 406.

Instytut zawiesił chwilowo swe prace z powodu zaabsorbowania pracą jego założycieli na innych polach.

114. Towarzystwo Badań Dziejów Reformacji w Polsce (Plac Małachowskiego 1, Gimnazjum im. M. Reja).

Celem T-wa założonego w r. 1920 [1]) jest wspólna praca i popieranie badań nad dziejami reformacji w Polsce oraz szerzenie wiadomości ścisłych o tej części dziejów Polski (art. 2 Statutu).

T-wo wydaje kwartalnik *Reformacja w Polsce.*

T-wo posiada członków honorowych, wspierających i zwyczajnych. Członków zwyczajnych przyjmuje Zarząd T-wa za piśmiennem przedstawieniem dwóch członków drogą tajnego głosowania. Liczba członków T-wa (1925): 220.

Budżet roczny T-wa (1925): 6.000 zł.

Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Komisja Historyczna i Komisja Atlasu Historycznego Polski (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Gabinet Nauk Historycznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Biuro Historyczne Sztabu Generalnego (p. niżej: 32, nr. 356).

Wilno.

115. Towarzystwo Miłośników Historji Reformacji Polskiej im. Jana Łaskiego (ul. Zawalna 1).

T-wo powstałe w r. 1915 [2]) ma na celu (§ 2 Statutu): 1) badanie dziejów reformacji polskiej, 2) wydawanie prac naukowych, związanych z reformacją w Polsce, 3) gromadzenie i przechowywanie pomników reformacji, 4) organizowanie odczytów i konferencyj, 5) ogłaszanie konkursów i przyznawanie nagród, 6) wydawanie i tworzenie stypendjów dla uczącej się młodzieży, 7) udzielanie zapomóg pozostałym po członkach wdowom i sierotom, 8) zakładanie i wspomaganie uczelni.

Liczba członków T-wa (II. 1926): 30.

Budżet roczny T-wa: około 1.000 zł.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 406.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 418.

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Historycznego (Uniwersytet, Seminarjum historyczne), (p. wyżej: nr. 107).

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział historji, filozofji i nauk prawno-społecznych (p. wyżej: dział I, nr. 12).

Towarzystwo Miłośników Wilna (p. niżej: 17, nr. 128).

17. *Krajoznawstwo. Regjonalizm.*

Brześć nad Bugiem.

Oddział Brzeski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Okręgowa Dyrekcja Robót publicznych p. Księżopolski), (p. niżej: nr. 127).

Bydgoszcz.

Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Paderewskiego 7), (p. niżej: nr. 127).

116. Towarzystwo Miłośników Miasta Bydgoszczy i jego Okolic (bibljoteka Miejska, Stary Rynek 1).

Celem T-wa założonego w r. 1923 [1]) jest szerzenie wiadomości o mieście Bydgoszczy i okolicy i pomoc w kulturalnym ich rozwoju (§ 2 Statutu). Do tego celu T-wo dąży przez poznawanie dziejowej przeszłości miasta, opiekę nad jego zabytkami, wspieranie wydawnictw dotyczących rozwoju miast i popieranie kulturalnych urządzeń miasta i jego okolic.

Liczba członków T-wa (1925): 150.

Budżet roczny T-wa (1925): 2.000 zł.

Choceń (przez Czerniewice).

Oddział Choceński Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (inż. Popławski), (p. niżej: nr. 127).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 419.

Ciechocinek.

117. * Towarzystwo Przyjaciół Ciechocinka (Państw. Zakł. Zdrojowy).

Cieszyn.

Oddział Cieszyński Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (Seminarjum Nauczycielskie w Cieszynie), (p. niżej: nr. 119).

Dobre (pow. nieszawski).

Oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Dobrem (poczta Waganiec, Cukrownia Dobre, p. Staszyńska), (p. niżej: nr. 127).

Grudziądz.

118. * Towarzystwo Miłośników Miasta Grudziądza.

Oddział Grudziądzki Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego [1]) (ul. Słowackiego 2, ks. Łęga), (p. niżej: nr. 127).

Jarosław.

Oddział Jarosławski Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (dr. M. Stanecki), (p. niżej: nr. 119).

Kalisz.

Oddział Kaliski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Stanisław Bzowski, notarjusz), (p. niżej: nr. 127).

Kartuzy.

Oddział Kartuski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Nadleśnictwo, p. Spława-Neyman), (p. niżej: nr. 127).

Katowice.

Oddział Katowicki Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (ul. Plebiscytowa 11, dyr. A. Kęsa), (p. niżej: nr. 119).

Kielce.

Oddział Kielecki Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (ul. Hipoteczna, dom Jedlickiego), (p. niżej: nr. 119).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 420.

Oddział Kielecki Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Leonarda 14), (p. niżej: nr. 127).

Kobryń.

Oddział Kobryński Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. 3 Maja 6, Kancelarja Przedstaw. do Spraw Osadnictwa), (p. niżej: nr. 127).

Kołomyja.

Oddział Kołomyjski Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (Starostwo, p. Fr. Piątek), (p. niżej: nr. 119.)

Kraków.

119. Polskie Towarzystwo Tatrzańskie (ul. Andrzeja Potockiego 4).

T-wo zostało założone w r. 1873; w r. 1922 nastąpiła reorganizacja T-wa przez podział na poszczególne Oddziały z Zarządem Głównym na czele [1]). Zadaniem T-wa jest: rozwój turystyki górskiej, budowa szlaków górskich i schronisk, ochrona przyrody górskiej, współpraca z pokrewnemi t-wami zagranicznemi, prowadzenie wydawnictw i wykładów oraz popieranie celów naukowych w związku z badaniem i ochroną gór polskich.

T-wo posiada oddziały: w Cieszynie, Jarosławiu, Katowicach, Kielcach, Kołomyji, Lwowie, Łodzi, Nowym Sączu, Nowym Targu, Poznaniu, Stanisławowie, Szczawnicy, Tarnowie, Warszawie, Wilnie, Zakopanem i Żywcu.

T-wo posiada bibljotekę w Krakowie i zbiory przy Sekcji Turystycznej w Zakopanem oraz przy poszczególnych Oddziałach. W budynku T-wa w Zakopanem znajduje się Stacja meteorologiczna i badania natężenia promieni słonecznych, subwencjonowana przez T-wo (p. niżej: dział IX, 2, nr. 439).

Zarząd Główny T-wa wydaje kwartalnik *Przegląd Turystyczny*, Oddział zaś Lwowski rocznik p. t. *Wierchy*. Wydawnictwa te są zarazem organami T-wa. Ponadto Zarząd Główny wydaje sporadycznie różne wydawnictwa; w r. 1925 wydało album widoków górskich z tekstem w języku polskim i francuskim p. t. *Góry Polskie*.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 420.

Liczba członków T-wa (1925): 5400.
Budżet roczny T-wa (1925): 45.500 zł.

120. Towarzystwo Kresów Południowych (ul. Studencka 15, parter).

T-wo założone w r. 1920 [1]) ma na celu szerzenie i popularyzowanie wiedzy o południowych kresach Polski (zwłaszcza o Spiszu, Orawie i Tatrach) po wszystkich ziemiach polskich i zagranicą; pracę kulturalno-oświatową i ekonomiczną na Spiszu i Orawie, zmierzającą do pogłębienia świadomości narodowej oraz podniesienia kulturalnego i gospodarczego tamtejszej ludności (§ 2 Statutu). Głównym celem T-wa jest wspieranie młodzieży szkolnej i uniwersyteckiej ze Spisza i Orawy.

Koła T-wa znajdują się w Łapszach Niżnich na Spiszu i w Lipnicy Wielkiej na Orawie.

Liczba członków T-wa (1925): około 100.
Budżet roczny T-wa (1925): około 1.000 zł.

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Grodzka 64), (p. niżej: nr. 127).

Krzemieniec.

121. Towarzystwo Przyjaciół Krzemieńca (Liceum).

T-wo założone w r. 1922 [2]) ma na celu rozwój Krzemieńca i jego okolic pod względem gospodarczym, kulturalnym, estetycznym i zdrowotnym.

Kutno.

Oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Doświadczalna Stacja Rolnicza, p. Pałasiński), (p. niżej: nr. 127).

Lipnica Wielka (Orawa).

Koło Orawskie Towarzystwa Kresów Południowych (p. wyżej: nr. 120).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 424.
[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 408.

Lublin.

Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Powiatowa 1, m. 9, p. Uziembło), (p. niżej: nr. 127).

Lwów.

Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa (p. wyżej: 16, nr. 108).

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (ul. Gosiewskiego 4 a, p. Panek), (p. wyżej: nr. 119).

Łapsze Niżnie (na Spiszu).

Koło Spiskie Towarzystwa Kresów Południowych (p. wyżej: nr. 120).

Łęczyca.

Oddział Łęczycki Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Gimnazjum męskie, p. Zwoliński), (p. niżej: nr. 127).

Łódź.

Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (ul. Narutowicza 68, p. A. Idźkowski), (p. wyżej: nr. 119).

Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Kościuszki 17), (p. niżej: nr. 127).

Łomża.

Oddział Łomżyński Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Plac Zambrowski 17, Gimnazjum, p. Malewicz), (p. niżej: nr. 127).

Nowogród Łomżyński.

Oddział Kurpiowski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (A. Chętnik), (p. niżej: nr. 127).

Prowadzi Muzeum Kurpiowskie [1]).

Nowy Sącz.

Oddział Nowosądecki Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (ul. Długosza 34, p. F. Rapf), (p. wyżej: nr. 119).

[1]) p. wyżej: Muzea, str. 132.

Nowy Targ.

Oddział Nowotarski Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (p. J. Czaja), (p. wyżej: nr. 119).

Ostrowiec.

Oddział Ostrowiecki Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (p. sędzia Makarewicz), (p. niżej: nr. 127).

Pińczów.

Oddział Pińczowski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Kościuszki, p. Kowalski), (p. niżej: nr. 127).

Pińsk.

122. * Poleskie Towarzystwo Krajoznawcze (ul. Brzeska 38).

T-wo założone w r. 1924 [1]) ma na celu popieranie i prowadzenie badań Polesia i propagandę znajomości tego kraju.

T-wo prowadzi Muzeum Poleskie (Pińsk, ul. Kościuszki 49) znajdujące się w okresie organizacji.

Piotrków.

Oddział Piotrkowski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Stary Rynek 3, p. Witanowski), (p. niżej: nr. 127).

Poznań.

123. Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania (Ratusz, p. 74).

Celem T-wa założonego w 1922 r. [2]) jest szerzenie wiadomości o mieście Poznaniu i pomoc w kulturalnym jego rozwoju.

Organem T-wa jest *Kronika miasta Poznania*, miesięcznik, wydawany przez Magistrat, abonowany z obowiązku przez członków T-wa

Liczba członków T-wa (1925): 229.

Budżet roczny T-wa: od 500 — 1.000 zł.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (ul. Śniadeckich 6a, inż. St. Dembicki), (p. wyżej: nr. 119).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 420.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 419.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Uniwersytet, prof. Pawłowski), (p. niżej: nr. 127).

Radom.

Oddział Radomski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Księgarnia Suchańskiego), (p. niżej: nr. 127).

Sandomierz.

Oddział Sandomierski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (dom własny), (p. niżej: nr. 127).

Stanisławów.

Oddział Stanisławowski Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (Inż. A. Firich), (p. wyżej: nr. 119).

Szczawnica.

Oddział Pieniński Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (dr. B. Walter), (p. wyżej: nr. 119).

Tarnów.

Oddział Tarnowski Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (III Gimnazjum, prof. E. Carewicz), (p. wyżej: nr. 119).

Toruń.

124. Towarzystwo Miłośników Miasta Torunia (Ratusz, pokój 25).

T-wo powstałe w r. 1923 ma na celu popularyzację znajomości dziejów i stanu obecnego miasta, współdziałanie w opiece nad jego zabytkami oraz materjalne i literackie popieranie czasopisma *Tygodnik Toruński.*

T-wo posiada sekcję prasową.

Liczba członków T-wa (III.1926): 250.

125. * Bractwo Pomorskie (Pomorski Urząd Wojewódzki).

Bractwo ma na celu[1]): 1. bratnią koleżeńskość wzajemną, 2. pracę nad kulturą polską na Pomorzu, opierającą się na rodzimych pierwiastkach kulturalnych, 3. informowanie ogółu polskiego o stanie kultury i ideowości polskiej na Pomorzu, 4. słuszną obronę Pomorza

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 422.

wobec niesprawiedliwych zarzutów, 5. opiekowanie się uczącą się młodzieżą pomorską.

126. Instytut Bałtycki (ul. Bydgoska 90).

Instytut powstał w r. 1925. Celem Instytutu jest: badanie stosunków gospodarczych, politycznych, narodowościowych i t. p. wybrzeża bałtyckiego pod kątem widzenia związanych z niemi interesów polskich (§ 2 Statutu).

Instytut zbiera materjały i organizuje bibljotekę.

Liczba członków Instytutu (V.1926): 30.

Roczny budżet Instytutu (1926): przypuszczalnie około 20.000 zł.

Oddział Toruński Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. św. Katarzyny 4, p. Sydow), (p. niżej: nr. 127).

Warszawa.

127. Polskie Towarzystwo Krajoznawcze (ul. Karowa 31).

T-wo, założone w r. 1906, do r. 1918 pracowało tylko na terenie b. Kongresówki, potem zaś rozszerzyło swoją działalność na całą Rzeczpospolitą. T-wo ma na celu: a) gromadzenie i opracowywanie materjałów naukowych, dotyczących krajoznawstwa ziem polskich i krajów sąsiednich historycznie lub geograficznie z niemi związanych, b) popularyzację wiadomości dotyczących krajoznawstwa polskiego, c) rozbudzanie zamiłowania do zwiedzania Polski i ułatwianie tego zwiedzania, d) współudział w ochronie przyrody ziem polskich, ich zabytków, krajobrazu i swojszczyzny (§ 4 Statutu).

T-wo posiada sekcje: odczytową, bibljoteczną, wycieczkową, finansową, fotograficzną, naukową i Koła Młodzieży Szkolnej. Ponadto T-wo ma muzea, bibljoteki i zbiory fotograficzne w Oddziałach: Warszawskim, Piotrkowskim, Sandomierskim, Kieleckim, Toruńskim, Włocławskim i Radomskim.

T-wo posiada Oddziały na prowincji w: Brześciu n/Bugiem, Bydgoszczy, Choceniu, Dobrem (pow. nieszawski), Grudziądzu, Kaliszu, Kartuzach, Kielcach, Kobryniu, Krakowie, Kutnie, Lublinie, Łęczycy, Łodzi, Łomży, Nowogrodzie Łomżyńskim, Ostrowcu, Piotrkowie, Pińczowie, Poznaniu, Radomiu, Sandomierzu, Toruniu, Włocławku i Wilnie.

Organem T-wa jest dwutygodnik *Ziemia* i miesięcznik dla młodzieży *Orli lot*. T-wo prowadzi naukowe i popularne wydawnictwa z dziedziny krajoznawstwa oraz wydaje przewodniki po kraju.

Liczba członków T-wa we wszystkich Oddziałach (1925): 5.000.

Budżet T-wa (Oddziału Warszawskiego w r. 1925): 60.000 zł.

Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (Foksal 18, m. 12, inż. Jan Jaroszyński), (p. wyżej: nr. 119).

Wilno.

128. * Towarzystwo Miłośników Wilna (Uniwersytet Stefana Batorego, Wydział Sztuk Pięknych).

T-wo powstałe w r. 1919 [1]) ma następujące zadania: badanie i ochronę zabytków wileńskich, czuwanie nad doprowadzeniem miasta i jego życia do poziomu wymagań współczesnych na Zachodzie, czuwanie nad rozwojem miasta pod względem artystycznym, rozbudzanie ruchu artystycznego i życia towarzyskiego, popieranie wystaw, teatru, ruchu umysłowego oraz ruchu turystycznego.

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (dr. J. Lande, Zaułek Bernardyński 8), (p. wyżej: nr. 119).

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Nowogródzka 22, prof. Sławiński), (p. wyżej: nr. 127).

Włocławek.

Oddział Włocławski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (ul. Kaliska 1), (p. wyżej: nr. 127).

Zakopane.

Odział Zakopiański Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (dr. M. Świerz, Sobczakówka 12), (p. wyżej: nr. 119).

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej" str. 587.

Żywiec.

Oddział Żywiecki Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (Zarząd Dóbr Żywieckich, inż. M. Mączyński), (p. wyżej: nr. 119).

18. *Literatura.*

Kraków.

Oddział Krakowski Towarzystwa Literackiego imienia Mickiewicza.

Powstał w r. 1920 [1]), (p. niżej: nr. 129).

Polska Akademja Umiejętności. Komisja do Badań w Zakresie Literatury i Oświaty w Polsce (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Polska Akademja Umiejętności. Komitet Bibljoteki Pisarzów Polskich (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lublin.

Oddział Lubelski Towarzystwa Literackiego imienia Mickiewicza.

Powstał w r. 1921 [2]), (p. niżej: nr. 129).

Lwów.

129. Towarzystwo Literackie imienia Adama Mickiewicza (ul. św. Mikołaja 4, Seminarjum polonistyczne U. J. K.).

T-wo powstało w r. 1886. Celem T-wa jest: a) umiejętne badanie dziejów piśmiennictwa polskiego ze szczególnem uwzględnieniem twórczości Adama Mickiewicza i spółczesnego mu ruchu umysłowego, b) budzenie zamiłowania do literatury polskiej, naukowe pogłębienie jej znajomości i badanie języka polskiego jako wyrazu twórczości artystycznej, c) krzewienie czci dla wielkich poetów i pisarzy polskich.

T-wo posiada oddziały czynne w Krakowie, Lublinie i Warszawie, chwilowo zaś nieczynne w Poznaniu i Wilnie.

T-wo wydaje *Bibljografję Literatury Polskiej.* Organem T-wa jest *Pamiętnik Literacki.*

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 405.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 405.

Liczba członków T-wa (1925): 300.
Budżet roczny T-wa (1925): około 10.000 zł.

Poznań.

** Oddział Poznański Towarzystwa Literackiego imienia Mickiewicza (chwilowo nieczynny), (p. wyżej. nr. 129).

Warszawa.

Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Komisja do badań nad Historją Literatury i Oświaty (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Oddział Warszawski Towarzystwa Literackiego im. Mickiewicza.
Powstał w r. 1920 [1]) (p. wyżej: nr. 129).

Polski Instytut Teatrologiczny (p. niżej: 29, nr. 321).

Wilno.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział Filologji, Literatury i Sztuki (p. wyżej: dział I, nr. 12).

** Oddział Wileński Towarzystwa Literackiego imienia Mickiewicza (chwilowo nieczynny), (p. wyżej: nr. 129).

19. *Matematyka.*

Kraków.

130. Polskie Towarzystwo Matematyczne (ul. Gołębia 20, II p. Instytut Matematyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego), T-wo założone w r. 1919 pod nazwą „Towarzystwo Matematyczne w Krakowie“ [2]) przekształciło się w r. 1920 w T-wo ogólno-polskie [3]). Celem T-wa jest wszechstronne pielęgnowanie nauk matematycznych czystych i stosowanych.

Odziały T-wa znajdują się we Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie.

T-wo wydaje od r. 1921 *Rocznik Polskiego Towarzystwa Mate-*

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 405.
[2]) p. t. II „Nauki Polskiej“, str. 585.
[3]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 388.

matycznego (*Annales de la Société Mathématique Pol.*), w r. 1921 pod nazwą *Rozprawy Polskie Towarzystwa Matematycznego*, drukujący prace tylko w językach obcych; prace polskie drukowane są w t. zw. Dodatku do *Rocznika Polskiego Towarzystwa Matematycznego*.

Liczba członków (z wyboru) w r. 1925: 110.

Polska Akademja Umiejętności. Komisja Historji Nauk Matematyczno-Przyrodniczych (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lwów.

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Matematycznego (Uniwersytet, Seminarjum Matematyczne), (p. wyżej: nr. 130).

Towarzystwo Naukowe we Lwowie. Wydział Matematyczno-Przyrodniczy (p. wyżej: dział I, nr. 2).

Poznań.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Matematycznego (Uniwersytet, Seminarjum matematyczne).

Powstał w r. 1924[1]) (p. wyżej: nr. 130).

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja Matematyczno-Przyrodnicza (p. wyżej: dział I, nr. 9).

Warszawa.

Gabinet Matematyczny Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (Pałac Staszica) (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Matematycznego (Uniwersytet, Seminarjum matematyczne), (p. wyżej: nr. 130).

Wilno.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział nauk matematycznych, przyrodniczych i lekarskich (p. wyżej: dział I, nr. 12).

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Matematycznego (Uniwersytet, Seminarjum matematyczne), (p. wyżej: nr. 130).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 410.

20. *Medycyna, higiena, weterynarja.*

Białystok.

Oddział Białostocki Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (dr. Walewski), (p. niżej: nr. 169).

Częstochowa.

131. Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie (ul. Kościuszki 1, dr. Karol Rożkowski). T-wo założone w r. 1901 ma na celu dążenie do utrzymania się na poziomie współczesnej nauki lekarskiej, przykładanie się do jej postępów, zbliżenie do siebie osób poświęcających się zawodowi lekarskiemu i utrzymanie godności powołania.

Bibljoteka T-wa zawiera 601 dzieł, broszur i monografij w 803 tomach i 117 tomów czasopism i wydawnictw perjodycznych.

Sprawozdania z działalności T-wo umieszcza w *Gazecie Lekarskiej* (Warszawa).

Liczba członków T-wa (XI. 1926): honorowych 41, rzeczywistych 48.

Budżet T-wa (1925): w dochodach 1.344 zł. w rozchodach 1.282 zł.

Oddział Częstochowski Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (dr. Petrikat), (p. niżej: nr. 169).

Oddział Częstochowski Warszawskiego Towarzystwa Higjenicznego (p. niżej: nr. 174).

Oddział Częstochowski Towarzystwa Internistów Polskich (p. niżej: nr. 176).

Grodzisk Mazowiecki.

Grodziski Oddział Warszawskiego Towarzystwa Przeciwgruźliczego (p. niżej: nr. 172).

Kalisz.

132. * Kaliskie Towarzystwo Lekarskie.

Katowice.

133. * Towarzystwo Lekarzy Polaków na Śląsku (dr. Jarczyk, ul. Warszawska 3).

Oddział Katowicki Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (ul. Warszawska 6, dr. Hlond), (p. niżej: nr. 169).

Kielce.

Oddział Kielecki Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (Szpital obyczajowy, dr. Kal), (p. niżej: nr. 169).

Kraków.

134. Krakowskie Towarzystwo Lekarskie (ul. Radziwiłłowska 4).

T-wo założone w r. 1862 jest obecnie autonomiczną sekcją Towarzystwa Lekarzy Galicyjskich. Towarzystwo ma na celu (§ 1 Statutu) utrzymywanie się na równi z dzisiejszym stanem nauki lekarskiej, przykładanie się do jej postępu, obznajmianie zagranicy z polskiem piśmiennictwem lekarskiem, zbliżanie do siebie osób, poświęcających się zawodowi lekarskiemu, utrzymanie godności powołania oraz obronę interesów stanu lekarskiego.

T-wo posiada czytelnię obejmującą 700 czasopism lekarskich oraz bibljotekę [1]).

Organem T-wa jest *Polska Gazeta Lekarska* (Warszawa).

T-wo posiada (1925) 14 członków honorowych i 249 członków czynnych.

Budżet roczny T-wa: 8—9.000 zł.

135. Stała Delegacja Zjazdów Lekarzy i Przyrodników Polskich (ul. Radziwiłłowska 4, dom Towarzystwa Lekarskiego).

Delegacja jest rodzajem wydziału Zjazdów, instytucji stałej rządzącej się statutem uchwalonym w r. 1869, ostatni raz uzupełnionym w r. 1900, w którym to roku Zjazdy wyłoniły Delegację po raz pierwszy. Delegacja wybierana jest przez każdy Zjazd w liczbie 7 delegatów i 4 zastępców dla utrzymania związku między zjazdami. Do jej zakresu należy; odebranie rachunków, aktów i funduszów od Delegacji poprzedzającego Zjazdu tudzież od Wydziału gospodarczego ostatniego Zjazdu i udzielenie obojgu absolutorjum, wykonanie uchwał ostatniego Zjazdu, ogłoszenie sprawozdania z czynności naukowych

[1]) p. wyżej: Bibljoteki str. 177.

ostatniego Zjazdu, wreszcie zarząd funduszami, które będą obracane przedewszystkiem na zasiłki dla wydziałów gospodarczych Zjazdów, a także na cele naukowe, wskazane uchwałami Zjazdów.

Delegacja posiada archiwum, stanowiące materjał do historji Zjazdów lekarzy i przyrodników polskich.

Organem Delegacji są *Dzienniki* i *Pamiętniki Zjazdów Lekarzy i Przyrodników Polskich.*

136. Związek Stomatologów i Lekarzy Dentystów na obszarze Izby Lekarskiej Krakowskiej (ul. Garncarska 9).

T.wo założone w r. 1907, jako Towarzystwo Stomatologów Polskich o celach wyłącznie naukowych, przekształciło się w r. 1926 w Związek pod nazwą powyższą, który obok celów naukowych ma za zadanie obronę interesów zawodowych stomatologów i lekarzy dentystów.

Liczba członków T-wa (II. 1926): 28.

137. Krakowskie Towarzystwo Ginekologiczne (ul. Kopernika 7, Klinika Ginekologiczno-położnicza).

T-wo założone w r. 1889 ma na celu pracę nad rozwojem ginekologji polskiej. Wspólnie z innemi towarzystwami ginekologicznemi współpracuje nad wydawnictwem *Ginekologia Polska*, która jest organem T-wa.

Liczba członków T-wa (IX. 1926): około 50.

Budżet roczny T-wa: 250 zł.

138. Towarzystwo Neurologiczno-Psychjatryczne w Krakowie (ul. Kopernika 48, Klinika Neurologiczna).

T-wo założone w r. 1914 ma na celu rozbudzanie i szerzenie ruchu naukowego w zakresie neurologji i psychjatrji, z uwzględnieniem pokrewnych gałęzi wiedzy, działalność w kierunku podnoszenia opieki nad nerwowo i umysłowo chorymi, zbliżanie i zespalanie interesujących się powyższemi zadaniami dla wspólnej pracy.

Sprawozdania T-wa umieszczane są w *Neurologji i Psychjatrji Polskiej* (Warszawa).

Liczba członków T-wa (II. 1926): 30, składka członkowska 4 zł. rocznie.

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego (Uniwersytet, Klinika chorób skórnych), (p. niżej: nr. 168).

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (Uniwersytet, prof. Walter), (p. niżej: nr. 169).

Filja Państwowego Zakładu Higjeny w Krakowie (Instytut Weterynarji Uniwersytetu Jagiellońskiego).

Filja posiada oddział wyrobu surowic (tymczasowy), który powstał w r. 1920, i oddział bakterjologiczny, utworzony w r. 1919 (p. niżej: nr. 173).

Oddział Krakowski Warszawskiego Towarzystwa Higjenicznego (p. niżej: nr. 174).

Oddział Krakowski Towarzystwa Internistów Polskich (p. niżej: str. 176).

Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Psychjatrycznego (ul. Kopernika 48, Klinika chorób nerwowych i umysłowych), (p. niżej: nr. 183).

Lublin.

139. Lubelskie Towarzystwo Lekarskie (ul. Niecała 3).

T-wo założone w r. 1874 ma na celu działalność naukową lekarską przez wygłaszanie referatów, demonstrowanie chorych i preparatów, współdziałanie z władzami państwowemi i samorządowemi w zakresie higjeny społecznej, walki z epidemjami i t. d., dostarczanie członkom T-wa odpowiednich warunków do śledzenia postępu nauk lekarskich przez prenumeratę czasopism, dzieł naukowych i innych pomocy lekarskich.

T-wo posiada komisję bibljoteczno-odczytową.

T-wo utrzymuje i prowadzi pracownię anatomo-patologiczną pod kierunkiem lekarza specjalisty, z której korzystają wszystkie szpitale lubelskie. Pozatem posiada bibljotekę (12.200 t.).

Organem T-wa jest *Polska Gazeta Lekarska* (Warszawa).

Liczba członków T-wa (X. 1926): 36 członków honorowych, 8 korespondentów, 65 zwyczajnych.

Budżet T-wa (1924/5): około 2.000 zł.

Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego (Szpital św. Józefa), (p. niżej: nr. 168).

Filja Państwowego Zakładu Higjeny.
Czynny jest od r. 1919 Oddział bakterjologiczny (p. niżej: nr. 173).

140. Oddział Lubelski Warszawskiego Towarzystwa Higjenicznego (ul. Namiestnikowska 35, dr. W. Tołwiński).
Powstał w r. 1902. Statut Oddziału (p. Warsz. Tow. Higj., nr. 174).
Liczba członków rzeczywistych (III. 1926): 76.
Budżet roczny Oddziału (1925): około 900 zł.

Oddział Lubelski Towarzystwa Internistów Polskich (p. niżej: nr. 176).

Lwów.

141. Towarzystwo Lekarzy Polskich b. Galicji (ul. Romanowicza 3).
T-wo założone w r. 1867 jako Towarzystwo Lekarzy Galicyjskich ma na celu: a) rozwój i krzewienie nauki lekarskiej, b) czuwanie nad interesami i godnością stanu lekarskiego oraz opiekę nad sprawami sanitarnemi, c) niesienie pomocy materjalnej wdowom i sierotom po lekarzach oraz udzielanie zapomóg niezdolnym do pracy i podupadłym materjalnie członkom T-wa.
Usamodzielnionemi sekcjami T-wa są: Krakowskie Towarzystwo Lekarskie (p. wyżej) i Lwowskie Towarzystwo Lekarskie (p. niżej); nadto T-wo posiada 20 kół prowincjonalnych podlegających obecnie reorganizacji.
T-wo posiada bibljotekę (około 6000 t.).
Organem T-wa jest *Polska Gazeta Lekarska* (Warszawa).
Liczba członków kół prowincjonalnych T-wa: 150.

142. Lwowskie Towarzystwo Lekarskie (ul. Lindego 6, Poliklinika).
T-wo powstało w r. 1867 r. jako Towarzystwo Lekarzy Galicyjskich (p. wyżej). W r. 1877 utworzyła się Sekcja Lwowska wyżej wymienionego T-wa, która w r. 1901 wyodrębniła się w T-wo o nazwie dzisiejszej.

T-wo ma cele naukowe i zawodowe.

T-wo utrzymuje bibljotekę dzieł lekarskich.

Organem T-wa jest *Polska Gazeta Lekarska* (Warszawa). Mniej więcej co rok T-wo wydaje *Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego*.

Liczba członków T-wa (1925): 237.

Budżet roczny T-wa: około 10.000 zł.

143. Lwowskie Towarzystwo Ginekologiczne (ul. Pijarów 4, Klinika Położnicza).

T-wo powstało w r. 1898. Celem T-wa (§ 2 Statutu) jest: utrzymywanie położnictwa i ginekologji na współczesnym poziomie naukowym, utrzymywanie ściślejszych stosunków koleżeńskich, przestrzeganie etyki lekarskiej, wreszcie ułatwianie swym członkom obok nabywania wiedzy fachowej także i pomocy moralnej i materjalnej w zakresie tej gałęzi medycyny.

Organem T-wa jest *Ginekologja Polska* (wychodzi w Warszawie).

T-wo posiada 41 członków zwyczajnych i 3 członków korespondentów (V. 1926).

Budżet roczny T-wa (1925): 1.250 zł.

144. Lwowskie Towarzystwo Walki z Gruźlicą (ul. Lindego 5).

T-wo powstałe w r. 1902 ma na celu walkę z gruźlicą jako klęską społeczną na terenie miasta Lwowa.

T-wo prowadzi przychodnię przeciwgruźliczą dla dorosłych, oddział gruźlicy dziecięcej, oddział chorób gardła, uszu i krtani, oddział heljoterapeutyczny, pracownię rentgenowską, laboratorjum chemiczno-lekarskie, oddział do wstrzykiwań podskórnych i śródżylnych, oddział leczenia zapomocą odmy sztucznej. T-wo posiada bibljotekę (2000 t.).

Organem T-wa jest czasopismo wychodzące w Warszawie p. t. *Gruźlica*.

Liczba członków wspierających T-wa (II. 1926): 10.

Roczny obrót kasowy T-wa: 140.527,83 zł.

145. Polskie Towarzystwo Higjeniczne we Lwowie (ul. Senatorska 5).

T-wo zostało założone w r. 1890 jako Koło Przyjaciół Zdrowia, w r. 1905 uzyskało nowy statut jako Towarzystwo Higjeniczne, od roku zaś 1923 istnieje pod nazwą dzisiejszą jako oddział lwowski Towarzystwa Higjenicznego w Warszawie.

Celem T-wa jest badanie stosunków zdrowotnych w kraju, staranie się o ich poprawę, zaznajamianie ludności z zasadami pielęgnowania i ochrony zdrowia, jako też popieranie rozwoju nauki higjeny w kierunku praktycznym i teoretycznym.

T-wo posiada sekcje: odczytową, alkoholową, redakcyjną i wydawniczą, wychowania fizycznego, higjeny ludowej i walki z rakiem. T-wo posiada zbiór przezroczy do wykładów z zakresu higjeny oraz prowadzi pracownię do badań sprawności fizycznej (przy Zakładzie Patologji Ogólnej U. J. K.).

T-wo wydaje bibljoteczkę higjeniczną (dotychczas 10 tomików). Organem T-wa jest czasopismo *Zdrowie* (Warszawa).

Liczba członków T-wa (I. 1926): 136.

Budżet roczny T-wa (1925): 1.500 zł. w dochodach, 500 zł. w rozchodach.

146. Towarzystwo Miłośników Historji Medycyny we Lwowie (ul. Romanowicza 5).

Celem T-wa założonego w r. 1925 jest popieranie zamiłowania i rozwój historji medycyny.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 40.

147. Związek Stomatologów Lwowskiej Izby Lekarskiej (ul. Kopernika 11).

T-wo powstało w r. 1911 pod nazwą Związku Lekarzy Dentystów przynależnych do Izby Lekarskiej wschodnio-galicyjskiej. Nazwę zmieniło w r. 1924. Celem Związku jest: a) rozwijanie odpowiedniej naukowej działalności, b) podniesienie stanowiska społecznego swych członków, c) budzenie łączności koleżeńskiej i obrona interesów stanu stomatologów.

Związek posiada komisję pośrednictwa pracy, cennikową i komitet redakcyjny *Polskiej Dentystyki.*

Związek wydaje *Polską Dentystykę*, dwumiesięcznik.

Liczba członków Związku (1925): 60.
Budżet Związku (1922): 8.400 zł.

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego (Uniwersytet, Klinika chorób skórnych), (p. niżej: nr. 168).

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (Uniwersytet, prof. dr. Moraczewski), (p. niżej: nr. 169).

Filja Państwowego Zakładu Higjeny we Lwowie. Zakład istnieje od r. 1919 i posiada dwa oddziały: bakterjologiczny (diagnostyczny) i szczepień przeciwko wodowstrętowi (pasteurowski), (p. niżej: nr. 173).

Oddział Lwowski Towarzystwa Internistów Polskich (p. niżej: nr. 176).

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Psychjatrycznego (Kulparków, dyr. Zagórski), (p. niżej: nr. 183).

Łódź.

148. Towarzystwo Lekarskie Łódzkie (ul. Ewangielicka 9). T-wo założone w r. 1885 ma na celu uprawianie i pogłębianie wiedzy lekarskiej.

Bibljoteka T-wa składa się z 3307 dzieł w 4543 tomach. T-wo posiada zbiory: fotografij ludzi zasłużonych 316 sztuk, fotografij z historji medycyny 71 sztuk oraz 2 zbiory fotografij drobnowidzowych.

Organem T-wa jest *Polska Gazeta Lekarska* (Warszawa).

Liczba członków T-wa (XI. 1926): 181.

Budżet roczny (1925): w dochodach 7.200 zł., w rozchodach 6.800 zł.

149. Łódzkie Towarzystwo Ginekologiczne (ul. Piotrkowska 45, lecznica „Vita").

T-wo założone w r. 1923, wznowiło swą działalność w r. 1926.

Celem T-wa jest zbiorowa praca nad rozwojem położnictwa i ginekologji polskiej.

Organem T-wa jest *Ginekologja Polska* (Warszawa).

Liczba członków T-wa (V. 1926): 34.

Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego (w lokalu Tow. Lek.), (p. niżej; nr. 168).

Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (ul. Rokicińska 10, dr. Skalski), (p. niżej: nr. 169).

Filja Państwowego Zakładu Higjeny w Łodzi (Miejska Pracownia Bakterjologiczna).

Czynny oddział bakterjologiczny od r. 1919 (p. niżej: nr. 173).

Oddział Łódzki Towarzystwa Internistów Polskich (p. niżej: nr. 176).

Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Psychjatrycznego (Zakład w Kochanówce, dr. Siwiński), (p. niżej: nr. 183).

Łuck.

150. Łuckie Towarzystwo Lekarskie (ul. Skorupki 11 a, sekretarjat: ul. Sienkiewicza 23, dr. Lipiński).

T-wo powstało w r. 1920 [1]) jako sekcja naukowa Łuckiego Obwodowego Koła Związku Lekarzy Państwa Polskiego.

Celem T-wa jest: a) praca naukowa w dziedzinie medycyny teoretycznej i praktycznej, b) badanie przyrody i warunków sanitarno-higjenicznych Wołynia, c) szerzenie wiadomości z higjeny wśród miejscowej ludności, d) współpraca i popieranie instytucyj na polach zdrowotnem, oświatowem i kulturalnem.

Bibljoteka T-wa i muzeum anatomo-patologiczne znajdują się w zaczątku.

Organem T-wa jest *Polska Gazeta Lekarska* (Warszawa).

Liczba członków T-wa (1926): 33.

Budżet roczny T-wa (1925): 4.070 zł.

Oddział Łucki Warszawskiego Towarzystwa Higjenicznego (p. niżej: nr. 174).

Nowogródek.

151. * Nowogródzkie Towarzystwo Lekarskie.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 415.

Płock.

152. * Płockie Towarzystwo Lekarskie (ul. Więzienna 23, dr. Maciesza).

Oddział Płocki Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (Szpital chorób wenerycznych, dr. Żęczykowski), (p. niżej: nr. 169).

Oddział Płocki Warszawskiego Towarzystwa Przeciwgruźliczego (p. niżej: nr. 172).

Poznań.

153. Towarzystwo Eugeniczne w Poznaniu (Stary Rynek, Ratusz, dr. Szulc).

T-wo powstało około r. 1905 jako Towarzystwo ku zwalczaniu chorób wenerycznych, przekształciło się około r. 1908 na Towarzystwo Higjeniczno-społeczne, w roku zaś 1921 otrzymało nazwę dzisiejszą. Celem T-wa jest walka ze zwyrodnieniem rasy.

Organem T-wa jest *Walka ze zwyrodnieniem rasy*, czasopismo wychodzące w Warszawie.

T-wo posiada kilkudziesięciu członków.

154. Towarzystwo Higjeniczne w Poznaniu (ul. Fredry 10, Collegium medicum, prof. Gantkowski).

T-wo powstało w r. 1925 jako samodzielna filja Warszawskiego Towarzystwa Higjenicznego, mająca wspólny z niem Statut. Zadaniem T-wa jest stwarzanie pomostu współpracy między lekarzami a inteligencją innych zawodów (p. niżej: nr. 174).

155. Polskie Towarzystwo Ginekologiczne (ul. Patrona Jackowskiego 42, prof. Kowalski).

Siedzibą T-wa jest miejscowość, w której mieszka każdorazowy prezes T-wa (obecnie w Poznaniu). T-wo powstałe w r. 1922 [1]) ma na celu łączenie lekarzy chorób kobiecych i położników, ułatwianie im wymiany zdań i pobudzanie do pracy naukowej na polu ginekologji i położnictwa. Głównem zadaniem T-wa jest urządzanie zjazdów

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 414.

polskich ginekologów co dwa lata. Na zjazdach tych wybierany bywa Zarząd T-wa i określana siedziba na następne dwa lata.

T-wo wydaje czasopismo *Ginekologia Polska* (Warszawa).

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego (Uniwersytet, Klinika chorób skórnych), (p. niżej: nr. 168).

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (Uniwersytet, prof. Karwowski), (p. niżej: nr. 169).

Oddział Poznański Towarzystwa Internistów Polskich (p. niżej: nr. 176).

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Psychjatrycznego (ul. Fredry 12, dr. Skoczyński), (p. niżej: nr. 183).

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Radjologicznego (ul. Skarbowa 2, prof. K. Mayer), (p. niżej: nr. 184).

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja Lekarska (p. wyżej: dział I, nr. 9).

Piotrków.

Oddział Piotrkowski Towarzystwa Internistów Polskich (p. niżej: nr. 176).

Radom.

Oddział Radomski Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (ul. Długa 4, dr. Vorbrodt), (p. niżej: nr. 169).

Siedlce.

156. * Siedleckie Towarzystwo Lekarskie.

Sosnowiec.

Oddział Sosnowiecki Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (ul. Piłsudskiego 10, dr. Chomentowski), (p. niżej: nr. 169).

Oddział Sosnowiecki Towarzystwa Internistów Polskich (p. niżej: nr. 176).

Tomaszów Rawski.

Oddział Tomaszowski Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (dr. Biernacki), (p. niżej: nr. 169).

Toruń.

157. Towarzystwo Lekarskie w Toruniu (ul. Szeroka, dr. Betlejewski).

T-wo było czynne od r. 1878 jako „Ärzteverein", od czasu oswobodzenia Pomorza jest kołem toruńskiem Związku Lekarzy Zachodniej Polski. Celem T-wa jest popieranie nauki lekarskiej i obrona interesów gospodarczych członków T-wa.

T-wo posiada bibljotekę wcieloną do Książnicy im. Kopernika w Toruniu oraz zbiór czasopism lekarskich.

Organem T-wa są *Nowiny Lekarskie.*

Liczba członków T-wa (V.1926 r.): 45.

Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Wydział przyrodniczo-lekarski (p. wyżej: dział I, nr. 11).

158. Towarzystwo Lekarzy Weterynarji na Pomorzu ul. Bydgoska 10, dr. Schwartz).

Celem T-wa utworzonego w r. 1920 jest wymiana zebranych doświadczeń z praktyki lekarskiej, wzajemna pomoc i współpraca nad interesami zawodowemi i naukowemi lekarzy weterynarji.

Liczba członków T-wa (VI.1926): 37 zwyczajnych i 1 honorowy.

Budżet roczny T-wa (1925): 1.000 zł. w dochodach, 700 zł. w rozchodach.

Oddział Toruński Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (dr. Steinborn), (p. niżej: nr. 169).

Filja Państwowego Zakładu Higjeny w Toruniu.

Oddział bakterjologiczny czynny od r. 1922 (p. niżej: nr. 173).

Warszawa.

159. ° Akademja Nauk Lekarskich [1]).

160. Towarzystwo Lekarskie Warszawskie (ul. Niecała 7).

T-wo założone w r. 1821 ma na celu „przykładanie się do doskonalenia nauk lekarskich, zbliżanie do siebie osób poświęcających się tym naukom i wzajemne udzielanie sobie uwag, rzeczy lekarskiej mianowicie dotyczących“ (§ 1 Ustawy).

T-wo prowadzi pracownię chemiczno-bakterjologiczną; posiada bibljotekę [2]) i czytelnię.

T-wo wydaje *Przegląd Piśmiennictwa Lekarskiego Polskiego* (rocznik) i *Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego*, który jest organem T-wa.

Liczba członków T-wa (1925): 380.

Budżet roczny T-wa (1925): około 40.000 zł.

161. Polsko-Francuskie Towarzystwo Lekarskie (Société Médicale Franco-Polonaise) (ul. Widok 23).

T-wo zatwierdzone w r. 1920 [3]) jest autonomicznym oddziałem Stowarzyszenia Polsko-Francuskiego (p. niżej, dział X, nr. 470). Ma za zadanie rozwój stosunków naukowych i zawodowych lekarzy polskich i francuskich zgodnie z ideą sympatji tradycyjnej, łączącej oba narody.

T-wo wydało *Sprawozdania ze Zjazdów* lekarskich francusko-polskich w Warszawie i Paryżu w latach 1921 i 1925.

T-wo ma członków w Warszawie, na prowincji i zagranicą. Liczba członków T-wa w r. 1926 wynosi 396.

Budżet T-wa (rok zjazdowy 1925): w dochodach 17.418 zł., w rozchodach 13.720,28 zł. Przeciętny budżet roczny: około 1.000 zł.

162. ° Lekarskie Towarzystwo Wydawnicze (ul. Boduena 2 m. 3).

T-wo zawiązane w styczniu r. 1927 ma za zadanie skoordynowanie całej naukowej oraz zawodowej pracy lekarskiej, wydawanie

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej“, str. 584.

[2]) p. wyżej: Bibljoteki str. 212.

[3]) p. t. IV „Nauki Polskiej str. 402.

dzieł naukowych z zakresu medycyny tudzież finansowe popieranie nowopowstających wydawnictw lekarskich i wszelkich publikacyj wchodzących w zakres medycyny lub dziedzin pokrewnych.

163. Zrzeszenie Lekarzy Rzeczypospolitej Polskiej (ul. Śliska 28).

Zrzeszenie utworzone w r. 1923 [1]) ma na celu popieranie pracy naukowej w zakresie nauk lekarskich, pracę na polu medycyny i higjeny społecznej, podnoszenie poziomu naukowego członków, samopomoc materjalną, obronę interesów zawodowych i rozwój życia towarzyskiego.

164. Towarzystwo Chirurgów Polskich (sekretarjat: ul. Wspólna 62 m. 4, dr. E. Lewenstern).

T-wo założone w r. 1921 zostało zreorganizowane w r. 1923 [2]). Reorganizacja polegała na tem, iż zaniechano uprzednich miesięcznych zebrań naukowych jako niewykonalnych ze względu na sferę działalności T-wa obejmującą całą Polskę i ograniczono się do Zjazdów dorocznych urządzanych w miastach uniwersyteckich Rzeczypospolitej.

Zadaniem T-wa jest praca zbiorowa nad rozwojem chirurgji w Polsce, w szczególności przez zespolenie naukowe chirurgów polskich oraz krzewienie wiedzy chirurgicznej wśród ogółu lekarzy polskich (§ 1 Statutu).

T-wo posiada zaczątek bibljoteki.

Organem T-wa jest kwartalnik *Polski Przegląd Chirurgiczny*.

Liczba członków T-wa (XI. 1925): 150.

Roczny budżet T-wa (1925): 10.960 zł.

165. * Towarzystwo Chirurgów Warszawskich (ul. Nowogrodzka 48, dr. Sławiński).

166. Towarzystwo Lekarzy-Dentystów Warszawskich (ul. Bracka 18 m. 30).

T-wo założone w r. 1916 ma na celu (§ 1 Statutu): a) zbliżanie do siebie osób pracujących na polu dentystyki, b) doskonalenie nauk

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 414.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej“, str. 413.

dentystycznych oraz im pokrewnych, c) gromadzenie księgozbioru oraz muzeum dentystycznego, d) pomaganie sobie wzajemne w pracach dentystycznych zarówno teoretycznych jak i praktycznych, e) zwalczanie wszelkich nadużyć w zakresie dentystyki, f) popularyzowanie postępów nauki i sztuki dentystycznej, g) współdziałanie w poprawie bytu członków swoich, h) popieranie kształcących się w zawodzie dentystycznym.

T-wo popiera wydawnictwo *Przeglądu Dentystycznego.*

Liczba członków T-wa (1925): 180.

Budżet roczny T-wa (1925): 2.500 zł.

167. ° Towarzystwo Stomatologiczne (ul. Marszałkowska 48, dr. Brennejzen).

T-wo założone w r. 1926 znajduje się jeszcze w okresie organizacyjnym. Ma na celu pracę zbiorową nad rozwojem stomatologji w najszerszem jej znaczeniu.

Członkiem czynnym T-wa może być każdy stomalog lub dentysta Polak, posiadający prawo praktyki dentystycznej w Państwie Polskiem, jeżeli się wykaże posiadającą pewną wartość pracą naukową, zostanie przyjęty przez Komisję kwalifikacyjną i zatwierdzony przez Zarząd.

Liczba członków T-wa (1926): 30.

168. Polskie Towarzystwo Dermatologiczne (ul. Książęca 2, Szpital św. Łazarza).

Celem T-wa założonego w r. 1919 [1]) jest: 1) rozwój nauki o chorobach skórnych i wenerycznych, 2) podejmowanie prac z zakresu higjeny w tych chorobach i 3) wytwarzanie ściślejszej łączności między lekarzami dermatologami w ich sprawach zawodowych.

T-wo posiada zbiory (preparaty, fotografje, odlewy) i bibljotekę (przeszło 1000 t.).

T-wo posiada oddziały w Krakowie, Lublinie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie.

Organem T-wa jest *Przegląd Dermatologiczny* (wydawany przez T-wo).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 401.

Liczba członków T-wa (1925): 206.
Budżet roczny T-wa (1925): około 4.000 zł.

169. Polskie Towarzystwo Eugeniczne (ul. Żórawia 3 m. 34).

T-wo zostało założone w r. 1915 pod nazwą Polskiego Towarzystwa do walki z chorobami wenerycznemi, w r. 1917 zostało przekształcone na Towarzystwo do walki ze zwyrodnieniem rasy [1]), poczem w r. 1922 przyjęło nazwę podaną wyżej. Zmiany nazwy spowodowane były stopniowem rozszerzaniem się zakresu działania T-wa.

T-wo ma na celu wzmożenie tężyzny fizycznej, umysłowej i moralnej narodu polskiego, spotęgowanie jego odporności i sił twórczych.

T-wo posiada sekcje: prawno-społeczną, eugenetyczną, propagandową, zapobiegania i lecznictwa oraz wydawniczą. Przy sekcji propagandowej czynny jest wydział filmowy. Prowadzi dwie poradnie eugeniczne: w Warszawie (Żórawia 28) i w Katowicach.

T-wo ma oddziały (przedstawicielstwa) w następujących miejscowościach: Białymstoku, Częstochowie, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lwowie, Łodzi, Płocku, Poznaniu, Radomiu, Sosnowcu, Tomaszowie Rawskim, Toruniu, Wielkich Radowiskach (pow. Wąbrzeźno), Wilnie i Włocławku.

T-wo wydaje *Bibljotekę Eugeniczną*. Organem T-wa jest kwartalnik *Zagadnienia Rasy*.

Liczba członków T-wa (1925): 500.
Budżet roczny T-wa (1925): 153.150 zł.

170. Polskie Towarzystwo Gastrologiczne (ul. Trębacka 2, Lecznica).

T-wo założone w r. 1926 powstało z sekcji gastrologów, istniejącej przy Warszawskiem Towarzystwie Lekarskiem od r. 1909. Celem T-wa jest zgrupowanie lekarzy gastrologów oraz internistów, chirurgów i rentgenologów, interesujących się chorobami przewodu pokarmowego, dla możliwie wszechstronnego naukowego i praktycznego oświetlenia wszelkich zagadnień, dotyczących przewodu pokarmowego i przemiany materji.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 401.

Organem T-wa jest czasopismo *Gastrologia Polska.*
Liczba członków T-wa (V. 1926): 35.

171. Warszawskie Towarzystwo Ginekologiczne (ul. Starynkiewicza 3, Klinika położniczo-ginekologiczna U. W.).

T-wo założone w r. 1921[1]) ma za zadanie pracę zbiorową nad rozwojem położnictwa i ginekologji polskiej przez zespolenie naukowe akuszerów i ginekologów warszawskich oraz krzewienie wiedzy położniczo-ginekologicznej wśród lekarzy polskich.

T-wo posiada komisję kwalifikacyjną, komisję konkursową im. Borysowicza i komitet redakcyjny.

Bibljoteka T-wa obejmuje 125 t.

Organem T-wa jest *Ginekologja Polska.*

Liczba członków T-wa (IV. 1926): 120.

Budżet T-wa (1925): w dochodach 2.374 zł., w rozchodach 2.320 zł.

172. Warszawskie Towarzystwo Przeciwgruźlicze (ul. Mazowiecka 5, m. 7).

T-wo założone w r. 1908 w celu „podjęcia walki z gruźlicą, jako z chorobą najbardziej dziesiątkującą wszystkie warstwy społeczeństwa i zespolenia w tych zabiegach wszystkich sił społecznych i prywatnych" (§ 2 Statutu) ma za zadanie m. i. prowadzenie badań naukowych nad istotą gruźlicy i nad środkami jej leczenia.

T-wo posiada oddziały w Grodzisku, Płocku i Żyrardowie.

T-wo podejmuje wydawnictwa broszur i ulotek popularnych, tablic i wykresów statystycznych oraz podręczników.

Liczba członków T-wa (XI. 1926): 195.

Roczny budżet T-wa (1926): 400.318 zł.

173. Państwowy Zakład Higjeny (ul. Kujawska 2).

Zakład noszący do r. 1923 nazwę Państwowego Instytutu Epidemjologicznego powstał w r. 1919[2]). Zakład ma następujące cele i zadania: a) badanie chorób zakaźnych, b) wyrób surowic i szczepionek do celów zapobiegawczych i leczniczych ludzkich i zwierzęcych, c) kształcenie i dokształcanie personelu służby zdrowia.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 401.
[2]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 433.

Zakład dzieli się na następujące oddziały: 1) ogólny (administracyjny), 2) bakterjologiczny (diagnostyczny), 3) wyrobu surowic i szczepionek, 4) wyrobu krowianki ospowej, 5) pasteurowski (szczepienia przeciw wściekliznie), 6) szkoła higjeny.

Filje Zakładu znajdują się w Krakowie, Lublinie, Lwowie, Łodzi, Toruniu i Wilnie. Filje spełniają rolę oddziałów bakterjologicznych z wyjątkiem Filji Lwowskiej, gdzie oprócz oddziału bakterjologicznego istnieje także oddział pasteurowski.

Liczba personelu naukowego Zakładu wraz z filjami w r. 1925: 97 osób.

Budżet Zakładu (wraz z filjami) w r. 1925: w rozchodach 1.055.115 zł. w dochodach 778.253 zł.

174. Warszawskie Towarzystwo Higjeniczne (ul. Karowa 31).

T-wo założone w r. 1898 ma na celu prowadzenie badań naukowych z dziedziny zdrowia i szerzenie wiadomości z higjeny, jak również praktyczne stosowanie środków w celu zmniejszenia wśród mieszkańców kraju skłonności do chorób i śmiertelności.

T-wo prowadzi i utrzymuje Sanatorjum dla chorych piersiowych w Rudce, Instytut Higjeny dziecięcej im. Lenvala i ogrody dziecięce im. Raua.

T-wo posiada oddziały w Częstochowie, Krakowie, Lublinie, Lwowie, Łucku, Poznaniu i Wilnie.

Organem T-wa jest miesięcznik *Zdrowie*.

Liczba członków T-wa w Warszawie (1925): 200.

Budżet roczny T-wa (1925): 33.000 zł.

175. Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej (sekretarjat: ul. Hoża 37 m. 4).

T-wo powstało w r. 1916 w celu zespolenia lekarzy do wspólnej pracy na polu medycyny i higjeny społecznej oraz spraw zawodowych lekarskich w duchu demokratycznym.

T-wo ma sekcję kliniczną.

T-wo gromadzi bibljotekę dzieł lekarskich.

Organem T-wa jest *Warszawskie Czasopismo Lekarskie*.

Liczba członków T-wa (V. 1926): w Warszawie 254 i zamiejscowych 14.

Budżet roczny T-wa (1925): 2.210 zł.

176. Towarzystwo Internistów Polskich (sekretarjat: ul. Żórawia 4a, doc. M. Semerau-Siemianowski).

T-wo powstałe w r. 1907 na terenie b. Galicji [1]) rozszerzyło swą działalność w r. 1923 na wszystkie ziemie polskie. Celem T-wa jest łączenie internistów polskich jako specjalnej reprezentacji tego zawodu w Państwie i nazewnątrz w celu pobudzenia ich do stałej pracy naukowej twórczej.

T-wo ma oddziały w Częstochowie: Krakowie, Lublinie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu, Piotrkowie, Sosnowcu, Włocławku, Wilnie i Zakopanem.

T-wo wydaje *Polskie Archiwum Medycyny Wewnętrznej.*

Liczba członków T-wa (III. 1926): 350.

Roczny budżet T-wa (1925): ok. 13.000 zł.

177. Warszawskie Towarzystwo Neurologiczne (ul. Śniadeckich 8, Towarzystwo Naukowe Warszawskie).

T-wo powstałe w r. 1921 [2]) ma na celu zogniskowanie pracy naukowej w dziedzinie neurologji, psychjatrji i psychologji.

Organem T-wa jest wydawany przezeń kwartalnik *Neurologja Polska.*

Liczba członków T-wa (1925): ok. 90.

Budżet roczny T-wa (1925): 5.000 zł.

178. Towarzystwo Okulistów Polskich (ul. Elektoralna 12, Szpital św. Ducha, Klinika oczna).

T-wo powstałe w r. 1921 ma na celu popieranie okulistyki polskiej.

T-wo wydaje kwartalnik *Klinika Oczna* (sekretarz Redakcji: doc. dr. Melanowski, ul. Żórawia 31).

Liczba członków T-wa (X. 1926): 120.

Budżet roczny T-wa (1925): 2.400 zł.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 413.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 400.

179. Warszawskie Towarzystwo Okulistyczne (ul. Smolna 8, Instytut Oftalmiczny).

T-wo powstało w r. 1908 [1]) jako Polskie Towarzystwo Okulistyczne. Po utworzeniu się podanego wyżej T-wa Okulistów Polskich zmieniło nazwę na dzisiejszą. Celem T-wa jest: a) przyczynianie się do zgłębienia zagadnień z dziedziny nauki o chorobach ocznych — okulistyki — i przykładanie się do jej rozwoju, b) dążenie do ograniczenia szerzenia się chorób oczu i c) strzeżenie spraw zawodowych lekarzy ocznych.

Liczba członków T-wa (X. 1926): 45.

Budżet roczny T-wa (1925): 900 zł.

180. * Polskie Towarzystwo Otorinolaryngologiczne ul. Elektoralna 12, Klinika Laryngologiczna).

T-wo powstało w r. 1920 [2]).

181. Towarzystwo Patologów Polskich (ul. Chałubińskiego 5, Zakład Anatomji Patologicznej Uniw. Warsz.).

T-wo założone w r. 1825 ma na celu pracę zbiorową nad rozwojem patologji w Polsce, w szczególności przez zjednoczenie naukowe patologów polskich i popieranie pracy naukowej z zakresu patologji.

Organem T-wa jest czasopismo *Prace Zakładów Anatomji Patologicznej Uniwersytetów Polskich.*

Liczba członków T-wa (X. 1926): 50.

182. Polskie Towarzystwo Pedjatryczne (ul. Litewska 16, Klinika Chorób dziecięcych U. W.).

T-wo powstało w r. 1917 [3]). Ma na celu: a) podnoszenie poziomu oraz rozwój nauki o chorobach dzieci zarówno w sferze czysto naukowej, jak i w kierunku praktycznym, b) podejmowanie prac z zakresu higjeny wieku dziecięcego, c) wytwarzanie łączności ściślejszej między lekarzami pedjatrami w ich sprawach zawodowych (§ 1 Statutu).

---

[1]) p. t. V. „Nauki Polskiej", str. 414.
[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 401.
[3]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 413.

Liczba członków T-wa (III. 1926): czynnych 141, popierających 66, dożywotnich 3, honorowych 9.

Preliminarz budżetowy na r. 1926: wpływy: 7.386,58 zł., wydatki 1.250 zł.

183. Polskie Towarzystwo Psychjatryczne (ul. Konwiktorska 12, Klinika Psychjatryczna U. W.).

T-wo powstało w r. 1919[1]) i ma za zadanie skupianie lekarzy psychjatrów polskich w celu rozwoju myśli psychjatrycznej polskiej, programowe opracowanie organizacji opieki nad umysłowo chorymi, jej ujednostajnienie ustawowe, zapobieganie chorobom psychicznym, a wreszcie osobiste zbliżenie się rozproszonych w Państwie psychjatrów.

T-wo posiada sekcję abstynentów.

T-wo ma oddziały na prowincji: w Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie,

Organem T-wa jest wydawany przezeń *Rocznik Psychjatryczny*.

Liczba członków T-wa (III. 1926): 159.

Budżet T-wa (1925): 1.711,90 zł.

184. Polskie Towarzystwo Radjologiczne (ul. Widok 23, lokal Stow. Lekarzy Polskich).

T-wo założone w r. 1925 ma na celu skupienie radjologów polskich dla pobudzania do twórczej pracy naukowej w dziedzinie radjologji oraz obronę interesów zawodowych.

T-wo posiada koła w Poznaniu i Warszawie.

T-wo zamierza wydawać *Polskie Archiwum Radjologiczne*.

Liczba członków T-wa (II. 1926): 40.

Budżet T-wa: około 1.500 zł. rocznie.

185. Polski Komitet do zwalczania raka (ul. Karowa 31).

Komitet założony w r. 1921 ma na celu zogniskowanie działalności leczniczej i naukowej w dziedzinie choroby zwanej rakiem oraz innych nowotworów.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 400.

Komitet utrzymuje i prowadzi Przychodnię dla chorych na nowotwory i zakład leczenia radem, organizuje muzeum rakoznawcze i gromadzi bibljotekę.

Organem komitetu jest *Biuletyn Polskiego Komitetu do zwalczania raka.*

Liczba członków Komitetu (V. 1926): około 100.

186. Polskie Towarzystwo Lekarzy Weterynaryjnych (ul. Śliska 47 m. 7).

T-wo założone w r. 1910 jako Warszawskie Towarzystwo Weterynarskie od 1924 nosi nazwę dzisiejszą. Na celu ma rozwijanie ruchu naukowego wśród lekarzy weterynaryjnych, współdziałanie w postępie wiedzy weterynaryjnej oraz ochronę godności i czci zrzeszonych.

T-wo posiada Komitety: naukowy, redakcyjny i zapomogowy.

T-wo utrzymuje i prowadzi: gabinet patologiczno-anatomiczny (804 preparaty) i bibljotekę (1908 dzieł w 2362 t.).

Organem T-wa jest miesięcznik *Wiadomości Weterynaryjne* (wydawany przez T-wo od 1919 r.).

Liczba członków T-wa (V. 1926): 215.

Budżet T-wa (1925): 5.000 zł.

Wielkie Radowiska (pow. Wąbrzeźno).

Oddział Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (ks. dr. Łęgowski), (p. wyżej: nr. 169).

Wilno.

187. Wileńskie Towarzystwo Lekarskie (ul. Zamkowa 24).

T-wo powstało w r. 1805, zostało zreorganizowane w r. 1923/4. Celem T-wa jest popieranie rozwoju nauk lekarskich.

T-wo posiada bibljotekę [1]).

T-wo wydaje od października 1925 r. *Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego.*

Liczba członków T-wa (III. 1926): 146.

Budżet T-wa (1925): 6.398,55 zł.

---

[1]) p. wyżej: Bibljoteki str. 220 (podana bibljografja).

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie Wydział nauk matematyczno-przyrodniczych i lekarskich (p. wyżej: dział I, nr. 12).

188. Związek Lekarzy Dentystów Polaków w Wilnie (ul. Wileńska 26).

Związek założony w r. 1919 ma na celu rozwój nauk dentystycznych i samopomoc koleżeńską.

Organem T-wa jest *Polska Dentystyka* (Lwów).

Liczba członków T-wa (II. 1926): 37.

Budżet T-wa (1925): 900 zł.

189. Towarzystwo Lekarzy Weterynarji w Wilnie (ul. Trocka 19).

T-wo założone w r. 1919 ma za zadanie: a) zrzeszenie wszystkich lekarzy weterynarji kraju jako fachowców bez różnicy przekonań politycznych, b) pracę naukowo-praktyczną i społeczną.

T-wo posiada sekcje: naukową i społeczną.

Bibljoteka T-wa zawiera czasopisma fachowe polskie, niemieckie i francuskie.

Liczba członków T-wa (1925): 30.

Budżet T-wa (1925): 1.260 zł.

Stowarzyszenie Lekarzy Polaków w Wilnie i na prowincji (p. niżej: dział VIII, 1, nr. 372).

190. * Wileńskie Towarzystwo Ginekologiczne (ul. Mickiewicza 22, dr. Karnicki).

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego (Uniwersytet, Klinika chorób skórnych), (p. wyżej: nr. 168).

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (Uniwersytet, prof. Sowiński), (p. wyżej: nr. 169).

Ekspozytura Państwowego Zakładu Higjeny w Wilnie (Zakład Chemji fizjologicznej U. S. B.).

Pracownia bakterjologiczna czynna od r. 1923 (p. wyżej: nr. 173).

Oddział Wileński Warszawskiego Towarzystwa Higjenicznego (p. wyżej: nr. 174).

Oddział Wileński Towarzystwa Internistów Polskich (p. wyżej: nr. 176).

Oddział Wileński Polskiego Towarzystwa Psychjatrycznego (ul. Dąbrowskiego 7, dr. Sycianko), (p. wyżej: nr. 183).

Włocławek.

Oddział Polskiego Towarzystwa Eugenicznego (dr. Dembicki), (p. wyżej: nr. 169).

Oddział Włocławski Towarzystwa Internistów Polskich (p. wyżej: nr. 176).

Zakopane.

Oddział Zakopiański Towarzystwa Internistów Polskich (p. wyżej: nr. 176).

Żyrardów.

Oddział Żyrardowski Warszawskiego Towarzystwa Przeciwgruźliczego (p. wyżej: nr. 172).

21. *Meteorologja.*

Kraków.

† Sekcja Meteorologiczna Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademji Umiejętności.

Po utworzeniu się Państwowego Instytutu Meteorologicznego stacje, które nadsyłały Sekcji swoje obserwacje, od r. 1919 wysyłają je wprost do Instytutu. Sekcja Meteorologiczna przekształciła się w następstwie w Sekcję geofizyczną (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Warszawa.

191. Państwowy Instytut Meteorologiczny (Nowy Świat 72, Pałac Staszica).

Utworzony w r. 1919 [1]). Instytut jest zakładem naukowo-badaw-

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej" str. 588.

czym, jednoczącym całokształt państwowej służby meteorologicznej na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, nie wyłączając służby do potrzeb wojskowych.

Do zadań Instytutu należy: a) organizowanie i prowadzenie spostrzeżeń oraz specjalnych badań naukowych z zakresu meteorologji, b) organizowanie służby pogody i wszelkiej innej służby meteorologicznej ze szczególnem uwzględnieniem potrzeb rolnictwa, wojskowości, lotnictwa, marynarki, komunikacji lądowej i wodnej oraz wyzyskania sił wodnych, c) stały nadzór naukowy i fachowo-techniczny nad stacjami i zakładami meteorologicznemi, prowadzonemi przez urzędy i zakłady państwowe oraz osoby i instytucje, korzystające w tym celu z finansowej pomocy Państwa, d) popieranie badań i prac meteorologicznych, e) udział w akcji meteorologicznej wszechświatowej, f) ogłaszanie wyników i spostrzeżeń meteorologicznych.

Instytut obejmuje wydziały: ogólny, stacyj (klimatologiczny), sprawdzań przyrządów, synoptyczny, aerologiczny i morski.

Instytut posiada sieć meteorologiczną złożoną z 800 stacyj. Ma bibljotekę.

Oddziałem Instytutu jest Wydział Morski w Nowymporcie.

Instytut prowadzi następujące wydawnictwa: miesięcznik *Wiadomości Meteorologiczne* (organ Instytutu), biuletyny meteorologiczne (2 razy dziennie), mapki klimatologiczne (codziennie), roczniki meteorologiczne.

Liczba pracowników Instytutu (1926): 38 w centrali, 8 w Wydziale Morskim i 800 obserwatorów w stacjach.

Budżet roczny Instytutu (1925): 238.000 zł. Preliminarz na rok 1926: 354.167 zł.

192. † Biuro Meteorologiczne przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa.

Istniało od r. 1885 do 1918 i zostało zlikwidowane z chwilą utworzenia Państwowego Instytutu Meteorologicznego (p. wyżej), który przejął i prowadził w dalszym ciągu prace Biura [1]).

---

[1]) p. t. I „Nauki Polskiej" str. 81 i nast.

Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Sekcja Meteorologiczna Komisji Fizjograficznej.

Istnieje od r. 1909 (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Gabinet Meteorologiczny Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Powstał jako Pracownia Meteorologiczna w r. 1912 [1]) (p. wyżej: dział I, nr. 3).

Zakopane.

Stacja Meteorologiczna T-wa „Muzeum Tatrzańskie“ (p. niżej: dział IX, 2, nr. 439).

22. *Numizmatyka.*

Kraków.

193. Towarzystwo Numizmatyczne (ul. Wolska 12, Muzeum Czapskich).

T-wo utworzone w r. 1888 ma na celu szerzenie wiedzy numizmatycznej i nauk pokrewnych.

Zbiory i bibljoteka T-wa oddane są w depozyt Muzeum Czapskich.

Wydawnictwem T-wa są *Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne.*

Liczba członków T-wa (III.1926): 142.

Budżet T-wa (1925): 2.587,71 zł.

Lwów.

194. Związek Numizmatyków Lwowskich (Rynek 6, Kamienica Królewska).

T-wo założone w r. 1912 jako Kółko Starożytników przekształciło się w r. 1918 w Oddział Lwowski Towarzystwa Numizmatycznego w Krakowie, w roku zaś 1925 utworzono osobne T-wo pod nazwą powyższą.

T-wo ma na celu: a) rozbudzanie zamiłowania do zabytków dawnego mincarstwa i medaljerstwa polskiego, b) ochronę i opiekę nad zabytkami, c) informowanie muzeów i członków T-wa o zabytkach

[1]) p. t. I „Nauki Polskiej“ str. 84.

numizmatyki polskiej, będących do nabycia w handlu zagranicznym, d) uzupełnianie zbiorów publicznych przez dary i nabytki numizmatyków, e) kontakt z towarzystwami o pokrewnych celach w kraju i zagranicą.

T-wo wyłoniło komitet redakcyjny czuwający nad wydawnictwem.

T-wo posiada zbiór numizmatyczny i bibljotekę (w zaczątku).

Wydawnictwem i organem T-wa są *Zapiski Numizmatyczne* (kwartalnik).

Liczba członków T-wa (I. 1926): 31.

Budżet T-wa (1925). 3.956,94 zł.

Poznań.

195. Towarzystwo Numizmatyczne w Poznaniu (Góra Zamkowa, Archiwum Państwowe).

T-wo powstałe w r. 1920 [1]) ma na celu popieranie i uprawianie nauk numizmatycznych i sfragistycznych.

T-wo utrzymuje bibljotekę poświęconą numizmatyce, medalografji i sfragistyce, zbiór numizmatyczny, zbiór odlewów gipsowych monet i pieczęci, zbiór klisz fotograficznych monet i pieczęci.

Organem T-wa są *Wiadomości numizmatyczno-archeologiczne* wychodzące w Krakowie.

Liczba członków T-wa (1925): 40.

23. *Orjentalistyka.*

Kraków.

Polska Akademja Umiejętności. Komisja Orjentalistyczna (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lwów.

196. Polskie Towarzystwo Orjentalistyczne (ul. Marszałkowska 1, Instytut Orjentalistyczny U. J. K.).

Celem T-wa utworzonego w r. 1922 [2]) jest przyczynianie się do rozwoju orjentalistyki polskiej i do rozbudzenia w Polsce zainteresowania się Wschodem.

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej“ str. 586.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 405.

Muzeum orjentalistyczne i bibljoteka T-wa w organizacji.

T-wo wydaje: organ swój *Rocznik Orjentalistyczny* (założony w r. 1914 przez grupę orjentalistów polskich, która wydała t. I w 2-ch zeszytach, dalsze wydawanie Rocznika przejęło T-wo) i *Bibljotekę Wschodnią* (razem z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich), zawierającą książki naukowo-popularne o Wschodzie.

Liczba członków T-wa (1925): czynnych (którymi mogą być tylko zawodowi orjentaliści lub znawcy Wschodu, wybrani przez Zarząd T-wa) 18-u, rzeczywistych (każdy interesujący się Wschodem, kto opłaci 12 zł. składki rocznej) 20-u.

Warszawa.

197. * Sekcja Orjentalistyczna przy Instytucie Nauk Antropologicznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (ul. Śniadeckich 8).

Celem Sekcji powstałej w r. 1923 [1]) jest współdziałanie w rozwoju badań orjentalistycznych w Polsce.

Bibljoteka Sekcji znajduje się w zaczątku.

Członkiem czynnym Sekcji może zostać każdy pracujący naukowo w dziedzinie orjentalistyki, przedstawiony przez 2 członków Sekcji i zatwierdzony przez Zarząd i Wydział II T. N. W. Członkiem wspierającym może zostać każdy miłośnik orjentalistyki przedstawiony przez jednego członka Sekcji i zatwierdzony przez Zarząd.

Towarzystwo Polsko-Azjatyckie (p. niżej: dział X, nr. 467).

24. *Pedagogika.*

Kraków.

198. Komisja Historyczno-Pedagogiczna do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce (prof. Stanisław Kot, Straszewskiego 7).

Komisja powołana do życia pismem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 5 listopada 1919 r.[2]) jest samo-

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 417.
[2]) p. t. II „Nauki Polskiej" str. 593.

rządną korporacją naukową przy Ministerstwie W. R. i O. P. Opiera się ona na regulaminie, przyjętym na posiedzeniu Komisji w dniu 3 lutego 1920 r. Na czele Komisji stoi prezes, mianowany na propozycję Komisji przez Ministerstwo W. R. i O. P. na przeciąg trzech lat. Prezes wraz z sekretarzem, mianowanym w ten sam sposób również na okres trzechletni, tworzą ścisły Zarząd.

Zadaniem Komisji jest: a) opracowanie dokładnego planu badań nad historją wychowania i szkolnictwa w Polsce, b) zachęcanie i skupianie większej liczby badaczów naukowych w tym zakresie, c) udzielanie im wskazówek i pomocy, d) zużytkowanie wydawnicze otrzymywanych materjałów i opracowań, e) prowadzenie stałej bibljografji prac tej dziedziny, f) systematyczne inwentaryzowanie materjałów ze zbiorów publicznych i prywatnych.

Komisja posiada Oddziały: we Lwowie i w Warszawie, zamierza zorganizować również Oddział w Poznaniu.

Wydawnictwa Komisji dzielą się na trzy serje: I. *Prace monograficzne z dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce* (do I. 1926 6 tomów), II. *Bibljoteka Polskich Pisarzy Pedagogicznych* (3 tomy) i III. *Materjały do dziejów szkolnictwa polskiego* (2 tomy). Oddział Lwowski wydawał w r. 1921/2 jako swój organ *Wiadomości z dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce.* Obecnie Oddział Warszawski zamierza wydać biuletyn za rok 1925 p. t. *Prace naukowe Komisji do badania dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce.*

Liczba członków Komisji (I. 1926): 31; korespondentów: 28.

Polska Akademja Umiejętności. Komisja do badań w zakresie literatury i oświaty w Polsce (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lwów.

Oddział Lwowski Komisji Historyczno-Pedagogicznej w Krakowie (Prezes prof. Stanisław Łempicki, Długosza 10), (p. wyżej: nr. 198).

Poznań.

199. Powszechne Towarzystwo Pedagogiczne im. Ewarysta Estkowskiego.

T-wo założone w r. 1848 pod nazwą T-wa Pedagogicznego z inicjatywy nauczyciela seminarjum Ewarysta Estkowskiego w r. 1918 przyjęło nazwę „Powszechne T-wo Pedagogiczne", i rozpoczęło organizowanie szkolnictwa polskiego w b. dzielnicy pruskiej. W r. 1919 przerwało swoją czynność, wznowione zaś zostało w r. 1924 pod nazwą obecną.

Celem T-wa jest zajmowanie się sprawami wychowania i nauczania w najszerszym zakresie, wyłączając sprawy zawodowe nauczycielstwa.

T-wo posiada komisje: odczytową, komisję ku uczczeniu pamięci Estkowskiego i przedszkolną.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 1441.

Warszawa.

200. Komisja Pedagogiczna Ministerstwa W. R. i O. P. (Bagatela 12).

Komisja powołana została do życia rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dn. 15 czerwca 1921 r. [1]). Zadaniem Komisji jest praca nad rozwojem nauki o wychowaniu, ze szczególnem uwzględnieniem potrzeb wychowania w Polsce, oraz praca nad rozwojem polskiej literatury pedagogicznej (§ 1 Statutu).

Komisja obejmuje następujące Oddziały w Warszawie i w innych miastach: Oddział Pedagogiki Ogólnej (przew. Bolesław Kielski, Ministerstwo W. R. i O. P., 2) Oddział Psychologji Pedagogicznej (przew. prof. dr. Józefa Joteyko, Wilcza 47 m. 10), 3) Oddział Metodyki Nauk Przyrodniczych (Lwów, prof. dr. L. Jaxa Bykowski, Bonifratrów 14), 4) Oddział Metodyki Nauk Humanistycznych (Kraków, prof. dr. J. Jakóbiec, ul. Bernardyńska 11), 5) Oddział Higjeny Szkolnej i Wychowania Fizycznego (Poznań, prof. dr. E. Piasecki, Uniwersytet, Studjum Wychowania Fizycznego), 6) Komitet Redakcyjny Wydawnictwa „Bibljoteka Klasyków Pedagogiki" (dotychczas nie rozpoczął działalności).

Komisja podejmuje wydawnictwa prac z dziedziny pedagogiki; dotychczas ukazało się 7 tomów.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 425.

Liczba członków Komisji (1926): 35. Pierwszych 26 członków Komisji mianował Minister w r. 1919, nowych członków Komisji powołuje walne zebranie Komisji.

201. ° Polskie Przyrodnicze Towarzystwo Pedagogiczne.

T-wo powstało w r. 1925 na mocy uchwały Sekcji przyrodniczo-dydaktycznej XII-go Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich. T-wo ma na celu: a) pracę nad podniesieniem do należytego poziomu znaczenia nauki przyrody w wychowaniu i wyzyskanie ogólno kształcących wartości nauki przyrody w uczelniach wszelkiego typu, b) opracowywanie zasad programowych i metodycznych w nauczaniu przyrody, c) szerzenie zamiłowania do przyrody wśród społeczeństwa i młodzieży, d) obronę praw, potrzeb i interesów nauki przyrody oraz stanowiska nauczających z jej zakresu w uczelniach wszelkiego typu, e) zakładanie i organizowanie pracowni biologicznych, fizycznych, chemicznych, geologicznych i t. p. dla młodzieży i nauczających oraz ogrodów szkolnych i zakładów: biologicznych, zoologicznych, botanicznych i wogóle przyrodniczych, f) organizowanie kół przyrodniczych młodzieży oraz umożliwianie jej korzystania z wszelkich urządzeń w charakterze uczestników (§ 3 Statutu).

202. ° Instytut Badań w Dziedzinie Wychowania i nauczania im. Komisji Edukacyjnej (przewodniczący Komitetu organizacyjnego prof. S. Dickstein, Marszałkowska 117).

Instytut znajdujący się w okresie organizacji zainicjowany był w r. 1923 dla upamiętnienia 150 rocznicy ustanowienia Komisji Edukacyjnej [1]).

Celem Instytutu jest praca nad udoskonaleniem teorji i praktyki wychowania w duchu zasad przekazanych nam przez Komisję Edukacyjną oraz wymagań postępu społecznego i naukowego.

Towarzystwo Naukowe Warszawskie Komisja do badań nad historją literatury i oświaty (p. wyżej: dział I, nr. 3).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 415.

Oddział Warszawski Komisji Historyczno-Pedagogicznej w Krakowie, (Krakowskie Przedmieście 26, Archiwum Ministerstwa W. R. i O. P., prezes dr. Józef Lewicki), (p. wyżej: nr. 198).

Koło Psychologiczne założone przez Absolwentów Studjum Pedagogicznego Państwowego Instytutu Pedagogicznego w Warszawie (p. niżej: 26, nr. 231).

25. *Nauki prawno-polityczne.*

Grodno.

203. * Towarzystwo Prawnicze w Grodnie (Sąd Okręgowy).

Kalisz.

204. * Towarzystwo Prawnicze w Kaliszu (Sąd Okręgowy).

Kielce.

205. * Towarzystwo Prawnicze w Kielcach (ul. Kolejowa 8).

Kraków.

206. Towarzystwo Prawnicze i Ekonomiczne (Collegium Novum).

T-wo utworzone w r. 1868 ma za cel kształcenie i rozwijanie prawoznawstwa oraz nauk ekonomiczno-społecznych w teorji i praktyce.

T-wo wyłoniło komitet redakcyjny i odczytowy.

Organem T-wa jest wydawane przezeń *Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne.*

Liczba członków T-wa (V. 1926): 193.

Budżet T-wa (1925): 2.300 zł.

Polska Akademja Umiejętności. Komisja Prawnicza (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lublin.

207. Towarzystwo Prawnicze w Lublinie (adres prezesa: Wł. Modrzewski, Notarjusz w Lublinie).

Celem T-wa założonego w r. 1915 jest podnoszenie poziomu wiedzy prawniczej wśród prawników, szerzenie jej wśród ogółu oraz przychodzenie społeczeństwu z pomocą prawną.

T-wo dzieli się na sekcje: prawa cywilnego, prawa karnego, prawa państwowego i administracyjnego i sekcję ekonomiczno-społeczną.

T-wo posiada bibljotekę (245 dzieł w 508 t.).

T-wo wydało 2 N-ry *Biuletynu Towarzystwa Prawniczego w Lublinie.* Artykuły umieszcza także w *Warszawskiej Gazecie Sądowej.*

Liczba członków T-wa (III. 1926): 75 członków czynnych i 2 członków korespondentów. Członkiem czynnym T-wa może zostać osoba, która odbyła studja prawnicze lub pracuje teoretycznie w dziedzinie prawa.

Budżet T-wa (1926): 900 zł.

Lwów.

208. Polskie Towarzystwo Prawnicze we Lwowie (ul. Mickiewicza 5a).

Celem T-wa założonego w r. 1848 (Zmiana statutu w r. 1921 [1]) jest „uprawianie w duchu narodowym polskim nauk prawnych i społecznych w teorji i praktyce“ (§ 1 Statutu).

T-wo posiada sekcję prawa sądowego i sekcję prawa publicznego.

T-wo utrzymuje bibljotekę (2086 dzieł).

Organem T-wa jest *Przegląd Prawa i Administracji* (Lwów).

Liczba członków T-wa (1925): 278.

Budżet T-wa (1925): 6.864 zł.

209. ° Instytut Historyczno-Prawny (ul. Mickiewicza 5a, parter).

Instytut założony w r. 1924 znajduje się jeszcze w stadjum organizacji. Obecnie składa się z delegatów Instytutu, którzy działają na prowincji. Ich zadaniem jest starać się o rozwój nauki historji prawa w swoim okręgu przez własną pracę naukową w tej dzie-

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“, str. 420.

dzinie, przez wygłaszanie odczytów, wykładów i pogadanek, przez zachęcanie do pracy w tej dziedzinie osób, posiadających odpowiednie wykształcenie.

Zamierzone jest utworzenie czterech sekcyj Instytutu: prawa polskiego, słowiańskiego, wschodniego i zachodniego.

Instytut wydaje: *Pamiętnik Historyczno-Prawny*, *Przewodnik Historyczno-Prawny* i *Sprawozdania roczne*, które są organem Instytutu.

Instytut posiada 10 delegatów na prowincji.

Łuck.

210. Towarzystwo Prawników i Ekonomistów Polskich w Łucku (ul. 3-go Maja 2, Klub Polski „Ognisko").

T-wo utworzone w r. 1920 ma na celu „jednoczenie Polaków, pracujących naukowo i praktycznie, na gruncie towarzyskim w dziedzinie prawa, polityki i ekonomiki, i dążenie do rozwoju wśród stowarzyszonych życia umysłowego".

Liczba członków T-wa (I. 1926): 37.

Poznań.

211. Towarzystwo Prawnicze i Ekonomiczne w Poznaniu (Uniwersytet).

T-wo utworzone w r. 1919[1]) ma na celu popieranie rozwoju, budzenie zainteresowania i pogłębianie znajomości nauk społecznych, ekonomicznych, prawnych i politycznych, tudzież oświetlanie zagadnień aktualnych z punktu widzenia naukowego przez urządzanie odczytów, wykładów i zebrań dyskusyjnych, wydawanie publikacyj i t. p.

T-wo posiada sekcję prawniczą i ekonomiczną.

Organem T-wa jest *Ruch Prawniczy i Ekonomiczny.*

Liczba członków T-wa (1925): około 200.

Budżet T-wa (1925): około 500 zł.

Radom.

212. * Towarzystwo Prawnicze w Radomiu (adw. Przyłęcki, ul. Lubelska d. wł.).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 414.

Sambor.

213. Towarzystwo Prawnicze w Samborze.

T-wo, utworzone w r. 1892, zawiesiło swe czynności w czasie wojny; wznowiło je w r. 1926. T-wo „ma na celu uprawianie umiejętności prawa i administracji tudzież nauk społecznych tak w kierunku teorji jako też praktyki“ (§ 1 Statutu).

Bibljoteka T-wa zniszczona w czasie wojny.

Liczba członków T-wa (1926): około 100.

Stanisławów.

214. Polskie Towarzystwo Prawników w Stanisławowie (Sąd Okręgowy).

T-wo utworzone przed wojną wskutek wypadków wojennych, wyjazdu członków i zupełnego zniszczenia bibljoteki przestało istnieć; w końcu r. 1923 zostało ponownie powołane do życia. Celem T-wa jest uprawianie nauk prawnych i społecznych w teorji i praktyce.

Bibljoteka T-wa zniszczona w czasie wojny posiada 85 tomów.

Liczba członków T-wa (1926): 153.

Budżet roczny około 1.000 zł.

Warszawa.

215. Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej (ul. Mokotowska 14).

Komisja, powołana do życia na mocy ustawy z dn. 3 czerwca 1919 r., ma za zadanie a) przygotowanie projektów jednolitego ustawodawstwa dla wszystkich ziem w skład Państwa wchodzących, a to w dziedzinie prawa cywilnego i karnego, b) przygotowanie innych projektów ustawodawczych, które Komisja Kodyfikacyjna wypracuje bądź na skutek uchwały Sejmu, bądź też w porozumieniu z Ministerstwem Sprawiedliwości (§ 2 Ustawy).

Komisja dzieli się na następujące sekcje: prawa cywilnego, postępowania cywilnego, prawa handlowego, postępowania karnego. Sekcje mogą tworzyć podkomisje specjalne i koła miejscowe. Prace Komisji ujednostajnia i kieruje niemi Komitet Organizacji Prac.

Z Komisją współpracują organizacje pomocnicze: Polskie T-wo Ustawodawstwa Cywilnego, Polskie T-wo Ustawodawstwa Kryminalnego i Stała Delegacja Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych Rzeczyposp. Polskiej (p. niżej: nr. 218, 219 i 221).

Na czele Komisji stoi prezydent i 3 wiceprezydentów, których mianował Naczelnik Państwa na wniosek Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Marszałkiem Sejmu. W ten sam sposób mianowany został pierwszy osobowy skład członków Komisji w liczbie 40. Dalszych członków mianuje prezydent na wniosek Prezydjum Komisji. Liczba członków Komisji według wykazu za rok 1926: 42 (liczba członków nie może przekraczać 44).

Komisja posiada biuro informacyjno-prasowe, archiwum i bibljotekę główną przy biurze głównem w Warszawie.

Komisja wydaje sprawozdania ze swej działalności i prace sekcyj i podkomisyj, wychodzące zeszytami według tomów p. t. *Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej.*

Ogólna suma kredytu Komisji preliminowana na r. 1926 wynosiła 220.000 zł.

216. Towarzystwo Prawnicze w Warszawie (ul. Kredytowa 3).

T-wo utworzone w r. 1907 ma na celu podniesienie poziomu oraz rozwój polskiej wiedzy prawniczej.

T-wo posiada sekcje: prawa cywilnego, prawa karnego, prawa państwowego i administracyjnego, historji prawa polskiego i sekcję ekonomiczno-społeczną.

Liczba członków T-wa (III. 1926): 671.

Budżet T-wa (1925): 7.593.46 zł.

217. Towarzystwo Kryminologiczne w Warszawie (ul. Rysia 3, lokal Koła Prawników Polskich).

Celem T-wa utworzonego w r. 1921 [1]) jest badanie przestępców, przestępstw i środków do walki z niemi.

T-wo posiada bibljotekę prawno-lekarską (kryminalistyczną).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 421.

Liczba członków T-wa (1925): 150.
Budżet T-wa (1925): około 1.000 zł.

218. Polskie Towarzystwo Ustawodawstwa Cywilnego (ul. Mokotowska 14, Biuro Główne Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej).

T-wo założone w r. 1922 jest organizacją pomocniczą Komisji Kodyfikacyjnej i zarazem Grupą Polską Towarzystwa Ustawodawstwa Porównawczego w Paryżu. T-wo ma na celu współdziałanie w pracach kodyfikacyjnych prawa cywilnego w Państwie Polskiem ze szczególnem uwzględnieniem prac sekcyj cywilistycznych Komisji Kodyfikacyjnej Rz. P. oraz międzynarodowych zagadnień kodyfikacyjnych w zakresie ustawodawstwa cywilnego.

T-wo posiada komisje specjalne do poszczególnych zagadnień. Prowadzi archiwa podręczne korespondencji miejscowej i zagranicznej.

Organem T-wa jest *Przegląd Polski Ustawodawstwa Cywilnego i Kryminalnego.*

Liczba członków T-wa (1925): 80.
Budżet T-wa (1925): 1.000 zł.

219. Polskie Towarzystwo Ustawodawstwa Kryminalnego (ul. Mokotowska 14, Biuro Główne Komisji Kodyfikacyjnej Rz. P.).

T-wo założone w r. 1921 [1]) jako Polska Grupa Autonomiczna Generalnego Towarzystwa Więziennictwa w Paryżu zostało w r. 1924 przekształcone na Grupę Polską Międzynarodowego Zrzeszenia Prawa Karnego. Jest organizacją pomocniczą Komisji Kodyfikacyjnej Rz. P.

T-wo ma na celu współdziałanie w pracach kodyfikacyjnych prawa karnego w Państwie Polskiem ze szczególnem uwzględnieniem prac sekcyj karnych Komisji Kodyfikacyjnej Rz. P. oraz międzynarodowych zagadnień kodyfikacyjnych w zakresie ustawodawstwa kryminalnego.

T-wo posiada komisje: prawa karnego, postępowania karnego, zagadnień penitencjarnych i kryminologicznych. T-wo prowadzi archiwa podręczne obszernej korespondencji międzynarodowej w Europie i Ameryce.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 420.

Organem T-wa jest *Przegląd Polski Ustawodawstwa Cywilnego i Karnego.*

Liczba członków T-wa (1925): 110.

Budżet T-wa (1925): 1.500 zł.

220. Polski Oddział Towarzystwa Prawa Międzynarodowego (ul. Kredytowa 3, lokal T-wa Prawniczego, sekretarjat: ul. Trębacka 10, adw. R. Kuratowski).

Oddział powstał w r. 1924 [1]), Celem jego jest współdziałanie z Towarzystwem Prawa Międzynarodowego w Londynie, założonem w r. 1873, w badaniach nad prawem międzynarodowem publicznem i prywatnem i w popieraniu rozwoju prawa międzynarodowego.

Liczba członków Oddziału (II. 1926): 53.

Budżet roczny Oddziału: około 50 f. ang.

221. Stała Delegacja Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych Rzeczypospolitej Polskiej (ul. Mokotowska 14, Biuro Główne Komisji Kodyfikacyjnej Rz. P.).

Delegacja założona w r. 1917 w związku z przygotowywaniem organizacji państwowego sądownictwa polskiego jako Komitet Sądowy w Warszawie i w tymże roku przekształcona na Radę Zrzeszeń Prawniczych Królestwa Polskiego. Działalność jej była zawieszona w r. 1919—1921, wznowiona zaś w r. 1922 pod obecną nazwą. Delegacja jest organizacją pomocniczą Komisji Kodyfikacyjnej Rz. P., mającą na celu: a) pod względem organizacyjno-naukowym: tworzenie łączności pomiędzy polskiemi zrzeszeniami prawniczemi dla uzgodnienia i ześrodkowania ich prac na obszarze całej Rzeczypospolitej w sprawach, przekraczających zakres działania poszczególnych zrzeszeń oraz organizowanie perjodycznych zjazdów prawników polskich i zjazdów międzynarodowych; b) pod względem prawno-konsultacyjnym: wydawanie opinji o projektach ustaw i rozporządzeń i przedstawianie Rządowi lub ciałom ustawodawczym wniosków w tej mierze.

Delegacja posiada Wydział wykonawczy i komisje: administracyjną, organizacyjną i wniosków ustawodawczych. Komisje dzielą się na podkomisje stałe, ponadto mogą tworzyć podkomisje specjalne.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 421, a także: t. VI str. 397.

Delegacja prowadzi archiwa podręczne, organizuje zjazdy prawnicze krajowe oraz delegacje prawnicze polskie na zjazdy zagraniczne.

Organem Delegacji jest *Gazeta Sądowa Warszawska* i *Gazeta Administracji i Policji Państwowej.*

W skład delegacji wchodzi 53 delegatów jako reprezentantów 41 zrzeszeń i instytucyj prawniczych, obejmujących przeszło 10.000 prawników polskich.

Budżet roczny Delegacji (1926): 600 zł.

222. Koło Prawników Polskich (ul. Rysia 3).

T-wo powstało w r. 1900 jako Koło Młodych Prawników, które w r. 1907 zostało przekształcone i otrzymało nazwę dzisiejszą. Celem Koła jest: a) rozwój wśród stowarzyszonych współżycia koleżeńskiego, b) utrzymywanie wysokiego poziomu etycznego wśród prawników polskich, c) podnoszenie wśród członków stowarzyszenia wiedzy prawniczej i szerzenie w społeczeństwie pojęć prawnych.

Liczba członków Koła (III. 1926): 500.

Budżet Koła (1925): 15.000 zł.

223. Polski Związek Słuchaczów i b. Słuchaczów Akademji Prawa Międzynarodowego w Hadze (ul. Wierzbowa 1).

Związek powstał w r. 1925 i ma na celu: a) współpracę w kierunku rozwijania i propagowania idei międzynarodowej solidarności, b) podtrzymywanie i rozwijanie stosunków towarzyskich i intelektualnych, nawiązanych na terenie Akademji Prawa Międzynarodowego w Hadze ze słuchaczami, b. słuchaczami oraz profesorami tejże Akademji, ze Związkiem słuchaczów i b. słuchaczów Akademji Prawa Międzynarodowego w Hadze, z analogicznemi związkami innych narodowości, wreszcie z instytucjami pokrewnemi w kraju, c) szerzenie w kraju wiadomości o zadaniach i działalności Akademji Prawa Międzynarodowego w Hadze, udzielanie wskazówek praktycznych osobom zainteresowanym oraz wydawanie opinji na życzenie kuratorjum Akademji Prawa Międzynarodowego w Hadze o kandydatach na słuchaczów Akademji.

Liczba członków Związku (VIII. 1926): 30.

224. Polski Instytut Administracyjny (ul. Chmielna 17, II p., Stowarzyszenie Urzędników Państwowych).

Instytut zorganizowany w r. 1925 ma za zadanie pogłębianie wiedzy zawodowej urzędników administracji państwowej i samorządowej, prowadzenie i popieranie badań nad stanem administracji publicznej, jej historję oraz organizację pracy w administracji i międzynarodową wymianę myśli na polu prawa międzynarodowego.

Instytut dzieli się na sekcje: a) organizacji Studjum (wykładów dla urzędników), b) organizacji pracy, c) wydawnictwa, d) wymiany myśli międzynarodowej na polu prawa administracyjnego, e) badań nad teorją i techniką ustaw i rozporządzeń. Prócz tego zorganizowano komisję do rozpatrzenia projektów ustawodawczych w tej dziedzinie.

Liczba członków Instytutu (VI. 1926): 55.

Budżet na r. 1926: 3.800 zł., w tem 3.100 zł. na wykłady dla urzędników.

225. ° Towarzystwo Badania Zagadnień Międzynarodowych (ul. Nowy Świat 47).

T-wo założone w r. 1926 ma na celu: a) studjowanie stosunków międzynarodowych, b) rozpowszechnianie zrozumienia zagadnień międzynarodowych w społeczeństwie polskiem, c) utrzymywanie stosunków z analogicznemi instytucjami zagranicą.

T-wo składa się z członków zwyczajnych, zagranicznych i korespondentów. Liczba członków zwyczajnych nie może przekraczać 200-u. Członkiem zwyczajnym może być obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, który wyróżnia się swoją publicystyczną, naukową lub parlamentarną działalnością w dziedzinie polityki międzynarodowej lub też w służbie dyplomatycznej albo konsularnej.

Przewidywany budżet roczny T-wa: około 6.000 zł.

226. Instytut Badań Spraw Narodowościowych w Polsce (ul. Mazowiecka 16, m. 3).

Instytut zorganizowany w r. 1921 [1]) po przerwie dwuletniej (1924, 1925) w działalności wznowił swe prace w r. 1926. Zadaniem Instytutu

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 418.

jest gromadzenie materjałów dotyczących życia kulturalnego, ekonomicznego, religijnego i politycznego mniejszości narodowych w Polsce. Jednocześnie Instytut ma na celu zbieranie materjałów, dotyczących warunków życia i sytuacji prawno-państwowej mniejszości narodowych w innych państwach, ze specjalnem uwzględnieniem polskich mniejszości. Pozatem Instytut ma na celu przez publikowanie zgromadzonego materjału, składanie memorjałów do władz państwowych i ustawodawczych, urządzanie odczytów, wykładów i konferencyj przyczyniać się do bliższego poznania się społeczeństwa polskiego z życiem mniejszości narodowych w Polsce i w ten sposób współdziałać w wytworzeniu warunków przyjaznego i zgodnego współżycia narodowości wchodzących w skład Rzeczypospolitej.

Instytut posiada 3 sekcje: 1) spraw narodowościowych w Polsce, 2) spraw narodowościowych na terenie międzynarodowym, 3) mniejszości polskich oraz spraw narodowościowych w państwach sąsiednich.

Instytut posiada podręczną bibljoteczkę oraz czytelnię zawierającą całą niemal prasę mniejszości narodowych w Polsce.

Liczba członków Instytutu (IX. 1926): 53.

Wilno.

227. Towarzystwo Prawnicze im. Ignacego Daniłowicza w Wilnie (Gmach Sądowy na Łukiszkach).

T-wo utworzone w r. 1922 [1]) ma na celu rozwijanie polskiej nauki prawa.

T-wo ma sekcje: cywilną, karną i prawa międzynarodowego.

T-wo posiada bibljotekę.

Organem T-wa jest wydawany przezeń (razem z Wydziałem Prawa U. S. B.) *Rocznik Prawniczy Wileński* (od 1925 r.).

Liczba członków T-wa (I. 1926): 125.

Budżet T-wa (1925): około 1.500 zł.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział historji, filozofji i nauk prawno-społecznych (p. wyżej: dział I, nr. 12).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 414.

Zamość.

228. * Towarzystwo Prawnicze w Zamościu.

26. *Psychologja.*

Łódź.

229. Miejska Pracownia Psychologiczna (ul. Grzegorza Piramowicza 3, I p.)

Powstała w r. 1919 [1]) do określonego celu: wydzielenia ze szkół powszechnych dzieci umysłowo upośledzonych w celu przekazania ich szkołom specjalnym. Z biegiem czasu Pracownia rozszerzyła swój zakres działania. Obecnie działalność jej obejmuje: badanie kandydatów przedstawionych przez wszystkie szkoły powszechne dla ustalenia stopnia ich rozwoju umysłowego, badanie wszystkich dzieci umysłowo upośledzonych, uczęszczających do szkół specjalnych, masowe orjentacyjne i indywidualne badania dzieci w szkołach powszechnych, badania rozwoju umysłowego dzieci z brakami zmysłów, badania uzdolnień młodzieży kończącej szkoły powszechne, przeprowadzanie corocznie egzaminu psychologicznego kandydatów i kandydatek zgłaszających się do seminarjum, opracowywanie i przygotowywanie specjalnych testów, arkuszy do ankiet i t. p. według wzorów obcych ze specjalnem przystosowaniem ich do warunków rozwoju umysłowości dzieci polskich, urządzanie demonstracyj psychologicznych metod badania dla seminarzystów ostatniego kursu, dla słuchaczy wyższych kursów nauczycielskich i dla słuchaczy Łódzkiego Instytutu Pedagogicznego.

Pracownia posiada liczne rysunki, tablice, testy, przyrządy i t. p. pomoce do badań i bibljotekę specjalną (240 t.).

Pracownia wydaje sprawozdania ze swej działalności, prace i artykuły pracowników zamieszczane są w *Szkole Powszechnej* i *Ruchu Pedagogicznym.*

Liczba pracowników naukowych (1926): 5 osób (kierowniczka i 4 laborantki).

Roczny budżet Pracowni (1926): 34.000 zł.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 416.

Warszawa.

230. Polskie Towarzystwo Psychologiczne (Uniwersytet, Seminarjum Filozoficzne).

T-wo powstało w r. 1907 w celu „naukowego badania zjawisk psychicznych we wszystkich zakresach psychologji“ (statut pierwotny z r. 1907). W r. 1918 nastąpiła zmiana statutu T-wa, przez wysunięcie jako celu „naukowego badania zagadnień psychologji i filozofji“ (Statut z r. 1918). [1])

T-wo posiada bibljotekę zawierającą 2365 dzieł i znaczną liczbę czasopism.

Prace członków T-wa zamieszczane są w *Ruchu Filozoficznym* i *Przeglądzie Filozoficznym.*

Liczba członków T-wa (1925): 178 (składka członkowska 20 zł. rocznie).

231. Koło Psychologiczne b. słuchaczy Państwowego Instytutu Pedagogicznego w Warszawie (Al. Ujazdowskie 37 m. 12, sekretarz Koła Stanisław Sedlaczek).

Założone w r. 1924 przy Państwowym Instytucie Pedagogicznym przez absolwentów Studjum Pedagogicznego Instytutu. Koło ma na celu: a) pracę samokształceniową członków w zakresie psychologji teoretycznej i stosowanej, b) dostarczanie nauczycielstwu wskazówek do prowadzenia badań psychologicznych o charakterze wychowawczym, c) udzielanie wskazówek naukowych i pomocy badaczom naukowym w zakresie psychologji, d) prowadzenie zbiorowych badań naukowych pod egidą Koła, e) opracowywanie postulatów pedagogicznych, f) utrzymywanie łączności koleżeńskiej między absolwentami P. Instytutu Pedagogicznego.

Przy Kole istnieje Komisja Metodyki nauczania psychologji w seminarjach nauczycielskich, która opracowała spis przyrządów do laboratorjów psychologicznych seminarjów.

Koło posiada pewną liczbę czasopism, jako zawiązek bibljoteki.

Koło wydaje *Biuletyn Koła Psychologicznego*, od r. 1926 p. n. *Polskie Archiwum Psychologji.*

Liczba członków Koła (IV. 1926): 74.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 415.

232. Polskie Towarzystwo Psychotechniczne (Zakład Psychotechniczny przy Państw. Szkole Budownictwa, ul. Wspólna 81).

T-wo założone w r. 1926 ma na celu badanie zagadnień psychotechnicznych, a w szczególności: a) poradnictwo i dobór zawodowy, b) badanie uzdolnień, koniecznych do należytego pełnienia poszczególnych zawodów, c) badanie psychofizjologicznych warunków pracy.

T-wo korzysta z pracowni istniejących zakładów: Zakładu Psychotechnicznego przy Pań. Szkole Budownictwa, Patronatu Młodzieży Rzemieślniczej i Sekcji Higjeny Magistratu.

T-wo wydaje czasopismo *Psychotechnika.*

Liczba członków T-wa (1926): 32.

233. Pracownia Psychotechniczna Towarzystwa „Patronat nad Polską Młodzieżą Rzemieślniczą i Przemysłową“ (ul. Szpitalna 12 m. 12a).

Pracownia założona w r. 1921 [1]) ma za zadanie: udzielanie porad i wskazówek zawodowych młodzieży pragnącej poświęcić się pracy w zawodzie rzemieślniczym lub przemysłowym na podstawie wyniku indywidualnych badań psychotechnicznych.

Pracownia posiada 705 testów i maszyn oraz bibljotekę z zakresu psychotechniki (210 t.)

Pracownia wydaje popularne broszurki dla młodzieży rzemieślniczej w zakresie doboru zawodu.

27. *Badanie t. zw. zjawisk metapsychicznych.*

Kraków.

234. * Towarzystwo Metapsychiczne im. Ochorowicza.

Lwów.

235. Towarzystwo Metapsychiczne im. Juljana Ochorowicza we Lwowie (ul. Św. Marka 5, Józef Świtkowski).

T-wo założone w r. 1924 ma na celu „krzewienie zamiłowania i popieranie działu nauki objętego mianem wspólnem metapsychiki“.

T-wo posiada bibljotekę i czytelnię czasopism.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 416.

Organem T-wa są *Zagadnienia Metapsychiczne* (Warszawa) i *Psychische Studien* (Lipsk).

Liczba członków T-wa (II. 1926): 38.

Piotrków.

236. Towarzystwo Badań Psycho-Fizycznych w Piotrkowie (Plac Czarneckiego 3).

T-wo założone w r. 1921 [1]) ma na celu „badanie zjawisk psychicznych wszelakich odcieni i wykrywanie praw niemi rządzących oraz założenie poradni i lecznicy dla osób psychicznie chorych".

T-wo obejmuje działy: telepatyczny, hipnotyczno-sugestyjny, spirytystyczny i kółko kształcenia woli. T-wo posiada bibljotekę.

Liczba członków T-wa (1925): 23.

Warszawa.

237. Towarzystwo Studjów Ezoterycznych (Sekretarjat generalny ul. Nowowiejska 8 m. 1).

T-wo założone w r. 1925 [2]) ma na celu „naukowe badanie systematów filozofji ezoterycznej i problematów w jej zakres wchodzących, a to w dążeniu do rozszerzenia obecnego światopoglądu przez poznanie i wyjaśnienie hyperfizycznych przejawów bytu i zagadnień nierozważanych przez wiedzę oficjalną" (§ 1 Statutu).

T-wo obejmuje sekcje: astrologiczną i referatową oraz wydział odczytowo-dyskusyjny. T-wo zaczęło gromadzić w r. 1926 bibljotekę dzieł okultystycznych.

T-wo wydawało miesięcznik *Świat Niewidzialny*, obecnie zawieszony.

Liczba członków T-wa (1926): 38.

Roczny budżet T-wa (1925): 626,72 zł.

238. *Polskie Towarzystwo Badań Psychicznych w Warszawie.

T-wo powstałe w r. 1914 i zalegalizowane w r. 1920 [3]) ma na celu „pracę teoretyczną i praktyczną nad zjawiskami psychicznemi".

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 417.
[2]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 417.
[3]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 416.

Pracę naukową T-wa prowadzi Wydział Centralny, składający się z trzech sekcyj: przyrodniczo-filozoficznej, propagandowej i ogólnej.

T-wo wydaje *Biuletyny*.

239. Warszawskie Towarzystwo Psycho-Fizyczne (ul. Marszałkowska 53 m. 39).

T-wo utworzone w r. 1921 [1]) ma na celu „badanie zjawisk niezwykłych, nie wchodzących jeszcze w zakres oficjalnych nauk".

T-wo obejmuje sekcje: zjawisk psychicznych, fizycznych i odczytowo-propagandową.

T-wo posiada bibljotekę, czytelnię, pracownię z przyrządami do badania nadwrażliwości i zdolności nadnormalnych oraz zbiory fotografij, przezroczy, rysunków i pisma automatycznego i transowego.

T-wo publikuje prace swych członków w kwartalniku *Zagadnienia Metapsychiczne*.

Liczba członków T-wa (1925): 100.

Roczny budżet T-wa (1925): 1.200 zł.

Wilno.

240. * Towarzystwo Badań Psychicznych (ul. Garbarska 14 m. 7. Ks. Piotr Śledziewski).

28. *Nauki rolnicze, hodowlane i pokrewne (leśnictwo, ogrodnictwo, pszczelnictwo, rybactwo, łowiectwo).*

Bieniakonie (woj. Nowogródzkie).

241. Wileńska Rolnicza Stacja Doświadczalna w Bieniakoniach (poczta Bieniakonie).

Stacja utrzymywana jest przez Wileńskie T-wo Doświadczeń Rolnych, założone w r. 1910 w celu zorganizowania stacji (p. niżej nr. 297).

Stacja doświadczalna prowadzi następujące prace: a) organizuje doświadczenia zbiorowe z odmianami i nawozami mineralnemi przy pomocy Związku Kółek Rolniczych i Towarzystw Rolniczych Ziemi Wileńskiej i Nowogródzkiej i dostarcza do tych doświadczeń nasion, b) organizuje spostrzeżenia fenologiczne na terenie Ziemi Wileńskiej i Nowogródzkiej, rozsyłając kwestjonarjusze i utrzymując z obserwato-

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 400.

rami łączność, c) prowadzi rejestrację chorób i szkodników roślinnych przy pomocy korespondencji personelu stowarzyszeń rolniczych, d) gromadzi materjały do poznania gleby Ziemi Wileńskiej, e) organizuje stacje termometryczno-deszczowe w celu zbadania odrębnych warunków klimatycznych wyżyny Oszmiańskiej.

Stacja posiada: a) stałe pola doświadczalne powierzchni 34 ha, b) laboratorjum przystosowane do analizy mechanicznej i chemicznej gleby i nawozów mineralnych, c) szkółki selekcyjne i pola rozmnażań zbóż hodowli własnej, d) stację meteorologiczną II rzędu, e) bibljotekę (około 700 t.).

Stacja drukuje corocznie komunikaty o wynikach wykonanych doświadczeń. Prace Stacji umieszczane są przeważnie w *Wileńskim Tygodniku Rolniczym*.

Roczny budżet Stacji (1924): 24.924,44 zł.

Błonie (pow. łęczycki).

242. * Zakład Doświadczalno-Rolniczy w Błoniu (poczta Łęczyca), (p. niżej: nr. 284).

Stary Brześć (pow. włocławski).

243. Zakład Doświadczalny Rolniczy w Starym Brześciu (poczta Brześć Kujawski).

Zakład utworzony w r. 1920 i prowadzony przez Wydział Doświadczalno-naukowy C. T. R. (p. niżej: nr. 284) ma na celu badanie sposobów uprawy nawożenia i odmian roślin uprawnych, doświadczalnictwo rolnicze wogóle oraz szerzenie kultury rolniczej w okolicy.

Zakład posiada pole doświadczalne na miejscu, podręczną pracownię botaniczną i chemiczną, stację meteorologiczną i bibljotekę rolniczą (400 tomów). Organizuje i prowadzi doświadczenia zbiorowe w okolicy.

Zakład wydaje sprawozdania i ulotki rolnicze.

Budżet roczny: około 33.000 zł.

Bydgoszcz.

244. Państwowy Naukowy Instytut Rolniczy w Bydgoszczy (ul. Zacisze 8).

Instytut powstał w r. 1906 pod nazwą „Kaiser Wilhelms Institut für Landwirtschaft". W r. 1920 został przejęty przez Państwo Polskie, w roku zaś 1925 połączony z Państwowym Naukowym Instytutem Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach (p. niżej: nr. 277).

Instytut ma za zadanie popieranie rozwoju gospodarstwa wiejskiego przez naukowe badania i praktyczną czynność doświadczalną.

Instytut posiada następujące Wydziały:

1) Wydział Rolniczy. Wydział ten posiada pracownię chemji rolnej, chemji analitycznej, technologji rolniczej i mikrobiologji, gospodarstwo doświadczalne w Mochełku, stację meteorologiczną I rzędu, zbiory z zakresu gleboznawstwa i chemji rolniczej, dom wegetacyjny, pole doświadczalne w Bydgoszczy, bibljotekę wydziałową.

2) Wydział Higjeny Zwierząt. Wydział posiada pracownie: diagnostyczno-bakterjologiczną, serologiczną, serotechniczną, serodiagnostyczną i naukowo-doświadczalną. Prócz tego Wydział prowadzi Oddział kontroli surowic i szczepionek łącznie ze Stacją rozpoznawczą Departamentu Weterynaryjnego Min. Rolnictwa i Dóbr Państwowych, laboratorjum bakterjologiczne, chemiczne, histologiczne i anatomopatologiczne (sale sekcyj). Wydział posiada muzeum anatomo-patologiczne, zbiór bakterjologicznych preparatów i hodowli bakteryj i bibljotekę wydziałową.

3) Wydział Chorób Roślin. Wydział prowadzi pracownie: fitopatologiczną i mikologiczną, entomologiczną i chemiczną; posiada zbiory fitopatologiczne i entomologiczne, dom wegetacyjny, pole doświadczalne w Bydgoszczy i bibljotekę wydziałową.

4) Dział Meljoracyjny. Dział posiada pracownię-kreślarnię i pracownię chemiczną, zbiór modeli do urządzeń meljoracyjnych, pole doświadczalne w Bydgoszczy, pole doświadczalne torfowiskowe i urządzenia do lizimetrów ruchomych i naczyń betonowych oraz bibljotekę.

5) Pracownia Rybacka. Posiada pracownię chemiczną, zbiory ichtjologiczne, wylęgarnię na Wilczaku pod Bydgoszczą i bibljotekę.

6) Ekspozytura Wydziału Hodowli Roślin Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, która posiada pracownię selekcyjną, pole doświadczalne w Bydgoszczy i bibljotekę.

Od 1925 r. Instytutowi podlega Morskie Laboratorjum rybackie w Helu (p. niżej: nr. 248).

Organem Instytutu jest *Pamiętnik Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach* p. n. *Pamiętnik Puławski*.

Liczba pracowników naukowych Instytutu (1925): 24.

Budżet Instytutu (1925): 326.098 zł.

Cieszyn.

245. Śląska Stacja Ochrony Roślin (ul. Karola Miarki, Państw. Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego).

Stacja utworzona rozporządzeniem Rady Wojewódzkiej województwa śląskiego z dn. 8 maja 1925 r. jest zakładem do zwalczania i tępienia szkodników, chorób roślin i chwastów oraz do ochrony roślin wystawionych na działanie zakładów przemysłowych.

Stacja ma siedzibę przy Państwowej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie i podlega Śląskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu. Inwentarz stacji jest własnością Skarbu śląskiego.

Stacja obejmuje 4 działy: a) dział szkodników roślinnych (bakterje i grzyby), b) dział szkodników zwierzęcych, c) dział uszkodzeń technicznych, d) dział ochrony roślin ogrodniczych.

Stacja utrzymuje pracownie: chorób roślinnych, entomologiczną i chorób roślin ogrodniczych. Bibljoteka Stacji w zaczątku.

Personel naukowy Stacji stanowią: kierownik Stacji i kierownicy działów. Stacja posiada korespondentów rolniczych (w liczbie 60), ogrodniczych (20) i leśnych (40) na całym obszarze Województwa Śląskiego.

Budżet Stacji (1926): 11.000 zł.

Dźwierzno (pow. toruński).

246. Stacja Doświadczalna Pomorskiej Izby Rolniczej w Dźwierznie.

Zadaniem Stacji jest prowadzenie doświadczeń nad hodowlą roślin uprawnych, obserwacyj nad rozwojem roślin, występowaniem na nich chorób i szkodników, notowanie spostrzeżeń fenologicznych, ocena i kontrola nasion, przeprowadzanie analiz nawozów sztucznych, pasz itp.

Stacja posiada pola doświadczalne na terenie majątku państwowego w Dźwierznie, pracownię botaniczną i pracownię chemiczną. Kie-

rownik pola doświadczalnego Stacji prowadzi także stację meteorologiczną.

Liczba personelu naukowego Stacji (1925): 5 osób.

Budżet Stacji (1926): 56.899 zł.

Grudziądz.

247. * Pomorski Związek Towarzystw Pszczelniczych.

Hel (Pomorze).

248. Morskie Laboratorjum Rybackie.

Laboratorjum zostało uruchomione w r. 1923 [1]) pod kierownictwem Uniwersytetu Poznańskiego, w zależności zaś gospodarczej od Morskiego Urzędu Rybackiego i Min. Ośw. Od r. 1925 Laboratorjum podlega Państwowemu Naukowemu Instytutowi Rolniczemu w Bydgoszczy. Głównem zadaniem Laboratorjum jest wszechstronne badanie ryb użytkowych naszego morza (ich życia, rozmieszczenia, metod łowu i t. d.), pozatem Laboratorjum zajmuje się badaniem biologji naszego morza wogóle i zagadnień oceanografji fizycznej wiążących się z naszemi wodami Bałtyku oraz prowadzi działalność popularyzacyjną z zakresu nauki o morzu.

Zbiory Laboratorjum (p. wyżej: Muzea, str. 106).

Wyniki prac dokonanych, dotyczących ryb użytkowych i biologji naszego morza, Laboratorjum umieszcza w czasopismach rolniczych i biologicznych.

Kierownikiem Laboratorjum jest adjunkt.

Katowice.

249. Śląska Izba Rolnicza (ul. Plebiscytowa 1).

Zadaniem Izby utworzonej w r. 1923 jest sprawowanie samorządu gospodarczego w dziedzinie rolnictwa i leśnictwa na obszarze Województwa Śląskiego, a więc przedstawicielstwo i obrona interesów w dziedzinie rolnictwa, samodzielne przedsiębranie środków w zakresie wszechstronnego popierania rozwoju rolnictwa i wykonywanie czynności powierzanych Izbom Rolniczym przez poszczególne ustawy.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 432.

Izba ma następujące Wydziały; 1) centralny, do którego należy referat ekonomiczny, 2) hodowlany, 3) produkcji rolnej, 4) ogrodnictwa. Dla nadawania kierunku pracy w poszczególnych wydziałach istnieją sekcje: 1) hodowlana (ogólna), 2) hodowli koni, 3) rolna, 4) ogrodnictwa.

Izba prowadzi Stację kontrolną przy wydziale produkcji rolnej oraz utrzymuje 4 ludowe szkoły rolnicze.

Organem Izby jest tygodnik *Rolnik Śląski.*

Członkami Izby są rolnicy na obszarach nie mniejszych niż 3 hektary.

Budżet roczny Izby około 500.000 zł.

250. * Związek Pszczelarzy Śląskich.

Kisielnica (pow. Łomżyński).

251. Zakład Doświadczalny Rolniczy w Kisielnicy (poczta Łomża, skrzynka poczt. 32).

Zakład utworzony w r. 1911 i prowadzony pod opieką Wydziału Doświadczalno-naukowego Centralnego T-wa Rolniczego jest własnością Łomżyńskiego Okręgowego T-wa Rolniczego. Ma na celu podniesienie kultury rolnej wogóle, kultury zaś miejscowego rolnictwa w szczególności.

Zakład prowadzi doświadczenia rolnicze, ogrodnicze, nad roślinami leczniczemi, nad hodowlą roślin i spostrzeżenia meteorologiczne. Zakład posiada podręczną pracownię botaniczną, zbiory rolnicze, stację meteorologiczną II rzędu i bibljotekę (450 t.). Prowadzi 5-cio miesięczną zimową szkołę rolniczą dla młodzieży włościańskiej.

Sprawozdania doroczne Zakładu umieszczane są w czasopismach fachowych (od r. 1926 w *„Doświadczalnictwie Rolniczem“* Związku Rolniczych Zakładów Dośw. Rz. P.).

Budżet Zakładu (1925): 25.000 zł.

Kościelec (pow. Kolski).

252. Zakład Doświadczalny Rolniczy i Stacja Oceny Nasion w Kościelcu (poczta Koło).

Zakład założony w r. 1923, prowadzony pod opieką Wydziału Doświadczalno-naukowego Centr. T-wa Rolniczego, ma na celu szerze-

nie kultury rolniczej w okolicy, zwłaszcza wśród rolników małorolnych, i doświadczalnictwo rolnicze.

Laboratorjum chemiczne i kultury wazonowe w zaczątku. Zakład posiada bibljotekę rolniczą (600 t.).

Zakład wydaje biuletyny. Organem Zakładu jest *Gazeta Rolnicza*, organ C. T. R.

Kraków.

253. Towarzystwo Popierania Polskiej Nauki Rolnictwa i Leśnictwa (Aleje Mickiewicza 17).

T-wo założone w r. 1902 jako „Towarzystwo popierania polskiej nauki rolnictwa", przekształcone w r. 1924 pod nazwą dzisiejszą[1]) ma na celu popieranie naukowej pracy w dziedzinie gospodarstwa wiejskiego, dążenie do intelektualnego podniesienia stanu rolniczego oraz wzbudzenie poczucia potrzeby wykształcenia zawodowego. Cel ten T-wo stara się osiągnąć głównie na drodze popierania wydawnictw.

T-wo posiada oddziały autonomiczne w Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Puławach, Warszawie i Wilnie.

T-wo wydaje dwumiesięcznik *Roczniki Nauk Rolniczych* i *Leśnych*. (Redakcja: Poznań, Sołacz, Mazowiecka 26).

Liczba członków wszystkich kół T-wa (1926): 400; składka członkowska 2 zł. rocznie.

Budżet roczny wydawnictwa Roczników: 45.000 zł.

254. Małopolskie Towarzystwo Rolnicze (Plac Szczepański 8).

T-wo powstało w r. 1919 z połączenia Krakowskiego T-wa Rolniczego i Towarzystwa Kółek Rolniczych. T-wo ma na celu podniesienie rolnictwa we wszystkich gałęziach i wiążącego się z nim przemysłu i handlu, jako też zaspokojenie potrzeb kulturalnych i ekonomicznych swych członków.

T-wo podzielone jest na Wydziały: organizacyjno-regulaminowy, oświatowy i szkół rolniczych, hodowlany (z sekcjami: bydła rogatego, koni, trzody, owiec i drobiu), rolniczy (z sekcjami: meljoracyjną i podgórską), ogrodniczy i pszczelarski, ekonomiczno-społeczny, osadniczy,

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 412.

pracy społecznej i kulturalnej na wsi i biuro rachunkowości rolnej. Przy T-wie istnieje sekcja nasienna prowadząca doświadczalnictwo rolne w majątku państwowym Hebdowie w pow. miechowskim. T-wo prowadzi laboratorjum mleczarskie oraz utrzymuje szkołę rolniczą żeńską w Bachowicach w pow. oświęcimskim.

T-wo posiada Biuro do spraw Wschodniej Małopolski we Lwowie i ekspozytury w Tarnopolu i Stanisławowie.

Do T-wa należy 3.367 kółek rolniczych (podstawowych ogniw organizacji), zgrupowanych w 62 towarzystwach okręgowych, i 15 delegatur w miastach powiatowych Małopolski.

Organem T-wa jest tygodnik *Przewodnik Kółek Rolniczych.*

Liczba członków T-wa (I. 1926): 50.000.

Budżet roczny (1925): 700.000 zł.

255. Towarzystwo Ogrodnicze w Krakowie (Al. Mickiewicza 17).

T-wo założone w r. 1893 ma na celu popieranie wiedzy ogrodniczej, podnoszenie ogrodnictwa krajowego wogóle przez prowadzenie szkółek drzew owocowych odpowiednich dla kraju odmian, zakładanie sadów wzorowych włościańskich, prowadzenie kursów ogrodniczych i t. p.

T-wo posiada bibljotekę dzieł zawodowych, czasopism ogrodniczych, zbiory pomocy naukowych do wykładów ogrodnictwa. T-wo prowadzi szkółki drzew owocowych, krzewów ozdobnych i róż, kultury poprawnej hodowli nasion warzywnych i posiada przechowalnię doświadczalną owoców.

T-wo wydaje miesięcznik *Ogrodnictwo* (od roku 1898).

Liczba członków T-wa (V. 1926): około 300.

Roczny budżet T-wa: około 15.000 zł.

256. Krajowe Towarzystwo Rybackie w Krakowie (Plac Szczepański 8).

T-wo założone w r. 1879 ma na celu przyczynianie się do popierania, podnoszenia i ochrony rybactwa w kraju.

T-wo posiada własne gospodarstwa rybne, z których dostarcza członkom rasowego materjału hodowlanego; posiada muzeum rybackie składające się z okazów ryb krajowych i rozmaitych przyborów ry-

backich (obecnie w Akademji Umiejętności w Krakowie) oraz największą w Polsce bibljotekę dzieł z dziedziny rybactwa (1200 dzieł).

Organem T-wa jest *Okólnik Rybacki* (od 1879—1917 r.), obecnie zawieszony.

Liczba członków około 800.

Budżet roczny T-wa preliminowany na r. 1926 (łącznie z wydawnictwem Okólnika, który ma być wznowiony): 16.400 zł.

Związek Przyjaciół Drzewek (p. wyżej: dział IV, nr. 25).

Kutno.

257. Stacja Doświadczalna Rolnicza w Kutnie (Kutno, skrzynka pocztowa 59).

Stacja utworzona w r. 1899 była początkowo własnością zorganizowanego w tym celu T-wa. Po wojnie Stacja przeszła na własność Okręgowego T-wa Rolniczego w Kutnie i znajduje się pod opieką Wydziału Doświadczalno-Naukowego Centr. T-wa Rolniczego.

Celem Stacji jest podnoszenie kultury rolniczej drogą przeprowadzania doświadczeń na własnem polu i zbiorowych na folwarkach u włościan, opracowywanie pod względem naukowym materjałów zebranych przez Stację, popularyzowanie wyników i t. d.

Praca Stacji prowadzona jest w następujących działach: ogólnych doświadczeń zbiorowych, hodowlanym i oświatowo-rolniczym.

Stacja posiada pole doświadczalne w Gołębiewie (45 morgów), pracownię chemiczną i botaniczną w Kutnie, stację meteorologiczną II rzędu w Gołębiewie i bibljotekę (1100 t.).

Stacja wydaje od r. 1922 *Czasopismo Rolnicze* (w 1925 przerwane na czas jakiś), drukuje roczne sprawozdania łącznie z Wydziałem Doświadczalno-naukowym C. T. R.

Budżet roczny Stacji: około 50.000 zł.

Lublin.

258. Towarzystwo Ogrodnicze w Lublinie (Gmach Uniwersytetu, Szkoła Ogrodnicza).

T-wo założone w r. 1913 ma na celu rozwój nauki ogrodnictwa na terenie Lublina.

T-wo posiada sekcję naukowo-przyrodniczą, komisję plantacyjną, komisję do spraw organizacji ogrodu botanicznego i prowadzi Szkołę

Ogrodniczą w Lublinie. Do celów doświadczalnictwa ogrodniczego posiada fermę 60-morgową Wrotków pod Lublinem.

Budżet Szkoły Ogrodniczej (1925): 108.000 zł.

Lwów.

259. * Towarzystwo Gospodarcze we Lwowie (ul. Kopernika 40).

260. Państwowa Stacja Botaniczno-Rolnicza we Lwowie (ul. Zyblikiewicza 40).

Stacja powstała w r. 1884 [1]) przy katedrze botaniki Akademji Dublańskiej. W r. 1898 przeniesiono ją do Lwowa. W r. 1920 przechodzi jako Zakład Wydziału Rolniczo-leśnego Politechniki Lwowskiej do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w r. zaś 1923 do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państw.

Instytucja ma na celu popieranie rolnictwa przez pracę naukową badawczą i doświadczalną w dziedzinie botaniki stosowanej.

Stacja posiada następujące działy: doświadczalny z polem doświadczalnem w Dublanach, dział oceny nasion, ochrony roślin i stację wysokogórską doświadczalną na połoninie Pożyżewskiej w pasmie Czarnej Hory we Wschodnich Karpatach.

Stacja posiada bibljotekę.

Liczba personelu naukowego Stacji (1925): 4 osoby. Celem nawiązania łączności z instytucjami naukowemi i organizacjami społecznemi w wykonaniu prac zakreślonych jej programem utworzono Kuratorjum Stacji jako organ opinjodawczy. W skład Kuratorjum wchodzą przedstawiciele Uniwersytetu Jana Kazimierza, Politechniki Lwowskiej, Towarzystwa Gospodarczego we Lwowie, Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego i Województwa.

Budżet roczny Stacji (1925): 34.595 zł.

Oddział Lwowski Towarzystwa Popierania Polskiej Nauki Rolnictwa i Leśnictwa (ul. Kopernika 20), (p. wyżej: nr. 253).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 433.

Biuro do spraw Wschodniej Małopolski Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego (ul. Mickiewicza 26), (p. wyżej nr. 254).

261. Małopolskie Towarzystwo Leśne (ul. Na Skałce 1).

T-wo założone w r. 1882 pod nazwą Galicyjskiego Towarzystwa Leśnego w r. 1919 zmieniło swoją nazwę na dzisiejszą.

Celem T-wa jest wpływanie na rozwój gospodarstwa leśnego w kraju, popieranie interesów leśnictwa i wzajemne kształcenie się w zawodzie leśniczym.

T-wo posiada bibljotekę o 2744 t.

Organem T-wa jest miesięcznik *Sylwan.*

Liczba członków T-wa (I. 1926): 810.

Budżet roczny T-wa (1925): 10.000 zł.

262. Polskie Towarzystwo Dendrologiczne (ul. Św. Marka 1).

Celem T-wa założonego w r. 1924 jest badanie drzew, drzewostanów, krzewów i bylin pod względem naukowym, użytkowym i zdobniczym oraz ich ochrona, szerzenie zamiłowania i wiadomości o ich życiu, hodowli oraz użytkowaniu w ogrodzie i lesie.

T-wo posiada sekcje: parkową, leśną, ogrodniczą, wydawniczą i propagandową.

Wydawnictwem T-wa ma być *Rocznik Dendrologiczny.*

Liczba członków T-wa (I. 1926): 70.

Budżet roczny T-wa (1925): 1.500 zł.

263. Związek Pszczelniczy we Lwowie (ul. Kopernika 20).

Związek założony w r. 1920 ma na celu niesienie oświaty fachowej między pszczelarzami.

Związek dzieli się na na sekcje: doświadczalną, organizacyjną, oświatową, instruktorską, handlową, informacyjną i wydawniczą.

Związek posiada pasiekę doświadczalną we Lwowie i pod Tarnopolem.

Jako oddziały Związku funkcjonuje 48 towarzystw pszczelniczych we wszystkich niemal powiatach Małopolski.

Związek wydaje miesięcznik *Bartnik Postępowy* i *Pszczoła i Ul.*

Liczba członków T-wa (II. 1926): 2.400.
Budżet roczny T-wa (1925): 8.000 zł.

264. Małopolskie Towarzystwo Łowieckie (ul. Ossolińskich 11, III p.).

T-wo powstało w r. 1876; ma na celu podniesienie łowiectwa i stanu zwierzyny w kraju.

T-wo posiada bibljotekę fachową.

T-wo posiada na prowincji w Małopolsce delegatów i delegatury.

Organem T-wa jest miesięcznik *Łowiec*.

Liczba członków T-wa (II. 1926): 1000.

Łuck.

265. Wołyńskie Towarzystwo Rolnicze (ul. Trzeciego Maja 5).

T-wo założone w r. 1923 ma na celu pracę nad podniesieniem stanu rolnictwa w okolicy.

T-wo posiada sekcje: hodowlaną, chowu koni i bydła, rolną, ogrodniczą i dział chmielarski. Przy T-wie czynna jest stacja meteorologiczna II rzędu i stacja oceny nasion.

Liczba członków T-wa (I. 1925): 352 i 57 Kółek rolniczych.

Mory pod Warszawą.

266. Stacja Doświadczalna Ogrodnicza „Mory" Warszawskiego Towarzystwa Ogrodniczego (adres: Warszawa, Bagatela 3, T. O. W.).

Założona w r. 1912, przerwała swoją działalność na czas wojny, wznowiła ją w r. 1923. Zadaniem Stacji jest badanie i ocena nawożenia, odmian i upraw w ogrodnictwie.

Stacja posiada działy: pomologiczny, warzywny i nasienny (w zaczątku). Posiada stację meteorologiczną II rzędu i bibljotekę w zaczątku.

Stacja publikuje roczne sprawozdania z działalności i komunikaty w *Ogrodniku*.

Roczny budżet Stacji (1926): 20.000 zł.

Niżatyce.

267. * Zakład Doświadczalno-Rolniczy w Niżatycach (p. Kańczuga), (p. niżej: nr. 286).

Opatówiec (z. płocka).

268. Zakład Doświadczalny Rolniczy Ogniska Kultury Rolniczej w Opatówcu (p. Staroźreby, ziemia płocka).

Zakład założony przez Okręgowe Towarzystwo Rolnicze w Płocku w r. 1916 znajduje się pod opieką Wydziału Dośw. Naukowego Centralnego T-wa Rolniczego. Zakład ma za zadanie: a) dobór odpowiednich odmian zbóż i okopowych lub wyhodowanie drogą selekcji odmian nowych dostosowanych do danych warunków klimatycznych, b) wskazanie właściwego sposobu nawożenia i uprawy również w ścisłem zastosowaniu do swoistych warunków gleby i klimatu.

W skład Zakładu wchodzi pole doświadczalne, wydział selekcyjny i pracownia botaniczno-rolnicza. Bibljoteka Zakładu posiada 700 t.

Zakład wydaje *Sprawozdania* i wyniki doświadczeń w broszurkach.

Budżet Zakładu (1925): 30.000 zł.

Pętkowo (Wielkopolska).

269. Stacja Doświadczalna Wielkopolskiej Izby Rolniczej (poczta Środa).

Stacja utworzona w r. 1901 ma za zadanie uprawianie doświadczalnictwa polowego (doświadczeń odmianowych, nawozowych, z uprawą roli i roślin) oraz szerzenie wiedzy rolniczej.

Stacja posiada laboratorjum botaniczne i bibljotekę podręczną.

Organem Stacji jest *Poradnik Gospodarski* w Poznaniu.

Liczba pracowników naukowych Stacji (1926): 3 osoby.

Budżet roczny Stacji (1925): 40.000 zł.

Poświętne (p. Płońsk).

270. * Zakład Doświadczalny Rolniczy w Poświętnem (p. niżej: nr. 284).

Poznań.

271. Centralne Towarzystwo Gospodarcze (ul. Mickiewicza 33).

T-wo założone w r. 1844, zawieszone w działalności przez rząd pruski aż do r. 1861, ma na celu pielęgnowanie kultury rolniczej, dbanie o rozwój całego życia gospodarczego warsztatów rolnych i ko-

ordynowanie pracy ziemiaństwa i wszystkich rolników w kierunku oświatowym, ekonomicznym i narodowo-społecznym dla dobra całego rolnictwa i w myśl idei państwowo-twórczej.

T-wo posiada wydziały: ogólny, rolny, chowu inwentarza, pracy, techniczno-fabryczny i zawodowy.

Bibljoteka T-wa zawiera 1600 t.

T-wo posiada 19 filjalnych towarzystw rolniczych w województwie poznańskiem, Zarząd Pomorski T-wa i 8 filjalnych towarzystw rolniczych w województwie pomorskiem.

T-wo wydaje *Roczniki Centralnego Towarzystwa Gospodarczego* oraz *Roczniki Ziemiańskich Naukowych Wykładów Rolniczych.*

Organem T-wa do r. 1923 był *Ziemianin,* miesięcznik naukowo rolniczy i ekonomiczny, od tego czasu *Gazeta Rolnicza* w Warszawie.

Liczba członków T-wa (II. 1926): 1050.

Budżet roczny T-wa (1925): 20.000 zł.

272. Wielkopolska Izba Rolnicza (ul. Mickiewicza 33).

Powstała jako organ samorządu gospodarczego w r. 1894 pod nazwą „Landwirtschaftskammer für die Provinz Posen" na mocy ustawy o Izbach Rolniczych (Zbiór Ustaw Pruskich za 1894 r., str. 126, Nr. 9686), obowiązującej dotychczas w b. dzielnicy pruskiej. Ustawa ta została dopełniona odnośnemi dekretami władz polskich.

Celem Izby jest korporatywna organizacja stanu rolniczego, zadaniem jej jest strzeżenie całokształtu interesów rolnictwa i leśnictwa swego okręgu, popieranie poczynań zmierzających do podniesienia rolnictwa, udzielanie organom administracyjnym rzeczowych informacyj i opinji w sprawach rolnictwa i leśnictwa, przyczynianie się do technicznego postępu rolnictwa i t. p.

Wielkopolska Izba Rolnicza posiada Stację Doświadczalną i Instytut inleczarski w Poznaniu (p. niżej: nr. 273 i 274) i folwark doświadczalny Pętkowo (p. wyżej: nr. 269). Izba utrzymuje 15 szkół rolniczych ludowych.

Organem Izby jest tygodnik *Poradnik Gospodarski,* drukowany we własnej drukarni, i *Roczniki Wielkopolskiej Izby Rolniczej.* Pozatem Izba podejmuje wydawnictwa naukowo-fachowe.

Podatek na rzecz Izby opłacają wszyscy rolnicy, posiadający lub użytkujący grunta, począwszy od pewnej kwoty czystego dochodu katastralnego.

Roczny budżet Izby (1926): 1.802.600 zł.

273. Stacja Doświadczalna Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu (ul. Dąbrowskiego 17).

Powstała ze stacji rolniczej w Kuszy pod Śmiglem, założonej przez Związek Rolniczy wschodnio-śmigielski w r. 1861. W r. 1877 została przeniesiona do Poznania i mieściła się przy prowincjonalnym Związku Rolniczym. W r. 1895 otrzymała swój własny gmach, obecnie stanowi własność Izby. Zadaniem Stacji jest kontrola nawozów, pasz i ocena nasion oraz przeprowadzanie doświadczeń nawozowych.

Stacja posiada oddziały: chemiczny, botaniczny i oceny nasion oraz czasowo oddział mleczarski.

Stacja posiada laboratorjum chemiczne, pracownię botaniczną i bibljotekę.

Stacja zatrudnia 10-u pracowników naukowych: kierowników oddziałów i asystentów.

Prace swoje Stacja ogłasza w *Poradniku Gospodarskim* i *Rocznikach Wielkopolskiej Izby Rolniczej.*

274. Instytut Mleczarski Wielkopolskiej Izby Rolniczej (ul. Dąbrowskiego 17).

Założony we Wrześni w r. 1897, przeniesiony w r. 1919 do Poznania, jest własnością Wielkopolskiej Izby Rolniczej, stanowiąc jej dział autonomiczny. Instytut ma na celu pracę naukową nad mleczarstwem polskiem, obecnie prowadzi jednak pracę organizacyjną, informacyjną, częściowo instruktorską.

Instytut posiada laboratorjum chemiczno-bakterjologiczne.

Instytut zamieszcza swe prace w *Poradniku Gospodarskim.*

Oddział Poznański Towarzystwa Popierania Polskiej Nauki Rolnictwa i Leśnictwa (Sołacz, Mazowiecka 26).

Tu znajduje się Redakcja *Roczników Nauk Rolniczych i Leśnych.* Redakcja posiada bibljotekę. (P. wyżej: nr. 253).

275. Wielkopolski Związek Towarzystw Pszczelniczych (ul. Krasińskiego 10).

Związek założony w r. 1878 ma na celu popieranie rozwoju pszczelnictwa krajowego.

Związek posiada Sekcję hodowli matek pszczelich rasy krajowej i Sekcję stacyj obserwacyjnych.

Związek prowadzi 11 stacyj obserwacyjnych (1 w Poznaniu, 10 na prowincji).

Organami Związku są miesięczniki: *Bartnik Wielkopolski* i *Posener Bienenwirt.*

Do Związku należy 71 Towarzystw Pszczelniczych działających na obszarze Województwa Poznańskiego.

Roczny budżet Związku: około 12.000 zł.

276. Wielkopolskie Towarzystwo Rybackie w Poznaniu (ul. Mickiewicza 33).

T-wo zostało założone przez Niemców w r. 1896 w Bydgoszczy; w r. 1919 objęte zostało przez Polaków jako „Towarzystwo Rybackie na Województwo Poznańskie", w r. 1925 siedzibę T-wa przeniesiono do Poznania i otrzymało ono swą obecną nazwę. T-wo ma na celu szerzenie kultury rybackiej w kraju.

Prowadzi biuro porad i posiada bibljotekę fachową.

Organem T-wa jest dwutygodnik *Rybak Polski.*

Liczba członków T-wa (1926): około 300.

Roczny budżet T-wa: około 10.000 zł.

Puławy.

277. Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach.

Inicjatywę utworzenia Instytutu podjęły koła rolnicze po wycofaniu się Rosjan z Puław. Przy zgodzie i poparciu okupacyjnych władz austrjackich prof. Stefan Surzycki z Krakowa podjął się w r. 1916 organizacji Instytutu. Instytut został uruchomiony w r. 1917. W r. 1924 został do Instytutu przyłączony jako filja Państwowy Naukowy Instytut Rolniczy w Bydgoszczy (p. wyżej nr. 244). Głównem zadaniem Instytutu jest działalność, prowadząca do rozwiązywania aktualnych za-

gadnień rolniczych, celem stosowania zdobyczy naukowych do warunków i potrzeb polskiego rolnictwa.

Instytut posiada następujące Wydziały:

1) Wydział Rolniczy. Prowadzi badania, mające na celu zbadanie najracjonalniejszego użycia sztucznych nawozów. W tym celu przeprowadza doświadczenia polowe z dostosowywaniem różnych dawek nawozów do natury gleb i potrzeb różnych roślin.

2) Wydział Hodowli Roślin. Prowadzi badania genetyczne odmian roślin uprawnych. Obok badań ściśle naukowych prowadzi własną hodowlę zbóż, okopowych, motylkowych, traw i motylkowych pastewnych. Dla stwierdzenia wartości użytkowej odmian krajowych a także dla kontroli postępów własnej hodowli Wydział wykonywa doświadczenia porównawcze z odmianami. Zadaniem selekcji jest wybór odmian plennych, odpornych na szkodliwe czynniki klimatyczne i choroby pasorzytnicze.

3) Wydział Ogrodniczy. Prowadzi badania w zakresie owocarstwa, sadownictwa i warzywnictwa, produkcji nasion i roślin ozdobnych, aklimatyzacji nowych odmian warzyw i kwiatów. Prowadzi doświadczenia nawozowe nad warzywami i kwiatami, badanie opłacalności niektórych kultur warzywnych i t. p.

4) Wydział Ochrony Roślin. Prowadzi badania nad powstawaniem i zwalczaniem chorób roślinnych, wywołanych przez wpływy nieorganiczne, bakterje i grzybki pasorzytnicze. Zajmuje się poszukiwaniem i wypróbowywaniem różnych metod zwalczania, bada rozpowszechnienie chorób roślin uprawnych na ziemiach polskich i gromadzi odnośny materjał (zbiory muzealne).

5) Wydział Hodowli Zwierząt. Prowadzi badania nad różnemi gatunkami zwierząt domowych i drobiu oraz sposobami wyzyskiwania ich dla gospodarstwa krajowego.

6) Wydział Gleboznawczy. Prowadzi badania teoretyczne z dziedziny gleboznawstwa i przeprowadza stopniową kartografję ziem polskich, dążąc do opracowania atlasu gleboznawczego Rzeczypospolitej.

7) Wydział Żywienia Zwierząt. Wykonywa badania w zakresie najracjonalniejszego i najekonomiczniejszego wyzyskiwania pożywienia przez zwierzęta użytkowe. W tym celu bada rolę rozmaitych składni-

ków pokarmowych w ustroju zwierzęcym i szczegółowy skład chemiczny pasz.

8) Wydział Serologiczny. Ma za zadanie produkcję masową surowic i szczepionek, przeznaczonych do zabezpieczania inwentarza żywego przed chorobami epidemicznemi. Produkuje surowice i szczepionki przeciwko różycy i pomorowi świń, cholerze drobiu, zołzom u koni, karbunkułowi u bydła, koni i owiec i zarazie płucnej u bydła.

9) Dział Morfologji Doświadczalnej. Prowadzi badania z zakresu teorji hodowli. Współpracuje z hodowcami polskimi nad dokładnem poznaniem krajowej kury zielononóżki, dążąc do ustalenia tej rasy.

10) Dział Entomologiczny. Prowadzi badania nad biologją i rozwojem szkodników krajowych, przedewszystkiem z klasy owadów, niszczących rośliny uprawne. Udziela porad fachowych i przeprowadza kontrolę szkółek drzew owocowych oraz gromadzi materjały do fizjografji szkodników roślin uprawnych ziem polskich.

11) Dział Bakterjologiczny. Prowadzi badania bakterjologiczne co do sposobów analizy i wydzielania szczepów. Produkuje kultury, potrzebne do szczepień, nadto przeprowadza kontrolę wyprodukowanych szczepionek i surowic.

12) Zakład Hodowli Drzew i Krzewów Owocowych. Ma za zadanie produkcję drzew owocowych do odbudowy zniszczonych w czasie wojny sadów. Ze względu na olbrzymie przestrzenie nieużytków w Polsce, na nieuregulowane brzegi jej rzek i potoków górskich oraz na osypiska rzeczne Zakład prowadzi szkółki wikliny i zakłada większe plantacje w celu dostarczania rolnikom sadzonek.

Instytut posiada obszerną bibljotekę (p. wyżej: Bibljoteki str. 193).

Prace naukowe pracowników Instytutu ogłaszane są w organie Instytutu p. t. *Pamiętnik Puławski.*

Budżet Instytutu razem z filją w Bydgoszczy i Stacją na Helu (1926): 1.103.133 zł. w wydatkach, dochodów zaś, które Instytut wpłaci do Skarbu Państwa, preliminowano na r. 1926: 480.181 zł.

Oddział Puławski Towarzystwa Popierania Polskiej Nauki Rolnictwa i Leśnictwa (Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego), (p. wyżej: nr. 253).

Sarny.

278. Zakład Doświadczalny Kultury Torfowisk pod Sarnami.

Zakład należy do Okręgowego T-wa Rolniczego w Sarnach, które dzierżawi od Państwa 120 ha torfowiska wraz z budynkami byłej „Stacji błotnej" ziemstwa Wołyńskiego.

Zakład zorganizowany w r. 1924, uruchomiony w r. 1925, prowadzi prace doświadczalno-naukowe pod kierunkiem Wydziału Doświadczalno-Naukowego Centr. T-wa Rolniczego w ścisłem porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Zakład ma za zadanie zbadanie i pokazanie najlepszych sposobów kultury torfowisk w celu poparcia akcji ich meljoracji.

Dotychczas uruchomiono działy Zakładu: doświadczalno-rolniczy, doświadczalno-hydrotechniczny, meteorologiczno-hydrometryczny i zakład ochrony roślin.

Pracownie (zakład ochrony roślin, chemiczna i botaniczna) są w stanie organizacji.

Budżet roczny Stacji (1925): 33.827 zł. (z tego $^3/_4$ wpłaca Skarb Państwa, $^1/_4$ sejmiki miejscowe).

Sielec.

279. * Zakład Rolniczo-Doświadczalny w Sielcu.

Zakład jest własnością Okręgowego T-wa Rolniczego w Kazimierzy Wielkiej.

Sobieszyn.

280. Stacja Doświadczalna Rolnicza w Sobieszynie (poczta Ryki).

Stacja powstała w r. 1886, utworzona przez Radę Zapisu hr. Kickiego, który umierając w r. 1878 cały swój majątek zapisał Towarzystwu Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych w celu stworzenia w majątkach swych wzorów dobrego gospodarstwa. Celem Stacji jest podniesienie stanu rolnictwa przez przeprowadzanie doświadczeń nad uprawą roli oraz przez hodowlę zbóż najlepiej nadających się do gleby i warunków klimatycznych w Polsce.

Stacja prowadzi doświadczenia polowe, hodowlę zbóż: żyta włościańskiego, owsa, jęczmienia i pszenicy, doświadczenia wazonowe i spostrzeżenia meteorologiczne.

Stacja posiada zdrenowane pole doświadczalne o powierzchni 22 ha, pracownię chemiczną i botaniczno-rolniczą do oceny nasion oraz stację meteorologiczną.

Bibljoteka Stacji zaopatrzona jest w literaturę fachową polską, francuską, niemiecką, angielską i rosyjską.

Stacja publikuje wyniki swych prac w specjalnych rocznikach i czasopismach fachowych.

Stanisławów.

Ekspozytura Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego (p. wyżej: nr. 254).

Tarnopol.

Ekspozytura Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego (p. wyżej: nr. 254).

Toruń.

281. Pomorska Izba Rolnicza (ul. Sienkiewicza 40).

Ukonstytuowanie się Pomorskiej Izby Rolniczej z wyborów nastąpiło w sierpniu 1922 r., do tego czasu istniała Izba Rolnicza z zarządem mianowanym przez władze państwowe. Czynności swe Izba rozpoczęła z chwilą przejęcia Pomorza przez władze polskie. Izba Rolnicza jest organem samorządu gospodarczego na podstawie uchwały o Izbach Rolniczych (Zbiór Ustaw Pruskich za r. 1894). Zadaniem Izby jest przedstawicielstwo i obrona ogólnych interesów rolnictwa i leśnictwa w Województwie Pomorskiem i popieranie w tym celu wszelkich urządzeń zmierzających do podniesienia stanu rolniczego, w szczególności dalszy rozwój organizacji zawodowej rolników i techniczny postęp rolnictwa na Pomorzu.

Izba posiada Wydziały: 1) centralny z referatem ekonomicznym, 2) rolny z referatami: rolnym, nasiennym i ogrodniczym, 3) oświaty rolniczej (który prowadzi 11 szkół rolniczych), 4) leśnictwa, 5) weterynaryjny, 6) hodowli inwentarza żywego, 7) meljoracyj rolniczych, 8) wydział książkowości rolniczej.

Izba utrzymuje Stację doświadczalną w Dźwierznie (p. wyżej: nr. 246). Bibljoteka podręczna Izby obejmuje około 1500 tomów.

Organem Izby jest tygodnik rolniczy *Kłosy*, drukowany we własnej drukarni. Pozatem Izba wydaje coroczne sprawozdania i podejmuje wydawnictwa naukowych dzieł rolniczych.

Do Izby rolniczej należą z prawem wybieralności wszyscy rolnicy Województwa Pomorskiego, którzy posiadają lub użytkują gospodarstwa rolne lub leśne z pewnym określonym statutowo czystym dochodem katastralnym.

Roczny budżet Izby (r. 1926): 963.417 zł.

282. ** Centralne Towarzystwo Rybaków Lądowych.

Zostało założone w r. 1921 z inicjatywy Pomorskiej Izby Rolniczej.

T-wo od roku 1923 prowadzi bardzo słabą działalność.

Warszawa.

283. Centralne Towarzystwo Rolnicze w Warszawie (ul. Kopernika 30).

T-wo założone w r. 1907 (jako wznowione po b. T-wie Rolniczem przedpowstaniowem) ma na celu „zespolenie usiłowań prac rolników, związanych w Towarzystwach rolniczych okręgowych i Kółkach rolniczych, dla podniesienia stanu rolniczego i gospodarstwa rolnego“ (§ 2 Statutu).

T-wo posiada następujące wydziały i sekcje: Wydziały: hodowlany, doświadczalno-naukowy (p. niżej), organizacji gospodarstw, rolniczo-meljoracyjny, społeczno-ekonomiczny, rybacki, ogrodniczy, oświaty rolniczej; Sekcje: chowu koni, chowu owiec, towarzystw rolniczych kresów wschodnich, nasienną, sekcję oświaty pozaszkolnej, główny instruktorjat kółek rolniczych, instruktorjat społeczno-gospodarczy, referat wystaw i pokazów; Komisje: praktyk rolnych, budowlaną i wydawniczą.

T-wo utrzymuje i prowadzi zakłady doświadczalne (p. niżej: Wydział Dośw. Nauk.), stacje hodowlane, pracownie nasienne i bibljotekę rolniczo-naukową.

T-wo ma swoich delegatów w województwach: białostockiem, kieleckiem, lubelskiem, łódzkiem i poleskiem.

T-wo podejmuje wydawnictwa: perjodyczne—*Kalendarz Rolniczy Centralnego Towarzystwa Rolniczego* (dla większej własności) i *Kalendarz Gospodarski* (dla mniejszej własności), ponadto wydawnictwa rolnicze specjalne.

Organami T-wa są: *Gazeta Rolnicza* (dla większej własności) i *Gazeta Gospodarska* (dla mniejszej własności).

Do T-wa należą 82 Okręgowe Towarzystwa Rolnicze działające na terenie b. Kongresówki i Kresów Wschodnich. Do T-stw Okręgogowych wchodzą Kółka Rolnicze.

Budżet roczny T-wa (1926): 2.000.000 zł.

284. Wydział Doświadczalno-Naukowy Centralnego Towarzystwa Rolniczego (ul. Kopernika 30).

Wydział utworzony w r. 1917 ma za zadanie ogólne kierowanie akcją doświadczalno-rolniczą na terenach b. Kongresówki i województw wschodnich, prowadzenie propagandy, udzielanie porad i wskazówek w kierunku użytkowania torfowisk, organizowanie sieci sygnalizacyjnej występowania szkodników, organizowanie walki ze szkodnikami oraz opiekę i pracę nad podniesieniem kultury rolnej.

Wydział posiada następujące sekcje: sekcję stacyj doświadczalnych, komisję ognisk kultury rolniczej, sekcję torfową, gleboznawczą, komisję doświadczeń zbiorowych i komisję fitopatologiczną.

W ręku Wydziału spoczywa ogólne kierownictwo nad Zakładami Doświadczalnemi w Błoniu, St. Brześciu, Kisielnicy, Kościelcu, Kutnie, Opatówcu, Poświętnem, Sielcu i Sobieszynie.

Wydział posiada pracownię gleboznawczą i bibljotekę w Warszawie.

Wydział wydaje każdego roku *Sprawozdania Wydziału Doświadczalno-Naukowego*, w którem są zawarte roczne sprawozdania z przeprowadzonych w wymienionych wyżej Zakładach prac oraz doświadczeń zbiorowych u większej i mniejszej własności.

Liczba czynnych członków Wydziału (XII. 1925): 48.

Roczny budżet Wydziału (1926): 294.313,49 zł.

285. Centralny Związek Kółek Rolniczych (ul. Tamka 1).

Związek powstał w r. 1906. Do r. 1916 pracował jako Wydział Kółek Rolniczych przy Centr. Tow. Roln., od r. 1916—1920 — jako

Związek Kółek Rolniczych przy tem samem T-wie, od r. 1920 jest organizacją samodzielną i niezależną od Centr. Tow. Roln. Celem Związku jest zorganizowanie drobnej własności rolnej do planowej i systematycznej pracy nad rozwojem gospodarczym i oświatowo-kulturalnym wsi przez fachowe kierowanie wyżej wspomnianą pracą.

Związek posiada działy: rolniczo-hodowlany, meljoracyjny, oświatowy, ekonomiczny i budowlany. Bibljoteka Centrali zawiera 4000 t.

Związek utrzymuje i prowadzi: szkołę rolniczą męską w Dęblinie, szkołę rolniczą żeńską w Krasieninie, fermę rolniczo-reprodukcyjną w Rembkowie, stację zarodową hodowli drobiu w Rembkowie, Ognisko Kultury Rolnej w Zemborzycach i Lubelski Zakład Doświadczalny w Zemborzycach (p. niżej: nr. 299).

Związek wydaje: *Poradnik Gospodarstw Wiejskich* (dla członków Kółek Rolniczych) i *Siew* (dla członków Kół Młodzieży Wiejskiej).

Związek posiada pięć wojewódzkich związków: w województwie białostockiem, kieleckiem, lubelskiem, łódzkiem i warszawskiem, 60 okręgowych, 1500 Kółek Rolniczych, 1600 Kół Młodzieży Wiejskiej, członków ogółem zgórą 90.000.

Budżet Centrali i związków wojewódzkich na r. 1926 wynosił przeszło 600.000 zł., mniej więcej taką sumę stanowią budżety Kółek Rolniczych i ich Związków Okręgowych.

286. Związek Rolniczych Zakładów Doświadczalnych Rzeczypospolitej Polskiej (ul. Kopernika 30, I p.).

Związek zorganizowany w r. 1923 [1]) ma na celu: „a) pracę nad organizacją i skoordynowaniem akcji doświadczalno-rolniczej i kontrolnej w Państwie Polskiem; b) reprezentowanie interesów akcji doświadczalno-rolniczej wobec rządu i społeczeństwa; c) wspólną pracę Zakładów doświadczalnych i kontrolnych nad ujednostajnieniem metod badania i rozwoju akcji doświadczalnej w kraju“ (§ 3 Statutu).

Związek posiada następujące sekcje: botaniczno-rolniczą, chemiczno-rolniczą, ogrodniczą, fenologiczną, ochrony roślin, gleboznawczą i komisję metodologiczną.

Organem Związku jest *Doświadczalnictwo Rolnicze* (od r. 1926).

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“, str. 412.

Do Związku należą 3 osoby i 44 instytucje: Zakłady Doświadczalne: w Błoniu, Bieniakoniach, St. Brześciu, Kisielnicy, Kościelcu, Kutnie, Niżatycach, Opatówcu, Pętkowie, Poświętnem, Sielcu, Sobieszynie i Zemborzycach; Zakłady Ochrony Lasu i Entomologji, Uprawy i Hodowli Warzyw w Skierniewicach, Zakład Dośw. Un. Jag. w Krakowie, Zakł. Dośw. Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu, Zakł. Dośw. Pomorskiej Izby Rolniczej w Toruniu, Zakł. Uprawy Roli i Roślin w Poznaniu, Wydziały Chemiczno-rolniczy, Chorób Roślin i Meljoracyjny Państw. Instytutu Naukowego w Bydgoszczy, Wydziały Ochrony Roślin, Hodowli Roślin i Gleboznawczy Państw. Instytutu Naukowego w Puławach, Państwowa Stacja Botaniczna we Lwowie, Sekcja Doświadczalna T-wa Gospod. Wschod. Małopolski we Lwowie, Wydział Nasienny T-wa Małopolskiego w Krakowie, Wydział Nasienny Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu, Wydział Nasienny Pomorskiej Izby Rolniczej w Toruniu, Wydział Produkcji Rolnej Śląskiej Izby Rolniczej w Cieszynie, Stacja Oceny Nasion w Warszawie, Pracownia Chemiczna przy Muzeum Przem. i Roln. w Warszawie, Sekcja Doświadczalna Centr. Związku Kółek Rolniczych w Warszawie, Stacja Doświadczalna w Morach T-wa Ogrodniczego Warszawskiego, Instytut Przemysłu Fermentacyjnego i Bakterjologji Rolnej w Warszawie, Stacja Ochrony Roślin w Warszawie, Sekcja Nasienna Centr. T-wa Rolniczego w Warszawie, Centralne Laboratorjum Cukrownicze w Warszawie, Wydział Doświadczalno-Naukowy Centr. T-wa Rolniczego, Państw. Instytut Meteorologiczny, Zakład Doświadczalny Rolniczy w Sarnach, Zakład Ochrony Roślin w Zdunach.

Roczny budżet Związku (1925): około 36.000 zł.

287. Polskie Towarzystwo Zootechniczne (ul. Senatorska 15).

Celem T-wa utworzonego w r. 1922 [1]) jest podnoszenie hodowli w Polsce przez: a) prowadzenie i popieranie naukowych badań biologicznych w zastosowaniu do hodowli zwierząt domowych, ze szczególnem uwzględnieniem zagadnień mogących służyć za podstawę do rozwiązywania pytań praktyki hodowlanej, b) naukowe badania ras zwierząt

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 411.

domowych, szczególniej rodzimych, pod względem ich pochodzenia, geograficznego rozszerzenia, własności morfologicznych i fizjologicznych, c) gromadzenie i naukowe opracowywanie wyników praktyki hodowlanej.

Organem T-wa są wydawane przezeń *Rozprawy Biologiczne.*

Liczba członków T-wa (III. 1926): 60.

288. Instytut Przemysłu Fermentacyjnego i Bakterjologji Rolnej Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (ul. Krakowskie Przedmieście 66).

Instytut utworzony w r. 1910 jest składową częścią Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Instytut ma za zadanie: „badania naukowe w zakresie przemysłu rolnego i bakterjologji rolnej, szerzenie wiedzy z powyższych dziedzin, udzielanie porad i wskazówek, prowadzenie lustracji i kontroli technicznej zakładów przemysłowych, dokonywanie analiz, ocen i przygotowywanie preparatów z dziedziny przemysłu rolnego i bakterjologji rolnej“ (§ 1 Statutu).

Instytut posiada: Wydział czystych kultur, Wydział kontroli gorzelni i laboratorjum analityczne.

Instytut zamieszczał sprawozdania roczne do r. 1914 w *Rocznikach Muzeum Przemysłu i Rolnictwa*, obecnie wydaje je w oddzielnych broszurach; artykuły i prace zamieszcza w czasopismach specjalnych.

Roczny budżet Instytutu (1925): 30.000 zł.

289. Stacja Oceny Nasion Muzeum Przemysłu i Rolnictwa (ul. Krakowskie Przedmieście 64).

Stacja powstała w r. 1880 ma za zadanie kontrolę nasion siewnych rolniczych, ogrodniczych i leśnych oraz przeprowadzanie badań z dziedziny nasionoznawstwa.

Stacja wydawała roczne sprawozdania ze swej działalności (przed wojną), obecnie wydawnictwo to zawiesiła.

Roczny budżet Stacji (1925): 18.000 zł.

290. Centralne Laboratorjum Cukrownicze w Warszawie (ul. Krakowskie Przedmieście 7, m. 18).

Laboratorjum należy do Rady Naczelnej Polskiego Przemysłu

Cukrowniczego. Założone w r. 1900 ma za zadanie przeprowadzanie badań naukowych w dziedzinie technologji cukru.

Laboratorjum składa się z działu technologicznego i analitycznego.

Laboratorjum wydaje coroczne sprawozdania ze swej działalności, organem jego jest *Gazeta Cukrownicza.*

Roczny budżet Laboratorjum (1925): 88.000 zł.

Warszawski Oddział Towarzystwa Popierania Polskiej Nauki Rolnictwa i Leśnictwa (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego ul. Miodowa 23), (p. wyżej: nr. 253).

291. Towarzystwo Ogrodnicze Warszawskie (ul. Bagatela 3).

Założone w r. 1884 T-wo ma na celu rozwój ogrodnictwa polskiego wogóle, a na terenie miasta Warszawy i województwa warszawskiego w szczególności (§ 3 Statutu).

W łonie T-wa są czynne: Koło miłośników ogrodnictwa, Koło warzywników, Koło planistów i Komitet plantacyj miejskich.

T-wo utrzymuje i prowadzi Stację Doświadczalną Ogrodniczą w Morach (p. wyżej: nr. 266) i Stację Ochrony Roślin w Warszawie (p. niżej: nr. 292) T-wo posiada bibljotekę (2000 t.) o charakterze przyrodniczo-ogrodniczym oraz liczne zbiory przyrodnicze (okazy minerałów, ptaków, roślin i zwierząt).

T-wo wydaje swoje *Roczniki* oraz podejmuje wydawnictwa o treści ogrodniczej popularnej.

Budżet roczny T-wa: około 60.000 zł.

292. Stacja Ochrony Roślin Towarzystwa Ogrodniczego Warszawskiego (ul. Bagatela 3).

Powstała w r. 1904 jako prywatna instytucja T-wa Ogrodniczego, zastała zreorganizowana w r. 1912, otrzymawszy subsydjum od Min. Rolnictwa, T-wa Rolniczego i Związku Cukrowników.

Zadaniem Stacji jest: udzielanie porad z zakresu występowania chorób i szkodników roślin, popularyzacja nauki o chorobach i szkodnikach roślin oraz sposobach ich zwalczania, przeprowadzanie obserwacyj i doświadczeń z zakresu biologji grzybków i szkodników oraz

ich zwalczania. Stacja posiada bogate zbiory, bibljotekę (2500 t.) i pracownię wyposażoną w potrzebne urządzenia.

Stacja wydaje druki ulotne z zakresu walki ze szkodnikami i chorobami roślin.

Roczny budżet Stacji: 11.130 zł.

293. Związek Zawodowy Leśników w Rzeczypospolitej Polskiej (ul. Foksal 14, m. 2).

Związek powstał w r. 1918 pierwotnie jako Stowarzyszenie Leśników Polskich; ma na celu, oprócz obrony materjalnych, moralnych i prawnych interesów swych członków, popieranie rozwoju leśnictwa krajowego.

Związek prowadzi sekcje naukowe przy swoich Oddziałach i bibljoteki ruchome (około 3425 t.) dzieł z dziedziny leśnictwa i nauk pokrewnych.

Związek posiada 22 Oddziały rozrzucone po całym kraju.

Związek podejmuje wydawnictwa naukowe z zakresu leśnictwa. Organem jego jest czasopismo *Las Polski.*

Liczba członków Związku (II. 1926): 5.000.

Budżet roczny Związku: około 150.000 zł.

294. Naczelny Związek Towarzystw Pszczelniczych Rzeczypospolitej Polskiej (ul. Miodowa 14 m. 20).

Założony w r. 1922 Związek ma za zadanie: „popieranie rozwoju pszczelnictwa na obszarze Państwa Polskiego, w szczególności wspomaganie i jednoczenie Towarzystw Okręgowych i innych zrzeszeń pszczelniczych, należących do Związku“ (§ 3 Statutu).

Związek posiada następujące działy: inspektorat, instruktorjat i komisje: propagandową, prasową, techniczną i handlową.

Związek prowadzi poradnię, posiada bibljotekę fachową złożoną ze 100 tomów oraz pasiekę pokazową.

Organem Związku jest miesięcznik *Pszczelnictwo Polskie.*

Do Związku należą 4 Związki dzielnicowe: Pomorski w Grudziądzu, Śląski w Katowicach, Lwowski (p. wyżej Lwów) i Wielkopolski w Poznaniu (p. wyżej Poznań), 4 Towarzystwa Okręgowe oraz 10 To-

warzystw w mniejszych miastach i Sekcyj Pszczelniczych przy towarzystwach rolniczych.

Budżet roczny Związku (1926): 100.000 zł.

295. * Towarzystwo Pszczelniczo-Ogrodnicze (ul. Wiejska 12).

296. Centralny Związek Polskich Stowarzyszeń Łowieckich (ul. Nowy Świat 35).

Związek utworzony w r. 1923 ma na celu wspólną pracę wszystkich stowarzyszeń zjednoczonych nad podniesieniem zwierzostanów krajowych oraz opiekę nad łowiectwem pod względem ekonomicznym i etycznym.

Bibljoteka Związku w zaczątku.

Organem Związku jest wydawany przezeń dwutygodnik *Łowiec Polski.*

Do Związku należą 73 stowarzyszenia łowieckie, grupujące około 5000 osób.

Budżet roczny Związku: od 8.000—10.000 zł.

Wilno.

297. Wileńskie Towarzystwo Doświadczeń Rolnych (ul. Zawalna 9).

T-wo założone w r. 1910 ma na celu „dostarczanie swym członkom oraz osobom trudniącym się rolnictwem wskazówek opartych na wynikach wiedzy rolniczej oraz wytwarzanie odmian roślin uprawnych przystosowanych do miejscowych warunków" (§ 1 Statutu).

T-wo prowadzi i utrzymuje Rolniczą Stację Doświadczalną w Bieniakoniach (p. wyżej: nr. 241).

Liczba członków T-wa (r. 1925): 25.

Wileński Oddział Towarzystwa Popierania Polskiej Nauki Rolnictwa i Leśnictwa (Uniwersytet), (p. wyżej: nr. 253).

Zduny.

298. * Zakład Ochrony Roślin w Zdunach (poczta Jackowice), (p. wyżej: nr. 286).

Zemborzyce (pod Lublinem).

299. Lubelski Zakład Doświadczalno-Rolniczy w Zemborzycach (poczta Lublin, skrzynka poczt. 32).

Zakład powstał w r. 1920 jako kontynuacja Zakładu Doświadczalnego w Starościcach, który przerwał swą działalność w czasie wojny; uruchomiony został w r. 1921; w r. 1924 dokonano reorganizacji, która polegała na ustaleniu terenów Zakładu. Zakład jest własnością Związku Kółek Rolniczych Województwa Lubelskiego.

Głównem zadaniem Zakładu jest badanie w danych warunkach atmosferycznych (wyżyna Lubelska) na danym typie gleby (glinki lössowe): a) plenności odmian zbóż, motylkowych, okopowych, warzyw i tytuni, b) badanie wpływu składników pokarmowych na plenność roślin, c) badanie nowych form pokarmów w nawozach sztucznych, d) badanie wpływu różnych rodzajów uprawy mechanicznej na plony roślin, e) badanie płodozmianowe.

Całość prac obejmuje dział rolniczy (prace prowadzone od 1922 r.), warzywno-ogrodniczy (od 1924 r.) i tytuniowy (od 1923 r.)

Zakład posiada pracownię chemiczną, botaniczno-rolniczą, stację meteorologiczną II rzędu i muzeum rolnicze.

Zakład zamieszcza coroczne *Sprawozdania* ze swej działalności w sprawozdaniach wojewódzkiego Związku Kółek Rolniczych w Lublinie lub Centralnego Związku Kółek Rolniczych w Warszawie.

Liczba pracowników naukowych Zakładu (1925): 3 osoby.

Roczny budżet Zakładu: około 30.000 zł.

29. *Sztuka i ochrona zabytków sztuki. Muzyka. Teatr. Fotografja.*

Katowice.

300. Związek Architektów na Śląsku.

Związek założony z początkiem 1925 r. ma na celu: a) zespolenie jak najszerszego grona architektów do wspólnej pracy nad rozwojem sztuki polskiej wogóle, architektury zaś w szczególności, b) wzbudzenie wśród ogółu zainteresowania się sztuką, popularyzowanie jej oraz ochrona jej zabytków, c) racjonalne unormowanie stosunków artystycznych, moralnych i materjalnych dotyczących zawodu architekta.

Związek posiada bibljotekę złożoną z czasopism arch. polskich i zagranicznych.

Członkami Związku mogą być architekci z wykształceniem akademickiem lub wyjątkowo amatorzy zajmujący się architekturą przyjęci przez Komisję kwalifikacyjną (nie więcej niż $^1/_3$ ogólnej liczby członków). Liczba członków (II. 1927): 23.

Budżet roczny: około 2.000 zł.

Kraków.

301. Polski Instytut Sztuk Pięknych (Plac Matejki 13, Akademja Sztuk Pięknych).

Powstał w r. 1923 [1]). Zadaniem Instytutu jest pielęgnowanie, ześrodkowywanie i pogłębianie działalności na polu naszej kultury artystycznej.

Instytut posiada komisje: wydawniczą, konserwatorską i porządkową, wystawową, finansową, ochrony praw zawodowych i nagród.

W r. 1924 zorganizowano oddziały Instytutu we Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie.

Organem Instytutu jest miesięcznik *Sztuki Piękne* (od października r. 1924).

302. * Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych (Plac Szczepański).

Polska Akademja Umiejętności. Komisja historji sztuki (p. wyżej: dział I, nr. 1).

303. Towarzystwo Opieki nad Polskiemi Zabytkami Sztuki i Kultury (Collegium Novum, Zakład Historji Sztuki U. J.).

T-wo założone w r. 1902 ma na celu czuwanie nad stanem zabytków sztuki i kultury, wgląd w ich konserwację, urządzanie odczytów, wystaw i t. p.

Bibljoteka T-wa składa się z 450 NN.

T-wo wydaje *Sprawozdania* (od roku 1902 do 1913 oraz w r. 1914/15; w każdym roczniku po kilka monografij z dziedziny historji sztuki, kultury i konserwacji zabytków), Katalogi wystaw urządzonych

[1]) p. także t. V „Nauki Polskiej", str. 422.

przez T-wo (dzieła malarzy polskich i obcych) w latach 1902—1913 oraz 1919, a także wydało około 60 prac o charakterze monograficznym. Artykuły i komunikaty T-wa pomieszczane są w dzienniku *Czas*.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 114.

304. ** Związek Polskich Historyków Sztuki (doc. dr. A. Bochnak, Radziwiłłowska 17).

Powstał w r. 1920 [1]), obecnie nieczynny.

Związek Polskich Artystów Plastyków (p. niżej: dział VIII, 3, nr. 380).

Lublin.

305. * Towarzystwo Artystyczne (ul. 3-go Maja 4, Fr. Dec).

306. Towarzystwo Filharmoniczne w Lublinie (ul. Szpitalna 11).

T-wo powstałe w r. 1924 ma na celu pielęgnowanie sztuki muzycznej, zwłaszcza symfonicznej, ze szczególnem uwzględnieniem muzyki polskiej.

T-wo posiada sekcje: orkiestrową, chóralną i szkolną. Utrzymuje orkiestrę symfoniczną złożoną z 47 członków, Instytut Muzyczny z prawem wydawania dyplomów i chór mieszany.

Liczba członków T-wa (I. 1926): czynnych 85, popierających 52, dożywotnich 4.

Budżet roczny T-wa (1925): 52.000 zł.

307. Towarzystwo Muzyczne w Lublinie (ul. Kapucyńska 7).

T-wo założone w r. 1898 ma na celu szerzenie kultury muzycznej przez urządzanie koncertów i odczytów.

T-wo prowadzi Szkołę Muzyczną im. St. Moniuszki o programie konserwatorjum. Posiada bibljotekę orkiestrową i chóralną (około 500 utworów) i instrumenty na pełną orkiestrę symfoniczną.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 383.

Budżet roczny T-wa łącznie ze Szkołą Muzyczną (1925): 23.000 zł.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 406.

Lwów.

308. Towarzystwo Sztuk Pięknych we Lwowie (ul. Dzieduszyckich 1, Gmach Muzeum Przemysłowego).

T-wo założone w r. 1867 ma za zadanie staranie się o rozwój sztuki polskiej i szerzenie zamiłowania do sztuk plastycznych w kraju oraz niesienie pomocy artystom polskim.

T-wo urządza perjodyczne wystawy i posiada czytelnię pism artystycznych.

Wydaje katalogi ilustrowane i premje litograficzne.

Liczba członków T-wa (1925): około 200.

Budżet roczny T-wa: od 30.000 do 40.000 zł.

Oddział Lwowski Polskiego Instytutu Sztuk Pięknych w Krakowie (p. wyżej: nr. 301).

Towarzystwo Naukowe we Lwowie. Sekcja historji Sztuki i Kultury (p. wyżej: dział I, nr. 2).

309. ** Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Sztuki i Kultury we Lwowie (adres prezesa prof. J. Sas-Zubrzyckiego: Lwów, ul. Nabielaka 29).

T-wo, którego statut zatwierdzono w r. 1916, po wojnie światowej zawiesiło swe czynności. Celem T-wa jest: 1) wyszukiwanie i inwentaryzowanie zabytków sztuki i kultury mających przedewszystkiem związek z przeszłością Polski, 2) opieka nad temi zabytkami przez chronienie ich od zniszczenia, tudzież nabywanie i gromadzenie ruchomych zabytków, 3) rozbudzanie w społeczeństwie polskiem znajomości i zamiłowania do zabytków polskiej sztuki i kultury, 4) ocena wszelkich projektów, mających związek z ochroną zabytków i sztuką rodzimą.

T-wo wydawało pocztówki ozdobne z wizerunkami zabytków.

Liczba członków T-wa przed zawieszeniem czynności: 150.

310. Polskie Towarzystwo Muzyczne we Lwowie (ul. Chorążczyzna 7, gmach własny).

T-wo założone w r. 1810 zostało zreorganizowane w r. 1872. Celem T-wa jest „pielęgnowanie i rozkrzewianie muzyki w kraju,

w szczególności zaś kształcenie gustu muzycznego, ułatwianie nabycia gruntownej nauki w sztuce i wydoskonalenia się w niej, tudzież poznanie literatury muzycznej" (§ 1 Statutu).

T-wo utrzymuje i prowadzi Konserwatorjum Muzyczne i szkołę dramatyczną i operową.

Liczba członków czynnych (I. 1926): 85; wspierających: 35.

Budżet roczny T-wa (1925): 250.000 zł.

311. Lwowskie Towarzystwo Fotograficzne (ul. Snopkowska 47, gmach Państw. Szkoły Przem.).

T-wo założone w r. 1891 ma na celu dążenie do rozwoju fotografji, budzenie, pielęgnowanie i krzewienie zamiłowania do sztuki fotograficznej, jakoteż udzielanie członkom swoim nauki i praktycznych wskazówek.

Organem T-wa jest *Miesięcznik Fotograficzny* (Lwów).

Liczba członków T-wa (II. 1926): 43.

Budżet roczny (1925): 1.410,55 zł.

Poznań.

312. *† Związek Teoretyków Sztuki[1]).

313. Stowarzyszenie Artystów w Poznaniu (Plac Wolności 14).

T-wo powstałe w r. 1909 ma na celu szerzenie zrozumienia i potrzeby sztuki w szerszych warstwach społeczeństwa zapomocą wystaw, premij, losowań obrazów i rzeźb, odczytów i wykładów oraz służenie pomocą i opieką artystom.

Stowarzyszenie utrzymuje i prowadzi stałą wystawę obrazów i rzeźb.

Wydało album z reprodukcjami obrazów oraz rzeźb i z tekstem objaśniającym.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 320.

Oddział Poznański Polskiego Instytutu Sztuk Pięknych w Krakowie (p. wyżej: nr. 301).

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej", str. 587.

314. Towarzystwo Miłośników Fotografji w Poznaniu (ul. Staszyca 11, dr. Cyprian).

T-wo założone w r. 1925 ma na celu uprawianie i popieranie rozwoju fotografji jako umiejętności i jako sztuki.

T-wo posiada zaczątek bibljoteki.

Organem T-wa jest wydawany pod jego redakcją *Polski Przegląd Fotograficzny*.

Liczba członków T-wa (III. 1926): 76. Liczba abonentów *Przeglądu*: przeszło 300.

Budżet roczny: około 2.000 zł.

Radom.

Oddział Radomski Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego (p. niżej: nr. 319).

Toruń.

315. * Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych (E. Gros, Gimn. Państw.).

316. * Konfraternia Artystów i Literatów (E. Gros, Gimn. Państw.).

Warszawa.

317. * Towarzystwo Zachęty do Sztuk Pięknych.

Oddział Warszawski Polskiego Instytutu Sztuk Pięknych w Krakowie (p. wyżej: nr. 301).

318. Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Przeszłości (Kamienica Baryczków, Rynek Starego Miasta 32).

T-wo założone w r. 1906 ma za zadanie fachową opiekę konserwatorską nad zabytkami sztuki i kultury w najrozleglejszem tego pojęcia znaczeniu oraz propagandę zapomocą wystaw i wydawnictw.

T-wo posiada wydział konserwatorski złożony z architektów, historyków sztuki, malarzy i rzeźbiarzy do opinjowania spraw zgłaszanych do T-wa.

T-wo prowadzi pracownię fotograficzną do zdjęć przedmiotów sztuki, posiada bibljotekę specjalną (około 2.000 t.), dotyczącą dziejów

Warszawy oraz zagadnień historycznych, zbiory fotograficzne [1]), obejmujące około 12.000 klisz i około 20.000 fotografij zabytków budownictwa polskiego, obrazów, rzeźb, mebli i t. p. oraz zbiory rycin (około 12.000 okazów), zawierające portrety osób, widoki miejscowowości, kościołów, gmachów, pałaców, ruin i t. p.

T-wo wydaje ilustrowane pamiętniki wystaw.

Liczba członków czynnych Wydziału Konserwatorskiego: 80, wspierających: 600.

Budżet roczny preliminowany na sumę 50.000 zł.

319. Warszawskie Towarzystwo Muzyczne (Sienkiewicza 8, gmach Filharmonji).

Celem T-wa założonego w r. 1871 jest rozpowszechnianie i podnoszenie kultury muzycznej. T-wo prowadzi Wyższą Szkołę Muzyczną im. Fr. Chopina w Warszawie z filją w Radomiu, wydaje dzieła muzyczne pozostałe w rękopisach, gromadzi rękopisy i pamiętniki po zmarłych kompozytorach oraz rękopisy współczesnych twórców, urządza konkursy muzyczne i koncerty dla członków T-wa i t. p.

T-wo ma sekcje: im. Moniuszki, Chopina, muzyki zbiorowej i współczesnych kompozytorów polskich.

T-wo posiada bibljotekę złożoną z nut, książek, zbiorów i pamiątek po polskich kompozytorach.

Oddział T-wa znajduje się w Radomiu.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 420.

Budżet roczny T-wa (1926): 145.000 zł.

320. Stowarzyszenie Miłośników Dawnej Muzyki w Warszawie (Okólnik 1).

Celem Stowarzyszenia zorganizowanego w końcu r. 1926 jest szerzenie zamiłowania do dawnej muzyki w szerokich warstwach społeczeństwa oraz zjednoczenie miłośników tej muzyki w celu zapoznawania się z jej literaturą i dziejami od czasów najdawniejszych do epoki beethovenowskiej.

Liczba członków (II. 1927): 140.

---

[1]) p. wyżej: Muzea str. 154.

Warszawski Związek Muzyków (p. niżej: dział VIII, 3, nr. 383).

321. Polski Instytut Teatrologiczny Związku Artystów Scen Polskich (Aleje Jerozolimskie 39 m. 1).

Instytut założony w r. 1925 ma na celu stworzenie centrali studjów teatrologicznych, przedewszystkiem zaś studjów nad historją teatru polskiego.

Instytut dzieli się na działy: bibljoteczny, muzealny, wydawniczy i wykładowy.

Organem Instytutu jest *Życie Teatru*, tygodnik poświęcony polskiej kulturze teatralnej. W opracowaniu znajdują się następujące wydawnictwa Instytutu: „Zarys historji teatru polskiego" A. Zagórskiego, „Rocznik teatrów polskich" pod red. W. Zawistowskiego, monografja o Modrzejewskiej F. Siedleckiego, „Bibljoteka zapomnianych utworów dramatycznych" pod red. prof. Ujejskiego.

Na czele Instytutu stoi Rada złożona z 25 osób.

Budżet na rok 1926: 22.000 zł.

322. Polskie Towarzystwo Miłośników Fotografji (Czackiego 5).

T-wo założone w r. 1920 ma na celu popieranie rozwoju fotografji jako umiejętności i jako sztuki oraz propagandę artystycznej fotografji w kraju i zagranicą.

T-wo posiada bibljotekę zawierającą około 500 t. Prenumeruje około 12 pism fachowych w językach obcych.

Organem T-wa jest wydawany przezeń miesięcznik *Fotograf Polski*.

Liczba członków T-wa (IX. 1926): 350.

Budżet roczny (1926): 16.000 zł.

Wilno.

323. Wileńskie Towarzystwo Artystów Plastyków (ul. Św. Anny 7).

T-wo powstałe w r. 1920 ma na celu połączenie i zbliżenie się artystów plastyków, współdziałanie w celu ułatwienia swym członkom możności pracy na polu artystycznem oraz szerzenie kultury artystycznej w kraju.

T-wo prowadzi szkołę rysunkową w Wilnie i organizuje perjodyczne wystawy sztuki w Warszawie i w Wilnie.

T-wo wydaje czasopismo artystyczne *Południe*.

Liczba członków T-wa (III. 1926): około 20.

Oddział Wileński Polskiego Instytutu Sztuk Pięknych w Krakowie (p. wyżej: nr. 301).

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. Wydział filologji, literatury i sztuki (p. wyżej: dział I, nr. 12).

30. *Technika.*

Borysław.

Oddział Borysławski Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie (p. niżej: nr. 331).

Bydgoszcz.

324. Stowarzyszenie Techników Polskich w Bydgoszczy (Sekretarjat: ul. Chodkiewicza 44, II p.).

Stowarzyszenie założone w r. 1921 ma za zadanie: a) zespolenie techników polskich do wspólnej pracy w celu szerzenia wiedzy technicznej, b) zbliżenie techników polskich i utrzymanie między nimi towarzyskiej łączności, c) organizowanie i niesienie kolegom pomocy.

Stowarzyszenie posiada koło naukowej organizacji pracy.

Liczba członków T-wa (II. 1926): 68.

Budżet T-wa: około 700 zł. rocznie.

Częstochowa.

325. Związek Techników Polskich w Częstochowie (Aleja Nr. 14).

Związek powstał w r. 1919 pod nazwą „Związek Zawodowy Techników Polskich w Częstochowie"; uległ reorganizacji w r. 1923 i otrzymał nazwę obecną. Związek należy do Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych.

Zadaniem jego jest zespolenie jednostek pracujących na polu technicznem w celu popierania rozwoju techniki i przemysłu krajowego,

wpływania na polepszenie stanowiska społecznego techników i utrzymywania między członkami łączności i ducha koleżeństwa.

Związek posiada czytelnię pism technicznych. Organem Związku są *Wiadomości Polskich Zrzeszeń Technicznych* (Warszawa).

Liczba członków Związku (III. 1926): 50.

Budżet Związku (1926): 1.200 zł.

Gdańsk.

Koło Gdańskie Związku Polskich Inżynierów Kolejowych (Dyr. Kolei Pań.), (p. niżej: nr. 345).

Grudziądz.

326. Stowarzyszenie Techników w Grudziądzu (Mickiewicza 4).

Założone w r. 1920 Stowarzyszenie ma za zadanie: „zrzeszenie techników, popieranie rozwoju wiedzy technicznej, teoretycznej i praktycznej, ochronę interesów zawodowych i zbliżenie towarzyskie członków“ (§ 2 Statutu).

Stowarzyszenie posiada sekcję naukowej organizacji pracy.

Liczba członków Stowarzyszenia (II. 1926): 35.

Roczny budżet Stowarzyszenia (1926): 600 zł.

Katowice.

327. * Polskie Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Woj. Śląskiego (Zacisze 2).

Koło Katowickie Związku Polskich Inżynierów Kolejowych (Dyrekcja Kolei Państwowych), (p. niżej nr. 345).

Kielce.

328. * Stowarzyszenie Techników Województwa Kieleckiego.

Kraków.

329. Krakowskie Towarzystwo Techniczne (Straszewskiego 28, II p.).

Towarzystwo powstałe w r. 1877 ma na celu: „zjednoczenie sił umysłowych pracujących w zawodzie technicznym i popieranie interesów zawodu technicznego dla przyniesienia pożytku krajowi“ (§ 1 Statutu).

Przy T-wie istnieje Koło Architektów, Koło Elektrotechników i Koło Naukowej Organizacji Pracy. T-wo posiada bibljotekę złożoną z 1000 tomów.

T-wo wydawało miesięczniki: *Czasopismo Techniczne* (1880—1902), *Architekt* (1903—1917) i *Czasopismo Techniczne* (1917—1921). Obecnie żadnego czasopisma nie wydaje.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 436 (w tem zamiejscowych 111).

Budżet T-wa (1926): 19.195 zł.

Koło Krakowskie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (Dajwór 27), (p. niżej nr. 343).

Koło Krakowskie Związku Polskich Inżynierów Kolejowych (Dyrekcja Kolei Państwowych), (p. niżej nr. 345).

Lublin.

330. Stowarzyszenie Techników Województwa Lubelskiego (Hotel Europejski, I p., Plac Litewski 1).

Założone w r. 1911 pod nazwą „Stowarzyszenie Techników w Lublinie“ uległo reorganizacji w r. 1920, obejmując techników całego Województwa i przybierając nazwę dzisiejszą. Zadaniem Stowarzyszenia jest popieranie rozwoju wiedzy technicznej, udzielanie moralnej i materjalnej pomocy członkom, reprezentowanie opinji techników w sprawach fachowych i zawodowych oraz zbliżenie wzajemne techników różnych specjalności.

Stowarzyszenie posiada sekcję: Koło Architektów.

Liczba członków (1926): około 100.

Budżet roczny (1926): 2.880 zł.

Lwów.

331. Polskie Towarzystwo Politechniczne (ul. Zimorowicza 9).

T-wo założone w r. 1877 ma na celu zespolenie inżynierów, naukowy i zawodowy rozwój wszystkich działów techniki, wpływanie na polepszenie społecznego stanowiska inżynierów, oraz pielęgnowanie dawnych zwyczajów istniejących w zawodach technicznych.

T-wo posiada sekcje: organizacyjno-zawodową, naukowo-odczytową, gospodarczą i gospodarki cieplnej.

T-wo posiada bibljotekę (2200 dzieł).

Oddziały T-wa znajdują się w Borysławiu, Przemyślu, N. Sączu, Samborze, Stanisławowie i Tarnowie.

T-wo wydaje *Czasopismo Techniczne.*

Liczba członków T-wa (1925): 900.

Budżet roczny (1925): 50.000 zł.

Koło Lwowskie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (Zimorowicza 9), (p. niżej: nr. 343).

Oddział Lwowski Akademji Nauk Technicznych (Politechnika), (p. niżej: nr. 340).

Koło Lwowskie Związku Polskich Inżynierów Kolejowych (Dyrekcja Kolei Państw.), (p. niżej: nr. 345).

Łódź.

Koło Łódzkie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (Piotrkowska 102), (p. niżej: nr. 343).

Łuck.

332. Wołyńskie Stowarzyszenie Techników (ul. Sienkiewicza 21, Biuro Elektrowni).

Stowarzyszenie założone w r. 1921 ma za zadanie: a) zjednoczenie sił umysłowych pracujących w zawodzie technicznym i popieranie interesów zawodu technicznego, b) wpływanie na polepszenie stanowiska społecznego techników polskich i utrzymywanie łączności między nimi.

Przy Stowarzyszeniu istnieje Biuro pracy dla członków.

Organem Stowarzyszenia jest miesięcznik *Wołyńskie Wiadomości Techniczne.*

Liczba członków Stow. (I. 1926): 106.

Roczny budżet Stow. (1925): 5.000 zł.

Nowy Sącz.

Oddział Nowosądecki Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie (p. wyżej: nr. 331).

Ostrowiec (woj. kieleckie).

333. * Koło Techników w Ostrowcu (Zakłady Ostrowieckie).

Poznań.

334. Stowarzyszenie Techników w Poznaniu (ul. Zwierzyniecka 8, I p.).

Stowarzyszenie, założone w r. 1918, w r. 1924 połączyło się z istniejącem od r. 1907 „Stowarzyszeniem Techników Polskich". Celem Stowarzyszenia jest: zrzeszenie techników polskich do wspólnej pracy w celu rozwijania i szerzenia wiedzy technicznej, wyrobienie stanowi technicznemu należnego znaczenia w społeczeństwie, staranie się o wpływ na opracowywanie ustaw w zakres techniki wchodzących, popieranie przemysłu rodzimego, pielęgnowanie pożycia towarzyskiego wreszcie organizowanie i niesienie pomocy kolegom.

Stowarzyszenie posiada wydziały: budownictwa, miernictwa, meljoracji, mechaników, architektów. Bibljoteka Stow. w zaczątku.

Organem Stowarzyszenia są *Wiadomości Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych*, wychodzące w Warszawie.

Liczba członków (II. 1926): 152.

Budżet roczny (1925): 3.523,07 zł.

335. Stowarzyszenie Inżynierów i Architektów w Poznaniu (ul. Kluczborska 5).

Stowarzyszenie zawiązane w r. 1920 ma za zadanie zespolenie jednostek z akademickiem wykształceniem pracujących we wszystkich gałęziach zawodu technicznego.

Stowarzyszenie posiada koła: architektów, inżynierów mierniczych, inżynierów mechaników i inżynierów Ministerstwa Robót Publicznych.

Bibljoteka T-wa w zaczątku.

Wydawnictwo Stowarzyszenia *Wiadomości Techniczne* obecnie zawieszone. Organem Stow. są: *Wiadomości Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych* i *Przegląd Techniczny* (oba wychodzą w Warszawie).

Liczba członków T-wa (I. 1926): 146.

Budżet roczny: około 1.600 zł.

Koło Poznańskie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (Nowy Rynek 14/15), (p. niżej: nr. 343).

Koło Poznańskie Związku Polskich Inżynierów Kolejowych (Dyrekcja Kolei Państw.), (p. niżej: nr. 345).

Przemyśl.

Oddział Przemyski Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie (p. wyżej: nr. 331).

Radom.

336. Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Ziemi Radomskiej (ul. Lubelska 41).

Stowarzyszenie zawiązane w r. 1918 ma za zadanie zbliżenie między sobą osób pracujących na polu technicznem dla popierania rozwoju techniki, przemysłu i handlu rodzimego, informowanie członków Stow. w sprawach zawodowych, regulowanie stosunków członków Stowarzyszenia między sobą oraz z instytucjami postronnemi, reprezentowanie nazewnątrz opinji techników radomskich w sprawach zawodowych i mających związek z techniką oraz podtrzymywanie życia towarzyskiego wśród swych członków.

Stowarzyszenie posiada czytelnię i przystępuje do organizowania bibljoteki.

Organem T-wa są: *Wiadomości Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych* i *Przegląd Techniczny* (Warszawa).

Liczba członków T-wa (II. 1926): 135.

Budżet roczny (1925): 5.240 zł.

Koło Radomskie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (ul. Długa 16), (p. niżej: nr. 343).

Koło Radomskie Związku Polskich Inżynierów Kolejowych (Dyrekcja Kolei Państw.), (p. niżej: nr. 345).

Sambor.

Oddział Samborski Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie (p. wyżej: nr. 331).

Sosnowiec.

337. * Stowarzyszenie Techników w Sosnowcu (ulica Czysta 9).

Koło Sosnowieckie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (ul. Czysta 9), (p. niżej: nr. 343).

Stanisławów.

Oddział Stanisławowski Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie (p. wyżej: nr. 331).

Koło Stanisławowskie Polskich Inżynierów Kolejowych (Dyrekcja Kolei Państw.), (p. niżej: nr. 345).

Starachowice.

338. * Koło Techników w Starachowicach.

Tarnów.

Oddział Tarnowski Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie (p. wyżej: nr. 331).

Toruń.

339. Stowarzyszenie Techników na Województwo Pomorskie (ul. Grudziądzka 69).

Stowarzyszenie założono w r. 1919.

Liczba członków (1926): 53.

Budżet roczny: 1.325 zł.

Koło Toruńskie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (ul. Mickiewicza 56), (p. niżej: nr. 343).

Warszawa.

340. Akademja Nauk Technicznych (Politechnika).

Akademja powstała w r. 1920; ma na celu popieranie rozwoju nauk technicznych oraz związanych z niemi nauk matematyczno-fizycznych.

Akademja posiada wydziały: a) matematyczno-fizyczny, b) nauk inżynieryjnych, c) nauk mechanicznych, d) nauk technologicznych.

Posiada oddział we Lwowie.

Akademja podejmuje wydawnictwa z zakresu nauk technicznych (w r. 1925: Polskie Placówki Badawcze i in.).

Liczba członków (1925): 45 rzeczywistych oraz 12 korespondentów.

Budżet w r. 1925: 7.141,55 zł.

341. Warszawskie Towarzystwo Politechniczne (Politechnika).

T-wo założone w r. 1921 [1]) ma na celu „popieranie rozwoju nauk technicznych i związanych z niemi nauk matematyczno-przyrodniczych, jak również szerzenie zdobyczy nauk technicznych wśród społeczeństwa“ (§ 3 Statutu).

T-wo wydaje *Sprawozdania i Prace Warszawskiego Towarzystwa Politechnicznego.*

Liczba członków T-wa (1925): 150.

Budżet roczny (1924): około 3.000 zł.

342. Stowarzyszenie Techników Polskich (ul. Czackiego 3/5).

Stowarzyszenie zawiązane w r. 1898 ma za zadanie: a) zespolenie techników polskich dla wspólnej pracy w celu rozwoju i szerzenia wiedzy technicznej, b) zbliżenie techników i utrzymywanie między nimi zawodowej i towarzyskiej łączności, c) organizowanie i niesienie pomocy kolegom.

Stowarzyszenie posiada następujące koła fachowe: Koło Mechaników, Koło Naukowej Organizacji Pracy, Koło Architektów, Koło Inżynierów cywilnych, Koło Teletechników, Koło Ekonomiczne, Koło Meljoracyjne, Koło Inżynierów Doradców i Inżynierów rzeczoznawców, Koło Techników Lotniczych, Koło Górników i Hutników, Koło Inżynierów Mierniczych, Koło Cukrowników, Koło Inżynierów Komunikacji, Wydział Urządzeń Zdrowotnych Użyteczności Publicznej, Wydział Szkolnictwa Technicznego, Rada Naukowo-Techniczna oraz 16 kół o charakterze koleżeńskim i towarzyskim, skupiających wychowańców poszczególnych zakładów technicznych.

Bibljoteka T-wa (p. wyżej: Bibljoteki str. 214).

T-wo subsydjuje wydawnictwo *Technik.* Sprawozdania z działalności T-wa pomieszczane są w *Przeglądzie Technicznym.*

Liczba członków T-wa (1925): 2759.

Budżet T-wa (1925): 207.000 zł.

343. Stowarzyszenie Elektrotechników Polskich (ul. Czackiego 5).

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 394.

Stowarzyszenie założone w r. 1920 ma za zadanie zrzeszenie elektrotechników polskich w celu: a) wspólnej pracy w sprawach dotyczących całokształtu zadań elektrotechniki, b) krzewienia wiedzy elektrotechnicznej przez otwieranie i popieranie uczelni elektrotechnicznych w Polsce oraz przez popieranie i rozpowszechnianie polskiego piśmiennictwa elektrotechnicznego, c) tworzenia zbiorów, bibljotek, laboratorjów, biur porady fachowej, biur pośrednictwa pracy oraz urządzania zjazdów i odczytów, d) wspólnego ustalania przepisów dotyczących instalacji, typów materjałów, środków bezpieczeństwa i t. p. oraz ustalania słownictwa elektrotechnicznego, e) współdziałania w rozwoju rodzimego przemysłu elektrotechnicznego, f) rejestracji polskich sił elektrotechnicznych, g) utrzymywania stałych stosunków z pokrewnemi instytucjami zagranicznemi.

Przy Stowarzyszeniu pracuje Centralna Komisja Słownicza, opracowująca słownictwo z zakresu elektrotechniki.

Stowarzyszenie posiada bibljotekę fachową w zaczątku.

Koła prowincjonalne Stowarzyszenia znajdują się w Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu, Radomiu, Sosnowcu i Toruniu.

Organem własnym T-wa jest *Przegląd Elektrotechniczny*.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 337.

Budżet roczny T-wa (1925): 9.603,90 zł.

344. * Stowarzyszenie Radjotechników Polskich (ul. Czackiego 5).

Założone w r. 1922 [1]) ma na celu wszechstronne popieranie rozwoju nauki radjotechnicznej w Polsce, popieranie przemysłu radjotechnicznego w Polsce i stosowanie radjotechniki we wszystkich dziedzinach życia społecznego, utrzymywanie stałych stosunków z pokrewnemi instytucjami zagranicą, rozpowszechnianie wśród społeczeństwa zainteresowania się radjotechniką przez odczyty i pokazy, urządzanie zjazdów, wystaw, biur pośrednictwa pracy i porady fachowej, wreszcie organizowanie i popieranie radjotelegrafji amatorskiej.

Stowarzyszenie posiada oddziały w Toruniu, Poznaniu i we Lwowie (w organizacji).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 391.

345. Związek Polskich Inżynierów Kolejowych (Wydział Drogowy Dyrekcji Kolei Państw., Plac Trzech Krzyży 8).

Zadaniem Związku utworzonego w r. 1919 jest: a) zespolenie inżynierów kolejowych do wspólnej pracy nad utrzymaniem i doskonaleniem sprawności polskich kolei, b) zapewnienie inżynierom kolejowym stanowiska w społeczeństwie, odpowiadającego ich twórczej i kierowniczej działalności i c) obrona interesów zawodowych inżynierów kolejowych.

Związek dzieli się na 9 kół miejscowych w Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Radomiu, Stanisławowie, Warszawie i Wilnie.

Związek wydaje sprawozdania z dorocznych wszechpolskich zjazdów inżynierów kolejowych, protokóły posiedzeń plenarnych i sekcyjnych zjazdów i t. p. Organem Związku jest wydawany przezeń *Inżynier Kolejowy*.

Liczba członków Związku (1925): 856.

Budżet roczny Zarządu Głównego Związku: 50.000 zł. Budżet 9-u zarządów kół miejscowych razem około 10.000 zł.

346. * Polski Instytut Wodociągowo-Kanalizacyjny (Wiejska 18).

Celem Instytutu założonego w r. 1927 jest popieranie wszechstronnego rozwoju wodociągów i kanalizacji w Polsce oraz związanych z tem spraw zdrowia publicznego. Dla osiągnięcia tego celu Instytut: a) udziela zawodowej pomocy instytucjom samorządowym i zakładom przemysłowym, gospodarczym i leczniczym w zakresie wodociągów i kanalizacji przez badanie istniejących urządzeń, przeprowadzanie studjów i sporządzanie projektów robót, b) prowadzi statystykę i wykaz wodociągów, kanalizacji i źródeł wodnych oraz innych urządzeń sanitarnych, c) współpracuje z Rządem, samorządami i instytucjami społecznemi w zakresie wodociągów i kanalizacji oraz związanych z tem spraw zdrowia publicznego, d) urządza zjazdy i wystawy, muzea, zakłady doświadczalne, laboratorja, popiera prace naukowe i wydawnictwa, organizuje i popiera wykształcenie zawodowe oraz prowadzi propagandę w zakresie wodociągów, kanalizacji i techniki sanitarnej.

347. * Laboratorjum Mechaniczne St. M. Warszawy (ul. Nowogrodzka 82).

Instytut Naukowej Organizacji (p. wyżej: 8, nr. 67).

Główny Urząd Miar (p. wyżej: 13, nr. 99).

Instytut Badań Technicznych Lotnictwa (p. niżej: 32, nr. 360).

Sekcja Techniczna Towarzystwa Wiedzy Wojskowej (p. niżej: 32 nr. 352).

Wilno.

348. Stowarzyszenie Techników Polskich w Wilnie (ul. Wileńska 33).

Stowarzyszenie zawiązane w r. 1903 ma za zadanie zespolenie techników polskich dla wspólnej pracy w celu rozwijania i szerzenia wiedzy technicznej, szerzenie oświaty zawodowej, zbliżenie techników polskich i utrzymywanie między nimi zawodowej i towarzyskiej łączności, wreszcie organizowanie i niesienie wzajemnej pomocy.

Stowarzyszenie posiada sekcję szkolnictwa zawodowego.

Liczba członków (I. 1926): 180.

Budżet roczny T-wa: około 40.000 zł.

Koło Wileńskie Związku Polskich Inżynierów kolejowych (Dyr. Kol. Pań.), (p. wyżej: nr. 345).

Włocławek.

349. Kujawskie Stowarzyszenie Techników we Włocławku (niema stałej siedziby).

Stowarzyszenie założone w r. 1918 ma za zadanie zbliżenie pomiędzy sobą techników ziemi Kujawskiej, popieranie rozwoju wiedzy zawodowo-technicznej, szerzenie jej między pracownikami rzemiosł, związanych z techniką, czynny udział w pracach nad odbudową kraju, opieka i staranie nad zachowaniem zabytków starożytności i t. p. oraz cele towarzyskie.

Liczba członków (II. 1926): 51.

Budżet roczny Stowarzyszenia: 1.500—2.000 zł.

31. *Teologja.*

Katowice.

Oddział Katowicki Polskiego Towarzystwa Teologicznego (Administracja Apostolska), (p. niżej: nr. 351).

Kielce.

Oddział Kielecki Polskiego Towarzystwa Teologicznego (Seminarjum Duchowne), (p. niżej: nr. 351).

Kraków.

350. * Towarzystwo Im. Papieża Benedykta XV.

Lublin.

Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Teologicznego (Uniwersytet), (p. niżej: nr. 351).

Lwów.

351. Polskie Towarzystwo Teologiczne (ul. Czarnieckiego 30).

Celem T-wa założonego w r. 1924 jest organizacja i popieranie nauki teologicznej w Polsce.

T-wo posiada oddziały w Katowicach, Kielcach, Lublinie, Poznaniu, Przemyślu, Sandomierzu, Tarnowie i Warszawie.

T-wo wydaje *Przegląd Teologiczny* (Kwartalnik).

Liczba członków T-wa (II. 1926): około 250.

Poznań.

Oddział Poznański Polskiego Towarzystwa Teologicznego (Towarzystwo Przyjaciół Nauk), (p. wyżej: nr. 351).

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja Teologiczna (p. wyżej: dział I, nr. 9).

Przemyśl.

Oddział Przemyski Polskiego Towarzystwa Teologicznego (Seminarjum Duchowne), (p. wyżej: nr. 351).

Sandomierz.

Odział Sandomierski Polskiego Towarzystwa Teologicznego (Seminarjum Duchowne), (p. wyżej: nr. 351).

Tarnów.

Oddział Tarnowski Polskiego Towarzystwa Teologicznego (Seminarjum Duchowne), (p, wyżej: nr. 351).

Toruń.

Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Wydział Teologiczny (p. wyżej: dział I, nr. 11).

Warszawa.

Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Teologicznego (Konwikt Teol.), (p. wyżej: nr. 351).

32. *Wojskowość.*

Warszawa.

352. Towarzystwo Wiedzy Wojskowej (Al. Szucha 23).

Zadaniem T-wa założonego w r. 1919 [1]) jest skupianie pracowników na polu wiedzy wojskowej celem jej rozwijania, krzewienia i popierania przez dawanie inicjatywy do opracowywania fachowych dzieł wojskowych, pomoc udzielaną autorom, podejmowanie wydawnictw wojskowych, ogłaszanie konkursów, urządzanie posiedzeń naukowych oraz odczytów, tworzenie instytucyj pomocniczych i utrzymywanie łączności z naukową pracą wojskową zagranicą.

T-wo posiada sekcje: ogólno-wojskową, historyczną, geograficzną, fortyfikacyjną, techniczną, sanitarną, weterynaryjną, prawniczą, muzeologiczno-wojskową i propagandy filmowej.

W siedzibach Dowództwa Okręgu Korpusu znajduje się 11 kół okręgowych T-wa, którym podlega 95 kół załogowych.

Zarząd Główny T-wa wydaje *Przegląd Wiedzy Wojskowej* (rocznik), *Przegląd Wojskowy* (kwartalnik poświęcony myśli wojskowej obcej) i *Przegląd Towarzystwa Wiedzy Wojskowej* (miesięcznik zamieszczający okólniki Zarządu oraz referaty odczytowe). Organem Sekcji Technicznej T-wa są *Wiadomości Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych.*

Liczba członków T-wa (V. 1926) z kołami: około 12.000.

Budżet roczny T-wa (1925): 86.071,25 zł.

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej", str. 584.

353. Wojskowy Instytut Gazowy (Ludna 11/15).

Instytut założony w r. 1922 ma na celu badanie i wynajdywanie środków i sposobów obrony gazowej oraz studja nad stosowaniem tych środków do życia pokojowego: zwalczanie szkodników leśnictwa, rolnictwa i ogrodnictwa, higjena fabryk chemicznych, sterylizacja chemiczna i t. p.

Instytut posiada pracownie oraz bibljotekę zawierającą około 2.000 t. dzieł i wszystkie najważniejsze czasopisma fachowe zagraniczne i polskie.

W pracowniach pracuje około 60 osób z wyższem wykształceniem fachowem.

Budżet roczny Instytutu (1926): 618.000 zł.

354. Wojskowy Instytut Geograficzny (ul. Wilcza 64).

Instytut powstał w r. 1918 [1]), zreorganizowany w r. 1921. Zadaniem Instytutu jest stworzenie mapy polskiej drogą zdjęć oryginalnych oraz dostarczanie potrzebnych map dla wojska, urzędów państwowych i społeczeństwa.

Instytut posiada wydziały: I. Triangulacyjny, II. Topograficzny, III. Kartograficzny; Szkołę Oficerów Wojsk. służby Geograficznej, oddział Sztabowy, Szkołę Kreślarzy.

Przy Instytucie czynne są: biuro kartograficzne wraz z laboratorjami i hala maszyn, warsztaty: instrumentalny i mechaniczny, skład map, archiwum i bibljoteka fachowa podręczna.

Instytut wydaje *Rocznik Wojskowego Instytutu Geograficznego.*

Budżet Instytutu na r. 1926: 974.000 zł.

355. Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy (Zamek).

Instytut powstał w r. 1917 [2]). Składa się on z wydziałów: I. Naukowo-Wydawniczego, II. Administracyjno-Wydawniczego, III. Centralnego Archiwum Wojskowego i IV. Centralnej Bibljoteki Wojskowej.

I. Wydział Naukowo-Wydawniczy ma za zadanie: a) prowadzenie kroniki wojskowego ruchu naukowego w kraju i zagranicą,

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej", str. 593.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 427.

studjowanie ważniejszych dzieł i całej prasy naukowej, utrzymywanie kontaktu z ośrodkami wiedzy wojskowej w kraju, ustalenie polityki wydawniczej, przygotowywanie do druku wydawnictw Instytutu i Głównej Księgarni Wojskowej, ocenę wydawnictw w myśl Regulaminu Służby Wewnętrznej, prowadzenie sekretarjatu „Bellony", b) prowadzenie propagandy naukowej zagranicą i w kraju, a w szczególności dostarczanie pismom zagranicznym i krajowym artykułów i zdjęć z życia wojska, c) prowadzenie doraźnych studjów naukowych specjalnych na tematy wskazane przez Szefa Sztabu Generalnego oraz podjęte z własnej inicjatywy, d) współpracę z organami fachowemi Min. Spraw Wojskowych w zakresie ustalania słownictwa wojskowego, kontrolowanie wszelkich wydawnictw wojskowych pod względem języka i słownictwa, prowadzenie prac wykonawczych i sekretarjatu Centralnej Komisji słownictwa wojskowego, prace redakcyjne nad encyklopedją wojskową, e) popularyzowanie wiedzy, dostarczanie literatury wojskowej szeregowym, a przedewszystkiem szeregowcom, redagowanie „Żołnierza Polskiego", studjowanie literatury i prasy żołnierskiej zagranicznej, wyszukiwanie literatury cywilnej, nadającej się dla szeregowych.

Wydział Naukowo-Wydawniczy obejmuje następujące referaty: ruchu naukowego, słownictwa, historji wojen dawnych (do wojny światowej), wydawnictw i ilustracyjny oraz redakcje pism „Bellony", „Przeglądu Wojskowego" i „Żołnierza Polskiego".

II. Wydział Administracyjno-Wydawniczy ma za przedmiot swych prac administrację i technikę wydawniczą nakładów Instytutu, nadzór nad Główną Księgarnią Wojskową oraz zaopatrywanie wojska w regulaminy i pisma.

Wydział ten obejmuje następujące referaty i oddziały: ref. drukarsko-wydawniczy, rozrachunkowo-papierniczy, zaopatrywania oddziałów w instrukcje i regulaminy, składnicę regulaminów i administrację pism.

III. Centralne Archiwum Wojskowe (p. wyżej: Archiwa str. 83).

IV. Centralna Bibljoteka Wojskowa. Zaczątek Bibljoteki, utworzonej przez Komisję Wojskową w r. 1917, stanowiły książki Polskiej Organizacji Wojskowej. W r. 1918 rozpoczęto organizować bibljoteki pułkowe. W r. 1919 zakres działania Bibljoteki rozciągnięto na całą Polskę i nadano jej nazwę dzisiejszą oraz powołano do życia bibljo-

teki wojskowe Dowództw Okręgów Korpusów w ich siedzibach. (Inne szczegóły patrz wyżej: Bibljoteki str. 203).

Organem naukowym Instytutu jest miesięcznik *Bellona*, organem popularyzacyjnym *Żołnierz Polski*, informacyjnym w zakresie literatury zagranicznej — *Przegląd Wojskowy*. Centralna Bibljoteka Wojskowa wydaje od r. 1921 miesięcznik *Komunikat Bibljograficzny*, od r. 1923 kwartalnik *Wojskowe Wiadomości Bibljograficzne*. Instytut wydał w r. 1925: *Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy. Sprawozdanie z czynności za lata 1918—1924.*

Instytut zatrudnia (poza Bibljoteką i Archiwum) 8 pracowników naukowych.

Budżet roczny Instytutu w r. 1926: 349.252 zł. Suma preliminowana na I-szy kwartał 1927 r. 90.000 zł.

356. Biuro Historyczne Sztabu Generalnego (Plac Saski 5).

Biuro powstało w r. 1919 [1]) jako Sekcja Historyczno-Operacyjna Naczelnego Dowództwa, w 1921 r. zreorganizowana jako Referat Historyczno-Operacyjny przy Oddziale III Szt. Gen., w r. 1923 usamodzielnione pod nazwą dzisiejszą.

Biuro jest organem Sztabu Generalnego do opracowania historji ostatniej wojny polskiej oraz organem ekspertyzy dla Szefa Sztabu Generalnego i Ministra Spraw Wojskowych we wszelkich sprawach historyczno-operacyjnych.

Biuro dzieli się na: wydział opracowań historji wojen polskich 1918—1921 r., referat historji organizacji, referat sytuacji nieprzyjacielskiej, referat historji pułków, archiwum i kancelarję.

Biuro wydało następujące publikacje: *Studja taktyczne z historji wojen polskich*, tomy I—VII. *Studja operacyjne z historji wojen polskich 1918—1921*, t. I i II. Drobne prace ogłasza w *Bellonie*.

Personel Biura stanowi 11 oficerów.

Budżet biura (1924): 50.000 zł.

357. * Laboratorjum Chemiczne Głównego Zakładu Inżynieryjno-Saperskiego (Królewska 35).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 436.

358. Centrala Badań Laboratoryjnych Instytutu Badań Artyleryjskich (ul. Ludna 11).

Centrala została założona w r. 1918 pod nazwą Pracowni Chemicznej Departamentu III Artylerji i Uzbrojenia. Zadaniem jej są badania chemiczne i metalograficzne materjałów, znajdujących się w użytku służby uzbrojenia armji, mianowicie metali, stopów, materjałów wybuchowych, smarów i materjałów pędnych, oraz opracowywanie metod tych badań.

Centrala posiada pracownie: ogólno-analityczną, metalograficzną i pirotechniczną.

Centrala zatrudnia 11 wykwalifikowanych pracowników.

359. * Pracownia Farmaceutyczno-Chemiczna Centralnej Składnicy Sanitarnej Min. Spraw Wojsk.

360. Instytut Badań Technicznych Lotnictwa (Mokotów, Lotnisko).

Instytut powstał w r. 1921 jako Wojskowa Centrala Badań Lotniczych; w r. 1926 otrzymał nazwę obecną. Zadaniem jego jest prowadzenie teoretycznych i doświadczalnych prac w dziedzinie wiedzy i techniki związanej z lotnictwem. Instytut obejmuje następujące działy: a) Sekcję technologiczną, b) Sekcję płatowcową, c) Stację silnikową, d) Stację doświadczalną uzbrojenia, e) Stację doświadczalną radjo, f) Laboratorjum foto-optyczne, g) Sekcję lotniczo-lekarską i h) Biuro naukowo-wydawnicze.

Sekcja technologiczna posiada 3 laboratorja: Laboratorjum wytrzymałościowe, obejmujące działy: metalowy, drzewny, włókienniczy i warsztatowy; Laboratorjum metalograficzne i laboratorjum chemiczne. Laboratorja wyposażone są w najnowsze przyrządy i urządzenia.

Sekcja płatowcowa obejmuje Stację doświadczalną płatowców, Stację doświadczalną przyrządów pokładowych i Biuro konstrukcyjne.

Biuro naukowo-wydawnicze składa się z bibljoteki i działu graficznego. Bibljoteka zawiera 2300 skatalogowanych dzieł naukowych oraz prenumeruje około 120 czasopism technicznych; posiada czytelnię i archiwum. Dział graficzny posiada drukarnię, litografję i introligatornię.

Organem instytutu są *Sprawozdania i Prace* wychodzące perjodycznie, pozatem Instytut podejmuje wydawnictwa opisów, instrukcyj i warunków technicznych materjałów używanych w lotnictwie.

Instytut zatrudnia 81 pracowników (wojskowych i cywilnych), w tem 26 inżynierów, 2 lekarzy oraz 34 specjalistów: techników, laborantów, mechaników, kreślarzy, bibljotekarzy i t. p. Resztę stanowi personel administracyjny i pomocniczy.

361. * Laboratorjum Centralnej Komisji Odbiorczej Wojsk Samochodowych (Praga, ul. Stalowa 62).

362. * Zakład Badania Sprzętu Wojsk Łączności (Politechnika).

363. * Laboratorjum Mechaniczne Głównego Zakładu Inżynieryjno-Saperskiego (ul. Powązkowska, Składy Materjałowe Służby lądowej inżynierji i saperów [1]).

33. *Zoologja.*

Kraków.

Polska Akademja Umiejętności. Sekcja Zoologiczna Komisji Fizjograficznej (p. wyżej: dział I, nr. 1).

Lwów.

364. Polski Związek Entomologiczny (ul. Rutowskiego 18).

Związek powstał w r. 1922 z przeobrażenia się dawnej Sekcji Entomologicznej Polskiego T-wa Przyrodników im. Kopernika (oddział lwowski) [2]) w samodzielne T-wo pod powyższą nazwą.

Celem Związku jest wszechstronne badanie owadów polskich pod względem systematycznym, biologicznym i t. p. oraz wydawanie własnych publikacyj.

Związek posiada bibljotekę bieżących publikacyj entomologicznych polskich i dotyczących Polski.

---

[1]) Wiadomości o wyżej wymienionych zakładach wojskowych można znaleźć w książce „Polskie Placówki Badawcze", wyd. Akademji Nauk Techn. Warszawa, 1925.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 397.

Organem Związku jest wydawany przezeń kwartalnik *Polskie Pismo Entomologiczne* w języku polskim, francuskim, angielskim i niemieckim.

Liczba członków Związku (I. 1926): 160.

Budżet roczny (1925): 5.904,69 zł.

Oddział Lwowski Polskiego Towarzystwa Anatomiczno-Zoologicznego (ul. Piekarska 52, prof. W. Szymonowicz), (p. niżej: nr. 365).

Warszawa.

365. Polskie Towarzystwo Anatomiczno-Zoologiczne (ul. Chałubińskiego 5, Anatomicum).

T-wo powstało w r. 1923 jako Warszawskie T-wo Anatomiczne [1]). Na XII Zjeździe Przyrodników i Lekarzy postanowiono rozszerzyć działalność T-wa na całą Rzeczypospolitą i nadać nazwę dzisiejszą. Na zjeździe delegatów wszystkich miast uniwersyteckich w dn. 2 i 3 I. 1926 postanowiono zgrupować w T-wie nietylko anatomów, lecz i zoologów i antropologów całej Polski i nadano mu nazwę dzisiejszą. T-wo ma na celu zgrupowanie ludzi pracujących nad morfologją człowieka i zwierząt w celu zaspokojenia potrzeby skoordynowania pracy naukowej w tym kierunku oraz przedyskutowywania w gronie fachowym osiągniętego dorobku.

T-wo posiada oddziały Warszawski i Lwowski.

Organem T-wa ma być dział *Kosmosu* (Lwów) p. t. *Anatomja-Zoologja.*

Liczba członków T-wa (I. 1926): przeszło 100.

366. † Polskie Towarzystwo Ornitologiczne.

Polskie Towarzystwo Zootechniczne (p. wyżej: nr. 287).

Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Sekcja Zoologiczna (p. wyżej: dział I, nr. 3).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str: 411.

Lwów.

367. Związek Polskich Towarzystw Naukowych we Lwowie (ul. Zimorowicza 9).

Związek założony w r. 1919 [1]) ma na celu współdziałanie w sprawach wspólnych organizacjom do Związku należącym i wzajemne popieranie ich działalności w spełnianiu zadań określonych ich statutami.

Związek wydaje roczne sprawozdania z działalności przynależnych towarzystw i organizacyj w języku polskim i francuskim *(Sprawozdania Związku Towarzystw Naukowych we Lwowie* i *Bulletin de l'Union des Sociétés savantes polonaises de Léopol).*

W grudniu r. 1925 należało do Związku 29 następujących towarzystw i organizacyj naukowych: Towarzystwo Naukowe we Lwowie, Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika, Polskie Towarzystwo Politechniczne, Towarzystwo Historyczne, Polskie Towarzystwo Filologiczne, Polskie Towarzystwo Filozoficzne, Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza, T-wo opieki nad zabytkami sztuki i kultury, T-wo Heraldyczne, T-wo Etnologiczne, Polskie T-wo Matematyczne, Towarzystwo Filologów nowożytnych, T-wo Lekarzy b. Galicji, Lwowskie T-wo Lekarskie, T-wo Miłośników przeszłości Lwowa, Polskie T-wo Prawnicze, Polskie T-wo Biologiczne, Polskie T-wo Teologiczne, T-wo Miłośników Języka Polskiego, T-wo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Bibljoteka Baworowskich, Bibljoteka Uniwersytecka i Bibljoteka Politechniki we Lwowie, Bibljoteki, Archiwa i Muzea miasta Lwowa, Chemiczny Instytut Badawczy, Muzeum Szkolne, Muzeum im. Dzieduszyckich, Muzeum Przemysłowe.

Budżet roczny Związku (1925): około 1.500 zł.

Poznań.

368. † Związek Polskich Muzeów Historyczno-artystycznych.

Powstał w r. 1921 [2]). Obecnie nie istnieje.

---

[1]) p. t. II „Nauki Polskiej" str. 586.

[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 407.

Warszawa.

Stała Delegacja Zrzeszeń i Związków Profesorów Szkół Akademickich w Polsce (p. niżej: dział VIII, 5, nr. 397).

Stała Delegacja Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych (p. wyżej: dział VI, 25, nr. 221).

Związek Rolniczych Zakładów Doświadczalnych Rzplitej Polskiej (p. wyżej: dział VI, 28, nr. 286).

Centralny Związek Kółek Rolniczych (p. wyżej: dział VI, 28, nr. 285).

Naczelny Związek Towarzystw Pszczelniczych Rzplitej Polskiej (p. wyżej: dział VI, 28, nr. 294).

Centralny Związek Polskich Stowarzyszeń Łowieckich (p. wyżej: dział VI, 28, nr. 296).

Centralny Związek Kół naukowych Akademickich Rzplitej Polskiej (p. wyżej: dział V, nr. 28).

VIII. STOWARZYSZENIA I ORGANIZACJE ZAWODOWE.

Podajemy na tem miejscu organizacje o celach *wyłącznie* zawodowych; poza niemi obroną interesów członków zajmuje się zwykle każde stowarzyszenie, grupujące członków w celach naukowych specjalnych, do nich też odsyłamy czytelnika.

1. *Lekarze.*

Bydgoszcz.

369. Związek Lekarzy-Dentystów byłego zaboru Pruskiego (ul. Jagiellońska 13).

Związek powstał w r. 1914 jako T-wo Lekarzy Dentystów w Poznaniu. Przeistoczenie T-wa o celach głównie naukowych w stowarzyszenie o celach zawodowych wraz ze zmianą nazwy nastąpiło w r. 1919. Siedziba Związku jest zmienna zależnie od miejsca zamieszkania prezesa Związku.

Celem Związku jest obrona interesów ekonomicznych i zawodowych członków.

Związek składa się z dwóch grup, których zarządy tworzą Radę Związku. Siedzibą jednej grupy jest Poznań (ul. 3-go maja 5, prezes Jan Robota), drugiej Bydgoszcz (ul. Dworcowa 3, prezes dr. Leon Mielcarzewicz).

Organem Związku jest *Polska Dentystyka* (Lwów).

Liczba członków (II. 1926): 65.

Warszawa.

370. Stowarzyszenie Lekarzy Polskich (ul. Widok 23 m. 3).

Stowarzyszenie założone w r. 1906 ma cele zawodowe, społeczno-zawodowe i towarzyskie.

Posiada bibljotekę.

Organem Stowarzyszenia jest *Polska Gazeta Lekarska*.

Liczba członków Stowarzyszenia (1925): 425.

Budżet roczny (1925): 27.000 zł.

371. * Związek Lekarzy Państwa Polskiego (ul. Widok 23).

Wilno.

372. Stowarzyszenie Lekarzy Polaków w Wilnie i na Prowincji (adres prezesa: ul. Św. Jańska 4, dr. L. Czarkowski).

Stowarzyszenie założono w r. 1918 pod nazwą „Związek Zawodowy Lekarzy Polaków w Wilnie i na prowincji". Nowy statut i zmianę nazwy zatwierdzono w r. 1924.

Celem Stowarzyszenia jest: a) działalność kulturalno-oświatowa lekarska oraz sanitarno-higjeniczna, b) zrzeszenie się i troska o zabezpieczenie bytu materjalnego lekarzy i ich rodzin, c) zwalczanie niewłaściwego współzawodnictwa w wykonywaniu praktyki lekarskiej, d) obrona pracy lekarskiej przed wyzyskiem.

Bibljoteka Stow. w zaczątku.

Organem Stow. jest *Polska Gazeta Lekarska* (Warszawa).

Liczba członków (III. 1926): 130.

Budżet roczny Stow. około 2.400 zł.

2. *Literaci i dziennikarze.*

Kraków.

373. * Związek Zawodowy Literatów Polskich w Krakowie (Plac Szczepański 4).

Lwów.

374. Zawodowy Związek Literatów Polskich we Lwowie (ul. Ossolińskich 11).

Związek założony w r. 1920 ma na celu obronę interesów materjalnych, prawnych, moralnych i kulturalnych członków Związku.

Związek posiada bibljotekę (około 100 tomów) pochodzącą z darów członków i wydawców.

Liczba członków Związku (II. 1927): 55.

Roczny budżet (1926): 1.200 zł.

Poznań.

375. Związek Zawodowy Literatów Polskich w Poznaniu (ul. Słowackiego 35).

Związek założony w r. 1920 ma na celu obronę spraw zawodowych literatów polskich.

Liczba członków (1926): 60.

Warszawa.

376. Polski Klub Literacki (Bracka 5).

Klub założony w r. 1925 ma na celu: a) utrzymywanie i rozwijanie łączności zawodowej i towarzyskiej pomiędzy swymi członkami, b) utrzymywanie i rozwijanie stałych stosunków literatów polskich z literatami i stowarzyszeniami literackiemi krajów obcych i c) organizowanie i czuwanie w łączności z istniejącemi związkami literackiemi nad interesami literatury polskiej zagranicą.

Klub posiada sekcję przekładów.

Liczba członków (I. 1926): 140.

Budżet roczny Klubu (1925): 5.000 zł.

377. Towarzystwo Literatów i Dziennikarzy Polskich (ul. Bracka 5).

T-wo utworzono w r. 1908, zmiany ustawy dokonano w r. 1926. Reforma polega na rozszerzeniu działalności na całą Rzplitą, na mo-

żliwości tworzenia odrębnych sekcyj zawodowych i specjalnych, na powołaniu „Straży piśmiennictwa polskiego“ złożonej z członków honorowych T-wa, na podziale członków na zwyczajnych, nadzwyczajnych i honorowych i na rozszerzeniu ogólnych ram statutowych T-wa.

Zadaniem T-wa jest rozwijanie współżycia przedstawicieli literatury i prasy jako działów piśmiennictwa polskiego, reprezentowanie piśmiennictwa polskiego w kraju i zagranicą, czuwanie nad godnością stanu pisarskiego, obronę interesów zawodowych piśmiennictwa, niesienie pomocy materjalnej przedstawicielom piśmiennictwa polskiego i krzewienie polskiej kultury intelektualnej i artystycznej.

T-wo organizuje Biuro odczytowe i Straż piśmiennictwa polskiego.

T-wo posiada Bibljotekę [1]).

Liczba członków T-wa (I. 1926): 266.

Budżet roczny T-wa (1925): 20.300 zł.

378. Związek Zawodowy Literatów Polskich (ul. Bracka 5, m. 4).

Związek powstał w r. 1920 na Zjeździe Wszechpolskim Literatów i początkowo obejmował pracowników piórą wszystkich dzielnic Polski. W r. 1922 przeprowadzono reorganizację, która ustaliła podział zrzeszonych na kilka związków prowincjonalnych działających autonomicznie.

Celem Związku jest zrzeszenie literatów polskich dla wspólnej obrony interesów materjalnych, prawnych, moralnych i kulturalnych.

Związek posiada sekcje: literatów-pedagogów, propagandy zagranicznej, odczytową i kooperatywy wydawniczej.

Związek posiada bibljotekę podręczną, złożoną z dzieł ofiarowanych przez autorów (około 150 tomów).

W Krakowie, Lwowie, Poznaniu i Wilnie istnieją związki analogiczne działające autonomicznie i związane z organizacją warszawską wspólnością zadań.

Liczba członków Związku (I. 1926): 169.

---

[1]) p. wyżej: Bibljoteki str. 212.

Wilno.

379. Związek Zawodowy Literatów Polskich w Wilnie (ul. Biskupia 12, Czesław Jankowski).

Związek istniejący od r. 1920 po szeregu zmian i reorganizacyj w r. 1925 ukonstytuował się ostatecznie pod nazwą dzisiejszą. Celem Związku jest obrona interesów materjalnych, moralnych, prawnych i kulturalnych swych członków.

Liczba członków (1926): 24.

Budżet roczny około 500 zł.

3. *Artyści.*

Kraków.

380. Związek Polskich Artystów Plastyków w Krakowie (ul. Szpitalna 21).

Związek powstał w r. 1910. Do r. 1919 Związek istniał pod nazwą „Powszechny Związek Artystów Polskich" i obejmował artystów polskich we wszystkich zaborach. Celem Związku jest popieranie interesów materjalnych i moralnych członków.

Związek posiada bibljotekę i czytelnię dla członków.

Budżet Związku (1925): 6.355,54 zł.

Warszawa.

381. *Związek Artystów Scen Polskich (Al. Jerozolimskie 39 m. 1).

382. *Związek Zawodowy Polskich Artystów Plastyków (ul. Chmielna 49 m. 3).

383. Warszawski Związek Muzyków (Warecka 15 m. 2).

Związek założony w r. 1904 pod nazwą „Związek Śpiewaków i Muzyków", w r. 1915 otrzymał nazwę dzisiejszą. Celem Związku jest obrona interesów ekonomicznych swych członków i popieranie ich dążeń kulturalnych.

Związek wydawał *Wiadomości Muzyczne*, zawieszone obecnie z powodów trudności finansowych.

Liczba członków Związku (XI. 1926): 400.

Budżet roczny (1925): 11.745 zł.

4. *Prawnicy.*

Katowice.

384. *Związek Sędziów Ziemi Śląskiej (Plac Wolności 10).

Lwów.

385. *Związek Sędziów Małopolskich (Sąd Okręgowy).

386. *Związek Adwokatów Polskich (ul. Zimorowicza 9).

Poznań.

387. *Związek Sędziów Ziem Zachodnich (Sąd Okręgowy).

Warszawa.

388. *Zrzeszenie Sędziów i Prokuratorów b. zaboru Rosyjskiego w Warszawie (Sąd Apelacyjny).

5. *Personel nauczycielski szkół wyższych.*

Kraków.

389. Zrzeszenie Profesorów i Docentów Szkół Akademickich w Krakowie (Uniwersytet Jag.).

Zrzeszenie utworzone w r. 1925 ma na celu obronę interesów zawodowych członków.

Liczba członków (IV. 1926): 181.

Budżet roczny (1925): 4.300 zł.

390. *Stowarzyszenie Asystentów Uniwersytetu Jagiellońskiego.

391. Stowarzyszenie Asystentów Akademji Górniczej (Akademja Górnicza).

Stowarzyszenie założone w r. 1921 ma na celu samopomoc swych członków.

Liczba członków Stowarzyszenia (I. 1927): około 40.

Lwów.

392. Związek Profesorów Szkół Akademickich we Lwowie (Politechnika).

Związek utworzony w r. 1920 [1]) ma na celu popieranie interesów nauki, zabezpieczenie potrzeb szkół akademickich i obronę interesów materjalnych profesorów.

Liczba członków (VI. 1926): 165.

393. Stowarzyszenie Asystentów Uniwersytetu Jana Kazimierza i Akademji Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie (ul. Piekarska 52).

Stowarzyszenie założone w r. 1912 ma za zadanie dążenie do ułatwienia asystentom wydatnej pracy naukowej i pedagogicznej, zmierzanie do poprawy ich bytu materjalnego oraz dbanie o wszelkie sprawy związane z ich stanowiskiem.

Liczba członków Stowarzyszenia (I. 1927): 202.

Budżet roczny Stow. (na 1927 r.): 2.798 zł. w dochodach.

394. Stowarzyszenie Asystentów Politechniki Lwowskiej (Politechnika).

Stowarzyszenie założone w r. 1919 ma na celu pogłębianie wiedzy naukowej, reprezentowanie swych członków, obronę ich praw i interesów, czuwanie nad wszystkiemi sprawami związanemi z ich stanowiskiem oraz pomoc materjalną.

Liczba członków Stowarzyszenia (II. 1927): 128.

Budżet Stow. (1926): w dochodach 4.534,16 zł., w rozchodach 2.783,21 zł.

Poznań.

395. Zrzeszenie Profesorów i Docentów Uniwersytetu Poznańskiego (Uniwersytet).

Zrzeszenie utworzone w r. 1924 ma na celu ochronę i rozwój kultury duchowej, popieranie spraw nauki, troskę o zabezpieczenie potrzeb szkół akademickich oraz o zapewnienie profesorom i docentom tych szkół odpowiedniego ich zawodowi stanowiska w społeczeństwie.

Liczba członków (X. 1926): 94.

Budżet roczny (1925): około 2.200 zł.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 420.

396. *Stowarzyszenie Asystentów Uniwersytetu Poznańskiego.

Warszawa.

397. Stała Delegacja Zrzeszeń i Związków Profesorów Szkół Akademickich w Polsce (ul. Brzozowa 12, prof. G. Przychocki).

Delegacja zawiązana w r. 1924 ma na celu przedstawicielstwo interesów szkolnictwa akademickiego i organizacyj profesorów szkół akademickich w Polsce, w szczególności popieranie potrzeb szkół akademickich i twórczości naukowej, tudzież starania o zapewnienie profesorom szkół akademickich odpowiedniego ich zawodowi stanowiska w społeczeństwie.

W skład Delegacji wchodzą przedstawiciele Zrzeszenia Prof. i Doc. Szk. Ak. w Warszawie, Zrzeszenie Prof. i Doc. Szk. Ak. w Krakowie, Związek Prof. Najw. Uczelni we Lwowie. Zrzeszenie Prof. i Doc. Uniw. w Poznaniu, Zrzeszenie Prof. i Doc. Uniw. w Wilnie.

Delegacja wydaje memorjały i broszury w sprawach szkolnictwa akademickiego i profesorów szkół akademickich.

Liczba członków (II. 1926): 5 zrzeszeń, 669 osób (620 profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych, 49 docentów).

Budżet na rok 1926: 8.028 zł.

398. Zrzeszenie Profesorów i Docentów Szkół Akademickich w Warszawie (ul. Brzozowa 12).

Zrzeszenie zawiązane w r. 1923 [1]) ma na celu ochronę i rozwój kultury duchowej, popieranie spraw nauki i sztuki, ochronę i troskę o zabezpieczenie potrzeb szkół akademickich, troskę o zapewnienie profesorom i docentom szkół akademickich odpowiedniego ich zawodowi stanowiska w społeczeństwie, ochronę ich praw obywatelskich tudzież potrzeb materjalnych i gospodarczych.

Liczba członków (IV. 1926): 164.

Budżet roczny: około 1.500—1.800 zł.

399. Związek Stowarzyszeń Asystentów Wyższych

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 429.

Uczelni Rzeczypospolitej Polskiej (adres sekretarza: J. Wasilkowski, ul. Śniadeckich 10 m. 15).

Związek założony w r. 1919 [1]) ma na celu: a) dążenie do umożliwienia asystentom wydatnej pracy naukowej przez uzyskanie dla nich odpowiedniego stanowiska i warunków bytu, b) uzgodnienie akcji prowadzonej w tym kierunku przez poszczególne stowarzyszenia asystentów, c) przedstawicielstwo ogółu asystentów wobec społeczeństwa i władz Rzeczypospolitej Polskiej.

Do Związku należy 9 stowarzyszeń asystentów wyższych uczelni R. P., a mianowicie: Uniwersytetu Warszawskiego, Politechniki Warszawskiej, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytetu Jag., Akademji Górniczej w Krakowie, Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, Politechniki Lwowskiej i Uniwersytetu Poznańskiego. Liczba asystentów objęta przez Związek wynosi około 1000.

Budżet roczny (1924/25): 6.466 zł.

400. Zrzeszenie Asystentów Uniwersytetu Warszawskiego (adres tymczasowy: Hoża 61, dr. Graba-Łęcki).

Zrzeszenie utworzone w r. 1919 ma cele zawodowe.

Liczba członków (1926): 220.

Budżet roczny (1925): 2.400 zł.

401. * Stowarzyszenie Asystentów Politechniki Warszawskiej.

402. * Stowarzyszenie Asystentów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

403. Towarzystwo Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych (ul. Bracka 18).

T-wo powstało w r. 1919 z połączenia lwowskiego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych utworzonego w r. 1884 i warszawskiego Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego powstałego w r. 1905.

Celem T-wa jest zawodowe doskonalenie członków swoich, obrona ich interesów zawodowych oraz godności stanu nauczycielskiego, wszech-

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 420.

stronna pomoc wzajemna moralna i materjalna. W kierunku naukowo-pedagogicznym T-wo dąży do pogłębiania wiedzy i jej popularyzacji, stara się o zabezpieczenie nauczycielstwu należytego wpływu na rozwój szkolnictwa, stojąc zdala od walk partyjno-politycznych.

T-wo posiada sekcje: S. Główną Seminarjów nauczycielskich, S. Główną Szkół Zawodowych, S. Dyrektorów Szkół Państwowych. Pozatem przy większych kołach T-wa istnieją sekcje, których celem jest pogłębianie wykształcenia fachowego nauczycieli poszczególnych przedmiotów.

T-wo prowadzi i utrzymuje: bibljotekę naukowo-pedagogiczną przy Kole Warszawskiem, Muzeum Szkolne we Lwowie i Instytut Pedagogiczny w Łodzi. Poszczególne koła posiadają bibljoteki i czytelnie.

T-wo posiada 10 zarządów okręgowych: białostocki, krakowski, lwowski, łódzki, poleski, pomorski, poznański, śląski, warszawski i wileński i 213 kół.

T-wo wydaje: *Przegląd Pedagogiczny*, *Pedagogjum*, *Głos Okręgu Warszawskiego*, *Kronika Koła Warszawskiego*, *Muzeum*, *Przegląd Humanistyczny*, *Przegląd Matematyczno-Fizyczny*, *Przegląd Kartograficzny*.

Organem T-wa jest *Przegląd Pedagogiczny* (do 1.I.1916 *Sprawy Towarzystwa*).

Liczba członków T-wa (I. 1926): przeszło 7.800.

Budżet T-wa (1925): 75.000 zł.

Wilno.

404. Stowarzyszenie Grona Nauczycielskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (Uniwersytet).

Prace nad założeniem Stowarzyszenia rozpoczęto w r. 1920, wskutek przeszkód natury politycznej statut został zatwierdzony dopiero w r. 1923. Celem Stowarzyszenia jest popieranie nauki polskiej przez wydawanie wydawnictw, organizowanie i ułatwianie swym członkom pracy naukowej tudzież przez czuwanie nad godnością stanu profesorskiego, otaczanie opieką kandydatów na katedry profesorskie, jako też wdów i sierot po profesorach i t. d.

Liczba członków Stowarzyszenia (V. 1926): 75.

Budżet roczny (1925): 2.500 zł.

405. * Stowarzyszenie Asystentów Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

7. *Pracownicy umysłowi wogóle.*

Warszawa.

406. Polska Konfederacja Pracowników Umysłowych (Szpitalna 1, m. 3).

Konfederacja utworzona w r. 1924 jest centralą związków zawodowych inteligencji. Konfederacja ma za zadanie organizowanie wśród jak największej liczby stowarzyszeń pracowników umysłowych wspólnej akcji dla osiągnięcia przez pracowników umysłowych należytego stanowiska i roli w życiu państwowem oraz dla popierania i obrony praw ogólnych i interesów tych pracowników (§ 2a Statutu).

Konfederacja ma 4 sekcje: pedagogiczną, piśmiennictwa i sztuki, kulturalną i zawodów wyzwolonych.

Konfederacja wydaje *Biuletyn Polskiej Konfederacji Pracowników Umysłowych.*

Do Konfederacji należą 22 stowarzyszenia i organizacje pracowników umysłowych z liczbą członków około 120.000 łącznie.

Budżet roczny (1925): około 12.000 zł.

IX. ORGANIZACJE POPIERAJĄCE NAUKĘ.

1. *Instytucje organizacyjno-wydawnicze i zapomogowe.*

Lwów.

407. Zakład Narodowy im. Ossolińskich (ul. Ossolińskich 2).

Zakład jest fundacją prywatną pod nadzorem b. Wydziału krajowego, mającą na celu pielęgnowanie nauki i literatury narodowej. Instytucja ta, ufundowana przez Józefa Maksymiljana Ossolińskiego w r. 1818, została otwarta w r. 1827. W r. 1823 do Zakładu Narodowego im. Ossolińskich przyłączone zostały zbiory Henryka ks. Lubomirskiego pod nazwą Muzeum Lubomirskich. W tym samym roku zarząd i opiekę nad zbiorami podzielono na dwa wydziały: literacki i ekonomiczny, pozostające w rękach dwóch kuratorów. Kurator wydziału literackiego jest kierownikiem naukowym fundacji; do niego należy opieka nad księgozbiorem bibljotecznym, miano-

wanie personelu naukowego Zakładu i zawiadywanie funduszem bibljotecznym. Stanowisko to związane jest nierozłącznie z posiadaniem majoratu przeworskiego ks. Lubomirskich. Kurator wydziału ekonomicznego jest właścicielem dóbr obciążonych przez założyciela obowiązkiem wypłacania funduszu bibljotecznego. Oba urzędy są dożywotnie i dziedziczne aż do wygaśnięcia rodzin następujących po sobie w kolei ustanowionej przez założyciela.

Zakład obejmuje bibljotekę ze zbiorem druków, rękopisów, autografów, dyplomów, map i t. d. (p. wyżej: Bibljoteki, str. 184), Muzeum im. Lubomirskich, z gabinetem rycin i numizmatów (p. wyżej: Muzea str. 126). Osobny dział stanowią zakłady przemysłowe (drukarnia i introligatornia), służące celom wydawnictw Zakładu.

Zakład wydaje książki szkolne, popularne i naukowe. Organem Bibljoteki jest *Przewodnik Bibljograficzny*, pozatem Zakład wydaje *Bibljotekę Wschodnią*, *Bibljotekę wychowania fizycznego*, *Z dziejów literatury*, *Z historji kultury* i t. d.

Budżet Zakładu na cele Bibljoteki i Muzeum (1926): 150.000 zł.

Poznań.

408. Krajowy Instytut Wydawniczy (ul. Pocztowa 7).

Instytut został utworzony w r. 1924 przez Samorząd Krajowy województwa Poznańskiego jako instytucja użyteczności publicznej. Celem jego jest wydawanie i sprzedaż dzieł i czasopism prawniczych i innych, przedewszystkiem potrzeby samorządu mających na celu.

Zarządza Instytutem Starostwo Krajowe w Poznaniu i wyznaczony przezeń kierownik.

Instytut wydaje: *Zbiór Ustaw Polskich* (od I—VIII tomu), *Zbiór Ustaw Ziem Wschodnich* (I—XXII tomu) i in.

Warszawa.

409. Instytut Popierania Nauki Polskiej p. n. Kasa im. Mianowskiego (Pałac Staszica, Nowy Świat 72).

Kasa im. Mianowskiego została założona przez byłych profesorów i studentów Szkoły Głównej pod nazwą: Kasa pomocy dla osób pracujących na polu naukowem im. doktora medycyny Józefa Mianowskiego, który był pierwszym i jedynym rektorem Szkoły Głównej. Według statutu zatwierdzonego przez władze rosyjskie w r. 1881

Kasa miała na celu udzielanie zapomóg pieniężnych, jednorazowych lub perjodycznych oraz pożyczek osobom pracującym na polu naukowem lub też osobom, które już poprzednio w tej dziedzinie dały się poznać ze swoich prac naukowych. Udzielanie pomocy było ograniczone przez władze do mieszkańców ówczesnego zaboru rosyjskiego niepodejrzanych pod względem policyjnym. Po przywróceniu niepodległości Polski ustawa Kasy uległa zmianie (nowy statut w r. 1920) w duchu rozszerzenia działalności na całą Rzeczpospolitą oraz na placówki polskie zagranicą, nazwę zaś skrócono do brzmienia dzisiejszego. Od tego też czasu datuje się jawna inicjatywa Kasy w zakresie przedsięwzięć naukowych, przez dawniejszą ustawę wzbroniona.

Ogólny nadzór nad działalnością Kasy należy do Rady Naukowej, która się składa z delegatów polskich instytucyj naukowych i instytucyj popierających naukę w liczbie najwyżej 24 osób, oraz z członków Komitetu Kasy. Komitet Kasy składa się z 12 członków, w połowie z przedstawicieli nauk humanistycznych, w połowie z przedstawicieli nauk matematyczno-przyrodniczych. Członków Komitetu wybiera Rada Naukowa na przeciąg lat trzech z pośród osób zamieszkałych w Warszawie i posiadających odpowiednie kwalifikacje naukowe.

Komitet dzieli się na następujące stałe komisje: organizacyjno-informacyjna, zapomogowo-wydawnicza, stypendjalna, nagrodowe (do nauk ścisłych i do nauk humanistycznych), rewizyjna, budowlana, kuratorjum Domu Kasy nad Świdrem, komisja do spraw lokalu Kasy w Zakopanem.

Przy biurze Kasy istnieje dział naukowy, którego kierownik jest redaktorem ciągłych wydawnictw Kasy: Poradnika dla Samouków i Nauki Polskiej, oraz ekspedycja wydawnictw. Kasa posiada w Mlądzu nad Świdrem (koło Otwocka) Dom odpoczynkowy dla pracowników naukowych oraz w Konstancinie i Zakopanem tereny pod podobne domy, które zamierza postawić w niedalekiej przyszłości.

Kasa posiada bibljotekę archiwalną wydawnictw własnych i popieranych, zawierającą około 750 dzieł i wydawnictw ciągłych w przeszło 1150 tomach, oraz bibljoteczkę dzieł nadsyłanych, zawierającą przeszło 1000 książek i broszur.

Przy Kasie Mianowskiego funkcjonuje Polska Komisja Współpracy Umysłowej, w skład której wchodzą członkowie Komitetu Kasy i delegaci Polskiej Akademji Umiejętności.

Wydawnictwa Kasy: około 1000 dzieł, m. i. *Słownik Geograficzny*, *Pamiętnik Fizjograficzny*, *Słownik Języka Polskiego*, *Prace Filologiczne*, *Bibljoteka Matematyczno-fizyczna*, *Bibljoteka Filozoficzna*, *Obrazy Roślinności Polski*. *Monografje w zakresie dziejów nowożytnych*, *Poradnik dla Samouków*, *Nauka Polska*, *Minerwa Polska* (wykaz szkół akademickich w opracowaniu) i in.

Organem Kasy im. Mianowskiego jest rocznik *Nauka Polska* (t. I—VII). Kasa wydaje doroczne *Sprawozdania z działalności* (w r. 1926 XLV).

Kasa posiada członków zasłużonych honoris causa, czynnych (członkowie Komitetu, członkowie delegaci, korespondenci i i.) oraz płacących wkładki pieniężne (honorowych, dożywotnich, popierających— ogólna liczba w r. 1924: 1443).

W r. 1925 wydatki Kasy na cele wydawnicze, zapomogi, konkursy i nagrody, utrzymanie Domu Kasy nad Świdrem, administrację Biura i t. p. wynosiły 256.634,63 zł.

Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy (p. wyżej: dział VI, 32, nr. 355).

410. ° Instytut imienia Sienkiewicza (ul. Czackiego 23).

Statut Instytutu zatwierdzono w r. 1919 [1]). Z powodu braku funduszów instytucja nie rozpoczęła jeszcze dotychczas działalności właściwej. Zadaniem Instytutu (§ 2 Statutu) jest: a) udzielanie nagród za najlepsze prace literackie lub naukowe napisane w języku polskim, za odkrycia, wynalazki lub ulepszenia, mające dla Polski doniosłe znaczenie, dokonane przez Polaka, oraz za wybitną działalność na polu polskiej nauki lub kultury wogóle, b) udzielanie pensyj dożywotnich lub czasowych potrzebującym tego Polakom, którzy odznaczyli się na polu nauki lub wogóle działalności oświatowej i kulturalnej w Polsce, c) udzielanie stypendjów Polakom, kształcącym się w polskich szkołach, a odznaczającym się wybitnemi specjalnemi zdolnościami, nie mogącym zaś korzystać ze stypendjów ogólnych z powodu małych postępów w naukach szkolnych, d) udzielanie stypendjów Polakom na

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 417.

uzupełnienie wykształcenia zawodowego lub artystycznego zagranicą, e) dostarczanie funduszów na ogólne cele oświatowe i kulturalne polskie, f) zakładanie szkół i instytucyj kulturalno-oświatowych, na które ofiarodawcy wyznaczą fundusze, z zachowaniem przepisów obowiązujących.

411. ** Towarzystwo popierania jednostek wybitnie zdolnych im. prof. Zygmunta Janiszewskiego (ul. Nowowiejska 32, A. Ryl, skarbnik T-wa).

Celem T-wa powstałego w r. 1921 [1]) jest popieranie i kształcenie jednostek wybitnych zarówno pod względem zdolności umysłowych, jak i charakteru bez różnicy narodowości, wyznania i płci.

Działalność T-wa, którego majątek powstał z zapisu ś. p. prof. Z. Janiszewskiego, jest obecnie zawieszona z powodu trudności finansowych.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 34.

412. Skarb Pracy Oświatowo-Kulturalnej (ul. Wspólna 23 m. 12).

Instytucja powstała w r. 1922 [2]). Celem jej jest popieranie pracy oświatowo-kulturalnej organizacyj społecznych i osób naukowo pracujących w tej dziedzinie. Założycielami T-wa są: Zrzeszenie samorządów powiatowych (Wydział oświatowo-kulturalny), Instytut oświaty i kultury im. Staszica, Centralne Biuro Kursów dla dorosłych, Polskie Towarzystwo krajoznawcze, Związek bibljotekarzy polskich i Centralny Związek Kółek rolniczych (Zw. Młodzieży wiejskiej, Zw. Teatrów ludowych i Sekcja oświatowa).

T-wo prowadzi Ognisko Pracy oświatowo-kulturalnej w Warszawie (bursy dla słuchaczy kursów oświatowych, kulturalnych i społecznych, świetlice, schroniska wycieczkowe, sale wykładowe dla dorosłych i t. p.), udziela pożyczek na wydawanie podręczników dla dorosłych, prac pedagogicznych, krajoznawczych i t. p.

Liczba członków T-wa (1925): 17 rzeczywistych, 15 dożywotnich, 457 popierających i 80 „przyjaciół Skarbu".

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 419.
[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 422.

Budżet Skarbu (1924): 22.425,23 zł. W r. 1925 założenie Ogniska (Wolska 44) pochłonęło 40.000 zł.

413. Towarzystwo Opieki Kulturalnej nad Polakami, zamieszkałymi zagranicą im. Adama Mickiewicza (ul. Senatorska 8, prezes Antoni Osuchowski).

Celem T-wa utworzonego w r. 1922 [1]) jest krzewienie i popieranie działalności kulturalno-oświatowej oraz rozwoju uczuć narodowych wśród Polaków zamieszkałych poza granicami politycznemi Państwa Polskiego. W tym celu T-wo zakłada, utrzymuje i popiera wszelkiego rodzaju instytucje kulturalno-oświatowe, udziela stypendjów kształcącej się młodzieży, popiera wydawnictwa, gromadzi dane statystyczne o kolonjach polskich zagranicą i t. p.

T-wo posiada koła zagranicą: w Rzymie, Trieście, Londynie, Bukareszcie i Rotterdamie oraz na prowincji: w Cieszynie, Lwowie, Poznaniu, Piotrkowie, Wilnie i Włocławku.

Liczba członków T-wa (1925): 1050.

T-wo udzieliło w r. 1924 288.161,40 zł. zapomóg.

414. Stowarzyszenie zarządzające funduszem im. Piotra Drzewieckiego dla krzewienia idei gospodarczego rozwoju Narodu i Państwa Polskiego (ul. Czackiego 3/5, Stowarzyszenie Techników).

Stowarzyszenie zawiązane w r. 1923 [2]) ma na celu materjalne popieranie działalności instytucyj lub osób, propagujących w społeczeństwie polskiem ideę gospodarczego rozwoju narodu i państwa polskiego i zasady prawidłowej organizacji pracy we wszelkich dziedzinach i sposobów podniesienia wydajności pracy i wytwórczości kraju.

Stowarzyszenie subsydjuje wydawnictwa Komitetu Wykonawczego Zrzeszeń Naukowej Organizacji Pracy w Polsce.

Liczba członków Stowarzyszenia (którzy złożyli fundusz Stow.): 194.

Kapitał żelazny Stow. składa się z 6% państwowej pożyczki dolarowej r. 1920 na sumę nom. 4.550 dol. i z 8% państwowej pożyczki złotej na 150 zł.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 430.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 429.

Wąbrzeźno (Pomorze).

415. *† Instytut Narodowy w Wąbrzeźnie [1]).

2. *Towarzystwa opiekujące się instytucjami naukowemi i pomocnicze.*

Białowieża.

416. † Liga Parku Narodowego w Białowieży.

Wobec utworzenia i utrzymywania przez Rząd rezerwatu w Puszczy Białowieskiej Liga [2]) przestała istnieć.

Grudziądz.

417. † Koło Przyjaciół Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

Osoby, które zamierzały utworzyć Koło, weszły wprost w skład Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

Kalisz.

418. * Towarzystwo Muzeum Ziemi Kaliskiej (Plac Kilińskiego 4).

Utrzymuje Muzeum (p. wyżej: Muzea str. 107).

Kraków.

419. Towarzystwo Przyjaciół Bibljoteki Jagiellońskiej w Krakowie (ul. Św. Anny 12).

T-wo utworzone w r. 1923 [3]) ma na celu niesienie pomocy i popieranie celów Bibljoteki Jagiellońskiej (p. wyżej: Bibljoteki str. 175).

Liczba członków T-wa (1925): 100.

Budżet roczny T-wa (1925): około 1.000 zł.

420. Towarzystwo Muzeum Etnograficznego w Krakowie (Wawel 7).

T-wo założone w r. 1910 ma na celu utrzymywanie Muzeum Etnograficznego (p. wyżej: Muzea str. 120), badanie ludu zamieszkującego Państwo Polskie i szerzenie znajomości tego ludu.

Liczba członków T-wa (1925): 50.

Budżet roczny T-wa (1925): około 11.000 zł.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej", str. 417.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 427.

[3]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 428.

421. Akademicka Liga Przyjaciół Kasy im. Mianowskiego (adres sekretarjatu: I Zakład Chemiczny Uniw. Jag., ul. Jagiellońska 22).

Zadaniem Stowarzyszenia zawiązanego w r. 1924 [1]) jest szerzenie wśród społeczeństwa polskiego w kraju i zagranicą zrozumienia potrzeb nauki polskiej oraz udzielanie wszelkiej pomocy Komitetowi Kasy im. Mianowskiego w jego akcji. Działalność Stowarzyszenia polega na: a) wydawaniu odezw i umieszczaniu artykułów w czasopismach, b) prowadzeniu przez członków propagandy na zebraniach, odczytach, wiecach i t. p., c) zjednywaniu dla Kasy im. Mianowskiego członków wspierających dożywotnich oraz ofiarodawców, d) urządzaniu imprez dochodowych, mających na celu zasilanie funduszami Kasy im. Mianowskiego.

Członkami Ligi są akademickie stowarzyszenia, przedewszystkiem naukowe.

Lublin.

422. Towarzystwo „Muzeum Lubelskie“ (ul. Namiestnikowska 4).

T-wo założone w r. 1914 ma na celu popularyzowanie wszystkich gałęzi nauki, krzewienie zamiłowania do sztuk pięknych oraz współdziałanie w rozwoju przemysłu artystycznego, ludowego i rzemiosł.

T-wo utrzymuje Muzeum (p. wyżej: Muzea str. 121). Posiada nieuporządkowaną bibljotekę.

Wydawnictwa T-wa: p. Muzea str. 121.

Liczba członków T-wa (III. 1926): 76.

Budżet roczny (1925): 5.000 zł.

423. Towarzystwo Bibljoteki Publicznej im. H. Łopacińskiego (Rynek Główny 1, gmach potrybunalski).

T-wo założone w r. 1907 ma na celu współdziałanie rozwojowi nauk i oświaty przez gromadzenie i utrzymywanie księgozbioru ze wszystkich działów literatury naukowej i pięknej oraz innych środków pomocy naukowych do użytku powszechnego.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“, str. 429.

T-wo utrzymuje bibljotekę (p. wyżej: Bibljoteki str. 180). Przy bibljotece utrzymuje czytelnię publiczną dla szerszej publiczności i pracownię naukową dla osób pracujących naukowo.

T-wo wydało 2 zeszyty Katalogu rękopisów, oprac. przez dr. A. Jaworowskiego, pracę ks. dr. L. Zalewskiego „Bibljoteka Seminarjum Duchownego w Lublinie i bibljoteki klasztorne na terytorjum diecezyj lubelskiej“ i dr. M. Biernackiego „Stefan Żeromski i jego ideologja“.

Liczba członków T-wa (1925): 300.

Budżet roczny (1925): 4.000 zł.

424. *Towarzystwo Uniwersytetu Lubelskiego.

T-wo[1]) utrzymuje Uniwersytet Lubelski.

Wydaje *Wiadomości Towarzystwa Uniwersytetu Lubelskiego.*

Ostróg Wołyński.

425. Towarzystwo Przyjaciół Muzeum im. Książąt Ostrogskich (Muzeum).

Statut T-wa nie został jeszcze zatwierdzony przez Urząd Wojewódzki. Kuratorjum Muzeum powstało w r. 1920[2]) mając za zadanie przechowywanie w całości zbiorów muzealnych (p. wyżej: Muzea str. 134).

Kuratorjum składa się z przewodniczącego i 9 członków.

Poznań.

426. † Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Wielkopolskiego w Poznaniu.

T-wo nie istnieje już. Miało na celu zakup dzieł sztuki dla Muzeum ze składek dobrowolnych. Zmiana warunków materjalnych społeczeństwa na gorsze podkopała tę akcję. Są usiłowania, aby ją podjąć na nowo.

427. Towarzystwo Przyjaciół Uniwersytetu Poznańskiego (Sekretarjat Uniwersytetu).

T-wo założone w r. 1924 ma na celu: a) wytwarzanie łączności między społeczeństwem a Uniwersytetem Poznańskim, b) budzenie

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 421.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 428.

w społeczeństwie zrozumienia dla zadań i potrzeb Uniwersytetu Poznańskiego oraz ich wszechstronne popieranie w szczególności, c) udzielanie Uniwersytetowi Poznańskiemu pomocy finansowej potrzebnej do spełniania jego zadań naukowych i pedagogicznych.

Liczba członków T-wa (1924): 3 dożywotnich, 154 zwyczajnych i 87 wspierających.

Budżet T-wa (1924): w dochodach 3.155,21 zł. w rozchodach 146,88 zł.

Towarzystwo Ludoznawcze w Poznaniu (p. wyżej: dział VI, 9, nr. 77).

Warszawa.

428. Państwowe Rady Muzealne.

Utworzone w r. 1922 [1]) przy Wydziale Nauki Min. Wyznań Rel. i Oświecenia Publ. jako ciało doradcze ministra w wykonywaniu spraw związanych z administrowaniem muzeów, tudzież w opracowywaniu nowych przepisów prawnych dotyczących muzeów.

Istnieje Centralna Rada Muzealna i Okręgowe Rady Muzealne (w Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie). Centralna Rada Muzealna składa się z delegatów Okręgowych Rad Muzealnych po dwóch, o ile możności, muzeologów z każdej Rady, jednego w zakresie humanistyki, jednego w zakresie przyrody. Nadto w skład Centralnej Rady Muzealnej wchodzą reprezentanci Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświecenia Publ. W razie potrzeby Prezydjum Centralnej Rady Muzealnej zaprasza przedstawicieli innych zainteresowanych Ministerstw.

429. Towarzystwo Bibljoteki Publicznej w Warszawie (ul. Koszykowa 26).

T-wo założone w r. 1907 ma za zadanie spółdziałanie rozwojowi nauki i oświaty przez gromadzenie i utrzymywanie księgozbioru ze wszystkich działów literatury naukowej i beletrystycznej oraz innych środków pomocy naukowych do użytku powszechnego.

T-wo prowadzi i utrzymuje Bibljotekę publiczną (p. wyżej: Bibljoteki str. 208).

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 425.

Liczba członków T-wa (1925): około 600.
Budżet roczny (1925): około 60.000 zł.

430. ° Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Pedagogicznego w Warszawie (ul. Jezuicka 4).

W organizacji. Pierwsze zebranie organizacyjne odbyło się w r. 1922 [1]), statut zatwierdzono w r. 1925.

Do zadań T-wa należy: a) współpraca z Radą i Zarządem Muzeum Pedagogicznego (p. wyżej: Muzea str. 152) nad rozwojem tej instytucji, b) rozpowszechnianie wśród społeczeństwa znajomości zagadnień związanych ze sprawami wychowania i nauczania, którym służy Muzeum Pedagogiczne, c) ułatwianie członkom T-wa prac samodzielnych w zakresie zadań Muzeum Pedagogicznego.

431. Towarzystwo Instytutu Radowego im. Skłodowskiej-Curie (ul. Nowy Świat 21, I p.).

T-wo założone w r. 1923 [2]). Władze T-wa (Komitet i Rada Naukowa) ukonstytuowały się w r. 1924. Instytut ma charakter fundacji społecznej pod kierunkiem i kontrolą wyższych uczelni i towarzystw naukowych Polski.

Celem T-wa jest stworzenie i zorganizowanie Instytutu Radowego do badań naukowych nad radem i jego działaniem leczniczem oraz stosowanie radjoterapji we własnej lecznicy.

Komitet przystąpił w r. 1926 do budowy gmachu Instytutu.

432. Komitet Daru Narodowego dla Marji Skłodowskiej-Curie (ul. Nowy Świat 21).

Zadaniem komitetu zatwierdzonego w r. 1924 jest zebranie funduszów na dar narodowy dla Marji Skłodowskiej-Curie w postaci Instytutu Radowego jej imienia a także współpraca z Towarzystwem Instytutu Radowego przy samej budowie. W tym celu obie instytucje wyłoniły wspólny Komitet budowlany, zajmujący się praktyczną stroną budowy.

Komitet posiada kilkanaście oddziałów na prowincji.

---

[1]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 421.
[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 390.

Komitet wydał broszurki o promieniotwórczości i o działalności naukowej małżonków Curie, pocztówki, nalepki i t. p.

433. Towarzystwo Obrony Przeciwgazowej (ul. Ludna 11).

T-wo powstało w r. 1922 jako Komitet Obrony Przeciwgazowej. Zadaniem obecnego T-wa, którego statut zatwierdzono w r. 1925, jest skończenie rozpoczętej budowy Instytutu, popieranie wszechstronnego badania środków walki chemicznej (gazów trujących) oraz krzewienie w społeczeństwie polskiem zainteresowania się rodzimym przemysłem chemicznym.

T-wo posiada oddziały w województwach: warszawskiem, wileńskiem, białostockiem, poznańskiem, pomorskiem, łódzkiem, lubelskiem, i łuckiem. W woj. lwowskiem i kieleckiem oddziały T-wa są sekcjami Ligi Obrony Powietrznej Państwa.

T-wo buduje Chemiczny Instytut Badawczy na Żoliborzu, posiada wystawę i bibljotekę prac o walce chemicznej.

T-wo wydało szereg prac z zakresu zagadnień wojny chemicznej.

434. Zjednoczone Komitety Budowy Instytutu Naukowo-Badawczego Broni Chemicznej im. Tadeusza Kościuszki (ul. Ludna 11).

Założycielami tej organizacji powstałej w r. 1923 [1]) są: Komitet Obrony przeciwgazowej (p. wyżej) i Chemiczny Instytut Badawczy we Lwowie (obecnie w Warszawie, p. dział VI nr. 55). Zadaniem jej jest wybudowanie i urządzenie gmachów przeznaczonych dla Chemicznego Instytutu Badawczego, w którym myśl polska pracowałaby nad rozbudową przemysłu chemicznego oraz przystosowaniem go do obrony państwa. W tym celu Komitety zbierają składki wśród wszelkich warstw społeczeństwa polskiego w Stanach Zjednoczonych A. P.

435. * Akademicka Liga Przyjaciół Kasy im. Mianowskiego w Warszawie.

Powstała w r. 1924 [2]). Zadaniem Ligi jest szerzenie wśród społeczeństwa w kraju i zagranicą zrozumienia potrzeb nauki polskiej oraz

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 428.
[2]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 429.

udzielanie wszelkiej pomocy Komitetowi Kasy im. Mianowskiego w jego akcji.

Wilno.

436. Towarzystwo Przyjaciół Bibljoteki Publicznej i Uniwersyteckiej w Wilnie (Uniwersytecka 5, Bibljoteka).

T-wo utworzone w r. 1924 [1]) ma na celu śledzenie potrzeb Bibljoteki oraz popieranie jej interesów i rozwoju.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 150.

Budżet roczny (1925): 1.500 zł.

437. † Towarzystwo Pomocy Naukowej im. Wróblewskich.

T-wo założone przed wojną przez Tadeusza Stanisława Wróblewskiego [2]) po śmierci jego przejęło stworzoną przezeń Bibljotekę [3]) i utrzymywało ją. Obecnie wobec przejęcia Bibljoteki przez Państwo T-wo ulega likwidacji.

438. ** Towarzystwo Przyjaciół Uniwersytetu Stefana Batorego.

T-wo zawiązane w r. 1921 [4]) w r. 1923 zawiesiło swoją działalność z powodu braku poparcia miejscowego społeczeństwa.

Zakopane.

439. Towarzystwo „Muzeum Tatrzańskie“ im. dr. T. Chałubińskiego w Zakopanem.

Założone w r. 1888 T-wo ulegało kilkakrotnej reorganizacji. Zasadnicza reorganizacja nastąpiła w r. 1922 przez nadanie instytucji charakteru naukowego [5]). T-wo utrzymuje Muzeum, kterego celem jest: a) gromadzenie materjałów niezbędnych do pracy naukowej nad Tatrami i Podhalem, b) podejmowanie inicjatywy oraz popieranie badań nad Tatrami i Podhalem, c) popularyzowanie wiedzy o Tatrach i Podhalu.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 428.
[2]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 295.
[3]) p. wyżej: Bibljoteki str. 218.
[4]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 421.
[5]) p. t. IV „Nauki Polskiej“ str. 399.

Prócz Muzeum [1]), T-wo utrzymuje bibljotekę (ok. 1000 dzieł) i stację meteorologiczną, założoną przed 1888 r., przyłączoną do Muzeum w r. 1890. Zadaniem stacji są badania i obserwacje meteorologiczne na terenie Zakopanego i Tatr; posiada ona mniejsze punkty obserwacyjne nad Morskiem Okiem.

T-wo wydaje *Rocznik Podhalański*, zawierający prace naukowe o Podhalu i Tatrach i *Spostrzeżenia meteorologiczne Stacji Meteorologicznej w Zakopanem.*

Liczba czynnych i honorowych członków T-wa (IV. 1926): 131.

Roczny budżet T-wa (1925): 20.000 zł. Budżet Stacji: 3.500 zł.

3. *Towarzystwa opiekujące się młodzieżą akademicką.*

Kraków.

Towarzystwo Kresów Południowych (p. wyżej: dział VI, 17, nr. 120).

Poznań.

440. † Kuratorjum Opieki nad Młodzieżą Akademicką w Poznaniu.

Nie istnieje od r. 1924. Agendy jego przejął częściowo Senat Akademicki Uniwersytetu Poznańskiego, częściowo Wojewódzki Komitet do spraw pomocy młodzieży akademickiej.

Toruń.

441. Towarzystwo Pomocy Naukowej dla Młodzieży Ziem Pomorskich w Toruniu (Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego).

T-wo to istniejące od r. 1848, do r. 1921 pod nazwą „Towarzy- Pomocy Naukowej dla młodzieży Prus Zachodnich" z siedzibą w Chełmnie, ma na celu zbieranie funduszów dla wspierania zdolnej a niezamożnej uczącej się młodzieży Ziem Pomorskich (między innymi także młodzieży akademickiej).

Warszawa.

442. Rada Naczelna do Spraw Pomocy Młodzieży Akademickiej (ul. Kopernika 41).

---

[1]) p. Muzea str. 160.

Rada powstała w r. 1922 [1]) i jest instytucją społeczno-państwową, koordynującą akcję społeczną pomocy materjalnej i moralnej młodzieży i mającą kontakt z czynnikami pomocy państwowej. W szczególności Rada dąży do rozwoju sieci kół Przyjaciół Akademika, prowadzi Dom Zdrowia w Zakopanem, Kolonję nadmorską w Gdyni i w Tupadłach, wyjednywa ofiary, darowizny i t. p.

Z Radą Naczelną współpracują Komitety Wojewódzkie w liczbie 17 i około 100 Kół Przyjaciół Akademika. Komitety Wojewódzkie znajdują się: w Białymstoku (Województwo), Brześciu n/Bugiem (Kuratorjum Okręgu Szk.), Gdańsku (Delbrückallee 3a), Katowicach (Województwo), Kielcach (Województwo), Krakowie (Województwo), Lublinie (Uniwersytet), Lwowie (Łozińskiego 7), Łodzi (Zawadzka 11), Łucku (Plac Katedralny 8), Nowogródku (Województwo), Poznaniu (Gołębia 1), Stanisławowie (Grunwaldzka 9), Tarnopolu (Województwo), Toruniu (Województwo), Warszawie (Kopernika 41), Wilnie (Wielka 24).

Rada wydaje miesięcznik *Pomoc i Samopomoc Akademicka.*

Członkami Rady są: Komitety Wojewódzkie, osoby fizyczne kooptowane przez Ogólne Zebranie, Ministerstwa przez swoich przedstawicieli, Związek Miast Polskich, Zrzeszenie Samorządów Powiatowych, Ogólnopolski Związek Bratnich Pomocy.

Budżet roczny Rady (1925): 178.000 zł.

443. Związek Stypendystów (ul. Górnośląska 26 m. 8).

Związek założony w r. 1916 [2]) jest zrzeszeniem dawnych stypendystów poczuwających się do obowiązku zwrócenia społeczeństwu pobieranych niegdyś na wyższe studja zapomóg stypendjalnych. Celem Związku jest niesienie pomocy materjalnej Polakom i Polkom wyznania chrześcijańskiego studjującym w jednej z wyższych uczelni ze szczególnem uwzględnieniem młodzieży akademickiej Uniwersytetu Warszawskiego.

Liczba członków Związku (1925): 170.

Budżet Związku (1925): 5.000 zł.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 431.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 432.

444. * Koło b. Wychowańców Szkół Ziemi Płockiej.
Powstało w r. 1924 [1]). Celem Koła jest m. i. pomoc i opieka nad młodzieżą akademicką płocką.

445. * Auxilium Academicum (Uniwersytet).
Celem T-wa jest niesienie pomocy materjalnej i moralnej młodzieży akademickiej [2]).

446. * Towarzystwo Przyjaciół Młodzieży Akademickiej „Fraternitas Academica".
Celem T-wa utworzonego w r. 1921 [3]) jest popieranie młodzieży studjującej w uczelniach wyższych.

Towarzystwo Opieki Kulturalnej nad Polakami zamieszkałymi zagranicą im. Adama Mickiewicza (p. wyżej: 1, nr. 413).

4. *Fundacje* [4]).

Kórnik.

447. Fundacja „Zakłady Kórnickie".
Fundacja utworzona w r. 1924 [5]) przez Władysława i Marję Zamoyskich została postanowiona jeszcze w r. 1912 przez fundatorów łącznie z matką ś. p. Władysława Zamoyskiego Jadwigą z Działyńskich Zamoyską. Według art. 2 ustawy Fundacji celem jej jest: „1) Utrzymywanie i rozwój Szkoły Domowej Pracy Kobiet, założonej w Kórniku w r. 1882, wygnanej przez rząd pruski i przenoszonej kolejno: do Lubowli na Spiżu, do Kalwarji Zebrzydowskiej, do Zakopanego na Bystre, wreszcie do Kuźnic w 1891 r., na zasadach na których powstała i od przeszło czterdziestu lat rozwijała się mimo prześladowań i wydalań. 2) Popieranie wychowania młodzieży męskiej w duchu polskim i katolickim. 3) Pomoc do nauk wyższych dla wy-

[1]) p. t. V „Nauka Polskiej" str. 432.
[2]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 424.
[3]) p. t. IV „Nauki Polskiej" str. 424.
[4]) Podajemy na tem miejscu niektóre fundacje samodzielne, niezwiązane bezpośrednio z instytucjami naukowemi, o których wiadomości czerpiemy ze statutów, znajdujących się w archiwum Redakcji.
[5]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 430.

jątkowo zdolnych, zwrotna, gdy zarabiać będą. 4) Utrzymywanie Zamku w Kórniku ku pamięci tego, co Polska przecierpiała, jak się jej synowie Ojczyźnie zasłużyli, dla przechowywania i uczczenia pamięci najszlachetniejszych wśród obcych, którzy wobec Polski zasługi położyli, jej się w czasie prześladowań i najsroższych ucisków przyjaciółmi okazali. 5) Utrzymywanie bibljoteki Kórnickiej, piecza nad jej wydawnictwami. 6) Założenie i utrzymywanie Zakładu badania, tak na stokach gór, jak i na równinach wszystkiego, co wchodzi w zakres hodowli, życia, obrony i należytego wyzyskania wszelkiego rodzaju drzew, tak w kraju istniejących, jak zagranicznych, mogących się krajowi zdać, leśnych, ogrodowych, użytkowych, owocowych i ozdobnych, ich drewna, owoców, liści, soków. Piecza nad ogrodami Kórnickiemi. 7) Krzewienie w majątkach Zakładów Kórnickich wśród ludności wiedzy zawodowej rolniczej i zasad współdzielczości w duchu katolickim i narodowym. 8) Uprzemysłowianie i podnoszenie wartości majątku Zakładów Kórnickich, przeprowadzenie meljoracji, na co Kuratorjum i Zarząd będą mieli wzgląd szczególny".

Własnością Fundacji są dobra Kórnik z przyległościami w województwie poznańskiem i dobra Zakopane w województwie krakowskiem wraz z inwentarzem żywym i martwym gospodarstwa domowego, rolnego, leśnego i administracji, Bibljoteka i zbiory w Kórniku (meble, obrazy olejne, minjatury Szydłowieckie, porcelana artystyczna).

Fundacja znajduje się pod protektoratem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prymasa Polski, arcybiskupa gnieźnieńsko-poznańskiego. Władzą naczelną Fundacji jest Kuratorjum, do którego należą: ks. biskup Krakowski, delegat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, dwaj delegaci zaproszeni na lat trzy przez Polską Akademję Umiejętności, dwaj delegaci zaproszeni na lat trzy przez Komitet Kasy im. Mianowskiego, prezes i czterej członkowie Wydziału Związku Zamoyskich. Kuratorjum wybiera Zarząd złożony z trzech członków.

Poznań.

448. Fundacja „Nauka i Praca" imienia Rektora Heliodora Święcickiego.

Celem Fundacji utworzonej w r. 1923 [1]) jest: 1) popieranie pracy naukowej przez udzielanie pomocy materjalnej profesorom, docentom, asystentom i studjującej młodzieży polskiej uczelni akademickich Rzeczypospolitej Polskiej; 2) pomoc materjalna dla polskiej kształcącej się młodzieży; 3) udzielanie pomocy niezaopatrzonym wdowom i sierotom po zmarłych profesorach i docentach polskich szkół akademickich Rzeczypospolitej Polskiej.

Własnością fundacji są zapisane przez ś. p. rektora Heliodora Święcickiego: a) majątek Laski w powiecie kępińskim, zakupiony na rzecz powyższej fundacji, b) papiery wartościowe będące własnością fundatora, które pozostały po zapłaceniu ceny kupna majątku Laski.

Fundacją zarządza kurator dożywotni, nadzór nad działalnością fundacji wykonywa wojewoda poznański.

Warszawa.

449. Fundacja Benzefa.

Statut Fundacji został zatwierdzony w r. 1924 [2]). Fundacja utworzona przez Stefana i Różę małżonków Benzefów ma na celu (§ 1 Statutu): podejmowanie i popieranie prac naukowych, zmierzających bezpośrednio ku pożytkowi Narodu i Państwa Polskiego, zwłaszcza w zakresie języka polskiego, historji, prawa, gospodarstwa i przyrody Polski. W tym celu Fundacja: a) podejmuje inicjatywę wykonania tych prac, a na ich zorganizowanie, prowadzenie i ogłoszenie wydaje zapomogi, zarówno instytucjom, jak poszczególnym osobom; b) przyznaje nagrody za prace, odpowiadające celom Fundacji, zarówno Polakom jak cudzoziemcom.

Zarząd Fundacji co trzy lata decyduje o wyborze instytucji nadzorczej, której prezes bierze udział w posiedzeniach Zarządu i której Komisja Rewizyjna współdziała z Zarządem Fundacji.

Zarząd Fundacji składa się: a) z fundatora oraz dwóch osób przezeń zaproszonych, b) z trzech przedstawicieli nauk humanistycznych oraz trzech przedstawicieli nauk matematyczno-przyrodniczych delegowanych przez Polską Akademję Umiejętności, Kasę im. Mianowskiego i Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Do czasu ukonstytuowania się

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 431.
[2]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 430.

Zarządu Fundacji jego obowiązki pełni Komitet Organizacyjny, złożony z fundatora i pięciu osób przezeń zaproszonych.

Materjalne podstawy Fundacji stanowi darowizna małżonków Benzefów: 150.000 akcyj Banku Handlu i Przemysłu w Warszawie. Majątek może być powiększany ofiarami, zapisami oraz innemi dochodami Fundacji.

450. ° Fundacja Smogulecka imienia Bogdana Hutten-Czapskiego (w organizacji).

Fundacja[1]) ma na celu dostarczanie Uniwersytetowi Warszawskiemu i Politechnice Warszawskiej środków na popieranie nauki polskiej, a mianowicie na nagrody dla obywateli polskich i zapomogi na prace naukowe, wynalazki oraz odkrycia przez nich dokonane, a także na wydawnictwa w języku polskim.

Majątek Fundacji stanowią dobra rycerskie Smogulec w powiecie wągrowieckim (wojew. poznańskie), obejmujące 2683 zgórą hektarów powierzchni. Część pomieszczeń w zabudowaniach Smogulca ma być przeznaczona dla profesorów, docentów i innych pracowników naukowych Uniwersytetu i Politechniki Warszawskiej, udających się za zgodą Rady na czas określony dla spokojnej pracy lub wypoczynku.

Władzą nadzorczą Fundacji jest Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Na czele Fundacji stoi Rada, do której należą: a) profesor Uniwersytetu Warszawskiego delegowany na lat 5 przez Senat Uniwersytetu Warszawskiego; b) profesor Politechniki Warszawskiej, delegowany na lat 5 przez Senat Politechniki Warszawskiej; c) prawnik delegowany na lat 5 przez Senat Uniwersytetu Warszawskiego; d) znawca gospodarki rolnej, delegowany na lat 5 przez Senat Politechniki Warszawskiej; e) stały delegat Rady Nadzorczej; f) delegat wybrany na lat 5 przez Związek rodziny Czapskich, g) kurator Fundacji, wybierany przez członków Rady, rektorów oraz prorektorów Uniwersytetu i Politechniki w Warszawie.

451. ** Fundacja imienia Stanisława Popowskiego.

Fundacja powstała w celu „uwiecznienia pamięci i działalności ś. p. Stanisława Popowskiego". Celem jej jest pomoc dla Polaków

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 431.

i Polek pracujących na niwie społeczno-narodowej przez: a) wydawanie premij za prace z dziedziny nauk prawnych i społecznych, b) wydawanie nagród za działalność obywatelską na polu ofiarności narodowej, na polu wychowania publicznego oraz na polu inicjatywy społeczno-narodowej, c) udzielanie stypendjów i zapomóg dla kształcącej się młodzieży i dla obywateli, wydatnie pracujących na niwie społeczno-narodowej.

Fundacja tworzy się z kapitału 2.906.000 mkp. zebranego z ofiar publicznych, tudzież z ofiar, legatów, zapisów i wszelkiego rodzaju darowizn oraz z dochodów przedsięwzięć, inicjowanych przez Komitet Fundacji.

Komitet zarządzający składa się z 15 osób. W skład pierwszego Komitetu wchodzą reprezentanci następujących instytucyj i osób: trzech przedstawicieli Koła Prawników Polskich, dwóch — wyższych uczelni warszawskich, po jednym przedstawicielu Rady Adwokackiej, Prokuratury, Rady Głównej Opiekuńczej, Towarzystwa Naukowego w Warszawie, T-wa „Sokół", Straży Obywatelskiej z 1915 r., Straży Obywatelskiej z 1920 r., Komitetu Obywatelskiego z 1914 r. oraz dwie osoby z ramienia przyjaciół ś. p. Stanisława Popowskiego.

Fundacja nie przejawia obecnie działalności.

452. ° Fundacja imienia Franciszka Nowodworskiego.

Fundacja znajduje się w stadjum organizacji. Siedzibą Komitetu (powstał w r. 1924) uczczenia ś. p. Franciszka Nowodworskiego jest Sąd Najwyższy, Plac Krasińskich 5. Zadaniem Fundacji ma być stałe wydawnictwo prac z dziedziny nauk prawnych i społecznych, przedewszystkiem opracowanie i wydanie polskiego sławnika prawniczego.

Fundacja ma powstać ze składek społecznych.

Zakopane.

453. ° Fundacja imienia Zygmunta i Alicji Mińskich (ul. Kościelna 8).

Fundacja powstała w r. 1926 ma na celu stworzenie Siedziby malarskiej w Zakopanem. Fundatorka Alicja Mińska ofiarowała na ten cel sześciopokojową willę, mogącą być pomieszczeniem dla czterech artystów malarzy, oraz koszty całkowitego utrzymania całorocznego dla nich. Po ustaleniu rocznych kosztów Siedziba wraz z urzą-

dzeniem będzie przekazana jednej z instytucyj kulturalno-społecznych wraz z sumą dającą odpowiednie odsetki na utrzymanie i zabezpieczenie fundacji zgodnie z jej celem.

X. TOWARZYSTWA POŚREDNICZĄCE W STOSUNKACH KULTURALNYCH I NAUKOWYCH Z INNEMI NARODAMI.

Kraków.

454. Stowarzyszenie Przyjaciół Francji w Krakowie (Association des Amis de la France à Cracovie) (ul. Pijarska 7).

Stowarzyszenie założone w r. 1920 ma na celu pracę nad rozwojem ścisłych stosunków kulturalnych między Polską a Francją.

Stowarzyszenie utrzymuje czytelnię pism francuskich oraz bibljotekę (około 1500 t.) dzieł francuskich.

T-wo wydaje *Bibljotekę Stowarzyszenia Przyjaciół Francji w Krakowie* (t. I—IV), która m. in. zamieszcza „setne rocznice wielkich mężów Francji". Co rok lub co dwa lata T-wo wydaje *Sprawozdania.*

Liczba członków Stow. (I. 1926): około 1000.

Budżet roczny Stow.: około 2.500 zł.

455. Towarzystwo „Dante Alighieri" w Krakowie (Bibljoteka Jagiellońska).

Jest to samodzielny oddział włoskiego T-wa „Società Dante Alighieri" w Rzymie, Aracoeli 3, utworzony w r. 1922. Zadaniem T-wa jest szerzenie znajomości języka włoskiego i włoskiej kultury przez gromadzenie bibljoteki, prowadzenie czytelni, urządzanie odczytów itp.

T-wo posiada bibljotekę, składającą się z blisko 400 t. wraz z czytelnią 33-ch czasopism.

Koła T-wa w Łodzi i Lwowie są w zawiązku.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 250.

Budżet roczny (1925): około 1.500 zł.

456. ** Towarzystwo Polsko-Szwedzkie.

T-wo, zawiązane w r. 1923 [1]) w celu nawiązania współpracy

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 427.

między Polską a Szwecją na polu naukowem, artystycznem i wogóle kulturalnem, obecnie nie przejawia żadnej działalności.

Lublin.

457. Koło Francusko-Polskie w Lublinie (ul. Namiestnikowska 22 m. 7, dom Karwowskiego).

T-wo powstałe w r. 1920 ma za zadanie zbliżenie i wzajemną pomoc społeczeństwa polskiego i francuskiego, prowadzenie kursów języka francuskiego, wykłady z dziedziny literatury i nauki francuskiej.

T-wo prowadzi czytelnię czasopism francuskich oraz bibljotekę dzieł francuskich treści beletrystycznej i naukowej.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 79.

Budżet roczny (1925): 500 zł.

Lwów.

458. Towarzystwo do Spraw Ligi Narodów (Association pour la Societé des Nations à Lwów) (ul. Mickiewicza 5a).

T-wo zawiązane w r. 1924 ma na celu: a) popieranie idei sprawiedliwości narodowej, b) szerzenie zainteresowania zagadnieniami z dziedziny stosunków międzynarodowych.

Bibljoteka T-wa znajduje się w zaczątku.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 4760.

Budżet roczny T-wa (1925): 4.000 zł.

459. Towarzystwo Przyjaciół Francji we Lwowie (Les Amis de la France à Léopol) (ul. Romanowicza 13).

T-wo utworzone w r. 1921 ma na celu zacieśnienie wiekowej przyjaźni między Polską a Francją przez szerzenie znajomości jej języka i cywilizacji.

T-wo posiada sekcję akademicką i Ognisko Oficerskie.

T-wo posiada wypożyczalnię książek dla członków (z górą 1000 t.) oraz czytelnię z 28 czasopismami francuskiemi. Prowadzi kursy języka francuskiego.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 421, w sekcji akademickiej: 120, w Ognisku oficerskiem: 300.

Budżet roczny (1925): 2.800 zł.

460. Liga Polsko-Jugosłowiańska we Lwowie (Urząd Pocztowy, Lwów 4).

Liga zawiązana w r. 1923 ma na celu pracę nad ścisłem zbliżeniem kulturalnem i gospodarczem Rzeczypospolitej Polskiej z Jugosławją.

Liga posiada sekcje: organizacyjną, spraw zewnętrznych, finansową, komunikacyjną, handlową, oświatową, prasową, artystyczną, naukową, sportową, propagandową i akademicką p. n. Akademickie Koło Przyjaciół Jugosławji (ul. Łozińskiego 7).

Liga posiada bibljotekę. Prowadzi dla członków kurs języka serbsko-chorwackiego. Prowadzi prace przygotowawcze do kilku wydawnictw o Jugosławji.

Organem Ligi była *Kultura Słowiańska* (Warszawa).

Liczba członków Ligi (I. 1926): 260.

Poznań.

461. Towarzystwo Polsko-Czeskosłowackie w Poznaniu (Wyższa Szkoła Handlowa, Al. Marcinkowskiego 3).

Celem T-wa założonego w 1923 r. jest zbliżenie obu narodów i utrwalenie obopólnej życzliwości drogą poznania się wzajemnego na polu literatury, sztuki i kultury wogóle.

T-wo posiada sekcję dramatyczną i komitet kobiecy. Prowadzi bibljotekę i czytelnię dla członków.

T-wo wydaje *Bibljotekę Polsko-Czeskosłowacką.*

Liczba członków T-wa: (XI. 1926): 210.

Budżet roczny T-wa: około 1.500 zł.

462. Stowarzyszenie Polsko-Duńskie w Poznaniu (Polsk-Dansk Selskab i Poznań) (Plac Wolności 18).

Celem Stowarzyszenia założonego w r. 1924 jest nawiązywanie stosunków polsko-duńskich na polu kulturalnem i naukowem.

Stowarzyszenie utrzymuje bibljotekę (98 t.) oraz dział wycinków z czasopism, odnoszących się do stosunków polskich i Polskę interesujących.

Liczba członków (I. 1926): 50.

Budżet roczny (1925): 400 zł.

463. Stowarzyszenie Polsko-Francuskie w Poznaniu (Association Polono-Française de Poznań) (ul. Seweryna Mielżyńskiego 26/27).

Stowarzyszenie założone w r. 1921 jest popierane przez rząd francuski. Celem jego jest przyczynianie się do rozwoju stosunków intelektualnych polsko-francuskich.

Stowarzyszenie posiada sekcje: uniwersytecką i dramatyczną. Bibljoteka Stowarzyszenia posiada 2000 tomów.

Liczba członków Stowarzyszenia (I. 1926): 300.

Budżet roczny (1926): około 4.000 zł.

464. Towarzystwo Polsko-Jugosłowiańskie w Poznaniu (adres sekretarjatu: ul. Małeckiego 36, dr. Zofja Kawecka).

Celem T-wa założonego w r. 1923 jest popieranie rozwoju stosunków polsko-jugosłowiańskich przez wzajemne poznawanie objawów życia kulturalnego obu państw: tworów nauki i sztuki, prądów umysłowych, artystycznych i społecznych.

Liczba członków T-wa (III. 1926): 30.

Warszawa.

465. Towarzystwo Polsko-Amerykańskie (Nowy Świat 72).

T-wo powstało w r. 1919 [1]), w r. 1921 wyeliminowano z celów T-wa zadania ekonomiczne, które przyjęła na siebie Amerykańsko-Polska Izba Handlowo-Przemysłowa w Polsce (p. niżej).

T-wo ma na celu dążenie do nawiązania ściślejszej łączności kulturalnej pomiędzy Polską a Stanami Zjednoczonemi Ameryki Północnej. W celu osiągnięcia tych zadań T-wo: 1) rozpowszechnia wśród ogółu w Polsce i w St. Zjedn. Am. Półn. znajomość obu krajów, ich historji, geografji, literatury i języka za pośrednictwem wydawnictw, odczytów, zebrań, ekspedycyj i t. d., 2) popiera i ułatwia nawiązywanie stosunków między polskiemi instytucjami naukowemi i wyższemi uczelniami w Polsce a analogicznemi instytucjami w St. Zjedn. Am. Półn., 3) popiera i ułatwia wymianę sił naukowych, wysyłanie stypendystów, organizuje konferencje i zjazdy naukowe przedstawicieli obu krajów, 4) popiera i ułatwia wymianę sił artystycznych, urządza

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej", str. 427.

wystawy dzieł polskich artystów w St. Zjedn. Am. Półn., amerykańskich zaś w Polsce, 5) popiera i ułatwia nawiązywanie stosunków między organizacjami sportowemi obu krajów.

Liczba członków T-wa (1925): 123.

466. Amerykańsko-Polska Izba Handlowo-Przemysłowa w Polsce (Nowy Świat 72).

Izba zorganizowana w r. 1921 [1]) ma na celu nawiązanie ściślejszej łączności ekonomicznej między Polską a Stanami Zjednoczonemi Am. Półn. i współdziałanie wzajemne w rozwoju stosunków handlowych, przemysłowych i finansowych. W tym celu zbiera, opracowuje i publikuje materjały statystyczne dotyczące życia ekonomicznego Polski i Stanów Zjednoczonych Am. Półn. we wzajemnem ich oddziaływaniu i przeprowadza badania nad wzajemnemi zapotrzebowaniami wytwórczości i zbytu i t. p.

Izba posiada bibljotekę pism perjodycznych i katalogów.

Oddział w Nowym Yorku: American-Polish Chamber of Commerce and Industrie in the United States, Inc., 953 Third Avenue, New York City U. S. A.

Izba wydawała od r. 1923 miesięcznik *Ameryka-Polska* (od 1925 zawieszony).

Liczba członków Izby (1925): 155.

467. Towarzystwo Polsko-Azjatyckie (ul. Wspólna 34 m. 5).

T-wo zalegalizowane w r. 1924 powstało w celu nawiązania ściślejszych stosunków kulturalnych i ekonomicznych Polski ze Wschodem (azjatyckim). W celu osiągnięcia swych zadań T-wo rozwija badania i działalność w kierunku naukowym, polityczno-ekonomicznym i społecznym.

W r. 1926 T-wo założyło Instytut Wschodni jako swój dział autonomiczny mający na celu krzewienie wschodoznawstwa przez prowadzenie wykładów żyjących języków wschodnich, geografji, historji i prawodawstwa tych krajów oraz historji stosunków Polski ze Wschodem. Otwarto dotychczas wydziały turecki i gruziński, w organizacji są wydziały: perski, chiński i ukraiński.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 427.

T-wo posiada przy Instytucie kreślarnię map oraz bibljotekę w zaczątku.

Liczba członków T-wa (IV. 1926): 167, w tem członków-organizatorów Instytutu 19.

Budżet roczny T-wa (1926): 12.000 zł. Przewidywany budżet roczny: około 60.000 zł.

468. Towarzystwo Bułgarsko-Polskie w Warszawie (Sekretarjat, Nowy Zjazd 7, m. 3).

T-wo utworzone w r. 1923 [1]) ma na celu pracę nad wzajemnem poznawaniem i zbliżeniem narodów polskiego i bułgarskiego w dziedzinie kultury naukowej, artystycznej i literackiej w zakresie szkolnictwa i oświaty i w stosunkach życia gospodarczego.

Bibljoteka T-wa w zaczątku.

Organem T-wa jest pismo kwartalne poświęcone sprawom polsko-bułgarskim.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 106.

Budżet roczny (1925): 400 zł.

469. Towarzystwo Polsko-Czeskosłowackie w Warszawie (Spolek Polsko-ceskoslovensky ve Varsave), (ul. Królewska 8 m. 4).

T-wo założone w r. 1925 ma na celu zbliżenie kulturalne narodów polskiego i czeskosłowackiego, szerzenie w Polsce znajomości kultury i języka czeskiego oraz współdziałanie z odpowiedniemi towarzystwami w Czechosłowacji, szerzącemi tam znajomość kultury polskiej.

T-wo posiada sekcje: odczytową, wydawniczą, wycieczkową, kursów języka czeskiego i towarzyską.

T-wo wydaje *Rocznik działalności Towarzystwa.*

Liczba członków T-wa (I. 1926): 280.

Budżet roczny (1925): 12.000 zł.

470. Stowarzyszenie Polsko-Francuskie (Société Polono-Française), (Nowy Świat 72, Instytut Francuski).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 424.

Stowarzyszenie założone w r. 1920 [1]) ma na celu kulturalne zbliżenie Polski z Francją przez zaznajamianie polskiego społeczeństwa z językiem francuskim, z francuskiemi ideami i francuską produkcją oraz odwrotnie przez zaznajamianie Francji z Polską i jej wytwórczością we wszystkich przejawach.

Sekcja zawodowa Stowarzyszenia zalegalizowała się jako Towarzystwo Lekarskie Polsko-Francuskie (p. wyżej: 20, nr. 161).

Stowarzyszenie posiada bibljotekę (2000 t.) i czytelnię z 30-u czasopismami francuskiemi.

Liczba członków (I. 1926): około 300.

Budżet roczny Stow.: 2.000—3.000 zł.

471. Towarzystwo Polsko-Hiszpańskie (Sociedad Polaco-Espanola), (Uniwersytet, Seminarjum Filologji Romańskiej).

T-wo założone w r. 1922 [2]) ma na celu zawiązanie stosunków w zakresie kultury umysłowej i materjalnej między Polską a Hiszpanją oraz krajami amerykańskiemi o kulturze hiszpańskiej. Dążeniem T-wa jest: a) rozpowszechnianie wśród swych członków oraz w szerszych warstwach społeczeństwa polskiego znajomości języka hiszpańskiego, literatury i sztuki oraz rozbudzanie zainteresowania całokształtem kultury hiszpańskiej w Europie i Ameryce, b) rozbudzanie zainteresowania kulturą umysłową polską oraz życiem ekonomicznem i państwowem Polski wśród społeczeństwa hiszpańskiego, c) nawiązanie bliższej styczności społeczeństwa polskiego i hiszpańskiego ze szczególnem uwzględnieniem młodzieży obu narodów.

Liczba członków T-wa (III. 1926): 50.

472. Towarzystwo Polsko-Japońskie (ul. Karowa 41).

T-wo założone w r. 1922 ma na celu nawiązanie ściślejszej łączności kulturalnej, ekonomicznej i towarzyskiej pomiędzy Polską i Japonją i wzajemne współdziałanie rozwojowi stosunków.

Sekcje T-wa: naukowo-oświatowa, towarzyska i handlowa. Bibljoteka T-wa w zaczątku.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 425.

[2]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 426.

Liczba członków T-wa (VI. 1926): 49.
Budżet roczny T-wa (1925): 500 zł.

473. Stowarzyszenie Przyjaciół Jugosławji (Uniwersytet).
Stowarzyszenie założone w r. 1925 ma na celu podtrzymywanie i rozwijanie zbliżenia polsko-jugosłowiańskiego na polu kulturalnem, naukowem i towarzyskiem.
Liczba członków T-wa (II. 1926): około 50.

474. Polskie Towarzystwo Przyjaciół Narodu Łużyckiego (adres sekretarza: J. Giertych, ul. Sienna 20).
Zadaniem T-wa utworzonego w r. 1923[1]) jest poznawanie przeszłości i obecnego życia Serbów Łużyckich oraz nawiązywanie naukowych i literackich stosunków ze stowarzyszeniami mającemi tego rodzaju cele i zadania na Łużycach.
T-wo posiada bibljotekę (Seminarjum Slawistyczne Un. War.) zawierającą dzieła z literatury łużyckiej, czasopisma, broszury, ulotki łużyckie, teksty pieśni ludowych i motywów muzycznych łużyckich, oraz prace o Łużycach i narodzie łużyckim w innych językach.
Liczba członków T-wa (II. 1926): 42.

475. Koło Polsko-Włoskie imienia Leonarda da Vinci (Circolo Italo-Polacco „Leonardo da Vinci") (ul. Marszałkowska 117, J. Dicksteinówna).
T-wo założone w r. 1920[2]) ma na celu pośredniczenie we wzajemnem zbliżeniu literackiem, naukowem i artystycznem społeczeństwa polskiego i włoskiego.
Koło prowadzi bibljotekę (około 300 t.) dzieł w języku włoskim lub dotyczących Włoch oraz czytelnię pism posiadającą kilkanaście czasopism włoskich. W organizacji znajduje się archiwum artykułów i wycinków prasy polskiej i włoskiej, mające się stać pomocą dla osób pracujących nad stosunkami obu narodów.
W organizacji znajduje się sekcja prowincjonalna Koła w Poznaniu (prof. Sobeski).
Liczba członków Koła (1926): około 200.

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 424.
[2]) p. t. V „Nauki Polskiej" str. 425.

476. Towarzystwo Polsko-Włoskie „Dante Alighieri“ (adres sekretarjatu: ul. Smolna 9, Gemma Schiesari).

T-wo utworzone w r. 1925 ma na celu szerzenie kultury i znajomości języka, literatury i historji Włoch zapomocą stałych kursów języka włoskiego oraz odczytów, akademij i t. p. w Polsce i odwrotnie — propagandę znajomości Polski we Włoszech.

T-wo posiada bibljotekę (około 200 t.).

Liczba członków T-wa (V. 1926): 205.

477. ** Słowiańskie Towarzystwo Kultury i Sztuki (Krucza 47a m. 1).

T-wo utworzone w r. 1923[1]) ma za zadanie kulturalne i umysłowe zbliżenie ludów słowiańskich.

Sekcja czeska T-wa przekształciła się w samodzielne T-wo Polsko-Czeskosłowackie (p. wyżej nr. 469). Wobec utworzenia w ostatnich latach kilku samodzielnych towarzystw polsko-słowiańskich działalność T-wa uległa zahamowaniu.

Od r. 1923—1925 T-wo wydawało dwutygodnik *Kultura Słowiańska.*

Liczba członków T-wa (I. 1926): 15.

Budżet roczny: około 100 zł.

Wilno.

478. Towarzystwo Przyjaciół Francji w Wilnie (Uniwersytet Stefana Batorego).

T-wo założone w r. 1922 ma na celu zacieśnienie węzłów przyjaźni polsko-francuskiej przez przyczynianie się do zaznajomienia z Francją ludności Wilna i ziem przyległych, tudzież przez popieranie sprawy Polski we Francji.

T-wo posiada sekcję odczytową. Prowadzi czytelnię zawierającą kilkanaście pism perjodycznych francuskich.

Liczba członków T-wa (I. 1926): 40.

479. * Stowarzyszenie Polsko-Ormiańskie (ul. Mickiewicza 11).

---

[1]) p. t. V „Nauki Polskiej“ str. 424.

480. Towarzystwo Przyjaciół Węgier (ul. Zygmuntowska 12, prof. Zdziechowski).

T-wo założone w r. 1923 ma na celu krzewienie znajomości kultury, literatury, sztuki i nauki węgierskiej oraz współdziałanie z przyjaciółmi Polski w Węgrzech.

Liczba członków T-wa (I. 1926): około 20.

XI. TOWARZYSTWA NARODÓW INNYCH W POLSCE.

Bydgoszcz.

481. Deutsche Gesellschaft für Kunst und Wissenschaft (ul. Gdańska 22 III).

T-wo założone w r. 1902 ma na celu popieranie działalności w dziedzinie nauki i sztuki przez wygłaszanie odczytów, prowadzenie kursów naukowych, urządzanie przedsięwzięć artystycznych wszelkiego rodzaju a także przez opiekę nad zbiorami i bibljotekami.

T-wo posiada sekcję historyczną. Zbiory T-wa umieszczone są obecnie w Muzeum i w Bibljotece Miejskiej w Bydgoszczy. T-wo popiera księgarnię pod nazwą Deutsche Bücherei w Bydgoszczy.

Organem T-wa jest wydawnictwo T-wa Historische Gesellschaft für Posen p. n. *Deutsche Wissenschaftliche Zeitschrift für Polen* w Poznaniu.

Liczba członków (IV.1927): 200.

Huta Królewska (Śląsk Górny).

482. * Gesellschaft für Naturdenkmalpflege in Polnisch-Oberschlesien (Towarzystwo Ochrony Zabytków Przyrody na Polskim Górnym Śląsku) (adresowano do rektora E. Schulza).

Lwów.

483. Naukowe Towarystwo Imeny Szewczenka u Lwowi (Towarzystwo Naukowe im. Szewczenki we Lwowie) (ul. Czarnieckiego 26).

T-wo zostało założone w r. 1873 jako towarzystwo literackie. Od r. 1892 ma charakter naukowy i wydaje swój organ *Zapiski*. W r. 1898 zmieniono statut T-wa na wzór Akademji Umiejętności. Celem T-wa

jest popieranie i rozwój nauki w ukraińskim języku we wszystkich dziedzinach wiedzy ludzkiej.

Od r. 1899 istnieją w łonie T-wa trzy sekcje: historyczno-filozoficzna (34 czł.), matematyczno-przyrodniczo-lekarska (43 czł.) i filologiczna (59 czł.). Obok sekcyj istnieją następujące komisje naukowe: archeograficzna (25 czł.), bibljograficzna (22 czł.), statystyczna (19 czł.), etnograficzna (20 czł.), językowa (21 czł.), filologji klasycznej (17 czł.), historji sztuki (15 czł.), prawnicza (33 czł.), fizjograficzna (6 czł.), terminologiczna (6 czł.) i lekarska (10 czł.).

T-wo posiada własną drukarnię, introligatornię (ul. Czarnieckiego 2) i księgarnię (Rynek 10).

Bibljoteka T-wa zawiera ponad 100.000 t., z czego wpisanych do inwentarza katalogów było z końcem 1925 r. 91.416 t. Bibljoteka zawiera wielki zbiór ukraińskich druków, ponadto znaczny zbiór naukowych książek w językach: rosyjskim, niemieckim, angielskim, francuskim i in. (p. także: Bibljoteki str. 183), Muzeum T-wa (p. wyżej: Muzea str. 128).

Z T-wem są związane: Pracownia do doświadczeń bakterjologicznych i mikroskopowych tudzież lekarskiej analizy krwi (od 1921 r.) oraz Instytut normalnej i patologicznej psychologji, oba zakłady przy ul. Czarnieckiego 24.

Wydawnictwa T-wa: *Zapysky Naukowoho Towarystwa im. Szewczenka* (t. 143), *Zbirnyk istoryczno-filosoficznoj sekciji* (t. 15), *Zbirnyk filologicznoj sekciji* (t. 21), *Zbirnyk matematyczno-pryrodopysno-likarskoji sekciji* (t. 24), *Ukraińsko-ruśkyj Archiw* (t. 15), *Studiji z pola suspilnych nauk i statystyky* (t. 3), *Czasopyś prawnycza* (t. 10), *Czasopyś prawnycza i ekonomyczna* (druga serja poprzedniej, t. 10), *Zbirnyk prawnyczoji Komisiji* (nowa serja poprzedniej, t. 1), *Prawnycza biblioteka* (t. 4), *Ruśka istoryczna biblioteka* (t. 24), *Żereła do istoriji Ukrainy* (t. 11), *Pamiatky ukraińsko-ruśkoji mowy i literatury* (t. 7), *Materijały do ukraińskoji bibliografiji* (t. 5), *Ukraińsko-ruśka biblioteka* (t. 8), *Etnograficznyj zbirnyk* (t. 38), *Materijały do ukraińskoji etnologiji* (t. 20), *Praci klasycznoji filologiji* (zesz. 1), *Sitzungsberichte der mathematisch-naturwissenschaftlich-ärztlichen Sektion* (2 zesz.), *Chronika Naukowoho Towarystwa im. Szewczenka u Lwowi* (zesz. 66), *Chronik der ukrainischen Sevcenko-Gesellschaft*

der Wissenschaften in Lemberg (zesz. 59), *Zbirnyk fiziograficzniji komisiji* (1 zesz.).

T-wo ma następujące kategorje członków: założyciele (8), zwyczajni, mający prawo głosu tylko w sprawach administracyjnych (112), honorowi (2), czynni, należący do poszczególnych sekcyj i przyjmowani na podstawie kwalifikacyj naukowych i wyboru (136). Członkami czynnymi mogą zostawać także uczeni innych narodowości.

484. Stawropigijskij Institut w Lwowie (Instytut Stauropigjański we Lwowie), (ul. Blacharska 9).

Instytut powstał jako Bractwo jeszcze w w. XIV; w dekrecie Kazimierza Jagiellończyka z r. 1439 jest o nim wzmianka. Statut Bractwu nadał w r. 1580 przybyły do Lwowa ze wschodu patrjarcha antjochijski Joachim. W r. 1593 patrjarcha Jeremjasz potwierdza poprzednie nadanie prawa i pozwala bractwu nosić tytuł Stauropigji oraz używać herbu patrjarszego. Owe dekrety i prawa potwierdził Zygmunt III dekretem z dn. 15 października 1592 r. W r. 1788 cesarz Józef II ustawą z dn. 7 października zatwierdził statut Bractwa nadając mu nazwę dzisiejszą.

Celem tego najstarszego na Rusi Halickiej bractwa było utrzymywanie cerkwi Wniebowzięcia Najśw. Marji Panny, założenie najstarszej drukarni słowiańskiej dla druku ksiąg cerkiewnych i innych oraz utrzymywanie ubogiej uczącej się młodzieży. Obecnie Instytut wydaje dzieła głównie cerkiewne lub odnoszące się do historji Rusi Halickiej.

Instytut posiada drukarnię (od 1581 r.), księgarnię, Muzeum (obecnie ewakuowane do Rosji) oraz Archiwum (p. wyżej: Archiwa str. 41).

Liczba członków Instytutu (IV. 1926): 150.

Budżet Instytutu (1926): około 100.000 zł.

485. Naukowa Fundacja Mytropołyta Andreja Szeptyckoho „Nacjonalnyj Muzej u Lwowi“ (ul. Mochnackiego 42).

Muzeum było założone w r. 1905, fundacja zaś weszła w życie z końcem 1908. Celem fundacji jest zbieranie, konserwacja, publiczne

wystawianie zebranych okazów i naukowe opracowywanie zbiorów muzealnych (Muzeum, patrz wyżej: Muzea str. 127; bibljoteka, p. wyżej: Bibljoteki str. 182).

486. Ruski Instytut Narodowy „Narodnyj Dom“ (ul. Rutowskiego 22).

Instytut utworzony w r. 1849 ma na celu popieranie nauki i oświaty w społeczeństwie ruskiem.

Instytut utrzymuje bursę dla młodzieży szkół średnich i internat dla młodzieży szkół wyższych. Bibljoteka Instytutu (Kurkowa 14) zawiera przeszło 100.000 tomów (p. wyżej: Bibljoteki str. 182). Muzeum archeologiczne i przyrodnicze Instytutu (Kurkowa 14).

Organ Instytutu *Wistnyk Narodnego Domu* (od 1882 r.) zawiera wiadomości z dziedziny administracji Instytutu a także artykuły literackie i naukowe.

Liczba członków Instytutu (1926): około 300.

Budżet roczny: około 120.000 zł.

Poznań.

487. Historische Gesellschaft für Posen (Towarzystwo Historyczne w Poznaniu) (ul. Zwierzyniecka 1).

T-wo założone w r. 1885 ma na celu badanie historji kraju.

T-wo posiada bibljotekę o 33.000 t. oraz zbiór dokumentów historycznych.

Oddziałem T-wa jest Comeniusgesellschaft (T-wo im. Komenjusza) w Lesznie.

T-wo wydaje: *Deutsche Wissenschaftliche Zeitschrift f. Polen*, (organ T-wa) *Deutsche Blätter in Polen, Polen Staat, Wirtschaft und Politik., Ostdeutsche Heimatbücher.*

Liczba członków T-wa (V. 1926): 370.

488. Deutscher Naturwissenschaftlicher Verein und Polytechnische Gesellschaft zu Posen (ul. Zwierzyniecka 1).

Towarzystwo założone w r. 1837 ma na celu: „pielęgnowanie niemieckiego życia duchowego przez krzewienie zainteresowania do nauk przyrodniczych i postępów wszystkich gałęzi techniki w ogólności, a w szczególności badanie przyrody na ziemi poznańskiej“.

T-wo posiada bibljotekę złożoną z ok. 5000 tomów dzieł z dziedziny nauk przyrodniczych i technicznych.

T-wo wydaje (wspólnie z T-wem Historische Gesellschaft für Posen) *Deutsche Wissenschaftliche Zeitschrift für Polen.*

Liczba członków T-wa (III. 1927): 98.

Budżet roczny T-wa (1926): 1.600.

Toruń.

489. Coppernicusverein für Wissenschaft und Kunst (ul. Wysoka 12).

T-wo założone w r. 1854 ma na celu popieranie sztuki i nauki, w szczególności zaś gromadzenie i badanie Copernicanów i Torunianów.

Bibljoteka T-wa jest obecnie w zarządzie Książnicy Miejskiej im. Kopernika (p. wyżej: Bibljoteki, str. 197).

Organem T-wa są wydawane przezeń: *Mitteilungen des Coppernicus-Vereins* (T. XXXIV w r. 1926).

Liczba członków T-wa (II. 1927): 84 zwyczajnych i 1 honorowy.

Warszawa.

490. * Rosyjska Akademicka Grupa w Polsce (ul. Marszałkowska 68).

491. ° Towarzystwo Krzewienia Nauk Judaistycznych w Polsce (ul. Tłomackie 7).

T-wo, którego statut zatwierdzono w r. 1925, ma na celu: 1. założenie i prowadzenie w Warszawie lub innem mieście Państwa Polskiego wyższej uczelni nauk judaistycznych i pokrewnych, 2. krzewienie nauk judaistycznych wśród szerszych warstw ludności żydowskiej przez systematyczne wykłady naukowe, seminarja powszechne, popularne wydawnictwa naukowe, odczyty i wycieczki, konkursy i t. p.

T-wo prowadzi Instytut Nauk Judaistycznych, którego statut zatwierdzono w listopadzie 1925 r.. Celem Instytutu jest pielęgnowanie, pogłębianie i szerzenie wiedzy judaistycznej przez: a. badania i publikacje naukowe we wszystkich dziedzinach wiedzy judaistycznej, b. udzielanie osobom odpowiednio przygotowanym wyższego wykształcenia z dziedziny nauk judaistycznych oraz nauk pokrewnych a także popieranie wszelkich badań i prac zakresu tych nauk dotyczących,

c. kwalifikowanie absolwentów do zawodów związanych z badaniami lub nauczaniem w dziedzinie nauk judaistycznych.

492. Towarzystwo Przyjaciół Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie (ul. Grzybowska 26/28).

Celem T-wa założonego w końcu r. 1923 jest moralne i materjalne popieranie idei Uniwersytetu hebrajskiego w Jerozolimie. W szczególności do zadań T-wa należy: 1) popularyzacja idei uniwersytetu jerozolimskiego przez odczyty, akademje, propagandę prasową, wydawnictwa i t. d., 2) zbiórka funduszów na budowę i urządzenie gmachów uniwersytetu i jego laboratorjów, 3) zbiórka książek, rękopisów i t. p. dla bibljoteki uniwersyteckiej, 4) zbiórka funduszów na zakup książek, abonament czasopism naukowych, oprawę, katalogowanie i przesyłkę książek do Jerozolimy.

T-wo posiada w Warszawie Centralę zbiórki książek dla Jerozolimy (do 1. II. 1927 zinwentaryzowanych ok. 23.000 tomów, z tego 19.300 t. wysłano do Jerozolimy).

T-wo posiada 20 oddziałów w całej Polsce. Do najważniejszych należą oddziały w Łodzi, Krakowie, Lwowie, Radomiu, Pińsku i Włocławku.

T-wo wydaje sprawozdania ze swej działalności (nieregularnie). W r. 1926 wydało *Biuletyn T-wa Przyjaciół Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie.*

Liczba członków w całym kraju przekracza 3.000.

Budżet roczny T-wa (1926): 40.000 zł.

Wilno.

493. Biełaruskaje Nawukowaje Towarystwa (Białoruskie Towarzystwo Naukowe) (ul. Ostrobramska 9).

Celem T-wa założonego w r. 1918 jest popieranie pracy naukowej, rozwoju zamiłowania do badań naukowych oraz popularyzacja wiedzy.

Sekcje T-wa: muzealna, językowo-terminologiczna i krajoznawcza.

T-wo posiada Muzeum im. Jana Łuckiewicza (p. wyżej: Muzea, str. 159).

Rocznik T-wa w przygotowaniu.

494. Litewskie Towarzystwo Naukowe (ul. Gimnazjalna 4/1).

Celem T-wa założonego w r. 1907 są badania narodu litewskiego i zamieszkałego przezeń terytorjum, a więc badania nad antropologją i etnografją Litwy, jej archeologją i historją, geografją i statystyką, geologją, florą i fauną tudzież innemi gałęziami nauk przyrodniczych.

T-wo utrzymuje bibljotekę (p. wyżej: Bibljoteki str. 219) i Muzeum (p. wyżej: Muzea str. 160).

Organem T-wa jest wydawany przezeń *Lietuviu Tauta* (Naród Litewski).

Liczba członków T-wa (III.1926): 852.

Budżet roczny T-wa około 2.500 zł.

495. Towarzystwo Przyjaciół Żydowskiego Instytutu Naukowego (W. Pohulanka 18).

Towarzystwo założone w r. 1925 ma na celu: 1) pracę naukową w dziedzinie żydowskiej filologji, historji, ekonomji i pedagogiki, 2) założenie Żydowskiego Instytutu Naukowego. T-wo przygotowuje grunt pod przyszły Instytut drogą organizowania poszczególnych działów i podejmowania oddzielnych prac.

T-wo posiada następujące sekcje: 1) Sekcję filologiczną, która składa się z komisyj: etnograficznej, terminologicznej i językowej (w stadjum organizacji), 2) Sekcję historyczną, 3) Sekcję gospodarczą i 4) Sekcję pedagogiczną (w stadjum organizacji). Nadto T-wo posiada centralę bibljograficzną, archiwum i bibljotekę złożoną z około 2500 tomów.

T-wo wydaje „*Sriftn fun Jidisn Wisenšaftlichn Institut*“ (Prace Żydowskiego Instytutu Naukowego) w języku żydowskim ze streszczeniem w języku angielskim (dotychczas wyszedł tom I serji filologicznej); pozatem grono zwolenników Instytutu w New Yorku przystępuje do wydawania w r. b. kwartalnika naukowego p. t. *Der Pinkes*. Organem T-wa są *Jedies fun Jidisn Wisenšaftlichn Institut*.

W wydawnictwach i innych pracach naukowych T-wa bierze udział 60 osób, profesorów i pracowników naukowych z Polski i z zagranicy, przyszłych członków rzeczywistych Instytutu.

Budżet roczny Instytutu obliczony jest na 170.000 zł. Dotychczas sumy tej nie udało się osiągnąć.

UZUPEŁNIENIA.

Do str. 241.

496. Towarzystwo Przyrodnicze im. St. Staszica w Łodzi (ul. Nowo-Targowa 24).

T-wo, zawiązane przez członków Pracowni Sekcji Przyrodniczej Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, ukonstytuowało się w styczniu 1927 r. Celem jego jest prowadzenie Pracowni i Muzeum Przyrodniczego, poznanie przyrody województwa łódzkiego, krzewienie w społeczeństwie zamiłowania do wiedzy przyrodniczej oraz udzielanie pomocy szkołom wszelkich typów w pracy pedagogiczno-przyrodniczej na terenie całego województwa.

Prace T-wa mają ogniskować się w następujących działach: geologicznym, archeologicznym, mineralogicznym, paleontologicznym, chemicznym, zoologicznym, botanicznym, hodowlanym, mikrobiologicznym i fizycznym. Ponadto T-wo ma zorganizować pracownię lekarską i poradnię przyrodniczą. Na początku r. 1927 czynne były działy: botaniczny, geologiczny, zoologiczny i mikrobiologiczny.

T-wo posiada pracownię i muzeum przyrodnicze, w którem zdeponowano do dn. 28. I. 1927 r. przeszło 2000 okazów z różnych działów. Bibljoteka T-wa składa się z ok. 200 tomów.

T-wo wydaje *Sprawozdania i Prace* (zeszyt I ukazał się w marcu 1927 r.).

Liczba członków T-wa (II. 1927): 59 rzeczywistych i 4 wspierających (w tem 3 instytucje).

Budżet (I.1927): dochody 1.271 zł., rozchody 613,33 zł.

Do str. 299.

497. ° Towarzystwo Studjów Literacko-Filozoficznych im. A. Mickiewicza w Warszawie (Adresy założycieli: dr. Bolesław Gawecki, Książęca 4, Lucjan St. Kamiński, Ogrodowa 53, Zygmunt Ważyński, Łazienkowska 22).

T-wo, znajdujące się obecnie w stadjum organizacji, ma na celu zaznajamianie szerokiego ogółu z dziełami poetów i myślicieli polskich przez: a) organizowanie stałych zebrań członkowskich poświęconych czytaniu tych dzieł i dyskusji nad niemi, b) popularyzowanie dzieł, zawierających polską myśl filozoficzną, c) ogłaszanie konkursów na odpowiednie prace i wydawanie prac odznaczonych, d) urządzanie odczytów, wykładów publicznych, konferencyj i t. p., e) zakładanie odpowiednich księgozbiorów, czytelń i t. p. Członkami T-wa mogą być chrześcijanie narodowości polskiej, jak również instytucje polskie.

Do str. 313.

498. ° Związek Lekarzy Słowiańskich w Polsce z siedzibą w Warszawie (doc. dr. W. Łapiński, Al. Jerozolimskie 81, Lecznica).

Związek, znajdujący się w organizacji, ma na celu „utrzymywanie stałych wzajemnych stosunków na polu naukowem, społeczno-zawodowem i towarzyskiem pomiędzy zamieszkałymi w Polsce lekarzami słowiańskimi oraz lekarzami słowiańskimi zamieszkałymi w innych państwach. Dla osiągnięcia tego celu Związek: 1) nawiązuje stosunki i współpracuje ze słowiańskiemi organizacjami lekarskiemi i ich prasą, 2) współdziała z Wszechsłowiańskim Związkiem Lekarzy, dążąc do zrealizowania jego zadań w dziedzinie wzajemnego zbliżenia się lekarzy słowiańskich, popularyzacji słowiańskiej wiedzy lekarskiej oraz popierania lekarzy słowiańskich w życiu naukowem i zawodowem, 3) popiera prace naukowe lekarzy słowiańskich, ogłasza je drukiem, układa odpowiednie sprawozdania i popularyzuje je również w nie-

słowiańskim świecie lekarskim, dąży do ujednostajnienia opartej na słowiańskich źródłach terminologji lekarskiej, 5) organizuje, bądź bierze udział w międzynarodowych zjazdach lekarzy słowiańskich, 6) zachęca młodzież aby, udając się na studja zagranicę, nie pomijała słowiańskich uniwersytetów i innych naukowo-lekarskich instytucyj, 7) popiera słowiańskie uzdrowiska i słowiański przemysł lekarski, 8) zbiera fundusze potrzebne do osiągnięcia swoich celów" (§ 1 Statutu).

Do str. 331, № 201.

W uzupełnieniu wiadomości o Polskiem Przyrodniczem Towarzystwie Pedagogicznem z siedzibą w Warszawie podajemy, że T-wo zainicjowane w r. 1925 ukonstytuowało się w końcu 1926 r. T-wo posiada oddziały w Piotrkowie, Poznaniu, Warszawie i Włocławku; oddziały w Płocku i w Wilnie znajdują się w organizacji. Oddział Warszawski (Szkoła Niklewskiego, ul. Złota 58) posiada następujące sekcje: programową, współpracy z młodzieżą, ogrodów szkolnych, wycieczkową i pracownianą (w organizacji). Wydaje razem z firmą M. Arcta *Wydawnictwa Polskiego Przyrodniczego Towarzystwa Pedagogicznego* (głównie podręczniki). Liczba członków T-wa w IV.1927 wynosiła we wszystkich oddziałach około 200-u, z tego przeszło 150-u przypada na oddział Warszawski.

Do str. 344.

499. Zakład Psychotechniczny przy Państwowej Szkole Budownictwa w Warszawie (Wspólna 81).

Zakład założony w r. 1925 przez Departament Szkół Zawodowych Ministerstwa Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. ma za zadanie przeprowadzanie badań psychotechnicznych uczniów warszawskich państwowych szkół technicznych i szerzenie między uczniami zasad naukowej organizacji pracy. Zakład posiada pracownię, urządzenia i aparaty (105 przyrządów i 23 testy) oraz bibljoteczkę złożoną z przeszło 50 tomów. Zakład wydał instrukcję dla szkół technicznych do prowadzenia badań zbiorowych z kandydatami do tych szkół i 6 arkuszy testów do badań. Zakład zatrudnia 2 stałych pracowników naukowych i 2—3 praktykantów. Roczny budżet Zakładu wynosi 20.000 zł.

500. * Miejska Pracownia Psychotechniczna powstała w r. 1925 z inicjatywy Sekcji Higjeny Szkolnej Wydziału Oświaty i Kultury m. Warszawy (ul. Hoża 27). Zadaniem Pracowni jest przeprowadzanie badań psychotechnicznych indywidualnych i zbiorowych w celu udzielania porad zawodowych młodzieży, kończącej publiczne szkoły powszechne na terenie Warszawy.

Do str. 446.

501. ° Biełaruski Instytut Gaspadarki i Kultury (Białoruski Instytut Gospodarki i Kultury) z siedzibą w Wilnie (Adres prezesa Adama Bildziukiewicza w Wilnie: Zawalna 6; m. 5. Adres Podsekretarjatu w Warszawie: E. Lewkowicz, Mokotowska 12, m. 4).

Instytut założony w r. 1926 znajduje się w stadjum organizacji; ma na celu „popieranie rozwoju: a) rolnictwa krajowego we wszystkich jego gałęziach wraz z ogrodnictwem, pszczelnictwem i przemysłem rolnym, b) przemysłu ludowego, rzemiosła, techniki i sztuki ludowej, c) krzewienia i popierania kultury duchowej, nauki i oświaty“ (§ 1 Statutu). W okresie organizacji znajdują się sekcje Instytutu: gospodarcza, naukowo-wydawnicza, szkolna, prawnicza i sekcja sztuki. Centrala Instytutu znajduje się w Wilnie; pozatem istnieją oddziały w Warszawie i Nowogródku oraz 50 kół w różnych miejscowościach kraju. Instytut posiada bibljotekę w Wilnie (300 t.) i 30 bibljoteczek przy kołach prowincjonalnych; utrzymuje sześciomiesięczne kursy współdzielcze i handlowe w Wilnie oraz dwie szkoły białoruskie na prowincji. Liczba członków Instytutu: około 1000 (1927).

SKOROWIDZ MIEJSCOWOŚCI.

Alwernia: bibljoteka 167.
Antoniny: bibljoteka 167.

Balice: archiwum 12.
Beńkowa Wisznia: bibljoteka 168.
Biała (krak): archiwum 12; muzeum 101.
Biała Podlaska: bibljoteka 168.
Białaczew: archiwum 12.
Białowieża: muzeum 101; t-wo 418.
Białystok: archiwum 12; bibljoteka 168; t-wo 301.
Biecz: bibljoteka 168.
Bielany (krak.): archiwum 12; bibljoteka 168.
Bielany (warsz.): bibljoteka 168.
Bielsko: muzeum 101.
Bieniakonie: stacja dośw. roln. 346.
Błonie: zakład dośw. roln. 347.
Bochnia: archiwum 12.
Bogumiłów: archiwum 12.
Borysław: stacja geol. 281; t-wo 382.
Bóbrka: archiwum 12.
Bruśnik: archiwum 12.
Brześć Kujawski: archiwum 13.
Brześć n. Bugiem: archiwum 13; bibljoteka 168; t-wo 289.
Buczacz: bibljoteka 168.
Bydgoszcz: archiwa 13—15; muzeum 101; bibljoteki 168, 169; t-wa: ogólno-przyrodn. 236, krajoznawcze 289, instytut roln. 347, techniczne 382, zawodowe lekarzy 402, niemieckie 441.

Chełm: muzeum 102; bibljoteki 169.
Chełmno: archiwum 15.
Chęciny: archiwum 15.
Chlewiska: bibljoteka 169.
Choceń: t-wo 289.
Chorzów: laboratorjum 256.
Chroberz: archiwum 15; bibljoteka 169.
Chrząstów: archiwum 16.
Chyrów: bibljoteka 170.
Ciechocinek: zbiory 102; t-wo ochrony przyrody 239, przyjaciół C. 290.
Cieszyn: muzea 102, 103; bibljoteka 170; t-wa: ludoznawcze 266, krajoznawcze 290, stacja ochrony rośl. 349.
Ciężkowice: archiwum 16.
Czerna: archiwum 16; bibljoteka 170.
Czernichów: bibljoteka 170.
Czerniejewo: archiwum 16.
Częstochowa: archiwa 16; muzeum 103, skarbiec 103; bibljoteki 170; t-wa: popularno-przyrodnicze 239, farmaceutyczne 269, medyczne 301, techniczne 382.
Czortków: archiwum 17.

Dąbrowa Górnicza: stacja geol. 282.
Dermań: bibljoteka 170.
Dębowa Łąka: bibljoteka 170.
Dobre: t-wo 290.
Dobromil: bibljoteka 171.
Dobrzechów: archiwum 17.
Dolina: archiwum 17.
Drohiczyn n. Bugiem: muzeum 104.
Drohobycz: archiwum 18; bibljoteka 171.
Drozdowice p. Lwowem: stacja biol. 252.
Druskieniki: muzeum 104.
Dubiecko: archiwum 18.
Dublany: muzeum i zbiory 104; bibljoteka 171.
Dukla: archiwum 18; bibljoteka 171.
Dzików: archiwum 18; zbiory 105; bibljoteki 171.
Dźwierzno: stacja dośw. roln. 349.

Gdańsk: bibljoteki 171, 172; t-wa: popularno-naukowe 235, akademickie 244, techniczne 383.
Gniezno: archiwa 18, 19; bibljoteki 172.
Gogolewo: archiwum 19.
Gołuchów: muzeum 105.
Gorlice: archiwum 19.
Grabów: archiwum 19; bibljoteka 172.
Grodno: archiwa 19, 20; muzeum 105; bibljoteki 172; t-wa: przyjaciół nauk 230, przyrodnicze 240, prawnicze 332.
Grodzisk Mazowiecki: t-wo 301.
Grudziądz: muzeum 106; bibljoteka 172; t-wa: krajoznawcze 290, pszczelnicze 350, techniczne 383.
Gumniska: archiwum 20.
Gwoździec: archiwum 20.

Halicz: archiwum 20.
Hel: kolekcja 106, laboratorjum rybackie 350.
Hoszów: bibljoteka 172.
Hrudopol: archiwum 20.
Huszlew: archiwum 20.
Huta Królewska: t-wo 441.

Imbramowice: archiwum 21.

Jabłonna: archiwum 21.
Janów Podlaski: bibljoteka 172.
Jarosław: archiwum 22; bibljoteki 172; 173; t-wo 290.
Jędrzejów: zbiory 107.

Kalisz: archiwa 22; muzeum 107, 418; bibljoteka 173; t-wa: farmaceutyczne 269, krajoznawcze 290, medyczne 301, prawnicze 332.
Kalwarja Pacławska: bibljoteka 173.
Kalwarja Zebrzydowska: bibljoteka 173.
Kartuzy: bibljoteka 173; t-wo 290.
Katowice: archiwum 22; bibljoteki 173; t-wa: przyjaciół nauk 231, krajoznawcze 290, medyczne 301, 302, izba roln. 350, pszczelnicze 351, architektów 374, techniczne 383, teologiczne 393, zawodowe prawników 407.
Kębło: archiwum 22.
Kielce: archiwa 22, 23; muzeum 107; bibljoteki 173, 174; t-wa: przyrodnicze 240, farmaceutyczne 269, krajoznawcze 290, 291, medyczne 302, prawnicze 332, techniczne 383, teologiczne 393.
Kisielnica: zakład dośw. roln. 351.
Kłodawa: bibljoteka 174.
Kobryń: t-wo 291.
Kock: archiwum 23.
Koło: bibljoteka 174.
Kołomyja: archiwum 23; muzeum 108; t-wo 291.
Komarowszczyzna: archiwum 23.

Kosięcin: archiwum 23.
Kościelec: zakład dośw. roln. 351.
Kowel: bibljoteka 174.
Koźmin: archiwum i zbiory 108.
Kórnik: muzeum 108; bibljoteka 174; fundacja 427.
Kraków: archiwa 24—33; muzea i zbiory 108—121; bibljoteki 174—179; t-wa: Akademja 225, Rada Ochrony Przyrody 236, ogólno-przyrodnicze 237, popularno-przyrodnicze 240, akademickie 243, 245, antropologiczne 245, astronomiczne 247, 248, bibljofilskie 249, botaniczne 254, chemiczne 256, ekonomiczne 259, 260, etnologiczne 267, farmaceutyczne 269, filologiczne 272, filozoficzne 274, 275, fizyczne 277, geograficzne 280, geologiczne 282, 283, historyczne 284, krajoznawcze 291, 292, literackie 298, matematyczne 299, 300, medyczne 302—304, meteorologiczne 324, numizmatyczne 326, orjentalistyczne 327, pedagogiczne 328, 329, prawnicze 332, metapsychiczne 344, rolnicze 352, ogrodnicze 353, rybackie 353, sztuki piękne 375, 376, konserwatorskie 375, techniczne 383, 384, teologiczne 393, zoologiczne 399, zawodowe literatów 404, zawodowe artystów 406, zawodowe profesorów 407, pomocnicze 418, 419, polsko-obce 432.
Krechów: archiwum 33.
Krościenko n. Dunajcem: muzeum 121.
Krosno: archiwum 33.
Krotoszyn: archiwum 33.
Kruszwica: archiwum 33.
Krzemieniec: t-wo 292.
Krzeszowice: archiwum 34.
Kurozwęki: archiwum 34.
Kutno: t-wo 292, stacja dośw. roln. 354.
Leszno: archiwum 34; muzeum 121; bibljoteka 179.
Leżajsk: archiwum 34.
Lidzbark: bibljoteka 179.
Lipnica Wielka: t-wo 292.
Lublin: archiwa 34—37; muzea 121, 122; bibljoteki 180, 181; t-wa; ogólno-naukowe 231, akademickie 244, bibljofilskie 249, ekonomiczne 260, 261, farmaceutyczne 269, filologiczne 272, filozoficzne 275, historyczne 284, krajoznawcze 293, literackie 298, medyczne 304, 305, prawnicze 333, ogrodnicze 354, artystyczne 376, techniczne 384, teologiczne 393, pomocnicze 419, 420, francusko-polskie 433.
Lubliniec: archiwum 37.
Lubostroń: archiwum 37.
Lwów: archiwa 37—45; muzea i zbiory 122—130; bibljoteki 181—185; t-wa: ogólno-naukowe 228, 231, przyrodników 238, akademickie 243, 245, bibljofilskie 249, 250, biologiczne 252, botaniczne 254, chemiczne 257, ekonomiczne 261, etnologiczne 267, farmaceutyczne 269, filologiczne 273, filozoficzne 275, fizyczne 277, instytut kartograf. 280, geologiczne 283, historyczne 285, 286, krajoznawcze 293, literackie 298, matematyczne 300, medyczne 305—308, numizmatyczne 326, orjentalistyczne 327, pedagogiczne 329, prawnicze 333, metapsychiczne 344, rolnicze 355, 356, leśne 356, pszczelnicze 356, łowieckie 357, sztuki piękne 377, zabytki sztuki 377, muzyczne 377, fotograficzne 378, techniczne 384, 385, teologiczne 393, zoologiczne 399, 400, związek t-w nauk. 401, zawodowe literatów 404, zawodowe prawników 407, zawodowe profeso-

rów 407, 408, Ossolineum 412, polsko-obce 433, 434, ukraińskie i ruskie 441 — 444.
Lwówek: archiwum 45.

Łabuńki: archiwum 45.
Łańcut: archiwum 45—47; zbiory 130.
Łapsze Niżnie: t-wo 293.
Łask: archiwum 47.
Łęczyca: archiwa 47; t-wo 293.
Łomża: archiwa 48; muzeum 130; bibljoteki 185; t-wo 293.
Łoniów: archiwum 48.
Łowicz: archiwa 48; muzea 130; bibljoteka 185.
Łódź: archiwum 48; muzeum 131; bibljoteka 185; t-wa: przyrodnicze 241, 448, bibljotekarzy 250, chemiczne 257, farmaceutyczne 269, filologiczne 273, krajoznawcze 293, medyczne 308, 309, pracownia psychologiczna 342, techniczne 385.
Łuck: archiwa 51; bibljoteka 186; t-wa: medyczne 309, prawnicze i ekonomiczne 334, rolnicze 357, techniczne 385.
Łysina w Beskidach: stacja astronom. 248.

Marchwacz: archiwum 51.
Masalany: archiwum 52.
Miechów: muzeum 131.
Milanów: archiwum 52.
Milejów: archiwum 52.
Mizocz: archiwum 52.
Mława: muzeum 132.
Mogiła: archiwum 52; bibljoteka 186.
Mory: stacja dośw. ogrodn. 357.
Mysłowice: archiwum 53.
Myślenice: archiwum 53.

Nałęczów: bibljoteka 186.
Niedźwiedź: muzeum 132.
Nieśwież: archiwum 54; zbiory 132; bibljoteka 186.
Niżatyce: zakład dośw. roln. 357.
Nowe Miasto (Poznańskie): bibljoteka 186.
Nowe Miasto n. Pilicą: bibljoteka 186.
Nowogród Łomżyński: muzeum 132; t-wo 293.
Nowogródek: archiwum 54; bibljoteki 186, 187; t-wo 309.
Nowy Sącz: archiwum 54; muzeum 133; bibljoteki 187; t-wa: krajoznawcze 293, techniczne 385.
Nowy Targ: archiwum 55; bibljoteka 187; t-wo 294.

Obory: bibljoteki 187.
Obra: bibljoteka 187.
Ojców: muzeum 133.
Okno (pow. horodeński): archiwum 55.
Okno (pow. skałacki): archiwum 55.
Olkusz: archiwum 55; muzea 133; bibljoteka 187.
Ołyka: archiwum 56.
Opatów: archiwum 56; bibljoteka 187.
Opatówiec: zakład dośw. roln. 358.
Ostrowiec: t-wa: krajoznawcze 294, techniczne 385.
Ostróg Wołyński: muzeum 134; t-wo 420.
Ostrów Wielkopolski: muzeum 134.

Pabjanice: muzeum 134.
Paryż: bibljoteka 187; muzeum 188.
Pelplin: archiwum 56; bibljoteka 188.
Pętkowo: stacja dośw. roln. 358.
Pieskowa Skała: muzeum 134.
Pińczów: t-wo 294.
Pińsk: archiwum 56; muzeum 134; bibljoteka 188; t-wa: farmaceutyczne 270, krajoznawcze 294.
Piotrków Trybunalski: archiwa 56; muzeum 134; bibljoteki 188, 189; t-wa:

filologiczne 273, krajoznawcze 294, medyczne 311, psychofizyczne 345.
Pleszew: muzeum 135; t-wo 235.
Płock: archiwa 57, 58; muzea 135, skarbiec 136; bibljoteki 189; t-wa: ogólno-naukowe 232, medyczne 310.
Podhorce: archiwum 58; zbiory 136.
Podkamień: bibljoteka 189.
Popowo: archiwum 58.
Poręba Żegota: archiwum 58.
Posadowo: archiwum 58.
Poświętne: zakład dośw. roln. 358.
Powidz: archiwum 59.
Poznań: archiwa 59—64; muzea i zbiory 136 — 140; bibljoteki 189 — 192; t-wa: przyjaciół nauk 232, ogólno-przyrodnicze 238, 239, akademickie 244, 245, antropologiczne 246, prehistoryczne 246, bibljofilskie 250, biologiczne 252, botaniczne 255, chemiczne 257, ludoznawcze 267, 268, farmaceutyczne 270, filologiczne 273, 274, filozoficzne 275, 276, fizyczne 278, historyczne 286, krajoznawcze 294, 295, literackie 299, matematyczne 300, medyczne 310—311, numizmatyczne 327, pedagogiczne 329, prawnicze 334, rolnicze 358—360, pszczelnicze 361, rybackie 361, sztuka 378, fotograficzne 379, techniczne 386, teologiczne 393, związek muzeów 401, zawodowe literatów 404, zawodowe prawników 407, zawodowe profesorów 408, 409, wydawnicze 413, przyjaciół instytucyj 420, opieki n. młodzieżą ak. 425, fundacja 428, polsko-obce 434, 435, niemieckie 444.
Praszka: bibljoteka 192.
Pruszków: bibljoteka 192.
Przemęt: muzeum 140.
Przemyśl: archiwa 64—68; muzea 140, 141; bibljoteki 192, 193; t-wa: przyjaciół nauk 233, filologiczne 274, techniczne 387, teologiczne 393.
Przeworsk: archiwum 68; bibljoteka 193.
Przyłbice: archiwum 68.
Pszczyna: archiwum 68.
Puck: archiwum 68.
Puławy: bibljoteka 193; instytut roln. 361—363, t-wo 363.

Radom; archiwa 69; muzeum 141; bibljoteki 193, 194; t-wa: farmaceutyczne 270, krajoznawcze 295, medyczne 311, prawnicze 334, muzyczne 379, techniczne 387.
Rapperswil: bibljoteka 194.
Rawa Mazowiecka: archiwum 70.
Rawa Ruska: bibljoteka 194.
Rogalin: archiwum 70; zbiory 142.
Rogóźno: bibljoteka 194.
Roś: archiwum 70.
Rozwadów: archiwum 70.
Równe: archiwum 70; bibljoteka 194.
Ruda: muzeum 142.
Rudnik n. Sanem: zbiory 142.
Rusko: archiwum 70.
Rybnik: archiwum 70.
Rychwał: bibljoteka 194.
Rzeszów: galerja 142; bibljoteka 194.

Sambor: archiwum 70; bibljoteki 195; t-wa: prawnicze 335, techniczne 387.
Sandomierz: archiwa 71; muzea 142; bibljoteki 195; t-wa: popularno-przyrodnicze 241, krajoznawcze 295, teologiczne 393.
Sanok: archiwa 72; bibljoteka 195.
Sarny: zakład dośw. roln. 364.
Sądowa Wisznia: bibljoteka 195.
Sąsiadowice: bibljoteka 195.
Sejny: archiwa 72.
Sędziszów: bibljoteka 195.
Siedlce: archiwum 73; muzeum 143; bibljoteki 195; t-wo 311.

Sielec: zakład dośw. roln. 364.
Siemianice: archiwum 73.
Siennica: bibljoteka 195.
Sieradz: archiwum 73.
Skidel: archiwum 73.
Skierniewice: archiwum 73; bibljoteka 196.
Skrzynno: bibljoteka 196.
Sobieszyn: stacja dośw. roln. 364.
Sokal: bibljoteka 196.
Sokolniki: bibljoteka 196.
Sokołówka: bibljoteka 196.
Sosnowiec: muzeum 143; bibljoteki 196; t-wa: przyrodnicze 239, medyczne 311, 312, techniczne 387.
Staniątki: archiwum 73; bibljoteka 196.
Stanisławów: archiwum 74; bibljoteki 196; t-wa: krajoznawcze 295, prawnicze 335, rolnicze 365, techniczne 388.
Starachowice: t-wo 388.
Stary Brześć: zakład dośw. roln. 347.
Stary Sącz: archiwum 74.
Strzelno: archiwum 74.
Sucha: archiwum 74; zbiory 143; bibljoteka 143, 197.
Sulgostów: archiwum 75.
Suwałki: archiwum 75; bibljoteka 197; stacja hydrobiol. 254.
Szczawnica: t-wo 295.
Szczorse: archiwum 75.
Szczuczyn: archiwum 76.
Szczyrzyc: archiwum 76; bibljoteka 197.
Szydłowiec: bibljoteka 197.

Śrem: bibljoteka 197.
Świder pod Warszawą: obserwatorjum 278.
Świecie: bibljoteka 197.

Tarnopol: archiwum 76; muzeum 144; t-wo 365.
Tarnów: archiwa 77; muzeum 144; bibljoteki 197; t-wa: krajoznawcze 295, techniczne 388, teologiczne 394.
Tomaszów Rawski: t-wo 312.
Toruń: archiwum 78; muzea 144, 145; bibljoteki 197, 198; t-wa: ogólnonaukowe 233, popularno-naukowe 235, bibljofilskie 250, farmaceutyczne 270, filologiczne 274, krajoznawcze 295, 296, medyczne 312, izba roln. 365, rybackie 366, artystyczne 379, techniczne 388, teologiczne 394, opiekujące się młodzieżą akademicką 425, niemieckie 445.
Trembowla: archiwum 79.
Troki: archiwum 79.
Trzemeszno: archiwum 79.
Tubądzin: archiwum 80.
Tuchów: bibljoteka 198.
Tursk: bibljoteka 198.

Uniż: archiwum 81.

Wadowice: archiwum 81; bibljoteka 198.
Warszawa: archiwa 81—89; muzea i zbiory 145—156; bibljoteki: sejmowa 198, ministerjalne 199—201, urzędów państwowych 201, 202, zbiorów państwowych 202, 203, wojskowe 203, 204, 214, instytutów państwowych 204, 205, szkół wyższych państw. 205, 206, miejskie 207, publiczna 208, szkół wyższych niepaństw. 208, 209, organizacyj społecznych 209, t-w naukowych i zawodowych 209—215, duchowne 215, 216, prywatne 216, 217; t-wa i instytucje: ogólno-naukowe 229, popularno-naukowe 235, 236, 449, ogólnoprzyrodnicze 239, popularno-przyrodnicze 241, akademickie 241, antropologiczne 246, prehistoryczne

247, astronomiczne 248, bibljofilskie 251, biologiczne 253, 254, botaniczne 255, chemiczne 255 — 259, ekonomiczne i społeczne 262 — 266, etnologiczne 268, farmaceutyczne 270, 271, filologiczne 274, filozoficzne 276, fizyczne 278—280, geograficzne 280, geologiczne 283, 284, historyczne 286 — 288, krajoznawcze 296, 297, matematyczne 300, medyczne 313—322, 449, meteorologiczne 324—326, orjentalistyczne 328, pedagogiczne 330 — 332, 450, prawno-polityczne 335—340, psychologiczne 343—344, 450, 451, badań psychicz. 345, 346, rolnicze 366—371, ogrodnicze 371, leśne 372, pszczelnicze 372, 373, łowieckie 373, artystyczne 379, konserwatorskie 379, muzyczne 380, instytut teatrologiczny 381, fotograficzne 381, techniczne 388—394, teologiczne 394, wojskowe 394 — 399, zoologiczne 400, związki t-w 402, zawodowe lekarzy 403, zawodowe literatów 404, 405, zawodowe artystów 406, zawodowe prawników 407, zawodowe profesorów 409, 410, zawodowe pracowników umysłowych 412, organizacyjno-naukowe i wydawnicze 413—415, zapomogowe 413—417, Kasa Mianowskiego 413, muzealne 421, 422, pomocnicze 421—423, opiekujące się młodzieżą akad. 425—427, fundacje 429—431, polsko-obce 435 — 440, rosyjskie 445, żydowskie 445, 446.

Wąbrzeźno: inst. narodowy 418.

Wągrowiec: archiwum 90; bibljoteka 217.

Wdzydze: muzeum 156.

Wieliczka: archiwa 90; muzeum 157; bibljoteka 217.

Wielkie Radowiska: t-wo 322.

Wieluń: muzeum 157.

Wierzenica: archiwum 90.

Wilanów: archiwum 90; zbiory 157; bibljoteka 218.

Wilno: archiwa 90—95; muzea i zbiory 157—160; bibljoteki 218—220; t-wa: przyjaciół nauk 234, ogólno-przyrodnicze 239, akademickie 244, bibljofilskie 251, 252, botaniczne 255, chemiczne 259, ekonomiczne 266, etnologiczne 268, farmaceutyczne 272, filologiczne 274, fizyczne 280, historyczne 288, 289, krajoznawcze 297, literackie 299, matematyczne 300, medyczne 322 — 324, prawnicze 341, badań psychicznych 346, rolnicze 373, artystyczne 381, 382, techniczne 392, zawodowe lekarzy 403, zawodowe literatów 406, zawodowe profesorów 411, 412, pomocnicze 424, polsko-obce 440, 441, białoruskie 446, 451, litewskie 447, żydowskie 447.

Włocławek: archiwa 96; muzea 160; bibljoteka 220; t-wa: krajoznawcze 297, medyczne 324, techniczne 392.

Wołożyn: archiwum 97.

Zakopane: muzeum 160, 424; bibljoteki 220, 221; t-wa: Alpinarjum 256, etnologiczne 268, krajoznawcze 297, medyczne 324, stacja meteorologiczna 326, fundacja 431.

Zamość: archiwum 97; bibljoteki 221; t-wa: bibljofilskie 252, prawnicze 342.

Zduny: zakład ochrony rośl. 373.

Zemborzyce: zakład dośw. roln. 374.

Złoczów: archiwum 97.

Żółkiew: archiwum 97; bibljoteki 221.

Żyrardów: t-wo 324.

Żywiec: t-wo 298.

SKOROWIDZ NAZWISKOWY.

Skorowidz niniejszy obejmuje nazwiska właścicieli zbiorów (rodowe i nazwy zakonów), osób, których dotyczą dokumenty oraz przedmioty zawarte w zbiorach, autorów prac, dotyczących zbiorów, archiwarjuszów, kustoszów, bibljotekarzy oraz osób związanych z powstaniem i organizacją instytucyj. Skorowidz pomija nazwiska podane w adresach towarzystw.

d'Abancourt Helena 117.
Aleksander król 14.
Alembek Fryd. 66.
Allerhand 45.
Alski 77.
Ameisenowa Zofja 114.
Antoniewicz Włodzimierz 152.
Augustjanie OO. 29, 178.
Augustyniak Jan 186.

Badecki K. 125.
Balcerowa Jadwiga 131.
Balzer Oswald 38.
Bandtkie J. S. 175.
Baraniecki Adam 118.
Baran K. 55.
Baran Władysław 177.
Baranowscy 62.
Baranowski I. T. 88, 217.
Barącz Erazm 115, 116.
Barącz Jan 171.
Barącz Sadok 22, 29, 44, 178.
Barwiński Eug. 37, 54, 182, 218.
Barwinskyj B. 38, 182.
Bassanowicz 160.
Batowscy 41, 164.
Batowski A. 171, 184.
Batowski Zygmunt 205.
Baworowscy 164.
Baworowski Wiktor 128, 184.
Bazyljanie OO. 33, 44, 168, 171, 172, 183, 195, 221.
Bär M. 3.
B. D. 205.
Bederski Antoni 192.
Bełza 42.
Bełza Witold 168.
Bender 78.
Benedyktynki PP. 44, 73, 196.
Bentkowski L. 32.
Benzefowa Róża 429.
Benzef Stefan 429.

Bernacki L. 182, 184, 185.
Bernardyni OO. 18, 44, 167, 169, 171, 178, 183, 194, 195, 196, 197.
Bernstein 177.
Bernstein Ignacy 216.
Bersohn Mathias 87, 155, 178, 189, 216.
Białkowski Leon 35.
Białynia-Rzepecki Mieczysław 14.
Bieliński 129.
Bieliński J. 205.
Bielowski 42.
Bierkowski Ludwik 112.
Biernacki J. 145.
Biernacki M. 420.
Binental L. 203.
Birkenmajer A. 34.
Bispingowie 52.
Biteckyj Andrzej 127.
Bloch J. 152.
Błażowski Miecz. 65.
Bocheński Wacław 131.
Bocheński Zbigniew 113.
Bochnak Adam 113.
Bogacki Wincenty 185.
Bohusz-Szyszko Adolf 108.
Bonarowie 62.
Boniecka-Fredro Marja 115, 176.
Borecki Leopold 104.
Borkowski Adam 132.
Borowscy 66.
Borucki Kazimierz 101.
Borzemski A. 4, 72.
Braniccy 62, 74, 75, 90, 143, 197, 218.
Branicki Aleksander 143.
Branicki Ksawery 75, 143.
Branicki Władysław 143.
Brensztejn Mich. 93, 157, 159, 218.
Brokl K. 145.
Brzuski Henryk 160.
Bukowska Helena 200.
Bukowski D. H. 177.
Bulanda Stanisław 144.
Bułakowska Zofja 207.
Bułhakówna M. 145.
Burtatowski J. 145, 203.
Buszyński Marjan 199.
Buteniewy-Chreptowiczowie 75.

Callier E. 59.
Canaletto 146.
Caputa Józ. 29.
Cassius 60.
Celarek 121.
Cercha Maksymiljan 27.
Cercha Stanisław 27.
Cerner 24.
Chałubiński 160.
Chętnik Adam 132.
Chętnikowa Zofja 132.
Chlebowska Marja 185.
Chmiel A. 18, 24, 25, 27, 89, 118, 171, 217.
Chmielińska Aniela 130.
Chodowiecki Daniel 117.
Chodyński St. 97, 220.
Chodziński Stan. 66.
Chojnacki Dominik 31.
Chołoniewski A. 175, 184.
Chomicz Paulin 212.
Chopin 153.
Chotomski Wł. 16.
Chreptowiczowie-Buteniewy 75.
Chreptowicz Joachim 164.
Chreptowicz Litawor 75.
Chrystowska Kazimiera 208.
Chrzanowscy 42.
Chrzanowski 154.
Chrząszczewska-Graff J. 169.
Chwalewik E. 3, 7, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 37, 45, 47, 48, 51, 52, 54, 55, 56, 58, 62, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 80, 81, 85, 87, 90, 95, 97, 98, 108, 165, 168, 181, 183, 194, 199, 217, 219, 220.
Cichowiczówna Helena 267.
Cichowiczówna Wiesława 139, 267.

Cieklińscy 62.
Cieńscy 55.
Cieszkowscy 90.
Cohn Mojżesz 216.
Curie-Skłodowska M. 422.
Curie małżonkowie 423.
Cwietajew D. W. 4, 11, 82, 83.
Cybulska Witalisa 210.
Cylkow Izaak 216.
Cynarski Marj. 49.
Cystersi OO. 52, 76, 90, 140, 186, 197.
Czaccy 164.
Czajkowski H. 12.
Czaplewski P. 197.
Czapscy-Hutten 32, 115, 430.
Czapski-Hutten Bogdan 430.
Czapski-Hutten Emeryk 115, 117.
Czarkowski Ludwik 219.
Czarneccy 19, 70, 164.
Czarnik 42.
Czartoryscy 32, 33, 46, 62, 105, 120, 164, 179.
Czartoryska L. 133.
Czartoryska Róża 114.
Czartoryski Adam 33, 120, 179.
Czartoryski Adam Kazimierz 46.
Czermak W. 17, 23.
Czerwijowski Faustyn 208.
Czetwertyńscy 52, 73, 164.
Czetwertyński W. 52.
Czołowski A. 4, 37, 40, 45, 124, 181 182.
Czubek J. 75, 177, 197.

Dąbczańska Helena 125, 176.
Dąbkowski P. 38, 42.
Dąbrowska Marja 189.
Dąmbscy 142.
Dąmbski Stanisław 142.
Demel Kazimierz 107.
Demetrykiewicz Włodzimierz 113, 119.
Des Loges Marjan 184.
Deszkiewicz J. N. 46.
Długopolski E. 29.
Dmochowski Aleks. 135, 189.
Dobrjanskij F. 93, 218.
Dobrowolski Tad. 14, 101.
Domańska Marja 195.
Dominikanie OO. 17, 22, 29, 44, 79, 171, 172, 178, 183, 189, 198, 221.
Dowbór-Muśnicki 84.
Drège Helena 219.
Drohojowscy 41.
Druccy-Lubeccy 76.
Duda Franc. 24.
Dudik B. 3, 11, 20, 29, 31, 44, 74, 77, 78, 97.
Dunin-Karwiccy 52, 88.
Dunin-Karwicki St. 145.
Dunin-Sulgostowscy 75.
Dybowski Benedykt 122.
Dylewska Antonina 112.
Dylewski Stanisław 121.
Działyńscy 108, 164.
Działyński Tytus 108.
Dzieduszyccy 128, 129, 164, 184.
Dzieduszycki Włodzimierz 128, 129.
Dziubałtowski Seweryn 211.

Ehrenkreutzowa Cezarja 157.
Engel A. 91.
Ernst N. 75.
Estkowski Ewaryst 330.
Estreicher Stan. 27, 175.

Fedorowiczowie 55.
Feiner A. 216.
Fihauserowie 12.
Fijałek Jan 16, 94, 170.
Finkel J. 182.
Finkel Ludw. 38, 39.
Firlejowie 62.
Fischer A. 185.
Fischer Karol Józef 141.
Flach ks. 108.
Fleszarowa Regina 205.

Focke R. 190.
Foltyński 46, 47.
Franciszkanie OO. 29, 67, 72, 90, 173, 178, 183, 193, 195.
Franciszkanki PP. 30, 178.
Franko Iwan 128.
Frankowski E. 154.
Fredrowie 62, 68, 73.
Fredro-Boniecka Marja 176.
Friedberg W. 138.
Frończak R. 136.
Fudakowski Józef 119.

Gałęzowski J. 194.
Gawlik M. 18.
Gawliński Jerzy 220.
Gąsiewscy 62.
Gątkiewicz F. 18.
Gembarzewski Bronisław 150.
Gembiccy 62.
Gębarowicz Mieczysław 126, 127.
Gęsiorski Antoni 182.
Gizbert-Studnicki Wacław 91, 95, 159.
Gliński Franc. 168.
Głazek Józ. Lucjan 23.
Gnińscy 62.
Godlewska Marja 172.
Godlewski M. 32.
Golichowski N. 44.
Gołub W. K. 91.
Gomulicki Wiktor 42.
Gorbaczewskij N. 91.
Gorczyński 46.
Gorzeńscy 62.
Górny Józ. 31.
Górscy 164.
Górski 88.
Grabowscy 41.
Grabowski Ambroży 26, 27.
Graff-Chrząszczewska J. 169.
Graniczny Wacław 83.
Greulich Stefan 155.
Grycz J. 176.
Grzegorz XVI 77.
Gulgowska Teodora 157.
Gulgowski Izydor 157.
Gumowski Marjan 139, 140, 191.
Gumplowicz 114.
Günther O. 171, 172.
Güntherowie 88.

Hahn Wiktor 184.
Haller 84.
Handelsman M. 2.
Harasimowicz Marceli 125.
Hardenberg 60.
Hausbrandtówna Jadwiga 206.
Hauser A. 193.
Hauser L. 4, 65, 67, 68.
Heck W. 4, 12, 81.
Heitzman Marjan 120.
Hempel 33.
Herman Juljusz 155.
Herse J. 190.
Hildebrandt P. A. 93.
Hirschberg 42.
Hoene-Wroński 212, 276.
Hoesick F. 188.
Hohendorfowie 41.
Hohenlohe-Ingelfingen 23.
Homolacs Karol 118.
Hopliński Jan 115, 175.
Hordyńskij J. 44.
Horodyski X. 33.
Hoyer H. 109.
Hussarzewscy 42.
Hutten-Czapscy 32, 115, 430.
Hutten-Czapski Bogdan 430.
Hutten-Czapski Emeryk 115, 117.

Ikonnikow W. S. 3.
Ingelfingen-Hohenlohe 23.
Inglis Jak. 95.
Innocenty II 18.
Insadowski Henryk 180.
Iskierski St. 145.

Jabłonowscy 42.
Jackowski Aleksander 200.
Jaczewski Tadeusz 147.
Jakimowicz Roman 147.
Jakubczakowa Florentyna 193.
Janiszewski Zygmunt 416.
Jan Kanty św. 29.
Jan Kazimierz 62.
Jan III 117, 124, 129, 157, 163.
Janusz B. 66, 247.
Jarochowski 42.
Jasieński Feliks 115, 116.
Jaworowski Al. 35, 180 420.
Jaworski Fr. 40, 41, 192.
Jaworski Walery 112.
Jeremjasz patrjarcha 443.
Jezierski J, 179.
Jezuici OO. 170, 178, 184, 187.
Joachim patrjarcha 443.
Jodkowski Józef 106.
Jop Franciszek 72.
Józef II 443.
Józefowicz 43.
Jundziłłowie 20.

Kaczmarczyk K. 1, 2, 11, 16, 17, 22, 25, 27, 28, 29, 48, 49, 50, 53, 58, 59, 62, 87, 186.
Kallenbach Józef 16, 33, 120, 179.
Kameduli OO. 12, 168.
Kamińska H. 154.
Kanonicy Regularni Lateraneńscy XX. 30, 79, 178.
Kapucyni OO. 178, 186, 195.
Karczewski W. 194,
Karger Wiktor 102.
Karmelici OO. 16, 170, 178, 184, 187, 195.
Karmelitanki PP. 179.
Karłowicz M. 153.
Karo Ferdynand 153, 211.
Karwiccy-Dunin 52, 88.
Karwicki-Dunin St. 145.
Karwowski St. 19, 45, 59.
Kaszowscy 45.
Kaufmann J. 4, 56.
Kazimierz Wielki 129.
Kąkolewski Zdzisław 136.
Keller Teofil 209.
Kestner E. 78.
Kępkowska Stefanja 201.
Kętrzyński W. 29, 42, 70, 184, 185.
Kicki hr. 364.
Kinel Jan 128.
Kipa Emil 201.
K. J. 52.
Kleefeld 171.
Klima T. 81.
Kłembowski 46.
Kłos J. 159.
Kobierzyccy 12.
Kobierzycki J. 12.
Kobrzyński Kazimierz 215.
Kochanowscy 62.
Kochanowski J. K. 49.
Koczorowski Stanisław Piotr 188.
Kokoszko Edward 207.
Koller Jerzy 139.
Kolm Jehuda 45.
Kołodziejski Henryk 199.
Komornicki Stefan 120.
Konarscy 18.
Konarski Kazimierz 49, 81.
Konarski Stanisław 31, 32.
Konczyńska 176.
Koniecpolscy 62.
Konopacka Łucja 174.
Konopka K. 187.
Kontny Piotr 122.
Kopera Feliks 115, 117.
Kopernik 197, 198, 444.
Kopijowski Wacław 85.
Korbut Gabrjel 210.
Korytkowski Jan 18, 172.
Korzeniowski J. 33, 121, 179.
Korzbok-Łączcy 58, 59.
Korzonkiewicz Jan 28.
Korzonowa Jadwiga 89, 156, 217.

Korzon T. 151.
Kościałkowski Stanisław 94.
Kościuszko 52, 129.
Kościuszkowie 88.
Kosiakiewicz W. 188.
Kossakowscy 62.
Kossek Jan 75, 143.
Kostrzewski Józef 139, 191.
Kotaniec S. 186.
Kotula (zoolog) 119.
Kotula Rudolf 128, 181, 184.
Kowalski Gerard 17, 53, 186.
Kownaccy 176.
Kownacki 21.
Koziorowski Karol 149.
Kozłowska Zofja 21, 111.
Kozłowski Włodzimierz 42.
Kozubowski A. 109.
Koźmianowie 17.
Krasicki Ignacy 164.
Krasińscy 87, 88, 155, 164, 216, 217.
Krasiński Edward 155.
Kraszewski J. I. 143.
Kraushar A. 81.
Kraus Michał 31.
Kreczmer A. 154.
Kremky Jerzy 147.
Kretowicz Z. A. 33.
Kreutz Stefan 112.
Krewećkyj S. 183.
Kroebl 114.
Krone Ferdynand 69.
Kronenberg Leopold 156.
Krosnowski Stanisław 146.
Krotoski K. 16.
Krupska Leonja 186.
Kruszyński Tadeusz 120.
Kryczyński B. 58.
Krzeczkowski Konstanty 209.
Krzemiński S. 22.
Krzywcowie 42.
Krzyżanowski Stanisław 25, 27, 30.
Kuntze Edward 175, 176.
Kunzek 129.
Kurczewski J. 94.
Kuropatwińska Halina 207.
Kuszowa Marja 174.
Kutrzeba W. J. 54.
Kutrzeba Stanisław 2, 11, 20, 23. 24, 33. 56, 68, 70, 71, 76, 90, 121, 179.
Kutznerówna Zofja 191.
Kwiatkowski Józef 115.
Kwolek Jan 67, 141.

Laskiewicz Tytus 181.
Lasocki Wacław 121.
Laszczka 130.
Lekszycki J. 59, 61.
Lelewel Joachim 129, 165, 175, 205, 250.
Leniek Jan 89, 217.
Leśniowski Stanisław 154.
Leszczyńscy 62.
Lewak Adam 194.
Lewandowski 130.
Lewiński Jan 149.
Likowski H. 64, 190.
Lilpop Jerzy 119.
Linniczenko C. A. 3.
Lipiński ks. 33.
Lippomani 62.
Lipscy 62.
Lipski Jacek 32, 33, 179.
Lisiecki Arkadjusz 18, 172.
Liske Antoni 136.
Londzin ks. 103.
Loth A. 216.
Luba-Radzimińscy 42.
Lubeccy-Druccy 76.
Lubomirscy 42, 46, 70, 74, 126, 185, 413.
Lubomirska Izabella 46.
Lubomirski Henryk 46, 126, 412.
Lubomirski Stanisław 45.
Lubomirski Stanisław, marsz. w. k. 164.
Ludkiewicz Z. 206.
Lustig 53.

Łappo J. S. 91.
Łaszczowie 74.
Łączcy 45.
Łączcy-Korzbok 58, 59.
Łącki Stefan 45.
Łempicki Stanisław 127.
Łepkowski J. 33, 167, 173.
Łęga ks. 106.
Łodyński Marjan 204.
Łomnicki Jarosław 128.
Łopaciński W. 6, 49, 82. 212.
Łopieński Feliks 154.
Łoski L. 217.
Łoziński Władysław 125.
Łubieńscy 62, 88.
Łuckiewicz Antoni 160.
Łuckiewicz Jan 159.
Łuczyński Leopold 35.
Łukacz Symeon 196.
Łukaszewicz Józef 60.
Łukowski J. 79.
Łuniewski Adam 149.
Łuszczyński 27.

Machnicka Olimpja 199.
Machnicki H. 12.
Maciejowscy 62.
Magnuszewski 46.
Majewski Czesław 207.
Majewski Erazm 152, 153.
Majkowski Edmund 63, 64, 137, 192.
Malczewski Jacek 140.
Maliszkiewicz-Mieleszko Ad. 74.
Malski Edmund 173.
Małachowscy 62,
Małecki 42.
Marczak M. 18, 171.
Marczewski B. 173.
Marek biskup 189.
Markowie XX. 31.
Markowscy 42.
Massalska Stanisława 173.
Maszkiewiczowie 62.
Matejko Franciszek 175.
Matejko Jan 115, 116.
Maternowski Stanisław 97.
Meyer Christ. 61.
Meyet 88.
Mękicki Rudolf 124. 125, 129, 130.
Mianowski Józef 413.
Michalski Jan 156, 217.
Michałowscy 17.
Michałowski Jakób 17.
Michałowski Józef 17.
Mickiewicz Adam 129, 130, 188, 298.
Mickiewicz Władysław 188.
Mieczkowscy 132.
Mieczkowski Wacław 132.
Mieleszko-Maliszkiewicz 74.
Mielżyńscy 139, 164.
Mienicki Ryszard 91.
Mierzejewscy 42.
Miklaszewski S. 154.
Miłowidow A. I. 91, 93, 218.
Minde-Pouet G. 168.
Minkiewicz Stanisław 193.
Mińska Alicja 431.
Misjonarze OO. 179, 196.
Młodziejowski kanclerz 62.
Mniszchowie 42, 62.
Mniszek Józef 164.
Mocarski Zygmunt 198.
Modelski T. E. 39, 46, 47.
Modrzewscy 74.
Momidłowski Stefan 141.
Moniuszko 153.
Mońkiewiczówna Bronisława 188.
Morawski K. M. 33.
Morawski Michał 220.
Morelowski Marjan 109.
Moszkowski M. W. 216.
Moszyńscy 32, 48.
Mościcki H. 68, 219.
Mozer Jan 109.
Muczkowski 60.
Muszkowski J. 205, 217.

Muśnicki-Dowbór 84.
Mycielski Jerzy 113.
Myślicki Ignacy 208.

Napoleon 174.
Niemcewicz 62.
Niemojowscy 51.
Niemojowska Marja 51, 52.
Niemojowski Bonawentura 51, 52.
Niemojowski Wacław 51.
Niemojowski Wincenty 52.
Niezabitowski Edward 139.
Norbertanki PP. 21, 31, 74, 179.
Noskiewicz Jan 128.
Noskowski 153.
Notz K. 12.
Nowicki 114.
Nowodworski Franciszek 431.
Nowowiejski A. J. 58, 136, 189.

Obmiński Józef 43.
Obmiński Tadeusz 126.
Obst Jan 160.
Ochenkowski H. 121.
Oczykowski Roman 88.
Offmański M. 58, 186.
Ogińscy 62.
Ohienko I. 183.
Opalińscy 63.
Opatrny Jarosław 55, 187.
Orłowicz M. 22.
Orzechowicz Bolesław 125.
Osiński Kazimierz 66, 141.
Ossolińscy 41, 42, 63, 164.
Ossoliński Józef Maksymiljan 164, 184, 412.
Ostrogscy 134.
Ostrorogowie 63.
Oźminowa Franciszka 179.

Pacowie 63.
Paczkowski J. 2.
Paczoski Józef 101.
Paczóski L. 152.
Pagaczewski Juljan 113, 117.
Pajzderski Nikodem 105, 137.
Pałamar Stefan 76.
Papée Fryderyk 54.
Parczewski A. 50.
Patek Stanisław 156.
Paulini OO. 16, 31, 103, 170.
Pawlikowscy 42, 126, 164, 185.
Pawłowicz E. 42, 126.
Pawłowski Bronisław 20, 81, 84.
Pawłowski Franciszek 66.
Pelczar biskup 141.
Perlbach M. 69.
Peszczańskyj 128.
Phull Eugenjusz 156.
Piaskowski Walenty 131.
Piekarski K. 178, 186.
Pieniążkowie 63.
Pijarzy OO. 31, 169, 179.
Piniński Leon 130.
Pinocciowie 26.
Piotrowicz Ludwik 110.
Pirawski 43.
Pius IX 77.
Piwowarski Juljan 131.
Plage Karol 148.
Platerowie 12.
Plater Władysław 194.
Pociecha Władysław 32, 174.
Podlacha Wł. 182.
Polańskyj Jerzy 128.
Poliński Władysław 147, 203.
Polkowski Ign. 28, 29, 171, 178.
Pol W. 29.
Poniatowscy 22, 63.
Ponikowski Antoni 154.
Ponińscy 63.
Popielowie 32, 179.
Popiel Paweł 34.
Popowski Stanisław 430.
Potoccy 16, 21, 32, 34, 45, 46, 63, 70, 74, 164, 167.

Potocka Andrzejowa 121.
Potocka Romanowa 130.
Potocki Alfred 45, 46.
Potocki Alfred syn Jana 46.
Potocki Franciszek 121.
Potocki Józef 46, 47.
Potocki Maurycy 156.
Potocki Stanisław Kostka 164.
Pouet-Minde G. 168.
Prajer Władysław 115, 117.
Prauss 152.
Prawdzik Wład. 48.
Prażmowscy 63.
Prezentki PP. 179.
Procentkowski Zygmunt 132.
Próchnik Adam 56.
Prusiewicz A, 1, 4, 11, 32, 45, 51, 52, 70.
Prus Konstanty 173.
Prüffer Jan 158.
Prümers R. 61.
Przedwojewski 130.
Przeździeccy 88, 89, 164, 217.
Przeździecki Aleksander 217.
Przybysławscy 81.
Przyjemscy 63.
Pszczyńscy 68.
Ptaszycki St. 2, 19, 75.
Ptaśnik J. 28.
Pułaski Fr. 88, 156, 217.
Pusłowski Ksawery 121.
Putanowicz J. A. 175.
Puzynowie 20.

Rabenhorst 111.
Rachwał Stan. 182.
Raciborski Józef 49, 51.
Raciborski Marjan 110, 111.
Raczyńscy 63, 70, 164, 192.
Raczyński Atanazy 139.
Raczyński Edward 156.
Radoszkowski 119.
Radwański Jan 53.
Radzimińscy Luba 42.
Radziszewski Franciszek 165.
Radziwiłłowie 12, 54, 56, 62, 74, 88, 89, 132.
Raszka 130.
Ratajewicz 47.
Rawita-Witanowski Michał 135.
Redemptoryści OO. 196, 198.
Reformaci OO. 68, 168, 169, 173, 179, 193, 194, 195, 217.
Reifenkugel K. 181.
Rejowie 63.
Riabinin 35, 82.
Rokoszny J. 71.
Rolle 176.
Rostworowscy 22, 52.
Rozbierski-Stentsch p. Estreicher K.
Rozen Z. 114.
Römerowa Irena 95.
Różycki Karol 171.
Różyńscy 63.
Ruggero 62.
Rulikowski M. 208.
Ruszczyc F. 158, 159.
Rutkowski J. 145.
Rutowski Tadeusz 125, 194.
Rutska Halina 189.
Rutski Stefan 189.
Rybicka z Dobrzyńskich Ludwika 191.
Rybińscy 63.
Rybiński Maciej 42.
Rybiński (zoolog) 119.
Rychlik I. 22.
Rydzyńscy 63.
Rygiel Stefan 93, 218, 219.
Rzeczyccy 42.
Rzepecki J. 134.
Rzepecki-Białynia Mieczysław 14.
Rzewuscy 63, 164.
Rzewuski Leon 136.

Samokwasow D. I. 3.
Sandorski K. A. 66.
Sanguszkowa Eustachowa 136.

Sanguszkowie 20, 58, 164.
Sanguszko Wł. 136.
Sapieha A. S. 120.
Sapieha Jan Fryderyk 163.
Sapiehowie 42, 62, 74.
Sawicka S. M. 197.
Sawicki Franciszek 188.
Schlichtingowie 63.
Schmidt E. 15.
Schmidt O. 114.
Schmiedeknecht 114.
Schnack E. 101.
Schneider Antoni 42.
Schoeneich A. 36, 37.
Semkowicz Wład. 94, 111.
Semrau A. 78, 79.
Serebacki 180.
Seredyński Wł. 177.
Seruga J. 1.
Siedlecki Fr. 381.
Siedlecki Michał 114.
Siemieński Józef 82, 90.
Siemiradzki Józef 122.
Siennicki J. S. 205.
Sierakowscy 63.
S. K. 178.
Skarbek Fryderyk 42.
Skarżyńscy 58.
Skimborowicz Hipolit 74, 205.
Skłodowska-Curie M. 422.
Skórzewscy 16, 37.
Skruteń P. J. 44.
Słonimski J. 216.
Słotwiński 42.
Smagłowski W. 196.
Smolka St. 3, 11, 18, 19, 64, 79.
Smołka Jan 65, 66, 141, 192, 193.
Sobański Edward 142.
Sobiescy 63.
Sobieski król 89, 129.
Sobieski Wacław 90.
Sochaniewicz S. 38.
Sokołowski M. 179.
Solecki A. 145.
Solnicka Janina 200.
Sołtykowicz J. 175.
Sołtykowie 34, 63.
Sosnowski M. 192.
Sozański A. 171, 195.
Sprogis 91.
Sroka Antoni 206.
Stach Jan 119.
Stadniccy 42, 45, 63.
Stadnicki Aleksander 38.
Stanisław August 32, 36, 106, 146, 164.
Starczewski Feliks 153.
Starzeńscy 23.
Starzyński St. 182.
Stecki T. J. 4, 56.
Steinborn O. 198.
Stempowski Stanisław 200.
Sternschuss Adolf 42.
Stentsch-Rozbierski p. Estreicher K.
Stobiecki 119.
Stojanowski Józef 83.
Stroner Władysław 125.
Strzałecki Antoni 156.
Strzembosz L. 188.
Studnicka Janina 20.
Studnicki Gizbert Wacław 91, 95, 159.
Stwosz Wit 144.
Sujkowski A. 2, 22.
Sulgostowscy Dunin 75.
Sulimczyk Świeżawski Ernest 220.
Surzycki Stefan 361.
Swiencickyj Ilarjon 41, 127, 183.
Szafer Władysław 110, 111.
Szafrańcowie 163.
Szajnocha Władysław 111.
Szaraniewicz J. 41.
Szczawińscy 63.
Szczukowie 63.
Szellerowa Henryka 209.
Szembek J. 58.
Szembekowa Piotrowa 73.

Szembekowie 58, 73.
Szeptyccy 68.
Szeptycki Leon 68.
Szersznik Leopold 103, 170.
Szewczenko 128.
Szłapelis Jerzy 219.
Szmit Zygmunt 104.
Szpotański St. 194.
Sztolcman Helena 202.
Sztolcman Jan 147.
Szukiewicz Maciej 115.
Szumowski Władysław 112.
Szumski Stefan 201.
Szwantnerowa Zofja 213.
Szydłowski T. 1.
Szydłowski 93.
Szymański Marjan 134.
Szymański Paweł 169.
Szyszko Bohusz Adolf 108.

Ślendziński A. 111.
Ślepicki M. 120.
Świdzińscy 164.
Świdziński 217.
Świerzawski-Sulimczyk Ernest 220.
Świerzowicz Michał 195.
Świeykowski Emanuel 117.
Święcicki Heljodor 429.
Święcicki I. S. p. Swiencickij Iłarjon.
Świętochowski B. 154.

Tacikowska R. 133.
Tarczyński Marjan 131.
Tarczyński Władysław 130, 135, 136.
Tarnowscy 18, 31, 63, 74, 143, 164, 171, 197.
Tarnowska Anna 74, 143.
Tarnowski 142.
Tarnowski Zdzisław 105.
Tauber Majer 216.
Terpiłowska Jadwiga 206.
Tęczyńscy 63.
Thugutt Stanisław Józef 149.
Tiepolo 62.
Tietzen 78.
Tokarski J. 123.
Tomkowicz St. 1, 175.
Tor Eugenjusz 118.
Treter M. 98, 126, 143, 144.
Trojański 60.
Trojanowski 130.
Trzciński T. 172.
Tuczyńscy 63.
Turczyński W. St. 103, 104, 145.
Turscy 63.
Tyszkiewiczowa Irena 215.
Tyszkiewiczowie 63, 95, 97.
Tyszkowski K. 2.
Tyzenhauzowie 88.

Udziela Seweryn 120.
Ujejski J. 381.
Uranowicz Z. 97.
Uziębło Lucjan 160.

Voigt M. W. 175.
Vrtel-Wierczyński St. 18, 171, 182.

Wadowski J. A. 4, 35, 36, 97.
Wagner Antoni 147.
Walewscy 80.
Walewski Cyprjan 80.
Walewski Kazimierz 80.
Walewski Stanisław 117.
Wardeńscy 42.
Warschauer A. 4, 11, 14, 19, 34, 59, 61, 62, 64, 83.
Wasiewicz C. 154.
Wasilewscy 42.
Wasilewski Z. 194.
Waśkowski W. 55.
Wasylewski St. 126.
Wawrykiewicz E. 209.
Wazowie 170.
Welc Benedykt 186.
Werner 114.

Wężykowie 63.
Widman K. 41.
Wielopolscy 15, 169.
Wielopolski Aleksander 15.
Wielopolski Jan 163.
Wierczyński-Vrtel St. 18, 171, 182.
Wierczyński Stefan 190.
Wierzbicki L. 126.
Wierzbowski T. 2, 11, 82, 205.
Wiesiołowscy 63.
Wilder Hieronim 165.
Wilkoński L. 136.
Winiarz A. 37.
Wisłocki W. 175, 176.
Wiśniewski J. 12, 169.
Wiśniowieccy 63, 164.
Witanowski-Rawita Michał 135.
Witkiewicz Kazimierz 176.
Witoszyński 47.
Witowscy 63.
Witrzens Jan 103, 170.
Wittyg Wiktor 117.
Wizytki PP. 179.
Włoczkowska Emilja 115.
Włodarski Aleksander 89, 217.
Włodarski B. 2.
Włoszek Szymon Tadeusz 107.
Wodzicki 114.
Wojtyga Józef 133.
Wolańska Wiktorja 170.
Wolff 88.
Wolf Wiktorja 200.
Wolińska Felicja 180.
Wolscy 63, 163.
Wolter E. 93.
Wołłowiczowie 42.
Wołowska Marja 173.
Woronieccy 20.
Woyno T. 150.
Wóycicki K. 175.
Wroński-Hoene 212, 276.
Wróblewski Tadeusz 91, 92, 159, 218, 219, 424.
Wrzosek Adam 112, 138.
Wybranowscy 42.
Wybranowski A. 42.
Wydżgowie 63.
Wysocki 130.

Zacharjasiewicz 43.
Zadzikowie 63.
Zagórski A. 381.
Zahorski W. 220.
Zajączkowski St. 37, 42, 181.
Zakrzewski Z. 247.
Zaleski Zygm. 62.
Zalewski ks. 140.
Zalewski L. ks. 181, 420.
Załuscy 63, 164.
Załuski Andrzej Stanisław 163.
Załuski Józef Andrzej 163.
Załuski W. 187.
Zamoyscy 63, 156, 164, 217, 428.
Zamoyski Jan 89, 90, 163.
Zamoyska z Działyńskich Jadwiga 427.
Zamoyska Marja 427.
Zamoyski Władysław 108, 427.
Zarembowie 63.
Zarewicz L. 12.
Zarewicz Stanisław 124.
Zawistowski W. 381.
Zborowscy 63.
Zborowski Juljusz 161.
Zebrzydowscy 63.
Zejszner Ludwik 122.
Zgliczyński Stef. 57.
Zielińscy 164.
Zieliński Józef 189.
Zieliński Kazimierz 169.
Ziembiński Zygmunt 201.
Zivier E. 4, 11, 23, 37, 53, 68, 70.
Zmartwychwstańcy OO. 184.
Zubrzycki J. S. 122.
Zwejgbaum Marek Maksymiljan 212.
Zyglarski Władysław 212.
Zygmunt I 86.

Zygmunt August 163, 217.
Zygmunt III 62, 117, 129, 443.
Zymchanowski Mateusz 63.

Żeligowski 84.
Żeromski St. 194.
Żmigrodzki M. 75, 197.
Żmurko 181.
Żniński Zenon 154.
Żółkiewscy 63.
Żółtowscy 23.
Żórawscy 63.
Żurowski J. 247.
Żychlińscy 63.
Żydowscy 42.
Żytyński Saturnin 55.

SPROSTOWANIA

DO TOMU VII „NAUKI POLSKIEJ".

Str.	wiersz:	zamiast:	powinno być:
32	3 od dołu	Władysława Pociechy	Władysława Pociechę
64	5 od góry	Likowski E. ks.	Likowski H. ks.
108	19 od góry	IV	IX
148	7 od góry	tomów 15	tomów 5
156	7 od góry	Fr. Puławski	Fr. Pułaski

NAUKA POLSKA

JEJ POTRZEBY, ORGANIZACJA I ROZWÓJ.

ROCZNIK KASY IM. MIANOWSKIEGO.

TOM I, Warszawa 1918, str. XVI+558.

Treść. Wstęp. — Stanisław Zaremba: O najpilniejszych potrzebach nauki w Polsce, ze szczególnem uwzględnieniem matematyki. — Zygmunt Janiszewski: — O potrzebach matematyki w Polsce. — Marjan Smoluchowski: O potrzebach naukowych w zakresie fizyki. — Władysław Natanson: *⁂* — Władysław Dziewulski: O potrzebach astronomji polskiej. — Lucjan Grabowski: O potrzebach astronomji polskiej. — Władysław Gorczyński: O potrzebach naukowych polskich w dziedzinie meteorologji. — L. i A. Birkenmajerowie: Najważniejsze dezyderaty nauki polskiej w zakresie historji nauk matematycznych. — Jan Zawidzki: O stanie chemji na ziemiach polskich oraz o środkach, zmierzających do jego podniesienia. — Józef Morozewicz i Stefan Kreutz: O potrzebach nauk mineralogicznych. — Stanisław Thugutt: Uwagi o potrzebach nauk mineralogicznych. — Wawrzyniec Teisseyre: Uwagi o potrzebach geologji polskiej. — Antoni Sujkowski: Potrzeby nauki polskiej w zakresie geografji.— Emil Godlewski st.: Potrzeby nauki polskiej w zakresie fizjologji roślin. — Michał Siedlecki: Potrzeby nauki polskiej w zakresie zoologji. — Emil Godlewski mł.: O potrzebach biologji i embrjologji. — Jan Czekanowski: W sprawie potrzeb nauk antropologicznych w Polsce. — Kazimierz Kostanecki: *⁂* — J. K. Kochanowski: O potrzebach nauki polskiej w zakresie historji. — Władysław Smoleński: Potrzeby historji polskiej. — Oswald Balzer: O potrzebach nauki w zakresie historji prawa polskiego. — Stanisław Kutrzeba: Postulaty wydawnicze z zakresu historji prawa polskiego. — Franciszek Bujak: Uwagi o potrzebie historji gospodarczej. — Władysław Semkowicz: Potrzeby w zakresie nauk pomocniczych historji. — Marjan Gumowski: Stan i potrzeby numizmatyki i medalografji polskiej. — Ksawery Fierich: Instytut do badania prawa żywego w Polsce. — Antoni

Kostanecki: O potrzebach naukowych w zakresie ekonomji społecznej. — Franciszek Bujak: Uwagi o badaniach życia społecznego i gospodarczego. — Jan Rozwadowski: Uwagi o polskich potrzebach naukowych w zakresie językoznawstwa.— Kazimierz Nitsch: Organizacja i potrzeby nauki w dziale języka polskiego. — Tadeusz Sinko: O stanie i potrzebach filologji klasycznej w Polsce. — Ignacy Matuszewski: Potrzeby nauki polskiej w zakresie literatury powszechnej.— Artur Górski: Kilka potrzeb z dziedziny historji kultury polskiej. — Ignacy Chrzanowski: Potrzeby historji literatury polskiej. — Zygmunt Batowski: Niektóre ważniejsze potrzeby historji sztuki u nas. — Jarosław Wojciechowski: O potrzebie polskich pracowni inwentaryzacyjnych oraz o potrzebie wydawnictwa materjałów do inwentaryzacji zabytków sztuki w Polsce. — St. Tomkowicz: Uwagi o potrzebach nauki polskiej w zakresie historji sztuki. — Bronisław Gembarzewski: Pracownia ikonograficzna. — Tadeusz Kotarbiński: W sprawie potrzeb filozofji u nas. — Kazimierz Twardowski: O potrzebach filozofji polskiej. — Stefan Błachowski: W sprawie potrzeb naukowych psychologji. — Antoni B. Dobrowolski: O pilnej potrzebie wychowania umysłowego w Polsce. — Romuald Minkiewicz: O polską twórczość naukową. — Tow. Docentów Pryw. U. J.: W sprawie bytu materjalnego docentów. — Wiadomość o działalności Kasy im. Mianowskiego. — Skorowidz rzeczowy.

TOM II. Warszawa, 1919, str. IX+676.

Treść: Wstęp. — Stefan Mazurkiewicz: O potrzebach matematyki w Polsce. — Tadeusz Banachiewicz: O potrzebie założenia w Polsce narodowego instytutu astronomicznego. — Tadeusz Godlewski: W sprawie projektów użycia funduszów na popieranie rozwoju nauki polskiej. — Stefan Niementowski: Uwagi o potrzebach chemji. — Ignacy Mościcki i Kaz. Kling: W sprawie technicznego kształcenia chemików technologów. — Jerzy Smoleński: O potrzebach nauki polskiej w zakresie geografji fizycznej.— St. Pawłowski: O potrzebach geografji polskiej. — St. Małkowski: O potrzebie popularyzacji wiedzy i o polskiem muzeum ziemi. — Antoni Sujkowski: W sprawie badania kultury polskiej. — Władysław Szafer: Potrzeby botaniki. — Edmund Malinowski: Potrzeby nauki polskiej w zakresie hodowli roślin. — Józef Rostafiński: Potrzeby historji botaniki w Polsce. — St. Maziarski: Potrzeby histologji. — Henryk Hoyer: Potrzeby anatomji porównawczej. — Roman Nitsch: Uwagi o potrzebach higjeny i bakterjologji. — Adam Wrzosek: O potrzebach nauki w zakresie historji zoologji w Polsce. — Józef Kostrzewski: Potrzeby prehistorji polskiej. — Kaz. Tymieniecki: O niektórych potrzebach historji w Polsce i o warunkach jej dalszego rozwoju. — Potrzeby naukowe w zakresie wydawnictw źródłowych do dziejów Polski: Władysław Semkowicz: I. Okres piastowski. — Oskar Halecki: II. Okres Jagielloński. — Eugenjusz Barwiński: III. Okres od 1572 do 1648. — Wł. Konopczyński: IV. Okres od 1648 do 1795. — Ks. Jan Fijałek i St. Zachorowski: O potrzebach wydawniczych w zakresie źródeł historji kościoła w Polsce. — Marjan

Gumowski: Potrzeby numizmatyki polskiej. — Ant. Peretiatkowicz: O potrzebach encyklopedji i filozofji prawa. — St. Wróblewski: Potrzeby nauki polskiej a prawo rzymskie. — Ernest Till: O potrzebach polskiej nauki prawa cywilnego. — Jan Rutkowski: O potrzebach naukowych w zakresie gospodarczych dziejów Polski.— Stefan Moszczeński: Co ma do spełnienia nauka polska w zarządzie gospodarstw wiejskich. — St. Szober: O potrzebach naukowych językoznawstwa w Polsce. — Aleks. Brückner: Czego od polonistyki najpilniej wymagamy. — Stanisław Witkowski: Potrzeby filologji klasycznej. — Tadeusz Kowalski: W sprawie orjentalistyki w naszych uniwersytetach. — Wilhelm Bruchnalski: Potrzeby umiejętności literatury polskiej. — Wł. Podlacha: O przyszłość historji sztuki. — Piotr Bieńkowski: O potrzebach nauki polskiej w zakresie archeologji klasycznej. — Feliks Kopera: W sprawie programu badań w zakresie historji sztuki. — Jan K. Kochanowski: Kilka słów w sprawie nauki narodowej. — Witold Rubczyński: O najpilniejszych potrzebach nauki polskiej w zakresie historji filozofji. — Zygmunt Mysłakowski: O rozwoju pedagogiki w Polsce. — Antoni Karbowiak: O wartości, naszem znawstwie i badaniu ojczystych dziejów nauczania i wychowania.— Kazimierz Morawski: *** — N. M.: W sprawie oddziaływania profesora na studenta. — Romuald Minkiewicz: O niezależność nauki polskiej. — Edward Kuntze: Potrzeby polskich bibljotek naukowych. — Marjan Gumowski: Muzealna polityka rządu.—K r o n i k a (zbiorowo): Życie naukowe polskie na obczyźnie i na kresach.— Polskie instytucje i towarzystwa naukowe, powołane do życia w okresie wojennym. — Udział społeczeństwa w popieraniu nauki polskiej. — Udział rządu polskiego w popieraniu nauki. — Nagrody za prace naukowe. — Międzynarodowe organizacje naukowe. — Z życia nauki zagranicą. — Pomoce, udzielane przez Kasę im. Mianowskiego (1881/2 — 1918). — Stanisław Małkowski: Skorowidz nazwisk do tomów I i II Nauki polskiej. Skorowidz rzeczowy do tomu II. — Sprostowania do tomów I i II. — Treść tomu I.

TOM III: Pamiętnik I-go Zjazdu poświęconego zagadnieniom organizacji i rozwoju nauki polskiej w dn. 7—10 kwietnia 1920 r., Warszawa, 1920, str. 280.

T r e ś ć. Sprawozdanie ze Zjazdu: 1-szy dzień Zjazdu. Zagajenie przez prezesa Komitetu Kasy F. Kucharzewskiego. Przemówienie przewodniczącego Zjazdu J. Łosia. Przemówienie ministra oświaty T. Łopuszańskiego. Jan Rozwadowski: Nauka a życie (odczyt inauguracyjny). — Romuald Minkiewicz: O niezależność nauki polskiej. — Franciszek Bujak: O niezależnych badaniach naukowych. — Rozprawy. — Antoni B. Dobrowolski: Nauka a oświata. — Tadeusz Kotarbiński: Czy wydziały filozof. uniwersytetów mają być wydziałami nauczycielskiemi. — Rozprawy. — Wład. Witwicki: O stosunku nauki do sztuki. — Rozprawy. — 2-gi dzień Zjazdu. Fr. Bujak: Nauka a społeczeństwo. — St. Kalinowski: Nauka a społeczeństwo. — Rozprawy. — St. Kutrzeba: Nauka a państwo.— Ant. Peretiatkowicz: Stosunek państwa do nauki. — Rozprawy. — Wł. Semkowicz: Organizacja pracy naukowej. — Konstanty Janicki: Organizacja pracy naukowej.—

Rozprawy. — Jan Rutkowski: Praca naukowa na prowincji. — Rozprawy. — Jan Czekanowski: Byt materjalny nauki. — 3-ci dzień Zjazdu. Byt materjalny nauki: — Rozprawy. — Badanie naukowe Polski: Wł. Szafer: I. Zadania nauki naszej wobec fizjograficznych właściwości Polski.—Józef Ujejski: II. Polska jako przedmiot nauk humanistycznych. — Rozprawy. — Ignacy Mościcki: Nauka a życie gospodarcze.—Józef Morozewicz: Stosunek nauki do życia gospodarczego. — Rozprawy. — 4-ty dzień Zjazdu: Michał Siedlecki: Nauka polska na terenie międzynarodowym. — Wł. Konopczyński: Nauka polska na terenie międzynarodowym. — Rozprawy. — Jan Kochanowski: Wnioski ogólne. — Dodatki do sprawozdania ze Zjazdu: Odezwa w sprawie zwołania Zjazdu. — Regulamin. — Depesze i listy. — Lista uczestników. — Kasa im. Mianowskiego: Sprawozdanie z działu naukowego. Zebranie ogólne pomocy, udzielonych w r. 1919. Streszczenie sprawozdań rocznych (1881/2 — 1919). Książki wydane w r. 1919 — 1920. Nagrody. Ofiary na rzecz Kasy M. Zmiana statutu. Posiedzenia Rady Naukowej. Skład Komitetu. — Skorowidze, opr. Wojciech Przybyłowicz.

TOM IV. Warszawa, 1923, str. X+558.

Treść. Wstęp redakcyjny. — Badanie nauki: J. Rozwadowski: Nauka, religja i sztuka. — St. Ossowski: Funkcja dziejowa nauki. A. Gawroński: Nauka narodowa czy międzynarodowa. — Przyczynki do badania życia naukowego młodzieży akademickiej: S. T.: Działalność koła filozof. stud. Uniw Warsz.— Student: Kartka z życia. — J. Zawidzki: O długowieczności chemików polskich.— Potrzeby nauki: F. Bujak, T. Banachiewicz, S. Pawłowski, K. Szulc, J. Czarnocki, B. Hryniewiecki, J. Grochmalicki, A. Maciesza, J. Bystroń, E. Frankowski, J. Kostrzewski, K. Nitsch, J. Rutkowski, F. Bujak, Wł. Podlacha, A. Chybiński, M. Treter i St. Małkowski: Praca naukowa na prowincji. — Zbiorowo: Materjały do badania potrzeb nauki polskiej. — Z dziejów organizacji nauki polskiej: L. Birkenmajer: Z dziejów organizacji nauki polskiej i ofiarności na jej rzecz w Polsce.—Wł. Smoleński: Warunki pracy naukowej w b. Król. Polskiem w okresie odwetu rosyjskiego za powstanie styczniowe. — S. J.: Przegląd materjałów do historji Kasy im. Mianowskiego z okresu 1881-1896.—Kronika: I. Wiadomości o nowopowstałych lub zreorganizowanych polskich towarzystwach i instytucjach naukowych. — II. Udział społeczeństwa polskiego w popieraniu nauki. — III. Udział rządu. — IV. Nagrody naukowe. — V. Organizacja nauki zagranicą (Francja, Stany Zjedn. Ameryki Płn., Komisja współpracy umysłowej przy Lidze Narodów). — Uzupełnienia do artykułów. — Skorowidze. — Sprostowania. — Streszczenie artykułów w języku francuskim. — Treść wydanych tomów „Nauki".

TOM V. Warszawa, 1924, str. 551.

Treść: Wstęp. — Przedmiot i zadania nauki o wiedzy, opr. Fl. Znaniecki. — Co Polska traci skutkiem niedostatecznego uprawiania nauki: Wstęp

ogólny opracował F. Bujak. — Artykuły z różnych dziedzin naukowych w opracowaniu S. Pieńkowskiego, K. Smoleńskiego, J. Samsonowicza, M. Korczewskiego, A. W. Jakubskiego, J. Czekanowskiego, J. Kostrzewskiego, K. Tymienieckiego, E. Taylora i W. Witwickiego. — Z życia nauki na prowincji: Płock, Toruń, Przemyśl, Sandomierz. Z ruchu organizacyjno-naukowego w Polsce.—Z dziejów organizacji nauki polskiej: Urywki z dziejów organizacji nauki polskiej i ofiarności na jej rzecz w Polsce cz. II napisał L. Birkenmajer. Ofiarność Lwowa na cele naukowe opracował A. Fischer. Z dziejów ofiarności na rzecz nauki i nauczania na Litwie napisał S. Kościałkowski. — Z życia nauki zagranicą: Warunki materjalne nauki we Francji podał A. Martel. Organizacja nauki we Włoszech napisał R. Pollak. Organizacja nauki w Danji opracowała I. Stemann. Organizacja nauki w Czechosłowacji opracował K. Górski. Stan materjalny nauki i nauczania w Finlandji. Anglja: współpraca państwa i przemysłu na polu badań naukowych podał J. Wojciechowski. — Stosunki naukowe Polski z zagranicą. Międzynarodowa Komisja Współpracy Umysłowej. — Kronika: I. Wiadomości o nowopowstałych lub zreorganizowanych polskich instytucjach i towarzystwach naukowych (lub naukę popierających). II. Ofiarność społeczeństwa polskiego na rzecz nauki. III. Udział Rządu w popieraniu nauki. IV. Nagrody naukowe.—Skorowidze.—Sprostowania.—Streszczenie w jęz. francuskim.—Treść wydanych tomów „Nauki Polskiej". — Wydawnictwa „Nauki Polskiej".

TOM VI. Warszawa, 1927, str. XII+455.

Treść: Rola wyobraźni w twórczości naukowej nap. Z. L. Zaleski. — Wychowanie pracownika naukowego nap. Z. Mysłakowski.—W sprawie badania genezy i rozwoju twórczości naukowej: 1) Materjały autobiograficzne: A. Szkic autobiograficzny i uwagi o twórczości naukowej przez C. B.-B. Drogi mojego rozwoju umysłowego przez F. B. 2) Biografja myśli twórczej. 3) Archiwum materjałów do badania twórczości.—Z dziejów organizacji nauki polskiej: Z dziejów popierania nauki i nauczania w Wielkopolsce, Pomorzu i na Śląsku nap. A. Wojtkowski. Z dziejów ofiarności na cele naukowe na obszarze Królestwa Kongresowego od roku 1800 do dni naszych pod. K. Król. — Z życia nauki zagranicą: Nauka w Anglji opr. A. Tretiak. Organizacja nauki w Holandji opr. N. Van Wijk. Dzisiejsza organizacja nauki węgierskiej i jej warunki materjalne pod. J. Tomcsányi. — Kronika: I. Ofiarność społeczeństwa na rzecz nauki polskiej. II. Nagrody za prace naukowe przyznane przez polskie instytucje naukowe w latach 1924—1925. III. Udział Rządu w popieraniu nauki. IV. Tablice statystyczne dotyczące wyższych uczelni w Polsce. V. Reforma prawa autorskiego w Polsce. VI. Stosunki naukowe Polski z zagranicą w latach 1919—1925. VII. Międzynarodowa Komisja Współpracy Umysłowej. — Skorowidz nazwisk. — Sprostowania. — Treść wydanych tomów „Nauki Polskiej". — Wydawnictwa „Nauki Polskiej".

TOM VII: Materjały do spisu instytucyj i towarzystw naukowych w Polsce. Warszawa, 1927, str. X + 478.

Treść: Od Redakcji. Informacje ogólne o materjałach do spisu instytucyj i towarzystw naukowych w polsce: I. Archiwa polskie pod kierunkiem Wł. Semkowicza opr. K. Buczek. — II. Muzea i zbiory muzealne w Polsce opr. E. Baranowicz. — III. Bibljoteki opr. St. Demby. — IV. Towarzystwa i instytucje naukowe, popularno-naukowe, techniczne oraz naukę popierające; organizacje zawodowe pracowników naukowych w Polsce (polskie i innych narodowości zamieszkujących Rzeczpospolitą) opr. J. Małkowska. — Uzupełnienia do wykazów. — Skorowidz miejscowości. — Skorowidz nazwisk. — Sprostowania. — Treść wydanych tomów „Nauki Polskiej". — Wydawnictwa „Nauki Polskiej".

TOM VIII: Pamiętnik II Zjazdu Naukowego Kasy Mianowskiego w dn. 1—3 kwietnia 1927 r. (w druku).

TOM IX (w opracowaniu).

Wydawnictwa „Nauki Polskiej":

Fr. Bujak, „Nauka a społeczeństwo". 1922, str. 20.
R. Minkiewicz, „O polską twórczość naukową". 1922, str. 38.

PORADNIK DLA SAMOUKÓW

WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA STUDJUJĄCYCH

WYDANIE NOWE

Tom I: Matematyka. Warszawa, 1915, str. XXXIX+618, z 34 fig. w tekście i 1 tablicą.

TREŚĆ: S. Michalski: O zmianach w wydaniu nowem. — J. Łukasiewicz: O nauce. — Z. Janiszewski: Wstęp ogólny do matematyki. — S. Kwietniewski: Stopień I, II i Metodyka nauczania. — Z. Janiszewski: Wstęp do Stopnia III. — S. Kwietniewski: Geometrja analityczna, syntetyczna i wykreślna. — W. Sierpiński: Arytmetyka. Teorja liczb. Algebra wyższa. Teorja mnogości. Teorja funkcyj zmiennych rzeczywistych. Rach. różniczkowy i całkowy. Rach. różnicowy i sumacyjny. — S. Zaremba: Teorja funkcyj analitycznych. — Z. Janiszewski: Równania różniczkowe zwyczajne. Równania funkcyjne, różnicowe i całkowe. Rozwinięcia na szeregi. — S. Zaremba: Równania różniczkowe o pochodnych cząstkowych. Teorja grup przekształceń. Rachunek warjacyjny. — S. Kwietniewski: Geometrja różniczkowa. — Z. Janiszewski: Topologja. Podstawy geometrji. — S. Mazurkiewicz: Teorja prawdopodobieństwa. — Z. Janiszewski: Logistyka. Zagadnienia filozoficzne matematyki. — S. Kwietniewski: Historja matematyki powszechnej i polskiej. — Z. Janiszewski: Zakończenie. Dział informacyjny. — Dopełnienia w opr. zbiorowem. — S. Mazurkiewicz: Skorowidz nazwisk i rzeczy.

Tom II: Fizyka. Geofizyka. Meteorologja. Warszawa, 1917, str. 526.

TREŚĆ: M. Smoluchowski: Fizyka. Wstęp ogólny.—Stopień I i II z metodyką nauczania.—Stopień III: Wstęp ogólny. Dzieła obejmujące całość lub większe działy fizyki. Literatura poszczególnych gałęzi fizyki. Dzieła o podstawach fizyki.

Podręczniki do zajęć laboratoryjnych. Historja fizyki. Historja fizyki w Polsce. Dzieła z zakresu dydaktyki Stopnia III. Czasopisma. Encyklopedje, tablice, dzieła bibljograficzne. Zakończenie. — Dział informacyjny (instytucje, uniwersytety, literatura informacyjna; wykaz firm, dostarczających przyrządy). — M. P. Rudzki: Geofizyka. Stopień III: Wstęp. Bibljografja działów geofizyki. — R. Merecki: Meteorologja. Wstęp. Stopień I, II i III. — M. Smoluchowski: Dopełnienia. Skorowidz autorów i rzeczy.

Tom III: Matematyka. Uzupełnienia do t. I. Warszawa, 1923, str. 188.

TREŚĆ: Od Redakcji. — S. Mazurkiewicz: Wstęp ogólny. — S. Kwietniewski, W. Sierpiński, S. Zaremba i S. Mazurkiewicz: Uzupełnienia do Stopnia I, II i III. — J. Sleszyński: O znaczeniu logiki dla matematyki. — J. Sleszyński: O pierwszych stadjach w rozwoju pojęć nieskończonościowych — S. Mazurkiewicz: Teorja mnogości w stosunku do innych działów matematyki. — K. Żorawski: O zastosowaniach teorji grup przekształceń. — S. Zaremba: O stosunku wzajemnym fizyki i matematyki. — Dodatek (zbiorowo). — W. Przybyłowicz: Skorowidze. — Sprostowania. — Informacje o Poradniku w jęz. francuskim. — Treść wydanych tomów Poradnika.

Tom IV: Krystalografja. Warszawa, 1924, str. XIII+228.

TREŚĆ: St. Kreutz: Przedmowa. — St. Kreutz: Krystalografja. — Wstęp ogólny. — Stopień III: Wstęp. Krystalografja geometryczna. Krystalografja fizyczna. Krystalografja chemiczna. Płynne kryształy i ciecze krystaliczne. — Bibljografja: Ważniejsze rozprawy i dzieła klasyczne. Dzieła i prace omawiające historję krystalografji. Podręczniki i monografje. Wykaz stałych krystalograficznych. Atlasy kryształów. Wydawnictwa perjodyczne. Opisy przyrządów krystalograficznych. — Zakończenie. — Dział informacyjny. — S. Zaremba: Rola przekształceń punktowych przestrzeni w krystalografji. — Uzupełnienia do artykułów. W. Przybyłowicz: Skorowidze. — Sprostowania. — Informacje o Poradniku w języku francuskim. — Treść wydanych tomów Poradnika i wydawnictwa Poradnika.

Tom V: Mineralogja i Petrografja. Warszawa, 1925, str. XIII+769.

TREŚĆ: Przedmowa. J. Morozewicz: Wstęp ogólny: I. Mineralogja. II. Petrografja. St. Małkowski: Stopień I. Stopień II. Metodyka nauczania mineralogji na Stopniu I i II. — Stopień III: T. J. Woyno: Wstęp. — Mineralogja. A. Metody i technika badań. B. Bibljografja. St. J. Thugutt: Mineralogja chemiczna. — J. Morozewicz: Petrografja. — J. Morozewicz: Mineralogja i petrografja Polski. St. Małkowski: O ochronie pomników przyrody nieożywionej w Polsce. — St. Kreutz: Historja nauk mineralogicznych. — K. Koziorowski: Materjały do dziejów mineralogji w Polsce. — T. J. Woyno: Dział informacyjny. — Uzupełnienia. — Skorowidze. — Sprostowania. — Uzupełnienia i sprostowania do IV t. Poradnika. — Informacje o Poradniku w języku francuskim. — Treść wydanych tomów Poradnika i wydawnictwa Poradnika.

Tom VI: Botanika I. Warszawa, 1926, str. X+712.

TREŚĆ: B. Hryniewiecki: Wstęp ogólny. — B. Hryniewiecki: Stopień I i II. Wstęp do Stopnia III. Bibljografja prac obejmujących całość botaniki. — Z. Wóycicki: Anatomja. Cytologja.—M. Raciborski i Wł. Szafer: Morfologja wraz z organografją. — Godlewski E. (starszy) i Korczewski M.: Fizjologja. — Malinowski E.: Rozmnażanie roślin. Genetyka.—K. Bassalik: Bakterjologja.

Tom VII: Botanika II. Warszawa, 1927.

TREŚĆ: Stopień III: Wł. Szafer, J. Jarocki, W. Kulesza, J. Lilpop, J. Motyka, A. Wodziczko i J. Wołoszyńska: Systematyka. — M. Raciborski: Geografja roślin. — M. Raciborski i J. Lilpop: Paleobotanika. — J. Trzebiński: Fitopatologja. — Botanika stosowana: E. Malinowski: Botanika rolnicza. F. Kotowski: Zagadnienia naukowe w ogrodnictwie. S. Dziubałtowski: Botanika leśna. A. Maurizio: Botanika techniczna. — J. Neyman: Biometryka. — M. Korczewski: O teorji i technice mikroskopu. — Wł. Szafer: Ochrona przyrody. — B. Hryniewiecki: Historja botaniki powszechnej. Historja botaniki polskiej. B. Hryniewiecki: Dział informacyjny. — Spis czasopism. — Uzupełnienia. — Skorowidze do Botaniki I i II. — Sprostowania do Botaniki I i II. — Informacje o Poradniku w języku francuskim. — Treść wydanych tomów Poradnika i wydawnictwa Poradnika.

Tomy: VIII. Zoologja, IX. Geologja, X. Geografja, XI. Językoznawstwo — w opracowaniu.

Wydawnictwo „Poradnika dla Samouków“:

E. Godlewski (senjor) „Myśli przewodnie fizjologji roślin“, tom I. Warszawa, 1923, str. 366; tom II (w przygot.).